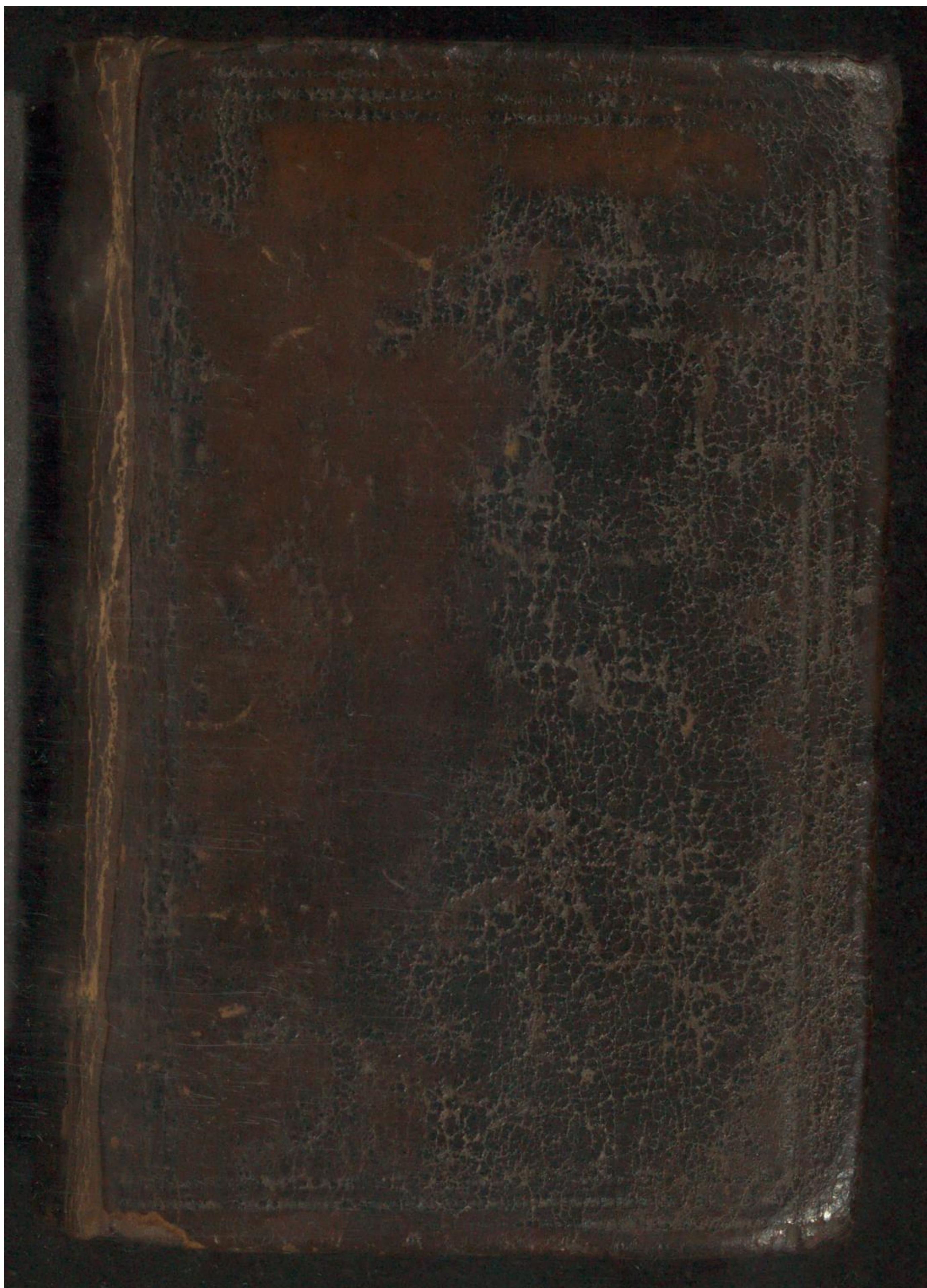
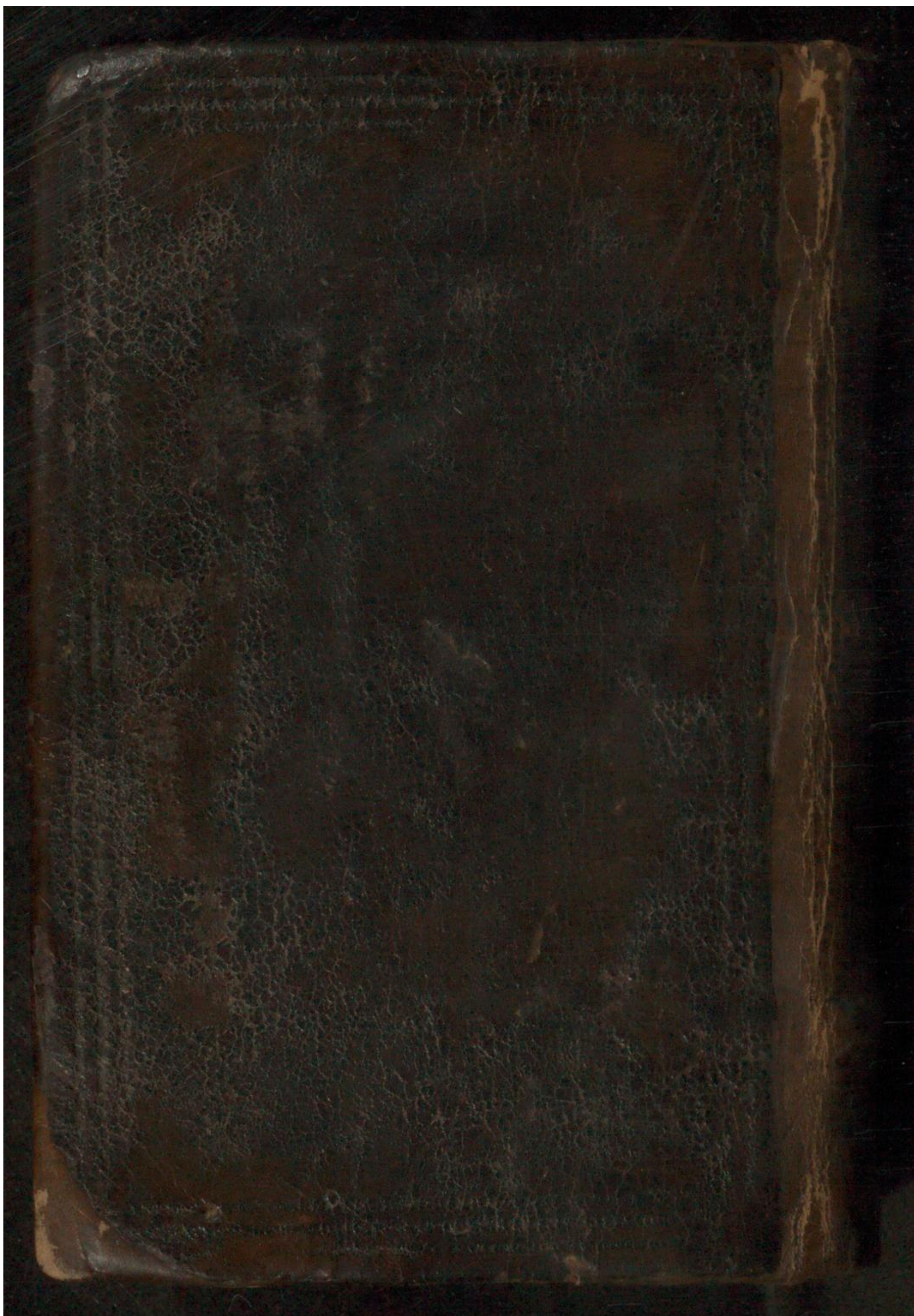

GALEN
1561

ſt 18 10

Guillielmus Humberstoe

CLAVDII

GALENI DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS,

LIBRI XI.

Theodorico Gerardo Gaudano interprete.

Qui nunc tibi emendatiores exeunt, locis compluribus suo nitori restitutis, ex Græci exemplaris collatione.

*

LVGDVNI,

APVD GVLIELMVM Rouillium, sub scuto Veneto.

1561.

IN ANNOTATIONES D. PHILIBERTI SARACENI

medici in versionem Lat. simplicium Claudij Galeni Barptolemaeus Anulus Biturix.

Hos de simplicibus Philibertus homo Saracenus
Reddidit (vt simplex est Alithea) libros
Vndique collatis ad id exẽplaribus, vt qui
Cùm medicæ linguã norit vtrãq; probè:
Ergo potest in eo cum simplicitate videri
(Quã nũquã coluit gẽs Saracena) fides.

IN EASDEM GVLIELMI HERISSAEI BITVRIGIS

Phaleucium carmen.

Simplex simplicium libros Galeni
Post multas hominum notationes
Vir doctus Saracenus arte multa, &
Verè restituit, fruare Lector,
At credas meliora de viro ipso,
Si non hunc modò perlegas laborem,
Sed noscas hominem bonum integrũq;.

PHILIBERTVS SARACENVS D. S. P.

eruditiſsimo viro D. Claudio Miletio Medico Lugdunenſi.

CIRE te arbitror doctiſs. Claudi, cur cùm antea viderer incenſus ſtudio rerum medicarum, iampridem tamen in eo genere ſtudij literarúmque verſari propemodum deſierim, id enim cum aliorum conſilio quibuſcum mihi eſt amicitia peruetus, tum vel maximè arbitrio tuo καὶ τῶν νοσοκόμων voluntate contigit vt inſtituto meo non ſim obſecutus, ego tibi ea narro quæ tu melius ſcis, quàm ipſe qui narro. Cùm ante aliquot menſes ægrotorum ἐν τῷ νοσοκομείῳ curandorum munus mihi offerretur vltrò quidem, ſed tamen præter meritum meum, reſpondi velle me cum amicis, nominatim tecum deliberare, & ſequi quod ipſe ſuaderes. Sciebam enim & quàm tibi charus eſſem: cuius tum amicitia conſuetudóque mihi ſemper iucunda fuit, tum etiam eruditio, & non niſi bona conſilia abs tua mihi

prudentia expectanda esse. Ergo consilium tuum requirenti, illud mihi affirmas, valitudinarij præfectos benignos erga me fore, nec futurum vt pæniteat me vnquã illorum hominũ, méque vnà officiosè humanitérque admones, quod de medicinæ ibi administratione etiam nunc hodiéque iudicas. Ego verò & quòd tuo vnius testimonio & iudicio plurimum tribuerem, & quòd ita rectum, & quòd rebus meis maximè consentaneum esse iudicarem, illico velle cœpi otium meum cum negotio commutare leui quidem illo, ijs qui & valent ingenio, & habent vsum, sed tamen vt pote homini ἀπειροτάτῳ tum magno tum difficili. Igitur me ibi artis opera, meúmque officium, & in ægrotantes pietas aliquantisper delectarunt. Postea verò quàm sidere autumni pestilentissimo inundauisset (quod iam anteà suspicabar) grauissimorum morborum veluti quoddam mare, propemodum fieri posse desperabam, vt ciuitati huic fidem satis integrè præstare possem: itaque tota æstate & autumni parte maxima, curaui nihil aliud nisi vt sanitati ipsi illi vel medicamentorum ope, vel victus obseruatione restitui possent: qui, quòd se totos tradidissent mihi, tanti æstimandi videbantur, quanti vitam æstimo & salutem meam. Cætera tum magistratus curabat, tum pharmacopœi qui & ipsi sumptui non pepercerunt vlla in re, qua ad meorum valetudinem opus esset: in qua profectò curanda officio meo

si non

si non ipsa scientia, ac fidelitate beneuolentiáque satisfeci. Verùm vt hominum est conatus, ita Dei æterni gubernatoris est euentus. Cæterùm trãquilliorem tibi atque nobis, vitæ conditionem esse non inuideo, & gaudeo artem tuam compluribus quotidie, & vt plurimum lectiss. viris ita esse vtilem: nihilominus vt vix vnquam seiungaris à Philologia & quotidiana συζητήσει, quin potius fructus doctrinæ percipis eos, qui maximi sunt, vt ea consideres, atque tractes, quorum vsus & delectatio est omnibus τῶν φιλοκερδῶν, καὶ ἀεί χαμαιῤῥεπῶν istorum & actis & voluptatibus anteponenda. Equidẽ hos tuos de simpliciũ historia commentationum dies instar vitæ esse puto, libentérque omnibus omnẽ quæstum cõcesserim, vt mihi liceat necessitate nulla interpellante isto modo viuere: quod ego quoque imitatus vt potui, hac quæ sequuta est hyeme, iam videlicet senescẽtibus morbis redire volui cum veteribus amicis, hoc est cum libris nostris in gratiam, etsi non idcirco eorum vsum dimiseram quòd ijs succenserem. Sed tum illis quæ dixi, tum familiaribus negotijs tantum insumebatur operæ, vt ex ijs ne momentum quidem temporis decidere possem: quod vel legendis illis, vel concinnandis (sicubi opus esset) annotationibus impertirer. Nec verò ociosè hoc dictum existimari velim. Nam cum medicorum principis simplicia à Theodorico Gerardo Gaudano viro sanè docto, in latinum sermonem conuersa euoluerem, & cum Græ-

cis exempl. Aldino & Germanico potiß.conferrem, aliquot locis mutila, plurimis deprauata, mutata multa, pleraque adiecta deprehendi. Etenim quis mihi reperietur tam lynceus qui tantis in tenebris nihil offendat? nusquam incurrat? itaque maximè conuenire officio meo literarúmque Græcarum & medicinæ rudibus (quibus ea solis parabantur) conducere putaui, versionē illam quoad eius fieri posset emendare, tum Græcis quibus sua deerat interpretatio fideliter, & ad verbū redditis, tum adiectis annotationibus, vbi res ipsa exigere visa est. Vsi sumus autem dispositione in quibusdam paulò diuersa, nouáque & paulò commodiore forma versionem illam renouandam curauimus: eáque eo omnia studio fecimus, vt & ornatior & magis facilis in aspectum ac manus hominum veniret. Assecutus id sim nécne, aliorum malo iudicium sit quàm meum. Hunc certè laborem eo libentius suscepi, quòd hoc maximè studiorum genus à te probari intellexisse mihi videbar: in quibus & ipse dubio procul inueni, non quod in faba pueri, verùm quod, dici consueuit, ἀγαθῶν θάλασσαν, thesaurum dico rerum omnium locupletiß. Ecquem quæso vnquam Galeno ipso diligentiorem in rebus exquirendis, eodem in omni genere disciplinarum instructiorem, aut legisti, aut audisti? quam animaliū speciem necessariam, quam eorum ipsorum partem, quod terrarum, quod metallorum genus, quem lapidem methodo experien-

tiáque

tiáque cognoſcendum nõ tradidit? Ac mihi quidem certè Galenus vnus videtur non modò ſimplicium vires tum à primis qualitatibus profectas, tum quas tota ipſarum ſubſtantia occultas tegit, ſed ipſam quoque rerum naturam nobis expreſsiſſe. O felices térque & quater beatos, quibus ex aliena arbore tam vberes fructus carpere conceditur! Ea dico parare, quæ duo præcipua humanæ vitæ bona ſunt, ſapere & rectè valere. Sed hæc prudens omitto, & ad mea reuertor, quæ voluiſſem prius perlegiſſes, & ſi qua tibi viderentur commutaſſes. Non audebam certè antequam de iudicio tuo quidquam exploratum haberem, alienis hæc ipſa oculis ſpectanda proponere. Sed ea vt à nemine viſa, ita adhuc infecta nobis è manibus excuſsit Typographi nimia feſtinatio. Quamobrem humaniſs. Claudi, hæc velim ſic accipias, vt ſiue probabuntur tibi, ſiue non probabuntur, ab optimo certè animo ac deditiſs. tibi, & cogitata & ſcripta eſſe iudices. Vale. Datum Lugduni IIII. idus Ianuarij, Anno à Chriſto Seruatore nato. M. D. XLVII.

TYPOGRAPHVS LECTORI S.

Occurrũt nonnulla quæ idcirco te latere noluimus, quòd ea aliquã vtilitatẽ habeãt. ex his eſt quæ quod interpretis non Gale. viſa ſunt eſſe, ea his [ ] notis incluſimus.

INDEX EORVM QVAE HOC IN OPERE,

habentur, & maximè Simplicium medicamentorũ hîc à Galeno traditorum. Prior numerus paginam, secundus versum significat.

*

Acet

Aqua

Cucum

Must

Pan

Pru

St

FINIS INDICIS.

CL. GALENI DE simplicium medicamentorum facultatibus LIBER I.

Quid dicatur Medicamentum, & quid Facultas: & quomodo hæc quidem actu, illa verò potentia existat. CAP. I.

VANTVM cōferat simpliciū medicamentorum exactè facultates cognoscere, tū ad variorum compositionem, tum ad inuētorū opportunū vsum non habeo nūc ostēdere. Nam illud in opere de medicamentorum compositione: hoc in Curandi methodo mōstrabitur. Verùm quod succedit tractationi* de temperamentis, id in præsentia dicetur, vbi videlicet prius vocabulorum, quibus in hoc vtemur libro, significata definierimus. Medicamentum, omne id dicimus quod naturā nostrā alterare potest: sicut (puto) nutrimētū, quicquid substātiā augere. Refertur enim vtrūque ad aliquid. Porrò medicamētū simplex

Li. 3. tēp. est velut isagoge q̄dam ad hos libros

& ipſum per oppoſitionem ad compoſitum appellatum eſt.*Eſt autem id,quod ſecundum naturam ſuam ſyncerum eſt. At facultas,cauſa quædã eſt effectrix.Eãque partim actu ſiue energia eſt, alia in futuro tẽpore. Actu quidẽ,vt calfaciendi in igne, refrigerandi in glacie.In futuro autẽ,vt calefaciẽdi in pyrethro,& caſtorio,& ſimilibus: refrigerãdi,in alterco,mandragora, & id genus. Sanè quãdam eſſe facultatẽ in purgatoriis quidẽ medicinis purgatoriam,vomitoriis vomitariã, ſternutatoriis ſternutatoriam,bechicis(hoc eſt,quæ tuſsim,vel ſedãt vel ciẽt)bechicã,& vnoquoq; in opere peragendo,quæ denominetur ab eo quod ipſa efficit, ferè non eſt qui ambigat. At quæ ſit huius facultatis eſſentia,quidã certè nõ poſſe cognoſci exiſtimarũt:quales ſunt Sceptici philoſophi, & qui inter medicos vocati ſunt Empirici. Sed & qui noſci poſſe arbitrantur, inter ſeſe diſsidẽt.Quidã enim ad magnitudines & figuras corpuſculorum ac meatuũ, quos ὄγκους καὶ πόρους appellitant,referunt. Alij ad caliditatẽ,frigiditatẽ,humiditatem,ac ſiccitatẽ pro ſua videlicet vtriq; prima elementorũ conſtitutione.Quare & nos, quia in libro de Elementis ſecundum Hippocratẽ,ex calido,frigido, ſicco,& humido,cum aliorum omnium corpora, tum

anim

Simplex dicitur cui miſtio nulla à nobis acceßit.

In 4.verò de ſa. tu. aliter Gale.vocat ſimplex διὰ τριῶν πιπέρεων.

nimantiũ cõstare ostendimus: has effectri-
ũ facultatũ essentias tũ in aliis omnibus,
im in medicamẽtis statuemus. Sic autem
in tertio de temperamentis demonstra-
i est. Ac qui volet quæ nũc dicẽda sunt as-
qui, in eo tractatu se prius exerceat opor-
t: quippe cũ illic quæ vniuersum ac in ge-
ere de medicamẽtis nouisse cõueniat, ex-
ósita sint, nec hîc toto vtiq; in genere quic
uã noui dicemus, verũ quę illic generatim
it scripta, ea hîc speciatim elaborabimus.

*Quo pacto quanque iudicare facultatem opor-
at.*

CAP. II.

IN primis quidem, ac maximè sumẽdum
est iudicãdæ facultatis experimẽtum ab
re ad quam dicitur. Siquidem non proti
us si hominẽ refrigeret cicuta, & sturnum
frigerabit, aut si sturnum nutriat, nutriet
hominẽ. Eadẽ ratione neq; si hominem
urget veratrũ, cõtinuò purgabit & cotur-
ices: neque etiam si hos nutrire valeat, cõ-
quẽs statim est, vt & homines. Proximum
t, vt quod ex accidẽti est, distinguatur ab
o quod primariò ac per se. Nam *aqua fri *Aphor. 25. lib. I.*
ida calorẽ quãdoq; reuocat, cutem refri-
erãdo, cõtrahendóq;, ac cõdensando. Ad
enim caloris cõsequitur reuocatio, velut
n tertio de Tẽperamentis ostẽdimus. Rur
um calida quoque ipsa sæpenumero refri-

gerat, excalfacientẽ nimirũ humorẽ dige-
rendo. Nam ſi his adamuſsim diſtinctis, ad
inquirẽdæ facultatis explorationẽ acceſſe-
ris, haud facilè, mea quidem ſententia, falli
queas. Cæterũ à nullo alio deſumi iudiciũ
quàm ab eo ad quod dicitur, id quidẽ perfa-
cile eſt: non videlicet an * inſecta animalia
oleum interimat, neq; an pingue, aut lẽtũ
aut leue ſit cõſiderantes, cùm an calfacere
aut frigefacere, aut humectare, an ſiccare
corpus humanum valeat, inquiritur: eund
in modum neque an colore ſit rubro roſa
neque an albo ceruſſa: ſiquidẽ neceſſarium
non eſt, quicquid rubrum ſit, eſſe calidum
neq: quicquid albũ, eſſe frigidũ, ſed an ad
mota corporibus noſtris primariò ac per ſe
excalfaciant, ac non interueniente quopiã
neque ex accidente. Ac ſi ita quidem, facu
tate eſſe calida: vt ſi refrigerent, frigida. N
per deos immortales, vndénã dicere poſſu
mus, an calidum ſit facultate album pipe
granũ cnidiũ, cnicus, calx & veratrũ albũ
aut vnde quòd frigidus ſit ſamius aſter, te
ra ſelinuſia, ceruſſa, nix, & lac. omnia enim
ea coloris ſunt cãdidi, viribus verò vel ma
ximè pugnãt. [Sunt ergo nix & calx colo
ſimillima, viribus autem pugnãtiſsima] ſe
pugnantiam ſenſus diiudicat. Siquidẽ nix
applicatã protinus ac primo ſtatim occu

Cur oleũ interimat inſecta, vide Alex. Aphr. lib. 1. proble.

frigidam percipimus, & quoad tangatur magis ſemper magiſque frigefacere ſentimus. Videmus porrò ipſã neq; durare, neq; ſeruari poſſe, ſi vel leuis calor eam occupet. At calx neque primo occurſu refrigerare percipitur: & vſq; dũ applicata manet, perſpicuò magis ac magis ſemper excalfacit.

Quo pacto diſcernatur quod ex accidente quid faciat, ab eo quod propria facultate. CAP. III.

HInc conſtat ex eo quod ſemper vnum idémque efficiat, quoad nos cõtingit medicamen, propriam eius iudicãdam eſſe facultatẽ. Etenim*quod ab initio ad finem vſq; dum applicatũ eſt, magis ſemper calfacit: id nõ ex accidente, ſed ex ſua natura eſt tale. Sic etiã quod à principio ad finẽ vſque refrigerat, ex ſua facultate eſt frigidum, nõ ex accidẽte. At ſanè ſi nihil moratus atque ex poſteriore, ac poſt ablationem facultatẽ eius expendere voles, ſæpenumero falleris. Ac fortè nonnunquã aquã frigidã, non frigidam modò, ſed & calidã poſsidere facultatẽ dices: vbi videlicet frigefacere ſemper dũ nos contigerit apparebit, frigidã: vbi verò calorẽ reuocabit, calidã. Quare hæc indiſcriminata relinquenda nõ ſunt. Dãdáq; inſuper opera, vt quodcunq; medicamentũ in iudiciũ vocare velis (id quod in libris De temperaturis monuimus) omnis ſit expers

Quid per ſe calidũ, quid per ſe frigidũ.

alienæ tũ frigiditatis, tũ caliditatis: ne videlicet natiuã eius facultatẽ ascititia qualitas adulteret. Ad hęc, quæ & ipsa præcepimus, nutrimentum à medicamento distinguito. atque ea vtraq; ad aliquid dici memẽto, tũ circa eandẽ sæpe substantiã cõsistere, *velut & id quoq; mõstrauimus. Nec secius quòd quædã tota substantia in sese mutuò & *agant & patiãtur: quædã verò vna dũtaxat, aut duabus qualitatibus. Super hęc, alia itidem esse tenuia, siue tenuiũ partiũ (Græci λεπτομερῆ vocant) alia crassa, siue crassarum partiũ (παχυμερῆ Græci nominãt.) Tenuia quidẽ, quæ facilè in tenues cõminui partes possint: crassa, quæ cõtrà. Atq; vt semel dicam, omniũ meminisse distinctionum oportet, quas in tertio de Temperamentis posuimus, vt secundũ illas medicamentorũ omnium speciei facultas explorari valeat.

Eiusmodi sunt cibi quidã medicamentosi.

c. 3. lib. 3. phy. omne agens agẽdo repatitur.

De aquæ facultate. CAP. IIII.

ESto sanè prima nobis in cõtemplationem proposita aqua: quòd nimirum ea & *cõmunissima hominibus omnibus sit, tum sanis, tũ ægrotis, & ad vitã maximè necessaria. Primúmque eucrato, siue tẽperato corpori applicator ipsa neque frigida insigniter neque calida: Deinde iis qui naturâ sunt intẽperati: Tertio, qui affectu aliquo tenentur. Nã hoc pacto exactè in omnibus

Hippo. de aëre, aqs, & locis.

pro

ropriã eius facultatẽ perpenderis. Igitur ẽperato admota plusculo tẽpore, ipsum omnino refrigerabit. Intẽperato verò, citius uidem refrigerabit id quod frigidius naurâ fuerit: tardius verò, quod calidius. Semer autem omnia refrigerabit, etiam si non nultis deinceps diebus, sed vel vna quis hoa, aut pluribus ea vtatur. Nec enim talis in llo omniũ calorẽ reuocare poterit. Nam uæ summè frigida est, si* quadrato ac iuuenili corporis naturæ pauculo tẽpore adhieatur, caloris molietur reuocationem: Sin liter vtaris, semper refrigerabit. Quinetiã i iis quoq;, qui simplici laborãt morbo [siue calido naturâ siue frigido] eiusmodi admoueatur aqua, hos etiã manifestò refrigerabit. Nã simplex sit affectio oportet, quẽadmodũ vtiq; in tertio de Tẽperamẽtis definitũ est, quò videlicet quæ adhibetur, ex sua natura refrigeret, nõ ex accidẽte quopiã: quippe cũ frequẽter, vbi cõpositus fuerit affectus, aliud primariò medicamẽtũ efficiat, aliud ex accidẽte eueniat: velut ĩ phlegmone. Est enĩ ea affectio calidę copiosæq; fluxionis soboles. At quæ modicè excalfaciũt pharmaca, cũ superfluitatẽ euacuãt, ꝓtinus, opinor, & qđ affectũ est, frigidi᷒ efficiũt. Verũ cũ simplex vnáq; fuerit affectio, quod ex accidente sit, in ea prouenire non

ἰνσάρκῳ.

potest. Ergo si hac ratione expendas, aqua potabilis* omnino videbitur frigida. Non est tamen eadē aliarū aquarū* naturaliúmque sulfur, bitumen, aut nitrū qualitatibus suis referūt, facultas. Siquidē earū omnino nulla, vbi alienæ tum caliditatis, tū frigiditatis expers adhibita fuerit, frigefacere cōspicitur. Quinimo nec marinā ipsam priusquam adscititiū frigus summū acceperit, admodū refrigerare apparet. Nā si quis in potabili aqua totum diē innatet, vt etiā nō admodū sit frigida, sed velut ex sole tepens, necessariò tamē refrigerabitur. At mare cōplures iuuenum interdum pertulere nō per diem modò totam, sed etiam adiuncta nocte. Ex quo liquet, aquam potabilē certè & dulcem, secundum naturam suā semper esse frigidam: mare verò non æquè. Quòd si non semper in sermone adiiciam, potabilē, sed dicā simpliciter, quantū ex se est, aquā esse frigidā, haud calumniari oportebit, tāquam insufficiēter & indistinctè locutum. Nā quæ exactè ac syncerè aqua est, omnis alterius substātiæ mistione vacās, ea ex necessitate ex sua facultate est frigida. Si qua verò per bituminosa, sulfurosa, nitrosa, aut aluminosa loca distillās, substātiæ eorū aliquid absterserit, secúmq; traxerit, mista iā ea est, non autem exactè aqua: velut si ipse

vndique.

*Deest in alijs τῶν αὐτοφυῶν.

quo

uoq; volueris aut ſalē,aut alumē,aut aliud
l genus affatim aquæ miſcere potabili, ſi-
ut ſanè ſæpenumero facere cogimur in
narinæ inopia,quando muriā facere volu-
nus.tūc enim ſalē aquæ indimus:ac tātum
pſa facultate iā diſsidet, vt ſi aqua dulcis,
idelicet quæ neq; inſigniter aut calida aut
rigida ſit, ſed velut*ex ſole tepida, eryſipe *In apricò*
ati perfundatur,noxā omninò nullā homi *morata.*
nis corpori ſit allatura. At ſi marinā aquā,
ut muriā, aut id genus aquā, miſtā,bitu-
ninoſam videlicet aut ſulfuroſam admo-
ieas,vſq; adeò hominē offenderis, vt partē
pſam ſis aduſturus.Aqua igitur ipſa ex ſeſe
rigida eſt facultate. Porrò ſi extraneū ſibi
alorē adeptā corpori humano perfundas,
utabis forſan ſimplex quoddā & naturalē
dhibitū medicamē: at ea quodā vtiq; mo-
lo cōpoſita eſt, aut igneæ eſſentiæ partem
liquā nacta, aut certe omninò ipſam qua-
litatē.Vt enim ſi ſalē illi miſcueris, ex cōfeſ
ſo fuerit cōpoſita: ſic multò magis ſi igneā
ut eſſentiā,aut qualitatē adieceris,cōpoſi-
tā quodā modo effeceris. Eſt porrò etiā a-
qua limoſa quadātenus cōpoſita, velut eſt
aqua Nili,qui in Aegypto eſt.Sed ea per ſi-
ſtilia vaſa percolata, planè pura efficitur.
Oportet autē nō ſemel,* aut bis terve per- *al.ſed.*
colare,quādo ne ſic quidē forsā adamuſsim

purám queas efficere: verùm quando qui aquæ infertur limus, omnem effugerit sensum, satis tunc est, vt queas dicere tales, vt ad vsus eiusmodi, puras esse aquas.

Quo pacto iudicemus aquã puram. CAP. V.

IVdicãtur autẽ hæ tribus sensibus, nempè gustu, visu, & odoratu. Gustu pura est, si nullã offerat qualitatẽ, sed ad vnguẽ qualitatis expers appareat. Visu, cũ syncera fuerit, ac planè perlucida. Sic nec odoratu vllã præ se ferre qualitatẽ debet, vt sunt quædã extremæ prauitatis, quæ aut aciditatẽ, aut acrimoniã, aut salsedinẽ, aut putredinem, aut aliud indicibile aliquod vitiũ prę̧ferũt, Igitur aqua quæ absque his est omnibus, vt ad naturã suã certè, ne ipsa quidẽ adamussim syncera fuerit, sicut nec aliud vllũ quatuor elemẽtorũ sensibiliũ, sed vt ad sensum & vsum syncera est. Talis ergo, vt est propositũ, secundũ suã naturã frigida est. Quippe si valde excalfactã nõ modò aquam, sed vel mãdragorã, vel altercũ, vel cicutam, vel meconiũ admoueris, nõ solùm excalfeceris sed etiã vsseris corpus humanũ. Omnia itaque quæ examinãda veniẽt medicamina, omnis extraneæ valentísq; tum caliditatis, tum frigiditatis aliena sunto, nedum aqua.

Demonstratio, qua ostenditur aquam frigefacere ex cerati, quod ex ea conficitur effectu.

CAP. VI.

POrrò q aqua omnis dulcis perſpicuò frigefaciat, hinc quoq; didiceris. Ceratum humidũ ſi ex aqua frigida ſubactũ accuratéq; madefactũ calido cuipiã affectui imponas, protinus ipſum frigefacies. Oportet autem quàm plurimũ admiſcere ipſius aquæ: miſtióq; hoc maximè modo optimè perficitur. Ceram quantũ fieri maximè poteſt puriſsimã oleo liquantes humidũ facere ceratum oportet: deinde refrigeratum, raſum, ſordibúſque purgatũ, in mortario manibus ſubigere, aquam affundendo frigidam, quantũ nimirum ceratum accipere valet, ac*nondum aquã ſupernatat*. Id refrigerat & eos qui in febre vtũtur, ſi hypochõdriis ſuperponatur, & omnẽ phlegmonẽ: ſimiliter herpetes quoq;, & carbũculos, tũ eryſipelata, & phygethla, ac breuiter omnes morbos calidos. Ergo ſi nõ aquã dulcem ſed marinã aut muria illi admiſcẽs in vno prædictorũ, quouis vti volueris, nõ paruam omnino differentiã conſpicies: quippe cũ id medicamẽtum adeò nullã propoſitarũ affectionũ amplius refrigerabit, vt inſuper accẽdat potius. Adeò multa eſt diuerſitas potabilium aquarũ, & murię ſeu maris: [ſimiliter verò & earũ quęcũque ſulfur, aut bitumẽ] aut nitrũ, aut chalcãthũ, aut miſy, aut chalcitin, aut vt ſimpliciter dicam, quæ

Non amplius aqua circũfluxerit.

Lib. 10. Method.

calid

calidorum naturâ medicamentorum gustu aliquod referũt. Inimicæ enim sunt omnes calidis corporum nostrorum affectibus. Ex quo claret, has omnes facultatibus esse calidas, solam verò aquam potabilem frigidã.

Quòd aqua potabilis humida sit. CAP. VII.

CAeterùm quòd hæc quoq; propositarum omnium aquarum sola sit humida planè ex eadem disces methodo. Nam vlcera quæ supra modum squalida siccáque sunt, si hac irriges, statim admodum humida molliáq; reddes, cum aliæ aquæ vniuersæ vlcera desiccẽt. Tum piscatorum vlcera adeò videntur sicca, ac si forent* salita. Cõtra eorum qui in balneis versantur, humida apparẽt ac mollia. Quin si imbutum linamentum vlceribus imponere libeat, humida quidem à potabili, sicca à muria marináq; reddi comperies. Aquæ quin etiam aluminosæ, quales sunt in Italia * vocatæ Albulæ, cũ aliis vlceribus idoneæ sunt: tum verò quæcunque fluxionibus tentantur, ea perfacilè desiccant. Sic nec cæterarũ aquarum vlla humectare potest, quòd videlicet non sint exactè aqua, sed mista & adulterata, accepto nimirum aut alumine, aut chalcite, aut sale, aut id genus aliquo. Quocircà earum nonnullæ vlcera quoq; exasperant, nempe quæ acres admodum sunt & mordaces

ταριχευμένα.

Vel vocata Albula. lib. 9. Method.

daces. Quinetiam ſitienti dulcis aqua*re- *Al. leni-
medio eſt: cæteræ verò acerbiorem etiam *mento.*
ſitim relinquũt. Tum aqua inter cutẽ labo
rantibus aduerſiſsimum eſt & poculum &
lauacrum aquæ dulcis: ſalſarum verò, ac ni-
troſarũ, & ſulfuroſarũ, bituminoſarúmq;
omnium ſanè perutile. Imitari autem potes
ſicut marinam, ſic aliarũ quamlibet, ſubſtã
tia videlicet admiſta quæ in quaq; vincere
cõſpicitur. Nam ſulfure in aquam dulcem
indito, ſulfuroſam effeceris; alumine, alumi
noſam: ac eodẽ modo aliarũ vnam quáque.

Quòd aqua aduentitium calorem nacta, ſemper quidem humectet, nõ autem ſemper calefaciat: verùm in ipſo quidem perfuſionis tempore calfacere poſteà verò frigefacere conſueuerit.

CAP. VIII.

HAec ergo propria aquæ natura humida eſt & frigida. Porrò aliunde calorem adepta, excalfacit quidẽ & humectat quibus eſt admota: verùm haud ſimiliter ambo præſtari poteſt.* Summè nanq; hu- *Al ſimul*
mectat ſeu tepida ſit, ſeu temperata, ſeu etiã calidior. Summè autẽ non calfacit, niſi quæ extremè ferueat. Quod dico, in temperata primùm exploremus natura. Igitur ſi huic aquã afferas temperatè calidam, ſiue lauãs, ſiue perfundẽs: in ipſo quidem perfuſionis tempore calidiorem ſimul & humidiorem

partem

partem ipſam efficies:quòd ſi deinde quieſces, nec corpus frigidę vſu poſteà cõtrahes, conſtipabis, ac denſabis, paulò pòſt ſeipſo frigidius relinqui cõſpicies:quippe cũ corpus rarefactum tranſpirãte immoderatius calore natiuo, frigidius efficiatur. Non tamẽ ſicut frigidius poſteà calidæ vſus corpus deſtituit, ita & ſiccius. Quãquam profectò

meatuũ. videri id poſsit, tum ob*ſpiramentorũ raritatem, tum ob corporis mollitiẽ, tum ob ſubſtantiæ fuſionem: pluſculum ſiquidẽ in

Quid vapor. iis affectibus euaporetur, neceſſe eſt. Atqui vapor humor eſt extenuatus. Verùm nõ ita habet rei veritas. Nam mollities, quã calidæ aquæ lotionibus acquirunt corpora, ſolius humiditatis proprium ac inſeparabile ſignũ eſt, in animãtis videlicet corpore: velut in opere De tẽperamẽtis eſt demonſtratum. Sanè vlceratarũ partiũ caro, id ipſum perſpicuò oſtendit, vt quæ in iſtis ex aqua

flaccida et muſcoſa algosáve. calida perfuſionibus mollis atq;*algæ ritu fluida efficitur. Quanquam ſanè corpus illiuſmodi affectionibus inanitur, vt minus tunc in ſeſe habeat humoris quàm anteà. Videríq; venia digni poſſunt, qui per calidas lotiones, atque aquæ moderatè calidæ perfuſiones ſiccari corpus exiſtimãt. Nã ſimilis horum eſt error, atque illorũ qui credũt ſenes adoleſcentibus eſſe humidiores.

Plur

Pluribus namque senes excrementis humi
dis redundant, sed genuinæ partes (quæ ϖι-
υκὶ τα μόρια nuncupant) organicæque ado-
lescentibus magis sunt humidæ: vt id quo-
que in secundo De temperamentis mõstra-
uimus. Perinde se res habet in perfusioni-
bus, ac lauacris, omnísq; simpliciter ex aqua
calida irrigatione. Siquidem humores qui
in vasis aliísq; *inanibus spatiis sunt, exhau
riuntur omnes: at ipsa vasorum corpora, &
vniuersum genus carnosum seipso fit humi
dius. Atque hãc solam facultatem, vt cõsen
taneum est, nunquam aqua deponit. Neq;
enim cum feruens corpora exurit, quæ vsta
sunt redduntur sicca, vti quæ ab igne sunt
vsta. Rursum nec cum summam adepta fri-
giditatem per diem totum, aut etiam lon-
giori tempore parti cuipiam perfunditur,
eam licciorem efficit, tametsi rugosa atque
admodum exilis apparet. Verùm hæc eue-
niunt, quòd qui in vasis aliísq; spatiis est hu
mor, exhaustus sit. at partes genuinæ soli-
dæq; nulla sui parte licciores euadunt. Hu-
iúsq; semper meminisse oportet, tum toto
sermone perpetuo obseruãdum: ex euiden-
ter apparentibus colligendam cuiusq; me-
dicamenti facultatem: Ac semper ad quod
quid dicitur calidum, frigidum, humidum,
aut siccum, ad id esse æstimandum.

*al. communibus.

Si à rebus exteris de medicinarum facultate colligi quid oporteat: ex ignis cum illis commercio faciendum esse iudicium.

CAP. IX.

PОrrò si quis velit ex superabundanti à rebus externis probationes ducere, ne id quidem prohibeo: verùm animum huic diligenter aduertat consulo.* Nam admodum lubrica res est, nec paucos obtinet fallēdi modos. Sed hos in cōsequentibus edisseram. Cæterū quod solū quis ab externis sumpserit, vt id quod iudiciū subit medicamentū, aut excalfacere, aut refrigerare prohibet, id in ignis cōmercio cōspicitur. Neque enim vsqueadeò absurdū est, quod facilè in ignem vertitur, id calidum facultate putare. Memoria enim, opinor, tenemus omnia huius vocis [Facultas] significata, quæ in tertio De temperamētis definiuimus. Vnum igitur ex iis erat, & id, quod ex propria eius quod dicitur, materia existit, tale est facultate, siquid enim facilè in ignē vertitur, id facultate est ignis, nō actu scilicet. Nā hoc quod est Facultate, *ex aduerso ei diuiditur quod est actu. alterū verò quod est per se, ei quod est ex accidēte. Hanc ergo iudicij rationem cōsiderare ac distinguere cōuenit.

Lege, Nā multos habet ea res fallendi modos.

Ex aduerso opponitur ei.

Quot & quæ prædefiniri oporteat, vt liceat ex alicuius affectione quæ ad ignem est, & q[...]

pa[...]

pacto aduersum nos ad ipsum afficiatur, colligere.

CAPVT X.

AT quibus consilium est tutò à rebus extraneis ad corpora transire animalium, videre primùm debent, an tenuis sit essentiæ, an crassæ, quod explorandum venit. Secundò, an sibi cõtinuum, densúmq; ac solidum totum, an interuallis interceptum, ac rarum. Quocircà his immorandũ prolixius est. Videtur enim id quoddã esse principium, ac velut elementum multam considerationem postulans.

Quòd quæ subtiliorum sunt partium, promptius propriam exerant actionem, quàm quæ crassiorũ, tametsi eandem cum illis facultatem obtineant.

CAPVT XI.

IGitur eorum quæ in confesso est facultate esse calida, nullum omnino apparet nos excalfacere, priusquã in tenuia sit cõminutũ. Nam si quis piper solidum cuti inspergat, nullam planè caliditatẽ percipiat: eadem ratione si quis vel linguæ imponat, aut deglutiat, aut alio pacto vtatur integro, haudquaquam diligenter trito, & cribrato, ac non adeò comminuto, vt pollinem tenuitate referat. Nam quod pollinis instar cuti inspergitur, excalfacit, ac maximè si affricueris, præterea quòd linguæ admotum fuerit, aut in ventrem deuoratũ.

At quod ſolidum integrúmq; imponitur, nec cutem calfacit, & linguæ ventríq; exiguum duntaxat caliditatis ſenſum mouet. Itaq; cum tenuium eſſe partiũ dicãtur quæ facilè in tenues partes cõminuuntur,* ſolidarum craſſarúmq; partium quæ contrà, tum dura viſcoſáq; ægrè ac difficulter, aut omninò in tenues comminui non poſsint: friabilia verò, & quæ citra viſcoſitatẽ mollia ſunt, promptè in tenues ſoluantur: hinc cõſtare arbitror, multa eſſe facultate calida, ac facilè accendi, verùm nos haud facilè excalfacere. Nã ignis, vt qui omniũ eſt tenuiſsimus, ſimúlq; calidiſsimus, & in profundũ facilè penetrat, & cõminuit, & vincit, extenuátq;, trãſmutat, atq; in ſuã denique naturã cõuertit, vndequaq; ſcilicet* cõtingẽs, & qđ contingit exuperãs. At noſtra caliditas ſuprà quàm ꝙ craſſę ſit eſſentię, & halituoſa, inſuꝑ infirma eſt, vt nõ facilè mutet quod cõtigit. Oſtenſum eſt autẽ in tertio De temperaturis (quo ſine quæ hîc dicũtur aſſequi eſt impoſsibile) nullũ eorum quæ nos excalfacere* apparent, perinde vt ignem poſſe calfacere, verũ vt materiã accendi facilem. Siquidem mutationis principium à noſtra caliditate accipiẽtia, vt calami aridi ab igne, nos contrà recalfaciunt, & velut partes fiũt quædam caloris natiui, ſicut

al. tantùm craſſarum verò partiũ.

al. ſimile reddẽs atque exuperans id quod contingit.

al. poſſũt.

ſicut illi ignis. Nam quod prius erat calamus, id nunc fit ignis, vt mutantis ipſum ignis eſſentiã totam adaugeat. Monſtrauimus autem quædam vbi vel leuem extrinſecus fuerint, mutationem adepta, ſecundũ naturam deinde ſuam ad plurimam mutationem procedere. Quamobrem mirandũ non eſt ſi quædam medicamẽta primę quidem mutationis principium à noſtro calore nacta, inde iam pergant eum quoq; qui mutabat ſuperare. Nam cùm corporis cuiuſq; proprietas alia habilis ſit ad ſuſcipiendum calorẽ, alia inhabilis: fit vt paria principia non ſequatur par incrementum.

Quòd pharmaca, quæ paruam ſortita ſunt molem corporeã, citius agant quàm quæ magnam.

CAP. XII.

QVinetiam quòd corpus admodum exile facilius alteratur, mutatúrque ab eo cui admotum eſt: quòd autem grandius eſt, non niſi temporis ſpatio, ac vix tandem etiam ſenſibilem alterationem ſuſtinet: id cùm non modò à phyſicis naturam ſcrutantibus ſit demonſtratum, ſed cuiuis etiam homini rei ipſius experientiâ notum, ſatis magnum adfert teſtimonium iis quæ modò dicebamus. Quippe ſi piperis particulæ à nobis accipere debẽt mutatiõis initiũ, eóque accipiant facilius, quò fuerint

minutiores: mirandum non eſt, ſi eas tantò citius excalfacere, experiamur, quantò accuratius in minimas fuerint comminutæ.

Medicamenta parem etiam ſortita tum facultatem, tum conſiſtentiam, quantò rarioribus applicentur corporibus, tantò ocyus actionẽ ſuã exercere.

CAPVT XIII.

QVinetiam quòd extima cutis ſuperficies calloſa ſit, duráque & frigida, quod verò ſub ea eſt: totum, quãtò profun- 1
dius ſubeas, tantò ſit calidius, nemo ambigit. Huic ſanè rationi ſi duo etiam principia in aliis à nobis tractationibus demonſtrata adiecero, ita deniq; vniuerſum poſsis colligere. Alterum quidem ad demonſtrationem principiorum, ſiue lemmatum, ſiue axiomatum, ſiue propoſitionum, ſiue vtcunque nuncupare volueris in commentariis *De temperamentis demonſtratum eſt cutem videlicet omnem in primo ſtatim or- 2
tu ſibi eſſe continuam, ac temporis ſpatio perforari, ac plurima nanciſci ſpiramenta, ritu cribrorũ. Alter à vtiliũ ad ratiocinationem propoſitionum eſt, corpus vniuerſum expirabile eſſe ac inſpirabile, vt inquit Hippocrates*. Fuſius autẽ de hac dictum eſt in libr. De vſu pulſuum, vbi demonſtrauimus arterias, vbi ſe dilatantes vndiquaq;, & per omnes * meatus in ſeipſas attrahunt: non aërem

Libr. 2. vbi videlicet pilorum cum herbis cutis cũ terra collationẽ facit.

Epid. 6. ſectio. 6.

Apho. 1. per extrema.

aërẽ modò halitúq; attrahere, ſed quicquid trahi etiã facile ac tenue ſit, ad ſpiritalis eſſentiæ motũ impetúmq; expeditè conſequi. Quibus ſic ſe habentibus multæ venæ arteriæq; aperiuntur in cutis meatus & in ipſius ſuperficiẽ internã ac in meatuũ perforationes haud pauca peruenire venarum arteriarúmq; oſcula exiſtimandũ eſt, nihilóq; ſecius ad extimã ſuperficiẽ, ita vt ipſæ oſculis ibi finiant: tum quicquid piperis ad exactiſsimũ redactũ fuerit pollinem, ſimul cũ ambiẽte aëre ab arteriis attrahi, ipſúmque protinus à calore natiuo* alterari, idq; tum ob paruitatẽ, tũ ob ingenitã vt à calore alteretur aptitudinẽ. Siquidẽ haud aliud illi erat facultate eſſe calido, quã facile poſſe incaleſcere. Quòd ſi ſemel id illi inſit, nõ mirũ eſt, per omne corpus tempore perlatum, ipſum recalfacere, ac proinde primũ maximéq; ab id genus medicamẽtis incaleſcere partes quas primùm cõtigerit, deinde quæ his ſunt proximæ, & cõtinentes: ac ſic deinceps tertio quartóque loco, pro ſitus videlicet vicinitate, cũ ea quæ primò incaluerat, incaleſcere. Hæc ſciẽtifica cõſtant demonſtratione, non tamẽ iis ſatis credibili, qui in primis nõ fuerint exercitati. Oportet enim in iis quę de elementis ſunt ratiocinationibus eſſe verſatũ, atq; in commen-

Aptius mutari græ. μεταβάλλειν.

tariis De tẽperamentis, & vſu pulſuum, & ante hæc omnia in demõſtrandis methodis peritum. Sanè paucis datum eſt omnia percurrere. Verùm his quidem ſuffecerit (mea ſententia) in euidentibus dũtaxat, verſari, paucis attactis cõmunibus rationibus ſiue epilogiſmis. Itaq; cauſam quamobrem nõ excalfaciunt corpora humana ea quæ craſſa adhibẽtur, etiam ſi naturâ ſint calida, iis duntaxat qui aſſequi valeant, dictam eſſe reputent, ſibíq; ſatis eſſe perſuadeant, quod euidenter ſenſibus apparet. Apparet autem euidẽter craſſorum omnium nullum prius quàm ad vnguem comminuatur extenuetúrq;, neq; ipſum à corpore noſtro quicquã perpeti, neq; rurſum in nos poſſe agere. Nec enim ſolùm in pipere, napy, canchry, cæteríſq; omnibus quæ nos excalfaciunt, ita ſe res habet, *ſed æquè item in facultate frigidis. Nam ſi quis radicis mandragoræ corticem in magnas partes cõfractum cuti imponat, aut illinat, aut deglutiat, planè nihil efficiet: at ſi admodum ſit cõminuta, refrigerare poteſt. Sic etiã papaueris ſemẽ, & cicutæ (tametſi hoc ſit omnium refrigerantium valentiſsimũ) tamẽ antequam exactè comminuatur, cuti noſtræ impoſitum planè eſt imbecillum. Ne te ergo magna teneat admiratio, quòd calami aridi pilíq;,

*al. ſed &

tamet

tametsi accendi promptissimi sunt, non tamen nos contactu excalfaciant: quippe qui planè à nostro calore mutari nequeant, vt sic recalfaciant: quòd videlicet pollinis ritu comminui nõ valeant: quandoquidem calamus Indicus, quem & odoratum appellitant, cum tundi, cribrari, ac planè magis quàm qui apud nos nascitur, comminui valeat, clarè nos excalfacere conspicitur, sicut vno ore omnes qui ætate nobis maiores sunt medici confitentur.

Quòd corpora rariora citius ab igne accenduntur, quàm quæ sunt spissiora.

CAP. XIIII.

POrrò cõsiderandum (quemadmodum proposui) non solùm crassarum sit partium, an tenuium, explorandorum medicaminum substantia, verumetiam raráne, an spissa densáve.* Voco sanè rarũ, cuius partes spatiis inanibus interceptæ sunt: Intelligentibus videlicet nobis, ac semper recordantibus, quo pacto dicatur spatium inane ab iis qui vnitam esse dicunt substantiam: nõ quemadmodum Epicuro & Asclepiadi est visum: Imò aëre plenũ est in raris omnibus corporibus spatium inane. Vbi ergo eiusmodi spatiis multis corpus fuerit distinctũ, facilius quàm spissum accẽditur, etiãsi quod ad caliditatis frigiditatísq; attinet tẽ-

Quid rarum.

periem, similiter illi sit affectũ. Nã qui in iis spatiis cõtinetur aër, cũ sit ad patiẽdum promptissimus, primò statim ignis occursu accenditur atq; inflãmatur: vnà verò secum corpus vniuersum accendit, vnãquáq; eius partẽ* nimirũ occupans. Ergo si parua corpora, cingente ea circunquaq; flamma própte accẽdũtur (nã id claré cõspicimus) nõ sine ratione corpus rarum celeriter accenditur, vtpote cum profundas eius partes omnes flamma cõtingat. Sic itaq; calamos aridos ignis celeriter exurit, tametsi minus sint alia substantia calidi, idq́; ob meatuum multitudinẽ, quos aër quidẽ prius occupabat: vbi verò ignis cõtingit, flãma depascitur.* Aër enim accẽsus, flãma est: terra verò, carbo. Porrò ꝙ aëris plenos meatus multos aridus calamus obtineat, summum argumẽtũ est ipsiꝰ leuitas. Nã siccũ naturâ corpus leue esse alioqui nequeat, nisi inanitate sit præditũ. Eundẽ in modum pumex & spõgia sicca, atq; oĩa adeò quęcunq; fistulosa sunt, multúmq; vacui obtinẽt, põdere sunt leuia. Sic sanè & calamus nõ eò duntaxat quòd siccus est, sed quòd plurimi aëris est particeps, própte accẽditur. At à nostro corpore ægrè proinde calfieri potest, quòd essentiæ sit crassæ. Quando igitur medicamenti cuiuspiã ex ignis cõmercio tẽperiem

vndique.

Quid flã-ma, quid carbo.

colli

lligẽtes, ſcrutari ſtatuimus an aduerſum
s eodẽ modo ſe gerat, ſubſtãtiæ eius re-
ciẽda cõſtitutio eſt. Nã ſi tenuis quidem
,ſed ſibiipſi continua, eandẽ & in nos na
rã oſtendet,quam prius in ignẽ. Sinautẽ
ra ſit & craſſa,fieri poteſt vt ab igne qui-
m perfacilè alteretur, non tamen à calo-
noſtro, ac proinde nec nos recalfaciat.

Aquam tenuium eſſe partium, nec vnquam s ex ſua natura excalfacere.

CAP. XV.

Oſteaquam igitur hæc eum in modum definita ſunt, rurſum ad ſermonem de qua redeamus. Nã quòd tenuis ſit eſſen-â, argumento eſt quòd prõptiſsimè per pi s & veſtimenta perfluat. Nã propter hu-iditatẽ & mollitiẽ, quódq; nihil habeat ſcoſitatis, diuiſibiles partes obtinet, & quę cilè in minimas poſsint diſtrahi. Talis um ſit, tamen neque nos ex ſua natura cal cit, neq; proprium eſt ignis nutrimẽtum, mò omnino cõtrà aduerſatur, & diſsidet, tq; extinguit, vt quæ illi ſit aduerſiſsima. Nec mirum eſt, ſi cum igne naturâ tum ca idiſsimo, tum ſicciſsimo, pugnet aqua, quę frigida eſt & humida. Coniectura igitur vt dictum eſt, etiam ex ignis ſumenda com mercio, quo pacto quodque medicamen-tum in calore frigoréque ſe habeat: non ta-

men protinus exiſtimãdum, tale ad nos videri, niſi tenuium ſit partiũ, & ſpiſſum. Sed oleum tametſi facilè in flammam vertitur, nõ tamen admodum celeriter * nos excalfacit, nimirũ lenta craſſáq; ſubſtantia ſua tenaciter iis inhærens quæ primùm contingit: proindéque longiſsimè omnibus permdurat quibus fuerit illitum, ſcilicet nec ab ambiente facile aut extenuari, aut digeri potens, nec intrò corpus prõptè tranſſumi. Aqua verò econtrario & celerrimè in halitũ ſoluitur, atq; expeditè digeritur.* Proinde etiam ſi in idem vas cõiectam aquam oleúmque decoquas, prior tamẽ aqua abſumitur. Sic item ſi lithargyro, aut ceruſſa, aut id genus aliquo cum aqua diligenter commiſto, ſimul ambo decoquere voles, priorem digeri aquam cernes.

Deeſt nec euidenter.

Vide Apho. ſenes facillimè ieiuniũ ferunt.

Non ſimpliciter quod citius ab igne accenditur id ad nos quoque apparere calidius.

CAP. XVI.

NOn ergo ſimpliciter quod citius accenditur, protinus id etiã ad nos apparere calidius. Siquidẽ antè oſtenſum eſt, vt calefacientium aliud ſimpliciter erat calidũ, vt ignis: aliud exuperantia calidum, velut qui in nobis eſt calor: ſic eorum quæ facultate ſunt calida, aliud eſſe eiuſmodi, vt ad id quòd primò & abſolutè eſt calidum, aliud

verò

ò vt ad id quod per exuperantiam dici-
. Quamobrẽ nõ absolutè ab ea quæ ad-
sus ignem est in iudicium venientium
dicaminũ dispositione, ad nos transire
edit, sed adiecta limitatione proposita.

Non quod citius à frigore congelascit, eò quod ius, absolutè frigidius existimare licere, sed in-a quæ parem sortita sunt consistentiam.

CAP. XVII.

Adem hæc limitatio itidem necessa-
ria est, quando ex eo quòd quid facilè
laciatur, frigidũ esse colligimus. Nam
is quæ eandem habent aut tenuitatem,
crassitudinem cõsistentiæ, quòd ocyus
igore cõgelatur, temperaméti est frigi-
ris vt si vnum sit tenuius, puta exempli
sa, vinũ alterum verò crassius, vt oleũ:
n est necesse citius, aut magis concre-
re quod est frigidius. Verùm si quan-
alterum est frigidius, tantò alterum
sius sit: similiter quidem ambo concre-
nt. Cæterùm magis concretum videa-
, ipsa videlicet cõsistentiæ duritia, quod
rit essentiæ crassioris. Nam rationabi-
est, reor, similiter congelatorum quod
sioris fuerit essentiæ, id etiam fieri du-
s. At si vel alterum sit frigidius quàm
iquum essentiæ crassioris, aut contrà, *al. minus*
õ frigidius quidem alterum sed reliquũ *frigidum.*

cras

crassioris essentiæ, haud etiã pari tempo
hæc cõgelascere est possibile: verùm qu
est frigidius quàm alterum essentiæ crass
ris, minori temporis spatio: quòd verò m
nus est frigidum quàm reliquum essent
crassioris, maiori. Sic magis minúsq; alt
rum videri durum*, id pro magnitudin
excessus portione euenire est necesse.

Lege vtrũuis horum.

Quo differat congelatio à refrigeratione.

CAP. XVIII.

HAec ergo memoriæ mandare opo
tet, tum quòd nõ idem sint congela
& refrigerari, & quòd illud maximè à r
frigeratione proueniat. Nam refrigera
est frigidam accipere qualitatem. At*con
gelari est durescere præ frigore. Ergo qu
cunque corpora tenuis sunt essentiæ, cũ
facilè perpetiantur, promptè tum incal
scunt, tum refrigerantur: at non æqu
promptè congelantur, vt aër, & igni
Nam hic planè non congelatur: ille au
tem, nempe aër, non perinde vt vitrum
& pix, & cera, & resina, & bitumen: tam
etsi bitumen sit vel calidissimum: verù
eius crassities ac terrenitas, congelation
celeritatem adiuuat: ac si tetigeris calidu
etiámnum, planè tamen congelatum re
rias: sicut (puto) & plumbum & stannũ n
aliter concreta sunt etiámnum feruesce

Vide Aristo. c. 7. li. 4. Meteo.

Sic aquã*Hippocrates,quæ celeriter & *Aphor. 26. sect. 5*
alesceret & refrigeraretur, semper esse
issimã retulit. Nã quãto tenuior fuerit,
pati promptior est. Atqui qua tenuior
minimũ habet limi terrestris. Nõ ergo
olutè, nec temere ex materiæ passioni-
ad ignẽ coniicere eius ad nos facultatẽ
ortet, verùm adiũctis limitationibus su-
positis. Quare nec æquè securũ iudiciũ,
im id quo*ad nostrũ corpus quid exa- *ad nos ipsos.*
namus. At qui hoc etiã vlterius transeũt,
nè in multis errorũ periculis versantur.
uãquàm id faciũt medicorũ complures,
omne quod viscosum est, calidũ asseren
, alij quicquid adstringit, nonnulli quic-
id est dulce, quidã verò etiã quod auste-
acerbũve est. Sunt autẽ qui singulis illo-
cõtraria defendant. Sed qui in istis erro-
cõmittãtur, posteà narrabo. Nunc autẽ
æsentem sermonẽ consiliũ est absoluere,
mpe vtsi quis ex ignis commercio mate-
ã iudicare volet, non absolutè*neq; citra *nec indefinitè iudicare conuenit.*
nitationem id faciendũ, neq; perinde ad
nem & hominẽ habere quicquid iudica-
r, putandũ. Nam aqua igni aduersissima
t, vt quæ facultatem sortita est frigidã &
midã. Muria verò, marina, bituminosaq;
sulfurosa aqua, nõ æquè: quippe cũ id ge
us omnes ab aqua ad calidius recesserint.

Verùm

Verùm de ſpōte natis aquis(Græci αὐτοφ
vocant)vel hæc ſufficiant. Siquidē vbi m
dicaminum vniuſcuiuſque,quorum qua
tates accipere aquam oſtenſum eſt ſerm
nem tractabimus : ſi nunc aut obſcuri
quippiam aut imperfectius ſit dictum,
tunc adiicietur.

De aceto. CAP. XIX.

SEd ad reliqua nunc liquidorū medic
minū tranſimus : inter quæ vel maxim
eſt dubitatum de aceto,aliis frigidum,al
contrà calidum adſtruentibus:nōnullis c
lorem quidem quendam illi cōcedentibu
ſed quendam etiam auferentibus,velut q
acetum vinum eſſe mortuū aſſerunt. Na
hi propriā vini caliditatem perdidiſſe qu
dem,verùm ex putredine aſſumpſiſſe alia
quandam contendunt. Atque ego ſanè n
multum abeſt, quin illorū laudem ſenten
tiam, in eámq; promptè accedam, próqu
hac aſſertione atque opinione pericula c
mnia ſubeam, ſi quam machinā aut arten
inuenire queam, ſicut in lacte cōtrariaru
partium ſeparationis, ita hîc quoq;. Nun
autem quòd lac vniuerſum non ſit homœ
omeres & ſimilare,neq; vndequaq; ſibi id
clarè monſtrat * coagulatio excogitata v
delicet multis hominibus ratione,qua pa
tes caſeoſæ à ſeroſis ſeparari poſsint, nequ

Σχίσις, quam vocem vetus interpres vertit ſeparatio.

ta

e quid repertum eſt, neq; manifeſtò de-
nſtrare poſsis, quod quantum eius eſt
ue, atq; exactè humidũ, hoc refrigeret:
od verò ſecundum fæcis ſubſtantiã in eo
fertur, velut in vinis, calefaciat. Nam ea
um ratione apertè quis probauerit, ex
trariis facultate ipſum partibus conſiſte-
ſicut lac. Sanè in omnibus liquoribus,
os expreſsis fructibus cõficiunt, craſſum
fertur quippiam, quod temporis ſpatio
ſidit: fæx vocatur in vino, in oleo autem
urca. Sed & in omnibus aliis ineſt quod
s proportione reſpõdet, tametſi propriũ
men ſortitum non ſit, quod velut fæx
in illis. Vtique & in aceto eſt eiuſmodi
ippiã, & forſan ipſum eſt qđ caloris eſt
rticeps: quod verò frigoris, id quod tenue
. Fortaſsis verò & in ipſo tenui exiguum
iddam defertur multo tempore prępara.
m, alterius naturæ quàm ipſum ſit totũ.
ã quòd maiori parte frigidius ſit, quàm
lidius, liquidò iis apparere arbitror, qui
rè facultatem eius expenderint.

*Perperam multos cauterij inſtar, acetum pro-
ntiaſſe calidum.* CAP. XX.

NEc ſatis mirari queo, qua ratione du-
cti quidam, vſqueadeò calidum eſſe
etũ ꝓnũtiarint, vt cauterio ipſum aſsimi-
rent. Nã hac, inquiunt, ratione ſanguinis
erup

eruptiones (αἱμοῤῥαγίας Græci vocăt ipsum
reprimit. Primùm enim tăta caliditas sen-
sum nostrum non fugeret. deinde ad illorũ
calidorum imaginẽ omnino vtiq; crustam
efficeret, calidis medicamẽtis similiter. Nã
id planè in his cõspicimus, vbi per ea san-
guinem sistere statutum est, crustam fieri
haud exiguã. Siquidẽ nisi crustã effeceris,
sanguinẽ haud represseris. Nã ea velut oper-
culum quoddam fit corporibus sanguinẽ
profundentibus. Proinde sanè etiam cau-
teria planè candentia illis applicamus: cõ-
pertũ nimirum habẽtes, quæ nõ sunt eius-
modi, preterquàm quòd nihil proficiãt, in-
super lædere, an sanguinis profluuiũ irrita-
re. Nec sanè ignis ex sua ratione, aut quòd
calfaciat, ipsum sistere potest: verùm idcir-
co, quia cum vrit quæ contigerit, quod ex
vstione reliquum est, operculum subiectis
partibus relinquat, id quod Græcis appella-
ri cõsueuit, ἐσχάρα. [Latini autem crustam
vocant.] At acetum haud perinde vt crustã
facientia medicamẽta, sed potius vt adstrin-
gentia citra crustã, sanguinis fluores cohi-
bet. Itaq; hac quidem ratione non excalfa-
cere summè, sed refrigerare putetur. Præ-
stat tamẽ, vt & suprà monuimus, à talibus
al. deducant. cõiecturis recedere, vtpote quæ iudiciũ ad
sensum haud* referãt, neq; ex propè positis
au-

ut vicinis,sed è longinquo &*longis lem- *al.multis*
matis siue sumptionibus rationem colligant. Aperiam autem copiosius illarũ absurditatem in libris sequentibus.

Qua methodo cognoscere liceat, an calidum sit acetum. CAP. XXI.

NOs autem secundum methodum, ab initio positam, vim eius experiemur: primùm in iis quibus inculpata constat sanitas,mox in temperatis,deinde & in ægrotantibus. Itaque spongiam aut lanam aceto madentem cuiuis sani corporis parti superponemus:deinde,vt antè est positũ pronus rogabimus, idiotas (nam illorum in huiusmodi incorruptum erit iudiciũ, quia nulli videlicet dogmati seruiliter sunt addicti) nunquid calorem, an frigus percipiant. Id verò satis constat, quòd illud nec summè frigidum, nec calidum admouebimus. Nam & de hoc suprà verba fecimus. Sanè si tale fuerit quod applicatur acetum, potissimum si non admodum inueteratũ, neque extremè acre, manifestum illicò frigus percipient, itidem & post vnam, düas, tres & quatuor horas: posteà verò[post sub ationem scilicet,] sensim nascentis in parte caloris cuiusdam phantasiam quandam opinionémve habebunt. Porrò si vehementer acre acetum extiterit, & hoc etiã refri-

gerari se principiò dicẽt, celeriter tamẽ recurrentem calorem sentient, non autẽ longo pòst tempore, velut in recẽtiore ac non valde acri aceto. Ex quibus cõstat omnino frigidum quidem esse, sed quendã etiã exiguum obtinere calorem, qui acrimoniæ ratione per accidens spatio temporis mediocriter corpora excalfaciat, tametsi id non vbiq;, sed in quibusdã dũtaxat posſit efficere: nam laxis ac doloris expertibus tumoribus, neque protinus, neq; postea caloris sensum aceti vsus cõmouet: mordicatio tamen in illis quædam percipitur, ob quã sæpenumero iis qui*diutiſsimè vtũtur, tenuis quidam recurrit rubor. Itaq; neq; primario, neque proprio * ordine excalfacere videri posſit, sed acrimoniæ morsu irritare. Porrò quandoquidem à sanis corporibus ad affectus semel transiuimus, suggeramus quę in calidiſsimis & frigidiſsimis affectibus afficere queat. Ergo si quis ab illita thapsia vratur, ardor aceto restinguitur. Id quod, cui libitũ est, experiẽtia discere licet: velut nos profectò fecimus in nobis ipsis, quò accuratè medicamẽti potẽtiã experiremur. Illitis enim multis in locis tibiis, vbi post quatuor quinquéve horas inflãmari cœpissent, huic quidẽ parti acetũ, illi aquã insperſimus: alij verò oleũ, alij rosaceũ inũximus: & aliis at-

al. valde intemperanter.

al. temperamento.

que

ue aliis, alia atque alia, quæ aut acrimo-
iam hebetare, aut calorem refrigerare cre
untur: ſed eorum omnium acetum com-
rtum eſt, efficacisſimum. Quocirca ma-
feſtum eſt, non eo quòd acrimoniam, ac
ordacitatem obtundat, ſicut oleum & ro
ceum (nam id præſtare hæc poſſunt) ſed
ia refrigeret, tale eſſe. Quippe ſi excita-
s à thapſia phlegmonas aliter ſanare non
teſt acetũ, niſi aut refrigerando, aut mor
m & acrimoniam obtundendo, nec alte-
m illi inſit, neceſſe eſt vt per reliquum ſa-
t. Alias porrò calidas paſsiones omnes,
legmonas puta, herpetes, phygethla, ery
elata, carbunculos, aliâs plus, aliâs mi-
s refrigerare conſueuit. Quapropter niſi
hementia illi atque aſperitas facultatis
leſta ineſſet, haud alio ſanè vllo ad refri
randum vteremur.

Quibus rationibus ſint vſi tum hi qui ſummè lidum, tum hi qui ſummè frigidum eſſe acetum onuntiarunt.

CAP. XXII.

TAmetſi quidã maximũ id ipſum cali-
ditatis eius argumentum cõſtituunt.
on enim, inquiunt, neque acre, neq; mor *Græ. additur ἰ-*
ax, neq; aſperũ, neque erodens foret, niſi *διον, pro-*
piosa illi ineſſet caliditas. Nã ſicut frigi- *prium.*
eſt* cõtrahere ac dẽſare, ita calidi ſecare

atque diuidere: id quod in primis efficere acetũ valet: quippe quòd ſecet atq; erodat, non modò animãtium corpora, ſed & grumos, callos, lapides, fictile, æs, ferrũ, plũbũ, ac ferè velut ignis cuncta peruadat ac penetret, ne vlla poſsit ſubſtantia penetrationis eius vehementiam aut ſuſtinere, aut illi reluctari ac reſiſtere. Nam ſubtile haud ſecus ipſum eſſe atq; ignem, huius rei non paruũ teſtimoniũ nõ tactũ ſolùm eſſe, ſed guſtan-

al. tenuiſ. texturas, aut telas.

tibus tale apparere, & per* ſubtiliſsima veſtimenta prõptius aqua perfluere, omniáq; exedere, vti paulò ſuprà diximus. Et quídnam, obſecro, aliud ipſum acetũ his verbis quàm ignẽ pronũtiãt? Nõ aliter quàm qui frigore grumos ipſum ſoluere contendũt, premẽdo videlicet, denſando, ac omnia vndequaque ſtringendo, ac ſi quis digitis ſuis amplectens cõpreſſerit. Nã hi rurſum adeò excedũt, vt & niue frigidius ipſum adſtruãt. Sed vtrorũq; caſtiganda immoderatio eſt. Neq; enim vt frigidũ ſit, iam niue frigidius: neque vt calidũ, omniũ calidiſsimum pronuntiandũ eſt. Siquidẽ niſi iuxta mediũ fore, ac longè ab extremorum vtroque diſsitum, nõ tãta incidiſſet de facultate eius cõtrouerſia. Nam de cicutæ aut mandragoræ viribus nemo ambigit, neq; de naturtij, & canchryos, verùm illa omnibus medicis in

con

onfeſſo eſt facultate eſſe frigida, hæc verò alida. Eundẽ in modũ altercũ & meconiũ igida, piper & napy calida. Ad hæc innumera ſunt alia quę aut eſſe facultate calida, ut frigida, vno ore medici omnes fatẽtur.

Quod acetum neutrũ eſſe dicimus, vt ad ſummè calida, & ſummè frigida, quia neutrius extremorum eſt particeps. CAP. XXIII.

Aceterùm acetum, ſicut vtique & roſaceum, neque eſſe ſummè calidum, neque rurſum ſummè frigidum, vel ex ipſa ubitatione ſatis conſtat. Neutrum enim horum ſit neceſſe eſt. *Siquidẽ cùm neua tripliciter dicantur, vti diuiſit Herophius, partim amborum extremorum æquali articipatiõe, partim neutrius, partim nũc lius, nunc huius: omnino & hæc aut aliuo ſignificatorum, aut aliquibus, ex neurorum natura fuerint. Mihi ſanè magis idetur vtriuſque extremorum participaone: & quòd nunc ſenſibiliter calfacere ideatur, nunc rurſum refrigerare. Sic ergo eutra dici poſsint, acetum & roſaceum. Quòd ſi quis ea neutra oſtendere conetur, uia neutrũ* participent, ne illi quidẽ etiã rtè probabiles quædam rationes deerũt, d non erunt demonſtratoriæ ac ſcientifiæ. Id me exactè compertum habere confio, & maximè de aceto. Nam quòd ſuæ

al. vtrunque.

Gal. initio artis paruæ.

Adde extremorũ.

vtrisque sint rationes probabiles, tum iis qui frigidissimum demõstrant, tum iis qui calidissimum, non paruum indicium est, ipsum vtriusque esse particeps. Admodum tamen difficile est ratione, contrariorum participationem probare, cùm non liceat substantiam eius aut soluere, aut scindere, velut in lacte facimus, & aliis cõpluribus, quæ omnia sermonis progressus aperiet, Proinde euidentius magísq; periculo vacãs principium optamus assequi. Porròvt mihi quidem videtur, indagandum illud principium est ex naturæ tũ tenuitate, tũ crassitie, de qua dictum quidem suprà est, verùm nunc quoq; copiosius de illa differere expedit, quandoquidem & Plato de principiis longũ haberi sermonẽ oportere prodidit.

Quo pacto aërem dicamus tenuium esse partium, & nec omnem ignem esse tenuium partium, nec quicquid tenuium est partium, esse ignem.

CAP. XXIIII.

Quid tenue.

IGitur * nemo aërẽ nõ dicit esse tenuem quòd videlicet in tenues facilè partes cõminuatur, quódq; per corpora dẽsissima expeditè penetret: aut si ex alia re quapiã tenuitatis vocabulum illi attribuãt, clarè nos doceant. Nec enim ex corpusculis exilibus tenuibúsq;, vt alterius sectæ principes asserũt, & nos quoq; aërem constitui dicemus.

Nam

Nam continuus eſt, totúſque vnus, nihil ſquã in ſe vacui continens. Porrò in eiuſmodi corporis natura tenuitas intelligitur ex ſola in tenuia diuiſionis celeritate. Verũ ſi ea ratiõe aër eſt tenuis, haud omnis ignis tenuis* iudicabitur: quippe cùm æs, ferrũ, lapis, lignũ, atq; adeò quicquid in carbonẽ verti poteſt, ſit ignis: non tamen quàm anteà tenui': flãmę tamẽ, cùm aliud ſint ignis genus, reuera tenues ſunt. Quocirca nõ omnis ignis eſt tenuis, neq; quicquid tenue, protinus & ignis fuerit. Siquidem &* pruna ignis quidem eſt, ſed non tenuis, & aër tenuis, verùm non ignis. Quid ergo tam in promptu habẽt haſce propoſitiones vtraſq; tum medici, tũ philoſophi, paulominus omnes, omnẽ ignem eſſe tenuẽ, & quicquid tenue ſit, eſſe igneũ? Nã ſi acrius quis attenderit, animúmque rebus diligenter aduertat, haudquaquã dixerit, prunã aëre tenuiorẽ. Memoria nãq; repetamus ambiẽtis nos aëris puritatem ac partiũ tenuitatẽ in vehemẽti frigore & boreali cõſtitutione, ipſámque ſi lubet cũ ferro componamus ignito: manifeſtò enim ex illius modi exemplis cognoſcemus, frigidum quid eſſe quod ſit exactè tenuè: & calidum quod ſit craſſum.

erit.

ἄνθραξ carbo.

Non omne quod mordax eſt, tenue eſſe, aut calidum. CAP. XXV.

Al. ex eo quòd mor dicet.

QVocircà haud cōcedendum arbitror quibuſdam, qui acetum * ex mordacitate ſua, tenuium eſſe partium calidúmque eſſe colligũt. Nec enim quicquid tenue fuerit, id & calidũ eſt: fortè verò nec quicquid mordax fuerit, & tenue. Verùm in præſens id illis detur: tametſi adferre liceret, niuem & boream, aquã frigidam, nō oculis duntaxat, ſed & vlceribus, & raris corporibus omnibus mordaces: vti* Hippocrates inquit, vlceribus frigidum mordax. Verumetiam ſi quis & illud, vt dixi, concedat, quicquid mordax fuerit, eſſe & tenue, non ſtatim & calidum conceſſerit. Itaque nec acetum proinde quòd mordax ſit, & calidum fuerit, ſed tenue, vti aër borealis, non tamen calidum.

Aphor. 20. lib 5.

Quomodo acetum obſcurè videatur calfacere.

CAP. XXVI.

VNdénam igitur quibuſdã obſcuræ caliditatis ſenſus oboritur? Fortaſsis, vt antè dixi, ex contrariis facultatibus compoſitum eſt, perinde vt lac. Fortè verò caloris reuocatione. Poſsit autem, cùm aſperũ moleſtúmque habeat tranſitum, dolorẽ inde ciere, atque eũ in locum calidã elicere fluxionem.* Siquidẽ palam eſt, partibus dolentibus quippiam influere. Verùm multũ quidem influere nequeat: quandoquidem

Lib. 12. Method.

acetũ

cetũ frigidũ eſt, & proinde id q̃d influit, epellens. At quod planè tenue eſt, id medi amenti anſas effugiens præterfluit, quæ in arte figitur: haud etiam* retrorſum ſicut d quod craſſum eſt repulſum. Sanè ad vn-uem tenuis quidam efflorefcere rubor in artibus ab aceto irritatis cõſpicitur. Fortè erò alia cauſa eſt, quæ cõprehẽdi nequeat. Nam ob id ipſum procul ordiendam facul itis explorationẽ prohibuimus, quia in na uralia incidere problemata neceſſe eſt, eá-ue nõ paruis ambiguitatib' perplexa. No is verò haud ſtatutũ eſt, ſicut iis qui natu-um rerum ſcrutantur, omnes omnium re-um cauſas exquirere, verùm medicaminũ cultates cognoſcere, quò & illis dextrè i, & boni cõpoſitorũ euadere artifices poſ mus. Nam quòd ſit impoſsibile aut probè ſum medicamẽtũ cõponere, aut eo quod alio cõpoſitum eſt idoneè vti, antequam mplicium medicaminũ facultates perno-eris abundè in libris tum de curãdi ratio-e, tum de medicaminum cõpoſitione con riptis oſtẽditur. Cùm ergo is nobis in hac actatione propoſitus ſit ſcopus, vbi primũ ię ſit nobis ab illis vtilitas inuenerimus, à nyſicis problematis recedẽdũ eſt, quę in-gnibus dubitationib' ſunt intricata: quip cùm in qua in vniuerſum temperatura,

al. recurrens.

[Inter- pret. est.] aciditas, dulcedo, [lětities] amaritudo, salse-
do, austeritas, acrimonia, & aliarũ qualita-
tũ singulæ prouenire sunt natę, Physici viri
scrutari nituntur, hæsitationes tũ plurimæ,
tum maximæ in oratione existere assolẽt.
Has ego non secus vitandas censeo, quàm
quædam præcipitia, cùm præsertim ad ma-
num sit via regia, qua medicamẽta iudica-
re liceat. Primúmq; quòd paulò antè præce-
pi, perpẽdendum nullam in ambiguo esse
facultatẽ eorũ* quæ vehemẽter aut excalfa-
ciunt, aut frigefaciũt: verũ de quibus ambi-
gitur, neutra esse. Deinde pleraq;, vt ad sen-
sum simplicia, ex pugnãtibus cõstare facu-
tatibus. Nõ enim solùm lac, sed etiã sulfu-
rosę, bituminosæ, nitrosæ, & quęcunq; eius
sunt generis spõte prouenientium aquarũ,
expugnantium facultatũ mistura nascun-
tur. Siquidẽ aqua ex sua natura frigida est
& humida: bitumen autẽ, sulfur, misy, chal-
citis, & eius generis alia calida. Meminisse
verò etiã oportet, calidorũ haud pauca cras-
sæ esse essentiæ, nec pauciora frigidorũ, te-
nuis: ac secundũ hæc principia tutò de me-
dicaminum viribus pronuntiare. Sat igitur
fuerit, tenuè refrigeratoriũ, exiccatoriúm-
que acetum dixisse, omissis de eo rationi-
bus nimis physicis [quæque magis ad natu-
ram rerum scrutantes attinent.] Nã ex ho-
ru

additur φαρμάκων. medicamentorum.

[Hæc de suo adiecit interpres.

um ſcientia, quo pacto aliis medicamen-
s miſceri ipſum licet, cognoueris.

*Veteres medicos perperam indefinitam reli-
uiſſe facultatis eiuſdem generis medicamentorum
ualitatem.* CAP. XXVII.

QVocirca [non poſſum eos nõ culpa- [*In græ.*
re] qui de viribus eius prolixa quæ- *tãtum eſt*
lam nugãtur garriúntve: magis etiam me- *μέμφο-*
licos ferè omnes, quibus curæ nõ fuit ſim- *μαι, accu*
plicium omnium medicamentorũ in maio *ſo.*
is minoríſq; ratione vires diſcernere, ſed
atis eis fuit, hæc quidem, verbi cauſa, cal-
acere dixiſſe, illa verò refrigerare: tũ hæc
humectare, iſta exiccare: non enim abſolu-
è ſic nouiſſe expedit, ſed quatenus pſylliũ
refrigeret, quatenus ſolanum, aut* ſcãdix, *Legendũ*
aut ceruſſa, aut portulaca, aut lactuca. Tũ *videtur*
quatenus excalfaciat caſia, quatenus cinna *ſandix.*
momũ, aut amomũ, aut cardamomum, aut
maiorana: Sic & in humectãtibus & exic-
cantibus* pharmacis. non enim vtile eſt ge- *Faculta-*
nerale ſolùm nouiſſe, verùm quid primùm *te.*
receſſerit à ſymmetro & medio contrario-
rum facultatib': deinde quid illi proximũ:
tum tertium, quartum, quintúmq; ſi fieri
poteſt, receſſum ſiue ordinem planis limiti-
bus diſcernentẽ, definire oportet: quando-
quidem in tali facultatum notitia tũ artifi-
cialis ſimplicium vſus cõſtitutus eſt, tum à

ratione proficiſcens ac methodo compoſitio. Facitque præter hæc, vt quæ compoſita iam ſunt, ritè vſui accõmodare poſsis. Sanè id quidem difficultatis atque laboris pleniſsimum eſt, multámque poſcens tum diligentiam, tum vſum. ab experiẽtia verò auſpicari in id genus omnibus neceſſe eſt, velut iam propoſitum eſt: tum tutò colligere, ambiguis quæſtionibus ſe implicare cauendo. Eóque mirari quiſpiam poſsit eos qui talia exquirunt, cum illos ſeſe ſuis manibus implicantes multis quæ quærunt & ſcribunt, videat, quemadmodum conſueuit Herodotus.

Perperam ſuperioris ſeculi homines à compoſitis medicamentis orſos, eorum quæ in illa ingrederentur ſimplicium pharmacorum iudicaſſe facultates.

CAP. XXVIII.

SIquidem ab omni vetuſtiſsima compoſitorum medicaminum hiſtoria orſi, ad expendenda quę in illis ſunt ſimplicia trãſeunt. Ac quoniam his, exempli cauſa, calfacientibus medicamentis admiſtum inuenitur acetum, proinde & ipſum eſſe calidum contendunt. Neque enim an rectè admiſtũ fuerit, conſtare poteſt priuſquam eius ſeorſum vim totam perſpexeris. Neq; ſi id detur, etiã nota eſt cõponendorũ medicaminum ratio per quã iudicantes inueniemus, qua

Simplex compoſito & natura, & doctrina prius eſt.

ua ratione multis excalfaciẽtibus medica
ientis vnũ admiſtum ſit frigidum, aut cer
refrigerantibus quod calfaciat. Porrò,
bi etiã latentes affectus memorãt, ad quos
ongruere videantur, ac deinde dogmati-
s opinionibus paralogiſmos connectunt,
x quærendis quærẽda, ex obſcuris obſcura
uicem colligentes, tum profectò vel ma-
imè aliis ſuas produnt ineptias ac nugas.

Quòd & Empiricis contradicendi præbeant caſionẽ, qui citra iudiciũ ac diſcrimen, & ſimpliter cõpoſitis omnibus facultatibus fidem habent.

CAP. XXIX.

NAm quòd ex æquo compoſitis facultatibus omnibus fidem habeant, tanuam fieri non poſſet, vt pars magna earũ rrore non vacaret, perperámq; eſſet cõpota, talia iactando, Empiricis reprehenſiois locum ipſi exhibent. Dicent enim arbitor, ſicut ſanè dicunt, fruſtrà nos primas ffectricéſq; cuiuſq; medicaminis facultaes exquirere, cum ab experientia inuenta m anteà ſit tum compoſitorum, tũ ſimlicium medicamentorum innumera multudo, quibus & ipſi fidem habent qui fruſrà primas facultates exquirunt. Quippe particulares eorum vſus omnes comperi ſint, eóſq; vnanimiter omnes prædicent, æterùm de cauſis ob quas agunt nondum

conuen

conueniant: liquet nõ ex primarum facultatum notitia, medicamentorum tũ vſum, tum compoſitionem eſſe inuenta, ſed ea compoſuiſſe experientiam: at rationem nihil aliud quàm probabilitatem conſequi. Hæc atq; eiuſmodi alia multa, qui experiẽtiam ac vſum profitẽtur medici, rectè in illos dicere videbũtur, qui omnibus quomodocunque conſcriptis pharmacis fidem habẽt, probabiles cauſas tamẽ interim titulis ac promiſsis eorum aptare nitũtur. At ego nec illud quoque in illos addere grauabor: Herodotum alias ſectas omnes prauas reputantẽ, præter eam quæ ſpiritibus omnia tribuit (πνευματικὴν Græci vocãt:) Metrodorum omnes præter Aſclepiadeam: & Zenonem præterquam quæ ab Herophilo inuẽta eſt, & Hermogenem præter eam quæ Eraſiſtratum autorem habet, & aliũ atque alium omnes damnantẽ extra ſuam de cõpoſitis ſolùm medicamentis * citra iudiciũ atq; experimẽtum ſcriptis omnibus fidem tribuere, ſiue à ſectæ ſuæ hominibus ſint ſcripta, ſiue diuerſæ, ſiue etiam à quopiam ex plebe: quin * verò etiam cauſas reddere conantur probabiles medicamentorũ peſſima ratione compoſitorũ, & (quod hoc eſt mirabilius) etiam ſi nullum eorũ, quæ laudãt, fecerint periculũ, ſed aliis dũtaxat credant

abſq; certa probatione.

ſæpenumero.

dant

ant: quemadmodũ cũ quidam nuper mi-
ificas multásq; podagrici medicamẽti lau-
es iactasset, atq; eo etiámnũ loquente for-
è fortuna aduenisset podagricus quidã, q
ã mediocriter laborabat, vt incedere etiã
osset, nósq; iussissemus in illo primũ præ-
eret experimentum, ille acquiescens pedi
harmacũ apposuit. At vir ille noctem to-
um insomnem egit, ac postero die tantum
best vt commodè sicut anteà incederet, vt
e gestari quidem posset. Adeò citra vllam
xplorationẽ, ac temerè tum aliis quidẽ fi-
ẽ habẽt, tũ alios alij scientes ac sponte fal-
re gaudẽt. Porrò etiam si omnes medica-
nentorum quæ memorant, compositiones
robè essent comparatæ, veruntamẽ specu-
tionis eorum vsum iis quæ factitant, euer
it. Aiunt enim ad præparãda medicamen
a composita, eáq; ritè vtenda, simplicium
cultates inspici considerariue, ínq; eorũ
stimonium tantũ non omnes veterũ ci-
nt, Erasistratũ, Herophilum, Philotimũ,
iociẽ, Praxagorã, & ipsum etiã Hippocra
em. Porrò vbi ad exploranda ea accedunt,
a nobiscum agunt, ac si omnes perspectas
m haberemus facultates compositas. At-
ui inquiet, opinor, ad eos quispiam: Quo
acto non frustra simpliciũ quæratis facul-
ates, si omnes compositorum iam noscitis?
nam

nam si quorum gratia simplicium faculta-
tes inquiritis, ea omnia iam nouistis, super-
uacaneum est illas exquirere. Cæterùm si
vel hoc quoq; quis illis concedat, saltem id
quod & suprà positum est quo pacto perfe-
rat: cùm pugnantia cum rebus* apparenti-
bus, prolixis rationibus adstruere conãtur

Additur ἐναργῶς, euidenter.

Sensus haud contemnendos esse, tanquam ad explorandas simplicium medicaminum facultate sint insufficientes.

CAP. XXX.

SIquidem in quendam etiam iam incid
tantæ stupiditatis hominem: vt contem
nendos esse sensus existimaret. Quem cùm
rogasset quis, num ipsi piper album videre
tur calidũ, & ita, vt par erat annuisset, rur
súmq; alter percontaretur vnde id sciret, a
ille responderet, tale apparere meritò ab ii
qui præsentes erant derisus est, qui quod
diceret non intelligeret. Ipsum enim ho
apparere, fidem haberi ab illo sensui indi
cabat quem paulò antè tanquam fallacem
contempserat. Nam, per deos, vnde ignem
scimus calidum, aut quo syllogismo docti
aut qua demõstratione persuasi? Tum vn
de glaciem frigidam esse didicimus, quàm
ex sensu? Ac posteà reperientur qui ipsi
sensu neglecto physicis problematis libros
impleant. At non illo ex genere est, quam

Sensus vt Arist. habet ad cognitionẽ singulariũ in corporibus cõditi sunt.

O

b causam acetum terram fermentat. Licet nim nobis dicere quòd nos lateat, sicut ta um problematum pleraque. Si verò quis romptè dicat, quia aut calidũ sit, aut frigi um (vtrunque enim dicunt) in ambiguas bscurásque rationes seipsum coniiciet.

Vtrum in oxycrati potu acetum admistum sit intaxat, vt aquam deducat: an etiam vt ipsum uoque refrigeret. CAP. XXXI.

MEcum certè probè actũ putem, si quæ sensui apparentibus vicina sunt, atq; propinquo posita, exactè inuenire pos m, discernens in eis ac separans quod ex est, ab eo quod ex accidente prouenit: ve t statim æstiuo tẽpore oxycrati potu qui m planè refrigerantur, atque expertes si s permanent: sed nondum constat, an id ceti gratia eueniat: pauculum siquidem us copiosæ aquæ mistum non calidum, d quàm fieri potest maximè frigidum ebi nt: nam dixerit fortè quispiam, quia *tar uscula sit aqua, & plurimum temporis oretur in hypochondriis, nec deorsum ncedens, nec sese distribuens, idcirco illi etum misceri tanquã in omnem partem rendæ futurum vehiculum. Sic etiam si m vino bibatur aqua, sitim efficacius ex nguit quàm si sola, scilicet vino ipsam ad stributionem * promouente. Itaque re-

al. tardius permeet.

al. præeunte.

frigerationem, ſitíſque ſanationẽ ab aqua prouenire, vt quæ frigidæ naturæ ſit & humidæ: cæterùm adminiculo eſſe, ac velut alas illi ad omnes*corporis partes permeãdas addere tum vinum, tum acetum, quæ ipſa nequaquam frigida ſunt & humida. Siquidem præſtare, ſic ſola exhiberi potius quàm cum aqua, quando ea facilè præ tenuitate*digerantur, & ab hypochondriis recedant. Porrò quoniam ſemel in hũc ſermonem deuenimus, nihil obſtat quò minus omnem exactè perficiamus. Nã quòd fieri poſsit vt & aquam acetum deducat, nec tamen ipſummet refrigeret, & non deducat ſolùm, ſed etiam refrigeret, * certo certius eſt. Verùm vtrum cum veritate cõiunctum ſit, id conſiderationem poſtulat. Diſtingui autem id poſsit tantummodo, ſi cui exhibeas acetum & vinum, vtrunque ſeorſum, & per ſe. Apparet enim à vino homini ſemper ſitim increſcere, ab aceto verò epoto interim quidem augeri, interim verò ſedari.

animalis. *al. diſtribuantur.* *omnino manifeſtum.*

Quæ ſit ſitis cauſa. CAP. XXXII.

QVippe cum & ſitis ipſa duplici ratione prouenire ſoleat, partim humoris, inopia, partim caloris copia. Quamobrem mirum videri non debet, ſi priorẽ quidem ſanare nequeat, alteram poſsit. Siquidem

em humectare nequit, at refrigerat nõ in-
trenuè. Quapropter neq; à ficca dispositio-
e prouenientem sitim, neque à calida &
icca, vnquam sanare queat epotum acetũ.
At si quando in vnum coëant humiditas
tque caliditas, eiusce quidem sitis optima
nedela acetum est. Rara sanè eiusmodi af-
ectio est, in aquæ inter cutem affusionibus
(παρεγχύσεις Græci vocant) nonnunquam
rouenies: * congesta nimirum in ventre
alsi homoris copia: tum etiam si quibus pi-
uita salsa ventri illita inhæserit. At qui ali-
er siti premuntur, puta in febribus arden-
ibus, & adustis omnibus, quíq; æstate labo
ant, ac in graui æstu, composita iis est affe-
tio, ex caliditate videlicet & siccitate: qua-
e non iniuriâ composita illis medela est, a-
cetum, vt quod strenuè refrigeret, & quo-
nis expedité permeet: & aqua, quæ suprà
quàm quòd refrigeret, omnium sit vel hu-
nidissima: nihil est enim aqua humidius.

Sitis causæ calid. et siccit. licet in dydrope salsi humores præter naturalē sitim excitont.

Medicamentum quod in iudicium venit, non mistum, sed simplex esse oportere.

CAP. XXXIII.

QVemadmodum ergo haud secura est procul à sensu ducta de explorando
medicamento ratiocinatio, ita nec ipsius al
teri cuipiam permisti vsus. Siquidem ipsum
per se solum quod iudicandum venit, ex-

pendere oportet tum in ſanis corporibus, iiſque tẽperatis & intẽperatis, tũ in morbo alicui obnoxiis. In temperatis quidẽ, velut ſupra poſitum eſt: In intẽperatis, ſicut dixit *Hippocrates, naturis picrocholis, hoc eſt, quæ amaræ bilis ſucco abundant, vtiliſsimum eſſe acetũ: qui verò temperaturã ſortiti fuerint melancholicam, aduerſiſsimũ. Porrò in morbo aliquo affectis, ſi ſimplex fuerit, in ſimplici exploretur affectu: Sin miſtum alicui neceſſe eſt quod cõmiſcetur, temperaturâ ſit mediũ, ſicut in aqua & cerato ſimplici ſuperius declaratũ eſt. Rationabile quippe arbitror, quod nulli diuerſi temperamenti ſit miſtum, ſed quàm fieri queat medio coniunctum, ipſum eorũ quæ perficiuntur, cauſam exiſtere. Nam ſimplici cerato quod neq; calfaciebat, neq; refrigerabat, aqua admiſta frigida, refrigerauit: quippe quæ temperiem habebat frigidam. Quòd ſi excalfacientium quippiã eiuſmodi cerato commiſcuiſſes, profecto calidũ id medicamentum euaſiſſet: quemadmodum in affectibus compluribus ſæpenumero euphorbium aut caſtorium temperauimus. Sic ſi acetum ſimplici adamuſsim cerato commiſceas, cerato ipſo longè frigidius medicamen effeceris: tanquã nimirũ quod admiſtum eſt, fit frigidum. Erítq; tibi id remediũ

Libro 3. mor. acut. ca. de oxymel.

mediũ vel optimum ad eryſipelata, phlegmonas, herpetes, carbunculos. Sin autem quod miſtum eſt, tanquam ſimplex expendas (nam id etiam moliuntur) longè maximè hallucinaberis. Nam vlcerum glutinatoriũ non acetum, ſed oxycratum dicendũ eſt, aliam multò naturam ab aceto obtinẽs. Siquidem quemadmodum carnem producere * nequit ærugo, ſed ceratum exiguum quiddã habens æruginis: ad eundem modũ neque acetũ cõglutinat, ſed aqua aceti paucillum accipiens. Ipſum verò per ſe ac * ſyncerum acetum, vlcera quæ glutinationem deſiderãt, mirum in modum exaſperat, vtpote tenuitate erodens, ac dolorem exciтans. Quamobrẽ haud meritò, nec conuenienter talia dictitant, nec melius item faciunt, cùm ignotis ignota connectunt.

Addendũ in vlceribus.

ψιλὸν.

Quòd neque adſtrictoria omnia conglutinent, neque conglutinatoria item omnia adſtringunt.

CAP. XXXIIII.

QVippe cum nihil ſeorſum de glutinãdis, aut carne implendis, aut cicatrice obducẽdis vlceribus demonſtrarint, ex inductione tamẽ colligunt, adſtringentia omnia dicentes * glutinatoria. Oportet autem non ex inductione, ſed per demonſtrationẽ in vniuerſum talia accipere, quemadmodũ nos facturi ſumus in curãdi rationis

Deeſt ἑλκῶν ἔναι vlcerum eſſe.

cõmentariis. Imò absolutè quiduis talè di-
ctum, nõ modò indemonstratũ est, sed eti-
falsum. Neque enim chalcitis, neque galla
neque malorũ punicorũ putamina, nequ
omphaciũ, neque alumẽ, multóque minu
æs vstũ, neque æris squama, neque misy, vl-
cera glutinare possunt: aliáque innumer-
sunt inter adstringẽtia, quæ glutinare ne-
queãt. Porrò si quis nõ hoc, sed glutinato-
ria omnia adstringentia dixerit, proferẽtu
& hîc quoq; nõ pauca quæ citra adstrictio-
nem cõglutinẽt. Neutra igitur vera oratio
est, si simpliciter atque indiscretè efferatur
neq; ea cũ dicũt adstringẽtia omnia vlceri-
glutinatoria, neq; ea cùm aiunt, quæcũque
glutinãtur, adstringentiũ beneficio glutina-
ri. Porrò multò sanè etiam magis his tum
absurda, tũ falsa ac prȩter sensum afferunt,
cũ mordacia, acria, amara, salsa, ad hȩc quæ
mollissimas iucundissimásque sortita sunt
qualitates, adstringere dictitãt: tanquã gu-
stus non ad sensorium pertineat quod ad-
stringit: sed ex illorum*impositione atque
arbitrio debeat accipi. Malũ enim grana-
tum, & malum, verbi causa, & mespilum, &
pirorum quædã genera, & myrta, & sorba,
vinúmque tum aminæũ, tum marsum, eui-
denter nos adstringunt. At triticũ, & zea,
& miliũ, Herodotum forsan adstringebãt,
alio

* sanctione.

aliorum autem hominũ neminẽ. Sexcẽtos enim quandoq; ſuper his ſum percontatus, & in primis ſuper amylo:nam & ipſum adſtringere ait Herodotus, ſicut & piper, ꝙ nec ipſum vllum omnino aliorũ hominum qui ſyncerè & * incorruptè qualitates expendunt, adſtringit. At Herodotus cuncta cõfundere in idẽ nõ eſt veritus:aítq; & quę acerrima ſunt facultate, & quæ ſummè rodũt, & quę molliſsima ſunt ac mitiſsima, omnia adſtringere:tanquã in hoc, vt quoſdã ſenſu defraudet, victoriã ſtatueret. Verùm nõ ita ſe res habet, cùm ea vel maxima futura ſit prauitatis dictorum eius probatio.

* ἀδεκαστῶς.

Quòd non omnia adſtringentia refrigerent.

CAP. XXXV.

QVemadmodum verò * & Aſclepiades Metrodorus tanquam illum etiam ſuperare contenderet, adferendis de ſenſu mendaciis, cum alia quædam, tum reſinam & bitumen calfacere nos denegat, atq; adſtringẽtia omnia refrigerare dictitat : cum ſi nihil aliud, ſaltem chalcitis, chalcanthos, & miſy, quæ valenter adſtringunt, tantam aſſecuta ſint caliditatem, vt nos etiam exurant. Nihil eſt ergo mirandum, ſi prolixa quædam nugentur, ſeipſóſq; nonnulli homines fallant, cùm de manifeſtò apparentibus verum fateri non audeant.

* *al. Aſclepiadeus Metrodorus.*

Perperam Herodotum ac Dioſcoridem quæcunque aut profluuijs, aut dyſenterijs mederentur, adſtringentia cenſuiſſe.

CAP. XXXVI.

DEinde quidam ex eis, vt Herodotus, & Dioſcorides ex eo quòd medicamẽta quædam diarrheis, atq; dyſenteriis medentur, adſtringere ea colligunt: quanquã ne minimũ quidem habeant adſtrictionis, imò prorſum contrà rarefacientia nimirũ ſint & laxãtia facultatibus: cũ alioqui quæ adſtringunt, corpora cõtrahãt, cõdenſent, conſtipent, atque cõſtringant. Nam ſemel ſenſibus pro nihilo habitis atq; cõtemptis, euerterunt confuderúntque omnia, quæ planè ſenſu dignoſcere eſt, hæc parua ratione perſuaſi aſſerentes. Nam adeps caprinus omnibus quæ aut guſtu, aut facultate ſunt adſtringentia, aduerſiſsimus eſt, velut etiã farina triticea, & amylũ, & innumera eorũ quæ vim habent tum emplaſticã, hoc eſt illinẽdi, tum mitigatoriam, atq; acrimonias hebetandi: eáq; ratione iis qui acria mordaciáq; per aluũ excernunt, auxiliãtur. Quòd ſi ob hæc adſtringant, eſto ſanè & oleũ* ex adſtringẽtiũ numero, quoniã ſæpius iis qui grauiter mordicabantur, infuſum profuit. Eſto verò etiã & cera, & adeps ſuillus, tum gallinaceus & anſerinus, chondri tragíque

Addendũ nobis.

ſuc

ſuccus. Nã hæc quoq; infundimus, & cerarum quãdoq; iis qui mordicantur* ſicuti & adipem caprinũ. Verùm efficacius auxiliũ affert caprinus: quia ſcilicet facilius & concreſcit & inteſtinis inũgitur, plurimóq; tẽpore inhæret. Porrò ſiue ob craſsitiẽ, ſiue aliam ob cauſam celeriter cõcreſcat, non eſt opus ea nũc inquirere, re ipſa euidẽter apparẽte. Verùm quemadmodũ quòd ocyſsimè cõcreſcat, atq; inteſtinorũ morſus obtũdat, ex rei euidentia credibilius eſt, ſic ſanè etiã ꝙ nulla ipſi inſit, aut frigiditas, aut adſtrictio. Atq; hi quidẽ ex obſcuris ratiocinãtur de apparentibus: imò autem, ſi verũ fatendũ eſt, ſeipſos potius decipiunt. At nos tantò decet magis ad ſenſum accedere: tantóq; diligentius perpetuò illi attẽdere: quãtò plura in eo peccẽt ſophiſtæ omnes, falſáque de eo aſſerãt. Rurſum ergo vbi prius illis in memoriã reuocauerimus quæ idiotas nõ fugiunt, ipſisq́; haud ignota erant, cum nondum cõtendẽdi libidine in ſenſus perueniſſent contemptum, poſteà autẽ per ſuperuacaneam ſapientiam amiſerunt, ad id quod continuum orationi eſt tranſibimus.

Adde, vehementer.

De ſenſus proprijs cuiuſque ſenſorijs.

CAP. XXXVII.

VNaquæque ſenſibilium natura priuatim ſubiecta eſt, tactui quidẽ calíditas

ac frigiditas, durities ac mollities: albed verò, nigredo, flauedo, rubor, atque vt sum matim dicã, vniuersum colorũ genus, visu. amaritas, dulcedo austeritas, acerbitas, aci ditas, salsedo, acrimonia, gustui: planéqu
insanire. *demẽs videatur, si quis gustu colores iudi care tentet, aut sapores visu: eodẽ modo d tactu cognoscendũ est, reliquísq; sensibus siquidẽ tactu iudicãdæ sunt differẽtiæ tãgi
biles, auditu audibiles, odoratu odorabiles. Quæ cum sic sese habeãt, audiamus quæs
Pla. in Timæo. *Platonẽ gustabiles differẽtias exponentẽ Haud tamẽ animus ipsius physiologiæ att dẽdus est. Nec enim nũc tẽpestiuè eius me minero, neque in hoc viri testimoniũ cito
ostendã. sed tantũ vt * dicã qua de re quodq; nom efferre Græcis mos est. Ausculta ergo diffe rentẽ Platonẽ: Tendũtur à lingua venula ad cor, saporum nunciæ, in quas si qua it
al. mollem humidámque. inciderint, vt*rariorẽ molliorẽmq; carni partẽ penetrãtia, terrestri sua natura lique facta, venulas cõtrahãt atque desiccent: si quidẽ asperiora sint acerba: sin minus aspe ra, austera nũcupẽtur. Cæterũ, quæ eas ab stergũt, totãq; linguã abluũt, siquidẽ id su pra modum efficiant, simúlq; aliquid absu mãt, vt de natura aliquid colliquent (quali est nitrorũ facultas) amara omnia appellã
quæ. tur. Atq; nitri virtute inferiora sunt, ac mo
dera

derata vtũtur abſterſione, ſalſa citra aſperã amaritudinẽ & grata nobis magis apparẽt. Quæ verò oris caliditati applicata, ab eóq; feruefacta, ipſum viciſsim recalfaciũt, atq; accendunt, præque leuitate ad capitis ſurſum feruntur ſenſus, ac quæque obuia incidunt, talia omnia has ob vires acria nũcupata ſunt. Eadem verò iſta interdũ à putredine attenuata, & anguſtas ingredictia venas, partes inibi tam terrenas, quàm quodã modo aërias, mutuo incurſu mouẽt, ac miſceri cõpellunt, commiſtas verò circumlabi alias, & alias ingredi, ingreſſúq; ſuo penetratas, cõcauas circũtensáſq; efficere, eásq; humore circũfuſo concauo, interim terreno, interim* liquido vaſcula aëris ex aqua *puro.* cõcaua rotũdáque effici. ac quæ ex puro cõſtant, perlucida ſunt, & vocantur ampullæ: quæ verò ex terreſtri agitato elatóque, ebullitio fermentatióque nuncupãtur. Harum affectionum cauſa acidum cognominatur. Omnibus verò quæ de iſtis dicuntur, affectio contraria ab occaſione naſcitur cõtraria. Porrò vbi ingredientium conſtitutio in humidis familiaris linguæ habitui exiſtit, quæ exaſperata fuerint, lenit: quæ verò præter naturã aut coierint, cõſtiteríntque, aut fuſa laxáque fuerint, partim cõtrahit, partim laxat, omniáq; quã maximè ad naturæ

ſtatum

ſtatũ reducit: quicquid eiuſmodi eſt, iucũdum ſuauéq; & cognatũ eſt omnibus violentarúmq; paſsionum remediũ ac medela, nominatúrq; dulce. His verbis omnibus Plato, quæ nos vocare ſolemus auſtera, quæ acerba, quæ ſalſa & nitroſa, quę amara, quę acria, quæ acida, quæ dulcia, expoſuit. Id videlicet quod à nobis στύφον, ſiue adſtringẽs dicitur, ipſe auſterum nuncupans: nam ſic à vetuſtioribus Gręcis appellari ſolet. Nõ tamẽ omnia in vnũ confundi: ſicut ij faciunt qui & piper adſtringere dictitant, cum ex acriũ ſit natura, & acetũ quod ex acidis eſt: nec ſanè etiam veriti dulciſsimorũ quædã, adſtringentiũ numero adſcribere. Ex quo fit, cum omnia cõfundant, vt protinus nec facultates inuenire omnino valeãt. Omnis enim inuentionis, demonſtrationíſq; principia ſunt, quæ ſenſui, atque intellectui euidẽtia ſunt. At iſti hæc ambo perturbãt: atq; omnes in vnũ cõfundũt cùm ſenſuũ actus & paſsiones, tum multò etiã magis intellectus ac rationis: nimirum haudquaquam in ſpeculatione logica verſati. Itaq; operæpretium eſt, nugacem illorum loquacitatẽ omnibus modis effugere: ne quid nobis quoq; affricetur vitij ex tam prolixa illorũ futilíque nugacitate. Porro haud leue negocium eſt, dedocere ac tranſmutare eos,
qui

qui ab illis vſq; adeò peruerſi ſunt, vt & ſenſum contemnant, & nequaquam in ſpeculatione logica ſe exercuerint, planéque rudes ſint rationum quas de natura philoſophi cõſiderant. Omnino enim ſaltem vel id didiciſſent, quæ in illis ſunt ambiguitates, fugiendas eſſe, cautéque obſeruandas tum ſenſibus magis ſuper ſimplicium medicaminum facultatibus, quàm rationibus haud ſatis integris*confidendum. *al. committendũ iudiciũ eſſe.*

De proprijs linguæ ſenſibilibus.

CAP. XXXVIII.

VErùm tales dedocere,[ac velut transformare]eſt impoſsibile. At aliorũ tamẽ gratia, nimirũ quos conatus noſter iuuare poterit, reſumẽda eſt, diligẽtérq; definienda, tota de propriis linguæ ſenſibilibus oratio. Nũcupatur igitur tũ à*Theophraſto, tum ab Ariſtotele, tũ à Mneſitheo medico, guſtãdi facultas, Græcè χυμὸς(nos ſaporẽ dicimus)ſecunda ſyllaba à μ litera incipiente. At ex humido ſiccóq; cõſiſtentia, eorum videlicet quæ à calore cõcocta ſunt, χυλὸς(nos ſuccũ dicere poſſumus)à litera λ ſecũda incipiente ſyllaba. Tametſi ab ætate illis maioribus nõ modò Athenienſibus, ſed & Ionibus vtrunq; per μ literam ſcribi cõſueuerit. Siquidẽ & apud Platonẽ philoſophũ & apud Hippocratẽ, veterésq; comi- *Lib. 6. de cauſis plãtar.* gustabilis

cos

cos ſic ſcriptũ eſt. Vocetur autem à nobis in præſenti quidem *opere clarioris doctrinæ gratia, guſtatoria facultas, ſiue qualitas, ſiue vtcũq; cuiq; appellare libet, per literã μ, χυμὸς (nos saporẽ nominabimus.) Humor autem incraſſatus tum in animãtibus, tum in plantis, χυλὸς, ſecunda ſyllaba à litera λ incipiente (nos, vt diximus, ſuccum vertemus.) Sciendũ ergo, ſapores, qui tũ in vnoquoq; animali ac planta, tum in terra inueniuntur, plurimos eſſe, nec facilè ſpecierum numero comprehenſibiles, cæterũ differentias guſtabiles aliis octo viſas, aliis numero ſeptem, nonnullis autem & his quoq; pauciores. At Plato in Timæo in ſuprapoſita dictione primùm duos ſapores memorat eiuſdẽ ſpeciei quidẽ, ſed in ratione maioris ac minoris differẽtes. Eorũ alterũ auſterũ, alterũ acerbũ nominat: Fuerit autẽ auſterus, quẽ στύφοντα (adſtringẽtem voco) nuncupamus. Porrò acerbus huius intentione prouenit, velut & ipſe Plato ſignificauit. Atque hos ſanè pro vna ſpecie numerabimus. Altera eſt eorũ quæ illis oppoſita ſunt, nitroſorũ videlicet, ſalſorũ, & amarorũ. Et in his quoq; amarus ex nitroſi prouenit intẽtione. Salſus verò aut nitroſo imbecillior aut adſtrictionis quoque aſſumens aliquid. Deinde à Platone acris expoſitus eſt, mo-

Λόγῳ, oratione.

aci-

cidus, postremò dulcis. At à Theophrasto *Lib. 6. de*
dditus est vnctuosus, siue pinguis: à Plato- *causis plã*
ie quidẽ in sermone de propriis linguæ sen *tar.*
oriis prçteritus, verùm paulò antè planta-
um succis adscriptus, vbi vinosum ab oleo
o & melleo discernebat. Porrò in illo ser-
mone tribus nunc dictis*vnũ adiecit succi- *Nunc*
enus vna appellatione cõprehensum, ὀπὸν *quartum*
ominãs: vbi autẽ ad gustus sensoria trãsiit *appone-*
rotinus in ipsis dulcem memorauit: nihil *bat genus.*
nim retulerit, dulce an melleum dicas, ve-
it nec pingue an oleosum. Omisit autem
inguem, vt qui ad gustum nihil attineret.

Quo differat adstringens ab austero & acerbo.

CAP. XXXIX.

QVale [autem eorũ sit vnumquodq;] exponere quidẽ exactè est imposi-
ile, quandoquidẽ nec aliam vllam sensibi-
em passionem: verùm ei qui eodem sensu
õmunicat, licet suggerere. Ergo si quis aut
ydonia [aut] mala, aut mespila, aut myrta
ustauerit, proculdubio cognoscet aliũ no-
is ab his in lingua moueri sensum, alium
o adstringẽtibus corporibus. Nã quæ ad-
ringũt, aut refrigerant, introrsum pellere
ontactã nostri partẽ ex omni parte*appa- *Deest ὁ-*
ent, ídq; æquabiliter, velut pellẽtia, ac sti- *μαλῶς, æ-*
ntia, cõtrahentiáq;. At austera in profun *quabili-*
um etiam subire videntur atque asperum *ter.*

quendam inæquabilémq; mouere ſenſum, tanquam reſiccantia, & humorem omnem corporum ſenſibilium depaſcentia. Ex quo fit vt alia ſit paſsionum proprietas, quæque haud lucidè explicari poſsit, tũ ab adſtringẽtibus nos corporibus, tum ab auſteris ſaporibus. Sed *quiſquis homo mentẽ habet, facile quod dico, cõprehẽderit. Porrò quãdo quod linguæ noſtræ admotũ fuerit corpus, validè deſiccat, cõtrahit, & in multam profunditatem vſque illam exaſperat, ſicut pira ſylueſtria immatura, & corna eiuſmodi omne acerbũ appellatur, ab auſteris intenſione diuerſum. At quod nos adſtringẽs vocitamus, haud temerè à Theophraſto dictũ reperias. Videtur autem idẽ ſignificare quod auſterum, aut certè commune eſſe genus tum huius, tum etiam acerbi. Quæcunque verò linguã dum cõtingunt, non contrahunt eam, neq; conſtipant, velut adſtringentia: imò [contrà planè agere] apparent nempe detergentia & abluentia, etiã ſi adſtringentium quippiam adiunctum ſit, hæc omnia ſalſa cognominamus. At q̃ his etiam magis detergũt, adeò vt etiam exaſperent amara nominãtur. Porrò quæ mordicãt * rodúntque, ídque cũ valida quadam caliditate, acria vocantur: Si verò ſine hac mordent, acida quidem cæterũ hæc fermentar

di qu

al. ſed qui uis tamen homo.

Adde. ἀνιαρῶς, cum moleſtia.

li quoque vim obtinẽt: At quæ velut inundunt atque implent, ac in ſtatum ſuum reſtituunt exaſperatas ac veluti eroſas linguę particulas, hæc ſi cum voluptate manifeſta contingant, dulcia: ſin hac ſine, pinguia vocitantur. Atque hoc quidẽ pacto, quantum in me fuit, res explicatu longè difficillimas verbis exponere ſum anniſus. Miror autem qui tam promptè omnia adſtringentia nominent, ſiue acria ſint ſiue amara, ſiue dulcia, ſiue pinguia, ſiue acida: cum iam olim rebus ipſis impoſita ſint nomina, atq; affectuum ſenſibilium non exigua in nobis differentia ſit. Præſtitiſſet fortaſsis, ſi quidem naturales ſcrutari rationes voluerũt, apparentia non euertere, nec appellationes confundere: verùm inquirere cuius temperamenti, aut diſpoſitionis, aut corporis cõſtitutionis, aut quomodocũque nominare velint, ſoboles ſit adſtrictio: cuius ſalſedo, amaritas, aciditas, acrimonia, dulcedo, pinguitudo, quæ Plato, Ariſtoteles, ac Theophraſtus conati ſunt definire. Clarũ quippe eſt ſi ex calido, frigido humido ſiccóq; coëuntibus omnia ſunt miſta, etiã dictarũ, quãque qualitatum ex horum cõſtare miſtura. Itaque ſi quemadmodum dictorum ſaporum quiſque proueniat, exponere conarẽtur: lubens equidem auſcultarem, gratiámq; ha-

berem non exiguam. At ſi neque hoc effi-
ſenſiles. ciant, imò inſuper*ſaporum omnes diffe-
rentias in vnum confundant, vt parum ab-
ſit quin corpora omnia adſtringentia nun-
cupent: ſanè nec audire ipſe velim, illóſqu-
obſecrarem, vt inanem contentionem re-
linquant.

*Non ad totam rerum naturam iudicandas me-
dicamentorum facultates, ſicut naturales philoſo-
phi faciunt, ſed ad noſtram naturam,*

CAP. XI.

AT nos equidem in conſequentibus o-
ſtendere conabimur, cuiúſnam temp-
ramenti ſaporum quiſque ſit ſoboles. I-
præſenti autem diſcipulos ad experientia-
acceſſuros id modò aſſueſcere velim, v-
quod ad artem eſt vtile, ſeligant, vbi iud-
care velint quo pacto vnumquodque no-
medicamentorum afficiat. Quippe no-
quale ex ſe ſit, & ad totam naturam, conſi-
deramus. Nam hoc pacto neque acetum
neque marinam aquam nos exiccare poſſ-
aut ſicca eſſe facultate dici manifeſtum e-
Siquidem vtrunque illorum actu eſt hum-
dum. Verùm ſi nos exiccare appareant, ſi-
ca dicentur, ad nos videlicet & noſtram n-
turam, parem ſiccandi poteſtatem obtine-
tia. Quinetiam & calida & frigida, & hu-
mida eodem dicentur modo, vbi nos ſcil-

ce-

et calfaciant, refrigerent, atque humectēt,
áque ad nos, non ad totam *naturam, nec substātiā.
x se. Atqui si huius duntaxat memineri-
ius, certissima omniũ erit iudicatrix *ex- Deest so-
erientia. Quam qui relinquunt, atque a- la.
unde ratiocinantur, non solùm falsa pro
ris ducunt, sed etiam tractationis vtilita-
m *destruunt. Proinde nobis propositum subuer-
on est, quale ex sua natura quodque sit tunt.
edicamentum exquirere, verùm quid in
obis efficere possit. Atqui hîc primi libri
nis esto. At in secundo deinceps, oleo ac
saceo in sermone exemplorum vice po-
is, prauas & inibi ratiocinandi vias mon-
abimus, quibus cùm medicorum com-
ires vtantur, in primis quidem seipsos
cipiunt, secúmque alios multos in er-
rem pertrahunt. Porrò vbi id erit ab-
utum, ad tertium commentariorum
nsiens, quæstiones logicas, quæ vniuer-
n de simplicibus medicamentis enarra-
nem antecedunt, explicare conabor: Vt
elicet in quarto ipsas iam facultates o-
niũ definire liceat, quas protinus à prin-
io fuissem aggressus, nisi plena paralo-
mis atque erroribus omnium propè iu- Adde
rum * essent volumina. Quos prius ex- ἰατρῶν.
gere, atque ex animis discentium delere Aphor.
rtet, ne quid veritati obsistat. Nam*, vt 10. lib. 2.

Hippocrates iuquit, ſic etiam ait Plato. Nõ ſolùm impura corpora quãtò plus nutrias, tantò magis lædas: verumetiam impuris animis ſi nutrientes ſermones offeras, non modò nihil proſis, verumetiam magnopere obſueris. Itaque his de cauſis, tum etiam quia amicorum pleriſque viſum eſt, vt iuniorum medicorum argueremus errores, non tantùm in congreſsibus, quos quotidie cum illis habemus, ſed ctiam hiſce cõmentariis: neceſſe mihi fuit diutius prioribus iſtis duobus immorari, quò videlicet in tertio purum animi auditorem nactus, quíque veras aſſequi rationes poſsit, tũ ea exponam, quæ de huius ſpeculationis principiis nouiſſe oportet: tum deinceps omnem medicamenti cuiuſque facultates enarrem. Id autem fiet in vniuerſum, vt reor, libris vndecim ea fermè magnitudine conſtantibus, cuius, eſt hic qui eſt omnium primus. Qui cùm conuenientem unc nactus ſit modum, finem per hanc dictionem accipiat.

*

GA

CL. GALENI DE simplicium medicamentorum facultatibus LIBER II.

Quòd sophistæ, qui fidem sensibus abrogant, demōstrationis principia incertiora quàm quæ demonstrantur efficiant. CAP. I.

ROLIXA nobis vt sit de simpliciũ medicaminũ facultatibus oratio, limites suos excedētes sophistæ efficiũt. Nā cũ procul principia ducant, semímq; pro nihilo habeāt, seséq; in illa cõiiciant, quæ philosophis etiā ambigua sunt: simul & ea quæ ipsi ignorāt, & ea quæ aperè cognoscũtur subuertũt. Eáq; pleriq; eorum faciũt nõ modò naturalis speculationis, sed etiā logicarũ methodorũ imperitia, quibus vtatur necesse est quisquis demonstrare quid aggreditur. Itaq; cũ nesciāt tum a quæ bene à physicis*sunt inuēta, tũ etiā a de quibus nõ iniuriâ illi dubitarũt, vtrisque tamē cõtraria asserere sępenumero*nõ dubitāt. Sed, Deũ immortalē, age obsecro, nũc ego sic orsus dicere, quòd cũ quatuor nt elemēta, aêr, terra, aqua, & ignis, nulli

Deest viris.

audent.

alij tamen cõgenita sit albedo, ac splẽdidus color, extra splendorẽ & ignẽ: ac deinde citato Empedoclis, ac nonnullorũ physicorũ aliorũ testimonio, splẽdida corpora omnia plurimũ in se ignis habere dicã, haud curãs aut niuẽ, aut cerussam, aut glaciem, aut alia innumera tũ splẽdidissima, tũ frigidissima inspicere: ac mox suggerẽte quopiã procedẽtẽ à sensu cõfutationẽ* tergiuersatus, ad rationẽ accedi iubeam, ac per eã de rerum natura cõsiderãdum, haudquaquã sensibus irrationalibus vniuersum cõmittendũ censeam, nũquid mentẽ habẽtibus insanire videar, haud intelligẽs vnde rationis desumpsissem initium? Nã mea quidẽ sentẽtia, ex sensu & per sensum omnia id genus* sumũtur axiomata, nẽpe solẽ esse splẽdidũ, flammas subflauas, carbones plerosq; flauos. Ergo si à sensibus recedendum est, nulla suppetet demonstratio neque nobis eorum quæ modò diximus, neque Empedocli cùm ait:

refugiens

didicimus.

Vndique splendentẽ solem, calidúmque videre.

Quæ si vera sunt, perspicuũ est, multò antè *illa fidẽ habẽdam sensibus. Imò inquiunt, mortales cùm simus, à sensibus auspicemur necesse est: verũ illis haudquaquã perpetuò immorandũ, sed ad partẽ diuiniorẽ accedẽdum, nẽpe rationẽ. Nam sensum & animãtibus rationis expertibus inesse, rationẽ soli hom

αὐτῶν, illorum.

ominibus eſſe cũ diis cõmunem. Atque hi
 lógum orationẽ extẽdũt. Quinetiã ex il-
s quidã & Anaxagorã in teſtimoniũ euo-
nt, qui niuem pronũtiarit non eſſe albã.
ic, inquiunt, vir phyſicus*excelſior, ac ſu- *Tantũ ſu-*
ra ſenſum extitit, atq; eius cõtẽnit phãtaſ *pra ſen-*
ata. Ad rationẽ ire pergit, eáq; duce rerũ *ſum eſt.*
turã ſcrutatur. At ſi me quod in mẽte ve-
it fari oportet, qui liber ſim ſcilicet, & in
ta adeò vita*extra veritatẽ ſtuduerim ni *veritatẽ*
l : ad inſaniæ extremũ & vltra, perueniſſe *coluerim.*
s arbitror, *quos talia nugari non diſpu- *qui talia*
t. Nã ſi quæ per ſenſus euidẽter apparẽt, *nugãtur.*
ertãt: vnde ſumãt demonſtrationũ prin-
pia, nõ habebunt. Sin autẽ ab his tũ quã à
e dignis exordiãtur, quo iure iiſdẽ poſt-
 diffidẽt? Nã demõſtrationũ principia cer
ora ſunt quàm ea quæ per illa demõſtrã-
r : quippe cùm iſta aliũde fidẽ mutuẽtur,
emonſtrationum verò principia nõ ſolùm
ſa per ſeſe: verumetiam ad quærendorum
uentionem quibus credatur idonea ſint.

*Quòd abundè ſufficiat iudicandis medicamen-
rum facultatibus, quæ per ſenſum accipitur expe-
entia, iunctis duntaxat paucis epilogiſmis, ſiue
tionibus cõmunibus. Et quo pacto rationem ex-
rientiæ ſubſcribere oporteat.* CAP. II.

EQuidẽ optarim nullas nõ res clarè ſub
ſenſus noſtros cadere: nec quicquã eſſe

quod illos fugeret. Hoc enim pacto nihil dubium, nihil ambiguum aut anceps vſquã foret. Verùm quoniam illos quædam effugiunt, rationem illis ſuperinducere conandum eſt, ſic tamen, vt non procul, vt illi factitant, nec * cõfuſa & infinita colligamus. Verùm ante omnia, nominũ ſignificatũ diligẽter definiamus, ne quis poſteà per æquiuocationem falli poſsit. Deinde quod ex ſe quid agit, ab eo quod per accidens, ſeparetur. De* quibus ſuprà accuratè diſſeruimus ſignificatáq; eorũ quæ facultate aut calida, aut frigida, aut ſicca, aut humida, aut quiduis aliud dicuntur, diſcreuimus. Tum quo pacto propriã cuiuſq; medicamẽti facultatem ab iis quæ ex accidenti ſunt ſegregans inuenire quis poſsit, generatim quidem in tertio De temperamentis expoſitũ eſt: atq; in hoc tractatu membratim enarrabimus, ceu in primo iam libro cœpimus: vtque ibi in aceto & aqua, ita hîc in oleo & roſaceo facturi ſumus, ſi modò prius oſtenderimus, quantũ delinquãt medicorũ nonnulli, qui longè demõſtrationum ducunt principia. Nam quid oportuit olei aut roſæ reſpexiſſe colorem, quando rebus ipſis variè vti liceat, nec in ſanis ſolùm corporibus, ſed & ægrotãtibus? quippe cùm ipſas per ſe roſas, aut ſuccũ earũ expreſſum corpori tũ ſano,

Tantum infinita.

de ambobus.

tum

tum ſimplici affecto morbo, vt ſuprà diximus, liceat imponere, atque oleo dulci miſcentes, corporibus aut valēter refrigeratis, aut excalfactis applicare, ſiue affricādo, ſiue perfundendo, ac irrigando, tum in corpus quoq; aſſumere, ídque, aut ſupernè per os, aut infernè per ſedem, ac ſic tandē quid ad vnúquenque vſum proueniat, inſpicere. Nā hoc ſanè nomine medicamentorū omniū vires cōtemplamur, vt ſit quo vti liceat, hypochōdriis, aut capite* ardore afflictis, aut refrigeratis, aut exulceratis, aut phlegmone occupatis, aut id genus aliud perpeſsis, tum ipſis, tum aliis omnibus corporis partibus. Ergo cùm tam perſpicua ſimul ac cōpendioſa adſit via ad ea quæ inquirimus, etiam ne colores æſtimabimus, aut odores, aut conſiſtentias, aut formas medicamenti cuiuſque: perinde factitātes, atque ij qui ex imagine, aut ficta, aut picta cognoſcere quempiam volunt, cum ipſum aſpicere nō denegetur quem agnoſcere cupiunt. *incenſis.*

Quòd neque à calore, neque ab odore, neque à conſiſtentia, aut conglaciatione, neque à duritate, neque à leuitate, ratiocinari de medicinarum facultate oporteat. CAP. III.

ATque hac vtique parte nō leuiter peccare mihi videntur: multò etiā magis qui infinita atque indemonſtrata nugan-

tur demonstrandi rationis planè imperiti. Nam donemus, ignẽ aut flauũ, aut rubrũ esse, aut vtcũq; voluerint: nec enim refert. quid ergo id facit ad hoc, vt omne rubrũ sit calidũ? Nã omnis ignis, verbi causa, ruber dicendus est: at omne rubrũ ignem dicere, ridiculum est: multóq; etiã plus, si omne rubrũ calidũ quis dixerit. Nã si principiò assumptum esset in oratione, omne calidũ esse rubrũ, licuisset fortassis mutua axiomatis cõuersione rubrũ omne calidũ cõcludere: licet non obscurè & illic peccetur. Nam quæ mutuò conuertuntur (quod ἀντιστρέφειν vocant) [nõ quæ simpliciter cõuertuntur, quod est ἀναστρέφειν] oratiões, verè de se mutuò dicũtur. Veruntamẽ propinqua ea fuerit, opinor, deceptio. Atqui quoniã nec illud orationis initio assumptũ erat, nempe omne calidũ esse rubrum: haud licet mutua cõuersione omne rubrũ calidũ esse colligere. Tribus ergo modis in sermone peccant, qui aiũt rosas tẽperatura calidas, quòd sint rubræ. Primùm quòd nõ demonstrata hac propositione omnis ignis rubet, cõuertere ex hac aliã, videlicet omne rubrũ est ignis, tanquã verã conãtur. Secũdò, quòd nesciũt orationes, quæ mutuò cõuertũtur cũ veris & reciprocæ sunt, veras & ipsas esse: nõ autẽ conuertentes. Tertiò, quòd etiam si mutuò

conuer-

onuerterentur, nõ tamen omne quod co-
re ſit rubro, calidũ eſſe, ex mutua illa cõ-
erſione ſequatur, ſed alterum quoddã eius
le axioma rubrum omne eſſe ignẽ. Porrò
uòd talia in rem præſentẽ non modò ſint
utilia, ſed etiã palã falſa: cuiuis notũ eſt.
ebemus enim nõ an omne rubrũ ſit ignis,
d quòd omne rubrũ calidum ſit oſtẽdere.
Nam ſi quicquid rubet, ignis fuerit, erit ni-
irũ & roſa nobis ignis. Cæterùm logicas
ethodos ignorantes * medici primùm in opinor.
oc maxime *peccãt, quòd propriis finibus Σφάλ-
cedant, nimirũ cùm ſufficiens ſit, experiẽ λοντ.
ã, iunctis ſaltẽ paucis quibuſdam epilogiſ
is, medicaminũ vires exquirere. Deinde
m fœdè in rationibus allucinãtur, ac pue
modo ſpeculationem logicã ingreſsi. Eiſ-
em erroribus tenentur, qui ex odoribus
edicaminum facultates coniiciunt. Nec
im quicq̃d bene redolet, calidũ eſt (quod
uidã dictitãt, haud intelligẽtes quo pacto
audire oporteat quæ ab Ariſtotele &
heophraſto ſuper hac re ſunt prodita, ea
æ nos in quarto harũ cõmẽtationum de-
iemus) neq; quicquid calidum eſt, bene
et. Quinetiã neq; ſi quid graue olens eſt,
lidum etiã fuerit: neque ſi calidum, etiã
raue olẽs. Sic nec ſi quis quicq̃d grauiter
eat, frigidum dicat: nec ſi quicquid frigi-
dum

dum sit, grauiter olere, verũ dixerit. Siquidem calidorũ innumera sunt, partim beneolẽtia partim grauiter olentia, partim neutra: similiter quoque frigidorũ. Quãquam quid calida dico ac frigida? cũ debeã dicere calfaciẽtia nos, ac refrigerãtia, quæ vtique inquirimus. Nec enim quod absolutè calidum est, aut quod ad hoc expẽditur, nũc cõsiderare propositũ est, sed quòd corpus humanũ excalfaciat. Nec sanè etiã quòd absolutè frigidũ, sed quòd hominẽ refrigeret. Denuò ergo hîc allicinãtur ĩ homonymia haud distinctis nominũ significatis, tanquã si quis de cane terrestri differens ad marinũ se oratione trãsferat, existimãs vt animãti vtriusquẽ nomẽ vnũ, ita & naturã* quoque vnã esse. At nobis demonstratũ apertè est in cõmentariis De temperatura (quos & hãc ce antecedere tractationẽ protinus in initio cõmonefecimus) aliud esse facultate calidum, aliud actu: & huius quod actu videlicet calidũ est, aliud absolutè dici calidũ, aliud per exuperãtiã, aliud ad symmetrũ sui generis, aliud ad quiduis obuiũ collatum. Quin & hominem nõ absolutè calidum, vt ignẽ, sed exuperãtiâ calidũ diximus. Siquidẽ maiorẽ ĩ eo calidi portionẽ inesse, quàm frigidi. Ergo & quæcũque ad hunc* dicuntur calida potestate, illũ excalfacere dicuntur

Deest ipsorum.

Λεχθέντα.

tur

ur: faciléq; de illis initur iudicium, & per experientiam* expenditur, paucis indigens (vt suprà cõmonui) epilogismis. Quos cum sophistæ excedãt: & tẽpus adolescẽtulorum frustra terunt, & sophismatis cauillisq; homines seducentes eorũ soluendorũ imperitos, falsis eos dogmatis opinionibúsq; implẽt. Debebẽt enim neq; colores memorare, neq; odores, imò neq; cõsistẽtiã, neq; lenitatẽ, aut asperitatẽ, aut ei' generis quodcũq;. Nã quid refert oleũ an lentũ sit, aut leue, aut splẽdẽs, aut liquidũ, aut pallidũ, aut pingue, aut lubricũ: aut quod ægrè corpori ius illitũ exiccari possit? Quippe cũ ex nullo omniũ eiusmodi colligere possis, ipsum esse facultate aut calidũ, aut frigidũ, aut humidũ aut siccũ. Siquidẽ ex genere splendentiũ leuiũq; & lentorũ, partim sunt quæ planè nos calfaciãt, partim quæ refrigerent, tũ alia quæ exiccent, alia itẽ quæ humectẽt, & in singulis accidẽtibus ipsis nõ tantũ oleo, sed etiã in aliis omnibus, nihil reperire est, quod* solidum perpetuúmq; sit, vt in eo generalem constituere propositionem liceat.

διὰ πείρας βασανίζεται.

πάγιον.

Quòd sophistæ rationibus haud vsi sint scientificis ad ea lemmata, siue sumptiones, ex quibus perperam de medicinarum facultatibus colligunt, sed aut ex inductionibus, aut ab exemplis.

CAP. IIII.

Nam

NAm omitto, quòd non ſcientificis in omnibus id genus ſint vſi rationibus ſophiſtę ad inuenienda lemmata, ſed ex inductione, & quod omnium peſsimum eſt, quòd nec quę ſit inductionis natura vnquã inſpexerint. Quod ſi quis eos in id prouocet, neq; ſequi audẽt: & ſi de demõſtratione quis quid agat, increpãt. Imò, quod etiã deterius eſt, nõ ex inductione ſolum ratiocinari aſſueuerunt, ſed nonnunquã etiam ab exemplis, tanquã rhetores. Nã qui frigidũ eſſe oleũ aſſerit proinde quòd lentũ ſit vt pituita, is per exemplũ concludit par robur præbens demonſtrationis, atque is qui ipſum calidum cõtendit, quia lentum ſit vt viſcum. Nec ſecus is qui calidũ dicit, quoniam facilè in flammam vertatur vti bitumen, atq; is qui frigidum probat, quòd facilè cogatur ac cõcreſcat vt aqua. Nam differt, ab exemplo aut exemplis quid ſuadeas, an ex inductione. Siquidẽ qui ab exẽplis fidem facit: vnum aut duo generis eiuſdem adfert, aut certè planè paucula, pleriſque ſcilicet præteritis. Qui verò ex inductione, omnia comprehendere nititur quæ per experientiam ſunt cognita: nec quicquã præterire, quoad eius fieri poteſt, quod apertum vulgò ac perſpicuũ ſit, ſtudet, niſi quod occultum eſt & paucis comprehen-

ſum.

ſum. Quamobrē violenta eſt, & vehemen-
ter perſuadet quæ ab omnibus quæ expe-
ientia ſunt cognita, ducitur inductio: ſoliſ-
que iis*mendacium perſpici poteſt, qui in arrogantia perſpicua.
lemonſtratoriis methodis ſunt exercitati.
Quare nos de ea copioſius in demõſtratio-
nis libris diſſeruimus, ac fortè etiam ſeor-
ſum de ea ſola librum componemus.

De oleo aduerſus Archidamum. CAP. V.

PAlam autem fiet nihilo ſecius & nunc quoque ipſius inductionis natura, mul-
tóq; magis exēpli. Nam omnia*in ſumma per capita.
percurrere ſtatutū eſt quæ de olei facultate
medicis ſunt prodita, eáque probabiliter
quidem quòd ita viderentur: at nõ verè: ac
primū illud quod à Diocle in Archidamo
ſcriptum eſt, quòd Archidamus dureſcere
ríque cutem iis qui*in eo fricarentur exi- in oleo.
ſtimarit: quapropter etiã ſiccam frictionem
prætulit. Oleum enim accendi atq; exure-
cum à frictione incaleſceret, putabat: ac
propptereà admodum humorem exhaurire
que ſiccare, non ſecus atque ea aſſorum
quæ vngi ſolent. Nã & ipſa magis dureſce-
: quàm, ſi ea citra oleum aſſaueris. Præ-
ſt autem ipſam totam adſcribere dictio-
em Dioclis. Habet autem ea hunc in mo-
um: At cū oleo fricare nõ perinde proba-
it. Primùm enim inæqualē fieri eiuſmodi
frict

frictionē putabat, ꝙ manus laberentur scilicet, nec æquè carnē apprehēdere propter pinguitudinem possent. Prętereà durescere atq; aduri cutē in illis magis qui sic fricarētur existimabat, quàm qui sicca vterētur frictione: oleū quippe accēdi & vrere à frictione incalescēs, quemadmodum in assis quæ vncta sunt, magis quàm nō vncta, vbi oleo accēso incalescunt, & valdè exiccātur, indurescúntq;. Similiter quæ in oleo coquūtur, *dura exustáq; effici eandē ob causam. Ad hæc quemadmodum ligna & coria, & alia complura quæ ex oleo fricantur, oleum intrò imbibūt: ita putabat & corpora. Quod cùm fieret, multa quæ solita essent cū spiritu diffluere per carnē, ac foras prorumpere tunc concludi arbitrabatur: ceu cū cribris linteis, lana, omnibúsq; adeò per quæ percolari quid assolet, perfunditur ac inūgitur nō æquè liquores fluere per ea valēt. Porrò vbi eiusmodi excretio intercepta est, quædā intrò recurrere, quędā aceruata inuicémq; implicita meatus opplere retēta scilicet a oleo, ꝙ visco quid simile habeat oleū: sicut in aliis omnibus apparet quod pingue est pulueres, ac festucas, omniáq; eiusmodi consectari. Deniq; vbi obstructi iā meatus fuerint, perpetuò ac sensim oīa deterius perfici est necesse, quàm in iis quæ pro consuetudine

*sicca, seu friabilia.

geru

gerũtur naturæ modo. Putauit quoq; oleo
nesse mordacitatẽ,cuius vi oculi illachry-
marent,& guttur in tussim cieretur(quod
ἄρχυφν vocãt)tũ aluus raderetur,excremẽ-
táq; redderentur sanguinolenta eo bibito:
proinde qui citra frictionẽ vngerẽtur nihil
affligi : infirmiorẽ enim esse mordicationẽ
quàm quæ sensum aliquẽ mouere posset.
At si per frictionẽ carnẽ subintret mordica
tionẽ moliri maligniorẽ: velut multa medi
camẽtorũ. vbi enim illinũtur, minus valẽt
ac cõpressa intróq; subeũtia magis agunt:
sicut sanè si vrticis, & aliis multis sensim
nuẽpiã cõtingas, nihil læseris:sin ferias aut
premas,vtiq; offẽderis. Hæc ergo sunt quæ
Diocles in Archidamo prodidit, quorũ si-
multũ probabilitatẽ,tũ prauitatẽ cõspicere
est. Siquidẽ ꝙ quicquid in oleo coquitur,
propriã amittat humiditatẽ,ac*friabile du *fraxile,ac friabile.*
rũq; celeriter reddatur, cũ alioqui nihil in
qua tale perpetiatur: ipsa nos docuit expe
riẽtia.Quãobrẽ hac vtiq; parte nihil Archi
damus mẽritus est: debebat tamẽ sicut Ari
stoteles & Theophrastus, aliiq; non pauci
philosophi eiusmodi problemata in physi-
cis quęstionibus & proponũt,& soluũt:ipse
quoq:(si quidẽ omniũ*rerũ causas scrutari *Deest*
voluit) perinde vt illi,vti proponere,sic quo *quæ sunt.*
que soluere.At cũ id min' facere appareat,

in hoc vel maximè mihi delinquere videtur. Nam quod apparet euidẽter, id semper primùm ponendum est: ac deinde, si cui libeat, causam eius inspicere debet, physica problemata hunc in modũ componẽs. Cur oleũ quæ in ipso coquuntur, sicca & friabilia efficiat: aqua verò, humida & mollia. aut, Quãobrem in oleo cocta siccescant: at quæ aliter in eo madidata sunt, magis propriã seruẽt humiditatẽ, quàm si omnino nõ essent madidata. Qua ratione scillæ & vrticæ morsus sanet. Qua de causa his medeatur, cum ipsum oculos mordicet. Quî fiat, vt reliquũ corpus vniuersum nõ mordicet, sed oculos dũtaxat. Quare guttur exasperet, vlcera verò leniat. Quo pacto ventrem subducat. Quo modo lassitudines sanet. Quãobrẽ inũctos tueatur à frigore. Quare animalia insecta interficiat. Cur lora & coria emolliat: at quæ in ipso coquũtur, duriora ferè omnia efficiat. Atque hoc vnũ est problematũ genus, ad physicũ dũtaxat attinens. Alterũ verò, quod commune quoq; eorum est, qui artẽ quamuis exercẽt, est tale, Quam ob causam carnes piscésq; assantes coci, oleo prius illinãt. Quid sit quod athletas oleo fricent gymnastæ. Quid etiã, quòd pueros pædotribæ. Nam cuiusq; taliũ problematum ab experientia profectã causam

aſsignare liceat: cocis nimirum reſpõſuris, propterea ſe piſces ac carnes oblinere, quòd ſiccæ aduſtæq; extimæ eorũ reddantur partes, ſi citra pinguedinẽ aſsẽtur. Athletas verò ſe ex oleo fricare dicturis gymnaſtis, tũ quòd quæ antè inerãt laſsitudines ipſum exoluat, & quę futurę ſũt mitiget, tũ quòd frictionẽ æqualẽ & mitẽ planè efficiat, corpúſq; ad mot⁹ futuros præparet. Eas ob res ipſi quoq; pædotribæ pueros ſe & antè & poſt exercitia inũgere dicẽt. Cur autẽ oleũ laſsitudini medeatur, haud etiã nouit nec gymnaſtes, nec pædotriba, nec medicus experiẽtia curãs: nec tamẽ quia id neſciãt, ab euidẽter apparẽtib⁹ recedet. Siquidẽ tãetſi ignorãt, quãobrẽ veratrũ albũ ſurſum purget, nigrũ deorſum detrahat: neq; compertũ habẽtes, quare cnicus pituitã ducat, atrã verò bilem epithymũ: tamen medicamẽtis ad ea vtuntur, ad quæ vtenda docuit experientia: & eos quibus eſt opus curãt, & euidenter apparentibus fidem habent, eóſque qui contraria rationi adſtruunt, derident.

Quòd præter quàm quòd pugnantia de olei facultate Archidamus afferat, inſuper improprijs vtatur exemplis. CAP. VI.

AT Archidamus præter quàm quòd multa quæ perſpicuò apparent contemnit, inſuper & hac quoq; parte taxãdus

mihi iure videtur, ꝙ dicat meliorẽ eſſe fri-
ctionẽ ſiccã, quàm quæ cũ oleo adhibetur,
quia corpus durius & ſiccius iis qui vngun-
tur, efficiatur: mollius autẽ iis qui fricãtur
ſicci fiat. Dicit porrò nihilo ſecius & in illa
ipſa dictiõe paulũ progreſſus, ligna, pelles,
aliáq; quæ ex oleo fricantur, ipſum in pro-
fundũ vſq; tranſmittere, idq; maximũ eſſe
teſtimoniũ, ꝙ in corporibus noſtris intrò
ſubiens meatus oblinat, ac humidorũ pro-
hibeat effluxus. Atq; ego quidẽ quomodo
hæc cõſonẽt, neſcio. ſi enim humorũ efflu-
xus prohibet oleũ, haudquaquã ſiccũ dicẽ-
dũ foret, ac proinde fruſtra id tãquã deſic-
cãs in frictionibus repudiat. Falli præterea
in hoc mihi videtur, ꝙ ſimiliter affici putet
tũ ea quæ in oleo coquuntur, tũ eos q fricã-
tur. Nec enim eadẽ agere dixerim oleũ cali-
dũ, frigidũ, tẽperatũ, tepidũ, aut feruẽs, ſi-
cut nec aquã ipsã. Apparet enim & ipſam ſi
frigida applicetur, cõdẽſare, cõſtipare, con-
trahere, cõſtringeréq; & repercutere: ſicut
ſi extremè feruida, adurere. At ſi tẽperata
adhibeaẽ & moderatè calida, laxare, rarefa-
cere fundere, digerere. Porrò ſi nec inſigni-
ter calida nec frigida admoueatur, ſed ve-
lut quę fõtana vulgò dicitur, tũc propoſito-
rũ nihil efficiet: verũ propriã ſui facultatẽ
exeret: Sic ſi quis oleum expẽdere volet, ab
omni

omni prius liberũ alieno tũ calore, tũ frigore ipſum efficiat, atq; ita demũ ad explorãdũ accedat: qppe quod ſummè frigidum fuerit, nõ ex ſua dũtaxat facultate, ſed ex alienæ qualitatis exceſſu nonnihil in cõtactis operabitur. Ita quoq; quod magnopere calidũ. At ſi vtroq; ipſum liberãs, ſic demũ examinare voles, hoc dũtaxat pacto ꝓpriã olei vim ĩueneris. Quapropter cũ qs ex more oleo fricatur, ſicut gymnaſtici omnes, in ſolo fricatur oleo, ꝙ nimirũ abſq; omni ſit aliena qualitate: at ſi admodũ excalfacto, aut ſummè vtatur refrigerato, iam cõpoſitã edi actionẽ neceſſe eſt, nẽpe ex propria olei facultate & aliena qualitate. Sæpe verò ꝓpriã cuiuſq; medicamẽti facultatẽ obſcurari omninò neceſſe eſt, vbi admodũ valentẽ aliunde qualitatẽ acciuerit. Itaq; qui ſimile fuerit, herbas in oleo feruente coquere ac exercitantium corpora fricare? Maximè ſiquidẽ vti ſuprà oſtẽdimus, extrinſecus ductas probationes fugere oportet, cũ liceat nimirũ propriã cuiq; adhibere experiẽtiã. Quòd ſi quãdo tamẽ id quiſpiã facere volet, certè ſimilia comparare conabitur, ſicut in coriis faciebat & loris. Nec enim oleo in igne pręcalfacto, neq; in niue refrigerato, ſed quolibet & obuio accepto vnuſquiſque coriũ ac lora cõfricat. Ita puto & pædotri-

bæ quolibet obuio oleo pueros fricãt,neutiquã aut in igne excalfacto,aut in niue refrigerato. Alioqui ſanè & nos non rarò caput ardore grauatũ,olei admodum frigidi perfuſione refrigerauimus. Porrò ſi ſalis nihil oleo ſit inditum, tantò magis refrigerabit. Sin etiam ὠμοτριβὲς,hoc eſt crudum fuerit,multo profectò etiam amplius.

Quomodo frigidũ paremus oleũ. CAP. VII.

POrrò præparare illud ſolemus non aliter atq; aquã, nẽpe priùs ipſum excalfaciẽtes,ac deinde aqua mergẽtes ſummè frigida:at ſi etiam fons in ipſum cum ſtrepitu decidat,vaſculo nimirum, cui ineſt oleum, antè diligẽter occluſo, magis quoq; ac magis ita reddetur frigidũ. Multũ itẽ frigefeceris, ſi præcalfactũ in puteũ ita demittas, vt aquã cõtingat: quãquã quod aquã nondũ tãgit frigidũ item euaſerit,* ſed nõ perinde. Atq; hoc pacto præparãdo frigidum reddimus oleũ:cõtrà,calidũ. Quo ſanè modo etiã vtimur in refrigeratis corporib⁹, in alueũ olei calidi demittẽtes,quib⁹ pars quæpiam obſtupuit,aut tremuli ſunt,aut cõuulſione, aut palpitatione tentãtur,aut motu, ſenſúve priuãtur, aut etiã ægrè ſentire poſſunt,aut eiuſmodi quippiã perpeſſos. Ergo ſiquis ex vniuerſo vſu de medicaminũ facultate pronuntiet,nunquid excalfacere & refri

*ſed minus.

refrigerare, tũ exiccare & humectare nos oleũ, velut Dioclis Archidamus, ſiquidẽ pugnãtias cõſiderare animaduertereque neſciat, putabit. Nã cũ exiccari & fragilia effici quæ in oleo coquũtur dixit, exiccantẽ & digerẽtẽ eius facultatẽ oſtẽdit. At vbi intrò in coria ſubire, poróſq; noſtros* oblinire, ac naturales humorũ effluxus prohibere rurſum ſanè quodãmodo* cõtrariã eius facultatẽ ex hiſce demonſtrat, tũ digerẽtibus, tũ exiccãtib9. Atq; in iſtis vel adhuc quę apparẽt proferens, de illis nõ rectè ratiocinatur. At vbi de mordicatiõe agitur, nõ ea omnia cõmemorat. Nã quòd oculos mordicet, ꝙ guttur exaſperet, ſiue ad tuſsim prouocet, quòd vẽtrẽ radat, atq; ſeceſſus ſanguinolẽtos efficiat: abũdè magna teſtimonia ſunt, mordacẽ illi ineſſe facultatẽ. At quòd vlcera dolore liberet, & vẽtris mordicationes aut irrigatũ, aut infusũ oĩno ſanet*, quæq; morſu irritãtur mitiget, cũ & ipſa nõ parua ſint cõtrarię ipſius facultatis indicia: planè omiſſa ſunt. Cæterũ ſi vtriſq; propoſitis qs ratiocinari volet, duorũ alterũ eueniet: aut enim id faciet vt Empiricus [qui experiẽtię omnia tribuit,] dicétq; ſe in collatione ad aliquid cuiuſq; medicamenti facultatẽ per experiẽtiã cognoſcere, ipſi9 autẽ per ſe propriã ignorare naturã: aut vt ratiõalis, cõtra

al. obſtruere.

Maximè cõtrariã.

Et ex d... titiõe pr... riginem.

rias inesse ipsi medicaméto facultates, mor-
Multum hæsitabit. dicanté & lenienté: ac deinde opinor* ingé-
ti tenebitur anxietate causam dicturus cur
interim altera earũ agat sensibiliter, inte-
rim altera, reliqua aut perdita, aut nõ clarè
apparéte. Quarũ omniũ dubitationũ solu-
tiones, siquidé vt physica proponãtur pro-
blemata, sanè quàm difficiles sunt: sin vt ad
vsum referãtur artis, multã requirũt expe-
rientiã: epilogismos auté nõ ita multos, sed
exactos ac definitos. Nam primũ, an omne
oleũ oculis mordax sit, nécne, experientiâ
incunctanter definire prẹstat, haudquaquã
ex tépore in vtrãq; parté rhetorũ more dis-
serere: tũ an omne æquè guttur exasperet,
aut ventré subducat aut radat, vt nõnũquã
cruétas moueat excretiones: an oleorũ hoc
quidé hæc faciat, illud verò nõ: & aliud ma
gis, aliud minus. Olei differétias nũc recen
seo: ne quis heterogeneas, siue alterius gene
ris existimet, sicut cicini, raphanini, caryi-
ni, balanini, ac similiũ. Nã & horũ vires me
dicus noscat oportet: sed in præsentia eas
enumerare nõ expedit. Satis est enim, mea
quidé senétia, principio propriissimum &
quod maximè ab omnibus hominibus vo-
Memorare. catur oleũ*, cõsiderasse: quãdo & ipse fru-
ctus ex quo ipsum fit oleũ, solus ex omni-
bus oliua nũcupetur, & arbor olea (Græcè

vtrum

trũq; ἐλαία vocatur & ipſum oleũ ἔλαιον)
pſúmq; ſimpliciter primariò oleũ dicitur:
it reliqua oĩa per trãslationem & abuſum.

De differentijs propriè vocati olei.

CAPVT VIII.

HVius ſanè quod propriè oleum appellitant, de quo omnis in præſenti ſermo habetur, plures dico eſſe differẽtias. Secundũ ætatem quidem, cum aut recens eſt, & velut muſtum, aut ætate vigente aut vetus. Secundum præparandi modum, cũ aut ſimplex ſolúmq; & impermiſtũ fuerit, aut cum ſale præparatum. Secundum fructus ipſius diuerſitatẽ, cũ is aut immaturus, aut maturus extiterit. Secundũ inductam arte alterationem, cùm aut quomodo ab initio præparatũ fuerit, ita ſeruatur, aut candidũ efficitur. Scriptũ verò eſt de albificatione eius & ab aliis nõ paucis, & nos quoque in ſequẽtibus de illo nonnihil trademus. Horum omnium oleorum facultates ipſe equidem experiri ſtudui: quid autem in quoq; fieri deprehẽderim, poſteà exponã. At nũc abſoluere ſtatui primùm quod erat in manibus. Perperam enim mihi videntur medicorum pleriq; tum experiri medicamenta, tum de viribus eorum ratiocinari.

Quomodo cuiuſque medicamenti facultatẽ experiri oporteat. CAP. IX.

QVippe cũ experiri solũ oporteat quæ impermista sunt, & ab omni extranea qualitate aliena: eáq; primùm in optima corporis constitutione, deinde in intẽperatis, demum in morbis simplicibus: sicut in libro hunc antecedente, & in tertio de Temperamentis definitum est. Ratiocinati verò, id quod ex accidente est, semper ab eo quod per se est, distinguentem.

Quòd non solùm in explorandis medicamentis medici allucinentur, sed etiam in opinionibus quas habent de affectibus.

CAPVT X.

AT nõnulli medicorum nõ in istis modò allucinantur, verùm etiam in opinionibus quas habent de affectibus. Nam oleum quòd lassitudinibus remedio sit, omnes propemodum fatentur: cęterùm quis affectus sit *lassitudo, nõ consentiunt. Hic enim articulorum esse ait siccitatẽ, ex motionibus desiccatorum: Alter & musculorũ adiicit: Alius porrò contrà quàm hi, humiditatem multam, & tensionem, & caliditatem: fluxione nimirũ partibus vehementer agitatis effusa: Alius non humorũ multitudinem, sed qualitatẽ solam causatur prouenire inquiens in motionibus immoderatis pinguedinis carnísque teneræ colliquationes quasdam quarum pars foràs trãspiret

De lassitu. eiúsque cura. Gal. 3. de san. tuen.

et*reliquũ retineatur ĩ corpore: & hoc cũ acre mordáxq; ſit, affectionem efficere vlcerosam. Itaq; etiam ſi in hoc côueniatur, quòd laſsitudines ſanet oleum, attamen ob ancipitem atque ambiguum corporis affe-ctum, nihil queat certi de olei facultate colligi. Atq; id ſanè nõ tãtũ in laſsitudine vſu venit, verumetiam vbi doloris cauſa, aut mordicationis, aut phlegmones gratia bibẽdum oleũ exhibemus, aut per ſedem infundimus, aut identidem perfundimus. Siquidẽ vlceribus phlegmone affectis nõ ſolum, ſed & cũ aqua moderatè calida ipſum perfundimus, vt in laſsitudinibus cũ lauacro aquę dulcis: ſed nec quę ſit in phlegmone affectio, conſentiunt. Porrò vbi per ſedẽ ipſum ingerimus, aut bibendũ offerimus, ne tunc quidẽ cognoſcimus euidẽter, cuínã corpori ipſum applicamus, an pituitæ, an bilis, an aliorum aliquorum recrementorum pleno. Conſtat enim, non perinde hominem affecturum, vbi pituitæ viſcoſæ inteſtinum omne ſimul cum ventre plenum offendet, atq; vbi biliosis excremẽtis refertum, aut aliis quibuſdam acribus humoribus, aut ſtercore multo, aut horum quidẽ nullo: ſed incidet in ventrem inteſtináque vndiquaq; pura: aut præterquàm quòd pura etiam exaſperata reperiat.

Pars verò &c.

Quòd

Quòd vt quis probè de olei facultate ratiocinetur, debeat etiam affectionem hominis æstimare, & de ipso oleo quale sit præfinire.

CAP. XI.

ITaque negligenter admodum & segniter de his omnibus medicorũ pleriq; ratiocinãtur, haud indicantes nec quo pacto affecto homini oleum exhibent, nec qualenam ipsum. Ac mox tamẽ dicunt, alij mordicare & radere prorsum partes corporis internas, alij verò etiam si præfuerit mordicatio* & huic mederi. Nec enim parum interest, an iniiciatur in ventrẽ pituita scatentem oleum omnino expers salis (Græci ἄναλον vocãt) & quod re vera oleum est: an quod plurimum accepit salis, in ventrẽ purum vtrunque enim aluum* subducit, diuersis tamen facultatibus. Nempe illud quod sale vacabat, in pituitoso ventre per lubricitatem, similiter maluis, blitis, moris. Quod verò salem habet in puro per acrimoniam, perinde vt muria, & marina aqua. Et sanè hoc quidem radet, alterũ non radet. Ergo nec absolutè oleum quoduis interna omninò radere dixerimus, aut deiectiones moliri cruentas, neque mordicationes lenire: verùm id cui sal est inditum in puro ventre radere: cui autem non, in pituitoso non radere.

Et hanc mitigare.

Emolliet.

Qu

*Quòd salsuginosa & acria ex accidente quan-
oque morsui medeantur, nempe secum quod mor-
icat educentia. Dulcia verò & epicerastica con-
a morsum etiam aliquando ex accidente exaspe-
ant, nimirum cùm vnà corrumpantur, & fo-
eant aléntque cacochymiam.* CAP. XII.

NOnnunquam verò mordicationes ex accidēte quod salsuginosum est, sana-
erit, velut melicratum, salsugo, serū lactis.
ducunt enim secū hæc nōnunquā succū
ordicationē facientem, ac mordacitatis
eddūtur medela, perinde vt cætera omnia
uæ abluunt & abstergunt. Sed non statim
bi immissa sunt hoc genus medicamenta,
orsum sedant, quin potius tunc etiā exa-
erāt. Siquidē euacuationis, haud *mistio- ἐπικρά-
is ratione sanationē moliuntur. Quippe σεως.
ratū ex rosaceo & adipe aut pinguedine
fusum, sæpenumero *morsibus continuò Δήξεις
ccurrit, idq́; mistionis ac tēperationis ra- ἰάσατο.
one. Sed & oleū ipsum solū, sed dulcissi-
ū, id frequēter præstitit: sicut certè etiam
eps, hirci, aut succus chōdri, aut ceratum
oleo dulci. Nos autē sæpenumero quib'
frigore interna dolore torquebātur, in-
sto oleo calido, dolore mox sæpe liberaui
us: ac si maius esse frigus coniiciebamus,
didimus & anethum, oleū excalfaciētes:
verò adhuc etiā maius, rutā quoq; & bi-

tum

¶ Hæc desideratur in aliis omnibus.

tumen. [Eiusmodi igitur auxilia omnia quòd frigori medeantur, dolores mitigãt, nõ propterea quòd lædentem humorẽ att... perent aut educãt.] At in idẽ vniuersa cõfu... sa sunt plerisq; medicorum, qui nec norũ... dolorem ab intemperantia natũ, ab eo qu... ex cacochymia oritur, distĩguere: nec quò... medicamentorũ quæ doloris gratia iniici... tur, alia excalfaciendo partem refrigerat... sanant, alia humorem mordicantẽ euacuã... do, alia miscẽdo. Sed & subinde mistæ exi... stunt affectiones ex intẽperie simul, & mo... dicatione. In quibus nos consueuimus ane... thinum, aut rutæ oleũ infundere, anserin... in eo liquato adipe: is si non adsit, saltẽ gal... linaceo: si nec is quoq;, vel aliorum aliquo... quòd si horum nullus ad manum fuerit, c... ram miscemus mordacitatis expertẽ (voc... autem sic eam quæ lota est) aut certè ole... ipsum quod effectũ est cãdidũ, infundim⁹... Nã id cerę mordacitatis experti proporti... nale est. Temeraria itaq; pronuntiatio e... atq; indefinita, tum eorũ qui oleũ omne o... mni tẽpore mordicãs adstruũt, tũ eorũ qu... leniens. Nã quod salẽ accepit, mordax e... quod autẽ eo caret, & dulce est, quod qd... ex se est, lenire potest. Nam videri posit ... ipsum quãdoq; pro affectibus quib⁹ appl... catur, haud etiã esse eiusmodi. Vnũquod...

eni...

nim temperantiũ medicamentorũ (Greci ... , siue ἐπικρατικὰ nuncupant) bi valentius euasit humoribus mordicãtibus, morsum eorum retundit. Verùm si aut ... alẽtioribus facultatibus, aut multis paucũ ... istũ fuerit, vnà & ipsum corrũpitur, alítque cacochymiam, siue succi malignitatẽ. Quamobrem protinus euacuandi sunt qui ... iis quæ temperandi naturã habent, irritantur atque asperantur: vtpote qui multa ... ec facilè mobili corruptione sint repleti.

De lacte. CAP. XIII.

SIc sanè lac frequenter simul atque sumptum fuerit, aliis acescit, aliis in nidorẽ ... ertitur, prius quàm probè concoctũ cor... ptionem temperet. In quibus vtique pri... ùm maxima cacochymiæ pars euacuari ... ebet, atq; inde exhibẽdus chõdrus, & ptisana, & lac, & alia, quæ vbi probè fuerint ... cta, cõferunt ad euchymian, hoc est succi ... corpore bonitatem. Non tamẽ quod ad ... oc attinet, omnia existimare oportet, aut ... eteriores, aut contrarias in sese obtinere ... cultates, neque in sermone scientem eo... um quæ eueniũt partem alteram omitte... :id quod fecit Archidamus in oleo. Siquidem memorabat oculos ab eo mordicari, ... uttur ad tussim excitari, & ventrem radi: Cæterùm quòd stomachũ sæpe cũ valẽter

Dulce bibitum. morderetur, oleũ protinus* dulcisſimũ sa-
nauit, & iniectum totius ventris mordica-
tiones leniit: & à thapſia, vrtica, & ſcilla in
Inunctũ. cute excitatas* ſedauit eorũ mentionẽ non
fecit. Ego verò nõ ambigo, neq; fidẽ nõ ha-
beo iis qui aiunt, rebus propemodũ omni-
bus multas ac diuerſas ineſſe facultates: q
oſtenſurũ me idipſum polliceor in libro ſe-
quenti. Attamen non proinde adſtruo ea
quæ in quoq; exuperat, nõ poſſe cognoſc
Verùm ſi quod ex accidente eſt ab eo quo
per ſeſe, diſtinxeris, omnia clarè cognoſce
Contemplator enim vtrunq; in exemplis
propoſitis videlicet exempli cauſa duobu
hominibus, quibus ſimiliter os vẽtris mor
dicetur, & qui pariter aut ſuccum ptiſſanæ
aut chondrũ, aut panẽ lotũ ſumpſerint: de
Sedatam. inde alteri mordicationem* reſtinctã, alte-
ri verò inauctam ponito: obſecro, nunqui
Quãtum in ſe. ſuccus ptiſſanæ, aut chõdrus, aut panis* e
ſe mordax eſt, per accidens autem in alter
hominum morſum nõ modò non inauxit
ſed mitigauit, an quantum ex ſe quidẽ era
mitigauit, per accidens verò in altero irri-
tauit? Ego ſanè ex ſua natura epiceraſtic
eſſe dico ſuccum ptiſſanæ, & chondrum, &
panem, & per Iouem lac quoque. cæterũ i
altero homine morſum auxiſſe, quòd pro
peraſſet à corruptione ſuperari. Atq; ea vti

qu

que est (certò scio) veterum propè omnium sententia quemadmodum & recentiorum optimi quiq; ita sapiunt. Verùm siquis fuerit quem ego nesciam (nec enim quicquam est quod nō audeāt iuniorum medicorum quidam) qui contēdat, ex sua natura corruptiones augere chondrum, panem, aut ptisanam, cæterùm in quibusdam ex accidenti nimirum mitigare: is inquam qui talia iactabit, nullam assertionis suæ demonstrationē afferre poterit. At nos dicimus, quòd si ptisana naturâ foret cacochymos malíve succi, haud vnquam mordicationem mitigaret. Atqui conspicitur frequenter tum superne sumpta, tum per sedem iniecta mitigare. Ex quo patet, per suam quidem naturam boni esse succi: verùm interdum vnà cum iis succis qui mordicationes excitant, corrumpi, & ipsum augere symptoma.

Quomodo discernendum sit, à cacochymis ne mordicatio sanata sit, an ab epicerasticis, hoc est temperantibus. CAP. XIIII.

FOrtè igitur nos roget quispiā, an nullum vnquā cacochymorum mordicationem curauerit? Equidem id non rarò factum cognoui: verùm ea dico nō temperantia: verùm id quod mordicabat vnà secum ducendo, *mordicationes sanasse. Ac proinde & statim, & vsq; dum euacuētur, ho-

Deest huiusmodi medicamenta.

minē mordicare & inſuper euacuata aſpe-
rū relinquere ſenſum in partib', aliud me-
dicamen requirentem. Quod non faciunt
quę boni ſunt ſucci & dulcis (Gręci εὔχυμα
& γλυκύχυμα nominant.) Etenim & proti-
nus mitigant, & abſque vlla euacuatione
Deeſt o- *tum ſenſum aſperum nullum inducunt:
perantur. quin potius ipſa contrà ſenſuum medentur
aſperitati. Itaq; chondrū, lac, ptiſanam in
eiuſmodi affectibus & edēda præbemus, &
per ſedē iniicimus, vbi videlicet melle, au
quopiam eiuſmodi quod infeſtabat exterſi-
rimus: quo tēpore opportunus eſt & adeps
& ceratum dulce, & oleū dulce. Porrò & in
præſenti, & in ſequēti deinceps ſermone o-
mnia me dulcia dicere exiſtimato, tum ea
quæ ſalē nō ſunt experta, tum ea quæ ſunt
elota. Quatuor itaq; indiciis ac notis, cùm
poſsis quod per ſe lenit diſtinguere, ab eo
quod per accidēs, facilè cuiuſque taliū me-
Deeſt, dicamentorū facultatē inuenies. *Primum
ſunt autē quidē indiciū eſt, an ſtatim mitiget, an nō.
4 indicia Secūdum, an ſimul vacuet moleſtantia, an
hæc. non. Tertium, an aſperitatē quandā in cor-
poribus relinquat, an non. Et quartū, an nō
ita affectis vtile & cōmodum videatur. N.
cùm nec protinus mordicationē ſanat, ve-
rùm maiore cū vehementia excernitur, ne-
que intus medēdo remanet, & moleſtā cor-
pori

poribus asperitatem relinquit, quàm, si denuò offeratur, exasperat: argumentum est rodentis ac mordicantis esse naturæ, cæterùm ex accidẽte quãdoque morsus sanare. At quod & cõtinuò mitigat, & nullam excretionẽ prouocat, sed nec axasperat dum intus manet, imò exasperatorũ medela existit, ipsum quidem natuâ bonũ est, verùm interdum à cacochymia, quæ ipsum alterat corrumpítq;, mordax efficitur. Atque hæc ita à me dicta sunt: vt simul vtriusq; medicamentorũ generis & tempus, & vtẽdi modum, simúlq; facultatis inueniendæ rationem docuerit oratio, demonstrauerítq; & ptissanæ succum, & chondrum, & tragũ, & lac, & panem elotum, ex genere esse euchymorum: quin & pinguedinem, & adipem, & oleum dulce & ceram dulcem ex mitigantium esse natura: Fuerit autẽ cera dulcis quæ & naturâ est talis (nam quædã gustantibus amaræ sunt) & quæ prætérquàm quòd est talis, in aqua bona elota est.

De ratione abluendi & candida faciendi medicamenta. CAP. XV.

LAuanda porrò est non tantũmodo cera, sed & pix, & resina, & oleũ, & quicquid aliud eiusmodi aquæ misceri nõ patitur. Primúmq; modicè concalfactum, mox in vas latioris ac magnum cuiq; infit aquæ

copia purissimæ simul & omnis*qualitatis expertis,infundito. Nam in ea quicquid id sit quod abluitur, acrimoniam suam exuit. Deinde conterito,tundito,frangito,manibúsq; impensè subigito, vt vnaquæq; videlicet abluendi medicaminis particula aquã possit cõtingere.Deniq; effusa priore aqua, rursum quod lauatur excalfaciens,in aliam aquam æquè synceram iniicito,rursúmque diutissimè contundito, donec qualitatem suam in aquam deponat.Id autẽ* gustu datur cognoscere. Mox verò & tertiò,& quartò,& sæpius deinceps idem faciendum,donec aqua nullam etiam ex abluto medicamento qualitatẽ recipiat. Atq; hunc in modũ omnia quæ excalfieri & fundi sustinent, lauabis. At si qua sint lapidosa & dura, velut cadmia & æris squama, & æs vstum, ea exactè in tenuia comminuentẽ plurimũ in aqua terere fontali purissimáque oportet, subinde priore effusa, quoad nihil in aqua innatet, maneátq; aqua prorsum à contriti medicaminis qualitate immunis. Nã quamdiu aut qualitatis eius quippiam in gustu appareat, aut aliquid innatet,tandiu terendum atque effundendum est. Nam si hoc pacto quiduis eorũ quæ lauari possunt,abluas, mordacitatis expers euadet. Et sanè oleum non tantum mordacitatem exuit;

maximè expertis.

tibi gustanti.

sed

ſed etiam candidius intereà efficitur. Oportet verò ipſum nō perinde vehementer verberare vt picem, aut ceram, aut reſinam, ne videlicet adeò aquę miſceatur, vt ægrè poſteà ſeparari poſsit, ſed ita vt vbi quieſcere pauliſper ſiueris, facilè poſsis innatans detrahere. Sunt & alij modi quibus oleum efficere poſsis candidum, quos ſcriptos inuenies apud eos qui pręparationū libros cō ſcripsêre, & qui de materia prodidère, vt & apud Dioſcoridem in primo. Verùm plerique eorū conſumentes quod in oleo aqueū ac rufum eſt, reliquum candidum efficiūt. At hic abluendo, veluti ipſum abſtergendo ac detergendo, candidum efficit.

Quòd non colligatur oleum ex eo quòd ad tuſsim quendam ciat impetum, proinde eſſe mordax: neque enim omne quod ad tuſsiendum impetum ciet, mordax eſt: neque ſolùm quod mordax eſt, ad tuſsim, impetum mouet, ſed & quæ pinguia ſunt.

CAP. XVI.

DE medicaminum quæ lauari cādidáque effici ſolent, diſpoſitione * aliâs dicetur: nūc ad propoſitū reuertor. Oleum quod nō ſit omphacinū vocatū, hoc eſt, crudum (id enim adſtringit) neq; cum ſale pręparatum, neque recens, ac velut etiámnum feruens, ad hæc omnia accuratè lotū, id neque epotum, neq; infuſum mordicationem

impoſterum.

exercebit. Quod si guttur ad tussis impetũ prouocet, nõ idcirco mordax dicendũ erit. Nam quicquid mordax est & acre, ad tussim impetũ prouocat: non tamen quicquid impetum ad tussim prouocat, mordax est, & acre: hoc enim duntaxat pacto mordax esse oleũ conuiceris, si quicquid ad tussim impetum mouet, mordax esse confessum fuerit. Occurrit itaque denuò hic error õn leuis, sed perniciosus in cõclusi cõuersione cõmissus. Confessum enim est, omne mordax impetũ ad tussim mouere: & cõfessum est, oleũ omne ad tussim mouere impetũ: verùm his suppositis nõ conficitur oleũ esse mordax, neque si categoricas neq; si hypotheticas efficiamus propositiones: quòd scilicet ex duabus vniuersalibus affirmatiuis nihil cõcludi in secũda figura possit, neque conclusio ex necessitate sit verá. Fiet autem in syllogismo categorico duæ propositiones istæ, Omne mordax ad tussim impetũ ciet: sed & omne oleũ ad tussim impetum ciet: quibus confessis nihil cõcludi poterit. Hypotheticã verò propositionẽ, quã Chrysippus ἀξίωμα συνημμένον nuncupat, verũ accipere non licet, neq; à sensu, neque ex sensu, neque ex consequentia rationali.* A sensu enim, aut per sensum, aut ex sensu, aut vtcũque nominare placebit, id genus ἀξιώματα desum

Lege, Nõ enim aut per sensũ.

desumpta sunt: nempe, Omne mordax ad tussim impetũ ciet:&, Si quid mordax est, itidẽ & ad tussim impetũ ciet:&, nõ si omne mordax ad tussim ciet impetũ, protinus quicquid ad tussim ciet impetum, mordax erit: neq; omnino ad hoc, Si quid mordax est, hoc & ad tussim impetũ ciet, sequitur in vniuersum istud, si quid ad tussim impetũ ciet ipsum & mordax esse: sed id quidẽ, si nõ ciat, ad tussim impetũ, haudquaquam mordax esse, id inquã verũ est: quippe cùm mutuò cõuertãtur. Nõ tamẽ si quid ad tussim impetũ ciet, cõtinuò & mordax est. simpliciter enim hoc cõuertitur, & nõ mutuò. Demonstratũ autẽ in methodis logicis est, quæ ex mutuò veris cõuertũtur orationes, ipsás quoq; veras esse: at quæ simpliciter cõuertũtur, nõ perpetuò esse veras. Illas quidẽ ἀντιστρέφοντας vocãt, has verò ἀναστρέφοντας. Igitur si non ex necessitate verũ est, si quid ad tussim impetũ mouet, idẽ mordax esse, neq; sanè oleũ proinde quòd ad tussim impetum moueat, mordax esse cõcludi poterit. Hoc enim dũtaxat pacto, nẽpe si in confesso esset, omne quod ad tussim impetum moueat, itidem mordax esse, verè talẽ conici conclusionem inueniretur. Si ad tussim impetum mouet oleum, vtique & mordax est: quò videlicet ad hanc sequatur oratio-

nem, facta tali assumptione: Atqui ad tussim mouet impetum oleum: sequitur ergo iuxta primam orationem indemonstratã, *mordax igitur oleũ est. Verùm enimuerò non hoc pacto colligendũ illis fuerat, quòd *si quid mordax esset, continuò, & ad tussim moueret: sed quòd sola mordacia ad tussim impetum prouocant, ita enim concluderetur, quicquid ad tussim moueret impetum, esse mordax. At hoc ipsum, sola videlicet mordacia ad tussim impetum ciere videri, & alienè à sensu dicitur (quippe cùm & pinguia mouere ad tussim impetũ appareant) & quod quæritur, promptè assumptum est neque ex sensu, neque ex demonstratione. Præterea hominum id est ignorantium, quænam sit ad tussim impetum mouendi affectio, quam fortassis ipsis exponere præstiterit.

Deest conclusio.

aliàs, siquid tuss. moueret, continuò & mordax esset.

Quomodo & per quæ ad tussim impetum cieri contingat. CAP. XVII.

COntingit autẽ ad tussim impetũ cieri inæqualitate quadã in gutture præter naturam proueniente: quippe cùm spiritus per puram leuémq; * ferri viam cõsuetus, si quando in eminẽtia quædã impingat, *tumultum quendam ac velut inæqualem cõcussionem in gutture efficit, atq; ita ad tussim animal prouocat: nam vt alias quoque

Deest, semper.

turbationẽ quandam.

multas

multas natura hominibus salutis gratia in-
genitas indidit pasiones, ad eundē modū
ut sternutationē, & tusim: Sternutationē
quidem, vti ea quæ in naribus infesta mole
áq; sunt, propellerēt: Tusim verò, vt quę
in gutture. Porrò duplex ea affectio est, aut
exsiccata exasperatáve quę in arteria est mē
brana: aut inæquali in ea corpore delato, si
ue id liquidū sit naturâ, siue solidum. Hinc
cum panis micula, aut alteri⁹ cuiuspiā edulij,
nobis inuitis in spirit⁹ meatū decidat, tusi-
re adigimur, seu si bibētib⁹ affatim ipsi⁹ po-
tus quippiā eò influat, similiter irritamur,
atq; ad tusim cōpellimur. Percolatur enim
perpetuò per asperā arteriam in pulmonē
ipsius potus tam exile quippiā, vt protinus
in instrumentis raptum perfacilè quocūq;
distribuatur, nec tamē vspiam aceruatim in
spiritus semita cōsistat, neq; animal ad tus-
sim irritet. At vbi vel id ipsum plusculū, vel
aliud quodpiam seu liquidum, seu solidum
corpus in aspera defertur arteria, iam inde
tusire necesse est, donec à spiritus vehemē-
tia quod molestat propulsatum eiiciatur.
Proportionale quippiā huic accidit, vbi in
membranā ipsam internā arteriæ exaspera-
tam spiritus impingit, nisi quòd hæc affectio
alia à iam dicta sit. Nunc enim ab arteriæ
membrana, aufertur abraditúrq; quippiā:

intus verò adhæret aliquid in priore affe-
ctu. Porrò vtriq; cõmunis est spiritalis vi
inæqualitas. De quibus fusius in causis sy-
ptomatũ disseruimus. Cæterũm impræsen-
tiarũ cognouisse sufficit, quòd mordacia o-
mnia gutturis exasperatione, oleosa verò
& pinguia illitũ inæqualitatẽ & ad tusim
impetũ efficiãt. Quicquid enim extra natu-
rã in arteriæ incidit tunicã, tenacitérq; il-
inhęretiũ organis ipsis, & qui per ea defe-
tur spiritu insolẽs est, tũ animãti quoq; mo-
lestum. Nec id nunc dico, quin pleraque e
oleis qualitate mordicantia sint. Nã & qu
admistum habent salem, & prorsus recẽt
sunt, ea omnino mordacia quoq; sunt: no
propria sui essentia, sed quoniam omnibu
plantarũ succis geminum insit excrement
(quod abundè indicauit Theophrastus,
nos postea cõmonstrabimus) alterum cra-
sius, ac velut terrestrius, alterum tenuius
velut aquosius. Sanè & oleo ambo hæc in
sunt, ad concoctionem & secretionem te-
pus postulãtia. Porrò tempore quidem a-
terum residet, alterum verò consumitur: a
primùm quidẽ, quod videlicet & terrestr
est & crassum, subsidit, amurca nuncupat
alterum verò tenuius, ac velut aquosiu
quodammodo & ipsum compositum e
ex aërea scilicet essentia, & tenui serosa.
Qu

Quot modis aqueum & tenue excrementum ab
separari queat. CAP. XVIII.

Aeterùm serosum istud rufi coloris est
à crasso illo terrestriq; subsidente sci-
et qualitate abstersa. At oleũ ipsum tum
nimè mordax, tum candidũ sua natura
stit: quapropter vbi tenue hoc excremẽ-
n separatum fuerit, candidius etiã dul-
sq; seipso efficitur. Separatur verò mul-
modis. Aut enim in sole feruẽte lati oris
culo olei pleno deposito, conchis in altũ
latis, subindè cum strepitu desuper con
bant: aut calidos vasculis oleũ continen
us cineres subiiciũt, solarem quàm fieri
sit maximè calorem imitati (maiorem
m idcirco vitãt, quod ipsum in qualita-
alteret, promptéq; fumum excitet) aut *mutet,*
leps oliuarũ, aut frumentũ circuncirca
onunt, aut medicamẽta vasis ipsis inii-
nt. In summa, quod aqueum est, exigũt
; consumunt, reliquum autem seruant.
que si tam dulci candidóq; accepto oleo
íq; ab initio sal inditus est, ipsum insu-
, vt antè positũ est, laues, id tibi medica- *Legendũ cui nec ab initio.*
ntorum omnium minimè mordax erit.
nos quidẽ persæpe oleum eiusmodi bi-
dum nonnullis exhibuimus, nósq; ipsi
perimẽti gratia sumpsimus, prorsúsq; nul
ntestinis mordacitatẽ attulit, gutturíq;

mini

minimè ad tuſsim impetũ commouit, cúm
que oculis eſſet infuſum ſenſum mouit e
guũ, ipſa potius nouitate ſola atque inſol
tia, quàm acrimonia moleſtum. Atq; eiu
modi ſanè oleũ, ad vnguẽ oleũ exiſtẽs cu
cta tum humectat, tũ emollit, vbi nec ſur
mè (vt monuimus) frigidũ, nec calidũ a
plicetur. Porrò cui iniectus ſal eſt, nõnu
quoq; ineſt neceſſariò mordacitas. Verũ
mirer ſanè ſi quis tantũ indat ſalis, vt ol
ſam pinguémq; ſubſtantiam exuperet:
que Archidamũ ſcilicet referat, qui ait c
tem aduri iis qui in oleo fricantur: quád
quidem & id ſæpenumero factũ vidi, cu
aliorum nonnullorũ gratia, tum podag
& arthritidis: fricãt enim quidã partes a
fectas trito in pœculo oleo ſale multo, id
per intermiſsiones, haudquaquam in par
xyſmis, tum vt ſuperfluũ omne exiccẽt a
que diſcutiãt, tum vt partibus infirmis b
nã cõparent habitudinẽ ac robur. Atq;
hoc quidẽ ſal exuperat, in oleo verò ſupe
tur: [potiúsq; eorũ quę in oleo rigata ſun
faciẽda cõparatio eſt, quàm quæ in eo d
cocta,] vtpote qui hominẽ feruenti nequ
quã oleo decocturi ſumus, verùm tẽperat
vncturi. Pręſtat enim, id quod aliquoties
prà monuimus, ipſum rei euentũ ſenſu pe
ceptilẽ & exactè manifeſtũ inſpicere. Ne
enim

[*& oportet eũ qui vngitur & fricatur, rigatis oleo potius cõparare quã eidem incoctis.*

im sanè extrinsecus quæsitis opus exẽplis
in rebus nimirũ quę tam clarè cognosci
ssunt. Quin si quando fortè obscurũ sit
uod quæritur, adeò vt ex aliis sibi fidẽ po-
it, neq; illic sanè remotissima dissimilli-
iq;, propinquis prętéritis, accersẽda sunt
ærendæ facultatis testimonia. Sanè eui-
ns lucéque clarius omnibus, quòd frictio
oleo magis quàm sicca lassitudinem au-
t, corporáq; emollit, cohibẽs occludẽsq;
icquid è nobis foràs effluere est natum,
udquaquam digerẽs & exiccãs. Id ipsum
Diocles ipse cõfessus est, vt qui oblinere
ros oleũ dixerit, quæque effluũt cohibe-
tũ coria emollire. Quòd si rerũ euiden-
illi nõ sufficiebat ac proinde extrinsecus
ducere cõiecturas potius illi visum est, ea
æ in oleo frigido rigãtur, memorare nõ
ę in feruẽti decoquũtur afferre debebat.

Quòd perperam Archidamus inæqualem ex frictionem asseruit.

CAP. XIX.

QVemadmodũ in talibus rerum trans-
gressus est euidentiam, ita illic quo-
dum ait inæqualem esse ex oleo fri-
onem, manibus videlicet lubricè laben-
us. Nam contrarium omnes manifestò
cipimus, nimirum cum quæ ex oleo fit
ctio, æqualis existat: inęqualis verò sicca.

Ctuem enim in frictionibus siccis man
violentér- coadducunt, ac velut duplant* violenter
que nõ fir ac præter naturam complicãt. Dein vbi
mitérque. amplius prior velut duplatio labẽtes seq
manus poteſt: ipſa quidem recurrit, atq;
continuum reuellitur: manus verò ſemel
vno impetu in alteram cutis partem tran
eunt, inferiorẽ tranſgreſſæ duplationis p
tem. Ac proinde inæqualem, durã, labori
ſam talem ſentimus frictionẽ: duram qu
dem, quoniã cutis violenter: & tenditur,
concutitur: eiſdem de cauſis & laborioſa
porrò inæqualem, quandoquidem non
omnes cutis partes fricãtes incidũt man
verùm infernam duplationis partẽ perp
tuò tranſiliunt: id quod fit tũ ob natura
grandio- cutis aſperitates, idq; potiſsimum in* na
rib. orpo. grandioribus tum quòd laxa eſt cùm al
propè omnibus cutis, tum gracilibus max
mè & ſenibus. Quippe ſi leuis æquabili
tota, & tenſa exactè cutis foret: haud fac
plicari poſſet, nec inæquales in ſe manuu
efficere decurſus: verũ facilè reor antorſu
Deeſt percurrerent, à primis ad reliqua* delabe
promptè. tes: nimirum cùm nullam ſecum cutis pa
tem ducerent. Atqui cùm laxa ſit & aſpe
externo quopiã medicamẽto indiget, qu
& rugas eius impleat, & fricãtibus man
lubricitatem præbeat: quas ad res ple
apti

ptius inuenias. Mireríſq; profectò Archidamum, qui nec rei ſit reueritus euidentiã, nec quę eius ſit cauſa inuenerit, ſed in vtriſque pronuntiarit cõtraria: quippe cum inęqualis ſicca appareat frictio, æqualis verò quæ adminiſtratur cum oleo: his atteſtatur non minimè ratio, cauſam exponens.

Redarguit prauam medicamentorum facultatis inueniendi rationem.

CAPVT XX.

VErùm de Archidamo & Diocle ſatis in præſentia. Volo enim quandoquidem ſemel aggreſſus ſum prauam facultatis inueniendę viam oſtendere, oleo pro exemplo vſus, omnem celerrimè orationem abſoluere. Igitur cùm veteres philoſophi calidum eſſe oleum aſſeuerant, non par (vt putant) argumento, quòd celeriter licet in flammam vertatur: contradicentes quidam, id illi accidere aiunt, quoniam tenue eſt, & aëreum: cæterùm frigiditatem eius inde adeò * monſtrari, quòd hyeme ocyſsimè concreſcat: nec enim vinum ſolùm acetóque, ſed etiam aqua ipſa promptius à frigore deuinci. Ad ea verò ipſus contradicentes alij, quod aëreum quidem ſit non negant, idque ex leuitate perſpicuò apparere dicunt: non tamen frigidum eſſe facultate fatentur; quippe cum

** Deeſt perſpicuò.*

aër, qui & vnde fiat. cùm aër omnis sit naturâ calidus vti*gen
ratio quoq; eius indicio est: nimirum cù
extenuata solutáq; calore aqua, aêr effici
tur. Constátq; iã inde maximã eos ingre
quæstionẽ clarissimis philosophis dubit
tam. Siquidẽ Aristoteles, quíq; eum sect
tur, calidũ esse aërẽ existimãt, at Stoici fr
gidũ. Porrò ad celerẽ olei cõgelationẽ, q
visum est illis qui frigidum ipsum asser
hi qui calidum cõtrà cõtendũt, nõ tam v
lidè cõcrescere vt aquam contrà oppon
neq; enim congelationẽ ab eo esse aiunt,
eámq; fieri dicunt. exactè expendamus, sed velut cõsistentia
& incrassationẽ*quia videlicet crassum
& viscosum, non quia frigidũ. Itaq; rursu
& hîc vtrinq; in ambiguũ oratio perdu
tur. Illis quidẽ, ex eo quòd celerius à frig
re vincatur oleũ, quàm aqua: his verò ex
quòd aqua oleo plus cõgeletur cõtraria
struẽtibus. Ad hoc itaq;, qđ de his addu
tẽt, neq; quod aëreũ sit omnibus cõfessu
est. Etenim leuitas quidẽ, inquiũt, hui' i
dicium foret: at crassities non paruã adf
cõiecturã, ipsum esse terreum. Porrò qui
ambo cõponentes, aëreũ simul & terros
cõstituunt. Sunt qui hos deridẽtes, id qu
cum primis oleo inest, nempe humiditat
Deest perfectè. *adimere ipsos oratione dicãt. Ad hæc n
nulli ex eo quòd viscosũ sit, frigidũ esse
te

tendunt, alij verò calidum, nõnulli ſiccum, poſtremò quidam etiam humidũ. Etenim niſi contractæ compactæq; partes eius forent, & inuicẽ exactè adhærerent, viſcoſum haud fore: atqui ea omnia frigiditatis eſſe effectus. Nam fundere, extenuare, ſoluere, partes à ſe inuicem ſeparare, eam verò eſſe calidi naturam. At alij contrà, viſcoſum nihil fieri pronũciant citra calidi victoriam, veluti in ſuccorũ omnium patet decoctione, tum eorum qui ex herbis exprimuntur, tum qui ex fructibus: quippe qui cũ aquei principio ſint, ac cõſiſtentia tenui liquidáque, vbi decocti fuerint, craſsi viſcoſiq́ue euadant. Quin & ex particularibus vtrique exemplis contraria probabiliter adſtruunt: alij viſcum, mel, picem liquidã, reſinam, & alia id genus quæ in profeſſo & viſcoſa ſunt & calida, proponentes: alij cicutæ, pſylij atriplicis, blitíque ſuccũ memorantes, & ad hæc veluti colophonem quendam orationi lactuitam proferentes: liquidò enim ipſis ea viſcoſa eſſe & frigida videtur. Quin & eo quod quibus venæ ſectione ſanguis trahitur, oleũ inſtillatũ fluidũ reddat ſanguinẽ, vtroſque contraria adſtruere videre est. Alij enim tanquam calore fundens, alij verò tanquã frigore lubricitatem præbens, non ſecus ac glaciem fluxibilitatem ipſum

facere asserũt. Atq; inde aliò versi, de lubri-
corum omniũ natura disceptant, ad extre-
mã vsq; garrulitatẽ oratione promouentes.
l.deridẽ-es. Porrò horum errorẽ*condemnãtes quidã
vt ipsi aiunt, pinguitudinẽ proponunt, quæ
proximè ad olei naturã accedit, & euiden-
ter deprehẽdi potest cuius sit temperamẽti:
quippe quæ in nobismetipsis consistat, nec
fallere nos queat. Nã in sanis, inquiunt, &
benè curatis corporibus multa prouenit
pinguitudo, quæ ne insanus quidẽ frigida
dixerit: talia enim fieri robusta natura, quã
omnes naturales philosophi calidã esse rẽ
confitentur. Sed his ediuerso quidam in fri-
gidis tẽperaturis pinguitudinẽ prouehiri
aiunt: velut fœminæ indicant, quiq; ocio-
sam vitã transigunt. Iam verò & inter gen-
tes vbi frigus quidem superat, pingues: vbi
verò calor, graciles fieri homines asserunt:
Celtas quidẽ. proferúntq; exempla.* Gallos, Thraces, Bi-
thynos, Ponticos, Galatas, sicut frigidæ re-
gionis incolas, ita quoq; in vniuersum pin-
gues: Arabes verò, Libyes, Aegyptios, Ae-
thiopes, quique terrã inhabitant calidam
graciles & aridos omnes. Nõnulli verò ci-
tra particularia exẽpla, vniuersali inter se
ratione cõtendunt, partim pinguẽ in nobi-
succum prouenire nõ posse nisi probè à na-
tura cibi conficiantur asserentes, partim i
cib

cibis quidem contineri cõfitentes, à nostro tamen calore consumi, velut à flãma oleũ: qui vbi infirmior est redditus, in corpore aceruari. Sunt qui animãtia quoq; sermone proponant, vt quæ naturâ frigidiora sunt pinguiora omnia reperiantur, vt vrsi, oues, sues: quæ calidiora, itidẽ & ficciora, graciliorâq;, & pinguitudine vacãtia, vt leones, pardales, canes. Prætereà inde adeò, ꝙ madefactæ oleo apes, muscæ, vespæ, formicæq́; intereant: alij quidẽ calidũ, alij frigidũ demonstrare oleũ tentant, ac rursum alij humidum, atq; alij siccum. Etenim cũ iam dictæ animãtes exangues sint, ac proinde frigidæ, quidã eas celeriter refrigerari ab oleo aiunt, atque ita mori: quidam contrà dum excalfiunt, haud posse in cõtrariũ mutationem perferre. Quin & ꝙ immoderatè exiccãtur, alij: quippe cũ natura iam anteà exiccata sint: immoderationis ratione offendi, alij verò quòd humectẽtur: ídq; naturæ ipsorũ cõtrarietate. Atq; quòd insectis animãtibus cõtraria inuicẽ colligãt, mirũ fortassis videri nõ debet, sed quòd ex iis quæ nobismetipsis accidũt, in vtrãque partẽ differũt, id verò admiratione dignũ est. Quippe alij plus, alij minus sudare nos inquiunt, si quis in balneo vngatur. Nec tamẽ ij q plus asserunt, de facultate eius vniuersali inter

ſeſe conueniunt, neque ij qui minus: verùm ex iis qui plus nos ſudare aſſerunt, quidam calori acceptum referunt, quidam verò viſcoſitati: priores quidē calidū ſudores prouocare natum dicentes, viſcoſum verò alteri. Quippe venandi & aceruandi eorū, quæ hactenus celeriter defluebant, proindéque ſenſum fallebant, facultatē obtinēs, manifeſtam ita ſudorū copiā efficere. Porrò qui minus ſudare volūt eos, qui aut in balneis, aut exercitiis vngūtur, alij quidem illinendi facultatem, alij verò refrigerādi vim illi attribuunt. Quinetiā ex apparentibus, alij reſiccare, alij humectare ipſum dicūt: humectare quidē quotquot plus ſudare inunctos cenſent: reſiccare verò, alij. Quinimò & quòd à frigore tueatur inunctos, alij quidem craſsitudinem viſcoſitatéq; inſtar veſtimenti ac munimēti frigus arcere, alij verò per calorem naturalem cōtacta excalfacere referunt. Porrò etiam ex eo ꝙ quæ in libris atramēto conſcripta ſunt, nihil vitiet aut deleat, cum reliqua liquida omnia deleāt: quidam ſiccam, & velut exuccam eius naturā adſtruunt. ſimiliter arenæ & cineri, quidam verò partiū craſsiorum, ac minus elaboratarū. Sic & quod alijs non commiſceatur hoc alij quidē leuitati, partiūq; tenuitati, alij verò craſsitudini viſcoſitatíque adſcri

aſcribunt, cùm ſuccis ſui ſimilibus miſceatur, vt maluæ decocto. Eadem aſſerũt, & de hoc quòd terra non probè oleo irrigetur, tametſi aliis liquoribus madeſcat, vt vino, aqua, aceto. Ac nonnulli quidẽ hîc eſſentiæ cauſantur ſiccitatẽ, alij tenuitatẽ, ſunt qui craſsitudinem. Etenim qui tenuitatem pro cauſa afferunt, intactos trãſire poros terræ aiunt: at qui craſsitudinẽ, omnino ne ingredi quidem illos aſſerunt. Neutros verò arguere queas, cùm vtraq; de cauſa quædam ne propinquis cõmiſceãtur, prohiberi poſſint. Siquidem phyſicorum nonnullis meatuum commoderatio, miſtionis eſſe cauſa videtur. Atq; ego nunc ſanè illa, in ſumma tantum relatis ſolis ratiocinationum occaſionibus, commemoro. Quòd ſi quis ſigillatim vnumquodque extendere velit, atque hincinde in vtranque partẽ diſſerere, non vnũ ille volumen, ſed etiam complura meo iudicio explebit. Licet enim vel iam nunc proſpicere, quàm non longus ſolum orationis hic euaſurus ſit error (nec enim tolerarit poſſet) verùm quòd ſummã etiã interim attinget phyſiologiã, ſic vt diiudicari nonnunquam nequiret. Porrò ſi cui conſtaret omnino inutilẽ eſſe medicis, lõgè etiã magis eam rationum viam arbitror effugeret. Non enim abſolutè in calidum, frigidum,

humidum, ſiccúmve vnumquodq; medicamentorũ ſit, inquirimus: neq; an formicas, apes, veſpas, aut aliud animaliũ humectare valeat aut reſiccare, calfacere, aut frigeface re, ſed quomodo ad corpus ſe habeat humanum. Cũ liceat igitur in hominibus experimentũ capere, non rectè ad alia vertuntur.

Quæ ſit rectè experiundæ olei facultatis ratio.

CAP. XXI.

AT recta experiũdi ratio, in primis quidem ea eſt, quę in corporibus habetur temperatis, deinde ea quæ in intemperatis: mox, vt ſæpenumero anteà monuimus, quę in calidis, frigidis, humidis, ac ſiccis morbis. Vbi animũ aduertere iuſsimus, vt quod per ſeſe quid ageret, ab eo quod ex accidẽti, diſtingueretur. Id quod futurũ eſt, primùm quidẽ ſi quàm fieri põt * ſimplicibus affectibus admoueas: deinde ſi an protinus ab initio quod ſenſu poſsit percipi, ſuã vim exerat, cõſideres, an poſt tẽporis aliquantũ, aut deniq; vbi ablatũ fuerit, velut aqua frigida quæ caloris efficit repercuſſum: ad hæc alienæ qualitatis miſturæ expers vt ſit, danda quàm maximè opera eſt. Quomodo ergo oleũ quis tale efficiat, ſupra poſitũ eſt, verũ quomodo ſimplici morbo applicari queat, nũc dicetur: id modò prius cõmemorantes, quòd in morborũ differẽtiis oſtenſum eſt, corpo

Vult enĩ hîc vt & 3. temp. in ſimpl. primum affect. periculũ fieri.

corpora quædã ad calidius versa videri citra, aut malũ succum, aut pectoris viscerisve inflammationem, velut in ingentibus exustionibus euenire assolet: Quædam verò ad frigidius, vt in vocatis iam passim cõsueto nomine perfrictionibus (ψυγμὸς Græci vocãt.) In talibus vtiq; affectionibus si oleum adhibeas, manifestò comperies, refrigerare nos, an calfacere sit natũ. Sed illud tamẽ cõstet, vt omni prorsum aliena vacet qualitate vehemẽti. Id enim perpetuò in omni medicamẽto memoria tenere oportet. Atque hæc quidẽ summa est rationis. At opus ipsum quod perficitur, experiẽtia cõmõstrat. Nam qui ardore tenentur, tantũ abest, vt à calore liberẽtur, vt etiã magis exæstuent, & procedẽte tẽpore calidiores euadãt. At algẽtibus, ex olei inunctione perspicua nulla aut noxa, aut vtilitas affertur. Ex quo liq̃t, q̃ etsi nos calfacere sit natũ, nõ tamẽ admodum id posse nec euidẽter, sicuti resina, pix, bitumẽ. Inaudiẽda est nũc pix nõ sicca, itidem nec resina, nec bitumẽ siccũ: nec enim ipsis inungi quis possit, neq; itẽ, quæ sol liquarit: quippe huiusmodi nec simplicia, nec spõte nata fuerint medicamẽta: verùm resina, quæ Græcè αὐτόῤῥυτος, à spontaneo fluxu dicitur, [quã in Laconia & Cilicia optimã prouenire nouimus], aut terebinthina, [Non ... bentur Græc...

aut lentiſcina, quæ liquida etiámnũ ac recẽs ſit, aut ex pinea, quæ in fictilibus ſupernè olei ritu innatat: pix autem liquida, aut potius quod oléoſum in ea ſupernè fluitat, quod vtiq; πίσσανθον, hoc eſt, picis florẽ nũcupant, eſt enim reuera tanquam picis flos: ſic bitumẽ adhuc liquidũ, quod ex Medea importatut: omnia enim hæc pinguia ſunt, plurimúmq; oleoſæ naturæ poſsident, *veluti myrrha, ſtacte, & picinum, iuniperinũ, cedrinum, laurinúmq; oleum, & alia eiuſmodi clariſsimè refrigeratos recalfaciunt, exæſtuantes verò ſummè excruciant. Atq; hæc quidem vtriſque excalfacere, cõfeſſum eſt: at oleum neutris admodum, neq; refrigeratos ſcilicet excalfacere, nec excalfactos offendere: non tamẽ obſcurè iis qui ex ardore febricitant, faſtidij cuiuſdam cauſa eſt, calorémq; augere apparet: quẽadmodũ in exquiſitis eryſipelatis, quippe quæ bilioſæ ſunt fluxiones: manifeſtò enim in his calorem adauget, etiã ſi applicetur, vel frigidiſsimum. Etenim in ardoribus ſi ſalis ſit expers, & alioqui etiam candidum, nonnullum ſanè ſolatiũ, ſi modò frigidum perfundatur, affert: In eryſipelatis autem, quantũuis ſit frigidũ, nihil iuuerit: cæterùm lædere omnes, quæ ex pura bile ſunt fluxiones, vel maximè eſt natum. at quæ ex ſanguine

al. Nicomedea.

Add. ac euidenter ſanè calfac.

conſt

constant illi permisto, has quidẽ minus, nõ tamen vulgariter. Porrò istis etiam minus, sed tamen perspicuò affligit inflãmationes etiãmnũ feruẽtes. Ex quibus omnibus cõiecturam ducenti mihi, visum est tandẽ calorem, pareꝛ eis quibus applicatur accendere. Apparet enim corporibus mediocriter calidis admotũ moderatè illa excalfacere: quæ verò validè, validũ accendere calorem.

Quòd oleum ex eorum sit numero, quæ ex æquo nos recalfaciunt.

CAP. XXII.

Dictum est igitur in tertio de Temperamentis, venítq; nunc iterum dicendum, quòd vnumquodq; medicamentorũ, quæ corpori applicantur, quæ quidem calida esse facultatibus diximus, caloris sui principium à nobis accipiens, partim similiter nos recalfacit, partim valẽtius. Atque ex iis quæ nos æqualiter recalfaciunt, oleũ mihi esse visum est, particulares eius vires inspicienti. cõperi enim perpetuò ipsum calorem efficere tepidũ in iis corporibus quæ mediocriter essent calida, feruẽtem in ferventibus: proindéq; mihi est visum neque cõuulsiones, neque tremores, neq; sensum tum difficilem, tum deperditũ, magnopere aut iuuare, aut lædere. Quippe iuuare nequibat, cũ valenter excalfacere non posset,

nec lædere item valebat, cum omninò no
refrigeraret. At vbi adſcititiũ cõparaſſet c
lorem vehemẽtem, multũ prodeſſe: nemp
vbi in alueolos olei calidi, in quo radic
quædam aut herbæ excalfaciendi facultat
pollẽtes incoctæ erãt, ita affectos demiſiſſ
mus, vnde meritò velut materia quædã ca
terorũ fuerit medicaminum. Nam ſi frig
da illi cõmiſceas, frigidum efficietur quo
miſtum erit: ſin calida, calidũ (quippe quo
ex media temperie eſt, vtriſq; ſummis inſe
uit) vtpote quod ſi calido commiſceatur, i
quod ex ambobus miſtũ erit, frigidũ effic
re non valeat, nempe cũ ipſum nõ ſit frig
dum, neq; ſi frigido, calidum: quippe cu
ipſum nõ ſit calidum. Itaque nõ immerit
alij calfacere ipſum aiunt, alij verò negan
Calfacere enim videatur, cũ ad parem cal
faciẽti corpori calorem peruenit: hac enim
ratione recalfacere rurſum poteſt. Quò
verò quã acceperat augere caliditatem no
poteſt, haudquaquam calfacere videtu
quippe cum non quam accepit, ſeruare, ſe
augere, calfacientis ſit opus.

Quænam ſint principia tantæ de medicamen torum facultatibus ambiguitatis.

CAP. XXIII.

EIuſmodi porrò ambiguitatum tri ſunt principia. Quòd non diſtinxerin

generā

genera eorũ, quæ nos excalfacere dicũtur, & quòd homonymiis, siue æquiuocationibus vtãtur cõfuse, & quòd nihil relinquant medium. Itaque calfacere nos dicuntur, & quæ energia siue actu sunt calida, vt ignis ipse & quæ potestate. Tum quæ potestate sunt calida, partim alimenta sunt, partim medicaméta, partim teguméta. Porrò calidum quoq; ipsum & quod actu*est, ita nominare cõsueuimus, & quod potestate, velut subinde antè monuimus. Sed & calidũ actu est, & quod simpliciter est calidum, vt ignis: & quod per exuperãtiã, vt animal: & quod ad sui generis symmetrũ cõparatur, & quod ad quiduis obuiũ. At quod potestate dicitur, primũ quidẽ distinguitur contra id quod est ex accidẽti: deinde totidẽ habet significationũ differẽtias, quot actu calidũ. Etenim cũ sit velut apta quædam materia ei quod est actu calidum, partim ad ea quæ absolutè calida nuncupantur, partim ad ea quæ per excellentiã quãdam, tum ad quidpiam sui generis, aut speciei denique, & ad obuium quiduis collatum, propria vtique fuerit materia. Quocirca cùm ea considere mus, quæ referuntur ad hominem, vt alia prorsum omittãtur, æquum existimamus. In istis ergo omnibus peccare solent, qui de medicaminum viribus considerant: & præterea

*Deest talе.

præterea quòd mediocritates tum in natu-
Commentarÿs. ralibus nostris temperaturis (vt in * ope
De temperaturis ostendimus) tum in me
camentis expendendis prætereant. Siqui
tanquã necessariò id cuius perpenditur f
cultas, medicamentũ aut calidũ, aut frig
dũ, aut humidũ, aut siccum esse debeat, i
verba ipsi faciunt, ac si nõ fieri posset, vt
calfacientium nos ac refrigerantiũ med
quidam consistat, atque aliud rursus int
exiccantia & humectantia. Adeò inueni
est quosdam stupidos, vt ne vbi audierin
quidem veritatem, assequi posſint. Itaqu
quosdam etiam noui, qui contrà contend
re adstrueréque conarẽtur, nihil tempera
mento esse medium.

*Quòd compluribus nos modis calfacere oleu
appareat: nempe vt alimentum, vt medicamẽtum
vt tegumentum: & quòd excalfacientium nos
refrigerantium medium quodammodo obtineat.*

CAP. XXIIII.

VErùm hos in libris De temperamen
tis iustis cõfutauimus rationibus, n
hilo secius idẽ in sequentibus facturi. Hu
autem libro finẽ iam imponere studens, a
oleum reuertor. Accidit enim illi vt forta
sis tanquã alimentum nos excalfaciat, v
scilicet intrò in corpus assumitur: probat
enim quibusdã tum medicis, tum philos

ph

nis, ſicut ex cibis, ita ex oleo corpori fieri
ppoſitionem viſum eſt. Accidit verò illi vt
nquam medicamẽ medium ſit nos calfa-
entium & refrigerantium, tum etiã velut
gmen nos excalfacit: naturæque eius vel
aximè propria eſſe imago videtur eiuſ-
odi. Nam quemadmodũ veſtimẽta à no-
ipſis excalfacta, rurſum nos recalfacere
ſueuerunt, ita & oleũ. Sed quemadmodũ
excalfaciẽte corpore calidiora non eua-
nt, ita quoq; nec oleum. Rectè autẽ per-
ndas rem totã, nõ ad præſens modò, ſed
ad futura omnia vtilem, ſi aëris nos am-
ẽtis memineris: qui interim eo qui in no-
eſt calore vſqueadeò redditur frigidior,
munimẽtis quibuſdã aduerſus eũ tegmi
úſq;, ſit opus: interdum verò vſqueadeò
ſum calidior euadit, vt ferre nequeas: fu
ſque ſub tectum aliquod vel vmbrã: eſt
em etiam quãdo tanta eſt moderatione
ditus, vt neq; tepefacientia, neq; refri-
antia expoſcas, ſed citra omnem mole-
ſenſúmq; in eo verſeris. Tertiã hãc tem
iẽ quã modò dicebã, ſymmetrã mode-
ámque, atq; aliarũ mediam eſſe ſtatuo:
orpus noſtrum neq; excalfacere, neque
igerare: cũ aliarũ duarũ altera nos ex-
aciat, altera verò refrigeret. Similémq;
dico mediæ & tẽperatæ aẽris nos am-
bient

biẽtis temperaturæ, tum qui à vestiment[illegible] tũ qui ab oleo prouenit, calorẽ. Porrò [illegible] sic quidẽ etiã clarum euasit quod indica[illegible] volo: at illo saltẽ modo apertius opinor i[illegible] telliges. Duos mihi animo intelligito h[illegible] mines corpore similiter temperatos, mut[illegible] sese cõtingentes vel pectore & ventre sol[illegible] vel manib. & crurib. Quòd si eãdẽ duob[illegible] istis hominib. nactus sit temperiem aër ill[illegible] ambiens, vt in tribus iis corporibus par i[illegible] sit calor, nullus ab altero tũq; excalfieri d[illegible] queat. Nã quæ similia vndiquaque corpo[illegible] sunt, à se mutuò nullã accipiũt mutation[illegible] At si frigidus sit ambiẽs, mutuò se calfac[illegible] re ij homines dicẽtur, tametsi haudquaq[illegible] excalfaciãt, sed frigus modo arceãt. Vul[illegible] itaque assueti abuti vocibus, id quod frig[illegible] arcet, excalfacere aiũt, haud sanè rectè. A[illegible] qui permittẽdũ ipsis est, vt prout velint a[illegible] pellent, cæterùm per calfaciẽdi verbum [illegible] vtraq; dictione idẽ significari, id verò ne[illegible] tiquam cõcedendum: haud enim idem e[illegible] an ex se quid cuipiam calorem præbeat, [illegible] frigus prohibeat. Quibus sic se habẽtib[illegible] quæcunq; foris nobis iniecta eandem co[illegible] pori caliditatem obtinent, siue à sese ip[illegible] siue ab aliis, siue à nobismetipsis eam na[illegible] fuerint, exacta loquẽdi ratione neq; cal[illegible] cere nos, neque refrigerare dicẽdum. A[illegible]

ui abuti libeat, non repugnandũ: modò in
ictione significationum differentiã cõme-
noret. Siquidẽ alio quodammodo calface-
e nos dicitur aẽr calidior, atque alio modo
ui sit moderatus. Respondet autẽ propor-
one aẽri calidiori, pyrethrũ, napy, piper:
oderato autem, pinguitudo, & oleũ: actu
nim aẽres sunt calidi: potẽtia verò medici-
æ. Aẽra enim calidũ haud ipsi efficimus,
d quoniã in eo versando talẽ ipsum expe-
mur, ita nuncupamus. At medicamẽta, si-
iti in tertio De temperamẽtis demõstratũ
t, principiũ ad excalfaciendum transmu-
tionis à nobis accipientia, partim æquè
os recalfacere sunt nata, partim plus, par-
m minus. Ex genere autẽ eorũ quæ æquè
os recalfaciũt, oleum est: Cui eidem quo-
ue à viscositate, ac quòd difficulter itẽ de-
iat, tũ quòd meatus infarciat, obstruát-
ue, duplici ratione vt* excalfacere videa- *al. vt angere videatur caliditatem.*
ir euenit: tum inde adeò quòd instar vesti
enti aut munimenti illinatur: tum quòd
eatus infarciat, prohibeátq; foràs efflue-
magnã vaporosi intus caloris partẽ. Ea-
ẽ ratione nec vt resiccẽtur corpora nostra
rmittit, nisi sanè applicetur calidum, íd-
ue plusculo tempore. Has itaq; vires eius
m homines omnes experientiâ cõpertas
abeant, quos largius sudare volunt, siue
à bal

à balneo, siue balnei expertes: iis nõ proti-
nus ab initio oleum admouẽt: verùm in ii
qui morbo laborarunt, vbi sudare incepe-
al. circum rint, tum excalfactum * perfundunt. In ii
liniunt. verò qui etiámnum laborant, vbi abund-
iam satis sudarint. Porrò in sanis, si quiden
ex longo itinere, aut exercitatione, alióv
exiccatũ. quouis pacto corpus ipsis * exhaustũ est, ei
ἐξηραμ- inungi & ante sudorem permittunt: verùr
μένοι. quibus cruditas est, aut corpus habent ple-
num, quod πληθωρικὸν vocant, his neque i
balneo inungi concedunt.

Quòd medium sit oleum inter humectantia nos & exiccantia.

CAP. XXV.

ATque hîc quoq; mihi videtur oleum esse mediũ inter humectantia nos & resiccantia, velut inter excalfacientia & refrigerantia mediũ consistere suprà demonstrauimus: humectat enim aqua, exiccat verò tum laurinũ, tum cedrinum oleum. A quod simpliciter sic admouetur, citra vllam videlicet ex arte cõciliatam à nobis aut caliditatem, aut frigiditatem (huius enim in omnibus semper meminisse oportet) talem seruat nostram temperiem, qualem scilice accepit: quàm fieri posit maximè vaporosas omnes corporis expirationes prohibẽs. Porrò si plusculũ membra frices oleo, calo-

rem

rem ex frictione adſcititiũ cõparabis. Atq;
hac interim ratione laſſos nõ parum iuua-
bis, partim quòd in minutos corporis mea
tus pingue ingrediatur, & quæ indurata
ſunt emolliat: partim quòd humiditatem
acrẽ ac ſubtilem, quæ in laſsitudine ex col-
liquatione proueniẽs ſub cute latebat*, per
halitum digerat. Conſpiciũtur enim exer- *Add. calore.*
centibus, tum foras effluere ſudores. tũ in-
tus in ventrẽ non pauca defluere excremẽ-
ta, quæ velut liquamina ſunt. Ex hiſce autẽ
colligendum eſt complura toto in corpore
eiuſmodi relinqui, quæ euacuationẽ depo-
ſcant. Quippe duplex in laſsitudinibus affe
ctio naſcitur, ſicut alibi oſtendimus. Nam *Libr. 4.*
ſimilares quidem animãtis partes reſiccan- *de ſani.*
tur, humectantur verò vacua ſpatiola, non *tuen.*
utili & naturali humore (nã ſic foret pletho
ra, ſiue repletio) ſed tenui & acri mordací-
que: proindéq; remediis indigent duplici-
bus, tum iis quæ ſiccitatẽ corporis irrigẽt,
tum iis quæ humorẽ acrem euacuent. Itaq;
ad hæc ambo aptiſsima ſunt dulciũ aqua-
rum lauacra, nimirum quæ humiditate ſua
inſtrumẽtorum corrigant ſiccitatem, & ca-
liditatem tenuem atque acrem humorem
eliciant. At ſi corporibus inhærere poſſet *digerãt.*
aqua, nec facilè deflueret, ipſa quidem per
ſe ſufficeret. Atqui cùm ea quæ foris circũ-

funditur,facile defluat,& quæ in poros in
gressa corporis nullã habens ansam prõpt
effluat, in hoc sanè ipsum vtiliter miscetu
oleum,maximéque iuuat, si ex vtroq; qu
diutius fricetur,id quod veteres Græci κυ-
λῦσθαι nominabant: cui oppositũ imposu
runt vocabulũ ξηραλοιφεῖν, quod est sicca v
frictione. Est sanè & hoc quoq; quodámo
do lassitudinem sanare potens, sed mul
relinquitur ab eo quod χυτλῦσται nũcupã
Nam vt reliqua taceam, vbi cũ oleo aq
contunditur teritúrq;, haud facilè solub
mistione coit, vt quibus ita corporibus i
ungatur oleũ, necesse sit & plusculũ inh
rere aquã.Quare hîc item velut materia
quædã oleũ,humectantium exiccãtiúm
sicut antè ostensum est,excalfacientium
refrigerantium. Quippe quod si exiccan
cõmisceas,totũ effeceris exiccans:sin hu
ctanti,& ipsum humectans reddideris.S
péq; quod ex ambobus constat, maiore
adipiscitur humectãdi facultatẽ, quàm
quod primariò est humectãs:quod in aq
accidit.Nã ea primariò madefacit. Verù
cùm haud ita diu inhæreat,nec actionẽ o
tineat diutinã, leuiter vtiq; prodest. Cù
ergo illic velut vinculum fiat oleũ, cogát
plurimũ quibus auxilio eius opus est inh
rere,lõgè omniũ optimum redditur rem
diu

ium exiccatis ſqualidiſque coporibus. Sed exiccans oleo medicamen cõmiſceas, pu- chalcitin, aut pyrethrũ, aut gallã, aut ſtru ion, ſiccãs erit quod ex vtroq; cõmiſtum erit. Itaq; cũ omnibus quæ ſibi cõmiſcen r, ſubſeruiat*, recta ratione velut omniũ iſtit materia: tametſi vtique neceſſariò opriam eorum actionem retundit quidẽ minuit, non tamen vtilitatem: imò eſt i eam quoque adaugeat. Haud eſt enim em (quod fortè quis autumet) actionem gere cuiuſpiã, & vtilitatem: quippe cùm io ſecũdũ propriã cuiuſq; facultatẽ, vti- s verò nonnunquam ex accidenti agat. eremus autẽ poſtea vberius de vtilitate e per accidẽs euenit, & nũc quoq; hacte de ea dicetur, quatenus in præſenti eſt nmodum. Quippe cõtuſa cũ oleo aqua, od hydrelæum vocant, magis auxilio eſt itudinibus, quàm ſi eſſet ſola, non qui- n quòd ſuæ vires intendantur, ſed quòd bus opus eſt diutius inhæreat.

Deeſt oleum.

Quòd materiæ rationem obtinet, in miſtis me- tenere temperiem debere: alioquin enim fu- m, vt miſtorum ſibi aduerſetur actioni.

CAPVT XXVI.

QVòd autem niſi mediam habeat tem periẽ id, quod ea quæ primariò qui- opus eſt auxiliantur, velut deuinciat,

sæpenumero ipſorum repugnabit action
al. rerum. bus, ex ipſa* medicaminum natura gene
tim addiſcere liceat, ſpeciatim autē ex m
dicamentorū hiſtoria:generatim quidem
quoniam id quod miſcetur, ſi in contrar
retrahat,admiſti ſibi facultatē medicamē
vincere interim poterit, & in alteram pl
nè ſpeciē quod ex ambobus miſcetur trā
ferre. Siquidem quod materiæ rationem
miſtura prȩſtabit,nullā inſignem neq; ſp
ciē,neq; facultatē exerat oportet. In par
cularibus verò experiūdis hoc maximè p
cto addiſces,nō debere id quod materiæ
tionem obtinebit neq; excalfacere,neq;
gefacere,neq; humectare, neq; reſiccare
primum quidem in memoriā reuoces, q
ſuprà de reſina,& pice liquida, myrrha,
tumine, tū cedrino, & laurino, cæteríſq
quȩ excalfaciūt, commemorauimus. H
enim omnia in aqua trita ad modum ol
calfaciūt magis quàm refrigerāt, deſicca
plus quàm humectāt: quāobrē laſsitudi
ſenſus nō admodū ſoluere valēt:haud en
eandē cū aqua vim obtinēt,quò ſcilicet
xilio magis ſint quàm aduerſentur ; ne
mediā inter extrema naturā ſortita ſunt
videlicet tanquā materia quædā inſerui
primariò agenti: deſiccant enim & exc
ciunt potius:non humectant ac refrige
ve

elut aqua. Si verò excalfacientium admo-
um reſiccantiúmq; cuipiam aquam cõmi
ceas, non modò nihil eorum quæ agere na
a eſt, fieri videbis, ſed prorſum obſcuratã,
nquã omninò admiſta non eſſet. Siqui-
em chalcitis, ſandarachæ, miſy, cæteráq;
uæ nos vehementer tum excalfaciunt, tũ
ſiccant, validas etiamnum ſuas vires etiã
quæ permiſta obtinent. Omninò ergo cõ
at, mediam obtinere temperaturam debe
, quod vtriſque extremis tanquam mate-
a inſeruiet: quem in ordinem oleum ſi ſta
as, nihil vtiq; peccaueris, quippe cùm o-
nia ſingillatim opera tibi conſentiãt. Et
cuſabis prolixitatis nõ nos vtiq;, ſed qui
ſta via præterita prauam prolixámq; ſe-
ntur: quorum ſanè cauſa hũc nos ſermo
m extendere ſumus coacti. Ipſa enim ve-
as celerrimam inuentionem obtinet, vt
æ ab euidenter apparentibus exoriatur.
udquaquam tamen eouſque orationem
olongaui, quouſque licuerat omnia quæ
uè ab ipſis prodita erant ſcripturũ, cau-
q; errorum edocturũ pollicito. Sanè cau
dixiſſe neceſſe fortaſsis fuerit: nẽpe quò
ex ipſis proueniunt paralogiſmos in to
articularium medicamentorũ iudicãdi
ione cauere poſsis, verámque doctrinã
maiori ſciẽtia percipere. Creſcit enim

nobis de rebus fides, vbi non solùm ipsam veritatem cognorimus, sed etiam paralogismorum omnium causas edidicerimus: quod sanè in sequentibus efficiemus.

De rosaceo. CAPVT XXVII.

NVnc autem vbi de rosaceo ad ea quæ ab initio sunt dicta*adiecerimus, orationem hoc in loco sistemus. Igitur dictum est, quòd neque odoribus, neq; coloribus, neque alij omnino accidentium animum adhibere in expendendis facultatibus rationabile sit, sed iis quæ perspicuò apparẽt tum in sanis corporibus, tum in ægris. Ostensum etiam est, oleum vbi salis expers purúmque ad vnguem fuerit, ex media esse materia. Conficiendum itaque rosaceum quod exactum simul ac simplex, réque vera rosaceum erit, ex hoc videlicet oleo, dandáque opera, ne quid in se medicaminosum contineat, vti apparare solent vnguentarij, quò videlicet tũ magis duret, tũ odoratius euadat, oleum videlicet prius quàm rosas iniiciant: odoramentis præcondientes. At præstiterit fortassis, ipsis etiam nominibus ea distinguere: quod veteres fecisse constat. Oleum etenim rosaceum nominare adsolent, quod absque odoramentis præparatum est: cui autem & horum aliquid inditum fuerit, non id etiam oleũ, sed vnguen-

Add. pauca.

tur-

tum cognominauit. Itaque cùm oleum velut materia quædam ſit excalfaciẽtium refrigerantiúmque medicaminum, ex media videlicet temperatura, conſtétque ex oleo, & *roſis roſaceum, eſt vtique & ipſum talis temperaturæ, qualis eſt roſarum ſuccus. Sanè verò facillimum fuerit, non modò roſarum ſucci per ſe, ſed oleo quoq; roſaceo cõfecto, in ſanis pariter atque ægrotis (vt iam frequenter monuimus) virium eius periculum facere. Experieris ergo eos qui aduſtione tentantur, ab eo refrigerari, protinúſq; vtilitatem aliquã percipere: qui verò refrigerati ſunt, omnes *lædi, vti facilè ex vtroque intelligas vires eius refrigerare magis quàm excalfacere. Non tamen valida à roſaceo apparebit refrigeratio, ſed quæ proxima videatur temperiei mediæ. Voco autem id genus medicamenta, lucidioris doctrinæ gratia, ex prima natura ordinéq; refrigerantium, ſicut rurſum quæ paululum à media temperie ad calidiorem declinarunt, ex primo receſſu & ordine excalfacientium. Atque hæc quidem in præſentiarum de roſaceo nouiſſe oportet. Neceſſe enim erit & in ſequenti libro ipſius medicamenti meminiſſe, & quæ reliqua ſunt, dictis adiicere.

roſarum ſucco.

Add. euidenter.

CL. GALENI DE *simplicium medicamento= rum facultatibus.*

LIBER III.

CAPVT I.

VOD equidẽ nihil, nisi quod vtile curandis morbis foret, hoc tractatu describere decreuerim, primò potissimúmque deos huius rei testes habeo: deinde & amicos meos, qui me [tú vt hoc opus aggrederer, tum] vt quæ ab aliis perperá de medicamentorũ simpliciũ facultatibus sunt prodita, quoad liceat cõmemorarẽ assiduè hortari nõ destiterunt. At si quis erit qui orationis nimia grauetur prolixitate, non id mihi iure imputauerit, sed iis medicis* quib' pro veris probabilia potius scribere studiũ fuit. Nam & ego nunc quidem etiã magnopere vereor, ne quia nimis paucis illos cõfutauimus, sophismata quædam conuersantes cum illis adolescentulos à recta opinione deiiciant: quandoquidem si in dialecticis methodis exercitati, aut captionum soluendarum periti ad libros legendos accederent, tum sanè & ab iis qui falsis

qui probabilia quidẽ, nõ tamen vera scripsẽrũt.

falsis demonstrationibus vtuntur, magis sibi cauerent, & nos qui veritatem cõpendio tradimus, rectius intelligerẽt. Quoniã verò vel ipsorum medicorum pleriq; nequaquã in istis sunt exercitati, tum inter illos quoque nonnulli reperiuntur ingenio naturâ tardiusculo: ij nisi nostris suppetiis, qui sophismata arguimus, iuuẽtur, nõ ægrè persuasi in sophistarum sententiam perducentur. Itaq; quod ad istos attinet, deesse huic etiã operi quippiã videatur. Verùm enimuerò quando ad omnes mihi orationem accommodare non licet, cùm tanta sit eorum qui hæc legẽt, nõ modò naturarũ, sed etiam ætatis & habituum diuersitas: quod utique visum est fore maximæ parti vtilissimũ orationis genus, id superioribus duobus commẽtariis secuti sumus. In quorum priore quidem de aquę acetíque viribus cõtemplati sumus. In secundo maximam partem de oleo peregimus, pauculis posteà de rosaceo adiectis. At in hoc tertio libro eiusmodi vtemur oratione, qualem ab initio protinus habere institueramus, ídque definitis primum vocis cuiusque significatis. Deinde tractatus huius totius velut elemẽta tradituri, mox velut ad syllabas accedemus, ex quibus operis finis, ad quem contendimus, promptè sequetur.

Quot modis dicatur calidum, humidum, frigidum, ſiccum. CAPVT II.

diſcrimi-natio ſeu diuiſio.

CAeterum vocum*definitio nihil accu-ratius edocebit, quàm quæ in tertio de Temperamentis, ſimúlque in primo commentariorũ iſtorum ſunt prodita: repetam tamẽ eam nihilo ſecius & in pręſentiarum. Corporum vnumquodque aut calidũ, aut frigidum, aut humidum, aut ſiccum & dicitur, & apparet, interim quidẽ ex ſua natura, interim autem aduentitia qualitate adſumpta. Conſueuimus autem quod ex ſua natura eſt, primario, & ſecundum ſe, & per ſe potẽtiâ tale & eſſe & videri dicere: quòd verò adſcititiam acquiſierit qualitatem, ex accidenti quopiam eſſe videríq; eiuſmodi. Porrò eorum quæ propria ſua natura aut calida, aut frigida, aut ſicca, aut humida, dicuntur: quædam actu ſeu energia talia exiſtunt, alia potentiâ: differente quidem hoc potentiæ modo quem nunc dicebamus, ab eo quem paulò antè diximus. Illic enim ex aduerſo diuidebatur ei quod ex accidenti dicitur: hîc verò ei quod actu. Sed & eorũ quę actu dicuntur, aliud quidẽ abſolutè eſt calidum, frigidũ, ſiccũ, aut humidũ, velut elemẽta: aliud exceſſu, vt homo, equus, bos, canis, & vniuerſa animalia: aliud ad ſymmetrũ ſeu generis ſui, ſeu ſpeciei, vt verbi cauſa

leo

leo cũ homine cõparatus, homo autẽ ætate
florens cum puero: aliud ad quiduis obuiũ,
vt Dion ad Theonem. Quin & corporum
quæ potẽtia talia, aut talia dicuntur, vnum
quodq; vt ad id quod eſt actu relatum dici
neceſſariò monuimus. Id quidẽ quod faci-
lè accẽditur, ad id quod actu eſt abſolutè ca
lidũ: hoc verò quod alia calfacit, ad id quod
per exuperantiã: ſic quod hominẽ calfacit,
eſſe vt ad hominẽ potentiâ calidum: quod
verò bouẽ, aut equũ: vt ad bouem & equũ
ſimiliter hoc huic, verbi cauſa, homini: illud
verò illi calidũ, frigidum, ſiccum, aut humi
dum eſt, illius vnius naturæ comparatum.

*Ad quid, & quæ nominum diſtinxiſſe ſigni-
ficata conduxerit.* CAPVT III.

EX hac nominũ diſcretione, ad aſſequẽ-
dam iudicij ipſorum cognitionem nõ
parum ſumus adiuti. Siquidẽ ſi ad hominẽ
quid dicatur calidum, frigidum, humidũ,
ſiccum, à cæteris omnibus* recedendũ, &
in ipſo duntaxat homine periculum ſumen
dum explorandúmq; cenſuimus: Si verò
quid ad equum, bouẽ, ceruum, aut aliorũ
animalium quoduis, in ipſo rurſum ſolo pe
riculum faciendum erit. In his verò & illos
quoque caſtigauimus, qui ex conſiſtentia,
colore, odore, ſapore, grauitate, leuitatéq;
cuiuſque medicamenti exiſtentem in ſin-
gulis

Add. animalib.*

gulis facultatẽ inuenire tentarũt. Atq; hæc omnia vtiq; rectæ nominum diſtinctioni conſentanea vidẽtur. At quæ velut elemẽta huius eſſe * tractationis propoſuimus, in primarũ conſiſtere qualitatum cognitione oſtendimus. Quas quidẽ in lib. de elementis ſecundùm Hippocratẽ, humiditatẽ, ſiccitatem, caliditatẽ, frigiditatémq; eſſe demõſtrauimus: propemodũ verò harum quoq; *intẽtionem aſſequebamur ex ſignificatis nominum rectè diſtinguẽdis. Etenim cùm medicamentũ ab alimento diſcerneremus quòd medicamentum in qualitate alteraret, alimẽtum verò ſubſtantiæ corporis adſimilaretur: rectè hinc ad alterantium nos qualitatum inuentionem perducti ſumus.

ſpeculatio nis. *inuentionem.* *Cap. 1. lib. 1.*

Quòd cũ duplicia ſint genere quæ alterãt, alia ſpecifica, alia minimè, in ſpecificorũ genere conſiſtant medicamentorum facultates. CAP. IIII.

PОrrò cùm duplices ſint in genere alterationes, aliæ ſpecificæ, quæ propriè ſanè & primariò dicuntur alterationes, aliæ verò quæ contendunt & contrahunt corporis noſtri particulas, quas vtique potius per abuſionem quàm propriè* alterationes cognominant: in primo genere medicamentorum contineri facultates cenſemus. Nec enim quicquam ex ſpecie in ſpeciẽ mutari queat citra excalfactionẽ, refrigerationem

nominan es altera iones vo ant.

hum

humectationẽ,& reficcationẽ. Dico autem ex ſpecie in ſpeciem, velut cũ ex pane, ptiſana, lente, ſanguis, pituita, bilis tũ flaua, tũ atra: atq; ex his iterum adeps, os, neruus, caro, arteria, vena, atq; adeò cæterarum animantiũ partiũ vnaquæq; gignitur. At ſi ſecãdo nos quippiam, velut vitrũ & enſis: aut cõtundendo, vt lapis & plumbũ: aut ſegregata coarctãdo, vt vinculũ, quadãtenus partes alteret, ea haud pharmaca fuerint; quippe cũ eiuſmodi alteratione nullæ rerũ omniũ ex propria recedãt natura. Etenim ſiue minutim panẽ frãgas cõcidáſq;, ſiue minutim cõciſum colligas, non tamen propriam ideò formam exuet, neq; caro ex pane fiet per contuſionem: neq; os, exẽpli gratia, per coarctationẽ. Verùm dum in ventre veníſque cõcoquitur, in ſanguinem pituitámq; abit, atq; inde ex iſtis in os carnem & alias corporis partes tota ſua ſubſtantia alteratur, veterémq; naturã exuit, in aliam tranſiens ſpeciem. Nec tamen ab alio quopiam quàm calore, frigore, humiditate, ſiccitatéque eas quę fiunt in aliam eſſentiæ ſpeciem alterationes mutationéſq;, ſinguli corporis affectus accipiunt, vt demõſtratum eſt. Atque hac ratione primas & elementarias ſpecificas qualitates quatuor eſſe diximus, humiditatem, ſiccitatem, caliditatẽ & frigid

giditatem: quærimúſque quã harum medicamentum vnumquodque in miſtura pollentẽ poſsideat. Atque protinus in hoc primùm pleriq; eas inquirentiũ lapſi mihi videntur, quòd videlicet pollentem abſolutè tanquam naturales quidã philoſophi cõſiderarent. Præthereà complures quoq; eorũ decipi videntur, quod ſine certa methodo Ariſtotelis Theophraſtíq; libros perlegãt.

Quòd ſolis Philoſophis conuenit de calido frigido, humido, & ſicco, vt ad totam naturam diſtinguere, medicis verò vt ad homines.

CAPVT IIII.

SIquidem permagni refert, an totius naturæ reſpectu, an hominũ duntaxat, de calido, frigido, humido, ſiccóque definiamus. Nã totius naturæ reſpectu bifariã horum vnũquodq; dicitur, partim abſolutè, partim per exuperãtiam. Abſolutè quidem vnumquodque elementorum: homo verò, equus, & bos, per exuperantiam. Iam autẽ cum ad aliquid reſpiciendo exploratio fiat, illud modò conſiderandum erit, quodnam ſit illud ad quod dicitur. Nos verò medici quærimus, non an in aqua marina humidi ſimpliciter plus ſit quàm ſicci (id enim clarè conſpicimus) ſed ſi ad hominem conferendo: neque tamẽ rurſum ad hunc ſimpliciter, perinde ac ſi leonem illi cõpares: quip

quippe cum sic homine humidior marina fuerit. Quónam igitur pacto scrutabimur, an sicca sit facultate marina? Quónã alio, obsecro, quàm an corpus humanũ in æqualitate quadam resiccare valeat? Itaq; in hoc vnum modo cæteris relictis intendendum. Atqui contrà faciunt medicorum pleriq;. Nam ad quiduis potius respiciunt quam ad hoc. Quomodo ergo* ad hoc solum cõuersi, reliquis prætermissis, quánam in hoc agendi facultate polleat marina cognoscemus? An videlicet corpori applicantes, sicq; periculum eius quod factum sumentes, lauando*, rigando, fouendóq;, tum subinde lanam, aut spongiam marina madentẽ partibus applicãdo, ad hæc emplastris ceratísue miscendo, atque in his omnibus, ab eo quod ex accidẽdi quãdoq; euenit, id quod propria ipsius medicamẽti vi* proficisci tur distinguendo? Nam in hoc omnis intentionis summa cõsistit, quam solam vix quisquam illorum attingit. Sed eos philosophorum* verba decipiũt, haud potentes homonymiam percipere.

ad hominem. *Add. in marina.* *perficitur.* *enuntiationes.*

Quòd per exuperantiam dici, bifariam apud philosophos accipiatur, nempe vbi aut mole quid exuperat, aut qualitate. CAP. V.

NAm non solùm, vt modo dictum est, aliud simpliciter, aliud per exuperantiam

tiam ab ipsis dicitur (simpliciter enim ignis calidus est, per exuperantiã homo) verùm quod per exuperantiã dicitur, bifariã quoque dici autumant: partim secundũ substãtiæ molem (velut & nos quoque in temperamentorum commẽtariis diuisimus) vt si *cados duos aquæ summè feruẽtis vni cado aquæ maximè algẽtis infuderis* partim verò secundum qualitatum effectum. Atque hoc quod ad dogma cõsequitur, ita dicunt nõ iam ex iis quæ euidenter apparent, [sed per syllogismum] accipiẽtes. Nam supponentes frigidum contrahere constiparéque & substantiam reddere immobilem, aut ægrè mobilem calidũ verò rarefacere, fundere, coquere, mouere; rationabiliter in plantis omnibus vincere calidum pronuntiant: siquidem haud aliter neq; nutrimẽtum ex terra digestionẽ prolixissimã, neq; alterationem eiusdem, neq; concoctionẽ, quin nec incrementum prorsum plantarum, neque germinationem, neq; fructuum generationem perfici posse, nisi calidum superaret, atq; ita rursum inter plantas, ipsas alias calidiores, alias frigidiores constituunt. Ex eadẽ ista hypothesi pendet ea ratio, qua rosas esse calidas contenderũt. Siquidẽ in illis si in aliis vllis plantis, plurimũ vincit caliditas. Ex altera rursum hypothesi dependet quo-

Χόας miscueris.

quod de oleo & adipe adſtruunt. Nã quòd
ocyſsimè inflãmẽtur, idcirco calida eſſe ea
facultate iudicant. Et alio rurſum modo
quæcũque dulcia ſunt [calida eſſe dicunt:]
ſiquidem quòd familiariſsima ſint, ſimilli-
máq; tẽperaturis noſtris quæ calidæ natu-
râ ſunt, ideò & ipſa quoq; calida eſſe volũt.
Atq; philoſophis quidẽ, vtputa qui de tota
natura ſcrutãtur, rectè talia & quærũtur &
dicũtur. At medicis, quibus alius eſt ſcopus
propoſitus, haud perinde rectè: quippe cum
in roſarum effectibus calidum non vincat.
neque ſanè quoduis aliud plantæ genus, eo
quòd plãtæ eſt calidũ dici debet: quoniam
nos haud ita calidũ quærimus, ſed vt ad ho
minem: ſiquidẽ ſi quia in actionibus ſupe-
rat caliditas, propterea calidũ quid dices:
planta vnaquæq; calida erit, multóq; ma-
gis animalia omnia. Dicant igitur, ſi lubet,
papauer, mãdragorã, cicutã, ſalamandram
eſſe calida: verùm nemo id dicit, ſed velut
vno ore omnes eſſe frigida hęc omnia pro-
nunciãt. Atqui animal eſt ſalamãdra, quod
& nutritur & creſcit, & mouetur, quæ ſanè
calido in miſtura vincẽte ꝓuenire aſſerũt.
Quid ergo in iſtis quidẽ ad hominẽ reſpi-
ciunt, in aliis verò ad totam naturam, aut
primarũ qualitatum actiones? At ego non
ſalamandrã modò aut cicutã, vt ad homi-

nē frigida facultate esse dici oportere censeo, sed alia omnia ad eundē modū iudicāda. Siquidē cicuta sturnos nō modò nō refrigerat & enecat, vti nos, sed & alit quoq;, & nimirum etiam calfacit. Quicquid enim substantiā alit calidā, calorē eius quadātenus* & auget & tuetur. Atqui corporis sturnorū calida est substātia, nō modò qua animalia sunt, sed etiā qua sanguine prædita. Sanè subinde in aliis multis tractatibus demonstratū à nobis est, *amicitias quasdam pugnantiásq; qualitatū omnibus rebus inesse: ac quod familiare est, expeditè assimilari: quod verò cōtrarium, ad internecionē ducere tum animantia, tum plantas: Prætereà familiaritates illas à totius substantiæ proprietate oriri: Id quod sæpenumero à me, & dictum est & ostensum. At isti cum ægrè id capere possint, segniter & falsè de complurium medicaminum viribus pronunciant. Vna enim duntaxat illorum examinandorum regula est, nempe ea quæ ad hominem fit exploratio, id quod secūdum accidens, ab eo quod est per se semper distinguendo. Cui si quis animum intendat, is nec acetum, nec rosaceum calidum vnquam dixerit: quippe cum vtrūque nos primariò & per se refrigeret: acetum quidem validè, leuiter autem rosaceū. Porrò quidnam

Vetus habet ἡ, aut.

familiaritates.

In lib. de facult. naturalib.

nam hoc ſit leuiter, ego exponã. Vna enim cum eo tota medij temperamenti medicamentorum omnium ratio conſpicietur, cuius & in præcedente libro mentionem fecimus, vbi de oleo diſſerebatur.

Quomodo iudicanda ſint, quæ ex media ſunt temperie, nempe ſi mediæ tẽperaturæ ſimilem ipſa temperaturam obtineant. CAP. VII.

SI quippiã eſt ex applicatis nobis ſeu corporibus ſeu medicamentis quod actu ſic calidũ ſit vt ad nos, aut ex cõtactu: ſimiliter calidum euadat, id ex media eſt temperie: cum nobis nimirum collatum; ſi quidẽ ſecundum ſe queat per exuperãtiam dici calidum, velut & nos quoq;. At ſi quid nondum adeò calidum eſt vt nos, neque admodum tale redditur, id tẽperie humana frigidius eſt, quãtũcunque in eo caliditas exuperet. Etenim nobis admotum calorẽ, qui in nobis præerat, auferet detrahẽtq;. Quippe datis duabus aquis calidis, quarũ altera plus, altera minus caleat, miſceas minus calentem magis calenti: huius certè feruorẽ extinxeris. Sic ſi in caliditatẽ roſacei, quæ tepida eſt vt ad temperiem humanam, caliditatem indideris humanam, prorſum ab hac quid detrahes, & refrigerabis.

diſſolueris, ergo roſac. calorem habet noſtro imbecilliorẽ.

Quòd ſæpenumero pro corporis noſtri diſpoſitione, quod per ſe calidum erat, refrigerare eſt

visum: quódque per se erat frigidum excalfacere.

CAP. VIII

NOn ergo stupẽda magnopere res est, si quicquã eorum quæ propriè, & per se sunt calida, cũ calidiore altero cõmistũ, frigidius efficere ipsum queat. Ea est enim communis alterabiliũ corporum omnium natura, vti in se & agãt, & patiãtur admota: quódque minus est calidũ, à magis calido calidius euadit: quod verò magis calidũ à minus calido cõtrà afficitur. Nam id ve ex ipso tactu* clarissimè discas. Etenim eadem subinde illi tũ calida, tum frigida esse videntur: calidiori quidẽ facto, frigida: frigidiori verò, calida. Proposuit autem mihi dudum quispiã, quamobrem in balneis frigidum meiamus, foris verò calidum: haud intelligens, in balneis vrinam quidẽ ipsam perinde ac foris tepidã esse, verùm nos non æquè extrinseca corporis superficie, & d lauamur, & antè affectos esse. Nã in balne ipso calidior ea nobis est quàm vrina, extr autem frigidior. Quare & vrina nõ abs r illi calida extra balneũ apparet, in balne autẽ frigida. Quod enim minus quàm ip calidum sentitur, velut refrigerans habe quod autem magis calidum, tanquã exca faciens. Liceat verò tibi, periculi facien causa, postquã abunde lauando incalueri

* ἐναργῶς,

pel

*pelui aquæ modicè tepidæ intrò iussu tuo Καλλίκο-
allata, in eam manum aut pedē immittere: νον.
apparebit enim aqua nō tepida, sed admo-
dum frigida. At si protinus balneū ingres-
sus, aquā peluis tetigeris, minus videbitur
frigida: perpetuò enim quantò plus fueris
præcalfactus, tanto apparebit frigidior.
Nec mirū videri debet, si putealium aqua-
rum pleræq;, quæ videlicet fontes profun-
dos admodū habeant, contactæ hyeme vi-
deantur tepidę. At si à balneo manibus cō-
tingas calidis, multóque magis si etiamnū
in lauacro consistens, haud profectò appa-
rebit tepida. Itaque tactū calidi, frigidíque
dignoscendi normam ponentes, ac eius di-
spositioni iudicium ipsorum tribuētes, me-
rito sanè crebrò fallimur, vt qui quod haud
ex se est frigidū, id frigidum esse dicamus:
quod verò calidū ex se non est, id esse cali-
dum pronunciemus. Hinc fit vt dum laua-
mur, frigidam esse vrinam: contráq; frigo-
rigentes, aquam è puteis haustā calidam
æstimemus. At si affectionū in quibus era-
mus dum vtranque cōtingeremus, obliui-
scamur, ac solius eius qui in nobis factus
est sensus meminerimus, periculum est, ne
fortè aquā aliquādo absolutè dicamus ca-
lidā, vrinā verò frigidā: Atqui neutra abso-
lutè aut calida aut frigida est, sed vt ad nos,

Nec vt ad nos rurſum abſolutè, verùm hoc
videlicet pacto affectos. Abſolutè autẽ vtra
que qualis ad nos eſt, dici poſsit, ad mediã,
eandémque optimã noſtri temperiem col-
lata: vt ſi ad hominẽ abſolutè expendatur,
omnino ſanè ad temperatum & eucratum
expendi oporteat. Sanè & hæc quoq; pec-
cata omnia à nominũ * definitione depen-
dent, quam paulominus omnes habẽt con
temptui. Etenim cum calidum & frigidum
partim abſolutè dicatur, partim per exupe-
rantiam, partim vt ad ſymmetrũ ſui gene-
ris comparatum, partim vt ad quiduis ob-
uium collatum: iure optimo in homony-
miis identidem fallimur, neſcij quidẽ quo-
nam horum modorum quid calidum iud
cemus, ad alterum tamen tranſeuntes. Ve
rùm ſexcenties nũc dictum eſt, dicetúrqu
quod in quarto & vltimo eorum quæ mo
dò recenſuimus ſignificatorum, de medic
mentorum viribus conſiderare oporteat.

Discrimi natione.

*Quòd experientià cognoſcere iudicaréque medi-
camìnum facultates oporteat.*

CAP. IX.

NOn enim an abſolutè vnumquodqu
ipſorũ calidũ ſit, vt ignis (nã id omni
no etiam foret impoſsibile) aut an per exu
perantiam, vt ſanguis, conſiderare propoſi
tum eſt: neque ãn vt ad ſymmetrum ſui ge

neri

neris aut ſpeciei dicatur calidũ, vt leo in animantibus, & quod florentis ætatis eſt [in quauis ſpecie] id ætate prouectum: ſed an ad hominem ſit calidum, frigidum, humidum, aut ſiccum medicamentorum vnumquodq;, id verò inquirere ſtatutũ eſt. Neque rurſum ad hunc, tanquam id quod ad aliquid aliud comparatur, ſed ſi facultate, hoc eſt, ſi admotum ipſi eam partem quã tetigerit reddat aut calidiorem, aut frigidiorem, aut humidiorẽ, aut ſicciorem. Itaque in experientia & iudicandi & dignoſcendi conſiſtet ratio. Licet medicorũ plerique, experientia poſthabita, an rubra ſit roſa, an benè olens, conſiderant, negligentes vbi caput ipſis exæſtuat, coronis ex roſa contextis, capitíque impoſitis, aut ſucco eius, aut oleo roſaceo, ſic vel ipſa experientia id quod res eſt diſcere. Nam ſi excalfiant, magis etiam calida fuerit: ſin refrigerẽtur, frigida: *quod perinde eſt atque refrigerandæ humanæ naturæ facultatẽ poſſidere. Nam id perpetuò memoriâ tenere oportet, quod tametſi ſexcenties dicere nõ grauatus ſim, tamen multi ne ſic quidem id capiunt: atque ignoſcendum ſanè illis eſt, vt quos ſophiſtæ prolixis ſuis nugis peruerterunt. Et profectò experientiæ quidem ratio tam facilis eſt, cùm in roſis, tum

Antiq. verſio & ſermo quidem noſter quòd roſa eſt frigida, eſt æqualis ſermoni noſtro, quòd roſa infrigidat naturam hominis.

in cæteris medicamentis omnibus. Nã rosis aut coronari liceat, aut eis contritis hominis æstuãtis os vẽtriculi illinere, aut succũ earũ expressum ebibere, aut oleo aquæve mistis aliquã corporis partem cõfricare. [Sed quid hæc multis commemoro] cum nonnulli mistum opobalsamo rosarũ succũ sub Canis ardoribus refrigerij causa corporibus inungant, experiẽtia videlicet ipsa docti, abundè refrigerare? At Herodotus medicus præ eximia videlicet sapientia, ne mistum quidẽ aceto rosaceũ, quod propriè oxyrhodinon vocant, refrigerare nos cõcesserit. Posteà memor illo se vti in principiis morborũ phreniticorum, nec ignorãs quantam sibi contradicentiũ turbam inde cieret (quippe omnibus propè medicis confessum est, adeò vt vel Thessali sequaces, hominis *impudẽtissimi, negare nõ audeãt, repellendũ refrigerãdúmque in principiis esse potius quàm calfaciendum aut laxandum) nõ refrigerare ipsum inquit, sed adstringere. Atqui difficilè sanè illi neutiquã fuisset, si quando æstu nimio affligebatur (nam & homo erat, opinor, eisdem obnoxius passionbus quibus & nos) caput oxyrhodino perfundere, sicq; experiẽtiâ medicamẽti effectũ cognoscere: Imò faciliùs puto fuerat refrigeratũ eo vti, caput perfun-

Quanquã quid hisce dico.

Stupidiss.

den

dẽdo, auribúſque inſtillãdo, ac naribus infundendo, totámque adeò frontem perfricando, quemadmodũ amaricino, irino, cæteríſque eius generis vnguentis calidis vti aſſueuimus: cùm nõ mediocriter quidẽ ſecundũ eũ calfaciat oxyrhodinõ, ex duobus calidiſsimis ſcilicet confectum medicamentis. Cæterum ſi Herodotus eo vti auſus nõ eſt, æquum arbitror, vt qui nũc viuunt, eius in ſeſe medicamenti periculum faciant, vbi aut algent, aut æſtu laborãt, velut nos ſæpe in nobiſmetipſis experti ſumus: aliorúmq; complurium æſtuantiũ caput perfudimus. Præſtat enim ipſos prius in ſeſe quæ proferunt expertos, ita denique ea nobis conſulere, ac literis poſteritati prodere.

De roſis, & quod ex eis conficitur, roſaceo, tum chamæmelo, & lini ſemine.

CAP. X.

VErum enimuerò tametſi cõtradicere nemini ſtatueram, tamen neſcio quo pacto huc illorum me impudẽtia adegerit. Rurſum itaque redeo ad id quod ab initio propoſueram, nempe experientiâ iudicandas medicamẽtorum potentias: ídque tum in iis qui inculpata ſanitate fruuntur illis vtendo, tũ in iis, qui quoad fieri licet, quàm maximè ſimplicibus tenentur ægritudinibus, aut calidis, aut frigidis, aut humidis,

aut ſiccis. Ita enim ſi iudicaueris, oleum neque calidum, neque frigidum, vt ad hominem temperatum inuenies: roſaceum verò aliquatenus iam eo frigidius: non autẽ vehementer frigidum: verùm vt ego nominare cõſueui, in primo * ordine ſeu limite refrigerantiũ. Nam vt aqua, verbi cauſa, alia ad vnguem temperata eſt, alia aut calidior aut frigidior, non adeò tamen vt poſsis extremè frigidã aut calidã dicere: ita in medicamentis quoque oleum quidẽ ex media exiſtit temperie: at roſarum ſuccus ex frigidiore quidem, ſed nõ ita multo, verùm caloris eſt, vt diximus, tepidi. Eiuſdem cũ illo ordinis eſt, quod ad calorem tepidum attinet, linoſpermon quod vocãt: verùm eſſentiæ ſuæ craſsitudine non paruo diſcrimine ab illius natura recedit, cùm roſarũ ſuccus exquiſitè tenuis ſit eſſentiæ: cui rei indicio eſt, quòd celerrimè areſcat, nec quicquam obtineat viſcoſitatis, tum cæterorũ vnguẽtorum odores exoluat ac * obſcuret. Neq; enim alia re efficere id videtur, quàm quòd odoratus meatus opplere præoccupet. Nã cum tranſire ac penetrare illa cunctantur, antè ipſe præoccupat, atq; illos implet. Eſt & chamæmelum tenuitate quidẽ roſæ perſimile, calore verò ad olei vires magis accedẽs * homini tum familiares, tũ tẽperatas.

Recessu … ordine.

Græ. tan… …m, exol… …at.

Chamæ… …elum.

…τῷ ζώῳ.

Qua

Quapropter laſsitudini, vt ſi quid aliud, cũ primis cõfert, doloréſque ſedat mitigátve: prætereà tenſa remittit & laxat: quæq; mediocriter dura ſunt emollit, quæq; cõſtipata rarefacit. Ad hæc febres quæ citra viſceris alicuius inflammationẽ infeſtãt, diſſoluit: ac præſertim quæ ex humoribus bilioſis, aut cutis denſitate proueniunt. Qua de re & ab Aegyptiorũ ſapientiſsimis ſoli cõſecratũ eſt, febriúmq; omniũ * vnicũ putatur remediũ. Verũ hac quidẽ in re à veritate aberrant. Solas enim quas dixi febres ſanare poteſt, eáſque percoctas: licet ſanè pulchrè etiã reliquas omnes adiuuet, quæ melancholicæ ſunt aut pituitoſæ, aut ex viſceris inflãmatione prognatæ. Nã & harũ remediũ chamæmelũ eſt vel ſtrenuiſsimũ, vbi concoctis adhibetur ſcilicet: quapropter & hypochõdriis, vt ſi quid aliud, gratũ exiſtit. Quin & tale quoq; eſſe lini ſemẽ vetus ſermo prædicat. Nã & ipſum quoque reuera quæ circa hypochõdria ſunt viſceribus gratum eſt, minus tamen chamæmelo: quippè cùm & minus calidũ ſit: vt eſt dictũ, & prætereà eſſentiæ craſſę. Verùm roſa illis nequaquã his in rebus propinqua eſt: tãetſi quod ad caloris tepiditatẽ & eſſentiæ tenuitatem attinet, per quã ſanè & ipſa inflãmationibus in hypochõdriis cõſiſtẽtibus vtilis eſſe poſ

Vnicum *Græ. nu* *quã hab* *tur.*

poſsit, niſi adſtrictio (quæ vnà quoq; illi ineſt) multifariam læderet, quæ maximè iis obeſt, in quibus chamæmelum præcellit: nempe condenſata corpora rarefaciens: indurata molliens, tenſa relaxans. Nam iis omnibus inimica adſtrictio eſt. Attamẽ ad aſcenſus augmentáque inflammationum, ac potiſsimũ * earum quæ in exterioribus membris extant, chamæmelo roſaceũ præfertur: quippe cùm hæc tepida caliditate cum leui adſtrictione indigeant. In principio enim quæ refrigerant atque adſtringunt per incrementa verò tepida, & mediocriter conſtringentia: at in vigore ſtatúve inflammationũ quæcunque tum moderatè calfacere laxaréque: [per declinationes, quæ tum calfacere, tùm valẽter diſcutere valent] magis competunt. Ac de iſtis omnibus fuſius in libris De medendi methodo tractabimus. Nunc ad propoſitum conuertor.

Hæc pa- phraſti s, Græc. tẽ, ea- m quæ prom- u ſunt.

Deſunt hæc in Græ.

Quòd pro diuerſis corporum affectibus aliàs aliter agere ſunt nata, tum quæ mediæ temperaturæ medicamenta ſunt, tum quæ paulum in alterutram partem declinant.

CAP. XI.

ETenim quæ mediæ ſunt temperaturæ, & quæ vtrãuis in partem leuiter declinant medicaměta, interim calfacere videbun

bũtur, rursúmque refrigerare: interim verò neq; excalfacere, neque refrigerare, sed sicuti corpora acceperunt, ita ea seruare. Nec id illis ab re accidit. Siquidẽ aqua tepida & vrina in balneis quidem frigidæ, algentibus verò calidæ apparent. Cum ergo ex eo quòd affecta corpora variis subinde modis disponantur, ipsum quod afficit, variè quoque agere contingat: liquet ex hoc, non rosam, non oleũ, non chamæmelum, non lini semen, sed neque anethum, neque farinam aut fœnigræci, aut triticeã, neque alia sexcenta, quæ partim ad amussim mediam temperiem sortiũtur, partim paulum ab ea recedũt, eandem vbique editura esse actionem: quando nec sani eandem omnes temperaturam obtinemus, nec eisdem morbis affligimur ægroti. Iam rosaceũ mediam inter oleum & rosarum succũ temperiem possidens (illo enim minus est calidũ, hoc autem magis) refrigerat quidem exustos, ídque caliditatis suæ tempore: algentes verò paulum etiam calfacit, quòd videlicet is quoque effectus caloris sit tepidi: quemadmodum balneæ rigentes quidem excalfaciunt, æstuantes verò frigefaciunt.

Quòd ex æquo & quod curatur, & quod curat, à medio dissidere debeat, ídque vtroque in contraria recedente. CAP. XII.

QVocirca ſi aut refrigerantibus medicamentis, aut excalfacientibus roſaceum ındideris, ſicut non magnopere obfueris, ita nec admodum profueris. Nã caliditas tepida nec eſt ſufficiens quæ refrigerata ſunt lædere, nec eadem curare potens. Etenim quicquid curari debet, tãquã quod ab immoderatiõe ſeu ametria ad cõmoderationem ſeu ſymmetriam reducitur, nõ id quod bene temperatũ ſit requirit, verùm id 1 quod cõtrariã habeat intẽperaturã. Siquidem ſi aquã frigidã temperatã efficere ſtudes, temperatam ei miſceri non oportet (ſic enım tepidũ euadet, quod ex vtriſque commiſtũ erit) ſed feruens petenda eſt, eáq; frigidæ miſcenda, hactenúſque moderata calidior eſſe debet ea qua frigidã tẽperare voles, quatenus videlicet & frigida ipſa ſymmetrã frigıditate exuperat. Nam ſicut quæ leuiter tantũ ſymmetra frigıdior eſt, ab ea 2 quæ multò eſt calidıor, mediã non recipiet temperiem: ſic nec quæ longè frigidior ab ea quæ paulò calidıor. Verùm ſi quod curationẽ poſtulat, multò eſt frigidius, neceſſe eſt, quod ipſum curabit, multò quoque calidius exiſtat: Sin paulò frigidius, paulò etiã quod curabit, calidius erit. Vt autẽ vno verbo exprimã, tãto abeſſe à medio quod medebitur, quãtò ipſum cui medela*adhibetur,

[...]i medetur adhibetur.

tur,

tur, oportet: nimirũ cũ in cõtrariũ vtriusq; vergat excessus. Nam quod eandẽ in partẽ cũ corpore curando, ídque æquo temperamẽto recessit, id quidẽ idoneũ nõ est quod alterationẽ vllam inuehat: quare affectum neque lædet, neq; iuuabit. [Quod autẽ minus aut plus recessit, alterabit quidẽ omnino affectũ. Sed quod longè plus distat, protinus etiã nocebit.] At quod minus est, iuuabit quidem, non tamen persanabit. Ergo si affectio quidẽ frigida sit, ac calor medicamenti tepidus, omnino necesse est affectũ iuuet quidẽ, verùm haudquaquã ad naturalem symmetriam reducere poterit: quare nec persanabit. Rursum si affectio quidem sit parua, nempe vt à symmetra naturæ caliditate ad tepiditatẽ quandã declinet, sitq́; medicamen frigidum, omnino refrigerari affectum, lædíq; à frigore necesse erit. Eodem quoque modo si calidior sit moderata temperatura affectus, à similibus ipsius medicamẽtis in eodẽ statu seruabitur: lædetur autẽ à calidioribus Porrò iuuabitur quidẽ ab iis quæ se sunt minus calida, non tamen penitus persanabitur. Sanè & hîc quoque rursum homonymia in totã extensa vitam, crebróq; nos fallẽs occurrit. Etenim quod mediocriter est*calidũ, id interdũ calidum appellam⁹, sicut balneũ quod est eiusmodi, *al. temperatum.*

ac

Non mul um.

ac poculum: tum id quod ab hoc* multum etiam deficit: ad hæc quoque & quicquid calidius eſt. At ſi exquiſita nominũ vteremur appellatione, quod ſymmetrũ eſt, non calidum, ſed eucratũ, hoc eſt temperatum nuncuparemus. Quod autẽ ab huius excederet modo, ſi ad calidius quidẽ immoderatione ſua accederet, tum plus, tum minus calidũ: ſin ad frigidius, plus minúſq; frigidum. Sic opinor in medicamẽtis ſi exquiſitè loqueremur, quiddã vocaremus eucratũ & medium, velut oleũ. Si quid autẽ eo eſſet calidius calidũ, vt fœnũ Græcum: ſin frigidius, frigidũ, vt roſam. Cæterũ huiuſmodi nominum abuſus cauſa extitit, quòd non omnia corpora ab id genus medicamentis refrigerentur, quale eſt videlicet roſaceum. Nam cũ alia peræquè illi frigida ſint, alia etiã frigidiora: illa quidẽ prorſum ne alterat quidẽ, hæc verò etiã calfacit? ſanéq; abſurdum videri poſſit, ſi cũ quid excalfacere fateamur, tamen frigidum vocitemus: ac ſi quis aquã putealẽ: quæ hyeme manibus refrigeratis tepida videtur frigidã appellitet. His ergo occaſionibus perturbatus confuſúſque nominum, vſus rerũ quoq; vnà cõfudit notitiam. Similiter verò & de ſicco & humido, confuſis ipſorũ nominibus, rerum quoq; notitia confuſa eſt. Ac tametſi exile

vid

videatur nominũ ſignificata probè diſtinguere, attamen maximũ habere momentũ & facultatem ad rerum cognitionē deprehēditur. Sed de humido & ſicco paulò pòſt dicetur, vbi videlicet omnē de calido & frigido ſermonem perfecerimus. Nã nõ multum etiam reliquũ eſſe videtur, *vbi videlicet iam ſemel apparuit, nihil miri eſſe, ab eodem medicamento corpora diuerſa alia quidem excalfieri, alia verò refrigerari, alia autē neutrũ omnino perpeti. Etenim in eo quod ad aliquid, facillimũ eſt ad particularia accedentē dicere, quòd eiuſmodi corpori admotũ roſaceũ, in qua ipſum tēperie natum eſt, in ea ſeruare poteſt: alteri verò illiuſmodi applicatum, excalfacere, alij autē refrigerare. At in vniuerſum de facultate eius pronũtiare, id verò difficile eſt *abſq; vt nomina diſtinguas, atq; de iis cõuenias.

Add. Græc. in eo diſtinctionum.

abſque nominum tũ diſtinctione, tum cõuentione.

10 Fuerit autē, tũ diſtinctio, tũ conuentio talis. Quandoquidē corpora humana tum iis quas ab ortu nacta ſunt tēperaturis, tum iis quas ex ætate poſteà acquirũt, tum iis quæ ex vitæ conſuetudine adueniunt, plurimũ inter ſe differunt, ab eiſdem ea medicamētis variè alterētur neceſſe eſt. Quippe ſi iuuenem naturâ calidũ, ex vitæ inſtituto artificium exercentem, vetulę muliérculæ eidémq; naturâ frigidæ compares, nõ minus

illum excellere comperies, quàm si validè calfacientium medicamẽtorum quippiam cum refrigerantibus componas.

Quòd generales medicamentorum facultates ad mediam referentes temperiem, expendere oporteat.

CAP. XIII.

MEdium ergo horum mihi quempiam intelligas, qui & naturâ protinus ab initio sit eucratus, hoc est tẽperatus, & moribus ac consuetudine conuenienti hanc tueatur eucrasiam: dein tres hosce tãquam temperaturæ scopos animo commendes, ac circumspicias, quod in genere calidum est aut frigidum, aut siccum, aut humidum medicamentum, cuius ex ipsis tẽperiei re-
melius. spectu tale appellare sit* optimum. Nónne ad temperatissimam, quæ vnica est, paritérque reliquarum media? an ad immoderatas & intẽperatas, atq; indefinitas, ac propemodum numero infinitas? Sanè mihi ne conferenda quidem distinctio videtur neque vlla propè consideratione indigere, sed homini vel paulum etiam ingenij habenti perspicuam esse, corpus omnibus numeris absolutum & decorum, simpléxque & vnum, velut regulam quandam & scopum propositum, ad quod ipsum alia omnia dirigenda esse. Esto ergo nobis corpus hoc medicamentorum facultatis regu-

la:

quódque similem illius temperiei calidi-
tem accendit, vocetur temperatũ, etiamsi
l maximè excalfacere senem refrigeratũ
deatur. Quod verò calfacit aut refrigerat
rpus eiusmodi, illud quidem calidũ, hoc
rò vocetur frigidum. Esto autẽ, quò hæc
lucidius tradantur, ipsorũ excessuum or-
o, ad frigidũ quidẽ primus, cuius esse di-
as rosaceum: *secundus, cuius sit ipsa rosa: al. & ipsa rosa: secũdus, rosæ succus.
ost hũc tertius & quartus, quoad sermone
d frigidissima pertigerimus, nempe cicu-
am, succum papaueris, mãdragoram, hyo-
cyamum. Rursum ad calidũ, anethũ qui-
em, & fœnum græcum, prima. Secũda ve-
ò deinceps, quæcunque videatur secunda,
ertiáque & quarta, donec ad exurẽtia per-
entum sit. Ad eũdem modum in medica-
nentis humectantibus ac siccantibus rur-
us à symmetro exorsi, ordines deinceps ad
summa vsque cõstituamus. Nam huius no-
itiæ ad medendi methodum nõ paruus est
vsus, si verum dicere oportet: imò nisi quis
hoc pacto definiat, officiet magis legẽtibus
quàm proderit. Siquidem medij multi, qui
nunc quidem simplicium medicamentorũ
vires exponũt, præter alia multa quæ delin
quunt, hoc maximè noxiũ est cernere, nem
pe quòd in calidis, verbi gratia, anethũ, &
fœnum grecum, & misy, & calcem, indiffe-

renter numerent: in frigidis rosaceum, mandragoram, & cicutam: tanquã scilicet propinquum sit aut calci fœnum græcum, aut cicutæ rosaceum, ac non multis mediantibus medicamẽtorum ordinibus disiuncta. Verùm nos pro viribus rem tam immensam támque operosam in ordinẽ redigere tentemus, exponamúsque quæ viribus propinqua sunt, quæque lõgè dissita. Atq; id quidem efficiamus, non probabiles sermones, sed certam ac definitam experientiam pro iudice sumẽtes: velut & id quoque superius sæpenumero admonuimus. Enimuerò eiusmodi iudicium vt tutissimum quidẽ erit, ita prolixum quoq;, ac plenum laboris, donec propositi finem per hanc consequamr. Eos tamen qui hæc relegere volẽt, hoc vnicum ac solum efformare atque artificiosos reddere poterit, ac velut oculũ quo veritatem agnoscant, præbere. Ergo quæ adhuc reliqua sunt ad totam velut elementarem constitutionem, postquam ea hoc libro confecerimus, in quarto de saporum viribus differemus. quandoquidem & hoc quoque ita visum amicis est: in quinto autem de omnibus in genere simplicium medicaminum secundis quidem ac compositis facultatibus: atque ita ad particularia in iis qui dehinc sequentur libris transibimus.

Quò

Quòd quæ ſenſu ſimplicia videntur medicami-
, perſæpe compoſitas obtineant vires, imò verò
am nonnunquam contrarias.

CAP. XIIII.

REliquum autem eſt id cuius ſubinde
iam antè* neceſſariò mentionem qui- *Ca. 24. li.*
em fecimus, verùm abſolutè nõdum expo *1. in fi.*
imus. Eſt autem iſtud, nempe omnia pro-
emodum medicamenta, licet ſenſu ſimpli
a appareant, naturâ tamen eſſe cõpoſita:
uin & ſubinde quoq;* diuerſiſsimas in ſe- *maximè*
e continere facultates, nempe excernẽdi & *cõtrarias.*
ſtẽdi, incraſſandi & extenuãdi, rarefaciẽ-
i & cõdenſandi, illinendi atque abſtergẽ-
li, tendédi & laxandi, cæteráſq; oppoſitio-
ies vniuerſas, vt in ſequenti hunc libro oſtẽ
emus. At mirum hoc videri minimè debet
n id genus facultatibus, cùm vni & eidem
nedicamẽto vim calfaciẽdi & refrigerandi
ineſſe appareat, aut exiccandi & humectã-
di, aut tenuium partium & craſſarũ. Quip-
pe niſi primæ efficaciſsimæq; virtutes hoc
pacto cõplicarentur, haud ſanè quæ ex illis
ſequuntur, ſimiliter cõplicatæ forent. Quin
ſi nos ipſi* rhu ſiccũ, verbi gratia, melli cõ- *rhu ſuc-*
miſceamus, quod ex ambobus miſtis cõfe- *cum.*
ctum eſt, non modò adſtringẽdi, ſed etiam
abſtergẽdi poſsidere facultatem concede-
mus: nec cohibendi ſolùm ventris, ſed &

euacuandi. At in lacte duas cōtineri facultates nempe excernendi, ac ventrem sistendi, haud itidem cōcedimus, tametsi id perfacilè in serum ac caseum segregetur, confessúmque sit omnibus, illud quidem ventrem subducere, hunc eundem cohibere.

Quòd & braßica duas, easq; contrarias, in sese facultates obtineat. CAP. XV.

QVod verò & brassica duas, eásq; contrarias, in sese facultates obtineat, neque id quidem etiam facilè concedimus. Nam si succum eius expressum aut solum, aut cum melle hauserimus, expurgare ipsum cernimus: attamen quoniam quod reliquum est, edere nequeamus, adstrictoriū esse diffidimus, sed si totam ipsam concoquas, primámque eius aquā, in quam succum deposuit, effundas: iterúmque eā alteri aquæ puræ iniicias, rursúmque concocta * eximas, succum quidem purgare offendes, brassicam verò ipsam ventrem adstringere: multóque magis si non bis duntaxat, sed ter aut quater aquā effuderis. Nā quantò exquisitius in aquam succum suum deposuerit: tantò & illi quidem maiorem purgandi vim adiiciet, & reliquam sui substantiam, quæ velut holeris ipsius caro est, restringentem efficiet. Eadem est ratio in beta, atq; adeò in omnibus fermè aliis quibus sapor

effundas & ipsam.

por aut acris, aut nitrosus, aut salsus inest. Quippe & lenticula ipsa, tametsi satis magnam adstringendi potẽtiam gustu refert, tamen eiusmodi quid sortita est. Nam & huius decoctum, ventris soluendi vim obtinet. Verùm hic succus etiã si degustes, perspicuã misturã representat, tanquã si nitroso austerũ quid commisceas. Sed & cõchularum maris, cæterorúmq; ferè ostreorum succus planè tum salsus est, tum ventrẽ soluendi vim obtinet: quamuis eorũ caro ventrem reprimat. Verùm quod dico deprehẽdes, si ea quoque quomodo brassicam censuimus, præparare non graueris. Nã & gallorum veterũ ius ventrẽ ducit: tametsi caro eundem sistere potest. In æris autẽ squama sicut duplex qualitas, ita gemina quoq; facultas inest: nã & adstringit & mordicat: quare adstrictione quidẽ siccatas vlceratarum carnium cicatrice obduxit, mordicatione verò pręhumiditas colliquat. Quòd si intrò in corpus sumatur, purgat quidẽ ventrem, verùm nõ cohibet. Vincitur enim ea adstringendi facultas ab acri purgatoriáq; tanquam si rhu succum scammoneæ cõmisceas. Nam quod ex ambobus mistum erit, soluet ventrem, haud sistet, licet gustu austeritas exuperet. Sic autem non pauca purgantium medicamẽtorum cum carne mali

cydonij exhibita, gustu quidem fallunt, at effectu solo quid valeant commonstrant. Dantur verò quędam cum palmulæ carne, alia autẽ cum myrtis, alia cũ mastiche chia, aut alio quopiam eorũ quæ tum grata sunt stomacho, tũ adstringũt, quò scilicet gustũ fallant, simúlque stomachũ minus euertãt. Verùm tametsi ea quæ gustu percipitur qualitate, expurgãtia ab adstringẽtibus vincantur, alia tamen facultate ipsa vincunt: persępe enim lingua à materiæ victa est copia: cæterùm actio pro facultatis viribus ac robore perficitur. Itaque cũ substantia exigua quidẽ, sed validis prædita viribus mista alteri substãtię plurimæ, eidémq; imbecillę, in corpus intrò peruenit, gustum quidem fallit, attamen effectum quàm illa efficaciorẽ exhibet. Sanè permultos huius rei admiratio detinet, rémque rationis expertem absurdámq; existimãt, si corpus quodpiam adstringens purgare queat, velut aloë & æris squama, atque æs vstum. nam cõtrarium potius oportebat, aiunt, nempe ventrem reprimere, haudquaquam ciere. Cæterùm quod malum, verbi causa, cui indita est scãmonea, adstringẽs purgat, nemo miratur: tametsi hinc orsis facilius erat opinor & in aloë mistam inesse facultatẽ colligere. Ac si quod ex[illegible]a purgat, ab eo quod nõ

purgat

urgat, ſegregari poſſet, *non etiam admi- *vt in lacte facimus & braßica aliisq; multis.*
itione afficeret: quanquam id ſanè quodã modo præſtari queat. Nam ſi aloë accuratè uetur, aut debiliter, aut planè nihil vẽtrẽ abducit. Idẽ vſu venit æris ſquamæ, æríq; ſto: quippe quæ nos diligenter elota obſcuã modò purgãdi vim retinuiſſe ſumus experti. Quinimò ipſius quoq; qualitatis medicaminoſus ſapor primo ſtatim guſtu facultatis miſtionem demõſtrat. Nã ſi vnica ſemper qualitas vnicuiq; guſtu adſtringentium medicaminũ ineſſet, haud ſanè inter ipſa alia eſui apta, alia medicaminoſa forẽt, ſed tantũ in plus ac minus adſtringẽdo differrent. At nõ ita ſe res habet. Nã hæc quidem, adſtrictio mitis, ac ſuauis apparet, alia moleſta ingratáq;, & medicamẽtoſa, velut piri quidem, mali, & mali punici, ſuauis: ſquamæ verò æris & aloës, ingrata atq; medicamẽtoſa: tãetſi malo cydonio æris ſquama minus aſtringat. quãobrẽ nec adſtrictionis vehementia eam qualitatis abſurditatẽ inuehit: ſimiliter verò & alia eorũ quæ eſui ſunt, aloê, æris ſquama, & ipſo etiã ære vſto plus adſtringunt. Atq; in hiſce vtique ſubſtantiæ miſtura clarè perſpicitur. At in aliis etiam ſi nõ appareat, tamẽ eã ratione colligere oportet, ac non putare aliud in aloê adſtrictionem moliri, aliud in malo. Vnum

enim in omnibus efficere pro ſua natura nõ adſtrictionẽ modò, ſed & aliarũ qualitatum vnamquanque rationi conſentaneum eſt. Cæterùm quia nullum omnino ab aliis qualitatibus ſyncerũ reperitur, idcirco diuerſi effectus ab aliis atque aliis adſtringentium edi conſpiciuntur. Nam alius eſt effectus meſpili, alius ſquamæ æris, alius aloës, alius mororum, exempli gratia, aut gallæ, aut corticis mali granati, aut aluminis, aut rhu: præſtitiſsétque forſitã, qui de adſtringentium medicaminũ viribus pronunciare ſunt auſi, in genere de ipſa potius adſtrictione, quàm de adſtringẽtibus dixiſſe. Nã quod adſtringit, non adſtringit modò, ſed & præter adſtrictonẽ acre eſt, aut pingue, aut dulce, aut amarum, aut ſalſum, aut acidum. At adſtrictio vnũ id ſolum perpetuò eſt quod eſt, vti & ſalſitas, & dulcor, & aliarum qualitatum vnaquælibet. Quod ſi vt adſtrictio, *ita adſtringens vnum eſſet, ſanè vnum quoq; perenniter eius eſſet opus. Verùm cùm præter adſtrictionẽ inſuper alias qualitates recipiat non paucas, ſemper quidem omnibus illis aget, ſed euidẽtius aliâs per aliam, nempe vincentẽ: idq; vt ad corporis ſcilitet cui admotũ eſt affectionẽ: quippe cùm & lac, & lens, & braſsica horum interim citare aluum, illorũ verò ſiſtere cernantur.

deeſt μία vna.

nantur. Et causam quidem quamobrem nõ perpetuò euidenter agat in corpore vnoquoque vnica dũtaxat qualitas, vísque medicamenti, eã quidem iam mox in sequenti sermone edisseram. Impræsentiarum verò id quod res habet cõmemorare proposui, tantum ne quis plerisq; medicamẽtis contrarias tum qualitates, tũ facultates inesse diffidat. Sed & ipsum illud multam cõsiderationem, & distinctiones nõ paucas requirit, tametsi omnibus perfacile videatur, cõtrarias inuicem & qualitates & facultates inuenire. Ergo citra controuersiam omnes propemodum adstringens contrarium ei quod purgat, esse statuũt. Verùm neq; vllo modo huic contrarium est: quod nos procedente sermone declarabimus. At in præsentia ex superabundanti illud quoque monstrabimus, etiam si ea quis esse cõtraria ponat, nihil inde sequi absurdum, cùm fieri posit, vt in vnã substantiam conueniant, vel maximè contrariæ tum qualitates, tum facultates: quippe cùm suprà ostẽderimus, in succis aliud esse quod grauissimum est, aliud quod leuissimum, aliud tertium toti succo permistum. Nec miri quicquam est, si & in rosæ succo aliud quidem est grauissimum, amurcæ & fæci proportionale: aliud leuissimum, & [illegible]sum proportione respon

reſpondens flori in quoque ſucco ſuperna-tãti:aliud tertium,quale eſt quod in muſto feruet: ad hæc quartũ, ipſum videlicet puriſsimum ac ſynceriſsimum, cuius hæc tria excremẽta exiſtunt. Euenit autẽ alios quidem vniuerſos ſuccos aut aceſcere,aut corruptos putreſcere:ſola verò oleũ,mel,& vinum, in longũ temporis ſpaciũ perdurant. Itaque neque per ebullitionẽ, neq; per ſe-
cretionem horum ſuccorum has excremẽ- 1
torũ ſpecies inuenire perſpicuò licet:verùm protinus ab initio coctione quadam illis eſt opus, aut ſaltem alicuius alterius perdurãtis ſucci miſtura. Nam ſic roſæ ſuccũ melle miſcẽtes,aut oleo incoquẽtes, aut totas roſas ei immergẽtes,reponimus.Cæterùm ꝙ & in his quoque probabile ſit quatuor illa ineſſe genera, proprium ipſius ſucci videlicet,& tria excrementa, intellectu clarũ eſt,
ac potiſsimum quia qualitas earũ non ſim- 2
plex eſt,imò adſtrictionem quoq; quãdam obtinere roſam,ſi dentibus mandere ipſam voles, videtur. Habet autẽ & dulcedinem, & amaritudinem, quaſiq́; mordicationem quandam leuem.Verùm ſatis erat, etiam ſi horum nihil guſtãtibus deprehendi poſſet, tamen ex eo quòd nõ extremè adſtringat, aliorũ quoq; ſaporum miſturã intelligere. Etenim ſi ſolus ſit auſterus,ſummus itidem

fuerit.

fuerit. At ſi nō ſummus, ſequitur ꝙ neque etiā ſolus. Quam enim propoſui adſtrictionis generationē, eam ſi ſolam citra alias in eſſe cogites, ſumma hęc ſit neceſſe eſt: quomodo ſi ſola corpori cuipiā caliditas ſummè ineſſet, id ignis vtique foret. Nā contrariorum miſturæ ſummitates ipſas frāgunt.

Quamobrem lingua tangentibus ipſam diſsimilaribus corporibus, ac per diuerſas eius partes ſimul agentibus, non quam in omnes illa partes inferunt, percipit affectionem, ſed ea ex parte primò affecta in totam ipſius diffunditur ſubſtantiam.

CAP. XVI.

Atque in ſimilaribus quidem * partibus calor, frigiditas, ſiccitas, humiditas particulares omnes differentias efficiūt: in diſsimilaribus verò, acrimoniæ, aciditates, auſteritates, acerbitates, dulcedines, amaritates, ſalſitates, aquoſitates, & vnctuoſitates. Itaque vnaquæq; ſimilarium in ipſis partium non multas, ſed vnam qualitatem obtinet: quod verò totum eſt diſsimilare, complures. Nam ſi mille, exempli gratia, hoc in cyatho huius ſucci corpora cōtineātur diſsimilaria, fieri poteſt vt centum adſtringant ſexaginta mordicent, ſexcēta ſint dulcia, ducenta amara, quadraginta ſalſa, ſicq; mutua miſtione tēperata hæc omnia ſint, vt partem nullam ſenſibilem accipere

corporibus.

ſit

ſit quantumuis paruã, quæ nõ ſit omnium particeps: vt in linguæ cõtactu omnes quidem agant, diuerſa tamẽ vnaquæque eius parte, nempe cui ipſam appropinquare cõtigerit: ipſa verò affectio, ex eo quod primò affectum eſt, in totã eam diffundatur: veluti ſi in frigore ingenti digitum vnum in aquam gelidam *repente immittas, tota interim manu horrebis, ſæpenumero verò & corpore toto. Nam velox eſt ex eo quod primò affectum eſt in corporibus ſenſilibus, in totum animal diffuſio, vt videlicet cũ calfacto vnà concaleſcat: refrigerato, ſimul refrigeſcat: ſiccato, pariter ſicceſcat: humectato, cohumeſcat: atq; adeò frequẽter etiã contraria vno tempore perpetiatur. Quò autem id facilius quod dicitur intelligas, alteri etiam exemplo adhibere animũ præſtiterit. Vidiſti opinor, quãdoque coniecto in aquam quietam lapide, ex hoc quidem moueri aquam incipientem, in orbem autẽ motum extendentem, tanquã centrũ ſit id quod percuſsit. Cùm ergo vno tempore in diuerſas placidæ tranquillæq; aquæ partes duo lapides coniecti duos effecerint circulos, qui per ſeſe inuicem ferãtur, contrarios conſpicies in quauis aquæ particula motus. Quæ res viris etiam naturæ ſtudioſis dubitationem non paruã attulit, num aliæ partes

confertim.

tes

es ab vtroque motuũ, an eædem ab vtroq; mouerentur. Nam quòd circulus circulum non ſiſtat, nec vltrà prorſúmq; ferri prohibeat, id manifeſtiſsimè cernitur. Idipſum item fieri mihi intellige, cùm eodẽ tempore pedes quidẽ in frigidam, manus verò in calidã indideris. In totũ enim corpus vtriuſque affectionis motus peruadit, contrariíque inuicẽ occurrũt. referátq; forſan nihil, etiamſi cõtraria nõ incedãt ſemita, ſed vnus ab vno, alter ab altero pede proficiſcatur: tunc enim nec nihil pati totum corpus, nec ab altero duntaxat pati dicere queas: nã & manifeſtò patitur, & ab ambobus patitur, incaleſcens: ſimul ac frigeſcens. Quod vtiq; & in febribus lepyriis & hepialis euenire autumo, extrà quàm quòd id illis non extrinſecus, ſed ex ipſo corpore caliditatis frigiditatíſque affectus exoritur. Quòd ſi quis dicta nũc aſſequi nequeat, certè ex eo quod iam dicetur, facillimè periculum facere poſsit. Etenim non longè ab iis quæ inquirimus abeſt, ſed ipſorum linguæ affectuum quoddam exiſtit. Nam ſi parem abſinthij portionem melli exquiſitè commiſtam, linguæ imponas, γλυκύπικρον (quemadmodum poëtæ * cognominant) *amorem.* hoc eſt, ex amaro dulce, quod ex ambobus miſtum fuerit videbitur: nimirum

cùm

cùm haud alio tempore mellis ſaporem lingua ſentiat, alio verò abſinthij, neque alterum ſolùm, verùm perpetuò ex vtriſq; inſolentem quandã miſtionẽ permiſtam. Tale quid euenit cùm in vnum ſuccum coïerint auſtera & nitroſa facultas, ſiue id natura miſcuerit, ſiue à medico fuerit copoſitum. Nam eodẽ tempore lingua vtriuſque ſucci qualitatẽ percipit: ac ſi percipit, nimirũ & afficitur, ídq; pro familiaribus illorũ viribus. Neceſſéque eſt quãque aliarũ corporis partium ſimiliter affici, etiamſi qualitates ipſas non ſentiat. Neque enim in patiendo aut non patiendo, ab aliis linguam differre putandũ, verùm eo quòd ipſam nihil familiarium affectuum ob exquiſitam ſentiẽdi facultatẽ latere poſsit. Quòd ſi ad id nõnihil faciat ipſius raritas: quippe ſucci facilius in profundum* penetrãtes, atque in molliculas partes actionem exerentes, tum validam quidẽ affectionem, tum verò ſenſum eius imprimunt euidẽtiorem: veruntamen maior vis in ſenſu accurato potius quàm in affectionis robore conſiſtit: cum affectionis robur nihilo ſecius & in exulceratis partibus fiat, ſed quia exacta ſentiendi vi carent, idcirco ſuccorũ qualitates non percipiunt. Liceat verò cùm in illis, tum etiã ante illas, nõdum videlicet cute exulcerata, miſtã ex

Aptius deſcendẽtes.

contrariis facultatibus actionem ſimul in corpore fieri colligere. Etenim ſi parti inflãmatæ ſolani ſuccũ imponas, denſari eam cõſtipariq; & cohiberi tranſpiratus conſpicies. Itaq; ſi pluſculo idipſum tẽpore facias non rubram ſeruabis particulã, ſed aut liuidam aut atrã efficies: id quod aſsiduè in eryſipelatis à medicis pleriſque fieri videre eſt: nam & ea tempore dura atráq; immodicè refrigerando efficiunt. Quòd ſi ergo nõ ſolanũ, ſed anthemida, hoc eſt chamæmelum parti inflammatæ impoſueris, eã prorſum contrà affici videbis: quippe quæ rara, fuſa, mollis, *laxáq; euadet, [cum nondũ cutis exulcerata fuerit,] multúmq; in ipſa parte ſuperfluitatis quæ ſub ipſa cõtinetur trãſpirabitur, nec liuida vnquã atráve erit, etiãſi vel plurimis deinceps diebus chamæmelo vtaris. Fũdere enim hoc ac digerere per halitũ poteſt, haudquaquam contrahere, condẽſaréve, aut trãſpiratus prohibere. Quod ergo ſolano chamæmelum contrarium ſit facultate, illinc liquet. Quòd verò etiam ſi vtranq; cõmiſceas, euidenter tamẽ vtriuſque vires perſpicies, ego ſanè expertus ediſſerã: quanquam te quoq; malim ipſa re experiunda euentum cognoſcere, quàm narranti mihi fidẽ habere: id quod ſcio efficiet quiſquis veritatis amore tenetur. Oportet

Interpres videtur legiſſe laxa. Aldin. codex, tepida.

verò vt in re tam patẽti orationem ſequentem abſoluere. Si enim ſimul impoſitis ſolano & anthemide, neq; ita denſa, dura, tẽſa, liuidáq; reddatur, atque ſi ſolo vſus ſolano eſſes: neq; adeò rara, mollis, laxa, rubénſq;, ac ſi chamæmelo ſolo vſus fores, ſed dictorum vtriuſq; mediam accipere affectionem particula cõſpicitur, conſentaneũ eſt vtrunque medicamentum ſecũdum ſuam operatum eſſe facultatem. Nam ſi neutrũ quic- 1
quam egiſſet, ſed quieuiſſet, vtrunq;, quam ab initio affectionẽ particula habebat, eam haud dubiè ſeruaſſet, nõ ſecus ac ſi omnino nihil impoſitũ foret. Sin autem alterũ quidem eorum operatum fuiſſet, alterũ verò penitus deuictum nõ mediã affectionẽ, ſed extremarũ alteram perpeſſa particula eſſet. At ſi vtrunq; egit, eáq; cõtraria facultatibus fuere, contraria vtiq; eodem tempore corpus perpeſſum eſt. Nec enim parti 2
tis inter ſe agẽdi vicibus operabantur, tanquam ſi vtriſq; exempli cauſa totum diem impoſitis, ſex horis prioribus medicamentorũ alterum, reliquis verò ſex alterum ſuo viciſsim munere fungeretur: nugax enim hęc eſt hypotheſis, nec ſolùm demõſtratione, ſed probabilitate quoq; omni deſtituta. Quanquam profectò nec ita quidẽ fundi contrahíq; ſubiectam cõtingit ſubſtantiã, velut

velut in iis qui in balneis lauãtur, posteáq; ingrediuntur frigidã, sed potius ita vt si lauanti frigidam aquam aspergas. Sic enim non diuersis tẽporibus, sed eodem contraria perpetietur. Igitur quẽadmodũ in medicamentis cõpositis mirum non est, si contrarij simul affectus corporibus infligãtur: ita neq; in simplicibus, cũ & ipsa sensu quidem omni atque cognitione simplicia appareant, verùm naturâ sint cõposita. Quin etiam quemadmodum in iis quæ nos componimus ac cõmiscemus, interim, si ita visum est, plus adstringẽtis succi indimus, interim plus dulcis, aut amari, aut salsi, aut acris, aut alterius cuiuspiã cõtrariorũ, nonnunquã verò vtrosq; partibus paribus, ita quoq; naturã in arboribus, fruticibus, herbis, animalibus, & in ipsa quoq; terra cõtrarios tẽperare succos paribus aut portionibus, aut viribus alienũ nõ est. Potest etiam quandoq; alterũ vincentem efficere. Itaq; actiones eorum in misturis paribus similes euadẽt, in imparibus autẽ diuersæ. Ne quis ergo putet, quod & suprà monuimus, nihil referre, adstringentẽ succũ dicas, an adstrictionẽ. Nã adstrictio *vna res intelligitur, adstringẽs verò corpus duplex: sicut & calfaciens partim simplex & summũ vt ignis: partim par exuperantiã caloris, vt sanguis.

vna simplex res.

Sic adstringẽs quoq; aliud summum est, vt exempli causa, alumen, & melanteria, siue atramentũ sutoriũ, & galla & rhus: aliud quia adstrictionis cuiusdã est particeps, velut pirum, vinũ, malum, rosa: nam minimũ omnino est in rosa quod adstringit, multis numeris eo quòd nõ est eiusmodi superãte. Quapropter nõ abs re exigui quoq; adstrictionis effectus sunt, tãti scilicet dum à relaxandi facultate quæ rosæ inest, corporũ 1 illi admotorũ robur non exoluatur. Itaque mirandũ non est, medelam esse eã inflammationũ ac potissimũ dũ increscũt adhuc atq; augẽtur, plúsq; etiam dum incipiunt.

Quòd rosaceum, vtpote olei rosæq; mediam ad vnguem naturam obtinẽs, inflammationum optimum in augmento remedium sit.

CAPVT XVII.

ROsaceum verò (vtpote cuius natura olei rosæque in medio est) in inflam- 2 mationum augmẽtis optimũ est remediũ. At oleum ipsum commodũ est, vbi inflammationes maximè vigẽt: id quod experimẽta docent: causam autẽ nos in tractationibus De medẽdi ratione exponemus. Porrò rosaceum vt quod in medio eorum simplicium ex quibus confectũ est consistit, vtique & in medio tempore vtilitatem ostendit. Nã per initia repellere comprimeréque influ

influxus magis oportet, in vigore autē ita per halitum digerere, vt morſus abſit:at in incrementis repellere ſimul ac digerere. Id quod ſi quis nudū,citráq; iam dictas ratiocinationes audiat, fortaſsis fidē non habebit.Nūc autem mirer,ſi quis adeò ſit ſtupidus, vt rationi nondū acquieſcat.* Nā ſemel vnóq; impetu ab adſtringentibus contrahentibúſq; ſubſtantiā, ad laxantia fundentiáq; trāſire, planè abſurdum eſt:ſicuti ſanè æquū eſt, in intermedio principij ſtatúſque ſpatio, dum videlicet morbi adhuc increſcūt,nec planè repellere ſicut in principiis,nec itidē digerere ſicut in vigore, ſed perinde vt morbi cōſtitutio cōditio media eſt inter contraria,ita medicinā quoq; mediā eſſe oportet,quæ videlicet nō vt in principiis adſtringat, nec vt in vigore digerat. Atqui mediū omne ex cōtrariis miſtū eſt, iiſq; inuicē totis per tota tēperatis, aut per exiguas particulas ſenſum effugiētes eorū quibus apponuntur.Porrò hoc an illo modo roſaceum miſtū eſſe velis ex contrariis, mea quidem certè nihil refert : nam vtroq; modo propoſitum demōſtrari poteſt. Satis autem certò ſcio, ſi ratiocinationes de his omnes tū quas Theophraſtus memoriæ prodidit,tum quas nos toto hoc tractatu cōplectimur, multū animo verſaueris, te ſecun-

Nam & neceſſe eſt per inflāmationū incrementa cōtrarias eſſe indicationes.

dum miſtionis modũ reperturum. Quin & in profundũ penetrare, & corpora arentia magis quàm oleũ humectare roſaceum poteſt: arbitrórq; ſubinde roſaceo te præden-ſas coriaceas tunicas teri vidiſſe: quoniam neque oleum, neque hydrelæum (quod ex aqua & oleo miſtis cõſtat) eas probè molli-re ac madefacere poſsit, quia videlicet craſ-ſiorum ſunt partiũ, quàm vt penitus imbi-bi ac penetrare queãt: roſaceo verò præter 1
cætera quæ poteſt, paucula quædã ineſt ad-ſtrictio, haud parum huic rei cõferens. Nã quæ magnopere auſtera acerbáq; ſunt, pri-mo ſtatim cõtactu externã ſuperficiẽ con-denſantia humorẽ* ingredi imbibíq; pro-hibẽt: at quæ paululum quidẽ adſtringunt, cæterùm plurimum in ſe cõtinent eſſentiæ tum tenuis tum tepidæ, tantũ abeſt vt præ-adſtrictione ingredi altius corpora admo-ta prohibeantur, vt etiã ab ea magis ſcilicet 2
impellente, iuuentur. Quæ autem penitus tenuia calidáq; ſunt, magis digerunt diſcu-tiúntq; humores ex corporibus quibus ad-mouẽtur, quàm alios ipſa apponant. Porrò quæ frigida ſunt & craſsioris eſſentiæ, om-nino nullũ introducere humorẽ queunt. In quibus verò humiditas ineſt tenuis pari-ter & tepida, hæc per eſſentiæ quidẽ tenui-tatem & tepiditatẽ promptè mobilia, cor-

porum

ntrò fer-ri.

porum* quæ contingunt, meatus subire nihil prohibet. Quod verò non admodũ calfaciunt, ex eo liquet, quòd existentẽ in illis humiditatem nõ digerant. Si verò prætérquàm quòd sint eiusmodi, insuper exiguã adstrictionem possideant, quæ tenues particulas meatũ iam ingressas in profundum propellere valeat, ipsámq; extrinsecus superficiẽ quadãtenus cõstringere ac cõdensare, ea inter omnia humectantia efficacissimè humectant. Adstrictionis enim natura est, vt meatus occludere præoccupans, vicinámque substantiã ad se contrahens, constipánsq;, iis quæ humectare valent, impedimẽto existat. At quæ adeò infirma est, vt in rosaceo, quæ ipsa vincatur potius quàm vincat, tenues calidásq; rosacei particulas præuertere quidẽ nequit, sed vbi illæ altius penetrauerint, in ipsam iam tum superficiẽ externam agere incipit, pro viribus constipando, contrahendo, ac condensando. Ex quo necessariò sequitur, vt quæ ingredi meatus anteuerterint exigua corpuscula, intrò propellantur, ac meatibus præclusis foras regredi inhibeantur.

Τῶν κινουμένων.

Quòd quæ frigiditate interimunt deleteriјs, ex mutatione celeritate vti corrumpant euenit, ac proinde alienam requirant caliditatẽ quæ velut manu in totum deducat corpus.

CAPVT XVIII.

SAnè ad opera eiuſmodi nõ mediocriter confert innata corporibus noſtris caliditas: quippe quę intrò ad ſe attrahat, & cõminuendo extenuet. Hinc eſt quòd & quæ naturâ frigida ſunt medicamenta, nempe quæ deleteria nuncupantur, vtputa cicuta, papauer, hyoſcyami ſemen, mandragora, & quę eius ſunt generis, citius magíſque in calidis naturis vim ſuã exerãt, cuius & tu, tametſi vnũ ex ambiguorũ difficiliúmque problematum numero habitum id fuerit, haud difficulter, modò nõ ſegniter iis quæ dicimus aduerteris animũ, ſolutionem inueneris. Etenim cũ ſit impoſsibile vt talia interficiãt, niſi prius cor ipſum refrigerent, ſanè intrò comminuta extenuatáq; ingrediantur neceſſe eſt. Id quod ex ſua natura præſtare nequeunt. Quippe quæ craſſarum ſunt partiũ, nec facilè moueri poſſunt, nec vt minutim cõcidantur, prorſúmque ferantur, ex ſua natura obtinent: verũ adſcititiã caliditatem requirũt, quæ in minuta ſecet, extenuet, atque comminuat, quæque velut manu ducat, atq; in ſubtiles partiũ omniũ meatus deducat. Itaque ſi quando ea abſit cunctantur tardántq; in maioribus meatibus hærentia, & venis atque arteriis velut innatantia, ac temporis ſpatio interim per

long

longos errores ac multas iactationes ab hu moribus qui in eis ſunt viciſsim nonnihil perpetiuntur. Oſtenſum eſt enim iam ſæpe numero, in ſeſe mutuò qualitates omnes quadãtenus agere. Nã & lapis ab aſsiduo aquæ ſtillicidio excauatur, gladiúſq; ceram ſecando hebetatur. Monſtratum etiam eſt, actiones animantium à ſolidis ipſorũ corporibus perfici: quare cum hæc nondum à refrigerantibus medicamentis refrixerint, animans ſuperſit neceſſe eſt. Porrò refrigerari nequeunt prius quàm illa in proprios iſtorũ meatus ſubierint: atqui ex ſua id natura craſsioribus frigidíſque medicamentis datũ nõ eſt, niſi ſuccurrat quod velut deducat. Deducit porrò vt cauſa primaria, arteriarũ attractio (oſtẽdimus enim ipſas inter dilatandũ vicinũ omne attrahere) vt ſecundaria verò & materialis, eſſentiæ tenuitas: quam cum ex natura ſua nõ obtineant frigidiora craſsiorúmq; partiũ medicamẽta, iis vtiq; opus habẽt quæ præbeant. Corpora itaq; quæcunq; temperaturæ ſunt frigidioris, ea arteriarum tractum imbecilliorem quàm calida poſsidẽt (id quod etiã demõſtratũ eſt) atq; ĩ minutas particulas medicamentorũ ſubſtantiã redigere celeriter nequeunt. Proinde medicamentũ & ipſum cunctãdo tardandóq; temporis ſpatio ali-

quid perpetiatur par eſt. Itaq; interim accidit vt cõcoquatur, velut lactucæ ſuccus. Nã & is tempore concoquitur. At ſi integer ad cor pergere properaret, nõ ſecus atq; cicuta hominem in erficeret: euenit autem id ipſum aliis quoq; omnibus admodum refrigerantibus ſuccis. Nam niſi celeriter interimere poſsint, ſanè ex hoc omnino nullius effectus reddũtur. At quæ aut eroſione aut putredine euecant, iis vt tẽpore inualeſcant accidit. Siquidẽ temporis ſpatio putreſcunt omnia, *eóq; magis quò fuerit humidior calidiórque locus. Meritò ergo fit, vt quæ frigore ſuo noxam inferunt, iis actionis celeritas ad perniciem proficiat: quippe quæ alioqui tẽpore excalfacta, vim per quã agebãt, deperdãt. At quibus actio conſiſtit in putredine, iis tempus actionẽ adauget, quoniã ſcilicet & putredinẽ. Nec enim animal vllum interire poteſt, quin cor ab agendi munere ceſſet: fieri porrò vt ceſſet nequit citra maximam intemperiem. Siquidẽ non ſimpliciter quàm par eſt aut calidius, aut frigidius, moueri deſinet. Eodẽ modo ſi modicè ſiccũ aut humidũ euadat: minus enim ſuo fungetur ob haſce quidẽ intemperies munere, cæterũ motu nõ vacabit, prius quàm eximiã immẽſam aut caliditatẽ aut frigiditatẽ, aut effectricum qualitatum aliquam

*Idq́; magis in humido calidóq; loco.

iam acceperit. Porrò medicamentis quæ
igore occidũt, vbi ad cor pergere cunctã-
ir, simile quid accidit, quod lignis humi-
is viridibus frequenter euenit. Hæc siqui-
ẽ si multa aceruatim in ignẽ cõiiciantur,
i celerrimè extingũt: sin vndiquaq; in or-
ẽ cõposita prius siccentur, ac incalescãt, &
einde sensim iniiciantur, tantum abest vt
xtinguant, vt etiã alimento illi efficiãtur.
ic hominem quidem cicuta necat tum ob
eatuum amplitudinem, calorísq; multi-
udinem, tum ob attractionis arteriarũ ro-
ur validum etiámnum ad cor pertingẽs.
turnos verò ob causas cõtrarias haud ene
at, vtputa cùm & retineatur & cunctetur,
c sese temporis tractu concoqui præpara-
íque à corde tanquã à foco præcalfactum
inat, nõ secus ac ligna extrinsecus. Quare
ec id quidem mirum dubiúmq; relinqui-
ur, sed est quale lactucis accidit, quippe
quæ moderato esu hominẽ nutriant. At si
quispiã expressum earũ succũ largiter hau-
serit, nõ secus profectò morietur quàm qui
aut cicutam, aut papauer sumpserint. Sic la
ctuca si cor refrigerauerit, interimit: sin cõ-
coquatur, alimentum animali efficitur. Ad
eundem arbitror modum cicuta hominem
quidem celeritate distributionis interficit,
sturnos verò tarditate ipsa nutrit. Si verò
exi

exiguum quiddã ſumatur, mortẽ homin
nequaquam inferet. Id quod anus Atheni
ſis experimento docuit, cuius apud omne
percelebris memoria eſt. Etenim ea *ab ex
gua cicutæ portione auſpicata, nullo detri
mento ad permagnam progreſſa eſt copiã
principio enim paucum exiguitate ipſa de
uictum eſt: aut cõſuetudo naturale reddi
dit. Nec enim nunc locus eſt, vt cur pluri
mum poſsit conſuetudo, cúrq; velut alter
ac adſcititia natura ſit, vti à veteribus pro
ditum eſt, cauſam reddam. Nam ita maiu
euaderet operis acceſſorium, quàm ipſum
opus, vt omittam quod ſeparatim de ho
tractauimus. Verùm connectendus eſt per-
ficiendúſque præſens ſermo.

*À mini ma.

Quòd medicamentorum quæ frigiditate ſua in-terimunt, nullum prorſus genere letale ſit, ac dele-terium, ſed ſola quantitate.

CAPVT XIX.

EOrum ergo medicaminũ quæ frigore
interimũt: nullũ genere letale eſt, ſed
ſola quantitate. At in erodentibus, putrefa
ciẽtibus atq; excalfaciẽtibus haud ita ſe res
habet: ſed de his paulò pòſt dicemus. Quæ-
cunq; autem frigiditate occidũt, ea exigua
quantitate ſumpta mortẽ non adferent, nõ
magis quàm ſi copioſæ flammæ pauxillum
aquæ inſtilles, aut lignum iniicias humidũ

t viride. Quẽadmodũ itaq; nisi calorẽ ha-
eant abundantẽ, qui tum cõminuat: tũ ad
or vsq; perducat, interficere nõ poterunt:
c si quod cõminuit ac deducit, multò va-
tius fuerit, prorsum deuincet, mutabítq;
c alimẽto vt sibi sit medicamentũ efficiet.

Quòd medicamenta quæ naturà sunt frigida, re, à veteribus poteſtate frigida appellentur.

CAPVT XX.

QVamobrem eius quoq; nũc protinus meminisse oportet, veteres medicamenta naturâ frigida, potestate meritò dixisse frigida. Nam ea quoq; quandãtenus t refrigerent potẽtiam à nobis accipiunt, icut excalfaciendi calida. Quòd si alio mo o illa, alio verò ista, nihil vtiq; refert: generale enim idem cõmunéque vtrisq; est, æpe alterationis principiũ ex passuro corpore in acturum medicamẽtum procedẽs. Nam quæ potestate quidẽ sunt calida, alterantur eo dũtaxat, quòd incalescãt à nobis: t quæ natura frigida, tũ quòd cõminuantur, tũ quòd ascititiũ accipiãt motũ. Cùm taq; ipsis tanquã frigidis agere absq; corporis patientis auxilio nõ licet, iure potestate frigida dicũtur. Nã vt actu nos frigefaciant, nõ prorsum ex sese obtinent, verùm à nobis prius perpetiantur vt refrigerent oportet. Etenim in minuta cõteri, & aduẽ-

titium

titiũ motum accipere, affectus sunt medic
minũ. Atramen si cui libeat ea actu frigid
Permittẽdum. nominare *haud equidẽ repugnem, mod
omnis in verbo dissensio sit, res autẽ vtrisq
confessa. Siquidem (quod paulò suprà mo
nuimus) id genus oia calidum corpus qu
agere possint postulant. Ea propter meco
nium, hoc est succus papaueris, & cicuta, s
vino mista bibantur, ocyus necant, licet nõ
quouis tẽperata modo. Si enim ipsa pauci
sima plurimo vino misceantur, prorsus de-
uinci possunt. Si verò pauculo multa, dedu
cũtur quidẽ ad cor, vinci autem nequeunt
Si quis verò papaueris succũ, quãtus inter-
ficere potest, hauserit, ac etiámnum tamen
supersit, recta ratione & hunc quoq; sana-
bit epotum vinum vetus & copiosum, ma-
gísq; etiã si generosum fuerit: nam id quo-
que magis calefacit. Quod verò cor nondũ
admodũ refrixerit, liquet: quãdoquidẽ ad-
huc homo viuit. Tum autẽ digestionis in
corpus tarditate quadãtenus mutatũ iam à
corpore esse pharmacũ, sicuti lignũ viride
vbi proximè ignem aliquãdiu iacuerit: nec
id quidem obscurũ est. Calidũ itaq; id tem
poris vinũ ebibitũ præsentissimũ est reme-
diũ, nósq; etiã quendã extreme iam refrige
ratũ vini lesbij potione seruauimus, potést-
que idem falernũ, surrentinũ, ariusiũ, tmo-
lites

tes austerum, ac quotquot calida simul & quisitè vinosa fuerint vina, eundem cum sbio præstare valent effectum. In summa uod tenui perlucidáq; cõsistentia est, * co-ore vermiculo aut flauo, odore gratum, uódq; multam aquæ misturam exposcit, d tum admodũ excalfacere est natũ, tum icilè vndiq; per corpus vniuersum defer-. Tale ergo naturâ vinũ, ætate vetus, me-acius mistũ, eos etiam qui refrigerati iam int persanat, nec solũ à papaueris succo, ut alio quopiam refrigerantiũ medicami-ium, verumetiam qui in morbis aut ex sto nachi, aut ex cordis dolore animi patiun-ur deliquium. At quod cũ refrigerantibus nedicamentis, quò celeriorem mortẽ affe-ant, bibitur, id nec multũ est, nec genero-im, sed quod comminuere ea ac distribu-onis sui impetu in cor perducere modo aleat. Atq; de his quidem hæc sufficiant.

Quòd fuluũ est aut flauum. Gellius interdum κιῤῥὸν vertit Giluũ.

De actione medicamentorum, quæ putrefactione & erosione nos necant. CAP. XXI.

QVoniam autem de iis etiam medicamentis, quæ erosione ac putredine nterimere sunt nata, dicturum me, quòd empore perniciosiora reddantur, & ipso enere naturam nostrã corrũpere possunt õ modò multitudine, velut refrigerantia, am pollicitus: tẽpus nunc est de his dicere,

Con

Coniuncta est enim quadantenus quæ de his habetur oratio, iis quæ de medicamẽtis potestate calidis dicũtur. Verisimile siquidem est pleraq; eorum etiã actu esse calida, sed idcirco nos fugere, quoniã aut ipsi plurimũ habeamus caloris: aut crassa eorũ essentia sit. Redigamus enim eadẽ rursum in memoriã, nempe quòd in balneo frigida nobis videatur vrina: itidémq; memoria repetamus, quòd cum in solium calidũ descendere non valeremus, aliud prius minus calidum ingressi, nullo negotio quod anteà intolerandum videbatur, posteà pertulerimus. Quin & aqua fontium tẽpore hyberno, quibus manus algẽt, tepida apparet, cùm aliis nõ videatur eiusmodi. In summa enim (id quod anteà quoque diximus) pro suo vnũquodque affectu corpora admota sentire cõsueuit. Sic ergo si manum habens frigidã, eam in tritici aceruũ immiseris, luculẽter calorem percipies: sin calidam, nequaquã. At si stercori columbino accumulato, potissimum syluestrium columbarum manum inseras, etiam si calidam, manifestã tamen senties caliditatẽ. Sic misy, sory, chalcitis, erugo, calx, aliáq; id genus innumera, si illis aceruatis manũ altius iniicias, protinus videbuntur esse calida. Cæterũ si bolum ex eis vnum aliquẽ acceperis, cuius

extrin

extrinseca superficies ab ambiente extrinsecus aëre sit refrigerata, meritò nullum percipies calorem: quippe qui refrigeratas tantùm eius partes contingas, ídq; antequam in minutas redactę sint. Ad eundem modũ hyeme sæpenumerò tũ putealis aqua, tum præsertim fontalis, calida tangentibus est visa: verùm si quis calfactis prius manibus contigerit, frigida, videbitur: memoraríq; sanè posśint alia, id genus*infinita, quibus facilè adduci quiuis posśit, vt credat medicamenta poteſtate vt ad nos calida, alte[illegible] animantium generi actu eſſe calida.

*μύρια sexcenta lat. [illegible]nitũ pro [illegible]finito vsurpantibus.

Quòd rectè quæ erodendo putrefaciendóq; interimunt medicamenta genere non quantitate deleteria sunt dicta: & quòd quantò in corpore morantur diutius, tantò & magis agere sunt nata.

CAPVT XXII.

Atque hæc quidem obiter dicta sunto. Cæterùm quæ nos contactu aut per putredinem, aut per erosionem interficiũt (nã de his habebatur oratio) ea recta quidem ratione humanæ naturæ deleteria toto genere existimata sunt, nõ vt frigefaciẽtia, dũtaxat quãtitate: hæc enim interdu[illegible] vincuntur, & nutrimentũ animali reddun-tur: putrefacientia autem etiam si quãtitate minima sumantur, omnino tamen corrumpunt, quia videlicet quæ putredini ob-

noxia ſunt calore humiditatéq; putreſcere ſolent. At qui calidus humidúſque ſanguis eſt. Itaque putreſcere nũquam ceſſare poſſunt, ſimúlque viciſsim putrefacere, quæ σηπεδονώδη à putrefactione vocantur medicamina. Proinde longo etiam poſt tempore à quo ſumpta ſunt nonnulla interimũt, potiſsimum quæ craſſa, terrenáque eſſentia ſunt. Hæc enim corporibus noſtris inhærentia inſidentiáque, dein temporis ſpatio putreſcentia erodunt corrumpúntque

animalis. vicinas*corporis partes.

Qua cauſa putrefacientia medicamina, licet genere letalia ſint, non tamen perpetuò occidant.

CAPVT XXIII.

AT quæ tenuiora ſunt, etiam excerni interim cum excrementis poſsint: feréque accidit, vt duas ob cauſas iſtas quandoque medicamenta putredine eroſionéve necantia non interficiant: vnam videlicet, quam modò admodum dicere deſij: nempe cùm vnà cũ excrementis excernũtur priuſquàm iniuria corpus afficiãt: alteram, ſi cui accipienti bona faueat fortuna, videlicet aut cibis, aut quæ alioqui conferũt, vtenti: aut medicũ qui curando præſit, nacto. Nã vbi grauis ab iis noxa illata eſt, malum neque victus ratione, neq; generoſorum medicaminum, medicíque auxiliantis ope ſiſti

por

poteſt. Quòd ſi prorſum exile ſit deleteriũ, nihil repugnat quò minus illud quoque nihil perficiat, propterea quòd cum recremẽtis excerni poſsit aut idonea victus tatione homo vti: vtputa ſi cantharidis ſit cẽteſima drachmæ particula: nam id priuſquam noxam animali inferat, vnà cum vrinis excernatur. Sanè cantharides vrinam cientibus medicinis miſcentur, ſicut pleraq; alia letalia alexipharmacis, hoc eſt amuletis. Atque id genus medicamenta compoſita* ſi aptè temperata fuerint, omnino efficaciſsima ſunt: quemadmodum quod ex cantharide conficitur, vrinæ mouendæ accommodum eſt. Feruntur enim alioqui ſponte ſua cantharides per vrinam ad veſicam, atque ſic rodendo eam exulcerant: verùm vbi paucum ex illis multis miſcetur bonis atque vtilibus, illa quidem velut manu ducũt, rodere tamẽ nequeũt. Opus eſt enim vt quicquid agat, etiam ſi ſit valentiſsimum, aliquantam tamen & magnitudinẽ habeat: quando nimirum & ignis ipſe, ſi prorſum minimus ſit præter quàm quòd non vret, ne calfaciet quidẽ: quippe cùm & centeſima ſcintillæ portiuncula ſenſu à nobis ſit imperceptibilis. Ex quibus omnibus patet, quæcunque frigiditate interimunt, ſi paucula ſumantur, nutrire corpus poſſe velut

cum aptè mixta fuerint.

lactucæ ſuccum: at quæ patrefaciendo erodendóque, ea nunquam nurrire, ne ſi præ paruitate quidem innoxiè corpus permeent: genere nanque talia humanæ aduerſantur naturæ.

Quòd in medicamentis, diſſimilaris ſubſtantiæ reperiatur miſtura: ac proinde vbi fine ſuo purgantia fruſtrantur: interim quidem extremè lædimur, interim nequaquam. quippe vbi deleteriam in ſe vim permiſtam obtinent, ad corrumpendum conuertuntur. Si verò vim non habeant deleteriam, concoquuntur, talémque generant ſuccum, qualem trahere nata erant.

CAPVT XXIIII.

QVemadmodũ in ſaporibus antè monuimus, nullum propè eorum alienæ eſſe qualitatis expertem, verùm ſiue in arboribus, ſiue in herbis, ſiue in fructibus miſtos ſemper alterius generis eſſe ſaporibus: ita in medicamentis intelligere oportet, multas diuerſi generis miſtas eſſe ſubſtantias: id quod inuenias, ſi conſideres granum cnidiũ hoc à cnico differre, quòd plurimum habeat caliditatis. Nã ſimilitudinẽ vtriuſque ſubſtantiæ tactu viſúque cognoſcere liceat: prætérque ea tertium eſt, quòd ambo pituitam detrahunt. Oſtẽſum eſt ſiquidem nobis in commentariis De naturalibus facultatibus, quòd qualitatum quæ

in

in substãtiis sunt proprietatibus attractiones perficiantur. Attamẽ grano cnidio multum permistum caloris est, quare à cnico distat. Idcirco purgantium medicamentorũ, vbi fortè purgatione frustrantur, quædam extrà quàm quòd noxam corpori nullam afferunt, etiam alimentum homini prębẽt: alia verò in corruptionem, ac tanquam in venenum vertuntur. prorsum enim medicamentum expurgans vel cum vno saltem humorum, qui in corpore sunt nostro, similitudinem quandam obtinet, non autem perpetuò permista est illi vis quædam venenosa: quamobrem nec perpetuò licet non purget, iniuria afficiet, verùm concoctionem accipiet, talémque producet humorẽ, qualem trahere natum erat.

Quamobrem, cùm qualitatum proprietate attractiones perficiantur, purgantia medicamenta quidem perpetuò humores attrahant familiares, nec tamẽ vnquã à familiaribus attrahantur. An quòd efficaciora sunt purgantia medicamina, sic vt attrahere potius quàm attrahi sint idonea.

CAPVT XXV.

NOn autem me fugit, qui in naturaliũ facultatum commẽtariis exercitatus antè non sit, hasce ratiocinationes non satis consequi posse. Demõstratum enim ibi est, plerasq; perfici attractiones qualitatum

familiaritate:proinde quanque ſingillatim animantis particulam familiare ſibi nutrimentum attrahere. Ad quam ſententiã ſeu dogma ſequitur medicamenta purgantia eſſe quidem detrahendis humoribus familiaria, verùm quæ attrahunt, quodãmodo eſſe efficaciora valẽtioráq;,ſicut magnes lapis ferro : quippe qui ad ferri naturam accedat,ínq; ferri metallis reperiatur, eíq; magnopere ſpecie perſimilis ſit, verùm fortior eſt quodammodo, vt attrahere ſit aptior, quàm attrahi. Quin nec cnicum quoq; à pituitæ natura alienũ eſſe diffidẽdũ eſt, vti colore ſuo præ ſe fert:ſed tamen calore ipſo quàm pituita valẽtior eſt, vt trahere quàm trahi magis par ſit. Ad eundem autẽ modũ granum cnidiũ,ſed ſi quando fortè à corpore noſtro vincatur (id quod aſsiduè cnico vſu venit,rarius autẽ grano cnidio, nimirũ ob robur)vice purgationis alimentũ efficitur:velut veratrũ ſemper coturnicibus.Volo autem(quandoquidẽ in hunc ſermonem deſcendimus) logici cuiuſpiam meminiſſe theorematis, quod & in commentariis De demonſtratione mõſtrauimus,cæterùm in rem præſentem haud inutilis.Eſt autẽ theorema eiuſmodi , Demonſtrationum aliæ, quòd ex neceſsitate hoc illi inſit concludũt: Aliæ, quòd ineſſe poſsibile eſt : Harũ ipſarum

rum quædam in id quod ex necessitate inest recidunt, quãdo videlicet ex necessariis consequuntur principiis, velut in hoc ipso quod modò monstrauimus. Siquidem in grano & cnico pituitosum inesse succum euidenter monstrare non est: tamen posse esse, ac probabile verisimileq; esse ratione colligitur. Sed quia attractiones, substantiarum fieri similitudine ostendimus (demõstratum enim subinde est, in purgationibus attractionem esse eorũ quæ purgantibus medicamẽtis similia sunt, haud verò omnium simul succorum alterationem) similitudinem inesse quandã vtrisq; substantiis, & eius videlicet quod purgat, & eius quod purgatur, necesse est. Porrò cũ quod purgatur, pituita est: quod trahit, pituitosum sit oportet. Pituitosum autẽ esse oportere quod trahi diximus, non autem planè pituitam. Etenim similitudinẽ inesse substantiis diximus, non identitatem: contrarium enim cernimus. Nam neque ferrum attrahit ferrum, neque caro carnem, sed lapis sideritis ferrum, caro sanguinem. Differunt enim, mea quidem sententia, idem & simile. Quippe pituitæ pituita eadem est, & cnicum cnico, similis autem pituitę cnicus, non tamen idem. Neque enim quæcunque *aut biliosa aut pituitosa dicimus, perinde *Add. edulia.*

tanquam bilem aut pituitam continerent, ſic nūcupamus. Huius enim opinionis abſurditatem deteximus cùm in Naturalium facultatum commentariis, tum multis alibi locis.

Quòd in pugantibus medicinis duplex inſit ſimilitudo, nempe quædam actu, & quædam potentiâ.

CAPVT XXVI.

QVapropter prætereunda ſunt omnia huiuſmodi. Illud verò rurſus repetendum eſt, quòd ipſorum purgantiū medicaminum quædam iam etiam poſsident idoneam ad attractionem ſimilitudinem: quædam non perfectè quidē eam obtinēt, verum in animantis corpore accipiunt, nō ſecus atq; vrentia medicamēta, quæ cauſtica Græci vocant. Itaque duplex quoque in his ſimilitudo eſt, vna actu, altera potentiâ, velut & in aliis omnibus. Quin & permiſti ſunt ſimilibus in vnoquoque ſuccis, alij diſſimiles, qui partim quidem medicaminoſi ſunt, partim non. Quare vbi purgationem haud aſſequuntur, quædam purgantium malum corporibus noſtris inferunt, quædam verò alimentum*exhibent.

'et. ad
it, inno-
uum.

De immoderatis purgationibus, quas ὑπερκαθάρσεις Græci vocant. CAP. XXVII.

POrrò quoniam ſemel ſermonē de purgantibus medicamētis attigimus, præſtit

ſtiterit fortaſsis nonnihil quoque dicere de nimiis purgationibus, quas ὑπερκαθάρσεις Græci vocāt, quaſi ſuperpurgationes dicas. Euenire igitur eæ ſolent, cùm purgans medicamen vſq; adeo inualuit, vt in vaſorū ad ventrem pertinentiū oſculis mordicationē apertionémq; multam relinquat, aſsiduéq; irritans conuellénsq; corpora, quæ in vaſis ſunt vires diſſoluat atq; deiiciat. Nā quod in ventre euenire conſpicimus, vbi vires eius in extremam inciderūt infirmitatem, idem in venis accidere putandū. Quid porrò eſt quod in vētre euenit? vomitus totius eius quod deglutit, vbi videlicet ſuperiores eius partes debilitas occupauit: inteſtinorū verò læuitas, vbi inferiores. Oſtēſum eſt autem & de hiſce latius in tractatu De vacuādorum cauſis. Huiuſmodi affectum exiſtere in venis exiſtimandum eſt in ſuperpurgationibus. Cùm autem per initia modica etiamnum ſit & apertio, & imbecillitas, tū quod & tenuiſsimum eſt, miniméque naturæ familiare, excernitur: *ſed vbi vtraque *iuſto plus.* adaucta eſt, iam tum etiā craſſa, & quę naturæ animalium familiariſsima ſunt, euacuantur: quamobrem flaua bilis primo, pituita ſecundo loco, tertio loco atra bilis, poſt hæc poſtremus omnium in ſuperpurgationibus effunditur ſanguis: vtpote qui

naturę succus sit familiarissimus. Ante hũc verò primus quidẽ qui tenuissimus postremus qui crassissimus. Disseruit autẽ & Hippocrates in opusculo quod de natura humana inscribitur, de ordine qui in istis euacuandis seruari solet, ac nũc quoq; ne quid huic sermoni desit, dicendum est. Etenim si quod pituitã ducat medicamentum exhibeas, prima quidem in superpurgationibus flaua, mox atra, *tertio loco sanguis eiicitur. At si quod flauam bilem detrahat, pituita consequetur, tertia atra, quartus demum reddetur sanguis. Quin & si atram bilem purgare sit natum, eam quidem primam euacuabit: post quam flauam, deinde pituitam: omniúmq; postremus sequetur sanguis, tanquam ex inanimis iam vasculis effluens, vt quæ summa iam debilitas occupet, quæq; ad extremam osculorum *apertionem peruenerint. Ex quibus manifestũ est, postremum in superpurgationibus vacuari humorem, qui idem & familiarissimus est: aliorum autem vnumquẽque prout aut crassus est, aut tenuis.

Deniq;.

distensionem, dilatationem.

Qua causa in immoderatis purgationibus humores minimè purganti medicamento familiares itidem euacuentur: nempe propter vasorũ infirmitatem, propter osculorum laxitatem, propter purgantis mordacitatem. CAP. XXVIII.

Cæt

CAeterùm causæ quamobrẽ omnino & qui alieni sunt à purgãte medicamẽto succi, vnà excernantur, in hisce tribus cõsistunt, vasculorũ scilicet imbecillitate, osculorum laxitate, & purgãtis mordicatione. Cùm enim vascula nõ amplius in sese continere succos possunt, & oscula eorũ reclusa fuerint, nec irritare medicamentũ desinat, posśitq; non amplius familiarẽ trahere succum, necesse omnino est reliquos quoq; quo diximus ordine excerni. Satis enim erat vnica mordicatio, quę organa ad excretionem excitare posset: quantò ergo magis id fiet, vbi & apertio, & imbecillitas vasorũ coierit? fit autem vt suprà diximus, apertio ob medicamenti potentiã: ob quã videlicet mordicatio itẽ prouenit. Vasorũ autem imbecillitas, tũ ob ingentem defatigationem (quam scilicet dũ à purgãte medicamento mordicarẽtur, ac veluti emulgerẽtur*fieri cõtingit) tũ ob intẽperantiã, quæ in superpurgationibus occupat. Quęcũq; enim humorũ penitus, euacuaueris, intẽperãtia cõsequatur, necesse est. Itaq; ꝙ à purgãte & alieni quoq; vacuẽtur succi, eas habeto causas: porrò quòd supradicto ordine, vacuãdorũ humorũ tũ tenuitas, tũ crasśitudo in causa est, & ad hęc prout magis & minus animãtiũ cõstitutioni succus ꝗlibet familiaris est.

acquisiuerant.

CL.

CL. GALENI DE *simplicium medicamentorum facultatibus.*

LIBER IIII.

CAPVT I.

VO pacto igitur dicatur frigidum, calidum, humidũ, siccúmq; facultate medicamentum: tũ qua ratione id explorare oporteat, suprà definitum est. Porrò quoniam nonnulla emollientia dicuntur, relaxantia, rarefacientia, condensantia, emplastica, ac digerentia, multáque his similia alia, præstiterit & de his disserere: vnà verò cum istis, aut etiam ante ea, de saporum omniũ & essentia, & facultate, de qua & in fine primi horum commentariorum verba fecimus, quando scilicet Platonis ex Timæo dictionem adscripsimus. Verùm ibi quidem vt mentionẽ facerem passionum sensibilium, quas lingua in quoq; eorum perpeti est nata: at hîc de essentia & facultate saporum sermo habebitur: quandoquidem & aliæ animantis partes similiter vt lingua à facultate saporũ perpetiuntur

ur, sed paſsionum ſenſum non exactè percipiunt. At lingua præterquam quòd perpe iatur, ſenſus etiam perfectionem poſsidẽs, arum omnium naturas dignoſcere poteſt. Nec enim hoc dicẽdum eſt, calidum, frigidum, humidum, ſiccúmq; linguam calfacere, frigefacere, ſiccare, aut humectare poſſe, aliarũ verò quãuis nõ poſſe, imò vti hãc, ta & alias omnes ſingula afficiunt, & alterant, tantum diuerſitate in ipſis exiſtente pro minoris maioríſq; ratione: haudquaquã in ipſo, vt ſic dicã, affici, aut non affici. Quippe quòd lingua non ſecus atque alia quæuis animantis partium, calidum frigidũ, ſiccũ, humidúmq; dignoſcere corpus valeat, cuiuis clarum eſt: amaritatem verò, dulcedinem, ſalſitatem, aciditatem, auſteritatem acerbitatem, acrimoniam hæc ſola diſcernere creditur: tametſi paſsionum ſimilitudinẽ inuenire eſt cum in aliis partibus omnibus tum in vlceratis. Nam cutis duritas denſitáſque excludit, reſiſtit, prohibétque quominus foris incidentium facultates intrò in carnem ipſam penetrent.

Quónam modo frigidum corporibus noſtris mordax appareat, & qua differat ab ijs quæ caliditate mordicant: nempe quòd continuum diuellat: cuius rei cauſa eſt, quòd & tenues humores compreßis exprimantur, & vacua ſpatia relinquant

quantur, & mollis ſubſtantia in arctiorē locum contrahatur: at calidum, quia ſubſtantiæ continuitatem erodat.

CAPVT II.

Aph.20. ſect.5.

SIc enim & illud ab Hippocrate dictum eſt: Vlceribus frigidum mordax, tametſi cuti priuſquam vlceraretur, mordax nequaquam eſſet. Eſt verò & oculis, & naribus, & ori, externis partibus animalis, frigidum mordax, nec minus internis, ventri, & inteſtinis, vt difficile ſit nonnunquam diſcernere, an à frigore quis, an ab humorum mordicetur acrimonia. Eueniunt autē hæc non abs re. Siquidem cum frigidum quæcunq; contingit, eorum & contrahat ſubſtãtiam & condenſet cõſtringátq;, primùm tenues tum excernantur humiditates neceſſe eſt, ſicut ex oculis lachryma, ex naribus muccus: poſteà verò etiam mordax appareat, licet alia ratione quàm calidum. Nec enim erodendo quod continuum eſt, ſed diuellēdo, moleſtū ac mordax eſt frigidū. Quare nec duris corporibus tale apparet. Nam dum mollia cõtrahuntur cõprimuntúrq;, humidum ipſorum exprimi contingit, ſimúlq; partes diuelli: humidum quidem, ſicut in ſpongia à manibus noſtris contractа compreſſáq;: diuelli autem, ſicut in iis quæ diſtrahuntur diuelluntúrq;, ſiue à noſtris manibus trahētibus, ſiue aliūde. Tale

quid

quid rara molliáq; corpora à frigido perpetiantur necesse est, raritate frigus promptè intrò recipiente, multóq; etiam promptius partibus in ea mollibus: quæ in profundo sunt, à frigore concrescentibus. Frigidum itaq; spiramenta cuncta in raris corporibus subiēs, qualia sunt *vulnerata omnia tum oculi, & nares, ac os, ventérq;, omnes refrigerandorum corporum partes circunquaque amplectitur, & quodammodo multis circūquaq; ansis eas cōtrahens atq; condensas, à continuis auellit. Quæ dum patiuntur, multa fieri spatia inania necesse est: non tantum quia tenues exprimantur humiditates: verumetiam quia substantia mollis in arctum locum cōtrahatur. Atqui spatium inane in sibi continuis corporibus, seruata etiamnum continuitate, fieri non potest. Ergo si fieri id constet, clarum est illam deperdi, ac corpus cōtinuum distrahi, ex quo molesta mordáxq; sensus exoritur affectio. Tametsi non eadem vtrisq; qualitas est, tum iis quæ frigore mordicant, tum iis quæ calore: sed *in illis protinus & contractionis condensationísq; sensus percipitur, *in his dissolutionis & fusionis. Quin nec par est vtriusq; affectus celeritas, verū in refrigerantibus quodammodo tardior, & cunctantior est mordacitas, at in excal-

tum vlcerata omnia.

in prioribus.

in posterioribus verò.

facient

facientibus celerrimè penetrat. Quando igitur abunde definitum est tum ipsa rerũ natura, tum etiã qui in nobis fit sensu, claréq; expositum est, quo pacto calidũ, quoq; frigidum mordax appareat, colligere quẽque apud sese nũc oportet vel antequam à nobis id audiat, mordicantium medicaminum alia calida facultate, alia frigida necessariò esse: à nobis autem distinctiones eorum exactè addiscere licebit, vbi prius commonefecerimus, poculum & balneum cùm temperata sunt, calida à nobis dici nõnunquam appellationis abusu: quandoquidem eucrata siue temperata dici debebant, ac symmetra potius quàm calida. Ergo quæ sic calida sunt, grata amicáq; sunt: funditur enim quod in corporibus nostris consisterat, atq; cõcretum fuerat: quo maximè affectu voluptas animantibus constat. At si
al. iure. moram etiam trahant, * sensim quoque & ipsa molesta euadunt. Ad tantam enim fusionis immoderationem sic recidunt, vt substantiam nostram etiam digerant, dissoluant atq; dispergant. Verùm nec si quidem mordicatione infestant, sed animi, afferunt deliquíium, viréśq; deiiciũt, vt mors quoque tandem sequatur. At quæ his magis sunt calida, secãt, distrahunt diuidúntque substantiam: quale necessario mordacia

cia

cia videntur, velut aqua feruens, ac ipſe ignis. Eundem in modum frigida quæ cõtrahunt, nondum tamen contacti corporis continuitatem diuellunt, frigida duntaxat ſunt, haud etiam mordacia. At quæ ſuprà quàm quòd cõtrahunt, etiam conuellunt, ea vtique omnia violenta condenſatione vtuntur, quocircà & mordacia apparẽt. Igitur ſubiectam materiam contrahere & cõdenſare, frigidi ſemper proprium eſt: fundere autẽ atque liquare, calidi: vtriuſq; verò immoderatius aucti, cõmunis eſt mordicatio. Etenim quæ ſummè frigida calidáque fuerint, pręter omnes alias, quas modò memorabam, raras mollésq; partes, cutem etiam noſtram inuadunt. Memini me quãdoque per niuem iter feciſſe tam altam & copioſam, vt nulla terræ pars nuda conſpiceretur. Aër exactiſsimè purus videbatur, ſpirabátq; à niue quidam ventus adeò frigidus, vt non oculos modò & nares, ſed & totam adeò faciem mordicaret, verùm etiã ſi quis fortè manum protuliſſet, ſimiliter illam afficeret. At quæ à ſumma frigiditate, aut caliditate abſunt, cutem nõ mordicant. Frigida quidem quoniam cõtinuitatem eius ob duritiem diſtrahere nequeant, nec in profundũ ſubire præ ſuperficiei denſitate valeant. Calida autem, tum quòd nõ

erodant, ſed duntaxat fundant, tum quòd interdum meatus promptè penetrent. Plurimum autem ad id genus paſsiones facit eſſentiæ medicamentorũ vel tenuitas, vel craſsitudo. Siquidem frigida quæ tenuium partium ſunt, cũ magis in profundum trãſeant, vehementius etiã proinde mordicãt. Calida verò quæ craſſarũ ſunt partiũ, quoniam plus vlcerant, violẽtius idcirco etiam affligunt. Tenuiorũ itaque partiũ aër eſt, craſsiorum terra, mediũ eorum tenet aqua. Sed aër accenſus fit flamma, terra autem

ἄνθραξ. *pruna: At aqua vehementẽ ſanè caliditatem accipit, ſed nec flãma, nec pruna propter innatã humiditatem efficitur. Siquidẽ flamma & pruna, ignis ſunt genera: Ignis autem omnis calidus eſt & ſiccus. At aqua ſicca vt ſit, fieri nequit, proindéque ipſius ignis exactè qualitatẽ ſicut aër & terra non accipit. Nullum eſt itaq; æquè calidũ pharmacũ, vt aut flamma, aut pruna, aut feruẽs aqua, imò vt ſit vel calidiſsimum, omnino tamen plurimum ab illis vincitur. Procedit autem ad vſtionẽ vſque medicamentorum caliditas, vbi videlicet in craſſa conſiſtit eſſentia. Quæ verò ſubtilium partium ſunt calida, nonnunquam omnino non mordicant, ſed calfaciunt duntaxat. Eſt autem vbi & mordicent, non tamen vrant.

Quæ vocemus tenuium partium, & quæ craſſarum. CAP. III.

SEd quid tenuium partium, quídve craſſarum eſſe intelligamus, commemorare oportet. Nẽpe quæ celeriter* in tenuia ſoluuntur, tenuiũ appellamus partiũ. At quæ id perpeti nequeũt, craſſarum. Quòd ergo ea ſoluantur, calor qui eſt in animãtis corpore cui vnumquodque applicari cõtingit, in cauſa eſt. Quòd autẽ in tenues craſsásve partes comminuãtur, id à ſua ipſorum natura obtinent. Quocircà refrigerantiũ medicaminum ea quæ craſſarũ ſunt partium, mordicare nequeũt, vtpote quæ extimã cutis ſuperficiẽ penetrare nõ valeant. At quæ tenuium ſunt partiũ, & perfacilè penetrare poſſunt, & in profundum ſubeuntia molles animantis partes mordicant. Mordicant etiam magis quæ cum tenuiũ ſint partium, inſuper inæquabilem obtinẽt temperiem. Sed ſuprà demonſtratũ eſt, inæquabilia eſſe propemodum omnia. Quippe aut impoſsibile eſt, aut perdifficile, vllam inuenire ſubſtantiã quæ adamuſsim ſimilarium ſit partium. Vinum nanque diximus vnum quidẽ habere in ſe recrementũ craſſarum partiũ: vnde, dum temporis ſpatio ſecernitur, fertúrq; deorſum, fæx conſiſtit: aliud verò ſecundũ, quod florem nũcupant, quod dum

* εἰς λεπτὰ μόρια, in tenues partes.

vinũ feruet, ſupernatat, ſed poſteà ad fæces ſubſidit: tertiũ, aqueũ, quod toti vino permiſtum eſt, hoc primariò potiſsimúmq; feruet: quartũ præter hæc eſt ipſum reuera vinũ. Oſtẽſum verò etiã eſt, quòd tũ in oleo, tum in lacte tũ in aliis omnibus ſuccis eadem ſit recrementorũ natura, multóq; magis in totis plantis, metallicíſque omnibus quæ memoria tenentes nũc tempeſtiuũ eſt de medicamentis omnibus conſiderare. Ac primum omniũ cauendũ eſt, ne nobis quoque quod pleriſq; omnibus qui talia ſcrutãtur, accidat. Nam quaſi omnia ſimilariũ forent partiũ, ita diſſerũt, nec cõcedũt neque vinũ, neque oleũ, neque reliquorũ vllũ ex diuerſis facultate partibus cõſiſtere: imò multò magis mirantur, ſi de aceto audeamus dicere, ipſum ingenitã vini caliditatẽ perdidiſſe, cæterùm ex putredine aliã adeptum: cuius ſanè ſentẽtiæ eſt tum Ariſtoteles tũ* Theophraſtus. Nã vinoſæ vini partes, dum ipſum in acetũ trãſit, refrigerãtur: at aqueum recrementum putreſcens adſcititiam caliditatem obtinet, velut cætera omnia quæ putreſcũt: fitq; acetum quiddam & contrariæ facultatis partibus compoſitum, partim refrigerãtibus, partim calidis, ſicuti vſtorum lignorum omnes cineres. Etenim in illis aliquid velut fomes quidam

Cap.10. libr. 6. de cauſ. plantarum.

igneus

igneus per exiguas partes diſperſum eſt, quod & vade calidũ eſt, reliquũ omne tum terreum eſt, tum frigidũ. Idcircò cum cinis aqua maceratur, ac per rariuſcula quædam corpora modicè colatur, fit vt calidæ acréſque partes vnà ferantur, reliquum quod eſt *frigidũ eſt, nempe quod igneas ſuas particulas in aquam depoſuerit. Vocant eã aquã homines Græcè κονίαν, Latinè lixiuiũ: idq; proportione quadam aquæ marinæ, & muriæ* diſpoſitionis, generationis & facultatis ergo reſpondet: illa enim ex aqua ſaléq; conſtant: at aqua quæ cinerem abluit, tum ex ipſa, tũ ex partibus quas ſecũ rapuit, cõpoſita, hoc pacto effecit nominatam κονίαν, id eſt, lixiuiũ: quod niſi anteà ſcias ex aqua ac fuliginoſis cineris partibus effectũ, forſitan ſimplex & incõpoſitũ eſſe corpus exiſtimes. Eiuſmodi quiddam in aceto nobis euenit. Nã cum nequeamus ſenſu cernere ipſius generationẽ, rationi diffidimus. Cæterũ ſi nihil aliud ſaltẽ cõſiderãtes omphacis cũ eo differentiã, æquũ eſſe credere ſciemus, ꝙ non acidus modò, ſed & acris quidam alius ei permiſtus ſit ſapor: quamobrẽ perfectè omphacis ſuccus refrigerat, hinc eſt quòd ſummè ardoribus proſit, ſiue ori vẽtris impoſitũ, ſiue totis hypochõdriis, ſiue cuilibet alij quod refrigerare libeat. Se-

Non item calidũ eſt.

Affectus. Nã diſpoſitionis vocabulum hoc ſenſu Lati. non eſt.

cus verò habet acetũ: nec enim ad vnguem vnum eſt, neque tantũ acidum, ſed & acris [alius quidam ei ſapor permiſtus eſt.] Itaque quod tantũ eſt acidũ, quicquid id fuerit, planè frigidum eſt, ſiue pirum, ſiue malum, ſiue acinus vuæ, ſiue rubi, ſiue ipſius mori, ſiue rhœas fructus, hoc eſt mala punica, ſiue quiuis alius tum fructus, tũ ſuccus, tum plãta, vt oxylapathũ, & oxalis, quam eandem oxida quoque nominant. Quippe ſi guſtanti vehemẽs atque manifeſta illi ineſſe aciditas appareat, nec quicquam præ ſe ferat acrimoniæ, omnino hunc ſuccum refrigerantem reperies: quin confidenter vtitor, ſiue ad ardores vti conſilium eſt, hypochondriis impoſito, ſiue ad eryſipelas, ſiue ad alium affectum calidum. Similiter quoque frigidos* affectus ab eo omnes palàm lædi comperies. Porrò vbi miſta tibi qualitas appareat cũ acrimonia, coniiciendum eſt caliditatem quoq; ineſſe. Sin iuncta ſit adſtrictio, aliud eſt frigiditatis genus: nam acida frigiditas tenuium eſt partium, at adſtringens, craſſarum.

Νοσήματα, morb.

Quomodo exerceri oporteat in agnoſcenda cuiuſque ſaporis facultate. CAP. IIII.

SEd horum paulopoſt probationes afferemus in medium. At quod prius conſilium dari oportet iis qui talia abſq; ſophi-

ſtica

ſtica arrogantia, imò vnius veritatis gratia ſcrutátur, id nunc tempeſtiuum eſt exprimere: nempe quòd nõ ſola ratione exerceri per eas methodos logicas, ad quas nunquã hortari deſino, quáſq; in demonſtrationũ cõmentariis tradidi, ſed etiã guſtandi exercere ſenſum in ſaporibus oporteat, principióque in iis exquirendis ſolicitos eſſe, quæ vnam quampiam habeãt qualitatem manifeſtiſsimam: vt ſi acrimoniam cogitatione cõplecti clarè velis, id in allio, cæpis, & quæ ipſis ſimilia ſunt efficies aſsiduè guſtando, plurimúmque dentibus mãdendo, tum in longo vſu paſsionis exiſtentis ſenſum memoriæ diligenter mãdando atque infigendo: Sin adſtrictionẽ, in galla, rhu, & ſimilibus: Si verò amaritatem, nitri fellíſque guſtu: Si autem dulcedinẽ, guſtu ſiræi & mellis. Ad hæc ſiue ἄποιον, hoc eſt, quod qualitatis ſit expers, ſiue qualitate quod* ad ſenſum attineat: medium voles comprehendere, aquam guſtare iubeo* ac diligenter, memoriæ cõmendare, eámque potiſsimũ quæ nullam dictarum præſerat qualitatum, neque dulcedinẽ, neque amaritatẽ, neq; acrimoniam, neque aciditatẽ: præter hæc quæ neque ſupra modũ ſit, aut calida, aut frigida. Nã hinc exorſus promptius & ad aliorum obſcurorum omnium ſaporum agni-

Ad gu- ſtum.

Add. e- hanc v- guſtaue- ris.

tionem peruenies, & ad eorum quos ego quidem dulces, alij verò aqueos appellitãt: qualis vtique eſt calamorum viridium, & graminis (agroſten Græci vocant) ad hæc tritici, hordei, zeæ, aliorúmque multorum quæ Theophraſtus recenſet, inquires an plures ſint ponendæ dulcium ſaporum ſpecies, an verò in maioris tantum ac minoris inter ſe differre ratione exiſtimandi ſint. Sed de his alibi definiam.

Quòd pharmacorum emplaſtica vocata, cùm media ſint in caliditate ac frigiditate, terreſtria quoque eſſe, ac ſine mordicatione ſiccare oporteat.

CAP. V.

PORrò ſi qualẽ præbet ſenſum aqua planè omnis qualitatis vacua, talem in re ſicca inuenias, ea nimirũ extra omnem eſt inſignem tum caliditatem, tum frigiditatem, mediam quoad fieri queat conſtitutionem obtinens, aut certè paulum ad frigidius declinãs. Ac ſi talis cũ ſit in caloris frigoríſque differẽtia, inſuper conſiſtentiã nacta ſit ſiccam: terreſtris ſit, ac citra morſum deſiccet, neceſſe eſt. Appellitant eius generis medicamenta omnia medici emplaſtica: velut pleraq; quæ exactè lota ſunt, Amylum, Pompholyx, Ceruſſa, Calx, Cadmia, terra Cretẽſis, Cimolia, Chõdrus, Samius aſter, macis, & fulonum terra, ex emplaſticis

eis ſunt pharmacis. Sunt verò ex eis nonnulla non terrena ſolum,ſed aquea natura. Quin etiam quædam non parum in ſe aëris continent,omnia quidem glutinoſa, ac proinde emplaſtica.

Quòd duplex eſt emplaſticorum medicaminum natura. Nam partim terrena ſunt atque exactè ſicca: partim planè viſcoſa ac lenta, ſed miſta aqua terráque, atque vt plurimū etiam aëre, communiter verò omnia mordicatione vacant.

CAP. VI.

DVplex ſiquidem eſt emplaſticorū medicaminum natura, altera exactè terrea & ſicca,altera viſcoſa quidem omnino, ſed ex aqua & terra, & plerunque etiā aëre miſta, ſicut oleum dulce.* poſitum autem retrò eſt, quid dulce vocitem. Ergo hoc ex aëroſa terrea, aqueáque eſſentia temperatum eſt. At oui albumen ex iiſdem quodāmodo,ſed magis tamen terrenum oleo eſt. Quin & quod lactis eſt caſeoſum,emplaſticum quoque eſt, & ſuillus adeps. Nā tauri ſanè & hirci pinguedo acrimoniā & multā,& igneā poſsidet:*bouis itē ouíſq; adeps acris eſt. Nam taliū animantiū pingue ob craſsitiem adeps appellatur. Eſt enim non calidior tantū, ſed & magis terrenus ſuum adipe. Porrò anſeris & gallinacei calidior

Suprà di- ctum eſt.

Bouis au- tem & c- præ min- quidē misit. In- terpr. v- rò & h- rū adeps quodāmo do acriu.

eſt pinguedo & ſiccior quàm ſuum: quin & ſubtiliorum partium, & minimum terreſtris, ſicut & auium omnium: quãdoquidẽ & corporis ipſarum ſubſtantia non parum habet aëris. Sed de his alibi tractabitur. Quæcunque ergo pinguedines nondum vllam nactæ ſunt acrimoniã, emplaſticam & illinendi poros facultatẽ obtinent, eámque tantò efficaciorem, quantò ſicciores, magíſque terrenæ fuerint. Huiuſmodi eſt cera elota: deponit ſiquidem & ipſa quam habebat à melle acrimoniam. Satis verò conſtat hæc à me non dicta eſſe de cera, quæ natura ſua amara eſt, qualis eſt pontica. Ex abſinthio nanque ea amaritudinem obtinet: ac ſi vel ſexcenties eam laueris, prorſum tamen omnem amaritatem haud elueris. Fugienda verò etiam illa cera eſt, quæ ex acri & thymoſo melle conficitur. cum planè ab omni mordacitate alienum præparare voles medicamentum. Quocirca ad lauandum idonea eſt, quæ ex melle facta eſt tum aquoſiore, tum minimè mordaci.

Quòd adſtringentia medicamenta acidáque, licet vtraque qualitate ſint frigida, inde tamen diuerſa ſunt, quòd adſtringentia terrena ſint craſſæq; eſſentiæ, acida verò tenuis.

CAP. VII.

Atque

Atque emplaſtica quidem medicamẽta eiuſmodi ſunt: ſed ad acida adſtringentiáque reuertor. Adſtringẽtia certè terrena ſunt & craſſa corporis cõſiſtẽtia, qualitate verò frigida. Acida autem tenuitate pollent corporis, ſed perinde vt adſtringentiã refrigerãt. Vtique gemina probatio eſt, nempe ex ſenſu, quæ ab inductione eſt: & ex ratione, quæ ex ſubſtantia eorum colligitur. Prior autem probatio dicetur, quæ vulgo quidem eſt apertior, cæterũ ad ſcientificam demonſtrationem minus habet virium. Arborum fructus omnes quotquot nobis vbi maturuerint dulces apparẽt, nuper enati, acerbi ſiccíque ſunt conſiſtentiâ, pro ſui nimirũ parentis quiſq; natura (ceu quodã ait loco Theophraſtus) oliuæ, vuæ, mala punica, mora, palmulæ, pira: at progreſſu temporis humidiores reddũtur, acquirúntque pro acerbitate aciditatem, quã ſenſim exuentes poſtea dum matureſcũt ac perficiuntur, dulces euadunt. Sunt qui non in arboribus, ſed poſteà cùm decerpti conditíque aliquãdiu fuerint, dulcedinem accipiunt. Alij ſunt qui nõ interueniente aciditate, ſed palàm ab acerbitate in dulcedinẽ tranſeunt, ſicut oliuæ. Quin quòd calido matureſcũt coquuntúrque omnes, clarum eſt: tum quòd idipſum duplex ſit: alterum

pro

proprium, & cuique ingenitũ:alterum externum, à ſole videlicet, ſed tamen naturæ ipſorum conueniens ac familiare:ſiquidem meminimus quæ nobis perpetuò propoſita ſunt elementa, & ipſum vtiq; clarè cognorimus. Porrò ſi cùm initio acerbi eſſent,tẽpore matureſcentes dulceſcunt,ſequitur ex calore ipſis prouenire dulcedinem, acerbitatẽ verò aciditatémque cõſtitiſſe ex frigore.Quoniam autem principio lignoſi cùm ſint (vt & Theophraſtus dixit) ſicci quoq; ſunt : ſimúlq; acerbi,verùm affluẽtis poſteà humoris copia acidos efficiat:palàm eſt ſaporem acerbũ magis eſſe terrenum , acidũ autem magis humidum. Itaq; & Plato rectè definiit dicens : Quæcũque partes eiuſmodi in ſuccis deferuntur terreſtres, eæ liquæfactę dum contrahunt atque exiccant* humidas linguæ ſenſibiles partes : ſi quidẽ exaſperant, acerbæ:ſin minus id faciãt,auſteræ apparent. Rectè autem & nos præter hæc dicemus, frigidum eſſe temperie ſaporem eiuſmodi. Nam ſi terrenus fuiſſet dũtaxat,emplaſticus,non acerbus foret.Iámque oratio quodãmodo ad eſſentiã ipſam tranſgreſſa ſaporum,demonſtrationem attingit ſcientificam. Quippe ſi ab acerbo ſapore manifeſte linguam contrahi, ſiccari, aſperaríque cõtingit , oſtenſúmq; ſuperio-

ribus

*μανότι- ε, rario- ts,

ribus libris eſt, ab vnico frigido contrahi, conſtringi, denſaríq; corpora liquet planè frigidum eſſe ſaporem acerbum. Quoniã porrò inæquabiliter deſiccat (id eſt enim quod exaſperat) fuerit ſanè omnino etiam terrenus. Siquidem aqueus omnia æquabiliter penetrat atq; peruadit, eíque*inſeparabile eſt, ac perpetuum, etiam ſi diuulſus ſit, vt rurſum vniatur: at terreno corpori quod in ſaporibus defertur, iam anteà ineſt diuulſio, ſimúlque vt nũquam deinceps facilè coëat. Quin ſi eius recorderis quod vtri uſque ſingulatim paſsionis ſenſilis eſt proprium, iiſdem ipſum * ſubſcribet ac teſtificabitur. Velox ſiquidem acidorum ſaporũ tranſitus in ſentientibus corporibus fieri cõſpicitur, acerborum autem tardus. Tum acida quidẽ in alto magis agere apparent, in ſuperficie autẽ acerba. Hæc itaq; omnia craſſarũ eſſe partium acerba corpora indicant, acida verò tenuium. Multum inter ſe hæc conueniunt, tum ea quæ à rerum dicta ſunt eſſentia, tum ea quæ per inductionem eorum quæ ſenſu ſunt inuenta. Porrò nihilo deterius fuerit mentionẽ rurſum de nominum vſu faciẽtes, hæc quoque adiicere, nempe quòd vtraque adſtringere dicãtur, tum quæ acerba ſunt, tum quæ auſtera, ſed in maioris minoríſq; ratione inter ſe differant.

Vox perpetuũ redundat.

μαρτυρήσει, tantum.

rant.

rant. Tum quòd multæ inſunt medicamẽtis qualitates, non diuerſæ tantũ, ſed & pugnantes, atque interim etiam ſubcõtrariæ. Id quod antè ſatis oſtenſum eſt: cæterũ ab eo nũc rurſus ordiri neceſſe eſt. Nam ſi guſtanti tibi idem acerbum & mordax appareat, id miſſum facias medicamentũ iubeo: atq; illud quæras, quod abſque mordacitate adſtringat. Ac ſi neque acidum appreat, neque dulce, neq; amarum, ſed quàm fieri maximè poſsit, vnam poſsideat qualitatem à miſtione alienam, nempe adſtrictionem, ita deniq; experientiâ examinabis, quomodo ſæpenumero faciendum antè propoſui. Sin adſtringit ſimul ac mordicat, aut aliam quãuis euidentem qualitatem ſeu facultatem adſtrictioni iunctã habeat, fruſtra eſt ac ſuperuacaneum, vbi adſtrictionis actionem explorare conſiliũ eſt ad experimentũ tale ducere pharmacum. Incertũ eſt enim, num ob adſtrictionem, an ob aliã quampiã admiſtarum illi qualitatũ, an ob vtraſq;, ſic in corpore illi applicato egerit. Etenim chalcitis, miſy, calcanthos, ſori, æris ſquamma, cũ ſimul adſtringãt & mordicent, ſecundũ vtraſque qualitates in quouis admotorum corporum actionem exerunt: nec tamẽ docere nos apertè queunt, an ab adſtrictione, vrendi vim habeant, an ab acrimonia. Mit-

tere

tere itaq; illa præstiterit, & multa deinceps alia gustare, synceram seorsum adstrictionẽ intuentẽ, ac quoad fieri posit per sese existentem: ac vbi tandẽ talem quampiam repereris, ita denique medicamẽtum iudicare iis methodis quas suprà à me frequenter audiuisti: vtpote si gustâti tibi balaustium, aut galla, aut citinus, aut hypocystis, aut solanum, aut glaucium, aut acacia, aut succus rhu, aut id genus aliud exactè quidem esse appareat acerbum, nec vllam manifestam habens aliam qualitatem: in hoc iam expendere ac diligenter explorare adstrictionis actionem oportet. Porrò exploratio ipsa fieri (vt sæpe dictum est) debet tum in optima corporum constitutione ad vnguem sanorum, tum in simplicibus affectibus, seu calidis, seu frigidis, seu humidis, seu siccis. Nã si corpus sanũ manifestò refrigerare cernatur, & calidis prosit affectibus, & euidentẽ quoque laboranti ipsi frigidã afferat qualitatem: audendum erit de adstrictione, quòd refrigeret, pronũciare. Sin contrà appareat, sanáq; ab eo corpora incalescant, & calidi affectus exasperẽtur, frigidíque iuuentur: nõ refrigerare, sed excalfacere medicamentum eiusmodi putãdum est. Eodem modo de acribus ipsis sumendum experimentum, in cæpis, allio, pipere,

pyret

pyrethro, zinzibere, ſtruthio, helenio, calce. Etenim quemadmodũ qui ſolani ſuccũ piperi miſcuit, neutrum ſatis explorare poteſt: ſic nec quæ à natura ſunt miſta. Eundẽ in modum contemplandum de acida qualitate, de amara, de dulci cenſeo, vehemẽtes nimirum, & quæ quantum licet ſolæ ſint in exploratione̅ legendo, & experientiâ vires eorum ſcrutando. Quippe quiduis te, quod modo ſit aut acerbum, aut auſterum, aut amarum, in experimentum ducere, tanquã in eo acerbitatis, auſteritatis, vel amaritatis facturum periculum, planè abſurdũ arbitror. Nam ſi vnam duntaxat qualitatẽ poſſideat, idem erit medicamẽti ipſius & qualitatis experimentũ: ſin multas, ex omnibus nimirum miſtam actione̅ medicamentum edet: quò fit vt qualitatis vnius eius quæ explorabatur, actio obſcura & incerta adhuc permaneat. Itaque ſi, vt propoſitũ eſt, iudicare oporteat, nõ rectè ſenſerũt qui nihil prorſum pronunciari poſſe de ſaporum facultatibus exiſtimarũt, quíque aliter iudicium ineundum cenſent. Siquidem & de ipſis aliquid aſſeri poteſt, nec iudiciũ aliter quàm nunc eſt propoſitum, iniri conuenit. Sanè ſi id modò dixiſſent, planè opus non eſſe ſaporum cõſideratione, cum vires medicamentorum expendimus (nã abſque his

med

medicaminum vires experiẽtiâ inuenire licet)laude illos potius,quàm vituperatione dignos putarem. Verùm vbi tãquam de re neceſſaria quidem illa ſed incõprehenſibili diſſerunt, bis reprehendendos iudico, tum quòd rem nõ neceſſariã habeãt pro neceſſaria, tum quòd conſequi eã ſe poſſe deſperant. Nam facultatis medicamẽti cuiuſuis iudicium,abundè citra ſaporum dignotionem ſola reperitur experientia,eum in modum habita quem ſexcenties iam anteà poſui. Atq; ego ſanè nunc, nõ quaſi aliter inueniri quod inueſtigatur,nõ poſſet,ad ſermonem de ſaporibus deſcendi, ſed partim propter eã quæ ad principia eſt ſequelã, vt videlicet oſtenderem, omnia ad elementorum rationes cõſequi,nec quicquam vſquã inueniri pugnans;partim verò etiam vt illos coarguerem, qui adſtringentia omnia excalfacere contendunt. Quinimo fuerit etiam nonnullus eius ad præſens negotium vſus:ſed hæc poſteà monſtrare conabor. At nunc ad rem propoſitam reuertor, moneóque qui veritatis ſunt amatores, vt ipſimet adſtringentia omnia deguſtent, vti nos fecimus: ac vbi inuenerint aliquo in corpore perfectam adſtrictionem, quoad liceat ab aliarum qualitatum miſtione alienã, tum denique experientiâ expendere tentẽt fri-

gidum ſit an calidum, humidum an ſiccum corpus eiuſmodi. Sed hoc quiſquis capiet, ſeorſum ipſe faciet. Ego verò vt aliquid de mea afferam pronuntiémque, experientia fortaſsis neceſſarium fuerit, atque in hoc quidem libro in genere, membratim autē in commentariis ſequētibus. Fuerit autem generalis de omnibus ſermo eiuſmodi. Corpus omne adſtringens, ab aliis, quod ſenſu animaduerti poſſet, qualitatibus ſyncerum perpetuò comperi experiendo frigidum: quinetiā nonnulla ex iis quæ qualitatibus miſta erant, nempe quæ modicè dulcia, aut amara, aut acria, apertè quoq; refrigerātia reperi, ſcilicet cùm in eis adſtringendi refrigerandíq; facultas ita vincerēt, vt alias obſcurarēt. Eadē ratione acida vniuerſa, tū ea quæ ſimpliciter acida eſſent, ſicut oxalida, & oxylapathū: tum miſtis quoq; aliis qualitatibus quędam ſiue dulcibus, ſiue acribus, ſiue amaris, nihilo ſecius refrigerantia expertus ſum, qualia ſunt mala punica, mala, pruna, vuæ, mora, ficus, cerasia, ipſúmque adeò acetum: ſed huic, vt ſuprà poſitum eſt, permiſta eſt quædam acrimonia: fructibus autem iis quos ὀπώρας Græci vocant, dulcedines quædam & acerbitates: quibuſdam verò etiam amaritates quædam obſcuræ ac leues. Tum item quæ adſtringūt pariter:

riter:

riter:atque acida ſunt ea omnia quoq; manifeſtò refrigerare experiẽtiâ cognoui. Sola verò dulcia omnia pro dulcedinis modo protinus etiam calorem continent. Quocirca eorum quæ admodum dulcia ſunt, nullum omnino eſt frigidũ. Fuerit tamen modicè dulce & aliquid frigidum, ſcilicet quãdo plurima corporis ipſius ſubſtãtia aquea extiterit, ſed non adeò tamen frigida, vt id quod valde acerbum eſt, aut acidum, ſed ſicut alicubi retrò dictum eſt de illis quæ tepidum calorem poſsident. Porrò amara omnia calida ſunt, vt bilis, nitrum, vina valde vetuſta, ac numeroſa ſeminũ copia. Nã & ſemen rutæ, potiſsimũ ſylueſtris, & tordyli & ſpondyli, melanthiíq; & lupini, magíſque agreſtes, orobi, & inter hos potius agreſtes, quíq; à ſecure pelecinus nuncupatus eſt, reperitur autem in tritico, amygdalæ quædam, quæ ob id ipſum amaræ vocitantur, & cucumerum quædam ſemina, & ſemen mali medici, & ad hæc infinita alia amara apparent guſtantibus.

Quòd per acerbi ſaporis exolutionem naſcatur & auſterus ſapor, & acidus, & dulcis, ac pinguis. Soluitur autem acerbus ſapor, cùm frigidus ſit & terrenus, aut excalfactione, aut humectatione, aut ſimul vtraque.

CAP. VIII.

SEd infrà copiosius de amaris dicetur, Nunc rursum resumpto de adstringẽtibus atque acidis sermone, cõuenientẽ ei finẽ imponamus. Ergo austerũ quòd sit acerbum exolutum, sensum ad memoriã reuocare oportet. At quæ sit eius generatio nũc dicetur. Quandoquidem corpus acerbum terreum est ac frigidum, tripliciter necessariò exoluitur: aut incalescẽs, aut humescẽs, aut vtrũque simul perpetiens. Itaque si calescat dũtaxat, nec sit humidius, nec mollius, sed durum* solùm acquiret dulcedinẽ, velut robustæ glãdes, ac potissimum quæ vocãtur castaneæ. Sin tantũ humescat, si quidem ea crassarũ sit partiũ & aquea humiditas, austerũ euadet. cuiusq; enim saporis vires aquea retũdit ac hebetat humiditas : Si verò tenuiũ partiũ sit, & aërea, acescet: ostẽsum nãque est, frigidum subtile, acidã efficere qualitatẽ. At si pariter & humescat & calefiat, humiditate quidẽ aquea in dulcedinẽ, aêrea verò trãsibit in pinguedinẽ. Perspicuũ ergo hinc iam euasit, quo pacto fructus principio acerbi cùm sint, processu tẽporis quidã planè dulcescãt, quidã acescãt, nõnulli fiant austeri, aliqui etiã acerbi permaneãt, tum quidam etiã pingues reddantur. Et sanè secundũ propositarũ qualitatũ misturas variã sortiũtur mutationẽ. Acerbus

*al. manẽs.

bus ad extremũ perſeuerat fructus illicis, arbuti, fagi, corni: ſiquidẽ frigidus ſiccúſq;, qualis erat ab initio, permanet, tantúmodo mole increſcens, nulla præterea magna alia accedente alteratione. Nã & arbores ipſæ, tum denſiſsimæ ſunt, tum ſiccıſsimæ, ac frigidiſsimæ. Acerbus ſimul & dulcis myrti fructus eſt, & piri agreſtis, ac roboris. Magis tamẽ dulcis quàm acerbus fructus caſtaneæ quem nominãt. Tantùm acerbus vitis amineæ tũ fructus, tum vinũ, ac quotquot his ſimilia ſunt. Auſterus vnáq; dulcis fructus palmæ, & inter vina ſurrentinum, ſabinum, albates, vt vocãt, & quæ eius ſunt generis. Solummodo dulce theræum, & ſcybeliticum, & ſyræum, & alia quæcũque cũ iſtis cõueniunt. Pinguis exactè tum fructus tum ſuccus oleæ, tũ etiã alij omnes ex quibus oleum cõficitur, ſicut rhicini, raphanidis, & ipſa ſeſama, nucéſque, & amygdala. Nã id genus omnia vetuſtate prorſum efficiuntur pinguia, quippe in quibus aquea quidem excrementiáq; humiditas digeritur, propria verò à calore natiuo elaboratur atque exactè concoquitur.

Quòd amara ab immodico naſcantur calore, & immodicè ſint calida: dulcia verò omnia calida ſint miti caliditate, quæq; non ſupra modum noſtram exuperet caliditatem.

CAP. IX.

ἄβρωτον ἐστίν. *corporis.*

QVicunque ergo fructus oleosi sunt solummodo, edendo ij sunt & dulces: quibus verò alterascẽtibus amaror aduenit, ij*edi non possunt. Quippe amarum omne edi nequit: taléque efficitur à caloris excessu, sicuti posteà docebimus. Verùm dulce omne calidũ est, nec immodicè calorẽ nostrũ exuperat: imò sicut aqua calida, cuius cõtactus voluptati est, maximè vbi frixerimus, hactenus videlicet nos excalfaciens dũ concretas frigore*in nobis particulas fundat, nõ tamen soluat aut secet, distrahátve cõtinuum, ea, inquã, vt summa afficit voluptate, ac vtilissima est: sic omne eduliũ dulce, calidum sanè omnino est, sed nõ tantum calore excedit vt is lædat, ac molestus sit, sed inter limites se cõtinet fundentis, leuigantis, ac molliẽtis. Rursum mihi hîc memoria repete, quæ sæpe ante posui, quędam esse quæ vna, quædam quæ duabus in sese qualitatibus & agũt & patiũtur, quædã verò etiã totis substãtiis suis: quorũ in numero & medicamẽta nõ pauca posui, & nutrimẽta vniuersa. Horũ duplex esse genus apparet, prout significauit & Theophrastus. Nam quædam sunt pinguia, velut pinguedo: quædam dulcia magis minúsve, velut fructus omnes quibus vescimur, & carnes animalium, tum herbæ item multæ, ac ra-

dices, floréſq;, & germina. Nã tametſi ſunt inter ea quædã acerba, ſicut pira ſylueſtria & corna, omnino tamen dulcedine participant, niſi ſummè ſint acerba, velut galla, rhus: verùm ob hæc iam pro medicamentis iis magis quàm pro cibis vtimur. Apparent enim quæ citta laborant mulieres, quíque ſatiati ſunt, & quibus exolutus eſt ſtomachus, ea appetere deguſtare, contrà verò ſi eſuriãt, auerſantur, tum acerba, tum acida: expetút autem ac ſumunt quæ dulcia ſunt & pinguia, híſque expleri deſiderant.

Quòd pinguia, atque adeò quæcunque nutriũt, ex dulcium ſunt genere.

CAP. X.

SAnè verò fortaſsis & pingue ipſum dulce eſt, & quicquid nutrit, ex genere eſt dulciũ. Euenit autẽ id illis nõ abs re, ſed ſecundum ipſam quãtum fieri poteſt, nutrimenti ſubſtãtiam: quippe nutritio eſt euacuati repletio. Atqui quod euacuatũ eſt, familiare erat: quamobrem & quod nutrit, familiare ſit neceſſe eſt. Porrò ſi familiare & iucundum amicúmq; fuerit, protinus etiã vt ad id quod nutritur, modicè calidum. Sed in hoc non parua eſt maioris minoríſque ratio: quando nimirum nec ad cibos accedimus planè ſecũdùm naturam affecti. Solùm enim corpus eorum qui cibum deſi-

derant, inanitum ſit oportet, ſi exacti futuri ſint familiaris ipſorum qualitatis cognitores. Nã ſi præter id calidiores quàm conueniat aut frigidiores euaſerint, ſeu toto corpore, ſeu pertinẽtibus ad linguã ac ventrem locis, non ſolùm quæ nutriant, verùm etiã quæ refrigerẽt aut excalfaciãt poſtulabunt. Proinde ſanè ſibi quoque illis aliâs alij vidẽtur iucundiores. Nã cùm duplex ſit genere iucundũ: alterum quod impleat id 1
quod euacuatũ eſt, cuiuſmodi eſt nutrimẽtum: alterum quod medeatur ei quod alteratũ eſt, id quod iam medicamentũ eſt: euenit vtique cibis, vbi nõ modò vacuatis exhibentur corporibus, ſed etiã qualitate aliqua mutatis, vt duobus nominibus delectent, vt cibi ſcilicet, & vt medicinæ. Sed vt medicamenta quidẽ refrigerãdo quædã, & excalfaciẽdo, & exiccãdo, & humectãdo ex ratione iuuabũt & proderũt: vt nutrimẽta 2
verò, ſola ea quæ cognata ſunt, & familiaria totis nutriendorum ſubſtãtiis. Protinus verò iſtis adeſt, vt cõuenienter ſcilicet ſint, ad ea quæ nutriuntur, calida. Quamobrem nec eduliorum, nec medicamentorum vna eſt animantibus omnibus ſpecies. Siquidẽ pro ſua vnaquæque familiari ſubſtantia ſimul & affectione tum delectantur, tum iuuantur ab vtriſque. Sed ſi hæc ſic habẽt, id
quod

quod in cibis minus erit dulce, minus quoque erit calidum: quod dulcius, tãtò nimirum erit calidius, quantò videlicet dulcius. Sin ad immodicum recidat calorem, nec eiuſmodi dulce erit, ſed iam amarum apparebit, velut mel vetuſtum atque decoctum, itidémque aliorum dulciũ vnumquodq;.

Quòd amara dulciaq́; partim adſcititio calore fiant: partim proprio & ingenito. CAP. XI.

ETenim vt à moderato calore bifariam cuique corpori dulcedo prouenit: partim enim ſunt proprio & inſito calore dulcia, partim verò adſcititio: ad eundem modum & amara. Alia enim ſunt quæ ſuaptè natura *excalfiunt per eas quæ tẽporis ſpatio eueniunt mutationes: alia autem id patiũtur ab acquiſititio calore accenſa. At de amaris pòſt dicemus. Cæterùm dulcia omnia calore proximè accedunt ad ea corpora, quibus apparent dulcia: fiunt autem talia (vt antè dictum eſt) bifariam. Quædam proprio calore, vt mel: quædam adſcititio, vt ſunt omnia quæ ab igne præparantur, ac proinde dum calida ſunt, ſuauiora vſque iis quibus nutritione eſt opus, apparẽt. Porrò muſtum non ſuo modò, ſed & acquiſititio calore dulce eſſe videtur. Multum etiam ceu ardoris (Græci ἐμπύρευμα vocãt) vt Ariſtoteles & Theophraſtus cenſuere, ex ſo-

*immoderatè.

lari calore tum acinis, tum aliis, ineſt fructibus: à quo id quod illis aqueum, ac velut etiamnum ſemicoctũ reliquum eſt, ad concoctionẽ ducitur conficitúrque: ac trãſmutanti ſimile redditur. Nã ex quibuſcunque *pomis ſi ſuccum exprimas, eum protinus nõ ſecus atque muſtum feruere deprehendes: tantò ſecundùm magis & minus feruoris diſcrimine, quanta erit fructus à fructu in calore diuerſitas. Sed vbi iã quod aquoſum ac ſemicoctũ erat: tranſmutatum fuerit atque cõfectum, & is qui feruorem cõcitabat calor euanuerit, iam tum deniq; quæ propriæ ſunt ſuccorum proprietates, ſynceræ conſpiciuntur. Itaque tunc quæ propria vinorum natura ſit agnoſcimus. Qua in re animũ diligẽter aduerte, vt auſtera ſenſim auſteritatem deponant. Semper enim quæ inueterantur, acredinẽ quandã & dulcedinem adſciſcunt: quæ verò prius inerat illis adſtrictio, eam tempore abiiciunt. Eſt autẽ in quibuſdam vinis poſtquã efferbuerint, dulcedo quędam ſyncera, ſuauis & propria ipſius ſucci naturæ, nõ qualis antè erat, miſta, ſcilicet ex proprio atque eo qui circa ſemicoctum aquoſúmq; excrementum erat feruore. Igitur ſi confeſſum eſt, vina omnia vetuſtate fieri calidiora, auſtera verò primùm quidem tẽpore dulcedinẽ quandam

* ὀπώρας.

atque

atq; acrimoniã depoſita adſtrictione acquirere, ac deinde increſcente acrimonia ſenſim dulcedinem deponere,ac ſubinde rurſum maiori tẽpore acria admodũ euadere, aſsiduéq; amareſcere, ac deniq; vbi craſſeſcere, incipiũt, penitus fieri amara:ſanè cõſtat dulce auſtero eſſe calidius,ac dulci amarum. Atqui ſi verum eſt,dulcedinem à moderatione prouenire caloris, patet adſtrictionem à frigido vincente perfici.

Quòd & acidi ſucci ex frigore proueniant.

CAP. XII.

POrrò quòd & aciditas* frigoris vi eueniat, & anteà oſtendimus. Veruntamẽ, quãdoquidem in præſenti diſputatione de naturali vinorum, quæ temporis ſpatio fiat mutatione docuimus, nõnihil quoq; & de nõ naturali dicamus. Itaq; vt vinum acerbum,tempore dulcius primùm,mox acrius amariúsq; efficitur,deniq; planè etiã amarum redditur:ad eũdem modum quod velut rigorem perpeſſum eſt acidius protinus redditur, ac ſi prorſum refrigeretur, penitus aceſcit. Itémq; quod ſtatim* in fructuũ collectione, vindemiáq; per aſsiduam pluuiam aliena humiditate impletum fuerit, quódq; alio quouis modo humiditatẽ accepit, leui occaſione ea omnia promptè aceſcunt:cõtrà euenit iis quæ igni admouẽtur.

aptiùs, à frigore procreetur.

Tantum ἐν τῇ συγκομιδῇ τῶν καρπῶν, redundat ergo vindemiáque.

Nam

Nam & protinus statim, & tẽporis progres
su posteà semper dulciora euadũt. Quòd si
degenera-uerint. multo etiã tempore*durauerint, & ipsa ni-
hilominus quàm cætera amarescunt: vide-
túrq; ib sibi quodãmodo secũdùm natura-
lem cõsentaneum esse rationẽ. Nam si om-
phax acida est, vua verò dulcis, ac fructibus
omnibus maturatio à solari prouenit calo-
re, planum est, imperfectius & frigidius esse
quod acidũ, perfectius verò & calidius qd'
dulce fuerit. Cùm ergo vinum perfrictione
rursum acescat, manifestũ est, in eum illud
humorem cõuerti, ex quo prouenerat. Di-
uersis tamẽ hactenus viribus omphacis a-
cetíque succus cõstant: quòd aceto accedat
ex putrido calore acrimonia quædã. Proin
de Aristoteles rectè dixit acetum proprio
quidẽ vini calore esse frigidũ, adscititio ca-
lidum. At omphacis succus calorẽ non ha-
bet, ac proinde neq; acrimoniã. Accidit ve-
rò ipsis & in eo quod tenuiũ est partiũ, sub
stantiæ secundũ magis & minus differẽtia.
Siquidẽ omphacis succo acetũ tenuius est:
cui rei & sensus adstipulatur. Excellit enim
quæ ab aceto infligitur frigiditas eam quæ
ab omphacis succo, vehementia & mistio-
ne: imbecillior enim est quæ ab omphace
fit refrigeratio: cũ etiã alienæ in se calidita-
tis ne minimũ quidẽ contineat. At quæ ab
aceto

aceto proficiſcitur, tantò eſt validior, quã-
tò & tenuior: ineſt verò illi & acrimonia
quædam excalfaciens: quæ tamen ſatis non
ſit ad ſuperandã ab aciditate prouenientem
frigiditatẽ: verùm quæ trãſitus celeritatem
promoueat. Nã quãtò calidum frigido fa-
cilius penetrat, tãtò acris ſuccus aptior eſt,
qui ſenſibilium corporum meatus trãſeat,
quàm acidus. Itaque ille velut præcedẽs viã
ſternit: hic verò haud ita tardè inſequitur:
quo tẽpore ſenſus perficitur miſtus, & qui
ægrè exponi queat, vtpote qui nec planè fri
gidum eſſe acetum denunciet: quippe cũ in
eo ignea quædã percipiatur acrimonia: nec
planè calidum. Nam perpetuò quæ ex præ-
cedente fit acrimonia, calfactionem frigus
ab inſequẽte aciditate occupans, obſcurat,
protinúſq; extinguit: quo fit vt maior mul-
tò ex frigore percipiatur ſenſus, & affectus
quàm ex calore. Porrò ſi plurimo melli ace
ti paulũ admiſceas, ſtatim & calorẽ & fri-
gus manifeſtè percipies. Nã ſi paulum mel-
lis aceto multo permiſceas, magis frigidũ
quod fuerit miſtũ, quàm calidũ videbitur:
Sin multo melli pauxillum miſceas aceti,
plus calfacere quàm refrigerare conſpicie-
tur: & ſi pari mole vtraq; miſcueris, acetum
tamen etiam viribus ſuperare comperies.
Quòd ſi, vt eſt dictum, plus ſit multò mellis

quàm

quàm aceti,æqualia rurſum frigus ac calorẽ in ea miſtura cõſpicies. Multis enim numeris acetũ plus ab iis quæ moderatè ſunt calida,ad frigiditatẽ receſsit, quàm mel ad caliditatem. Proinde & ſuprà demõſtrauimus,fieri nõ poſſe, vt vehemens coëat cum dulcedine caliditas:vetúſq; illud verbũ pulchrè dictum eſt : Vera inter ſeſe omnia cõſentanea eſſe, ac cõuenire.Etenim ad hypochondria ardẽtia præſtãtior eſt ſuccus omphacij quàm aceti, quòd nec violentam, ac ferientem habeat frigiditatem, nec eã mordaci admiſtam caliditati. Debent enim qui ſic laborãt,ſine violentia mitigari,vt eſt dictum,nec foris vllam adſciſcere mordacem aut caliditatem,aut acrimoniam. Atq; hæc quidem iam curãdi attingunt methodum, quæ multis in locis huic tractationi cõmunis eſt.Quare iis denuò relictis ad propoſitum reuertamur.Itaq; omphacij ſuccus nõ acidus modò eſt,ſed & acerbus:nam,vt ſuprà propoſitum eſt , omnes propè arborum fructus ortus ſui principio, teſtimonio etiã Theophraſti guſtantibus acerbi ſunt:dein vbi humore implẽtur, accedit quidẽ aciditas,decedit verò acerbitas : haud tamen & quod accedit, & quod amittitur,par eſt in fructibus omnibus, neq; ſi ſpeciem, neq; ſi genus reſpicias. Primùm quidẽ inter om-

phacas

phacas aliæ plus acerbitatis, aliæ aciditatis *minus obtinēt. Sunt & quæ pari portione ambas ſortitæ ſint: omnes tamē ad refrigerandos ardores non abs re cōueniūt: quippe cùm nō ſolùm quod acidū eſt, frigidum ſit, ſed & quod acerbum, velut & antè a nobis dictum eſt. Recedit ſanè, & hîc rurſum oratio ad curādi methodum: quare & rurſum ad propoſitum illā reuocemus. Porrò propoſitū, vt reor, ab initio fuerat,* de ſaporibus omnibus diſſerere: ac núc quidem ferè de omnibus verba fecimus: interim tamen orationis affinitate & alia attingere coacti. Nec enim de acerbo modò, & auſtero, & acido iam diximus, ſed & perſæpe de dulci, & amaro, & acri: reliqua tamen, quò tota oratio perfecta euadat, adiicienda etiā ſunt. atque in adſtringētibus haud ita magnum & ſermone dignum reliquum eſt, quod non ex iam dictis clarum euadat.

al. plus.

Add. in hoc libro.

Vnde arbitrati ſunt quidam à calore acidum prouenire ſaporem? Ex eo quòd vina nequaquam fortia, vere æſtatéque mutentur.

CAP. XIII.

AT in acidis deeſſe fortaſsis etiamnum videatur, quod eximios quoſdā medicos fefellit. Nā eo quòd vina inualida, vere atque æſtate alterētur atque aceſcant, hyeme verò ſuas ſeruent qualitates, hinc ad ò

quib

quibuſdam à calore aciditatem naſci viſum eſt. Quorum auget opinionem & quod vehementius motũ eſt, * & quod longius * aduectũ. Talia enim omnia cùm infirma fuerint, celerrimè aceſcunt. Quinetiam quidã qui de re ruſtica ſcripsêre, dolia in ædibus ad Aquilonẽ expoſitis defodienda cenſent: tanquam frigus ſcilicet qualitatem eorum ſeruet, mutet autem caliditas. Sanè verò & id ſæpenumero ipſa experiẽtia comprobatum conſtat. Aceſcunt enim vina quædam promptè, vbi in meridianis & ſoli expoſitis locis repoſita fuerint. Videórque dictorum hinc iam orſus ſolutionẽ. Etenim quòd nõ omnia caliditate aceſcãt, ſed quæ initio tãtum frigidiora ſunt, nec id veteri alicui accidat, id nobis ad veritatem viam inueniet.

Add. οἶνον. in nauigijs.

Qua de cauſa ab externo calore vinum natura frigidum infirmumq; corrumpitur? Quia ſcilicet res qualibet in propria natura proprio ſeruatur calore, corrumpitur verò ab extrinſeca immoderatione, atque extinguitur.

CAP. XIIII.

QVippe cauſam ſermo ſcrutabitur, propter quam vinum natura frigidum atq; inualidum ab extrinſeco arguatur calore. Quanquam per verbum ipſum arguatur, iam dictum, omnes prius dictæ ambiguitates diſſoluantur. perſimile enim quid vinis accidit quæ naturâ frigidiora, aquoſiorá

ſioráq; ſunt, quale flammis exiguis & imbecillis: quippe ſi eas ad ſolem feruidũ exponas aut prorſus obſcurari, aut deniq; etiã extingui conſpicies. Sic quoq; ſi ardentem lucernam aut iuxta flammam vehemẽtem magnámq; deponas, aut ad ſolem feruidũ exponas, marceſcere vtiq; ac diſsipari proxinus videbis. Quinetiam* ſi validum ventum facias, infirmæ paruæq; flammę, citius eam extinxeris quàm inauxeris. Natura enim infirma, validum neq; motũ, neq; calorẽ ſuſtinet, verùm ab iis diſsipatur potius quàm augetur & creſcit. Quandoquidem etiã ex induſtria multis in locis vina & cõmouent & tranſportant, ſicuti ſanè & in ſolem efferunt, atq; excalfaciunt, vt etiã quædam inſuauia fiant, fumi cõtrahentia qualitatem. Apud nos ſanè in Aſia in tegulas ædium æſtate omne propè in lagenas trãſfuſum imponunt, poſtea* in ædita cubicula ſub quibus infernè multa flãma luceat, tranſportant. In ſumma autẽ ad meridiem ſolémq; cellas obuertũt, in quibus & citius ea matureſcant, & potui idonea euadant. Nam quod multo tẽpore aliis, hoc iis quæ ſic excalfacta ſunt, breuiſsimo aduenit. Porrò nihil mirũ eſt, qui de colendis agris memoriæ prodiderunt, ob eam quam de ſua regione habebant experientiam, audacius

ſi ſtrenuè ventilaueris.

detrahentes.

inconſiderantiúſve de vinis omnibus defi-niuiſſe. At Theophraſtus atque Ariſtoteles experientiam etiam vlteriorem nacti, & in perſcrutandis naturæ rationibus exercita-tiores, ac diligentius omnia diſtinguentes, cùm multa huiuſmodi, tũ verò de vino nos docuerunt, quòd ſimile illis atq; corpori-bus noſtris accidat.* An non enim & ipſa quoq; prout aut robuſta ſunt, aut infirma, ab iiſdem tũ iuuari, tum lædi conſpicimus? etenim vt exercitia valida, & ſol, calida at-que robuſta corpora etiam validiora effi-ciunt: *proſternunt autẽ & digerunt refri-gerántq; quæ non ſunt eiuſcemodi: ſic vina naturâ calida motus velut vẽtilans, ſol ex-calfaciens, flammæq́; iuxta ardentes, cele-rius concoquunt. Quæ verò frigidiora ſunt & dilutiora, eorũ arguunt omnia id genus imbecillitatem, celeriúſq; perpeti cogunt, quę alioqui pòſt paſſura eſſent: quippe cùm ita comparatum ſit, vt res quælibet in pro-pria ſeruetur natura calore proprio, corrũ-patur autem ab immoderatione extrinſe-ca, nempè caloris externa aut frigoris abun-dantia. Atq; quod ab vtroq; efficitur, vnũ eſt, non tamen vnus generationis modus: quare non æquè ab idiotis omnibus facilis cognitu eſt hæc corruptionis ratio. Etenim vbi quid rerum calidarum à frigore deui-

Vt in Aphor. Eſt vbi in diſtentione, &c.

al. mutãt.

ctum

ctum eſt, ne vulgo quidem ignotum eſt. At vbi à circunſiſtente foris calore validiore digeſtum ac diſsipatum eſt, eos ſanè qui circa naturam exercitati non ſunt latet, ignorantes caliditatem mediocrẽ omnibus eſſe vtilem, immoderatam verò non minus frigiditate noxiam.

Quòd in ſaporibus aciditas prouenit, calore ipſos quidẽ incipiente concoquere, non autem perfectam mutationem atque alterationem afferre potente.

CAPVT XV.

CAeterùm * in genere hoc noſſe pulchrum eſt, quòd aciditas in ſaporibus naſci potiſsimũ videtur, dum à calido quidem mutatur, vt tamẽ nõ ſuperet: id quod ex acidis ructibus vel maximè coniicias. Nã hi haudquaquã, vbi nulla prorſum facta in ventre eſt ciborum alteratio, prouenire ſolent: quemadmodum nec vbi optimè concocti, ſed tantùm vbi ſemicocti, vt ita dixerit quis, fuerint. Voco autem ſemicoctos qui à ventriculi calore alterationem perpeſsi, non etiam perfectè ab eo ſuperati fuerint. Sic lac, ptiſanæ ſuccus, & quæcũq; eius ſunt generis, tempore æſtiuo citius acreſcunt quàm hyeme, poſtulántq; ædes frigidas, vt in iis repoſita pluſculo tẽpore perdurẽt. Ex quibus omnibus patẽt, quòd à calore mutante quidem, non tamẽ pror-

* καθόλου.

ſum vincēte, aciditatis generetur qualitas: atq; ob id pleriſq; ineſt fructibus priuſquā maturuerint. Idq; etiam quodammodo iis quæ ab initio de ſaporibus acidis diximus, cōſentaneū videtur. Etenim ſi ſimile quid illis vſuuenit quod Borealibus conſtitutionibus accidit, vt tenuis ſcilicet eſſentię ſint, ſimúlq; frigidi: naſci eos haud ſine calore ſatis conſtat, ſicut nec illum ipſum aërem. Proinde quoq; quæ ſummè nos refrigerāt ac interimunt, veluti cicuta, papaueris ſuccus, hyoſcyamus, mandragora, minimè omnium acida ſunt: quippe licet frigidi ſint ſapores acidi omnes, haud tamē eouſq; refrigerant vt interficiant: non enim ſubtilis forēt eſſentiæ, ſi extremè eſſent frigidi. Itaque non modò iam quòd frigidus ſit ſapor acidus, ſed & quatenus, frigidus iam apparuit. Explorāda porrò eius natura eſt in oxylapatho, & oxalide, quam etiā oxida nūcupant: eſt autē hæc holus ſylueſtre: in iſtis enim maximè mihi ſyncerus eſt viſus ac ſimplex, nullius particeps acerbitatis, vt ſolent arborū fructus. perſpicuò enim hi cum acerbitate quadam admiſtā habent aciditatem, ſicut cū acrimonia acetū. Itaq; quod propriè in ſaporibus appellatur acidū, à ſola lingua percipi poteſt ſicut & acre: cæterum quod vtriq; cōmune eſt, nempè mor-

dacit

dacitas, etiam in tactu ſentitur: vtraq; verò lingua agnoſcere nata eſt: nam quæ cõmunia ſunt, ſicut & reliqua corpora ſenſilia: quæ verò propria, tanquã guſtus organum percipit: idq; mihi videtur illi eximiũ ac peculiare eſſe iuxta *totarũ ſubſtantiarũ tum proprietatem, tum, vt ita dicam, alienitatẽ. Dictum autem demonſtratúmq; ſæpenumero eſt, nec ſecius aliâs quoq; repetã, quid ſit ſecundũ totas ſubſtantias agere, aut pati: imò verò & hactenus eius nunc meminero, quod in rem præſentẽ ſatis ſit, hinc ſumpto initio. Ex quatuor elemẽtis, particulatim corporibus omnibus conſtant generationes impares miſturâ, ac diuerſæ. Siquidẽ quædam ignis quàm aliorũ elementorũ in ſe plus continent, quædã aquæ ſicut alia, ſi fors ita tulit, terræ nonnulla aëris. Ex eiuſmodi itaq; imparitate proprietates corporum particulariũ ſunt perfectæ: ex elemẽtis quidem, plãtarum: ex his autem animaliũ, ſicut in libris de Elementis, demonſtratum eſt. Porrò tranſeunt quędam quidem protinus in ſeſe mutuo, nonnulla verò mediantibus aliis, velut terra in triticum, hordeũ, & alia id genus: rurſum horũ vnumquodq; in carnem humanam: cum tamen ipſa terra caro vt fiat ſit impoſsibile, eam videlicet quæ in medio eſt mutationem tranſiliẽdo.

aliarum.

Attamen eorum quæ in ſeſe mutuò tranſeunt, quædam promptam celeréq́;, quædã difficilem & diuturnam alteratione obtinẽt: at quæ ſimilitudinib⁹ propinqua ſunt, celerem: quæ verò remotiora, tardiorem. Oportebat itaque, meo quidem iudicio, innaſci animantibus organũ, quod naturæ ſimilitudines ac diſsimilitudines diſcernendi poteſtate polleret: quod agnoſcẽs rerum naturas, familiaria quidem eligeret, aliena verò refugeret. Eiuſmodi ergo lingua eſt, quæ exuberanti ſenſu non calida modo frigidáq;, humida atque ſicca, ſed etiam quæ familiaria, quæq́; nõ familiaria ſunt agnoſcit: in hanc enim duntaxat particulam cõplures inſeruntur nerui: cùm aliæ omnes aut vnius tantum, aut duorum ſint participes, nec eorum ipſorum ita magnorum tamen. Porrò cum quædam naturæ noſtræ magis ſint familiaria, quædã minus: ac partim in hac coniugatione*partim in illa: neceſſariò plures guſtus qualitates extiterũt. Cæterum omnium quæ nutriunt, cõmunis dulcedo eſt. Nam quicquid nutrit, aut plus, aut minus eſt dulce. His verò quæ nõ nutriunt, cõmune eſt id quod per negationem*aut priuationem ſic dicitur, velut nõ dulce, &*indulce. Particulares autem differentię complures meritò euaſerunt: quia id quod

Add. tẽperamẽti.

Add. dulcis.

Interpr. legiſſe videtur ἄγλυκυ, id que recte noſtri codic. habẽt ἀλυκόν, ſalſum.

quod cuiq; rerum familiare eſt, vnum eſt: nempe quia & natura eius familiaris, vna: aliena verò, plurima: partim plus, partim minus à ſubſtãtia eius diſsidẽtia. Quæ itaque ſummè acida ſunt, acerba, & amara, & ſimpliciter aliã quamuis qualitatem pręter dulcem ſortita ſunt: ea omnia nutrire nequeũt: ſicut quæ ſolũ dulcia ſunt, omnia nutriunt: inter ea autẽ quę miſta ſunt, qualitatibus quotquot dulcia ſimul & acerba ſunt, & craſsioris ſunt eſſentię, & tẽperaturę frigidę: velut paulò antè oſtẽdimꝰ. Quotquot verò acida ſimul ac dulcia, tenuiora quidẽ ſunt, quàm acerba: ſed & ipſa tamẽ refrigerant. Quinetiam amara quidẽ calida ſunt, ſed acria his etiam calidiora. Nutriũt ergo hæc omnia, ſi iunctam habeant dulcedinẽ. Cęterùm per ſe dictorũ nullum, vt nutriat, ſatis eſt. Porrò duplici ratione miſta eſſe aſſolent, nẽpe vt diſsimilaria ſint, & diuerſas habeant qualitates in diuerſis partibus: aut ſimplicia & ſimilaria, ſed quę in mutua eorum quæ multũ diſsident, alteratione cõſiſtant: neq; enim mel extemplò fit amarũ, ſed aut multa coctione aut vetuſtate amaritudinẽ induit: nec id tamen illi niſi pedetentim accidit: neq; quotquot ex fructibus dulces [ex amaris] euadunt, ſicut quidã cucumeres & melopepones, & ipſi repente ſe-

mélque ab initio qualitem abiiciunt. Nam iis quæ à natura mutantur, ſenſim fiũt mutationes: potiſsimum vbi in multũ diſsidentes, aut planè cõtrarias qualitates alteratio ſiue trãſitus perficitur. Sicut ergo quod eſt ſummè dulce, aptum eſui eſt: quod verò ſolum ac ſyncerè amarũ, eſui ineptũ: ſic quæ in medio ſunt eorum, nutriunt quidẽ etiã, verùm minus quàm dulce. Eadem ratio eſt in aliis qualitatibus. Nam nutrire, præter dulcem, nullæ omnino poſſunt. At elemẽta multò ſanè etiam minus nutriũt, nullámq; guſtui qualitatem offerũt: proinde & terra, & aqua (ſunt enim ambo guſtui inſipida) minimè nutrire idonea ſunt, ſicut nec aër, nec ignis. Itaq; pro qualitatũ interim admiſtione dulciũ ſępe qualitas exoluitur, aquea ferè eſſentia in pumiliũ (ἐπίγεια Græci vocãt) fructibus ſuperãte (nã triticũ, hordeũ, fabæ, cicer, & quæ eius ſunt generis, cũ propter humiditatẽ principio qualitatum guſtu propè expertia ſint, tẽporis ſucceſſu maturata ac ſiccata dulciora euadũt) terreſtri verò & ſicca in paleis, fœno, gramine, & arundinibus ſiccis & lignis: quorũ tamen quędã priuſquã aruerint, dulcia nobis ſunt, nutrimẽtúmq; interdum corpori exhibẽt, velut palmæ cerebrum (ſic enim nominant ſummam eius particulam) & graminis, &

mol

molles arundinum radices, maximè quę in Aegypto proueniunt: ad hæc plerarumque arborũ germina. Siquidẽ quod nutrit, à ſimilitudine quæ illi eſt ad id quod nutritur, dulce apparet: à diſsimilitudine verò, non dulce. Porrò multæ cùm ſint diſsimilitudines, multas proinde neceſſe eſt qualitates eſſe nõ dulces: quas verbis quidẽ efferri eſt impoſsibile: attamen memoriã earũ ſuggerere quodãmodo licet, cũ omnes homines certiſsimè norint, alium fieri in lingua ſenſum atque affectum ab acerbis, aliũ ab acidis, & alium à ſalſis, aliúmque ab amaris.

Qua de cauſa quæ igni admouẽtur alia, ſuauiora alia inſuauiora efficiantur. Et qua de cauſa edulia quædam cùm per ſeſe edi non poßint, ſuauitatẽ tamen ijs præbeant quæ per ipſa præparantur.

CAPVT XVI.

ITaque quemadmodum edulia quæcũq; nutriendorum naturæ ſimillima ſunt, ea & dulcedinem ſummam præ ſe ferunt, nec vllam præparationem poſtulant, ſic quę tẽperaturam nacta ſunt remotiorem, alia cõdimentis, alia coctione, alia vtroq; indigẽt. Nec verò mirum eſt, cùm condimentorum nullum edẽdo ſit, *ſuauitatem tamẽ iis augere quæ per ipſa præparantur: quippe cũ fieri poſsit, vt immoderatis duobus coëuntibus, id quod ex ambobus miſtũ ſit, cõmo

Aptius ad ſuauitatem ijs conferre.

deratum euadat, ac proinde quoque dulce appareat: cũ immoderata minimè ſint talia: poſteà verò quã & per elixationẽ & per aſſationẽ, & omnino per calidum quiddam præparatio fiat ciborum, nihil etiã abſurdũ eſt aut ambiguum, quæ prius nõ erãt, ſuauia, nũc fieri ſuauiſsima. Apparet enim calidi natura quibus admota fuerit, ea celeriter alterare, atq; in aliam ſpeciem mutare. Quocirca nec id quoq; dubiũ eſt, quædam ſuauiora, quædã verò inſuauiora effici igni applicata, tũ quædã tẽpore minimo, quędã plurimo elixari debere. Etenim quę nutriẽdorũ corporũ temperaturis ſimillima ſunt, ea, vel citra elixationem aut præparationẽ iam dulcia apparent. Quæ verò diſsimilia ſunt, omnia inſuauia ſunt antequã pręparẽtur. Porrò quæ nimis calida ſunt, frigido corrigi debẽt: quæ verò multũ frigida, calidorũ miſtura ciborũ: & igni: ad eundẽ modũ humiditate, quæ terrea ſunt & ſicca: ſiccitate, quę plus quàm cõueniat aquea ſunt, & humida. Siccitates ergo, humidorũ admiſtio: humiditates verò, ſiccorum miſtura igniſque emendant. Maximã rei dictæ fidẽ affert quæ in ore fit mutatio. Nam qui pluſculum ſuſtinuerunt ieiuniũ, iis ſaliua ſalſa redditur: qui verò plurimũ, nõ ſalſa modò, ſed & amara. Sic etiam corpus vniuerſum,
bilio

bilioſum habitum contrahit, ac ſi totú perinde vt lingua ſenſu polleret, ſalſedinē quoque quæ in ipſo eſt, atq; amaritudinē perfacile, reor, perciperet: ad hæc etiã ipſam dulcedinē quæ ſemper naturali ineſt ſanguini. At núc vbi vaſe quopiã aut rupto, aut aperto affatim calidus ſanguis in linguã effunditur, dulciſsimus apparet: vtiq;, ſi ſecundú naturã *habuerit. Nam morbidus, amarus aut ſalſus eſt, aliámve eius generis qualitatem præ ſe fert. Atqui in toto eſt animalis corpore, nos fugit, non aliter quàm aut bilis, aut pituita. Quanquam & bilis quidem flaua vel minima quapiam parte linguam contingens, perpetuò amara appareat: atra verò acida. Porrò vbi pituita linguã attingit, partim quidē dulcis, partim acida, partim ſalſa ſæpe eſt manifeſtò viſa, cú & ipſa in toto animali incognita ſit.

Vt dictū eſt.

Qua de cauſa mel à caliditate validiorem amaritudinem contrahit, lac verò frequēter etiam dulcius efficitur, cum tamen vtraque guſtui ſint dulcia? An quia mel cum ſummè ſit dulce, nec quicquam addi poßit ad dulcedinem, in conſequentem recidit qualitatem: lac verò minus dulce cum ſit, quod reliquum eſt à calore accipit?

CAPVT XVII.

NIhil mirum igitur neque cur rerum omnium dulciſsimum mel, ſuccum

gene

Vbi vehemẽti calori appropinquauerit.

generet amariſsimum, neq; cur id maximè ætate florẽtibus, & calidis naturâ, & febriẽtibus, accidat. Nam vt foris, cũ pluſculum igni admouetur, amarum efficitur: ad eũdẽ modum & in animãtium corporibus* vbi ſyncerum validúmq; nactum calorem fuerit, bilioſum ſuccum procreat. At in tẽperaturis frigidioribus, ſiue propter ætatem, ſiue propter naturã coporis, ſiue etiam ob morbum facilè in bonum & moderatũ ſanguinem conuertitur: quippe cum neq; nimiũ in iis corporibus aut excalfiat, aut altetur, verùm ei quod modicè coctũ fuerit, ſimile quiddã perpetiatur, planè illis adſimilatur, prorſúmq; ſeruat dulcedinem. Et quid obſecro miri, ſi à valentiore animãtis calore, aut longiore coctione veterem mel dulcedinẽ exuat? tum etiã citra hæc per ſuũ ipſius calorem ſpatio temporis amarũ euadat? Nam in mutationis duntaxat celeritate, haudquaquã quòd aliã perpetiatur paſſionẽ ab alia cauſa, differẽtia cõſiſtit: quippe & paſsio eſt eadem, & cauſa quæ mutat. Paſsio quidẽ amaritudo: cauſa verò caliditas immodica. Porrò immodicum quod ad alterationem ducit, genere duplex eſt: aut enim in admoti conſiſtit robore, aut in tẽporis diuturnitate: alterũ ex nobis & igni, alterum ex ſeipſo mel accipit. Et meritò ſa-

nè

nè tempore maiore id fit: ex ipſo ſiquidem quod mutat, imbecillius eſt. Ergo quod à minore*longiori fit tempore, quid mirum eſt à maiore in breuiori perfici? Cæterùm lac etſi guſtu ſit dulce, tamē ex ſeſe nunquā amarū efficitur. Vincitur enim in eo à frigore magis caliditas, quàm ipſa vincat: proinde etiā repoſitum aceſsit. Ex tribus enim ſubſtātiis qualitate diſsidentibus (velut ſupra quoq; dictum eſt) conſtat. Prima quidē craſſa, ex qua caſeus cōficitur, altera pingui, ex qua butyrum, & tertia aquea, quod ſerū nūcupamus. Verū ex hiſce pinguis quidē vel maximè temperata eſt, craſſa verò paulū ab ea declinat, at excremētū illud ſeroſum, & frigidū & humidū eſt. Quare lac vniuerſum à modicę caliditatis corpore lōgo interuallo relinquitur, quapropter ex ſe aceſsit potius quàm amareſcit. Ac ſi guſtari poſſet, vbi in vētre & per venas cōcoctū eſt, ipſo etiā melle dulcius inueniretur. Nam quod foris & ex ſeſe mel obtinet, id dū coquitur, lac accipit. Et cū admodum ingens in animante calor extiterit, tantā acquirit lac dulcedinē, quantam mel deperdit. Rectáq; id ratione euenit: etenim quod ſummè dulce eſt, ac proinde etiam nihil apponi ad eius dulcedinē poſsit, id vt in conſequentem verti pergat qualitatem neceſſe eſt. At

Deeſt cauſa.

cui

cui quid deeſt, id per concoctionẽ acquirit. Proinde ſanè lac vbi cruditatem in ventre perpetitur, duplicem ſuſcipit alterationem. In frigidiore nanque ventre aceſsit: in calidiore nidoroſum amarúmq; efficitur. Nõ tamen mel coquendo vnquã aciditatẽ admittit: quippe cùm calidius ſit, quàm vt vbi non ſuperetur aceſcat. Etenim vtraque linguã mordicant, tum quod acidum eſt, tum quod amarum, nõ tamen id tanquam propria linguæ ſenſibilia poſsident. Quippe ſi in aliam quãuis carnẽ cute ſpoliatã ipſa inieceris, & illã ſanè etiã mordebunt. Ex quo conſtat, mordacitatem à tactu propriè, non à guſtu ſentiri. Quin & quæ acria appellantur: velut pyrethrum, allium, cæpa, non linguam modò mordicant, ſed & omnem reliquam noſtram carnem: cõmuníſq; eſt mordicatio tribus iſtis ſaporibus, acido, amaro, acri: Verùm acido quidem, vt frigido ſimul & ſubtili (nam & id ſæpe monſtratum eſt) amaro verò & acri, vt calidis.

Quòd ſapores acres omnium ſunt calidiſsimi.

CAPVT XVIII.

QVòd itaque ſapor amarus calidus ſit, modò oſtenſum eſt. At de acri propriè vocato principio, ne demonſtratione quidẽ eſt opus: prę uertit enim ſenſus euidẽtia, rationis fidẽ: quare nec quiſquã de ipſo

addu

addubitauit: imò & Plato de eo tanquam omniũ calidiſsimo pronuntiat, tũ Ariſtoteles quoq;, & Theophraſtus. Atq; adeò nec veterũ, nec recẽtiorũ*quiſquã eſt qui ſecus ſentiat, quippe cùm excalfactio ex eſſentiæ eius ſit ratione. Itaq; ſi vel ex plebe quẽpiã roges quid vocet eduliũ, acre dixerit ſanè, puto quod fortiter dũ guſtatur excalfacit, velut piper, pyrethrũ, naſturtium, alliũ, cæpa, & id genus omnia: videtúrq; id ſolũ ſaporũ genus, cùm appellatione careret propria, communi per excellentiã vſum. Nam cùm & ſapor amarus, & ſapor acidus, ambo etiã acres ſint: in quocũq; tamẽ corpore vehemẽtem cõperimus acrimoniã, tametſi neq; amarũ ſit, neq; acidum, acre appellare cõſueuimus, quãquam multa in ſpecie ſint corpora eiuſmodi: alia enim edi poſſunt, alia eſui ſunt inepta. Ea igitur quæ idonea ſunt eſui, dulcẽ quandã ſaltem obſcurã admiſtam habeãt qualitatẽ neceſſe eſt, proinde multis ipſorũ pro obſonio vtimur, multis verò vt condimentis tantùm: at vt cibo, ipſorũ omnino nullo, ídq; ob viriũ vehemẽtiã. Porrò eorũ quæ nõ eduntur, alia mortifera ſunt, alia ſimpliciter medicamenta: omnia ſaltẽ cuti noſtrę impoſita vlcus celeriter moliũtur. Quin & horũ quoq; nõnulla qualitatẽ quandã amarã præferunt quẽadmod

Deeſt medicorum.

admodum esculentorum quędam dulcem: nõ tamen vocantur amara: quãdoquidem hæc in eis leuis est & infirma, valida autem vis acrimoniæ. Sunt & quæ ne gustare quidẽ audeas, cuiusmodi est thapsia, canthari des, & ea quæ erosione aut putrefactione interimunt. Sed & horum gustũ esse acrem ex iis conicere licet quę in toto agũt corpore. Multa verò etiã ipso statim odore aliena sunt, planéq; pugnantiã cũ homine indicãt, velut & hæc ipsa quæ nũc dicta sunt, & cicutæ, papaueris, mãdragoræ, & hyoscyami succus. Quin & nuper quoq; herbę succũ cõspeximus, quẽ Centurio quidã ex barbarica circa Aegyptũ regione comportauerat, odore adeò graui, adeóq; inamœno, vt ne gustare quidem auderem, sed letalem esse conicerem: vtebatur autẽ ad vrgentes articulorum dolores: atq; ipsis etiam laborãtibus refrigerãdi pollere facultate manifestè est visa. Est autẽ colore subflauo, odore tam graui, quàm cicuta: nisi quòd leuem quendam instar aromatum odoris adferat gratiã. Nomẽ herbæ ex qua succus hic ex-
Lib. 5. primitur, lycopersiũ esse dicebat. Verùm de medicamentis deleteriis alibi tractabitur. Scire autẽ oportet, acres sapores omnes (nã de istis agebatur) summè esse calidos ac deinceps post illos esse amaros, deinde verò
dul

dulces. Cùm verò in omnibus ampla ſit latitudo, is qui magis aut acris, aut amarus, aut dulcis eſt, magis quoque eſt calidus: qui verò minus, tãtum amittit caloris, quantũ abeſt ab exacta guſtus qualitate. Terminus autẽ ſeu finis ſaporis amari eſt abſtergere: acris verò, vrere: ac dulcis, nutrire: vbi videlicet in ſua quiſq; natura abſolutus fuerit, hoc eſt, vbi quoad fieri poſsit, minimè alienis permiſti ſint qualitatibus: velut amarus prorſum quidẽ eſt calidus: verùm qui nunc primum ex dulcis mutatione natus eſt, & minus amarus eſt, & minus calidus. At qui diutiſsimè antè mutatꝰ eſt, ſummè amarus eſt, & proximè ad acrẽ pertingit, vt nõ abſtergat ſolùm, ſed etiã exedat & mordicet: velut ariſtolochia quidem, iris, & panax, id modo poſſunt, nẽpe vlcera abſtergere atq; expurgare.* At vitis agreſtis, quę Gręcè ſtaphis agria dicitur, nihilo ab iſtis amaritudine vincitur, niſi vel ipſa quoque vincat: eſt enim iã etiã acris, ídq; valde: tũ multũ quoque calida, vt nõ ſordẽ vlceribꝰ auferat modò, ſed & ipſam quoq; carnẽ colliquare poſſit. Porrò quod in vlceribꝰ nati ſunt pręſtare amari ſapores, id ipsũ in corpus aſſumpti efficere valẽt: abſtergũt enim, expurgántq; & quæ in venis eſt craſsitiẽ incidũt: quã ob rem mẽſes mouent, educendóq; ex pectore

ἀγρία σταφίς.

pulmonéq; puri auxiliantur. Et in ſumma ſiue craſſa in eis pituita, ſiue pus, ſiue aliud quippiam contineatur eiuſmodi, expurgãt: eáque ratione & comitiali morbo competunt, quicunq; certè nauram nõ habẽt deleteriam ac venenoſam. Illi enim toto genere præter naturã ſunt. Sed & iis qui ſanguinem ſpuunt, noxij ſunt: quippe cùm iſti adſtringẽtia & viſcoſa, nõ incidentia diuidẽtiáq; expoſcant. Atq; hæc quidẽ iã qua- 1
damtenus curandi attingunt methodum.

Quà differunt amarus acrisq; ſapor? Quòd amarus præter quàm quòd calidus ſit, etiã eſt ſiccus: at acris, vtique qui non exactus eſt vberem quandam humiditatem obtinet. CAP. XIX.

POſteà verò quàm de ſaporibus amaris definiuimus, diximúſq; quòd incidẽdi vim habeant & extenuandi, tum abſtergendi, ac nimirum etiam calfaciendi, hactenus tamen, vt nõ vrãt, rurſum ad acres oratio- 2
nem vertamus. Ac primùm exactè ipſos calidos dicimus, deinde exedentes, vrentes, cruſtam mollientes, ac deniq; etiam colliquãtes, eóſq; omnes vel cuti impoſitos eſſe huiuſmodi. Sin intrò in corpus ſumantur, ſiquidem tota ſubſtãtia animanti cuipiam ſummè aduerſentur, putrefacientes omnes eſſe eiúſq; generis animantium deleterios. Sin caloris dũtaxat immoderatiõe, ſi craſſę

ſint

ſint eſſentiæ terreæq́;, interiora exulcerãdi pollere facultate: ſin tenuis, vrinã mouẽdi, ſudoréſq; ciendi vim habere: in ſumma autem, incidẽdi, & digerẽdi per halitum. Ex quo genere quidã tũ expuitionibus ex thorace, tũ menſiũ motibus auxiliantur. Cæterùm quãdo ſit, quo modo, & qua methodo vtẽdum nõ eſt præſentis tractationis exponere: de omnibus ſiquidem eiuſmodi in curandi methodo differetur: quare de acrium ſaporũ natura plura ſcribere ſuperſedebo: ſat enim fuerit diſtinctiones adiicere exactiores, quibus ab amaris differunt. Nec enim ſola caliditate vehemẽti ab illis diuerſi eſſe cõſueuerunt, ſed quòd amari omnes non modò calidã habeãt facultatem, ſed & ſiccam, cineri (vti eos quis optimè compararet) adſimilem. Acres autẽ, quicunq; vtiq; amari non ſunt, multam interim humiditatem admiſtam habẽt, proindéq; corporum eiuſmodi nõ pauca à nobis eſitãtur. Porrò quòd non calidus modò, ſed & ſiccus eſt omnis ſapor amarus, in primis nos maximéque diſcreta docet experiẽtia, de qua ſæpenumero verba ſuprà fecimus. His verò qui pręter experientiã per rationẽ etiã ſcrutãtur, ſimiliter accidit. Admodum itaq; excalfactis dulcibus, ſiue id ab igne, ſiue à calore ingenito, amarorũ corporum cõſtare

generationẽ indicauimus, quæ protinus cõſiſtentia quoq; ſicciore apparent: tum verò quoniam abſumatur ſemper ac defluat ab eis humor in vaporem à calore ſolutus: neceſſe eſt reliquum terrenius ſicciúſq; effici: quippe cùm dulce præterquàm quòd calidum ſit, ſiue plus, ſiue minus, neceſſariò ſanè & humidum plus minúſve exiſtat. Si autem corporis noſtri naturæ maximè eſt ſimile, ipſa verò ſit temperatè tũ calida, tũ hu 1 mida, id quod ex dulci ſuperafflato prouenit, perinde vt calx ciníſq; calidũ ſiccúmq; neceſſariò efficitur: Proinde abſtergere quoq;, cõminuere, ſecare craſſos viſcoſóſq; humores, ſicut cinis & nitrũ, eſt natũ. Nec enim aërea eſt, neq; tenuis, neq; aquea eorũ conſiſtentia: ſed vt paulò antè dictũ eſt, terrena exactè à calore elaborata, ac velut ſuperafflata ipſorum eſſentia. In comparatione ergo adſtringentium quidẽ, nõ parum 2 iis tenuiora ſunt medicamẽta amara, vt ad acria verò, craſsiora: quamobrem neq; facilè craſſos viſcoſóſq; humores pertranſeũt, velut ea quæ ſunt tenuiore eſſentia, nec incidere perinde vt craſsiora nequeũt. In medio autem vtriuſque exceſſus ſint oportet quæ inciſura ſunt, nempe vt neq; promptè penetrent perinde vt flamma, neque dum cunctãtur tardántq; diſſecare non poſsint.

Ver

Verùm de iſtis in ſequenti libro, qui ex ordine eſt quintus, tractabitur. Nũc autẽ tantũ nouiſſe ſuffecerit, quòd qualitas omnis amara calidis ſimul ſicciſq; ſubſtantiis accidit, & præter hæc tenuibus & terrenis. Inaudiẽdum eſt autẽ totum quod dicitur cõiunctim, haudquaquam vtrunq; ſeparatim legendum. Nã ſic pugnare cum terreno videatur tenue. Verùm nõ ſimpliciter tenue, ſed vt in terrena conſiſtentia tale eſſe amarum aſſero, velut calx & cinis, & quicquid exactè peraſſatum fuerit, ciniſq; redditum: fortè autẽ veri’ adſimiles fuligini, ac ipſius flammæ fauillæ: quippe quæ guſtantibus apparet amara. Ergo craſſum & terrenum eſt corpus, ferrum, ac lapis: fauilla autem & cinis tenue. Ignita itaq; ferrũ lapíſq;, calce cineréq; ſunt craſsiora, multóque magis quàm fauilla: ad hæc quoque & calidiora. Sed ferro lapidíq; ignito, ea quæ per eroſionem interimunt medicamenta, ſimilia ſunt quæ à corporis nimirũ calore huc perducuntur, velut chalcitis, miſy, ſory: ad hæc arſenicum, hydrargyros, & alia innumera: craſſarum enim ſunt partiũ id genus omnia, ac poteſtate calida, ac proinde temporis ſpatio accenſa per eam quæ eſt in animante mutationem, non aliter quàm lapis ferrúmq; ignitum vẽtrem tum exulce-

rant, tum exurunt, cùm ſcilicet in corpus diſtribui præ grauitate haud poſsint. Iſtis autem ſubtiliora ſunt, tametſi & ipſa terrenæ ſunt conſiſtentiæ, calx, cantharis, lepus marinus: quorum quædam vſq; ad iecoris pertingunt regionem, quædã verò vſq; ad veſicã & pectus, in tanto interim itineris ſpatio igneam acquirentia naturã. Porrò ariſtolochia & iris his etiam ſubtiliores ſunt: quippe quæ tum humidæ eſſentiæ, tum aëriæ plus quàm illa obtinent: quod hinc conſtat, quòd neq; adeò ſint ſicca duráq;, neq; adeò grauia, quapropter & deleteriũ effugere genus. Sanè verò & cãtharis, parcè interim ſumpta, quibúſque oportet admiſta, præterquam quòd veſicam nihil offendat, etiam renes expurgat: imò & quæ efficacıora conficiuntur ad vrinas mouẽdas medicamenta, nonnihil habent cantharidis. Sed de hiſce aliàs habebitur ſermo.

Quòd ſapor amarus inſit corporibus temperamẽto ſiccis, & ſi planè amarus ſit eſculentus non ſit.

CAPVT XX.

AT amarus ſapor quòd ſiccis temperie corporibus inſit, hinc colligere licet: quòd & minimè omnium amara putreſcãt miniméq; vermes aliáq; nõnulla animalcula, qualia in radicibus herbíſq; ac fructibus putreſcentibus prouenire ſolẽt, procreent.

max

maximè nanq; videmus in humidis naſci corporibus vermes,ac putrilaginē. At quæ exactè amara ſunt (voco autē ita quæ nulla ſenſu notabili alia participant qualitate) omnibus propè animātibus,nedum hominibus,eſui inepta ſunt: quippe cùm animal omne plus minúſq; ſit humidū, amara autem ſicca:haud aliter quàm cinis & puluis. Itaque neque cinerem, neque puluerē, neque fauillam, neque calcē animal vllū eſitat,neque eorū quę planè amara ſunt quicquā. Abſinthiū enim nō ſolùm amarū eſt, ſed & adſtringit:marina verò aqua ſalſa potius eſt quàm amara, plurimū in ſe habens aquæ potabilis:id quod & ab Ariſtotele olim ſatis eſt demōſtratū. At aqua quæ eſt in lacu Palæſtinæ in caua Siria, quē alij quidē mare vocant mortuū, alij ſtagnum bituminoſum,guſtantibus non ſalſa modò, ſed & amara eſt. Salē verò etiam habet ex ſeſe natum, perinde ſubamarum : primóq; ſtatim aſpectu vnà cum vniuerſo mari tum candidior, tum craſsior apparet, ſalſugini meræ ſimilis:in quam ſi ſalem iniicias, ne liquari quidem etiam poſsit : plurimum enim eius in ſe habet:ac ſi quis in eam ſe mergat, continuò ſale tenuiſsimo velut conſperſu in corpus vndique emergere cōſpicitur. Quapropter etiam aqua illa quàm cætera mari-

na grauior eſt, ídq; tantò pondere quantò fluuiali marina. Itaq; * ne ſi teipſum quidẽ dimittas, in profundum deferri poſsis, ita attollit eleuátq; aqua: nõ ſanè, quia naturâ leuis ſit, quod quidam veterum ſophiſtarũ prodidit, ſed vt cenſuit Ariſtoteles, propter grauitatem inſtar luti, quæ leuiora ſunt ge ſtans. Proinde ſi hominem ligatis manibus pedibúſq; in ſtagni illius aquã conieceris, deorſum haud feretur: quin verò ſicut naues in mari onera plura quàm in fluuiis citra ſubmerſionẽ portare valẽt, eũdẽ in modũ in ſtagno mortuo multò plura quàm in mari. Tãtò enim eſt quę in illo eſt aqua marina grauior, quãtò marina lacuſtri aut fluuiali. ineſt enim ei ſalis ſubſtãtia, quę terrea grauíſq; eſt. Ipſiq; tibi marinã, ſi lubet efficere licet, ſale in aqua fluuiali colliquato, cognoſceréq; quãtò grauior reddatur aqua eiuſmodi quàm ſit dulcis. Quin & modum iam inuenerunt moderatam ad ſaliendum conficiendi ſalſuginẽ, ſi ouũ in ea videatur natare. Nã vbi etiamnum ſidit, ac nondum ſuper ſalſuginis ſuperficiem innatat, aquoſa magis eſt & dulcis: grauiter verò ſalſa eſt, vbi tãta eſt ſalis copia indita, vt amplius liquari qui poſteà adiicitur nequeat. Quam aquam ſi pendere nõ grauaberis, omnium aquarũ cõperies grauiſsimã. Itaq; ego quã doq

ſi volueris teipſũ demittere in profundũ, ne ſic quidẽ poteris deorſum ferri.

doque inanem esse diuitis cuiusdam ambitionem ostendi, qui tantam in Italiã maris mortui aquam deuexit, quę cisternã implere posset. Nam id ipsum ego expeditè præstiti, sale plurimo in aquã potabilẽ cõiecto. Longè etiã grauiorem eiusmodi effeceris aquã, si quãplurimum salis liquatũ sub Canis exortum, vbi potissimum æstus iam fuerit valentissimus, torreri siueris, haud aliter quàm in stagno bituminoso: sic enim hæc aqua perinde vt illa grauis efficietur: ac si ligatum hominẽ, aut aliud animal, in ipsam conieceris, instar nauis super aquã feretur. Quin verò & amarior protinus quoq; eiusmodi erit aqua, si decoquere ipsam in igne iubeat. Nã quicquid salsum plusculũ excalfeceris, amarũ tibi euadet. Sic & ipsius bituminosi lacus aqua in caua calidáq; regione cõtenta, dum sole torretur, amara efficitur: proindéq; æstate quàm hyeme amarior est. Ac si quid eius haustum in vase cauo regionéq; aprica (quẽadmodum nos effecimus) æstiuo tẽpore deponas, cõtinuò amarior sese reddita videbitur. Verùm hæc oĩa iis quę paulò superius de amari generatione diximus, abundè subscribunt. Cæterùm cuius gratia oratio ad bituminosum digressa est stagnum, id nondum omne expositum est: nullum enim in eo neq; animal, neq; plãta

ineſſe conſpicitur: imò cùm duo in eum fluuij confluant lōgè maximi,piſciúmque copia ſcatētes, maximè qui propè Ierichontē fluit,quem Iordanem nominant, nullus omnino piſcium fluuiorum oſtia excedit, ac ſi captos quis in lacū iniiciat,celeriter mori cōſpicit:adeò eſt omnibus tum hominibus: tum plantis inimicum quod exactè amarū eſt, & quod ſqualidum pariter & ſiccū eſt. atq; naturâ velut fuliginem ab exaſſatione referens. Quanquam ne illius quidē ſtagni aqua exactè amara ſit : quippe cùm nec ipſe ſal. Vocāt autem id Sodomenum,à circuniacentibus ſtagnum montibus,quos Sodoma appellitāt, multíque ipſum accolę ad omnia,ad quæ nos alio vtimur ſale accōmodant. Vis eius nō modò plus quàm cuiuſuis alterius ſalis exiccatoria eſt, ſed & extenuare nata: quia ſcilicet plus quàm alius exaſſatus eſt. Omni enim ſali obſcura quædā adſtringendi vis ineſt,qua eas quæ condiūtur carnes cōſtringit,dēſátq;: potiſsimū vbi durus & minimè fragilis extiterit. Talis eſt exactiſsimus quidē foſsilis ferè omnis: Minus autē illo marinus:tū qui multis in locis aquis leuiter ſalſis areſcentibus prouenit: Tertium locum obtinet foſsilis,abſtergere magis quàm adſtringere cōtraheréque potēs. Proximas his vires habet Sodomiticus

æquè

æquè atq; marinus durus: cæterùm ob admiſtam amaritudinem, facultatem valentius abſtergentem ac digerẽtem quàm marinus poſsidet. Sic & nitrũ ipſum, & ipſius ſpuma, & quod compoſita appellatione vocatur aphronitrũ, cæteris magis extergere poſſunt, nempe quia minimè adſtringunt, & exactè ſunt amara.

Quòd ſapor ſalſus calidus ſit & terreſtris, eáque ratione quadamtenus ſapori amaro ſimilis.

CAPVT XXI.

ETenim propinquus eſt ſapor ſalſus amaro: quippe terreni ambo ſunt, & calidi: nõ obſcura tamẽ diuerſitate diſsident, quòd videlicet amarus à calore arido plus ſit extenuatus & elaboratus. Sic in genere ſalis, qui durior eſt & dẽſior, terreſtriórq;, qualis ferè eſt vniuerſus foſsilis, minus calidus eſt, ſubtiliúmq; minus partiũ, qui verò rumpi facilis, laxúſq;, tenuior ſimul & calidior facultate eſt: qui autẽ inter ipſos ſubamarus eſt, mediã quodãmodo naturã inter ſalem durũ & aphronitrũ obtinẽs. Sanè & inter aphronitra quædã ſunt duræ craſſæq; eſſentiæ, quæque nec facilè liquari in aqua queant. Verùm de prauis nõ eſt in hoc loco nobis ſermo, ſed de iis quæ iuxta nominis rationem eſſentiã habẽt ſpumoſam, qualis vtique eſt ipſa nitri ſpuma. Eſt enim ea

omnium modò dictorum tenuissima velut & Asiæ petræ flos: multũ enim & hic quoque tenuis est, sed aphronitro minus calidus. Quare vtiq; carniũ excrescentiã minore cruciatu colliquat: mordicat autẽ eas nitri spuma: mordicat verò & aphronitrum, nec secius quoq; & ipsum nitrũ, tametsi illis sit minus calidũ. Verùm suprà monuimus essentiã crassam plus erodere, vbi nimirũ calorẽ quẽdã nacta fuerit. Nulla enim eius pars sine cruciatu celeritérq; trãsit, sicut ei⁹ quę subtilis est, verũ retẽta & immorãs ac tardãs, plusculóq; tẽpore vni corporis nostri particulę inhęrẽs, haud immerito molesta redditur, instar pali carni infixi.

Quòd odorata omnia calida. CAP. XXII.

CAeterùm vbi de saporibus omnibus, quæ cõuenire visum est, *exposuimus, reliquũ fuerit de odoribus disserere: quippe cùm huius sensibiliũ generis gratia, odoris sensum natura crearit. Sanè pleriq; similiter saporibus nos afficiunt. Siquidẽ acida omnia, & ante ista ipsum adeò acetũ similiter odoratũ gustũq; mouet: tũ acria quoq;, velut allia, cæpe, & ipsa nõ minus quàm gustum, odoratũ quoq; offendũt, mordicãtq;. Sic in aliis singulatim similis propemodũ est odoris sensus sensui gustus. Itaq; quorũdã corporũ, etiã nõ gustãtes, qualitatẽ cognosc

dicta sunt.

2

gnoſcimus, veluti fimi: proinde omnino ne guſtare quidẽ aggredimur: quia ſcilicet admodũ fides habeatur odoratui. Quinetiã ſi qua boni odoris edulia putrilagine corrupta, odore nos ſuo offendũt, protinus ea ab iicimus haud guſtare dignati: feréq; in omnibus mutuò cõſentiunt odoratus & guſtus: attamen in odore ſuauiſsimis, velut roſæ, plurimũ differũt diſsidéntq;: tãtũ enim abeſt vt guſtãtibus ſuaues ſint, vt amaritudinẽ nõ paucã præ ſe ferant, quanquã amarum nũquã odoratũ eſt, neq; vt medicamẽ nobis ſuaue, neq; vt cibus. Quænam igitur huius ſit diſſonãtiæ cauſa, licet Theophraſtus quæſiuerit, tamẽ præſtiterit & quę nos de ea cognoſcim' exponere. Amari ſaporis generationẽ ex dulcibus à calore extenuatis prouenire iã clarè docuimus: apparuítq; calidiora ſimul & tenuiora temperie eſſe amara, quàm dulcia, ſed & odoris ſenſus in ipſis cerebri eſt vẽtriculis, velut & id quoq; alibi à nobis demõſtratũ eſt: & odorabiliũ vaporoſa eſt ſubſtãtia. Ea enim quæ à corporibus defluunt, ambiẽti permiſta, ac deinde per nariũ inſpirationem in cerebrum delata, ſenſum mouẽt. Recta ergo ratione, quæcunq; *odorata, eadem & calida ſunt: quippe cùm vaporũ copia à calore proueniat, nõ tamen protinus quicquid odoratũ

*al. halituoſa omnino.

eſt

eſt, ſuaue eſſe colligitur. Siquidẽ nõ omne id ſpiritui in cerebri vẽtriculis contento familiare eſt. Etenim quẽadmodum qui linguæ obueniũt ſapores, ij qui familiariſsimi iidẽ & dulces erãt: qui verò nõ familiares, complures habebãt differentias: ita odores qui familiares ſunt cerebri ſpiritui, iidẽ & grati ſunt & ſuaues: qui verò nõ familiares, multis differẽtiis à ſeſe mutuò diſsidẽt. Cæterùm nõ omnibus impoſita ſunt nomina perinde vt ſaporibus. Dicimus enim quippiã acidum acrémq; habere odorẽ, ſed auſterũ, acerbũ, ſalſum, aut amarũ, haud etiã dicimus. Verùm in haſce duas appellationes odorabiliũ pleraq; reducimus, beneolentia, & graueolẽtia appellãtes: beneolentia quidem proportione quadam ad ea quæ linguæ ſunt dulcia: graueolentia verò ad ea quæ nõ dulcia: vno enim nomine totũ hoc in ſaporib⁹ genus appellari nequit. videtur autẽ à corporibus nõ odoratis, aut omnino paucũ defluere, aut quod pro mole ſua non ſit moderatũ, ſicut in iis quæ exactè tum ſalſa, tũ acerba ſunt. Exactè autẽ cum tale aut tale quid dicimus ſyncerum, & quantũ fieri poſsit, alterius qualitatis expers dicimus. Siquidẽ craſſa vtriſq; eſſentia eſt, & ad hoc acerborum etiam frigida: quare veriſimile eſt, quod ab iis defluit paucum, eſſe & craſ-
ſum

ſum, & mole ſua velut terreum ac proinde per inſpirationẽ in cerebrum non incidere.

Quòd neq; ex odore, neque ex colore certò quid definiri de medicaminum temperie poßit.

CAPVT XXIII.

VNde tutũ non eſt, ex odore de ſenſibilium tẽperatura coniicere, perinde vt ex guſtu. Nam quæ odore carent: craſſam quidem eſſentiã obtinẽt:cæterũ quæ ſit eorum in calore frigoréq; natura, id verò nõdum conſtat. At quæ odorata ſunt, tenuia vtiq; ſunt quadãtenus & calida. Verũ eius tenuitatis caliditatíſq; quantitas haud etiã indicatur. Porrò maxima potiſsimáq; cauſa, quamobrẽ in odoratis*nihil euidens de tẽperatura*iudicari queat, inæqualitas eſt ſubſtantiæ, de qua ſæpenumero*verba mihi iam habita ſunt, vbi demonſtrabã, corpora pleraq; diſsimilari eſſe ſubſiſtẽtia. At nũc quoq; etiam claritatis gratia * in exemplo proponam, nempe roſam, quæ nõ ea modò ratione diſsimilaris eſt, qua pars quidẽ eius continet, pars vero continetur (continens quidem, durum & terreũ: quod cõtinetur, ſuccus eſt humidus) ſed ꝙ ſucci ipſius tria ſunt excremẽta, quẽadmodũ ſuprà neceſſariũ eſſe demonſtratũ eſt: vnum terreum, quale eſt in vinis fæx: alterũ aëreum, quod ipſum quoq; vini flori proportione reſpondet

Deeſt omnibus.

indicari.

Lib. 3.

vnũ exẽplum.

det tertiũ aqueum, quod in omnibus bullitionẽ efficere corruptionémq; diximus, vbi nimirum neq; deuictũ, neq; planè alteratum ebullitionis tempore fuerit. Sanè huius excremẽti gratia quidam ſuccos non niſi coctos reponũt, alij in ſole feruẽti præſiccatos: nam terrei aëriíq; gratia nõ admodum corrumpendo ſuccos metuũt, cùm ea & ſeparari videant, ægréq; corruptibilẽ ſortita ſubſtantiã: quandoquidem tẽperamentum nacta ſunt ſiccũ. Sed de iſtis ſuprà abũdè diſſeruimus. Cæterùm in roſæ natura aliud guſtãtibus acerbum eſt, quod terreũ vt ſit & craſſum frigidũq; neceſſe eſt: aliud verò amarum, quod tenue eſt & calidũ: & tertiũ in his aqueum, neceſſariò quidẽ frigidũ, ſed in tenuitatis craſsitudiníſq; oppoſitione quadãtenus ſummorum medium cuius miſtura neq; ipſum illud adſtringẽs, neq; ipſum amarũ: ſummè eſt tale quale dicitur: qualitates enim omnes exoluit aquei admiſtio. Ipſum itaq; hoc aqueum elaboratum extenuatúmq; atq; excalfactum quodammodo videtur, ac proinde facilè in vaporem ſolui, & hac ratione roſam tum odoratã eſſe, tum celerrimè reſiccari. Atq; hæc omnia de eo ex guſtu coniicias licet: at per odorẽ haud æquè, quippe cùm nõ æquè omnes eius partes euaporẽt, nec perinde ſenſum

ſum moueant. In guſtu autẽ omnes ſimiliter guſtabiliũ corporũ particulæ in linguã incidunt, ſenſúmque mouẽt pro ſua natura ſingulæ. Quare*certum tutúmq; nõ eſt de tota medicamẽtorũ facultate ex odore cõiicere. Nã ea ſola agnoſci poſſunt, quæ modò poſuimus. Multò minus ex coloribus de medicinarum virtutibus colligere quid valeas: quippe cũ in ſingulis coloribus calida, frigida, humida, ſiccáq; reperias: quẽadmodũ in primis huius operis cõmẽtariis oſtẽdimus. In quoq; tamẽ ſingulatim genere aut ſeminis, aut radicis, aut ſucci ex colore indicationẽ quãdã tẽperamẽti liceat ſumere: vtpote cæpa, ſcilla, vinũ, quãtò fuerint albidiora tantò & minus ſunt calida: quæ verò ſubflaua fuluáque, calidiora. Idem vſuuenit tritico, milio, ochris, phaſelis, ciceri, ireos, radici, aſphodelíq;, aliíſque cõpluribus. In quoq; enim genere in vniuerſum fulua, flaua, rubráq; omnia albis ſunt calidiora. Itaque & ſi hinc quoq; de medicamẽtorũ viribus cõiectura fieri queat, tamẽ ſermoni adiiciatur, optimũ ſanè eſſe (vt & dictũ & oſtẽſum ſæpenumero eſt) per experiẽtiã diſcretã facultates inuenire. in hac enim falli nõ poſsis: quanquam prius quàm experientiã virtutum agnoſcas, guſtus pleraque indicet, pauculum etiã approbãte ipſo*odore.

Adde vt dictũ eſt.

Vt dictũ eſt.

CL. GALENI DE *simplicium medicamento-rum facultatibus*

LIBER V.

CAPVT I.

VINTVM librum de simplicium medicamentorum facultatibus orsurus ea primum repetam, quæ suprà demonstrata in rem præsentem censentur accommoda, sumpto ab elementis principio, aqua, videlicet, igne, aëre, ac terra, quæ nonnulli à qualitatibus denominantes, humidum, calidum, siccum, & frigidũ esse aiunt. Sunt ergo qualitates hæ, humiditas, siccitas, caliditas, frigiditas. Quæ verò ab illis denominantur corpora, ea sunt tum communia omnium elementa, tum ea quæ per alicuius harum excellentiam aut humida aut sicca, aut calida, aut frigida nũcupantur, tum ea quæ ad conueniens siue symmetrum generis eiusdẽ aut speciei conferuntur, quæq; ad quiduis obuium. Sanè de horum differentia frequenter tractauimus. Nec minus diximus quatenus differat nutrimentũ à medicamẽto, & quòd nutriment

mentum vincitur ac ſuperatur ab eo quod nutritur. medicamentũ autem cõtrà: ipſum enim vincit atque ſuperat corpus cuius fuerit medicamentũ: quippe cũ vtriuſque referatur ad aliquid notio. Oſtenſum prætereà eſt, medicamentum alterare natum eſſe, aut vna quapiam qualitate, nempè aut calfaciendo, aut refrigerando, aut humectando, aut ſiccando, aut dictorum coniugatione quapiam: aut tota ſui ſubſtantia, ſicuti complura letalium medicamentorum, nec pauca alexiteriorum ſeu amuletorum, tum purgantia omnia, ac pleraque eorum quæ epiſpaſticà, hoc eſt attrahentia nuncupant. Sed de iſtis quæ reliqua ſunt infrà adiiciã. Quæ verò vna duabúſve qualitatibus in vniuerſum corpus noſtrum agũt, ea hoc in libro exponam, rurſum hîc ſumpta hypotheſi ſuperius demonſtrata, quòd ſimpliciũ medicaminum pleraque diſſimilarium ſint partium, réque vera cõpoſita: cæterùm appellari ſimplicia, quòd cuiuſmodi ſunt, talia naturâ ſint, nec quicquam ex noſtra induſtria aſſumpſerint: quinetiã quòd quædam craſſarũ ſunt partium, & terrena ſuis ſubſtãtiis, quædam tenuia & aërea, alia verò aquea, & dictorum media. Hæc cùm ſint ſuperioribus libris demonſtrata, hypotheſes mihi ſunto, ad ea quæ nunc dicenda ve-

niunt. His ergo propositis ordienda iam oratio est.

De vsu medicamentorum. CAP. II.

VSus est frequẽter hominibus medicamentorum ob id ipsum tãtummodo, vt aut refrigerent, aut humectent, aut calfaciant, aut siccent, aut per coniugationem horum quid agant. Interim verò, vt quòd supra modũ laxatum est contendant atque contrahant, aut quod intensum est laxent, 1
aut quod condensatum est rarefaciant, aut rarum condensent, aut durum emolliant, aut immodicam mollitiem ad duritatem reuocent, aut plenum euacuẽt, aut vacuum impleant, aut generis eius aliud quid agãt. Nam quisquis perfrixerit, non medicus tãtùm sed quiuis etiam ex plebe, ab ipsa rei natura ductus, calfaciens medicamen inuenire desiderat: sic ardẽti febre æstuãs, quod refrigeret. Sic priuatus quispiã si vlcus ha- 2
beat nimis molle ac humidum id medicum desiccare iubet: aut si siccũ & exuccum, humectare. Quinetiã cum siccitatem pariter, atque caliditatem toto corpore percipiunt, ceu qui æstuant, siue vsti sunt, aut defatigati, lauari expetunt, frigidámq; bibunt, tum quidquid refrigerare, simul & humectare potest, studiosè exquirũt, votíque sæpe cõpotes fiunt, atque ipsa natura duce eorum

remedia plerique idiotarum inueniunt. At phlegmones, ſcirrhi, œdematis, eryſipelatis, putredinis, herpetis, gangrenæ, nullus ex illis ſibi remedium perueſtigandum ſumit, tanquam vnumquodque eorũ maius iam ſit quàm pro captu hominis plebeij, ac ſcientiam requirat venerabiliorem. Eam ſcientiam nuncupant Medicinam, & qui eam exercet, Medicũ. Atq; hucuſq; & ipſi procedũt, vt ſciant vlcus cauum carne impleri, ſordidum purgari debere, æquabile cicatrice induci. Non tamen norunt quid carne impleat, quid purget, quid cicatrice inducat. Sic ſanè etiam ſi muſculũ habeant durum aut tẽſum laxúmve quòd duro quidem mollientibus ſit opus, tenſo autem laxantibus, laxo verò contendentibus, id ſatis perſpiciunt, non tamen compertum habent medicamẽtum quod aut emolliat, aut laxet, aut contendat, ſed ea inuenire opus ſolius eſt medici. Siquidem inuenias ex plebe quoſdã, qui non ſecus atque medici medicamentorum pollent inuentione, ſed hactenus, dum calida modò ac frigida humida ac ſicca perquiruntur: verùm in iis quæ modò dicebamus, prorſum rudes reperias. Tametſi, ceu antè monuimus, haud omniũ tum calfacientium, tum refrigerantium, tum humectantium, atque exiccantium,

æquè facilis eſt atque expedita inuentio. Quippe quòd napy pyrethrúmq; excalfaciunt, & portulaca ſolanúmque refrigerãt, tum aqua & oleum humectant, & acetum, & marina aqua deſiccant, penè omnibus non medicis duntaxat, ſed & idiotis cõfeſſum eſt. At roſaceum ánne calfacere, an refrigerare dicẽdum, ſimiliter acetũ, oleum, & eius generis non pauca, ingenti controuerſia iactata ſunt. Verùm de talium facultate in quatuor ante hunc libris diſputauimus. In primo ac ſecundo ſophiſtarum redarguentes epicheremata, ſeu in vtranque partem ratiocinationes, & monſtrantes veram methodum, cuius quis ductu medicamentorum facultates inueniat. In tertio, miſsis ſophiſtis, omnes ab initio logicas expoſuimus quæſtiones, quibus maximè inſiſtas, quibúſque, vt ſic dicam, artificiosè efformatus, idoneus ſis ac ſufficiẽs, qui medicamentorum omnium facultates inueſtiges. In quarto de propriis linguæ ſenſibilibus diſſerui, quos ſapores appellitant, id indicans, quo pacto hinc orſus, primas inuenias tum qualitates, tum facultates. Attigi porrò etiam quatenus vſus requirebat in extremo libro qualitates odoratus, docens quantũ itidem & hinc iuuari queas ad primarum inuentionem facultatum. At in

Epicherema.

hoc

hoc quinto libro aliud mihi propoſitum eſt facultatum genus expromere, quas vocare potes* ſecundas ac tertias poſt primas & omnium communes. Siquidem cum particulatim vnumquodque nõ pari modo ex illis temperatũ ſit, aliud, puto, ex iis laxatorium euaſit, aliud intenſorium, aliud emolliens, aut indurãs, aut rarefaciens, aut cõdẽſans: tũ ex operibus quæ edere nata ſunt, facultates in ſe habere dicta ſunt rarefaciẽdi, cõdenſandi, emolliẽdi, indurãdi, illinendi: extergendi, attrahendi, repellendi, ad hæc laxandi, cõtendendi, ora reſerandi, ac cõtrahendi, incraſſandi, extenuãdi, dolores ſedãdi, ac ciendi (illas ἀνωδύνους, has ὀδυνηρὰς nominant) cõcoquendi, puris mouendi, digerendi per halitũ, ſudoris prouocãdi, ſaporis conciliãdi, ſtuporis accerſendi, animũ alienandi (ἐκστατικοὺς nuncupant) putrefaciẽdi, vrendi, erodendi, cruſtã faciendi, fundẽdi, dẽſandi, ſuccũ prauũ procreãdi, attẽperandi, purgandi, ſiſtendi, exaſperãdi, leniendi, infarciendi, farctu liberãdi, ac cum vlterius etiam procedũt, ac propè particulatim opera appellãt, vrinas ciendi, vomitus proritãdi, ſubducendi ventris, ac lubricãdi, per nares & os purgandi, quas ἐῤῥίνους & ἀποφλεγματικὰς vocãt, mẽſes mouẽdi aut cõprimẽdi, ſimiliter lactis ac ſeminis tũ generãdi &

Vt aliq̃s dixerit.

extinguẽdi, tum prouocandi & reprimẽdi, magíſque etiam cum à iecore hepaticas, à liene ſplenicas, ab auribus oticas, ab oculis ophthalmicas, à dẽtibus odonticas, à coxa iſchyadicas, à renibus nephriticas, à pedibus podagricas, ab articulis arthriticas, à coſtis pleuriticas, à tuſsi bechicas, & à calculis comminuendis λίθων θρυπτικὰς facultates vocitant, ad particulares perueniunt. Pari modo quædã dicta eſt à procreãda in vlceribus carne facultas ſarcotica: ab inducenda cicatrice epulotica, à glutinãdo collectica, à purgatione cathartica, ab excreſcẽtia carnis detrahẽda cathæretica: feréq; numerari nequeant omnes particulatim facultates, ſi ab vnoquoq; ſingulatim eorũ quæ perficiũtur deflexa illis imponere nomina aggrediamur. Sed præclarius ſanè ac methodo dignius eſt, ſi miſſam facientes orationẽ tũ prolixam, tum confuſam, cõmodis ſpeciebus compoſitas medicamentorum facultates cõpendio definiamus, nõ puris mouendi aut mitigãdi, aut doloris ſedãdi, aut per halitũ digerendi, aut laxãdi, in triticeæ farinæ cataplaſmate facultatẽ ineſſe dictitantes, ſed modicè tum humidam, tum calidã: ſuperius nãque poſitũ eſt, in quo ſignificato eiuſmodi dictionem efferimus. Similiter & irim nõ vrinas, aut mẽſes prouocãs, aut be-

chicũ

chicũ eſſe medicamẽ, aut pleuriticis, aut peripneumonicis, aut purulentis (quos ἐμπύυς vocãt) cõgruere, aut morbis comitialibus, & ſpaſmis, & palpitationibus, & tremoribus: & ruptionibus, & ſpaſmatibus prodeſſe, neq; carne implere, aut purgare ſinuoſa vlcera aut lateris, iecoris, lieníſve dolores ſedare, neq; chœradas diſcutere, aut carne oſſa implere: ad eundẽ modũ neque genituræ profluuio congruere, aut in vteri fomenta vtiliter miſceri emollientem & reſerãtem: quin nec quòd neuos ephelides detergeat, & inueteratum capitis dolorem ſanet, aut fœtum corrumpat detrahátq;: ſed ſufficit hactenus dixiſſe calidam, hactenus ſiccam, & eatenus tenuium partiũ illi obuenisse temperiẽ, ſicq́ue tum omnia quæ nũc memorata ſunt, tum longè item plura indicata fuiſſe: quin alio quoq; modo de ea dixiſſe ſat eſt amaram eſſe, ſed non extremè, imo ita vt dulcedo quædam admiſta appareat. Ac primus doctrinę modus empiricorum proprius eſt: ſecundus virum potiſsimum rationalẽ decet; atq; hunc mihi nunc exponere ſtatutum eſt.

De pus mouentibus, atque emollientibus medicamentis.

CAP. III.

CAeterũ vniuerſa ea quæ quatuor ſuperioribus libris ſunt dicta, propria ſunt,

ipſius de medicamentis ſpeculationis, niſi ſi quando per affinitatem curãdi methodum ſermo attigit: at in quo nunc verſamur, ad illam magis pertinet: quapropter ſæpe cõſiliũ mihi fuit, omnino ipſum præterire. Verùm quandoquidem viſum eſt præexercendos eſſe eos qui aſſequi deberẽt curandi rationis intentiones, & pleriq; ex amicis, potiſsimúmque ij quorũ in gratiam hũc tractatum conſcribere ſum aggreſſus, ita me facere cenſuerũt: idcirco ſermonẽ hũc hoc in libro abſoluã, ſumpto exordio ab emollientibus, & pus mouẽtibus. Quæ cũ vtraque ſint calida humidáque, diuerſo tamen vtrũque modo. Hæc enim ceu ſimillimum corpori in pus mouẽdo calorẽ producẽtia, abſque vlla exiſtẽtis in eo humiditatis, aut *cõſumptione, aut adiectione: illa verò ceu maiorẽ quàm pro natura accẽdẽtia, ac nõnihil quoq; humiditatis cõtrahẽtia. Porrò perſpicua eſt notáq; oĩbus pus mouẽtiũ notio. Siquidẽ ſuppuratio in pus eſt mutatio.

Lege, ablatione.

Tribus modis dicitur molle & durum, partim vt extremè tale, partim vt per excellentiam, partim vt ad ſymmetrum generis eiuſdem aut ſpeciei, aut quiduis obuium.

CAP. IIII.

SEd de emolliẽtibus medicamẽtis, ipsáque adeò emollitione non perinde ſimplici-

pliciter loqui licet, quia videlicet nec de duro mollíque corpore. Si quidẽ partim absolutè durũ dicitur, vt terra: partim per excessum vt vnguis, calcar, cornu: partim ad symmetrũ sui generis aut speciei, vt hoc animal puta elaphas, aut hic homo, pnta Hercules: partim ad quiduis obuiũ collatũ, vt Diogenes ad Aristotelẽ. Pari modo dicitur molle, aut vt summè eiusmodi, aut per excessum, aut ad symmetron sui generis aut speciei, aut ad quiduis obuiũ. Quòd verò tripliciter quoq; id genus omnia dicere liceat, partim vt à mistura aliena summásq; habẽtia qualitates à quibus nũcupata sunt, partim vt ad symmetrõ sui generis aut speciei, partim ad quiduis obuiũ collata, & quòd nihil retulerit, illo an hoc modo dixeris, frequẽter mihi ostẽsum est. Omissis itaq; cæteris significatis, de mollibus durísq;, vt ad optimè cõparatũ habitúmque hominẽ cõtemplemur, quẽ sanè regulam ac mensurã statuimus omniũ quæ eum in modũ dicũtur: nec tamẽ ad illius partem quãcunque, puta os adipémve, sed quæ tẽperie media est, nẽpè cutẽ, maximéq; eã quæ in manibus est, vbi perfecta est tangẽdi potentia. In vnum autem redit, si quod per excessum ad totam substantiam dicitur, sic molle durúmq; appellites, quãdoquidẽ medium quoddam est

tactus

tactus noster, vti & Aristoteles docuit, & Plato quoque sensisse videtur, cũ ait: Dura quidẽ quibus caro nostra cedit, mollia verò, quæ cedunt carni. Nam cutem hominis eo ipso in libro, Timæo scilicet genere esse carnem ostendit. Quin & * Aristoteles cum ait molle esse quod in se cedit, durum quod nõ cedit, idem quod Plato sensisse videtur, & maximè quod ad tactũ ea iudicãda censet, tanquã ad mediũ. Quod verò in cõparatione ad quiduis obuiũ durũ est ac molle, id in eo quòd magis minúsq; cedat, * iudicari videtur. Quin & ipsam cutem nostram aut musculũ aut partem aliã quamlibet cũ induratam dicimus, cum naturali eius statu aduentitiũ affectũ cõferẽtes ita nominamus. Sanè corporum hoc pacto affectorum ad statum naturalem reditus emollitio est.

Cap. 4. li. 4. meteo.

Add. aut nõ cedat.

Quot modis fiunt dura? nempe aut resiccatione, aut concretione, aut nimia impletione, aut harum coniugatione quapiam

CAP. V.

POrrò cùm variè quidq; durius efficiatur, nempè aut siccescens, aut concrescẽs, aut nimia repletione, adeò vt vehemẽter distendatur, aut cõiugatione quapiam * sequitur, vt & propria suáq; cuique emolliendi sit ratio. Itaq; de omnibus deinceps distinguamus. Interim illud prius commonefa

Deest, id accidat.

nefacientes, nominum verborúmque* copiam plerũq; nõ esse indecoram, sed potius eius contrarium: illiberalẽ verò, tum esse cũ nõ est necesse de illis distinguere. Nam ita & Plato prodidit. Et nobis in pręsens necessitas incumbit de duri significatis definire, principio rursum ab iis desumpto quæ modò dicere desiimus. Nam quod in se cedit, molle est, si quidem corpus simplex fuerit. Siquidem quod ex pluribus cõstat, aut sese cõtingentibus, sicut tritici aceruus: aut inuicẽ implicatis, vt lana & pili, simul & cedere potest: nec tamẽ esse molle. Contrà in iis quæ summè plena sunt, velut vtres, vesicæque, neutrum latus in se cedit, nec tamẽ quod continetur durum est, sicut nec quod continet vbi impletũ est, durius seipso euasit, aut aduentitium aliũ affectum est adeptũ, nisi quòd nũc tensum est, quod hactenus fuerat laxum. Quamobrẽ ego id renitens, Græcè ἀντίτυπον non durum appello, quando nimirum accuratius loqui* propono. Permitto tamẽ qui velit durum appellare: quin & ipse persæpe sic nuncupo. Sed illud tamẽ moneo, nõ vnam esse induratorum naturam, neque vnã medelam. Nam quod à siccitate induratum est, humectari postulat: quod verò à cõgelatione, excalfieri: quod autẽ à repletione, inaniri: quod deniq

Facilitatem.

Volo.

niq; à ſiccitate ſimul cõcretionéq;, humectari ſimul ac cõcaleſcere: quòd verò à congelatione pariter & impletiõe, pariter quoque & calfieri & euacuari. Siccãtur itaque corpora citra cõgelationẽ, tũ in validis exercitiis, tũ in ſole feruẽti, tũ in inedia ingẽti, tum in febre ardẽti, & medicamẽtis quæ ita ſiccãt vt nõ refrigerẽt quoq;. Congelãtur à vehementi dũtaxat frigore. Sicut ſanè & implẽtur à largi tantũ humoris affluxu. At ſiccantur ſimul & congelãtur coëuntibus quæ ſimul cõuenire poſſunt cauſis: vt ſi quis ſupra modum laboret in frigore. Sic quoq; replẽtur ſimul & cõgelãtur ab influxu frigido, ac partis refrigeratiõe. Frigoris rurſus ipſius cauſa triplex eſt: vna à foris incidentibus, puta, aêre, aqua medicamento, quod ſæpe factitãt in eryſipelatis. Altera eſt propria patiẽtis particulæ tẽperies. Tertia ab influẽte in ipſam humore prouenit. Nã is ſæpenumero ſeipſo calidior effectus eſt aut putreſcens, aut cõtactu calidarũ naturâ partiũ alteraſcẽs, cũ interim quod partibus naturâ frigidioribus affricuit frigus, plurimo perdurat tẽpore. Atque tot quidẽ modis corpora tum indurantur, tum molliuntur. At medicamẽ emolliens (Græcè vocãtur μαλακτικὸν) nõ de omnibus iis modis efferre videntur, ſed peculiariter de iis quæ cõ-

gela-

gelatione induruerunt, magísque etiam si in eis cõtentus sit humor præter naturam, velut in scirrhosis. Quippe si à siccitate induruerit, humectare, non mollire id præcipiunt, sicut impleta euacuare, nõ emollire. Sed de nominibus neque contendere honestum est, neque curiosum esse necesse: verùm rerum insistere diuersitatibus præstat: in quibus si quid peccatur, ingens ægrotis damnum malúmq; prouenit. Itaque quod resiccatum est, humectantia poscit remedia, de quibus suprà abundè disserui. At quod à frigore congelatum est, excalfaciẽtia postulat, quæ nec ipsa obscura sunt. At quod impletum est, aut refrigerantia requirit, aut excalfacientia, aut quæ propriè vocantur siccantia. Vniuersa siquidem hæc humorem superfluum euacuant, sed sua ac peculiari quoque ratione. Frigida quidem duobus modis, nempè repellentia, simúlq; cum calore multam educentia humiditatem, sicut * Aristoteles docuit. Quæ verò excalfaciunt, dum contentum in calescentibus corporibus humorem in vapores dissoluunt. Quæ autem desiccant, velut quæ vocantur diaphoretica, hoc est per halitum digerentia, & ipsa duplici ratione, aut humores ebibentia cum poris quibusdam insunt, aut totam alterantia partem. Verùm

Cap. 5. li. 4. meteo.

quando tempestiuus cuiusq; sit vsus, nō est
præsentis negocij definire, sed ad curādi at-
tinet methodum. Quæ verò à frigore pari-
ter & siccitate induruêre, ea excalfacere pa-
riter & madefacere expedit, non sicut pus
mouentia calore & humiditate, secundum
naturā attemperatis, sed tantò esse medica-
mē expedit calidius, quātò exuperauit fri-
Humidius. giditas, tantóque * siccius, quātò & vicit sic-
citas. In quibus mensuram finire ad curād
itidem methodum pertinet. Sufficiat autē
hîc medicamentorū speciei formulā quan-
dam exponere, ídq; pauculis exemplis. Igi-
tur oleū & aqua calida humectant simul &
excalfaciunt. Quòd si ambo in vnum mi-
sceātur, multò magis tum excalfaciet, tum
Al. ex ambobus. humectabit quod * ex ipsis erit mistū, sicut
aquæ potabilis balnea cū oleo copioso ex-
hibita. Idem efficit eduliorū qualitas, si si-
militer habeat. Itaque ingentis famis, quā
βουλιμίαν nominant, illiusmodi sunt reme-
dia. Est enim ea affectio frigiditas iuncta
siccitati: & sanatio eius per cōtraria perfici-
tur. Veruntamen cataplasma quod ex fari-
na triticea conficitur, in temperatis natu-
ris pus mouens, nec quicquā naturalis par-
tium humiditatis aufert, quod quidē rela-
tu sit dignum: multóq; magis nec apponit
sicut nec calorē intendere potest, nec hebe-
tar-

tate, sed tantũ in substãtia ipsa augere. Cæterùm non idem est, qualitatem intendere, & augere substantiam. Sed hæc *paulò pòst accuratius ostendã. Attamẽ id genus medicamenta humida calidáq; dicimus nõ ceu calidiora humidioráque quàm nostra sit substãtia, sed ceu similẽ habentia nobis tẽperiem, quæ calida & humida est iuxta veterem sermonem, velut in libris de Temperamentis ostendimus. Nec tamen sic aquã humidam aut * galbanum calidũ dicimus: sed illam tanquam quæ carnẽ nostrã riget, hoc tanquam quod calfaciat. Nam tametsi aqua calida euacuare partes quæ per humorũ influxum cõtumuerunt valeat, similares tamen saltem omnino humectat, sicut in primo libro à me monstratum est.

Cap. 7.

Vet. interpr. legit, ignẽ.

De medicamentis pus mouentibus. CAP. VI.

Medicamẽta itaque quæ pus mouent, eo quòd perinde vt aqua calida excalfaciant, superfluũ in spatiis vacuis contentum humorem per halitum digerunt, sicut in libello de inæquali intemperie monstratum est. Ipsis tamen similaribus corporibus secundùm naturã affectis, humiditatis nihil neque adiiciunt, neque adimunt, quod quidem manifestum sit, & sentiri queat. Quippe cùm temperaturam posside ant *similem, earũ substãtiam tueri potius quàm

al. æqualem.

alterare possunt. Nam in suppurationibus humiditas quidem alteratur, itémq; si qua sit caro contusa: cætera verò omnia quæ secundùm naturam habent, substantiam suã seruant. Etenim cùm tres in animaliũ corpore fiant alterationes: vna planè secũdùm naturam est, cùm videlicet in ventre cibus coquitur: aut in visceribus & vasis qui inibi generatur succus, vnde rursum pars vnaquæq; nutriatur. Altera cõtrà planè præter 1
naturã, nempè in putrescentibus omnibus. Atque hæ quodãmodo inuicẽ sibi cõtrariæ sunt. Tertia ex vtraque mista & media est, partim primæ aliquid obtinẽs ac naturalis, partim huius cõtrariæ quæ est prȩter naturam. Siquidẽ alterationi secundùm naturã duo hæc insunt, vt & ex familiari animanti materia fiat alteratio, & ab ingenito calore planè superetur. Ei verò quæ præter naturã est, & ab aliena caliditate mutatio prouenit, & ad nihil vtile. At media earũ, quæ scilicet suppurationes comitatur, ab ingenito 2
quidem fit calore, sed non planè vincente: neq; enim ex materia peragitur, quæ prorsum benigna sit, quemadmodum nec ex omnino aliena. Itaque quẽadmodum naturales alterationes, quæ ab innato ꝓueniũt calore, à simili extrinsecus iuuantur, pari modo & quæ in mouendo pure cõspicitur.

Nam

Nã quid æquè cõcoctioni vẽtris cõferre nouimus, atque corpus humanum illi impoſitum? Proinde quidẽ puellos noctu admouentes per quietem, longè euidentiſsimum adiumentum ſentiunt. Cõfert ſiquidẽ amplius, magíſq; multò familiaris eſt eo calore qui à fomentis paratur. Eiuſdem gratia vtilitatis quidam paruos catellos per quietem ventri imponunt, copiam coquẽtis cibos caliditatis adaugentes, nõ qualitatem. Tale eſſe debet quod ad mouẽdum pus adhibebitur medicamentum, qualis eſt in naturis tẽperatis calor natiuus. At ſi iuſto calidior natura fuerit in eo corpore, quod pus mouebit medicamen, calidius ſit oportet: tantò nimirũ tẽperato calidius, quantò & natura eius tẽperatã in caliditate exuperat. Itaq; clarũ iam illud eſt ex curandi methodo, cuiuſq; ſingulatim nominis ſuũ ac proprium eſſe puris mouendi medicamentum. Nec minus illud cõſtat, quod ſæpenumero iam demõſtratũ horũ comprobatur teſtimonio, omnes medicamẽtorum facultates vt ad optimè tẽperatũ hominẽ explorandas. Siquidem nulla cõſtitui ars poſsit, niſi prius velut regula ac ſcopo generi materiæ in qua verſatur conſtituto, ad illum iam particularia omnia dirigãtur. Rurſum ergo propoſito tanquã ſcopo quodã in hoc

ſermone optimè temperato homine, eius reſpectu aliud eſſe dicimus medicamẽtum pus mouens quàm quod indurata emollit, eſſéque eorum temperaturas, quas ſuperius eſſe poſuimus: Eius quidẽ quod naturæ in mouendo pure auxilio eſt commoderatam & ſimilem ei corpori cui admouetur: ac proinde quòd natura noſtra humida ſit & calida, humida calidáque medicamẽta eiuſmodi frequenter appellari. Eius verò quod indurata emollit, temperata natura multò calidiorem, non tamen iam valde calidam.

De ortu ſcirrhi. CAP. VII.

ORitur autem induratorum affectio ex fluxione viſcoſa & craſſa, paruis particulæ poris ſiue meatibus impacta. Digeſto verò per halitum quod tenue eſt eius ac ſubtile, ac deinde quod reliquum eſt refrigerato ac velut congelato, vocata ſequitur ſcirrhoſis: ac proinde frigidũ pathos aiunt, & per calfacientia curari. Porrò quoniam cũ frigiditate humor redundat ſuperfluus, idcirco etiam compoſitam eius eſſe medelam, ob refrigerationem ſcilicet excalfaciẽtia poſcente affectu, ob alienam verò & ſuperuacaneam humiditatẽ, euacuantia. Vnde fit; vt eorum quæ ſcirrhi in morem indurata ſunt, nullũ curari valeat, neque à validè exiccantibus, neque à fortiter excalfacient

cientibus, neque ab iis quæ vtraq; hæc prę-ſtare poſſunt. Nam quæ validè excalfaciūt, hærens ac contentum in particula humidum violenter digerentia atque elicientia, reliquū omne deſiccant, & incurabile conſtituunt, quæ verò fortiter deſiccāt, etiamſi non excalfaciant, tamen ipſa nō per medium, euacuando ſcilicet quod ſubtile eſt, ſed ex profeſſo, ac ex natura ſua ad ſummā duritiem infixam particulæ fluxionem adigunt. Sola igitur ea quæ calfaciunt, ſed nō admodum, vnáque exiccant nō magnopere, eiuſmodi ſanare affectus poſſunt: vocantúrque ea medicamenta Græcè μαλακτικὰ (Latinè emollientia nomino) eodem tempore vtrunque agentia. nempè quod cōgelatum eſt fundentia, & ſenſim per halitum digerentia.

Emollientia medicamenta in hoc à pus mouentibus differunt, quòd emollientia calidiora ſunt, & moderatè deſiccāt exiſtentem in partibus humiditatem: pus autem mouentia corporibus quidem noſtri ſimilem calorem obtinent, ſed tamen exiſtentem in eis humiditatem ſeruant.

CAP. VIII.

QVapropter calida ſunt id genus medicamenta, nec admodum ſicca atque à pus mouentibus eo diſsidētia, quòd calidiora ſint, & ſicciora. Illa enim cognatam

ac ſimillimam corporibus noſtris caliditatem poſsident: emollientia verò licet validiorem habeant, non tantam tamen vt attractionis violentia reliquũ deſiccent. Præthereà ea quæ pus mouent humorẽ qui præfuit in partibus induratis, ſeruant: emolliẽtia verò paulũ quiddã eius abſumunt. Proinde quamuis innumera ſint calfacientia ſimul atque exiccantia medicamenta, ſola tamen ea quæ conuenientẽ ac ſymmetrum calorem poſsident, vnáque illi reſpondentẽ ſortita ſunt ſiccitatem, mollire quæ ſcirrhi inſtar indurata ſunt, poſſunt, quale eſt bdellium, ſtyrax, galbanum, thymiama ammoniacum, medulla tũ ceruina, tum vitulina, adeps caprinus, & taurinus, & quæ eius ſunt generis. Nã nunc* cõſiliũ nõ eſt omnẽ exprimere materiã, ſed ſolùm de id genus facultatibus omnibus generalẽ conſtituere doctrinam. Præſtat nãque in genere de pus mouentibus atque emolliẽtibus cognoſcere, quòd illa æqualem accendunt calorem ei qui eſt in homine ſecundùm naturã: quæ verò emolliunt, multò maiorem. Quocirca illa quidem quantitate potius quàm qualitate caloris agere ſunt nata: at quæ indurata emolliunt, qualitate potius. Itaque ſi in parte quæ ſuppuratione indiget, aſsiduo impoſitas ſeruare manus, aut aliã quamuis

ropoſitũ on eſt.

part

partem poſsibile foret, celerrimè ſic ſuppuratio procederet Pari quoque modo ſi medicamentum hominis temperaturæ ſit quã ſimillimum ocyſsimè concoquet quod in pus verti debet, vt eſt nonnunquam caro, nimirum vbi contuſa fuerit, interdum verò humor qui phlegmonem produxit.

Quòd pus mouentia etiam emplaſtica eſſe conueniat. CAP. IX.

Quinetiã quòd emplaſticũ eſſe debeat eius generis medicamentũ, vt exactè ſupuratorium ſit, & ipſum liquido mihi apparere videtur. Nã ſi ſubſtãtiã innati caloris augere, nõ intẽdere qualitatem ipſam conueniat, poros corporis obſtructos eſſe neceſſum eſt, quò videlicet halituoſos tranſpiratus includãt. Siquidẽ ea cataplaſmata quæ aut detergẽtia, aut validius excalfaciẽtia, halitus difflari permittunt, exiccãt quidem, ſed pus nõ mouent. Talis eſt hordeacea, cicerũ, fœnigræci, fabaceáq; farina, amplius etiam loliacea, eruina, panici, lupinorum, milij, omniúmq; adeò exiccãtiũ: quippe cùm tum per ea quæ detergunt, etiamſi nõ admodũ excalfaciãt, ſed quia obſtructione liberant, reſerántque meatus, vnà quoq; calor particulæ euolet, vt naturalis haudquaquam ſeruetur ei commoderatio: tum ab admodum excalfaciẽtibus huius etiam

non parum vacuetur, & qui reliquus eſt in-
caleſcat, ex quo fit, vt natiui caloris ſubſtã-
tia diminuatur, ſed qualitas intendatur.
Quorũ neutrũ fieri expedit, verùm halituo
ſum & calidũ ſpiritũ cõtineri quãplurimũ,
& ad vnguem caliditate ſymmetrũ: quippe
cùm hic in pueris copioſiſsimus, omnes a-
ctiones naturales adaugeat. Sed ſunt quos
id fugit, & cũ hoc quod ignorẽt, Hippocra
Aph. 14. lib. 1. tem inſuper accuſare nõ verẽtur, quòd dixe 1
rit creſcẽtia plurimũ habere caloris innati.
Color insitus quid. Sed nos dicta eius haud perperam capere
oportet, ac cognoſcere innatũ dixiſſe calo-
rem, quem in quoque animantiũ & natiuũ
ſpiritũ nominamus, de quo & Ariſtoteles
ſcriptum reliquit. Verùm nihil prohibet,
vet. interpr. legiſſe videtur ſeminalem. ſanguineam ſubſtãtiam ſimúlque*aëream
vnà cum ſpiritu calidum inaudire innatũ.
Ac Stoici quidem nunc ipſum ſpiritum ani
mæ eſſe ſubſtãtiam autumant. Nos ſanè de 2
animæ ſubſtantia non admodum pronun-
tiare quippiam audemus, & ad præſens ſu-
peruacaneũ arbitramur. Quanquã nos iam
antè ſpiritũ innatũ, etiamſi non ſit animæ
eſſentia, ſaltem primum eius eſſe inſtrumẽ-
Lib. 6. vbique. tum in cõmentariis de Hippocratis Plato-
níſque placitis demõſtrauimus: & certè di-
cimus eum ſpiritum in omnibus animantis
contineri partibus, ſed nõ vndiquaque eſſe
ſui

ſui ſimilem, veluti nec ſanguinẽ eſſe neceſ-ſe. Tum in ſpatiis inanibus nõ parum eius ineſſe ſubſtantiã, imò potius velut materiã quandam leuiculam etiamnum mutationẽ expoſcẽtem ad innati ſpiritus qualitatibus ſuis abſoluti generationẽ, nihilo ſecius tamen iam tũ etiã admodũ ad naturalia opera cõducentem. Porrò autẽ vnum ex naturalibus operibus eſt, ea quæ in pus fit cõuerſio. Nam & illic quædam perficitur coctio. Cùm autem quidquã coquere cõſilium eſt, quàm plurimum, meo iudicio, ſpiritum ſeruari intus oportet. Atqui digeritur tum ab euaporantibus ac detergentibus, qualis eſt hordeacea fabaceáq; farina: tũ à reſiccantibus, qualis eſt panici, lupinorũ, milij: tũ ab excalfaciẽtibus, qualis eſt fœnigræci. Quin multò etiã magis ab iis quæ ſimul & excalfacere & reſiccare poſſunt, puta lolio, eruo, cicere, ochris. Igitur omniũ ad puris generationem aptiſsimum eſt, ex iis vtique quæ perfunduntur aqua temperata, aut cui additum oleũ eſt, quod hydrelæũ Græci vocant: ex iis verò quæ irrigantur, oleum temperatũ. At ex iis quæ ex hydrelęo illinũtur, farina triticea, & panis ipſe. Sed is modicè coctus ſit oportet. Nã qui plurimũ coctus eſt, quodammodo ſiccior eſt, aptúſq; phlegmonis quæ ægrius concoctionem admit-

tunt:qui verò minus,iis,quæ admodũ calidæ ſunt,atque,vt ſic dixerim,feruent,congruit. Tum cui plus additũ olei fuerit,pertinacius coctioni aduerſantibus conuenit. Cui minus, feruẽtibus magis competit. Et ſanè quod ex pane cõficitur cataplaſma, difficulter coctioni cedẽtibus phlegmonis idoneum eſt,ſiquidẽ pani tum ſal,tum fermentum admiſtũ eſt. Quod verò ex triticea farina præparatũ eſt, calidioribus vtilius eſt. Et ipſius etiã triticeæ farinæ quæ pura eſt, tum panis quoq; qui purus eſt,puri mouendo cõpetentior eſt, nimirũ cùm furfur minus ſit calidũ, & magis deſiccet. Farina autem pura, quæq; alere eſt nata, humida eſt & calida: qualia certè ad pus producẽdum cõferre oſtẽdimus. Itaq; medicamenta quæ phlegmone tentatis imponũtur *partibus, ſi calida ſint & humida,ad pus mouendum conducũt,vti adeps ſuillus, & vitulinus. Nã tauri & capræ acriores eſſe oſtẽdimus:quãobrem phlegmonis tum frigidioribus, tũ durioribus magis congruunt. At ſuillus *iis quæ propriè phlegmone appellantur, familiariſsimus eſt. Eſt & adeps gallinaceorũ familiariſsimus, magíſque etiam anſerum, quodammodo tamen ad digerendũ potentior: eſt enim ſubſtãtia ſua tenuior, ſicut & bubulus & caprarũ craſsior & terrenus magis

Vetus interp. legit vlceribus.

& vitulinus.

gis. Quin & agrestium animaliũ omnium acrior est adeps simúlque siccior multò quàm domesticorũ, maximéq; pardalis & leonis. Quare horum nullus omnino puri mouendo idoneus est, sed, vt dixi, suillus & vitulinus. Porrò pus mouent & pix, & resina, nempe oleo quopiam aut rosaceo subactæ. Sed & hîc ad feruẽtes phlegmonas ex rosaceo eas liquare oportet: ad frigidiores verò excalfacientiũ quopiã, puta cicino, raphanino, * veteri sicyonio. Quòd siquando sola vtaris cera, alijs ad manũ nullis, ad pus mouendũ, & ipsam in excalfacientiũ oleorum quopiam dissoluere oportebit: quippe cũ ipsa per se minus sit calida quàm vt pus mouere possit. Siquidẽ illinendi certè vim obtinet. Solis itaq; feruẽtibus phlegmonis apta est, ex calidorum olerũ quopiã liquata. Verùm quemadmodũ hæc symmetria ac mediocritate inferior est, vt ad medias tẽperie phlegmonas, hominúmq; & partiũ naturas, sic paulũ quiddã excedũt resina & pix. Quapropter hæc omnia simul mista moderatè pus mouent. Sed hæc iam ad tractatum de medicamentorũ cõpositione attinent, quem vt aliquatenus attingeremus, speculationis ipsius nos sequela adegit. Rursum ergo ad propositum reuertor. Est autem propositum definire quæ sit in genere

& vet. et sicyonio.

pus

pus mouẽtium natura. Dictũ verò est, quò modicè eã humectantem & excalfaciẽtem esse oporteat: quod aliis verbis est, vt nequ excellat, neque inferius sit tẽperatura corporis ipsum immutãtis. sed quoad fieri possit simillimũ. Cæterũ quòd medicamẽtum puri mouendo idoneũ tale sit facultate, & actu, siue energia fiat eiusmodi, cum corpori nostro admotũ est, sæpenumero iam antè dictũ est: sed nunc nihilo secius id repetimus, quandoquidẽ semper eius meminisse oportet. Atq; eiusmodi est pus mouentis medicamẽti tẽperies. Porrò corporis ipsius cõstitutio emplastica est: qua maximè pollent quæ lenta & viscosa sunt, velut adeps porcinus, butyrum, thus, & quod ex farina triticea conficitur cataplasma quippe quæ moderatè tum calida, tum humida lentáq; sunt, ac proinde puri mouẽdo idonea. Chondrus tamen farina triticea siccior est, quanquã nihilo minus lentus sit, nisi fortè etiam amplius: vnde fit vt in mediis* temperatura phlegmonis puri mouendo ineptior, in humidioribus etiã triticea farina præstantior sit. Verùm & hæc iam præsentis commentationis limites excedunt. Itaq; denuò ad medicamenta duritates emollientia reuertor, hactenus & hîc curãdi methodum attingens, quantum dicendorum claritati

Tẽperatura, Græc. nõ habetur, sed ex veter. trãslat. accessit.

cond

conducat. Scirrhum vocant tumorem præter naturam, doloris vacuum, ſed durum. Sunt autem inter eos quidam, qui vbi plurimum increuerint, ſimulátq; indurari fuerint, nõ modò dolore carent, verùm etiam ſenſum difficilem, aut etiam nullã habent reliquum: porrò naſcũtur ex humore craſſo & frigido, quales ſunt in animalium corporibus dũtaxat duo, bilis videlicet atra, & ſuperexiccata pituita. Proinde tumores ſcirrhoſi omnino aut pituitoſæ ſunt ſubſtãtiæ, aut atrabilariæ, aut ex vtraq; miſti. Sed de agnitione eorũ non eſt nunc tempeſtiuum diſſerere, verùm de medicamẽtis emollientibus illud vt nunc dicam opportunum eſt, nempè quòd propriè vocantur* emollientia, quæ medentur ſcirrhoſis tumoribus ex pituita reſiccata craſſóq; humore prognatis. Conſueuerunt autẽ ij potiſsimũ in muſculorum capitibus, & qui ex eis prodeunt tendonibus conſiſtere. At quæ ab atrabilario ſucco duruerunt, cancroſa ſunt omnia, & ab emolliẽtibus medicinis exaſperantur. Sed his quo pacto proſpicere oporteat, in Commentariis methodi curandi* docebimus. Quæ verò à lento, craſſóque humore congelato indurata ſunt, calida poſcũt ſiccáque medicamẽta, ſed non tamẽ quæ valida ſunt, ac violenta: ſed ſufficit interim vt

Qui ſcirrhi emolliẽtibus curãtur, & cãcroſi nõ ſunt, ij nõ fiũt à ſucco melancholico.

Lib. 13. & 14.

ſecundi aut tertij ſint ordinis excalfacientium, primi exiccantiū. Porrò cùm non exigua ſit in corporibus ſic induratis maioriminoríſq; latitudo, neceſſe vtiq; eſt & medicamentorum illis medentium non paruū eſſe latitudinē. Siquidem adeps caprinus, & gallinarū, quæ ſic indurata fuere iuuarunt. Verùm illi quidem imbecilliores ſunt, & moderatas duritates emolliunt. Valentior gallinarū gallorúmq; adipe anſerinus eſt: caprarum verò hircinus, validior quoq; & taurinus, ſed minus tamen quàm hircinus. Quinetiam medulla ceruina modicè emollit, & *cum ea vitulina: quippe cùm id genus omnia medicamēta calida ſint, & mediocriter ſicca, multóq; magis excalfacere quàm exiccare nata. Vnde ſi quis fortè ea quandoq; calida dicat & humida, facultatibus non repugnandum: nā paulum abſunt ab iis quæ neq; humectant, neq; deſiccant. Eodē ex genere ſunt, cū prædictis quanquā validiora, ammoniacum thymiama, & ſtyrax, & galbanū, & bdellium ſcythicum: ſed ad emolliendū præſtantiora ex iis ſunt quæ recentia ſunt. Siquidē inueterata validius quàm oportet deſiccant. Id ipſum vſuuenit in medulla & adipe, quippe quæ & ipſa vetuſtate ſeipſis tū acriora, tum ſicciora euadūt. Quin & oleum quoq; ſicyoniū ex hoc

post eam.

eſſe

est genere, nec in postremis id quod inueteratum est, & ex iis quæ præparãtur, susinum. Sed de compositis hîc dicere statutũ nõ est. Porrò radix altheæ, & cucumeris agrestis, nonnullæq; aliæ plantæ, partim in oleo, partim in aqua decoctæ, emolliẽtium medicamentorum facultatẽ induunt, sicut maluæ agrestis folia tum cruda, tum cocta. Atq; hoc simplex medicamentum est, sicut porcinus adeps vetustatem passus, sed salis nihil oportet adiicere, sicut nec aliis quæ emolliunt: valde enim desiccat sal. Porrò quæcunq; alia emollire possunt, seu simplicia seu composita sint medicamenta (alibi enim ea recensebimus) calida sunt ex secũdo & interdũ ex tertio ordine, leuiter verò sicca. Sed & his sanè illinendi vis (emplasticam vocãt) insit necesse est, nõ aliter quàm iis quæ pus mouent. Sed quãtò maiore euacuandi facultate pollere debent, tantò vtique minus etiam meatus illitu obstruere.

Quòd medicamenta indurantia humido frigidóque sint temperamento.

CAP. X.

SAnè emollientium facultas medicamẽtorum abunde iam exposita est, proinde deinceps de indurãtibus verba faciam. Frigida itaq; hæc sint oportet & humida, velut semperuiuũ, portulaca, psyllium, lenticula

cula paluſtris, ſolanum: aut hoc certè nõ eſt temperamento humido, ſed medium abſolutè humectantis & exiccantis, ex pugnantibus facultatibus compoſitũ, exiccante videlicet & humectãte: nimirum cùm & duplicem in ſe habeat ſubſtantiam, terrenam & aqueam. Sed iam non eſt mihi propoſitum, ad particularem materiã ſermonem deducere, verùm generales dũtaxat breuiter facultates definire. Sanè ſiquid ſimul & refrigeret & deſiccet, & ipſum profectò omnino indurabit: ſed nõ eſt ex iis quæ propriè indurant. Si quidem congelatione potius quàm euacuatione durũ efficitur corpus, prout ſuprà poſuimus. At ſi quid ſit quod proinde quia natiuum humorem nõ retinet, induratũ eſt, id ſiccũ potius quàm durum appellabimus: conſtátq; eius ſanatio rigatione & humectatione, non emollitione: ſicut certè & tenſio curatur laxatione, & laxatio tenſione.

De tendentibus laxantibúsque medicamentis.

CAP. XI.

SEd hæc vt ſe habeant liquido cõſpiciuntur, cum in cute, quemadmodum & ab Hippocrate dictum eſt, cutis duræ mollificatio, tenſæ laxatio: tum etiã frequenter in articulis. Igitur laxatio prouenit humectantis immodicè quæ circa eos ſunt ligamen-

t

tis pariter & tendonibus : tenſio verò non etiã ſimpliciter, ſed aut pluſculum exiccatis aut refrigeratis, aut phlegmone affectis, aut ſcirrho. Atq; ita quidem in articulis. In cute verò nõ tantũ ita, ſed muſculis quoq; qui ei ſubiecti ſunt, quoquo modo in tumorem *ſublatis. Nam & præ carnis ſæpe copia quibuſdam tenditur. Quòd verò & in phlegmonis idipſum illi accidat, ſuprà poſitum eſt. Quamobrem non ſimpliciter vna eſt ſpecies laxantium remediorum, vtpote cùm alia humectando, alia calfaciẽdo, alia verò emolliendo, quædam euacuãdo, nonnulla tumores præter naturam purgando, alia etiam per cõiugationem horũ quampiam agẽtia, laxare aſſolent. At Theſſalus, feréq; ſequaces eius vniuerſi, ſicut in aliis multis, ita & in his appellationes ſimul cũ rebus confundunt, quicquid obuium eſt, citra vllam examinationem conſcribentes. Quamobrem vbi quæ in manibus ſunt abſoluerimus, neceſſe nobis forſan fuerit aliquãdo in eos ſtylum conuertere: in præſentiarum autẽ quod dicta continuò ſequitur perſequamur, rurſum ſumpto principio ab iis medicamentis quæ vocãtur emplaſtica, quia ſæpe iam antè & de iis diximus.* Breuiter ergo Emplaſticum medicamentũ eſt, quod tenaciter corporis poris ſiue meati-

adauctu.

ergo vt in ſumma dicam.

bus illitum inhæret. Porrò abundè dictum est nobis de pororum, quos nos statuimus, natura in libris De temperamentis: demonstratum autē est & in libro hunc præcedente, mordacitate vacare omnino debere medicamentum emplasticum: nam si qua illi inerit mordacitas, hærere in poris non poterit, sed omnino facilè excernetur, aut partium aliquam liquando, aut certè humorē aliquem ex alto attrahēdo. Sed & illud satis constet, terrenæ consistentiæ & viscosum omnino esse oportere emplastrum.

Quòd poros purgantiū medicaminum vnumquodque calidum sit, & tenuium partium: nam amara omnia & nitrosa sunt.

CAPVT XII.

SEd de istis suprà abūdè dictū est. Quod verò illi cōtrarium est, dici queat poros repurgās, & infarctu liberās, sicut & ipsum emplasticum nō modò emplasticū dicitur, sed & ἐμφρακτικὸν, quasi dicas infarciēs. Fuerit autem id sicut effectu contrarium, ita & corporis natura, neq; viscosum, neq; mordacitatis expers, sed nitrosum & subtile. Nam in ratione maioris ac minoris * differunt, substantiæ genere minimè diuersa, tum emplastica ab iis quæ sordem nutriunt, tū *repurgantia ab extergentibus. Nam quæ in superficie sordem auferūt, siue in cute, siue in

Add. inter sese differunt.

Deest meatus.

in vlceribus, ea extergẽtia siue rhyptica nominantur. Quæ verò poros etiã expurgãt, ea subtiliorum his partium sunt & emplasticis contraria: proinde pororũ ecphractica & eccathartica quasi expurgantia & farctu liberantia dicas, appellantur. Sunt autẽ hæc tum nitrosa, tum amara. Atq; cuti extimæ imposita solam nitrosam qualitatem possideant exactam est opus ad ea peragenda quę dicta sunt. At intrò in corpus assumpta etiamsi adiuncta sit quædã adstrictio, possint tamen sic quoque magnos purgare abstergeréq; meatus, cuiusmodi sunt in vasis. Nam foris meatuum exiguitas prius ab adstrictione occlusa, quàm probè queat expurgari, non etiã inde in altum abstergentem substantiam recipit, nec expurgatur, At quæ circa ventrem sunt partes omnes, quęq; in iocinore, liene, aliísq; omnibus visceribus, cùm maximos in se meatus habeãt, maius accipiunt cõmodũ ex vasorum corroboratione, quàm propter osculorum exiguitatẽ lædãtur. Proin intus absinthiũ repurgare potest, foris non potest: quippe quod compositum est, vt suprà dixi, ex amara acerbáq; facultate. Quamobrem eius generis medicamenta particulatim vt persequar, non est necesse. Quæcũque enim reperis nitrosa & amara, ea ad purgandos

meatus omnes valere noueris. At cutis vniuersæ ac vlcerum ſordes, non hæc tantum ſed & viribus minora auferre poſſunt, qualia ſunt dulcia quæ tenuium ſunt partium: puta mel, & ex cerealibus ſeminibus quædã, vt eruũ, fabæ, hordeũ, lupini: Quanquã in ipſis fabacea hordeaceáq; farina tãtum extergit, non etiam meatus farctu liberat: erui autẽ & lupinorum potiſsimũ ſi amara fuerint, ſuprà quàm quòd extergunt, nonnihil quoq; meatus purgare valent. Simile quiddam amygdalis accidit: nã & horum ipſorũ ea quæ amara ſunt, & detergunt, & meatus expurgant: quæ verò edendo ſunt detergunt quidẽ, non tamen infarctu liberant. Quin & vrticæ ſemen non ſecus atq; eruum amygdaláq; amara, meatus purgat. Ex eodem genere ſcilicet ſunt ſcilla & iris & quæcunq; alia vincentem in ſe qualitatem amarã poſsident, vt dictum eſt. Siquidem nitrum ipſum per ſe, & aphronitrum, [& ſpuma nitri,] & ſeriphon, & abrotonũ & id genus reliqua cum cibo potúq; aſſumpta eandẽ vim obtinent. Protinus enim his ineſt, vt craſſos lentóſq; humores extenuandi vim obtineãt, ſicut emplaſticis omnibus craſſos lentóſque corporis ſuccos reddẽdi. Quamobrem lentis ac pituitoſis thoracis pulmoníſque humoribus, aut puri & incidend

dendis & extenuandis & educendis aptiora inuenire alia præ istis medicamenta nequeas. Iisdẽ istis & iocinoris obstructiones expurges, & modicas etiã lienis: nam quæ maiores sunt vehementiora desiderãt, nempe capparis corticem, radices tamarices, scolopendrion, & scillam, & eam herbam quę id ipsum nomine repræsentat, asplenos appellata. Sed tamen istis variè vtendum in quoque viscerum est: ad iecur ipsis per sese duntaxat: ad lienem verò, mistis aceto, aut ei incoctis: ad thoracem pulmonémq;, melicrato, ptisanæ, oxymeliti, aut dulcium vinorum cuipiam. Sed hæc ad curandi pertinent methodum: proinde in præsens rationibus ea confirmare omitto. Nam & in illo opere, & in alio quod de componendis medicamentis inscribetur, eas explicabo.

Quòd vrinam cientia ex acrium genere sint, ac proinde calida & sicca, tum quòd sanguinem serosum segregent, crassum verò cogant.

CAPVT XIII.

POrrò quæ necesse est vt dictis adiiciã, ea duntaxat expromam, nempe cũ plurimã mouere vrinã annitimur, non admodũ dictis vtendũ pharmacis, sed quę acriora sunt, & magis excalfaciunt. Dictum siquidem suprà est, acre omne esse calidum:

eius generis sunt semen apij, petroselini, fœniculi, dauci, agrioselini, smyrnij, & sanè ipsum quoque seseli, & ammi, & phu, & meon, & asaron, & acorē, à quibus sanguis nō extenuatur dūtaxat, sed & funditur ac secernitur non secus atq; lac quod coagulatur seroso videlicet & tenui seorsum segregato, crasso verò in sese coëunte & exactè vnito. Siquidē quò facillimè ad se attrahāt renes quod in sanguine aqueum tenuéque ac serosum est, vtraque hæc conferūt nēpè totius sanguinis primùm fusio, deinde segregatio, quorum neutrum absq; valido calore peragi queat. Quāobrē puris ex thorace expuitioni ea omnia aduersa sunt: quippe cùm natura eorum sit vt modò dictum est, tū excalfactoria exiccatoriáq;, tū etiam secretoria, & coactoria. Cogitur quidē in sese quod crassum est, excernitur verò ac secernitur in ipso coactu quod in sanguine serosum ac tenue defertur. Atq; hoc ad sese trahere renes anteuertunt: quod verò coactū est atq; exiccatū, haud etiā facilè expuitur. Proinde vt modò posui, incidendi vim habeat eiusmodi medicamētū oportet, sed nō tamen insigniter calidā, ne videlicet validè desiccet: ac eiusdē profectò cōmoditatis gratia cū sorbitiunculis potionibúsq; humectantibus exhiberi postulat. At quæ
renes

renes expurgant, & ipſa quidem incidẽtia ſunt, verùm larga humiditate nõ indigent. Porrò quæ calloſas ſiue tophaceas cõſiſtentias incidere ſunt idonea, & ipſa vtique admodum incidunt, ſed minimũ caloris poſſidẽt. Quippe caliditas callũ porúmve ipſa *contrahit ac procreat, non incidit neque diuidit. At quæ minus ſunt calida, cũ hoc quòd incidere valeant, meliora quoq; ſunt, velut radices regiorum nominatorũ aſparagorum, & rubi, & bethonica, & polium, tum ochra, & vitrum vſtum, & ex ſcilla cõfectum acetũ, & quæ ſunt eius generis. At Theſſalus inſulſiſsim⁹ atq; imperitiſsimus, ſicut pleraq; alia artis contumeliis ac probris immerito afficit: ita & hæc quoq; diſcerpere contendit, nullũ eſſe medicamentum cenſens quod propriè ſit aut hepaticum, aut nephriticum, aut pleuriticum.

Add. ſiccando.

Quòd rareſacientium temperies moderatæ ſit tum caliditatis, tum ſiccitatis, conſiſtentiæ verò tenuium partium: anaſtomoticorum autem tum calidior, tum etiam mordax atque acris, ac craſſarum partium: porrò condenſantium adſtringens & aquea potius: ſtipantium verò ſiue στυγνωτικῶν, craſſarum partium, & frigida.

CAPVT XIIII.

SEd illius peccata aliis libris * detexi. In præſenti autẽ libro reliquas Simplicium

ἐπιδείξαμεν.

medicamētorū facultates edisserā, exordio rursus ab aperientibus ac rarefacientibus (illa anastomotica, hæc arȩotica nominãt) desumpto. Videntur enim & hæc quodã sanè modo iam dictis esse vicina: nempè quæ extergere, incidere, obstructiones tollere, diuideréq; diximus: quanquã nõ vndiquaque esse similia. Sanè & horum ante omnia distinguēda notio est, ac sic inquirēda substantia. Quæ cutis meatus reserãt, rarefaciētia dicimus: quæ verò vasorũ oscula, aperientia. Quin & illis cõtrariorũ, quod poros contrahit, cõdensans appellitant: quod autem osculum occludit, haud etiã proprio designant nomine: sed generalioribus, puta cõtrahens, occludens, cõstringēs, obstruēs nominant. Porrò vtriusq; natura sic habet: rarefacientium quidē tum modicè calida est, tum minimũ desiccans, tum tenuiũ partium: aperientiũ verò, tum crassarum partium, tum acris ac mordax. His porrò contrariorũ, condensantium quidē frigida sanè, sed non terrena, neque aërea, sed potius aquea. Eorum autem quæ apertiones siue anastomoses occludunt, crassarũ partium, & frigida. Exempla horum sunt, rarefaciētis quidē naturæ chamæmelum, & althæa, & quod ex ipsis pręparatur oleũ, nec minus quod ex agrestibus cõficitur cucumeribus.

Quin

Quin & vetus,& cicinũ,& raphaninũ oleũ ex eadem ſunt nota. Aperiẽtis verò faculta tis,quæ acria ſunt ſimúlque terrena omnia cyclaminus,allia,cæpe,fel taurinũ, vnguẽ-torúmq; adeò omnium quæ ſimul craſſarũ ſunt partiũ,& calida,ſubſidentiæ: cuiuſmo di eſt irinum,& amaracinum, quæ vtiq; & occæcatas aperiunt hæmorrhoïdas. Porrò quæ vteri os à phlegmone, aut ſcirrho, aut ariditate occluſum aperire dicuntur, ex ac-cidẽti nõ autẽ primariò & per ſe eiuſmodi habere facultatẽ cẽſentur,velut nec ea quæ labiorũ à phlegmone occluſorũ, aut gena-rũ,aut nariũ,aut gutturis,aut pręputij,aut ſedis, aut alterius eiuſmodi oſculo inſtru-mẽti phlegmonẽ ſanãt, atq; occluſionẽ cor rigũt.Ea nãq; phlegmonẽ ſoluere dici poſ-ſint,haudquaquã aperiẽtia ſiue anaſtomo-tica. Peccat ſanè in iſtis Dioſcorides,nõnũ-quã aperientis inquiens facultatis medica-mẽtum quod laxat, aut emollit, aut hume ctat,aut phlegmonẽ ſoluit. Atq; rarefacien tium & aperientium eiuſmodi ſunt eſſen-tiæ. At eorum quæ ipſis contraria ſunt con denſantiũ quidẽ,aquæ eſt frigidæ,ſemper-uiui,portulacę,tribuli viridis, pſyllij herbæ quã muris aurem vocitant, lenticulæ palu-ſtris, & vt ſemel dicam,quęcũq; refrigerãt, ſed nõ adſtringunt. Proinde & Mãdrago-

ra,cicuta,altercum,papauer,ipſas nūc dico herbas,ſi qs modicè vtatur, cōdēſandi vim obtinent:ſin liberalius,non modò condenſandi, ſed & obſtupefaciendi: ſi verò etiam plurimum, non tantū obſtupefaciendi,ſed & enecandi. At eorum quę aperiētibus aduerſantur, ſubſtantia cùm ſit craſſarū partiū,& frigida, adſtringētium eſt omnium, quæ quidem admiſtam nō habent acrimoniam. Quorū ſanè materiæ abundè multa poſuimus in quarto huius exempla: in quo & eſſentiā eiuſmodi medicaminū terrenā frigidámq; expoſuimus. Mirū ergo videri nō debet, ſi ſola contrahere occluderéq; poſsit aperta præter naturam vaſorū oſcula:ſoli enim huic,quæcunque requirunt ea quæ contrahi debēt,omnia adſunt: nimirū quæ conſiſtentiæ craſsitudine foris incumbat,nec paruos meatus penetrare poſsit,tū frigiditate ſua intrò premat,atq; vndiquaque in ſeſe contacta vicináq; corpora cogat ac contrahat. Nam proinde quod deſiccat (eiuſmodi enim eſſe oſtenſum eſt quicquid adſtringit) humorem depaſcitur, & partē roborat. Itaque ſi hæc omnia conueniant, oſculum cluditur,ceu à digitis quibuſdam foris, ipſis nimirum adſtringentis ſubſtantiæ partibus contractum. Ea verò medicamenta quæ frigida quidem ſunt aut æquè,
aut

aut ampli⁹, sed substãtiã sortita sunt aqueã, ea inquã, debiliter & cõtrahunt, & cõstringũt, nimirũ propter mollitiẽ: quippe quicquid valenter tum constipare, tum cõstringere debet, robur quoddã renitẽs & durũ habeat oportet: qua cùm careãt medicamẽta naturæ magis aqueæ, tenues quidẽ poros in vnoquoq; corpore contrahunt atq; condensant, cæterũ instrumentũ vndiquaque totum constringere nequeunt. Quamobrẽ merito talia condensantia quidẽ sunt (Græcè πυκνωτικὰ) nõ tamen obstruẽtia, (Græcè στεγνωτικὰ dicta.) Intelligas nunc velim obstruentia siue stegnotica me dicere corpora, quæ sensibiles excretiones cohibent: corpus enim stegnoticũ, ꝙ στέγει siue claudit ac cõtinet in se, nec quicquã quod sensu queat percipi, ex sese emittit, Græcè στεγνὸν nũcupatur. Atq; hæc eiusmodi sunt tũ temperaturæ, tũ facultatis. At rarefaciẽtia prorsum quidẽ calfaciũt: nec enim aliter diffundere & laxare possent substantiã: ad quod cõsequitur, vt & pori dilatentur. Debẽt autem nõ admodũ esse calida tẽperie: siquidẽ ea iam acria sunt, & inhorrere faciũt: neq; item exiccatoria: nã & hæc sensilia corpora colliquant, dolorémque in ipsis excitant.

Quòd escharotica crassæ sint cõsistentiæ, ac vehementer caustica, siue vrentia; adeò vt corpus

sensi,

ſenſibiliter colliquent: ac ſeptica, quæ videlicet non dicuntur propriè cauſtica, & ipſa colliquare ſunt nata: non tamen tam valenter quàm eſcharotica: ad hæc conſiſtentia ſunt tenui, ac proinde latentem moliuntur colliquationem.

CAPVT XV.

ITaque quæ citra moleſtiā excalfaciunt. ea ſola omnium ſunt rarefaciētia. Si verò non modò calida fuerint, ſed etiam cōſiſtentia craſſa, ſiquidem vehementia ſint, & cauſtica, hoc eſt vrentia: & ignis inſtar corpus colliquāt, & ſæpe eſcharas, hoc eſt cruſtas, ritu cauterij efficiunt. Porrò ſi debilius quàm vt vrere poſsint calfaciāt, anaſtomoticā ſiue aperiēdi vim obtinēt. Itaq; medicamen omne anaſtomoticū eſſentiæ quidē terreæ ſimúlq; igneę eſt, hactenus tamē excalfaciens, vt nondum vrat. Si porrò cauſticū ſit, non tamē vehemēter, prætereà eſſentiæ tenuioris, id planè ab omni aberit mordacitate: aut cū exiguo tū dolore, tū morſu carnoſas partes eliquabit. Nam quod non cōfertim alterat, vti quæ vehementer ſunt calida, quódq; nō ægrè penetrat, ſicut quę craſſæ ſunt eſſentiæ, latentē ea actionē obtinēt. Siquidē alterationes ſubitæ cōfertæq; mutationes maximè ſenſibiles ſunt, tū penetrationes quę violētę ſunt. Quippe quod in craſſa eſſentia cauſticū eſt, id cuicunque inha-

inhæſerit parti, ſtipitis ritu infixum excruciat. Verùm hoc quidem eſcharoticum eſt, perinde vt cauſtica, cæterùm de quibus nũc agitur, cruſtam nõ faciunt, & vocantur ſeptica, hoc eſt putrefacientia, haud quidem appellatione propria (nã quæ verè ſunt ſeptica, humectãt ſimul & calfaciũt verũtamẽ ſymptomatis ſimilitudo, vt ſic appellemus, efficit: vtpote cùm ab vtriſq; nullo doloris ſenſu fiat corruptio. Multis enim modis corrũpi quid poteſt. Siquidẽ quæ nimio plus refrigerata ſunt aut excalfacta, tũ exiccata aut humectata, ea omnia corrũpuntur: cæterùm nõ quicquid corrumpitur, σήπεσθαι, hoc eſt putreſcere dicimus, ſed quibus id cum fœtore accidit. Sed de nominibus nõ admodũ eſſe ſolicitũ oportet: verùm nouiſſe expedit ea medicamina, quæ ſepta & ſeptica nũcupantur, vt ſunt auri pigmentũ (ἀρσενικὸν Græci vocãt) ſandaraca, chryſocolla, dryopteris, pityocampe, aconitum, omnia tum eliquare, tum colliquare, ac potiſsimũ carnẽ tenellam, ídque abſque dolore. Sed ſunt inter ea quædã quæ propriè vocant cathæretica, hoc eſt detractoria, eíſque vtuntur ad inducendã vlceribus excreſcentibus cicatricem. Sunt tamẽ & ipſa eiuſdem generis facultatis ſeptices ſcilicet: verũ tantulo imbecillioris, quòd extimã modo ſu-

per

perficiem quam cõtigerint detrahant, non tamẽ in altum ſubire valeãt, velut Aſiæ petræ flos, quanquã nec talia ipſius reuera facultatis cicatricem inducentis, quam vocãt ἐπουλωτικὸν, ſunt. Siquidem quæ huius ſunt facultatis, nõ detrahere, neq; liquare carnẽ ſunt nata, verũ indurare & deſiccare, cuiuſmodi ſunt alumẽ, galla, omphacitis vocata æs combuſtũ, maximè lotum: non quod lotum non eſt, quiddã obtinet cathæreticũ, velut & æris ſquama. Nam quod lotum eſt, omniũ medicaminum cicatricem inducentiũ longè præſtantiſsimũ eſt: quippe quod probè cicatricem inducit, modicè adſtringat oportet atq; deſiccet. Quapropter ſpinæ Aegyptię fructus, & mali granati putamina ſicca, & eius generis vniuerſa cicatrici inducendæ ſunt medicamina.

Quòd cicatricem inducentia medicamenta adſtrictoria eſſe deſiccatoria conueniat: quæ verò vlcerum caua implent, mediocriter extergentia, & morſu vacantia.

CAPVT XVI.

CAeterum confuſa eſt apud pleroſque medicorum non ſolum appellatio, verumetiam omnium id genus medicaminũ facultatis cognitio. Siquidẽ quæ carnẽ detrahere ac colliquare ſunt nata, ea nonnunquam nominãt epulotica, hoc eſt cicatricẽ indu

inducentia, ſcilicet quòd horũ ſæpe vſu vlcera ad cicatricem perueniant: ſed id neq; primariò, neq; peculiari ipſorum facultate, neq; in omni vſu ſequitur. Siquidẽ ad exactum pulueris leuorẽ redacta id genus medicamenta per ſpecilli cuſpidẽ carnẽ leuiter contingentia, ad cicatricem vlcera perducunt. At ſi paulò largius vtare, mordicãt colliquántq; carnem, & vlcus cauum efficiunt, contrà quàm in iis quæ re vera ſunt epulotica. Siquidem niſi ſatis magnam eorum quantitatem imponas, nihil proficies. Id enim eſt in planis vlceribus ad cicatricẽ ducendis conſiliũ, vt caro alteretur, fiátq; cutis: id quod perficitur per ea quę illã contrahere, conſtringere, conſtipare, denſare, præterea ſiccare, & calli inſtar indurare valeant: quippe cùm cutis velut in callum durat caro ſit. Quæ igitur medicamenta ſic agere poſſunt, primariò propriéque dicuntur epulotica, ſiue ad cicatricem perducentia: cætera verò, nempe cathæretica, hoc eſt detractoria, ſecũdariò & per accidens: ſicut & ea quæ abſq; adſtrictione deſiccandi vim habent mordacitatis expertem. Nam & hæc quoque ex accidente cicatricem inducunt, cuiuſmodi vtique medicamentum eſt myrrha, & lithargyrus, & oſtreum, & diphriges combuſta: quandoquidẽ & ipſa ſæpenu

Sicca inspersa. penumero cicatricẽ inducunt*illita. Cæterùm ſcire oportet, vbi tum in his libris, tum aliis omnibus hanc vocẽ ſæpenumero adiicio, id me velle ſignificare, quòd aliquando promiſſa fruſtrentur, propterea quòd nec primariò, nec ſua facultate efficiant. Porrò epulotica medicamenta vlcus omne planũ claudere cicatrice valent, ſicut mediocriter citráq; morſum abſtergentia cauitates implere. Cæterùm*de hoc genus medicamentis fuſius dicetur*in cõmentariis De ratione curãdi, cum quo multis locis magna eſt huius libri affinitas, ceu etiã ab initio præfatus ſum. Proinde ſuſpenſo de iſtis ſermone, ad alterum genus facultatum, nempe attrahentium & repercutientium, ſiue repellentium, tranſeundum cenſeo.

De hoc genus medicamẽt. facultatib'. Lib. 3.

Quòd attrahentium eſſentia & calida ſit, & tenuium partium: repercutientium verò & frigida, & craſſarum.

CAPVT XVII.

IGitur attrahentes ſunt, quę ex alto vehementius extrahunt: repercutientes verò, quæ in altum occurrentes ſibi ſuccos repellunt. At eſſentia illis quidẽ calida eſt, & tenuium partium: his verò frigida, & craſſarum. Attrahit enim perpetuo calidũ, repellit verò frigidum: verùm quòd cũ caliditate coniunctam habet partium tenuitatem,

trah

trahit vehemẽtius: quod verò cũ frigiditate partium craſsitudinẽ,*id violentius propellit. Itaq; ex actionis vehementia nomen vtriq; impoſitũ eſt. Atq; adſtringẽtiũ quidem nota eſt materia: attrahentiũ autẽ alia ſponte nata eſt, alia verò * ex putreſcente areſcentéq; generationem ſortita. Sponte nata, vt dictamni eſſentia, vt propoleos, & thapſiæ, & ſagapeni, & ſuccorũ cyrenaïci & medici, & ſi qua his ſimilis extiterit. Ex putrefactione, qualis eſt fermẽti, & pſorici, quod vocant. Quòd ſi fimi quoq; ex putrefactione generatio conſtat, vtique omnes attrahendi facultate pollebunt. Sed nõ parua illis ineſt diuerſitas. Nã columbinus admodum attrahit: ex æquo autem vtriq; ab hoc receſſerunt, ad calidius quidem anſerinus, ad frigidius verò gallinaceus, hoc etiã magis vincuntur humanus & ſuillus. At caninum ſtercus ſimile eſt medicamentis extergentibus, maxime ſi veſcantur oſsibus. Crocodilorum autem terreſtriũ ſtercus magis etiã id perficit atque abſoluit. Sed & aliud eſt attrahentiũ genus medicamẽtorũ, quod qualitatis familiaritate attrahit: id quod aliud eſt nihil, quàm totius eſſentiæ ſimilitudine, ceu quę nutriũtur, familiaria nutrimenta attrahũt. taliũ medicamentorũ ſunt purgantia omnia, & nonnulla alexiterio-

Deeſt, velut adſtringens.

ex putredine aceſcente, nõ vt in lat. habetur areſcente.

rum siue amuletorum. Cæterùm calida vt sint id genus omnia necesse est. Nam inter ea quæ essentiis similia sunt, quod calidius est, id potentius attrahit, vtpote quod similitudini auxiliarium adiunxerit calorẽ. Si quidẽ cùm ipsum duabus causis attrahat, superabit id quod vna duntaxat trahit. Porrò nihil refert ἐπισπαστικὴν, aut ἑλκτικὴν, aut ἑλκυστικὴν δύναμιν dicas, latinè attrahentem siue attractoriam facultatem.

Alexiteriarum & alexipharmacarũ facultatum, quædam alterando quod mortiferum est iuuant, quædam verò euacuando. Et earum quæ alterant, aliæ vna aut duabus qualitatibus agunt, aliæ tota essentia. Similiter quæ euacuant, quædã substantiæ similitudine euacuant, quædam caliditate subtili ac tenui.

CAP. XVIII.

VErùm quãdoquidem de istis abundè dictum est: transeamus ad facultates quas vocant alexiterias: & alexipharmacas. Est autem harum natura duplex. Siquidẽ quædam alterant: quædam verò euacuant, ex corpore patiente, seu venenum corrumpens, seu deleterium medicamen. Alterant igitur aut vna qualitate, aut duarum coniugatione, aut denique tota substantia. Euacuant totius substantiæ similitudine, & caliditate subtilium partium. Quatuor itaque sunt vniuersæ differentiæ proficiscentis ab

illis

illis vtilitatis, duæ alterãtes, & duæ vacuantes. Atque ea sanè quæ qualitatis contrarietate auxilio est, manifesta est. Nam si frigidum sit medicamen deleterium, aut venenum animantis, ab excalfacientibus petendum remedium: sin calidum, à refrigerãtibus. Si verò humidũ, ab exiccãtibus: sin siccum ab humectantibus. Sic etiã si humidũ sit & frigidũ, ab exiccãtibus & excalfaciẽtibus: sin calidũ & siccum, ab humectantibus, & refrigerãtibus: & in reliquis duabus coniugationibus ex proportione. Sed nec obscura est alteratio quæ fit per totius substantiæ facultatẽ, vtiq; iis qui memoria tenent quæ demonstrata sunt in cõmentariis De naturalibus facultatibus, & in illis quæ inscribũtur De tẽperamentis. Siquidẽ facultates quæ deleteria medicamina alterãt, naturã habent mediã inter corpora perpetientia, & medicamenta ipsa lædẽtia, vt videlicet eadẽ sit proportio corporis ad facultatẽ alexiteriã, quæ illius ad deleteriã: & rursum deleterij ad alexiterium, quæ alexiterij ad corpus. Ea propter propemodũ omnia quę deleteriis aduersantur, si largius sumpta fuerint, grauiter animãtis corpus oblædũt. Quamobrẽ ea moderatione quantitatis omnes id gen⁹ facultates, exhibere oportet, vt neq; copia nimia corpus offendant, ne-

que exiguitate à deleteriis vincantur. Sed hoc iam attinet ad curandi methodum. Nunc autẽ quæ reliqua ſunt perſequamur. Omne deleterium venenum à foris impoſi tis medicamentis euacuatur, nempe aut ca liditate attractionem molientibus, aut to- tius ſubſtãtię ſimilitudine. Sed & hîc quo- ad fieri poterit maximè mediũ naturâ ale- xiteriũ ſit oportet, corporis videlicet quod curatur, & veneni lædẽtis. Nã ſi aduerſiſsi- mum foret corpori, in ipſum ageret potius, ceu deleterium, haud euacuaret venenum. Etenim, vt claritatis gratia ſummam repe- tamus, ſcire oportet, deleterias facultates vniuerſas temperaturâ eſſe aduerſiſsimas corporibus quæ ab ipſis læduntur. Itaq; ſi à ſimilibus temperie medicamẽtis euacuen- tur, erunt, & hæc corporum naturis cõtra- ria. Sanè & ſunt quadamtenus contraria, non tamen adeò vt interimant, ſed ambi- gant potius in medio ſita eorum quæ * ex professo corpus animantis lædunt, & quæ iuuant. Porrò nihil intererit, deleterias fa- cultates, an phtharticas, an phthoropœas, an alio quouis modo appellare voles; ſimi- liter nec an alexiterias, an alexipharmacas. Attamen ſi qui ea quę venenatarũ beſtiarũ ictus aut venena ſanãt, alexiteria nomina- re velint, quæ verò medetur deleteriis, ale-

* apertè.

xiph

xipharmaca, ceu quidam cenſuere, diſceptandum cum iſtis, ac pugnandum de nominibus non eſt. Nec enim ex iſtis comparatur curandi morbos peritia, ſed ex rerum ipſarum cognitione.

Quòd anodynorum, hoc eſt dolorem ſedantium, & paregoricorum, hoc eſt lenientium aut mitigantium vocatorum medicamentorum, quædam reuera ſunt eiuſmodi, velut calida coniunctam habentia partium tenuitatem: alia verò nomine duntaxat, veluti narcotica, hoc eſt ſuperfacientia, qualia ſunt refrigerantia omnia.

CAPVT XIX.

PORrò quãdoquidem & de his quod ad præſens conueniat ſatis iam expoſitum eſt, tranſeundum deinceps eſt ad ſermonẽ De facultatibus anodynis, hoc eſt dolorem ſedantibus, & paregoricis aut praynticis, id eſt lenientibus aut mitigantibus, aut vtcunque nuncupare libebit. Facultas igitur anodyna, alia reuera eſt, alia tantũ dicitur, tanquam ſi quiſquam hominẽ mortuum dicat anodynon, quia dolore vacet. Cæterùm facultas reuera anodyna eſt eorũ quæ primo ordine excalfaciũt, ſi vtique in eſſentia tenui cõtineatur. At facultas eorum quæ dicuntur, frigidorum eſt, quæ abſoluto vtentia frigore partem obſtupefaciunt. Eſt autẽ ſtupor paulò minus quàm inſenſibilitas* ac

*Lege i
ſenſibili
ſenſuſv
priuatio
græ. en
vox vni
ἀναισθη
σία.*

ſenſus priuatio. Porrò quæ affectũ ſanãdo, dolorem ſedant, nec ea meritò anodyna dici poſſunt. Nam id commune eſt omnium quæ curant. Itaque quæ reuera ſunt anodyna, partiũ ſint tenuium, & non multò calidiora quàm quę ſymmetra ſunt neceſſe eſt, vt ſcilicet euacuent, ac digerãt, tum rarefaciant, extenuent, concoquant, & æquabile reddãt quicquid in partibus dolore vexatis aut humorũ acriũ, aut lentorũ, aut craſſorum, aut multorum tenuibus ſpiramentis infarctorum, aut etiã vaporoſi, aut craſsi, aut admodum frigidi ſpiritus exitum commodum non inuenientis inhæſit, atque incluſum eſt. Itaq; nihil prorſum adſtrictionis habeant oportet, ne ſi pars quidem, aut etiam affectus expoſcant. Ex quibus liquet, quòd interdum affectionem nõ iuuabunt, ſed dolorem tantũmodò mitigabũt quando videlicet reuera dicentur anodyna. Interdum verò etiam affectum ipſum adiuuabunt, & facultatem habebunt duplicem, nempe anodynam, & ſanantem. Sed de talibus copioſius agetur in curãdi voluminibus. At præſenti hoc dixiſſe ſufficiat, nẽpe quòd horum anodynorum propriè nuncupatorum medicamentorum quędam, vt eſt antè dictũ, primi ſunt ordinis excalfacientium, quæ ſanè propriè ſunt anodyna, ceu

oleum

oleum anethinum, quædam verò similiter vt corpus nostrum, velut pus mouētia nuncupata, de quorum materia suprà dissertū est. Sed de ipsorum vsu in libris De curandi ratione, definietur. Ad ea quæ καταφορὰν, id est, soporem epota moliuntur, ac proinde ἀνώδυνα simul & ὑπνωτικὰ, hoc est somnum conciliantia à plerisq; appellantur, temperiem sortiuntur vel summè aduersam iis quæ reuera sunt anodyna. Refrigerant siquidē omnia corpus, & sensum eousq; obstupefaciunt, vt si paulò liberalius ebibantur, mortem afferant. Cæterùm ad vsum propositum optima sunt quæ deficcāt. Nā quæ cum frigiditate humiditatis copiam obtinent, veluti cicuta, ea potui non sunt vtilia: talis est mandragora, excepto cortice radicis sicco, & altercum, præter semen. Sed tamen & in his candidum semen atro præstat. At sunt quę tota essentia nobis cōtraria sunt. proinde si vel minimum eorum assumptum fuerit, omnino lædat necesse est, ceu dryopteris, & pityocampe, & thapsia, & solanū manicum, & hydrargyros, & fungorum nonnulli, prætereà saliua & fel venenatorum animalium. Nam talia omnia genera sunt deleteria, nō quantitate. Ac proinde nihil eorum in alexiterias antidotos inditur, veluti papaueris succus, &

myrrha, & ſtyrax, & crocus. Siquidem hæc ſi largius bibantur, quædã dementãt, quædam mortem inferũt: verũ cõueniẽti quadam menſura aliis admiſta adiuuãt. Porrò quæcũq; inter ea mentẽ lędũt, cõtinuò etiã pleraque caput degrauant, vaporũ prauorum congerie ipſum implentia. Sed & quędam os ventriculi tentant atq; affligunt, vt & inde caput per cõſenſum lædatur. Communiter verò vniuerſa duobus modis cerebrum affligũt lædúntq;, aut cùm tota ſubſtantia ſunt cõtraria, aut cùm vna duabúſve qualitatibus temperaturam immutant.

Duobus modis dicitur cathartica, hoc eſt purgans facultas: aut enim quocunque modo expurgans corporis recrementa, aut quia vim attractoriam familiarium ſuccorum obtinet.

CAPVT XX.

CAeterùm quoniã de his ſufficiẽter dictum iam eſt, quod quidem ad præſentia faciat, tempeſtiuum nunc eſt, reſumptis dictorum capitibus: ea adiicere quæ ſermoni reliqua eſſe videantur. Nam in veritate quidem nihil eſt reliquum, nimirũ cùm ſecundæ iam facultates omnes ſint expoſitę, quales ſint genere ſcilicet, nec paucæ ſpeciatim ſuperius explanatæ ceu exempla, vnde quis orſus, quorúmq; auxilio reliquas ipſe queas aſſequi. Verùm nihilo ſeſe res dete-
rius

rius habebit, si claritatis gratia breuibus iterū capitibus ea fuero cōplexus. Primùm enim facultatē omnes purgatoriā in ore habent, haud tamen omnes perinde intelligunt: quia vocabulum duo significat: Alterum commune omnium quę quouis modo animalis excremēta expurgāt: Alterū verò quod per excellentiam de iis tantummodo dicitur, quæ aut per vomitum, aut per vētris deiectionem purgent: non tanquam eiusdē sit generis, tum ea quæ fit per nares, tum ea quæ per os fit purgatio. Vocant autē ea medicamenta, quę naribus (quas gręci ῥινὰς nominant) capitis purgandi gratia infundūtur errhina. At quę in ore colluuntur, aut dentibus mandūtur, omnia vna nomenclatura comprehendētes apophlegmatizonta nuncupant: * Eiusdē cum istis sunt generis, quę vulue admota expurgāt. Quęcunq; siquidem purgare animaduertimus, ea trahendi vim possident, alia vnū quempiam succū, alia duos, aut etiā plures: & id illis inter sese commune est. Nā quæ crassis lentísq; humoribus extenuandis aut vrinā ciere possunt, aut ex pectore pulmonéque eiiciendis excreationibus auxiliari, purgāt sanè & ea quidem quodammodo, verùm antedictis non similiter nuncupantur, sed alia vocātur vretica, alia bechica, alia men-

Add. ipsorū verò etiā facultates apophlegmaticas nominānt.

ſes mouentia: hac re à ſuperioribus diuerſa quòd non habeant vim familiariū ſuccorū attractricē, vt illa. Quamobrem & in hiſce ſermo aliam diſtinctionem poſtulat, nēpe huiuſmodi. Quæ in peſsis, aut fomētis, aut quouis modo ſimili, vuluæ admouentur, ea duplici ratione agere conſueuerunt. Nam alia calfaciendo duntaxat prouocāt, alia facultatibus attractoriis & purgatoriis, quas vocant, quas demonſtrauimus trahendorū
vacuationes. familiaritate * attractiones peragere. At quæ hoc nomine bibuntur, vt ſanguinem extenuent, & meatus obſtructione liberēt aperiántque, ea trahēdi facultate vacuationem non perficiunt. Atque priora quidem cum purgantibus eiuſdem ſunt generis, ſe-
& ſemē. cunda verò cum iis quæ lac* & ſanguinem generant: de quibus paulò infrà verba faciemus, vbi prius de bechicis diſſertū à nobis fuerit: quandoquidem & hæc bifariam nominata ſunt, partim quia tuſsim prouocent, partim quia ſedent. Atqui contrariæ horum facultates ſunt. Alia enim extenuādi naturam habent, alia incraſſandi, atque extenuādi quidem facultas in calidis & tenuium partiū ſubſtātiis ſita eſt, incraſſandi verò in frigidis & craſſarum partium eſſentiis ineſt. Atque hic ſermo hoc in loco finem habeat. Cōuenit autem trāſire ad id quod

paulò antè distulimus. Est enim societas & similitudo quædam tum operum, tum facultatum in iis quæ prouocant sedántque menses, lac, & semen. Sed & affinia illis quodammodo vicináque sunt quæ vrinas mouent, & bechica. Proinde de quolibet seorsum differendum est.

Quòd lac generantium, aut semen prouocantium facultas moderatè sit calida & humida, alimētorū verò in totius essentiæ cōsistat similitudine.

CAPVT XXI.

Lactis & seminis effectrices facultates sunt partim in medicamentis tantum, partim in alimentis. In medicamētis, cum succos pituitosos excalfacientes in sanguinem vertimus. In alimentis autē secundum substantiæ totius similitudinem, vbi videlicet boni sunt succi, & moderatè humida, ac tepidè calida, ceu ipsum lac. Siquidē sanguis caloris est particeps animali mediocris: plus quàm verò mediocris* bilis: sicut pituita, frigiditatis. In medio autem pituitæ & sanguinis est lac, vtique quod ad calorem attinet: Non tamen æquè ab vtroque abest, sed longius abest à pituita, propius accedit ad sanguinem. Cùm ergo minus quàm expediat ad vbera lactis venit, velis autem copiosè prouenire, ipsum contemplator sanguinem. Aut enim paucior est,

flaua bilis.

quàm cõueniat, aut deterior. Itaq; qui pa
cior eſt, vniuerſam victus rationẽ expoſc
humectantem & excalfacientem. qui au
deterior eſt, ſi quidem bilioſus fuerit, pr
mùm purgationem deſiderat, mox victu
quem modò dicebamus: ſin pituitoſus, m
dicamẽta requirit excalfaciẽtia, aut prim
aut ſecũdo ordine, nõ tamẽ deſiccãtia. V
rùm inter ea potiora ſunt quæ non tantù
ſunt medicamẽta, ſed & nutrimenta, vel
eruca, fœniculum, anethũ. Dico autẽ ip
herbas etiamnum virẽtes & humidas. N
ſiccæ, plus quàm oporteat & excalfaciu
& deſiccãt. Huius generis eſt & ſmyrniu
apium, ſion, poliũ, eáq; virẽtia prius quà
ſiccẽtur: quippe cùm ea quæ deſiccãt, hu
rem ſanguinis depaſcentia, ipſum craſſi
rẽ ſimul pauciorémq; efficiãt: tum ſi natu
quoq; ſint calida, iuſto etiam calidiorẽ:
frigida, frigidiorem. Debet enim eſſe m
dicè calidius, ac neutiquã craſſus vt lac g
neret. Quocirca quæ ſunt illiuſmodi, ex
guunt magis lac quàm procreãt. At quę
vt dictum eſt calfaciunt, nullam inſigne
adiunctam habent ſiccitatem, lactis pr
creatricem habere facultatem meritò
cta ſunt. Verùm ea numero ſunt perqua
exigua. Nec enim profectò facilè inuen
eſt quod propoſitam in temperie ſortitu

t mediocritatem: cæterum infinita ſunt & multitudine incomprehenſa quæ lac ſedant: Etenim quæcunq; plus quàm expediat calefaciũt, *quæq́; deſiccant aut refrigerant, partim qualitatem ipſius ſanguinis ſubſtantia, partim *ipſum minorem reddentia, lac prouenire prohibent.

Ad. propemodũ.

Lege & quæcunq; deſiccant & quæcũque refrigerant.

ſubſtãtiã totam.

Quòd menſes mouentium medicaminum facultas calidior eſt, & modicè deſiccat, alimentorũ vero eſt ſecundum totius ſubſtantiæ ſimilitudinem.

CAPVT XXII.

PORrò dictis adſimilem vim obtinent quæcunq; prouocare aut ſedare menſes poſſunt. Vtrorumq; enim communis materia eſt, nempe ſanguis in venis contentus. Itaque vbi hic fluxilis fuerit, & *qualitate contemperatus, vtiq; abundantem ſuppeditat copiã. Cõmunes quinetiam vberibus vteróq; venæ ſunt non exiles. At quæ nam eæ ſint, *alibi dictum eſt. Itaque vbi ad alterutram partium ſanguis defertur, altera ſicceſcit. Proinde quibus menſes mediocriter feruntur, iis lac in mamillis [non] colligitur: quibus verò hoc largè ſuppetit, iis planè menſes ſupprimuntur. Itaq; mirandum nõ eſt, ſi tum victus, tum medicamenta ſimilia ſint, nempe & ea quæ generãt ſedántq; in menſes ſingulos ex vtero purgationem, & ea quæ lactis in vberibus generatio

quantitate.

Lib. 14. & 15. de vſu part.

rationem procurant ac ſupprimũt. Quan
quam hactenus differãt, quòd & calidiori
bus & magis incidentibus purgatio men
ſtrua nõnunquam indigeat: quippe cùm e
Venæ. in parte ſitæ* magis aperiri debeant, quàm
quæ tendũt in mammas, & ſanguinem flu
xilem magis requirant, nimirum cùm vte
rus ad delationem eius nihil conferat. Mi
tuntur enim in venas quæ illi committun
tur, haud attrahuntur mẽſes. At ſanguis i
vbera nõ tantum mittitur, ſed & trahitu
ac proinde leuiore ſubſidio medicaminu
opus habet, cum non abundè in mamma
confluit. Et medicinæ quæ iuuãt vt ſangu
in mamillas eat: deficientes atq; imperfe
ctas purgationes etiã adiuuant. Sin autem
multum oblæſæ ſint, aut planè retẽtæ, nu
la ex eiuſmodi eas ſanare poteſt: verùm Sa
bina, & Meum, & Iris, & Calamintha, &
Pulegium, tum Dictamnum, Aſarum, Co
ſtus, Caſia, Cinamomum, Amomũ, Ariſt
lochia. Bunium, & eius generis reliqua ab
ſolutas vteri purgationum retentiones ſa
nant. nam talia quoq; vrinam promouen
Sed ab iis quæ hoc ipſum tantum appellan
tur, nempe vretica pharmaca, hoc quidem
differunt, quòd non vehementer deſiccen
Siquidẽ excalfactio tribus generibus me
dicaminum communis eſt, puta quæ lac
pro

procreádo ſuccurrunt, quæq; mẽſibus cien dis, aut vrinæ conueniunt. Differũt tamen caloris menſura: tum etiam quòd quædam deſiccant, quædam non. Siquidem quæ nõ deſiccant & modicè excalfaciunt, lacti generando vtilia ſunt. Quæ verò plus excalfaciunt, nõ tamen valenter deſiccãt, menſibus eliciẽdis ſunt cõgrua. Verùm & vtraque hæc vrinas prouocant: & ad hæc cum primis ea quę deſiccantia etiam calefaciũt. Proinde ea peculiariter dicũtur vretica, ſiue vrinam mouentia, non quia ſolùm moueant vrinas, ſed quia ſolas, abſq; vt etiam menſes aut lac. Nam præter alia & redden dis ex pectore pulmonéq; excreationibus incommoda ſunt deſiccantia. Poſcũt enim & ipſa incidi quidam, at non ſiccari, ceu & renum veſicæq; calculi. Verùm de talibus medicamentis ſuprà diſſerui.

Quòd quæ ſemen prouocant, quorũdam vt medicamentorum quidem facultas eſt flatuoſa, & calida, aliorum, verò vt ciborum flatuoſa quidem etiam, ſed tota ſubſtantia familiaris.

CAPVT XXIII.

VT lac, ita & ſemen quædam generare dicuntur, & quæ his ſunt cõtraria, extinguere: tum quędã prouocare, & ipſis cõtraria ſupprimere: ac generare quidẽ quæ procreant quod anteà nõ erat, extinguere

verò

verò quæ corrumpunt: prouocare autē quæ quod in alto delitescebat, in apertū proferunt, & his contraria, quæ supprimunt. Igitur semen generant cibi quidem qui bene nutriunt, & flatuosi sunt, totísq; substantiis familiares, medicamenta verò flatuosa & calida. Extingunt autem desiccantia & refrigerantia omnia, & quæ totis substantiis sunt contraria. Porrò prouocant quęcunq; calida sunt & flatuosa absque desiccatione, supprimūt verò contraria. Etenim cùm seminis substantia ex bona superfluitate generationem sortiatur, sitq́; etiam efflatuosa, bene nutriant & flatuosa sint necesse est quæcunq; semen aut procreare, aut prouocare possunt. Itaq; bulbi, cicer, fabæ, polypodes, conus, edulia dicūtur multi seminis, & sunt. At scincus & satyrion medicamenta sunt. Porrò simul cibi ac medicamina multi seminis sunt, lini semen & eruca. Cæterùm quæ refrigerare sunt nata tum edulia, tum medicamine semen cogentia, incrassantia, & stabile reddentia, vim habent ipsum supprimentem, non autem corrumpentem: nempe lactuca, blitum, atriplex, cucurbita, mora, melopepones, cucumeres seu pepones, seu non pepones, hoc est, maturi, seu non. Porrò quæ resiccant, prorsum ne esse quidem semen permittunt, etiam si ca-

lid

lida ſint natura, velut ruta. Si autẽ non calfaciũt,* multò minus, vt nymphæa. Atque hæc ſanè rationabile eſt ſubſtãtiæ proprietate contrariè affecta eſſe ſemini. Eandem proportionẽ tum eſculentorũ tum medicamentorum eſt inuenire in lacte & mẽſibus. Porrò alio modo ſub idem genus cadunt, quæ reſpirandi inſtrumẽtorum reiiciendis excreationibus auxiliantur, quæq; vrinam ciere poſſunt. Hæc enim omnia extenuandi facultatẽ obtinent, vti contraria incraſſandi. Sed de victu extenuãte priuatim cõſcriptum eſt, nihilo ſecius in eodẽ volumine indicatis quæ incraſſant. Verùm extenuãtia & incraſſantia medicamenta ex his tribus libris qui deinceps ſequẽtur ſeligito: in extenuantibus quidem ſcopum habens caliditatem iunctã partium tenuitati in incraſſantibus verò cõtraria. Oſtenſum enim eſt in ſuperioribus libris, ꝙ propria quædam ſit medicamentorum eſſentiæ tenuis natura, non ſolis excalfacientibus coniuncta. Eadẽ ratione & incraſſantium natura non ſolis ineſt refrigerãtibus. Cæterùm vt in talibus facultatibus proportio quædam ineſt, eundem in modum quærẽdum eſt in omnibus, etiamſi nomen nõ ſit impoſitum. Vocantur enim quædam oxydorcicæ facultates, quæ oculos, vbi nullum illis inſit ſen-

Imò græ. πολὺ μᾶλλον,

ſibile pathema, malè tamẽ munere ſuo fun
gentes corrigunt, & in integrum reſtituũt.
Ac nimirum & in auribus, & in naribus, &
per quẽque aliorũ ſenſuũ ſingulatim pro-
portione talis quędã ſit facultas neceſſe eſt,
nec tamẽ facultas nominata eſt ab acumi-
ne auditus oxycoos, ſicut nec in olfactu,
nec in guſtu, nec in tactu, cùm tamẽ in re-
bus ipſis ſenſilibus ex ꝓportione inſit. Por-
rò ſi quis ſimilitudinem plus etiam exten-
dat, per quãque noſtri particulã talem exi-
ſtere medicamentorum facultatem neceſſ
eſt, à qua videlicet melior reddatur parti
ipſius actio, vt verbi cauſa, ventris actio. Si
quidẽ talem eius imbecillitatẽ inuenire e
ſæpenumero, qualis eſt in oculis amblyo
pia, hoc eſt hebetudo viſus, cũ ij nec phleg
mone teneãtur, nec influxu torqueãtur, ne
vlcerati ſint, nec aliud quiduis mali perpe
ſi. Et ſanè in medicamẽtis quæ affectũ ven
tris eiuſmodi emendant, peptica ſiue cõco
quẽtia nuncupãtur, appellationis quidẽ fi
gura nihil proportionale habẽtia oxydor
cicis cæterũ opere ipſo & facultate ſimilia

De facultatibus à partibus corporis cognomina tis. CAP. XXIIII.

POrrò quoniam & quaſdam appellata
à corporis partibus facultates eſſe dixi
mus, nihilo fuerit deterius & de his diſſe

rer

rere. Nec enim (quod quiſpiã forſan exiſtimet) omnibus partis affectibus cõgruunt, nec ita vni, vt alij nihil proſint: ſed quoniã frequentiſsimè aut maximè agãt ea in parte à qua nomẽ ſunt mutuatæ. Ophthalmicæ quidẽ, quãdoquidẽ maximè ac plurimũ ad oculos ipſas vſurpamus, velut collyrio διὰ ῥόδων & alio διὰ πομφόλυγος, & cnico quod vocãt, & thure, & aliis omnibus quibus vti quidẽ liceat & ad aures affectas, aut os, aut nares, præterea pudẽdum, & anum: verùm nõ ita frequẽter, nec tanto cum fructu. Rurſum autẽ alias nuncupamus hepaticas, alias ſplenicas, pleuriticáſq; & ſtomachicas: nimirũ cùm & ipſas ea in parte quã nomine deſignãt, ſæpiſsimè ſimul ac potiſſimè prodeſſe conſpicimus. Porrò quæ ſit profectus & adiumenti cauſa, in opere De curãdi ratione, explicabimus, iu quo cętera quoq; omnia de medicamentorũ vſu exponẽtur. Itaque nihil etiã hîc hærendum atq; immorandum eſt, niſi quòd vocabulorum nonnihil declarandus eſt vſus: quẽ cum alij nonnulli recentiorum medicorũ, tum præſertim qui vocãtur Methodici, inaniter innouarunt atque induxerunt.

De inani nominum vſurpatione, quam medici recentiores & inter eos maximè Methodici induxerunt.

CAP. XXV.

NAm quòd ſtalticas quaſdã facultates, hoc eſt ſiſtentes ſeu ſupprimentes, & conſtringentes, & cõtrahentes, & repellẽtes, aut alias id genus proferant, id nequaquã abſurdum eſt, nec obſcurum. At cum metaſyncriticas tum materias, tum facultates nominant, nec apertum eſt quod dicũt, nec verum, nec etiam ſectæ congruens eorum, qui ſe fugitare profitẽtur quæ à dogmaticis opinionibus (ὑπολήψεις vocant) proficiſcitur indicationem. Sufficere nanque aiunt ſibi apparentes communitates. Atqui excedẽtibus corporis meatibus ex ſtatu naturali in ſtatum præter naturã, iu proprietate excedendi exiſtere quædam pathe, ea dogmatica hypolepſis eſt. Sequitur verò ad hanc quaſdam eſſe facultates eiuſmodi παθῶν metaſyncriticas, videlicet quæ cõmutẽt meatuum alienã à natura cõfuſionem: nã ſic vſurpãt nomina Theſſali ſequaces: atq; ad ea quæ diutina fluxione vexantur, facultates eiuſcemodi adhibẽt, cùm nec mõſtrarint meatuũ alterationes in talibus ꝓuenire affectibus, neq; quòd hæc medicamenta trãſmutare (nã ita verto τὸ μετασυγκρίνειν) vitiatum meatuũ ſtatum poſſunt, demonſtrare valeant. Nam, per deos immortales, cur obſecro napy, thapſia, pyrethrum, cappariſq; radix, & abſolutè quæcunque vrere

poſ

poſſunt, ſi diutius corpori inhæreant, meatuum ſtatũ commutant? Nam quòd partes quæ tentantur aſsidua fluxione, ab hoc genus medicamẽtis iuuentur perſpicuè videtur: at quamobrem iuuentur, naturalis ſpeculationis problema eſt. Ac nos quidẽ dicimus earum frigidam ſimul atque humidã eſſe temperiem, ac proinde poſcere medicamenta quæ ſimul & excalfaciant, & deſiccent. Atq; alij aliã cauſam proferent, pro opinione nimirum quã cõceperunt de corporis elementis. Nec tamen vſurpari conuenit metaſyncriſeos vocabulum à quoquã alterius ſectæ, præterquam eorum qui animantium corpora & exiſtimant & appellitant ſyncrimata, ſeu cõfuſiones ex corpuſculis inſecabilibus, minimíſq; & partitionis expertibus, ac ſimilaribus; quãquã nec iſtis omnibus, ſed iis dũtaxat, qui, vti Theſſalus in Canone, meatuũ alterationi id genus morbos aſcribunt. Non enim quà methodicus eſt Theſſalus id dicit (ſiquidẽ vbi tanquã methodicus diſſerit, illic ab *oſculorum recedit indicatione) ſed quà dogmaticus, ſcilicet ab iiſdẽ quæ Aſclepiades ponit elementis exorſus, cæterùm haud vtrobiq; ſequens. Sed nũc tempus non eſt ſuper talibus prolixius diſſerere. Nã quædã curandi methodo magis ſunt propria, quædã *obſcurorũ.

verò in opere de Themiſonis & Theſſali ſecta exactius expromentur. Tempeſtiuum itaque nunc eſt, contractis huius libri velis quieſcere, ſi modò duo illi prætereà capita adiecero: alterum ſuperius dilatum, nempe de facultatibus contrariis: alterum ad inſequentem ſermonem neceſſarium, definiturus ſcilicet cuiuſque tum excalfacientium, tum refrigerantium, tum exiccantium atq; humectantium *ordinem.

medicamẽtorum.

Quo pacto cõtrarias indicare facultates oporteat.

CAP. XXVI.

IGitur contrarias iudicare facultates ex operibus oportet, ſicut toto hoc libro ſæpenumero oſtendimus, dicentes quaſdã facultates emplaſticas: & his cõtrarias extergentes tum farctu liberantes & infarciẽtes, prætereà emollientes & indurãtes, ac laxãtes & contendentes: nam adſtringẽtes, aut acres, aut amaras, aut acidas, aut dulces, nõ facultates medicamẽtorum, ſed guſtus eſſe qualitates monſtrauimus. Itaque in his aut prorſum quærenda nõ eſt contrarietas, aut non vt in facultatibus quærẽda. Quanquã & in iſtis duplex eſt ſcopus, nempe earum actiones, & temperaturæ. Actiones quidẽ, in denſando, & rarefaciẽdo, aut quippiam ex alto extrahendo, aut repellendo, incraſſando materias, aut extenuando, aut infarcien

ciendo meatus, aut farctu liberando. Temperaturæ verò in calido, frigido, humido, & ſicco: de quibus omnibus abūdè in quarto libro determinatum eſt: mōſtrantibus nobis quòd aſtringens terreſtre ſit & frigidum: acidum verò ſubtile frigidum: amarū autē terreſtre ſubtile: denique quod abſque inſigni qualitate frigidum, aqueum. Sic acre igneum oſtendimus: ſalſum verò terreſtre calidum, nondum tamen igneum: ſimiliter dulce calidum, ſed nōdum vrens. Quæ verò oleoſa ſunt, omnia aquea ſunt & aëria. Secuta ſanè ſunt temperaturas eorum & opera. Nam adſtringens cōtrahere, conſtringere, denſare, repellere, & incraſſare: ad hæc omnia refrigerare exiccaréque natum eſt: Acidum verò incidere, extenuare, diuidere, farctu liberare, perpurgare (διακαθαίρειν Græci vocant) citra excalfactionem. Acre verò ſimiliter vt acidum agere, quod ad extenuationem perpurgationémque attinet cæterum hoc differt, quòd acidum refrigeret, acre verò excalfaciat: ad hæc quòd illud repercutiat, hoc attrahat & digerat. Sic amarū quoque meatus perpurgat, abſtergit, extenuat, incidit humorum craſsitiem abſque manifeſta excalfactione: Frigidū verò aqueū incraſſat, cogit, cōtrahit, cōſtringit, extinguit, atq; obſtupefacit,

Porrò acre extenuat, perpurgat, digerit, perrũpit, attrahit, & eſcharã ſiue cruſtã efficit. At ſalſum cõtrahit, cõſtringit, cõdiendo ſeruat, deſiccat citra apertã aut caliditatem aut frigiditatẽ. Dulce verò concoquit, laxat, rarefacit. Oleoſum deniq; humectat, emollit, laxat. Facilius itaq; iam erit ex modò dictis ponderantẽ ſapores, inuenire qui temperamẽto, quíq; operibus ſint cõtrarij.

De limitatione ac finitione ordinis cuiuſque excalfacientium, frigefacientium, humectantium, & deſiccantium.

CAP. XXVII.

PORrò congruens iam tempus eſt, definitis temperamentorum & facultatum quæ in medicamentis ſunt ordinibus, hunc librũ abſoluere. Igitur ſymmetrũ appellare medicamen conuenit* quod neq; excalfacit, neq; deſiccat: neq; frigefacit, neq; humectat, neq; calidum, frigidum, humidum ſiccúmve eſt. Quod verò aut calidius, aut humidius, aut frigidius, aut ſiccius eſt, à vincente ſeu excedẽte cognominatur facultate. Porrò per vnũquẽq; exceſſum quatuor poſuiſſe ordines, quod ad vſum ſpectat, ſufficit: calidum quidẽ nominãtes primi ordinis, quod nos excalfacit, nõ tamẽ euidẽter, verùm vt opus ſit inſuper demonſtratione rationali: ſic frigidum, humidũ, & ſiccum,

Add. quod ob ſimilitud. temperamẽti cum [e]o cui ad[...]monetur.

quod

quod demonſtrationẽ requirat etiam, nondum actionẽ valentem*adeptum. Quæ verò manifeſtè aut calfacere, aut frigefacere, aut humectare, aut deſiccare poſſunt: ea ſecundi eſſe ordinis dicẽtur. At quæ iam vehementer quidem, nõ tamen ſummè, tertij. Quæ autem adeò excalfacere poſſunt, vt eſcharã moliãtur, & vrant, quarti. Sic quoque quæ vehementius refrigerant, adeò vt extinguãt, & ipſa quarti ſunt ordinis. Cæterùm nullũ inuenire eſt quod quarto ordine deſiccet, quod non etiã vrat: nã quod ſummè deſiccat, omnino id etiam deurit. Attamẽ tertij ordinis exiccantiũ eſſe quippiam queat, quod non vrat, ceu omnia quæ vehementer adſtringunt, ex quibus eſt omphacion, rhus, alumen, balauſtiũ, galla omphacitis. In his autem ipſis quædam vicina iam ſunt adurentibus, vt ſquamma æris, & æs vſtum, quaſi inter tertium quartúmque ordinem dubiè hæreant. In medio tertij eſt æs vſtum, ſi lotum ſit. In principio tertij hypocyſtis. Sic autem & in ſecũdo & quarto ordine differentias conſtituere licet triplices. Nec enim perinde*vrit cauterium vt napy, licet ambo quarti ſint ordinis. De his ſanè omnibus in ſequentibus libris per ſingula ſeorſum medicamenta determinabitur.

Add. neque euidẽtem.

Al. ſiccat.

CL. GALENI DE *ſimplicium medicamento=rum facultatibus* LIBER VI.

CAPVT I.

DE ſimplicium medicaminum forma pariter & facultate ſcribere nobis aggreſsis primis duobus libris ante omnia prauos modos ratiocinationum, quibus recentiorum medicorum plerique vſi grauiſsimè allucinantur, indicare eſt viſum. In tertio velut elementa quædã totius doctrinæ tradidimus. Deinde verò in quar-
De ſaporum natura. to* de ſaporibus diſquiſiuimus, ſtudio inueniendorũ omniũ quæ ex illis ad facultatũ conducere cognitionẽ poſſent, diſſeruimus autẽ in extremo ipſius libri de qualitatibus medicamentorũ ſimpliciũ quæ ad odoratũ attinent. Porrò in quinto ad reliquũ facultatũ genus tranſgreſsi, quod quidẽ ab ipſis operibus quæ peragere natæ ſunt, denominãtur, & illic quoq; cuiuſq; ſubſtantiã oſtẽdimus. Et ſanè generalis ſermo de ſimpliciũ medicamẽtorũ facultate vniuerſus iam finẽ ſortitus videtur. Tẽpus verò ad ſermo-

nes

nes particulares,ſeu ſpeciales,ſeu vtcunque nominare cuiq; viſum erit,tranſire.Et ſanè hi priuatim in vnoquoq; medicamine peragẽtur,ceu protinus in initio fecimus:in horum cõmẽtariorũ primo quidẽ de aqua & aceto cõtemplati:in ſecũdo verò de oleo & roſaceo.niſi quòd illic velut in exẽplis ſermonẽ tranſegimus aduerſus eos qui nõ rectè de illorũ facultate quid protuliſſent:hîc autem breuibus de vnoquoq; ediſſerã:non amplius curans,ſiquis malè de quouis eorũ quippiã pronunciarit:id tantum ſcripturus quod mihi videbitur veriſsimũ, omiſſa aduerſus illos qui quid peccarũt,concertatione. Porrò quòd non modò obſcura futura eſt oratio iis qui ſuperiora ignorant, verùm demonſtrationis quoque fide deſtituta, vel me tacente clarum arbitror. Sed tamẽ & in memoriã reduxiſſe forſan præſtiterit, primum quidẽ ꝙ in natura tẽperatiſsima faciendũ eſt medicaminũ facultatis periculũ, [deinde in intẽperata,] poſteà deinceps in morbis ſimplicibus. At ſi quis ex guſtus qualitatibus indicatoriè coniectari velit de * eorũ facultate, in quarto monſtrauimus quænã ſit in his methodus. Siquis ergo aut negligenter lectis ſuperioribus, aut planè nõ lectis,ſtatim ad hunc librũ pergat,feſtinãs quàm primùm medicaminũ facultatis

Al. de ipſa facultate.

per

peritus effici, haud certã eorũ habebit notitiã. Cæterùm quoniã medicamẽta omnia partim ſunt partes animaliũ, aut plãtarum, aut fructuũ, aut horũ liquores (quos ὀποὺς Græci vocãt) aut ſucci, partim verò ex metallis ſumuntur: optimũ mihi viſum eſt de plãtis ante omnia diſſerere, tum quòd numeroſiſsimum illarum eſt genus, tum quòd viriũ robore præcellentiſsimũ: inde de metallicis tractare, atque* hinc ad animalium partes trãſire. Quinetiã eo illas ordine perſcribere decreui, qui in elemẽtis viſitur, eas plantarum primo loco collocãs, quarũ appellationes initium ſui ſortita ſunt elementum α; ſecundo verò loco quæ à β incipiunt, & ſic tertio, quarto, quintóq; loco, atq; ita deinceps, pro literarum videlicet ordine. Nam & Pamphilus eum in modũ tractatũ de herbis compoſuit. Verùm is ad fabulas verſus aniles eſt, ſimúlq; præſtigias quaſdã [deliras Aegyptias] iunctis nonnullis incantationibus, quas cùm herbas colligunt admurmurant. Et ſanè vtitur ad periapta, id eſt quæ appenduntur, & manganeias nõ ſolum curioſas, & à medicina alienas, ſed etiam falſas vniuerſas. At nos neq; horum quippiam, neq; nugaces iſtorum narrabimus transformationes, nec enim vel paruis admodũ pueris vtiles tales eſſe fabulas exi-

Add. ſic

Ex antiq. verſ.

ſtim

ſtimamus, nedũ iis qui medicinæ opera obire properãt. Et profectò protinus in Aphoriſmorũ initio ab Hippocrate dictum mihi videtur. Vita breuis, ars verò longa: vt tempus non in inutilia impenderemus, verùm quã maximo ſtudio feſtinaremus viã incedere cõpendioſiſsimã, nẽpe per ea quæ ſunt in arte vtiliſsima. Pleraq; verò iſta herbarũ nomina aut Aegyptiaca, aut Babylonia, quæque nõnulli* aut priuatim, notæ gratia illis impoſuerũt, hîc adſcribere mihi viſum eſt ſuperuacuum. nã præſtat, ſi quis hæc volet curioſius perſequi, ſeorſũ & per ſe apud illos legere qui trãſtulere: nam ita & libros illos inſcribunt, vt qui eos nõ cõpoſuerint: velut Xenocrates Aphrodiſiẽſis fecit, vir cũ in aliis ſupra modũ curioſus, tum à præſtigiatione nõ alienus. At Pãphilus, is ſcilicet qui libros De herbis cõpoſuit, planè ex iis quævel ipſe ſcribit, præ ſe fert grãmaticum, indicátq; ſe nec cõſpexiſſe herbas* de quibus cõſcribit, nec vires earum expertũ, ſed iis qui ante ipſum ſcripſere, fidẽ habuiſſe citra vllam explorationem. Sic ſanè libros ex ſcripſit, fruſtra annexo ad quanque herbã nominũ aceruo, deinde etiã exponẽs ſiqua ex homine ferebatur trãsformatio: tũ epodas & libationes atque thymiamata, quæ in colligendis illis adhibebãtur, adſcribens:

Leg. propriæ aut notæ cauſa.

Quas exponit.

necnon & alias eiusmodi præstigias nugaces. At Anazarbensis Dioscorides quinque libris materiam omnẽ vtilem absoluit non herbarum tantum, sed & arborum, & fructuum, & succorum, & liquorum, memorans insuper & metallica omnia, & partes animalium. Et mihi vtiq; videtur omnium perfectissimè tractatum de materia medicamentorum confecisse. Nã licet à maioribus plurima de illis benè scripta extent, tamen à nemine omnium æquè de omnibus: nisi si quis Tanitrum prędicet Asclepiadis. Nã & huic cætera benè dicta esse probantur extra ratiocinationes quas super causis affert. Atque hæc nimirum perlegere debet quisquis peritus medicamẽtorum materiæ euadere studet. Ad hæc quoq; quæ scripta reliquit Heraclides Tarentinus, & Crateuas, & Mantaas: verùm illi nõ similiter scripserũt, nec in vnũ collegerũt oĩa, ceu Dioscorides, qui de materia quinq; libris fecit titulũ: verũ seorsum, verbi causa, de præparatione aut ꝓbatione* scripserũt, vt Heraclides Tarentinus: seorsum verò de purgãtibus, aut propotismis, aut clysmis, vt fecit Mãtaas: separatim de facilè parabilibus remediis, vti Apollonius: aut de iis quæ secundũ locos, vt Mãtaas. Porrò plerunq; medicamẽtorũ vsum veteres in curãdi tractati- *Add. medicamẽt.*

bus

bus prodiderunt, vt & iuniorũ medicorum propè omnes. Nam & ab Hippocrate dicta ſunt multa, & ab Euriphonte, & Dieuche, & Diocle, & Pliſtonico, & Praxagora, & Herophilo. Nec eſt veterũ medicorũ quiſquã, qui nõ aliquid plus minúſve arti cõtulerit ad medicamẽtorum ſciẽtiã, ídq; citra præſtigiaturam* aut mendaciũ, quæ poſtea inuexit Andreas. Itaq; cui ocium ſuppetit legẽdis vtiliter de medicamentis ſcriptis libris, multos quidem habet, vt eſt dictum, antiquorum, ſed nec paucos iuniorũ, aduſque Pamphilũ & Archigenẽ. Quin & Rufus Epheſius cùm multa medicamẽta in curandi libris cõſcripſerit, tum de herbis verſibus hexametris quinq; libros compoſuit. Nec metus eſt, defecturos libros vtiles, etiã ſi in tota vita quis aliud nihil quàm de medicamẽtis legere volet. Verùm abſtinendũ ab Andrea eſt, aliiſque ſimiliter* mendacibus: multóque etiã magis fugiendus Pamphilus, qui ne per ſomnium quidẽ herbas vidit, quarum aggreditur figuras perſcribere. nã id genus hominũ (quomodo aſsimilauit eos Heraclides Tarẽtinus) ſimillimũ eſt præconibus, qui formam ac notas fugitiui mancipij, licet ipſi nõ viderint vnquã, præconio tamen publicant: notas enim ab aliis qui norũt accipiũt, & ceu cãtilenã eas

Et arrogantiam.

Arrogã tib. Græ ἀλαζόνων.

pro

proferunt:vt ſi fortè is quẽ præconio indicant, propè adſiſteret, agnoſcere tamen nõ poſſent. Equidem non poſſem nõ accuſare & illos quoq;, qui primi herbarum formas ſcriptis docere ſunt conati, cùm melius exiſtimẽ ab ipſo præceptore oculis diſcere, ac non adſimilari iis qui ex libris prodeũt gubernatores: nã ſic & verior & manifeſtior eſſet doctrina*, non herbarũ modò & fruticum arborúmq;, ſed & aliorum omnium medicaminũ. Verùm enimuero ſi omnino libris eſt opus, quis adeò miſer eſt, vt præteritis ſcriptis Dioſcoridis, Nigri, Heraclidis, Crateuæ, & aliorũ innumerorũ qui in arte ipſa cõſenuerũt, libros grãmaticos ſcribẽtis incantationes, trãſformationes, & decanorũ dæmoniorúmq; herbas ſacras perferat? Nã quòd hominibus iſtis præſtigiatoribus vnicũ fuerit ſtudium, vt vulgus imperitum talia ſcribentes in ſui admirationẽ verterent, vel ex ipſis Pamphili libris diſcere liceat, qui primã inter herbas conſcripſit Abrotonon omnibus nobis cognitã: ac deinde Agnon ſiue viticem, & ipſam admodũ notã: inde Agroſtin herbã, nec vulgò ignotam mox Anchuſam, quam nec ipſam quiſpiam ignorat: ſicut nec Adianton, quæ illi deinceps ſcripta legitur: atq; in his vtiq; nihil, quod quidẽ ſciã, ſuperuacuum ſcribit: verùm

Add. ſub præceptorib.

verùm posteà herbæ meminit nomine (vt ait) Aeti, hoc est Aquilæ, de qua fatetur Grȩcorũ nulli quicquã esse proditũ, verùm scriptam se reperisse in libello quopiam ex iis qui inscribuntur Mercurio Aegyptio, cõtinẽte triginta sex sacras horoscoporũ herbas. Quas clarũ est esse omnes nugas meras atq; authoris ipsius figmẽta similia Ophionicis Cõchlacis. Nec enim prorsum quispiã extitit Cõchlax; ad risum enim fictum nomen est, sicut pleraq; alia in libro eius conscripta. Nec triginta sex herbȩ illæ vltra nomen ipsius quicquam sunt, nec vlla ipsis res subiacet: verùm Pãphilo*ociũ fortaßis superat, inutiles fabulas libris intexere. At nos nũc quoque tempus nos perdidisse arbitramur, qui prolixius eorũ meminimus. Itaque quæ vtilia sunt, iam nũc ordiamur.

Add. ex fide Græ. cod. sicut aliis multis.

Abrotonon.

ABrotoni herbæ nec speciẽ formámve scribere post tot tantósq; viros oportet, nec particulares actiones, ceu illi factitarunt, quas vt non definitè distinctéq;, saltẽ clarè significarunt: verùm & nos quoq; eas copiosius exponemus in opere De componendis pharmacis, simúlque De paratu facilibus: interim verò etiam in curandi methodi libris, nimirum vbi exposcet vsus. Verùm quod ab initio propositũ fuit, nempe

vniuersales dũtaxat medicamẽtorũ omniũ facultates inspicere, id quidẽ & in aliis consentaneum est, & nunc sanè etiã faciẽdum dicendúmq;, Abrotonon esse calidũ & siccum facultate, in tertio ordine siue recessu post media situ. Porrò quòd eiusmodi ordo vt ad temperatã naturam expenditur, sæpe antè diximus. Sed & inueniemus temperiẽ eius nõ minimè quidẽ & ex gustu ducta cõiectura, vtpote cùm sit admodum amarum. Porrò saporem eiusmodi cùm terrenæ sit essentiæ, à largo calore extenuatum ostendimus. Itaq; nõ instrenuè excalfacit pariter & desiccat. Quinimo & cùm distincta illa experientia, de qua suprà frequẽter dictum est, diligenter explorassemus, ex eadẽ temperie medicamen hoc comperimus. Nam siue comã cũ floribus (nam reliqua eius palea inutilis est) cõtusam vlceri puro illinas, mordax & irritãs videbitur: siue eo in oleo macerato caput voles aut ventrem perfundere, admodum calfacere reperies. Quin & si quibus per circuitum redeũt rigores, eos ante inuasionẽ rigorum hoc voles confricare, minus vtique rigore cõcutientur: imò & sensus quidem protinus vbi admotum fuerit, ipsum calfacere percipit. Porrò quòd lumbricos interimat, par est, nimirum cùm sit amarum, ac proinde vel antequã expe-
riar

riaris manifestũ, siquidem memoria teneas quæ in horũ cõmentariorũ quarto De amari saporis natura, prodidimus. Sciésq; protinus, quòd & digerẽdi & incidendi quandã vim habeat, sed & quòd magis quàm Absinthio id ipsi necessariò insit, in promptu erit colligere, primùm quidẽ ex gustu paucissimę siquidẽ acerbitatis particeps Abrotonõ est, nõ paucæ verò Absinthiũ: deinde ex eo ꝙ inimicũ sit stomacho Abrotonon, velut etiã Seriphon: gratũ verò & amicũ, Absinthium. Siquidẽ de istis suprà ostẽsum est, ꝙ amarũ ipsum per se omnifariã infensum sit stomacho: austerũ verò aut acerbũ, aut in summa adstringẽs, stomacho amicũ. Porrò vbi qualitates hæ inuicem permistæ fuerint, quæ vehemẽtior fuerit: ea vtiq; vicerit. Atq; hæc satis est in hoc tractatu nouisse. Monstrabitur autẽ in libris De ratione curandi, quo pacto quis optimè medicamẽto eiusmodi vti posit. Ac proinde quærendũ haud etiã est, quãobrẽ cũ malo cydoneo cocto, aut pane emplastri forma appositũ, oculorũ sanat phlegmonas, neq; qđ cũ farina hordeacea tritũ ac coctũ digerat phymata. Neutrũ siqdẽ horũ nec aliorũ quiduis huic proposito nobis tractatui propriũ est: sed qui Empiricam profitentur doctrinam, ij in paratu facilibus medicamẽtis ea

conſcribunt. At qui ex ratione artẽ tracta-
re volunt, iis opus eſt methodo curãdi. Nã
alioqui dãnum magis quàm vtilitatem ex
tali conſequantur narratione. Sanè Hippo
Aph. 31. lib. 6. erati, qui in* Aphoriſmis ſcripſit: Dolores
oculorum ſoluit meri potio, aut balneum
aut fomentatio, aut ſanguinis miſsio, aut
purgatio: nec adiecit quóſnam dolores vini
potio, quos balneũ, quos fomẽtũ, quos ſan-
guinis miſsio, & quos purgatio, ignoſcen-
dum forſan quis arbitretur, tribus, vt arbi-
tror, de cauſis. Siquidẽ aphoriſticã faciebat
doctrinã, in qua propter breuitatẽ & cõpẽ-
diũ pleraq; ita dici conceſſum eſt: & omnia
quæ dolores ſoluunt enumeràuit, tametſi
non definiit ad quẽ dolorem quódnam ex
illis congrueret. Tum multis in locis alio-
rum librorũ occaſiones nobis præſtitit, di-
ſtinctiones in iis quæ hoc pacto dicũtur in-
ueniendi. At qui neq; in aliis libris de tali-
bus ſcripſere diſtinctionibus, aut in enarra-
torio & prolixo tractatu, aphoriſticè tamẽ
ac breuiter ſcribũt, aut inſuper etiã ex mul
tis vnũ tantum indicant: ij plus nos lædunt
quàm iuuãt. Nã cùm ſint multę in ophthal
miis differẽtię, atq; vna dũtaxat ex eis præ-
dictum poſcat cataplaſma, aliæ verò omne
ab eo lædãtur: *ſi quis ad id omnes ſine di-
ſcrimine adhibeat, multò plus lædet quàm
iuuat.

Lege, qui ad omnes indiſtinctè vtitur.

iuuabit. Ad hunc itaque modũ nõ tantum de Abrotono, ſed de aliis quoque omnibus ſcribendum nobis eſt, eas quidẽ facultates quæ ſunt in calefaciẽdo, frigefaciendo, humectãdo, ſiccandóq;, iis quas ſæpenumero memorauimus methodis, reperiẽtibus, quę verò ſecũdùm totius ſubſtãtiæ proprietatẽ perficiuntur, ſola experiẽtia. Et de iis oſtẽſum eſt quòd deleteriæ ſint, & deleteriarũ alexiteriæ & purgatoriæ. Nã has ex ratione inuenire eſt impoſsibile, præterquam quo in quibuſdã ſuſpicionẽ duntaxat probabilẽ inuenire liceat. * At de facultatibus quæ hoc pacto inueniuntur, ſeparatim poſteà differemus, vbi videlicet prius ſingulatim per quodque medicamentum de iis quæ calefaciendo, frigefaciendo, humectando, ſiccãdóq; agunt: tum de iis quæ ad has cõſequuntur, narrationem abſoluero. Porrò vbi vnum modò adiecero, finem faciam de Abrotono dicendi, nempe quòd ſummè ſuſpiciendus ille Pamphilus etiamſi hãc primam herbarũ* recenſuit, ac forſan vt nullã deinceps aliam, tamen hanc ſaltem oculis ſuis conſpicari voluerit. attamen vel maximè allucinatur, exiſtimas hanc herbam à Romanis appellari Santonicum: differt enim ab Abrotono Santonicũ, velut etiam Dioſcorides exactiſsimè ſcripſit in tertio

Add. non enim in omnibus vel ut & ipſum hoc cõſtat ex ſuperioribus.

γράφων.

de materia, & omnes id norũt tũ medici, tũ rhopopolæ. Nã Abrotoni duæ ſunt ſpecies, altera quam marem, altera quam fœminã nuncupant: quod ipſum definitum eſt, tum apud Dioſcoridem, tum apud ipſum Pamphilũ, alióſq; innumeros. At aliud eſt ab eo Abſinthiũ, cuius rurſum tres ſtatuẽdæ ſunt ſpecies, quarũ vnã eodẽ cũ genere ipſo nomine appellitãt: cuiuſmodi potiſsimum eſt Ponticum: alterũ Santonicum: tertiũ Seriphum. Si verò aliud placet appellare Abſinthium, aliud verò Seriphũ, aliud autẽ Santonicũ, nihil intereſt, quod ad præſens certè attinet. Nec enim nomen diuiſuri venimus, ſed ſtudiũ nobis eſt ipſis de rebus. Porrò quoniã hæc tũ ſpecie ſeu forma, tum guſtu, tũ facultatibus inter ſeſe diuerſa ſunt, nõ obſcurè vno, ſi ita lubet, omnia nomine nũcupes, verùm exactè vires earũ edoceas. Ac nos ſanè ſufficienter ipſas formas à Dioſcoride explicatas eſſe, aliíſque non paucis, iam diximus. Itaque denuò eadẽ ſcribenda nõ ſunt, quæ maioribus rectè ſunt prodita. At ſi quid illi in facultatibus omiſere indiſtinctum, cuius profectò gratia ad hãc narrationem venimus, ea nos adiicere tentabimus. *Abſinthium.* Abſinthiũ quidẽ dictis minus eſt calidum, nempe plurimam obtinens adſtrictionem. Quod cùm ſit & minus quoq; tenuiũ quàm

quàm illa partium, & vtique minori etiam quàm illa ad eundem modũ extenuãdi facultate, attamen non minus desiccatorium est. At cæterorũ Santonicũ quidẽ à Santonia regione in qua nascitur, nomẽ sortitũ, proximam habet facultatẽ. Seripho paulò imbecillius in extenuãdo & calfaciẽdo desiccãdóq;. Porrò ipsum Seriphõ Abrotono minus est calidum: verùm calidius. Absinthio, stomacho impẽdiò inimicũ, nẽpe cum amaritate falsẽdinẽ quãdã præ se ferẽs. Sed & quandã, licet minimã, adstrictionẽ obtinet. Sic & Abrotonon & Santonicũ admodum infesta sunt stomacho. Solùm autẽ inter ea Absinthiũ, & maximè ponticũ, gratũ est stomacho, quia plurimã adstrictionem continet. Abrotonum vstum, calidum, siccúmq; facultate est, magis etiã quàm Cucurbita sicca vsta, & Anethi radix. Illa enim vlceribus humidis simul & citra phlegmonem callo induratis cõueniunt, ac proinde maximè vlceribus quæ pudẽdorum præputiis cõpetere videtur. At cinis Abrotoni vlceribus omnibus mordax est: ac idcirco cũ oleo tenui, cicino scilicet, aut rhaphanino, aut sicyonio, aut veteri, & maximè Sabino ad alopecias accõmodatur: tum barbam segnius tardiúsque enascentem cum aliquo dictorum oleorum elicit: sed nec minus

Santonicum.

Seriphon.

Abrotonũ vstũ.

illis lentiſcino maceratum. Quippe pro eo quòd tenuium eſt partium, rarefaciẽdi vim obtinet, & mordax eſt, & calidũ: quas vtique maximè eius facultates nouiſſe oportet, nec quicquam etiam particulare in hoc tractatu requirere.

Agnos. Vitex.

Agnos, aut lygos, hoc eſt vitex, plãta illa fruticoſa, calidus quidẽ eſt & ſiccus tertio ordine, verùm multũ tenuis ſubſtãtiæ, tum guſtu acris ſimul & adſtringẽs*: ipſas tamẽ vitices ad medicinã habet inutiles: cęterùm folia ſeménq; calida ſiccáq; facultate ſunt, ſubſtãtia verò tenui. Nam & vtentibus ita apparet, & guſtantibus acre ſimul & ſubadſtringens percipitur, tũ foliũ, tum flos, tum * ſemen. Edendo tamen etiam * ſemen eſt: verùm tam perſpicuò calfacit, vt capiti hoc nomine dolorẽ pariat. At ſi frigatur (nã & ſic editur cũ tragematis) minus caput tentat. Porrò flatus vẽtris diſcutit & cũ nõ frictus, & multò magis cùm frictus fuerit. Cohibet porrò impetus in venerẽ, tum frictionis expers, tum etiam ipſam expertus: * folia itẽ floréſq; ipſius fruticis idipſum præſtare poſſunt. Itaque nõ tantum eſa potáq; ad caſtitatem conferre creduntur, verùm etiam ſubſtrata. Hinc eſt quòd Athenis in Theſmophoriis, hoc eſt ſacris Cereris, mulieres

Deeſt agnus aut vitex.

ἄγνος.

Ad fructus.

lieres totũ ſibi fruticẽ ſubſternunt. Hinc illi quoq; nomẽ inditũ agni [hoc eſt caſti.] Ex quibus omnibus manifeſtũ eſt, ſi quidẽ memoria teneamus quæ ſuperioribus cõmentariis ſunt dicta, agnũ calfacere, ſimúlque exiccare, tũ omniũ maximè flatus diſcutere. Porrò quod exactè tenuiũ ſit partiũ, facultas eius *indicio eſt. Nã quòd caput tentat, non magis à multitudine vaporũ ab eo prognatorũ, quàm à caliditate eius ac ſubtilitate partiũ fieri rationabile eſt. Nã ſi flatuoſum ſpiritũ procreare poſſet, ſanè & vẽtrem inflaret, & venerem ſtimularet, perinde vt eruca. Verùm cùm nõ tãtùm nõ excitare, imò etiã reprimere queat, fuerit profectò ſecundùm rutæ maximè facultatẽ, tum in excalfaciẽdo, *tum in reſiccando, nõ tamen illi par eſt. Nã vtroque paulò eſt inferior. Siquidem ruta tum magis eſt excalfactoria, tum magis deſiccatoria. Differt etiã qualitatis ſimul ac facultatis miſtione. Nã agni ſemen ac germina modicã ferunt adſtrictionẽ: at ruta vbi aruerit, exactè amara eſt & acris: vbi verò humida, ſubamara. Nõ tamen auſteritas aut acerbitas illi ineſt, aut ſi cui videatur ineſſe, ea vtique omnino obſcura (ſcio) videbitur, nec par ei quæ eſt in agno. Quocirca & ad iecur & lienem indurata & obſtructa agni ſemen potius quàm

Τεκμήριον, ſignum, at nõ quoduis ſed ſyllogiſticũ.

quod li. 1. alim. item 2. cõp. ph. part. refrigerare dicatur, id errore factũ hinc diſces.

rutę cõpetit. Sed hæc ad curãdi iam methodum pertinet, quã vt omnino nõ attingam de medicamentorũ pronuntians facultatibus fieri nõ potest: verùm celeriter* ad rem propositã reflectere, viri est vtique tẽperati. Magísq; etiã id ipsum in sequẽtibus medicamentis efficere conabor, hoc est, vbi ex quibusdã* euidentibus generalẽ facultatẽ collegero, particulares posteà actiões omittam. Nã in præsens id solũ nouisse sufficit, quòd agnus calidus est & siccus facultate, ídque nõ mediocriter, sed tertio excessu, tũ admodum tenuiũ partiũ. Hæc qui norit, ac posteà methodum curandi didicerit, ipsemet inueniet quo pacto menses hinc cieat, quo pacto partes induratas digerat, quo pacto lassitudinem soluẽs, seu acopum, & excalfactorium ex eo vnguẽtum præparetur.

Add. ἀπολείποντα, his omissis.

Add. paucis.

Agrostis. *Gramen.*

Graminis radix modicè frigida est, & sicca: mordacitatẽ quandã exiguã, & partiũ tenuitatem obtinens. At herba ipsa primo quidem excessu refrigerat, in humiditate verò & siccitate moderata. Porrò semẽ alibi quidẽ imbecillũ est, in Parnaso verò desiccatoriũ, & tenuiũ partiũ, & subacerbũ.

Agrostis esculenta.

Gramen esculentam habet radicem, vbi mollis fuerit, dulcẽ quidem instar aquæ, sed acre

acre quiddam exiguum & ſubacerbũ obtinentem. Hęc herba planè aquea guſtãtibus eſt. Ex quibus apertum eſt, radicem modicè eſſe tum frigidã tũ ſiccã, ac proinde cruēta vlcera glutinare. At ipſa herba illita nõ vehementer refrigerat, in medio cõſtituta humiditatis & ſiccitatis. Porrò mordacitas & tenuitas quæ radici ineſt, exigua eſt quidē, ſed interdũ tamen lapides frãgere aſſolet, ſi quis eam decoctam ebibat. At ſemē alterius quidē imbecillum eſt, eius verò quæ in Parnaſo naſcitur, vrinã ciet, & fluxus ventris & ſtomachi reſiccat: vis enim eius eſt exiccatoria, tenuium partiũ, & ſubacerba.

Anchuſa.

Anchuſæ quadruplex ſpecies eſt. Quarũ onoclea quidē radicē habet admodũ refrigerantem & deſiccantē, tum adſtringētem & ſubamarã, tum quæ ſufficiat extenuãdis & extergendis humoribus bilioſis, corporibúſq; condenſandis. Cæterùm folia habet imbecilliora quidem radice, adſtringũt tamen & ipſa, & deſiccant. Porrò lycopſos cognominata refrigerat & deſiccat, *magíſq; quàm onoclea adſtringit. At onochelos calidior eſt, & magis medicata. Nã pluſculũ habet & guſtu ipſo protinus acrimoniæ. Hæc verò etiã calidior eſt reliqua & parua, quæ & amarior, & magis etiã medicata eſt.

aptius igitur magíſque radix eius quã onocleæ adſtringit.

De

De quatuor anchusis.

Anchusæ non omnes easdem vires obtinent. Nam onoclea quã vocant, radicẽ habet simul adstringentẽ & subamarã, corporibus condensandis & modicè extenuãdis idoneã, tum abstergendis quoq; & abluendis biliosis & salsis succis. Dictũ enim suprà est, quòd qualitas acerba mista amaritudini ea præstare queat. Sic sanè aurigini & lienosis & renũ affectibus est vtilis. Sed & refrigerare idonea est. Et sanè cum polẽta illita iuuat erysipelata, & abstergit nõ modò epota, sed & foris imposita. Proinde vitiligines & lepras sanat cum aceto. Ac radicis quidẽ hæc opera sunt, & operum facultates quas diximus. At folia ipsius herbæ radice quidem sunt imbecilliora, nõ tamen aliena sunt à resiccatione, & adstrictione. Itaque etiã profluuiũ sanãt pota cum vino. Et quæ lycopsos nominatur, eodẽ modo erysipelatis congruit, & radicẽ habet quàm onocleæ magis adstringentem. At* onocleæ & alcibiadij cognominatæ vis magis est medicata. Nam & gustu protinus maiorem habet acrimoniã, & eos qui à viperis morsi sunt admodũ iuuat tum illita, tum suspẽsa, tum esa. Reliqua verò, nempe quarta quæ parua est, & ferè nomine caret ex illis sola, alcibiadio quidẽ persimilis est, verùm & amarior;

onochili, quod est labrũ asini. ita paulus, & Aët.

rior, & magis medicaminoſa, ac proinde ad latos lumbricos idonea, oxybaphi menſura cum hyſſopo & naſturtio epota.

Agarici radix.

Agarici radix, hoc eſt quæ trũco innaſcitur, primò quidem guſtu dulcis, ſed paulò pòſt ſubamara apparet, & acrimoniæ quãdam ſpeciem tẽporis ſpatio inducit, læuiculæq; adſtrictionis. Eſt & conſiſtentia laxa. Ex quibus omnibus manifeſtũ eſt, ſi quidẽ quæ* ſuperius dicta ſunt meminerimus, ꝙ medicamentum hoc cõpoſitum eſt ex ſubſtantia aëria & terrea à caliditate extenuata. Porrò minimum habet eſſentiæ aqueæ. Hac ratione & digerẽdi vim habet, & craſſitudinem incidendi, tum infarctus viſcerũ expurgandi: proinde regio morbo laborãtes ſanat, eos vtiq; qui ſic ab infarctu iecoris laborant. Iuuat & morbo comitiali obnoxios eadem facultate: tum rigores per circuitum recurrẽtes ex craſsis aut viſcoſis humoribus natos ſanat. Iuuat & morſos à beſtiis frigore lædẽtibus, aut cõpũctos, tum foris in affecta parte impoſitum, tum intrò in corpus ſumptum põdere drachmæ vnius cum vino diluto. Eſt & purgatorium.

** ſuperioribus comment.*

Agerantum.

Agerãtum facultatẽ digerendi habet, & leuiter quádamtenus phlegmone liberãdi.

Adian

Adiantum.

Adiantũ in caliditate quidẽ & frigiditate symmetrum est, verùm desiccat, & extenuat, & digerit. Etenim caput ex alopecia glabrũ capillis cõuestit, & strumas & abscessus digerit, lapidésq; frãgit epotũ, & viscosorũ crassorúmq; è pectore pulmonéq; excreationibus nõ mediocriter cõfert, & vẽtris profluuiũ sistit: nõ tamẽ vllã manifestã caliditatẽ affert, sicut nec frigiditatẽ. Verũ posuerit ipsum quispiam secundũ hanc oppositionem & temperiem in ordine medio

Aeizoon. Semperuiuum.

Aeizoon vtrũque, *tum maius, tum minus, desiccat quidẽ leuiter, quandoquidẽ & mediocriter adstringit, omnis alterius vehemẽtis qualitatis expers: quare in eo plus cæteris abũdat essentia aquea. Cæterùm nõ mediocriter refrigerat. Est enim ex tertio ordine, & recessu refrigerantiũ. Hinc etiã ad erysipelata, & herpetes, & phlegmonas à fluxione natas accommodatur.

*& paruũ & magnum.

Aegilops. Auena.

Aegilops digerẽdi vim possidet: id quod ex gustu patet: leuiter enim est acris. Verùm & ex eo liquet, quòd phlegmonas induratas & ægilopas sanat.

Aera. Lolium.

Lolium desiccat, & calfacit efficaciter, v

propinqua ſit acribus, magis quàm iris:ſed nõ eſt perinde vt illa *ſubtilis eſſentiæ, verũ multũ in hoc deficit. Secũdũ hoc ponat ipſam quiſpiã in principio tertij ordinis excalfacientiũ, ſecũdi verò extremo exiccãtium.

tenuium partiũ, ſed lõgè præuertitur.

Aegyrus, populus nigra.

Aegyri flores calidi facultate quidẽ ſunt in primo receſſu à tẽperatis:at in differẽtia quæ habetur in ſiccãdo & humectãdo, paulum quiddam ad ſiccius deflexerunt, ſed & ſubtiliorũ potius quàm craſsiorũ ſunt partiũ. Et folia quoq; ipſius quodãmodo floribus ſimilia ſunt, niſi ꝙ ad omnia imbecilliora, minúſq; efficacia. Sed & reſina eius floribus ſimilem facultatẽ obtinet, atque etiã calidiorem. Porrò ſemen tum reſina, tum floribus & ſubtiliorum eſt partium, & exiccantius, non tamen admodum calfacit.

Acacia.

Acaciæ & planta ipſa acerba eſt, & fructus, & ſuccus, qui lotus quidẽ & imbecillior & minus mordax redditur, vtpote acrimoniã quandã *in lauatione deponẽs. Porrò ſi parti alicui ſanæ illinatur, protinus eã & ſicciorem, & contractam efficiet, nullum quidem caloris ſenſum inuehẽs, ſed nec frigoris admodum valentẽ. Vnde conſtat medicamen id eſſe frigidum & terroſum, immiſta quadam etiam eſſentia aquea. Et ſanè conieċt

per lotionem.

cõiectura est, nõ esse similare, verùm quasdam in sese dispersas habere partes tenues, & calidas, quæ in ipsa ablutione segregentur. Estóq; & hoc tertij ordinis exiccantiũ, & secundi refrigerantium, vbi quidem elotum fuerit, *absque eo verò primi.

*Illotum verò.

Acalephe. *Vrtica.*

Vrtica: & huius herbæ tum fructus, tum folia (nã hæc potissimum sunt vsui) admodum digerentis sunt facultatis, adeò vt & phymata & parotidas sanẽt. Sed & quiddã flatuosum obtinent, quo & venerẽ extimulant, & maximè vbi cum musto semẽ bibitur. Porrò quòd nõ vehementer calfaciat, sed multũ tenuiũ sit partiũ, testimonio est crassorũ viscosorúmq; humorũ ex pectore pulmonéq; eductio, tum ꝙ partes quas cõtigerit pruriãt. Porrò flatuosum eius, cuius esse particeps dicta est, dũ concoquitur, nascitur: non enim actu flatuosa est, sed facultate. Ventrem autẽ modicè subducit duntaxat abstergẽdo, ac veluti titillando, nõ purgãdo. Et gangrænosa, & cancrosa, & in totũ quæ exiccari citra mordicationẽ postulãt ea cõueniẽter sanat: nimirũ cùm subtiliũ partiũ sit, & tẽperaturæ siccæ, nõ tamen tantum habẽs caliditatis, vt iam mordicet.

Acanthos. *Spina vulgaris.*

Acãthos, alij quidem Melamphyllũ nominan

minant, alij verò Pæderota. Folia quidem mediocriter digerentem facultatem obtinent, ac radix exiccatoria eſt, & leuiter inciſoria, & tenuium partium.

Acanthion.

Acanthium: radix huius & folia facultatis ſunt excalfactoriæ, vt & iis qui conuelluntur auxilientur.

Acantha leuce. *Spina alba.*

Acantha leuce. Hanc quidam Leucacanthon nominant: radix eius deſiccatoria eſt, & modicè adſtringens. Quamobrẽ & cœliacos & dyſentericos iuuat, & ſanguinis reiectiones cohibet, œdematáq; illitu contrahit, ac dentes dolentes iuuat, ſi decocto eius colluantur: ſemen tenuuis eſſentiæ & calidæ facultatis eſt. Itaq; potui dari iis qui conuelluntur conuenit.

Acantha Aegyptia.

Spina Aegyptia. quidã Arabicã vocãt: ſimilis autẽ eſt ſpinæ albæ noſtrati, verùm facultate validius adſtringẽte pariter & deſiccãte. Itaq; profluuiũ muliebre radix eius iuuat, & alia quæcũq; quibus auxilio eſt, quę apud nos naſcitur ſpina: ſed efficacius tamẽ omnia iuuãt tũ radix, tũ fructus ipſius. Hic verò & columellę prodeſt, & iis quę in ſede inflata ſunt: tũ vlcera ad cicatricẽ ducit mediocrẽ habens & non moleſtã adſtrictionẽ.

Acorum.

Acorũ, hui' vtimur radice, quę gustu acri est, & modicè amaro, odoréq; nõ iniucũdo. *Itaq; facultatis calidæ est, & cõsistẽtiæ tenuis. Huic cõsentaneũ est, vt vrinã moueat & lienes induratos iuuet, tũ ceratoidis crassitiẽ detergeat simúlq; extenuet: sed ad hoc melior est ipsi' succus. Omnino verò siccificũ esse clarũ est. Et sanè ordinis esto tertij in vtroq;, in calfaciẽdo scilicet & desiccãdo.

vnde constat quod.

Aconitum, siue Pardalianches.

Aconitũ, siue Pardalianches. Hoc septicæ & deleteriæ facultatis est. Itaq; in cibo potúq; fugiendum: attamen ad putrefaciẽdum * quædam extra os & sedem aptũ est: herbæ autem radix ad hæc est vtilis.

al. externas corporis partes, aut circa sedem.

Aconitum, seu Lycoctonum.

Aconitum, seu Lycoctonum: est & hoc similis alteri facultatis, sed peculiariter lupos interficit, sicut illud pardos.

Acte, Sabucus, & Ebulus.

Acte, tum magna illa & arborea, tũ herbacea, quam & Chamæacten Græci vocãt (Latini hanc Ebulum, illam Sabucũ) vtraque potentiam habet tum desiccandi, tum conglutinandi, modicéq; digerendi.

Rad. decoctũ hydropotum iuuat.

Alimum.

Alimum: hæc planta frutex est, plurimo in Cilicia præcipuè prouẽtu, vbi & germi-

na eius recentia esitant, & reponunt quoq; in posterum futura vsui. Semen pariter & lac planta ipsa generat, estq; gustus* acris & subadstringẽtis. Ex quibus omnibus palàm est ipsam esse dissimilarem. Maior autem pars* eius calida est temperatè, cũ humiditate inconfecta, & leuiter flatuosa. salsi. Deest substantiæ.

Aloë.

Hæc herba nõ admodum apud nos prouenit: & quę nascitur in magna Syria, aquosior est, & facultatis imbecillioris: attamen vsqueadeò desiccare potest, vt vulnera glutinet. At in regionibus calidioribus, qualis est Cœlosyria, & Arabia, multo est melior. Optima autẽ Indica, cuius liquor est id qđ ad nos importatur cognominatũ Aloë, medicamentũ ad plurimas res propter siccitatem mordicationis expertem vtile. Est autẽ nõ simplicis naturæ, sed vt* est indicio gustus, astringit simul & amara est: adstringit qdẽ modicè, sed fortiter amara est. Subducit & ventrẽ, vtputa ex numero medicamẽtorũ, quæ [Græci ab excernendo stercore] vocant, ἐκκοπρωτικὰ. Itaq; ex dictis patet (si quidem memoria tenemus, quæ in quarto libro sunt demonstrata) quòd tertij sit ordinis exiccãtiũ, calfaciẽtiũ autẽ aut primi intensi, aut secũdi* remissi. Sed & ipsius facultatis misturam attestãtur particularia eius μαρτυρεῖ. exoluti.

opera. Nam & gratum ſtomacho medica-
men eſt, vt ſiquid aliud: & ſinus glutinat. Sa
nat & vlcera quæ ægrè ad cicatricem duci
poſſunt, & maximè quæ in ano ſunt & pu-
dendo. Iuuat & eorum phlegmonas aqua
ſubacta, & vulnera eundem ad modũ gluti
nat. Congruit ſimiliter vtenti & ad phleg-
monas in ore, ac naribus & oculis. In ſum-
ma repellere & digerere ſimul poteſt, cùm
hoc vt paulum extergat, quãtum videlicet
vlceribus puris non ſit moleſtum.

Alyſſon.

Nuncupata eſt hæc herba Alyſſon, quòd
mirificè iuuet morſos à cane rabido. Sed &
rabienti quoq; data ſæpe in totum ſanauit:
atq; hoc ex totius ſubſtantiæ ſimilitudine
efficit. Dictúmq; prius eſt talem facultatẽ
ex ſola percipi experiẽtia, & planè nulla cõ
ſtare methodo. Quòd ſiquis ad multa expe
riatur, cognoſcet facultatẽ habere medio-
criter ſiccificam, & digerentem, cùm hoc vt
abſterſoriũ nonnihil etiã obtineat. Hac ra-
tione & vitiliginem & * ephelin expurgat.

Alſine. Auricula muris.

Alſine, aut Myoſota. *Siquidẽ hæc facul
tatem Helxinæ obtinet. nempe refrigeran-
tẽ & humectantẽ: eſt enim eſſentiæ aqueæ,
frigidæ: quare & citra adſtrictionẽ refrige-
rat. Quocircà ad feruentes phlegmonas &
mediocr

maculas faciei à ſole.

Lege ſimilem.

mediocria eryſipelata competit.

Amaracon. *Maiorana.*

Amaracon excalfacit nō inſtrenuè, non valde autē deſiccat, ſed in caliditate quidē tertij eſt ordinis, in ſiccitate verò ſecundi.

Ambroſia.

Ambroſia illita vim habet adſtringētem ac repellentem.

Ami.

Herbæ quā vocāt Ami, ſemē maximè eſt vtile: facultatis eſt excalfactoriæ, & deſiccatoriæ, tenuiúmq; partiū. Sed & guſtu ſubamarū eſt, & acre; & clarū eſt ꝙ & digerat, & vrinā moueat. Fuerit autem in calfaciendo reſiccandóq; ex ordine tertio intenſo.

Amarantum.

Amarantum facultatis eſt incidentis & extenuantis: coma igitur eius mēſes cū vino pota educit. Sed & grumos ſanguinis liquare ac ſoluere creditur, non ſolū in ventre, ſed & in veſica: Sed tūc potius cū mulſo bibenda. Et omnes ſimpliciter fluxiones pota deſiccat, ſtomacho infeſta.

Amorge. *Amurca.*

Amurca terreſtris eſt ſubſtantiæ, calidæ, nō tamē tantū poſsidet caliditatis vt palàm mordicet. Quòd ſi coquatur quoq;, multò etiā magis *terroſa redditur: & fuerit ſanè ex ſecūdo ordine excalfacientiū, & ſiccātiū. *craſſarū partiū & ſicca.*

intẽſo quodãmodo magis. Sic & vlcera corporũ tẽperatura ſiccorũ curat: quæ verò in aliis omnib' ſunt, exaſperat. Siquidẽ cõtrahit perinde vt reſina, & pix ſicca, & bitumẽ. Quæ & ipſa in corporibus admodũ duris, quę vulnus habent aut ſinum, glutinatoria ſunt: alia verò omnia cõtendũt atq; irritãt.

Ampelopraſon.

Ampelopraſon. Si inter alliũ & praſon hoc eſt, porrũ, medium quiddam cõcipias, facultatẽ ampelopraſi inueneris. Eſt enim agreſte, vt ſic dicam, porrũ: quamobrem & acrius eo & ſiccius eſt, ſicut agreſtia omnia reliqua *hortenſibus, ac proinde ſtomacho quàm illud nocẽtius: ſed & craſſos & lẽtos humores potẽtius incidit, valentiúſq; infarcta organa obſtructione liberat. Hac quoq; ratione vrinas *ſæpe prouocauit, vbi à craſſis & lẽtis retinebãtur humoribus. Adeò verò eſt calidũ, vt illitũ cataplaſmatis modo exulceret. Dictũ eſt autẽ ante, quòd quæ eũ in modũ ſunt calida, extremi ſint ordinis.

domeſticis.

Add. & menſes.

Ampelos agria. Vitis agreſtis.

Vitis agreſtis racemi extergẽdi vim habẽt, vt ephelas, & nęuos, & id genus omnia in extima cute exiſtẽtia curare põſsint. Sed & adſtrictionem quandam extrema germina (ἀκρέμονας Græci vocant) obtinent, quę & ſale condiri aſſolent.

Ampelos hemeros. Vitis satiua & culta.

Vitis * cultæ adsimilis facultas est agre- τῆς ἡμέρου
sti, sed ad omnia imbecillior.

Ampelos leuce. Vitis alba.

Ampeli leuces, quam & bryoniã & psilothrum vocant, prima quidem germina ab omnibus pro more edi vere solent, vtpote eduliũ stomacho propter adstrictionẽ acceptũ, sed & subamarã & modicè acrẽ adstrictionem possident: quare & vrinã modicè cient. At radix & abstergentẽ, & desiccantẽ *vim habet, & moderatè calidam: quãobrẽ Deest & & lienes induratos liquat tum epota, tũ fo tenuium ris cum ficubus imposita: & psorã & leprã part. sanat. Porrò fructus eius racemi speciẽ præ ferens, *iis qui coria depsant, est vtilis. τοῖς σκυτοδέψαις

Ampelos melæna. Vitis nigra.

Vitis nigra. Vocatur autem hæc propriè bryonia, supradictæ tamen ad omnia similis, nisi quòd imbecillior.

Amygdala.

Amygdala, quę qdẽ palàm amara sunt, omnino extenuandi vim possidẽt, quod & qualitas ipsa indicat, & experiẽtia comprobat. Ac de amara quidẽ qualitate in quarto horũ cõmentariorũ proditum est. Cæterũ duo experientiæ exempla proponi satis est, vnde vim eorum possis discere. Siquidem ephelin expurgant, & excreationibus ex

pectore pulmonéq; crassorum lentorúmque humorum impendiò conferunt. Porrò hæc ostensa sunt, genere quidem incidētis, specie verò extergētis esse facultatis. Quin & quòd per accidens facultatem item habeāt ab obstructione liberādi, & ipsum suprà demonstratū est. Sed & experiētia monstrat. Nam in iecore crassorū viscosorúmque humorū in extremis vasis impactorum obstructiones, abūdè expurgāt expediúntque. Quin & laterum dolores ab huiusmodi causa natos, & lienis, & coli, & renum [sanant]. Porrò & ipsa arbor* similem sortita vim est. Nam huius radices coctæ atq; illitæ ephelides purgāt. Quotquot verò sunt amygdala dulcia, & ipsa leuiculā amaritudinē posident, quæ tamen dulcedine superante occultatur: cæterùm id temporis spatio clarum fit. Demonstratum autem retrò est, qualitatem dulcē moderatè esse calidā.

Add. vniuersa.

Ammoniacum.

Ammoniacum, opos siue liquor est ferulæ cuiusdam: hoc habet emolliendi facultem intensam, adeò vt & articulorū tophos dissoluat, & lienes induratos sanet, & chœradas per halitum digerat.

Amomum.

Amomum acoro similem facultatē obtinet, nisi quòd acorū siccius sit, maiore autem

tem

tem concoquendi facultate amomum.

Anagallis.

Anagallis vtraq;, tum ea quæ cœruleum habet florem, tum ea quæ purpureũ, admodũ extergentis ſunt facultatis. Habent verò nonnihil etiam caloris, & quandam trahendi facultatem, adeò vt & infixa corpori extrahãt. Succus earum ex naribus purgat eadẽ de cauſa. In ſumma autem, deſiccandi vim habent citra mordicationẽ: quãobrem & vulnera glutinant, & putrida adiuuant.

Anagyrus.

Anagyrus frutex eſt grauiter olens & digerentis excalfaciẽtíſq; facultatis. Sed folia etiámnum virẽtia cũ propter humiditatis admiſtionẽ minus ſint acria, idcirco tumẽtia reprimũt: at reſiccata incidẽtis ſunt exiccantíſq; facultatis. Similem ferè facultatẽ habet radicis eius cortex. Semẽ autẽ magis ſubtiliũ eſt partiũ. Sed & vomitũ prouocat.

Androſæmum.

Androſæmum, planta fruticoſa, natura duplex: vnum enim aſcyron, & aſcyroides nũcupatũ eſt, ſpecies hyperici. Alterũ verò à quibuſdam dionyſias appellatur. Eſt autẽ *ſemẽ eorum purgatorium. Foliorum verò facultas modicè extergens & deſiccans, vt & ambuſta curare credantur. Cæterũ in vino auſtero decocta, vinũ ipſum vulnerũ

* καρπός.

grandium glutinatorium efficiunt.

Androſaces.

humida. Androſaces * amara & acris herba. Poteſt autẽ reſiccata ebibitáq; tum ipſa tũ fructus eius magnopere vrinam prouocare, & nimirum etiam digerere, & deſiccare.

Andrachne. Portulaca.

Andrachne frigida & aquea tẽperie eſt paucæ particeps auſteritatis, proinde fluxiones repellit, & maximè biliosas & calidas cum eo quòd eas mutet, & in qualitate alteret, magnopere, refrigerãs. Et fuerit ſane in refrigerãdi quidẽ facultate tertij exceſſus à tẽperatis ac mediis, in humectãdi vero ſecundi. Hac ratione & æſtuãtes, vt ſi quid aliud, adiuuat, tum vẽtris oſculo impoſita, tum totis hypochondriis, maximè in febribus hecticis. Præterea dentium ſtuporẽ ſanat, nempe quæ ab acidorũ * cõtactu aſpera *Add. ſuccorum.* exiccata fuerant leniens, atq; replens, vtpote cùm viſcoſam habeat humiditatẽ: Similiter verò & ſuccus eius. Itaq; nõ foris modò impoſitus, ſed epotus quoq; refrigerat. Hoc ſanè & toti herbæ comeſæ accidit. Quoniam * autẽ reſtringit, vtiliter dyſentericis editur, & muliebri profluuio, & ſanguinis reiectionibus. *Subaſtringit.* Sed ad hęc quidẽ multò eſt, quàm herba, ſuccus ipſius efficacior.

Anemone.

Anemonæ omnes*extrahendi,& attrahendi, & ora vaſorum reſerandi facultatẽ obtinẽt. Itaq; radix cõmanſa pituitam euocat, & ſuccus ex naribus purgat, & oculorũ cicatrices extenuat. Inſuper ſordida vlcerũ anemonæ expurgant, & lepras detrahunt, menſesq; appoſitæ eliciunt, & lac trahunt.

Imò, acris exterſoriæ.

Anethum.

Anethum adeò excalfacit, vt habẽdum ſit aut ſecũdi ordinis intẽſi, aut tertij remiſſi. Exiccantiũ verò ordinis eſt ſecundi incipientis, aut primi finientis. Itaq; meritò in oleo decoctũ digerit, dolorẽ ſedat, ſomnũ conciliat, & crudos & incoctos*humores concoquit. Fit enim ex eo oleũ, cuius propinqua ſit temperies pus mouẽtibus, & cõcoquẽtibus vocatis medicamẽtis, niſi quatenus paulò illis*tũ ſubtilius eſt, ac proinde digerens. Vſtum autem tertij ordinis tum excalfacientiũ, tum deſiccantiũ fit, & proinde vlceribus nimis humidis mollibúſque prodeſt, potiſsimũ iis quæ in pudendis cõſiſtunt: at quę in pręputio ſunt inueterata, ea probè cicatrice includit. Cæterùm viride humidius eſt*ſcilicet, & minus calidũ, itaq; magis cõcoquit, & ſomnum conciliat*, ſed minus digerit. Idcirco mihi videntur veteres coronis ex eo plexis vti * ſolere.

tumores.

Deeſt calidius.

etiamnũ ſucculentum.

Add. pluſquam ſiccum.

in conuiuijs.

Anthillis.

Anthillis duplex eſt,ſed vtraque modicè deſiccat,vt & vlcera glutinet. Cæterùm altera, ea ſcilicet quæ chamæpityi adſimilis eſt,quadãtenus ſubtiliorũ eſt partiũ quã altera,adeò vt & comitialibus cõpetat. Quin & ipſa magis quàm altera extergere poteſt.

Anthemis, aut Chamæmelum.

Anthemis,aut Chamæmelũ. Dictũ quidem in tertio libro copioſius eſt de hac herba, dicetúrq; nunc ſummatim quòd calfacit & deſiccat in primo ordine:eſt & tenuiũ partium, ac proinde digerendi, laxandi, & rarefaciendi vim obtinet.

Aniſum.

Aniſi ſemẽ maximè vtile eſt,acre & ſubamarum,vt propè ad vrentium accedat caliditatem. Eſt autẽ & in ſiccãdo tertij ordinis,ſicut & in calfaciẽdo. Proinde & vrinã ciet,& digerit,& *flatus ventris reprimit.

Inflationes vẽtris.

Antirinum.

Antirinum aut Anarinum ſemẽ habet vituli naribus ſimile, ad ſanationes inutile. Ipſum autem adſimilis eſt cũ bubonio facultatis, ſed multò minoris. Itaque ex illo de hoc coniicito.

Aparine.

Aparine,quidam philantropon,alij omphacocarpũ cognominãt,modicè extergit & deſiccat,habétq; nõnihil ſubtiliũ partiũ

Apio

Apios. Pirus.

Piri folia pariter ac turiones austera sunt, fructus dulcedinis quiddã obtinet aqueæ, ex quibus clara quoq; tẽperies est, inæqualis secundum partes. Nam pars vna terrea est, alia aquea *ceterum vtraq; frigida: tum alia temperata. Proinde esu pira stomacho grata sunt, & sitim prohibent. Illita autem desiccant, & modicè refrigerant. Nam ego iis illitis vulnus glutinasse me memini, cũ aliud ad manum esset nihil.

Secũdum vtranque hoc quidẽ frigidum, illud verò temperatum.

Achrades, Pira syluestria.

Achrades vocatæ, magis quàm pira reliqua & adstringũt, & desiccãt, & ꝓinde sanè maiora vulnera glutinãt, fluxúsq; repellũt.

Apocynum, aut Cynocrambe.

Apocynum, aut Cynocrambe. Vocant autem quidam eam Cynomorum, quãdo quidẽ canes celerrimè interimit, sicut Lycoctonon lupos. Est autem hominibus venenum, herba multum grauiter olens: proinde omnino calida est non instrenuè, non tamen proportione desiccat. Itaq; illita ad modum digerentis est facultatis.

Argemone.

Et huius herbæ facultas abstersoria est, & digerens.

Arisarum.

Arisarũ multò min⁹ est Aro. Radicẽ habet

oliuæ

oliuę magnitudine, ſed multo eſt ipſa acri*.

Ariſtolochia.

Ariſtolochiæ radix multò eſt ad medicationes vtiliſsima, amara & ſubacris. Sed ex illis omniũ ſubtiliſsima eſt rotunda*: aliarũ verò duarũ quæ Clematitis appellatur, fragrantior eſt: itaq; ea ad vnguẽta vtũtur vnguẽtarij: ſed ad ſanationes infirmior. At lõgè minus quidẽ tenuitatis obtinet quàm rotũda: ſed nec ipſa inefficax eſt, verũ abſtergendi atq; excalfaciendi potentiã poſsidet: minus quidem quàm rotunda abſtergẽs ac digerẽs, ſed nõ minus calfaciẽs, imò forſan plus quoq;. Itaq; in quibus vſus eſt modicæ abſterſionis, cõmodior eſt lõga puta in* vlceribus carne explendis, & fomẽtationibus vteri. At in quib⁹ craſſum humorẽ validius extenuare oportet, illic vſus eſt rotundæ. Proinde dolores ab infarctu aut craſsitie crudorũ ſpirituũ natos magis curat rotunda, & ſpicula extrahit, & putredines ſanat, & ſordida vlcera repurgat, dentes, & gingiuas cãdidas efficit. Auxilio eſt & aſthmaticis, ſingultientibus, comitialibus, podagricis, ſi cũ aqua bibatur: tũ ruptis & cõuulſis, vt ſi quod aliud medicamentũ idoneũ eſt

ad omnia efficacior.

carnium exulcerationibus.

Arceuthus. Iuniperus.

Iuniperus, calida & ſicca, vtrinque terti ordinis. At fructus ſimiliter quidẽ calidus

eſt

ſt,ſed non ſimiliter ſiccus,verũ in hoc*pri ni fuerit ordinis. *Ald. cod. τ̃ τρίτης.*

Arctium. *Lappa minor.*

Arctiũ illud quod tapſo verbaſco eſt ſimile,radice tenera,cãdida,dulci, caule obongo & molli, ſemine Cymino ſimili, facultatis eſt admodũ tenuium partiũ, & ob d exiccantis [extergentíſq;] tamẽ modicè. Quamobrem radix ac ſemen eius cocta cũ ino quadamtenus dolores dentium mitigant.Porrò ambuſta & chimethla non horum modò decoctum perfuſum, ſed & caules teneriores ſanare poſſunt.

Arctium aliud,lappa maior,bardana.

Alterũ verò Arctium,quod*Proſopitida rocant, cuiúſque folia cucurbitæ ſimillima ſunt, niſi quatenus tum maiora, tũ duriora:digerit ſimul & deſiccat, ſed & adſtringit nonnihil:quamobrem folia eius veteribus vlceribus mederi poſſunt. *al. πρoσω πίδα.*

Arnogloſſum. *Plantago.*

Arnogloſſum,miſtæ & hoc eſt temperaturæ: habet enim quiddã aqueum frigidũ, habet verò & auſterum quiddam, id quod terreum eſt,ſiccum,frigidum.Itaque refrigerat ſimul & deſiccat, & in vtroq; ſecundi exceſſus à mediis eſt. Porrò medicamẽta quæ cum hoc quòd refrigerant, vnà etiam *adſtringũt,ita & advlcera rebellia omnia, *ſicca ſunt.*

& ad

& ad fluxiones & putredines cōueniunt, a
proinde & ad dysenterias. Nā & sanguin
profluuia sistunt, & siquid aduratur refrig
rant: tum sinus quoq; glutinant, & alia vlc
ra recentia simul & vetera. In omnibus fe
rè id genus medicamētis primas tenet, au
certè nulli secundū est Arnoglossum, ídqu
temperaturæ symmetria & cōueniētia. N
siccitatem obtinet morsus expertem, & fr
giditatē quę nōdū obstupefaciat, & fructu
& radix similis sunt facultatis, nisi quòd t
siccioris, tum minus frigidæ. Sed & seme
Add. ex subtilium est partium, * & minus frigid
fide Græ. facultatis: nempe difflato ex eo ac digest
omniū ra excremento aqueo. Hac ratione & radici
dices verò bus vtuntur ad dentium dolores tum ma
crass. par. dētes tum collutionibus ipsorū incoquēte
ipsa verò prætereà ad iocinoris & renum obstructio
herbæ fo- nes nō has tantū adhibēt, sed folia quoq;
lia exicca & multò magis semina. Hæc enim omni
ta tenuio- quandā in se abstergendi facultatem obti
rum part. nēt: quā & in herba viridi inesse satis cōiic
sequitur potest, verùm ab humiditatis copia deuinc
& minus
&c.

Arum.

Terrena & ipsum essentia cōstat, sed c
lida: proinde extergendi vim possidet, ver
nō valentē sicut Dracontium. Est itaque i
exiccādo & calefaciēdo primi ordinis. Ra
dices eius maximè sunt vtiles: siquidē co

mes

meſę craſsitiẽ humorũ mediocriter incidũt adeò vt & excreationib⁹ ex pectore idoneæ ſint: ſed magis tamẽ aptum eſt Dracontiũ.

Artemiſia.

Duplex quidem eſt herba Artemiſia, ſed vtraq; excalfacit, & modicè deſiccat: & ſunt quod ad calfactionem attinet, exceſſus ſecundi: quòd verò ad reſiccationẽ, aut primi intenſi, aut ſecundi * remiſsi: ſunt autem & modicè tenuium partium. Itaq; ad renum calculos mediocriter commodæ ſunt, & ad fomentationes vteri.

incipient.

Aſarum.

Huius herbæ radices vtiles ſunt facultate ſimiles radicibus acori, intenſiores tamen. Itaque ex iis quæ de illis prodita ſunt hîc facienda coniectura.

Aſclepias.

In tertio Dioſcorides de hac herba conſcripſit: at nos eius nõdũ periculũ fecimus.

Aſpalathos.

Aſpalathus guſtu qdẽ acris ſimul & adſtringẽs eſt, facultate verò ex diſsimilarib⁹ conſtat, nẽpe partibus ſuis acribus excalfaciẽs, partibus verò aliis, auſteris ſcilicet, refrigerãs. Itaq; vtriuſq; ratione deſiccat * & proinde ad putredines & fluxiões eſt vtilis.

Add. & refriger. ita Aëti⁹.

Aſparagus.

Aſparagus petręus aut myacãthinus ab-

ſtergendi vim habet, ídq; citra manifeſtam aut caliditatem aut frigiditatem. Hinc renes ac iecur infarctu liberat, & maximè herbæ ipſius radices & ſemen. Quin & dentiũ dolores ſanat ſiccitatis nomine, quam vel maximè dentes requirũt. Porrò Athenienſes per ph, dicunt Aſpharagus.

Aſplenum.

Aſplenum, tenuium quidem partiũ, nõ tamen calida eſt herba. Hac vtiq; ratione & lapides frangit, & lienes liquat.

Aſtragalos.

Aſtragalos fruticellus eſt exiguus, radices habẽs adſtrictorias: quamobrem etiam ex numero eſt non inſtrenuè exiccantium. Nam vlcera vetera* glutinat, & aluum fluxu tentatam ſiſtit, ſiquis in vino decoctam radicẽ bibat. Plurimus huius fruticis prouentus eſt in Pheneo Arcadiæ.

*cicatri. inducit.

Aſter Atticus.

Aſter Atticus. Alij bubonium vocãt, nõ ob id tantum, quòd illitum, ſed etiã quòd ſuſpenſum bubonas ſanare creditur: habet quiddam etiam digerens, habet verò non minimè & refrigerans quiddam ac reprimens: vt miſtæ ſit potentiæ, vti roſa: verùm id non adſtringit.

Aſtaphis. Vua.

Aſtaphis, culta quidem, cõcoquendi, adſtrin

ſtringendi, & leuiter digerendi facultatem poſsidet. At agreſtis vehemẽter acrem obtinet, adeò vt ex capite purget, quod ἀποφλεγματίζειν Græci dicunt, abſtergátque valenter. Itaque ad pſoram accommoda eſt. Sed & vrendi vim habet.

Aſphodelus.

Aſphodelus. Et huius radix vtilis eſt, ſicut Ari, Aſari, & Dracõtij, nempe extergẽtis *facultatis: vſtę autẽ cinis calidior, & exiccantior, ſubtiliórq;, ac digerere potentior efficitur, ac proinde & alopecias ſanat. *Add. et diſcuſſoriæ.*

Atractylis.

Atractylis aut Cnicus agreſtis: hæc planta ex ſpinarũ eſt genere: facultatem habet deſiccãdi & modicè digerendi, calfaciendi.

Atraphaxis. *Atriplex.*

Atriplex humida & frigida tẽperie eſt, humida quidẽ ſecũdi ordinis à mediis frigida verò primi, quã vtiq; tepidã eſſe caliditatem poſuimus: cuiuſmodi roſis ineſt, non tamen adſtrictionis eſt particeps, ſed aquea eſt, & *nimirum terrena, ſimiliter maluæ. *minimè.* Quin & vẽtrẽ celeriter permeat, vt illa, ob lubricitatẽ. Porrò paululũ omnino eius eſt quod digerendi obtinet potẽtiam. Hortenſis autẽ atriplex & malua, quàm agreſtes, tũ humidiores ſunt, tum frigidiores. Proinde phlegmonis & phygethlis incipiẽtibus gli-

ſcentibúſque, & mollibus etiamnum, ac velut feruentibus hortẽſes: vigentibus autem & declinantibus ac indureſcentibus commodiores ſunt agreſtes. Semen eius abſtergendi vim habet, itaque ad auriginem*ex pituitæ infarctu prognatam vtilis eſt.

Aet. & Paul. legunt ἐπὶ ἥπατος ἐπὶ πον ἐπὶ φλέγματος.

Aphace.

Aphace vim habet adſtringendi, ſicut & ipſa lenticula (φακὸν Græci vocant.) Sed & ſimiliter vt lenticulæ edi ſolet: cæterùm ægrius quàm illæ concoquitur: valentius autem deſiccat, & moderati caloris eſt.

Abſinthium.

Abſinthiũ adſtrictoriã, & amarã, & acrẽ ſimul qualitates poſsidet, excalfaciẽs pariter & extergẽs, & roborãs & deſiccãs: proinde bilioſos ventris humores per egeſtionẽ infernã propellit, ac per vrinas euacuat. Magis autẽ quod in venis eſt bilioſum, per vrinas expurgat. Ob hæc contentã in vẽtre pituitam nihil adiuuat ſumptum: ſic ſanè ſi in thorace aut pulmone contineatur. Nam adſtringens in eo facultas, quàm amara valentior eſt. Porrò quòd inſit quoq; acrimonia, idcirco maiori portione calidum eſt quàm frigidũ. At ſi opus eſt generatim cõprehenſam eius temperiẽ ſecũdùm primas *circũſcribere facultates (etſi anomœomeres & diſsimilare ſit) calidũ ipſum dixerim prim

ἀφορίσαι.

primi excessus, siccum tertij. Succus autem eius longè quàm herba ipsa calidior est.

Balanos.

BAlanus myrepsica, hoc est glás vnguentaria, adfertur ex barbarica regione. Vtuntur vnguentarij carnis eius succo, qui facultate calidus est. Reliquiæ autem vnde expressus est succus, terrestres scilicet & duræ, vincentẽ habent qualitatẽ amaram. Sed & admista est quędã adstrictio: Proinde extergentem simul & incidentem contrahentémq; & stipantem effectũ possident. Itaq; ad ionthos, lentigines, ephelin, & pruritũ, deinde & ad psoram, & lepram conueniũt. Verùm enimuerò & lienes liquãt iecúrque indurescentia. Quòd si quis carnem eius drachmæ pondere cũ melicrato bibat, medicamen experietur vomitorium. Sæpe etiã per infernam aluũ largiter subducit. Itaq; cùm hoc medicamento vtimur ad viscerũ expurgationem, & maximè iocinoris lienísq;, ex oxycrato ipsum exhibere cõsueuimus. Gaudet verò vel maximè alioqui aceto ad actiones extrinsecas. Adeò enim efficax efficitur, vt & psoras, & lepras extergeat, & multò etiã magis quę his sũt minora, lẽtigines, vitiliginẽ, iõthos, ephelin, exãthemata, achoras, tũ vlcerosa, & quæ crassi sunt succi omnia. Sed & cicatricibus decorẽ

affert. Porrò quòd cùm illinenda eſt lieni, præſtet admiſtã eſſe farinarũ quãpiã exiccantiũ, cuiuſmodi eſt erui ac lolij farina: id iam potius ad componẽdorũ medicaminũ tractationẽ, haudquaquã ad præſens inſtitutũ ꝑtinet: ſed & ĩ paratu facilibus ipſum dicetur. Verùm in præſens ſufficit abſtergẽtẽ & incidentẽ cũ adſtrictione quapiã propoſiti medicaminis dixiſſe facultatẽ, ac ſic ad aliud tranſgredi: cortex tamẽ eius admodũ adſtringit. Itaq; & hũc quoq; poſsis vbi validus vſus eſt adſtrictionis, accõmodare.

Balſamum.

Balſamum deſiccat & excalfacit ſecũdo exceſſu: eſt autem & tenuium partiũ, adeò vt odoratum ſit. Sed liquor eius ſubtiliorum etiam partium eſt quàm ipſa planta, non tamen adeò calidus, veluti quidã exiſtimant, tenuitate partium falſi. Porrò fructus eius perſimilis *facultatis eſt, cæterùm longè in ſubtilitate partium inferior.

Al. l. ge

Balauſtium.

[illegible]lauſtium flos eſt agreſtis punicæ, ſicut [illegible]ſticarũ cytinus valẽter guſtũ adſtrin[illegible]t ſanè deſiccãtis & refrigerãtis *facul[illegible]ſt, & nimirũ etiam craſſæ eſſentiæ, ſi [illegible] memores ſumus eorũ quæ in quarto [illegible]cõmentariorũ ſunt prodita, vbi oſten[illegible] omne adſtringens terreſtre eſſe fri-

gid

gidum. Aliarum autem qualitatũ nullius præ ſe fert indiciũ. Proinde ipſum quis cen ſeat ſtrenuè & exiccare & refrigerare. Siquidem non perperam in quarto horum commentariorũ terreis frigidis corporibus adſtringentem ineſſe qualitatem demonſtratum eſt. Sanè verò & euentus ipſe comprobat. Nã ſi intertriginibus & aliis vlceribus ipſum illinas, celerrimè illa videbis cicatricẽ contrahere. Hoc ſanè nomine & ad ſanguinem reiicientes, & ad dyſentericos, tum ad ventris vteríq; profluuia non eſt quiſpiam medicorum qui curandi tractatus conſcripſere, qui hoc non vtatur medicamento.

Batus. *Rubus.*

Rubi folia, germina, flos, fructus & radix qualitate adſtringẽte participãt, eáque nõ obſcura. Sed hoc inter ſe differũt, ꝙ folia*mollia & recèns nata plurimũ in ſe habeant ſubſtantiæ aqueæ, paucum verò adſtrictionis: eadẽ ratione & germina. Itaque ſi mandantur, aphthas & alia oris vlcera ſanant. Quin & alia vulnera glutinare valẽt. Eſt enim eorũ temperies & ex terrea frigida eſſentia, & aquea tepida. At fructus, ſiquidẽ maturus fuerit, nõ parum habet ſucci calidi temperati, qui dulcis eſt, vti monſtrauimus. Itaque ob hoc & ob modicam adſtrictionem eſui non inſuauis eſt. At im-

Add. & maximè.

maturus à frigida ſubſtãtia terrea vincitur, ac proinde acerbus eſt, & valde exiccatorius. Et ſanè vterq; recõditur validius quàm recens deſiccãs. Sed & flos eandem vim fructui immaturo poſsidet: vtraq; ad dyſenterias, & vẽtris profluuium, tum robur deperditum, & ſanguinis expuitionem idonea remedia. Porrò radix præter adſtrictionem non paucam habet ſubſtantiam in ſeſe tenuem, per quã & lapides renũ comminuit.

Batrachium.

Batrachiũ quatuor habet ſpeciatim differẽtias. Omnia verò vehemẽter acrẽ qualitatem poſsidẽt, adeò vt cũ dolore exulcerẽt: hac ratione ſi moderatè*ac cõueniẽter vtare, pſoras & lepras excoriant, & vngues diuellũt, tũ leproſis ſtigmata digerũt, & acrochordonas & myrmecias detrahunt. Quin & alopecias iuuãt pauco tẽpore admota. Nã ſi diutius inhęreãt, nõ excoriatur ſolùm ipſa cutis, ſed & in cruſtã vritur. Atq; hæc omnia caulis & foliorum ſunt opera, ſi imponas virentia. Porrò radix arefacta ſternutationem prouocat ſimiliter aliis * quæ valenter deſiccãt. Sed & dentes dolẽtes iuuat, vt & frangat eos, valenti ſcilicet exiccatione, & vt ſemel dicam, calida & ſicca valde eſt tum radix, tum vniuerſa adeò herba.

Grae. tãtum moderatè.

Deeſt omnibus.

Bdellium.

Bdellium, quòd ſcythicũ nominãt, quod ſanè & atrius eſt, & reſinoſum magis, emollientis admodũ & efficacis virtutis eſt. At alterum, nempe arabicum, quod dilucidius eſt, magis deſiccat quàm emolliẽtia. Igitur recens & humidum eſt, & contuſum facilè molleſcit, ad omnia ad quæ ſcythicum idoneum. At quod antiquius eſt, & admodũ guſtu amarum, & acre, & ſiccũ, ab eorum quæ indurata molliunt mediocritate excidit. Vtuntur autem quidam illis & potiſsimum arabico, & ad *bronchocelas, & *hydrocelas, ſaliua matutina ieiunáq; ſubigentes, vt emplaſtri cõſiſtentiam accipiat. Porrò arabicum & calculos renũ in potu ſumptum frangere apparet, tum vrinas ciere, & crudorũ flatuum diſcurſus præterea laterum dolores & rupturas perſanare.

i. gutturis ramices.

i. hernias aquoſas.

Bechium. *Tuſsilago.*

Bechiũ inde adeò * nũcupatũ eſt, ꝙ bechas, hoc eſt tuſſes & orthopnœas iuuare ſit creditũ, ſiquis folia arida*aut radicẽ in prunis vrẽs aſcendentẽ inde fuliginẽ inſpiratu attrahat. Eſt autẽ modicè acris, vt ſine moleſtia noxáve omnes thoracis abſceſſus credita ſit rũpere. Sanè folia virẽtia partes cruda phlegmone obſeſſas illitu extrinſecus adiuuãt, nẽpe ob aqueę ſubſtãtiæ admiſtionẽ, qua omnia viridia teneráq; participãt,

Deeſt ſic.

Deeſt ſumens.

alia plus, alia minus. Nam ſicca bechij folia acriora ſunt quàm vt phlegmõis cõueniát.

Blitum.

Blitum holus eſt eſculentum humidę frigidæque temperaturæ, in ſecũdo maximè exceſſu à temperatis.

Bulbus ſatiuus.

Bulbus eſculentus quidem frigidiorẽ & craſsiorẽ lentúmq; ſuccum procreat. Nã & coctu difficilis eſt, & flatuoſus, & venerem prouocans. Attamen illitus ob amaritatem ſimul & adſtrictionẽ abſtergit ſimul & glutinat, & nimirum etiam exiccat. Eſt enim oſtenſum, amaritudinem in extergentibus eſſe ſubſtantiis, adſtrictionem verò in glutinantibus. At ſiccitas vtranque cõſequitur.

Bolbos emeticos. Bulbus vomitorius.

Bulbus vomitorius multò eſt calidioris temperaturæ quàm ſuperior.

Bubonium.

Bubonium, aut Aſter atticus, nũcupatũ eſt ita, quia creditum eſt bubonas ſanare tũ illitum, tum inguini adalligatum. Eſt autẽ mediocriter digerentis facultatis, quia videlicet & modicè calidum eſt, nec vehemẽter: nec ita deſiccat vt tendat: maximè cùm etiamnum molle ac recens fuerit.

Bugloſſum.

Bugloſſum humidę calidęq; tẽperiei eſt.

Itaq

aq; vinis iniectũ, lætitiæ ac hilaritatis cau
esse creditũ est. Sed & iis qui ob supremi
itturis (pharynga Græci vocãt) asperita-
m tussiunt, coctũ in melicrato conuenit.

Bunium.

Bunium, alij Arcticũ adeò excalfacit, vt
vrinã moueat, & menses prouocet: sed &
seudobunium adsimilis illi caliditatis est.

Buphthalmum.

Buphtalmum sic appellatum est à flori-
us, qui figura quidẽ boum oculis videan-
ır adsimiles, colore autẽ anthemidis flori-
us simillimi sunt, sed multò illis tũ maio-
es tũ acriores: proinde & vehemẽtius dige
unt, adeò vt & duritias sanẽt cerato misti.

Brathy. *Sabina.*

Sabina ex numero est fortiter exiccãtiũ,
dq; secũdum tres qualitates quas in gustu
ræ se fert, similiter cupresso, nisi ꝙ ea &
crior est, & vt sic dixerim, magis aromati-
a seu odoratior. Igitur huius quã modò di
i qualitatis est particeps, nẽpe acrimoniæ
onsistentis in temperamento calido, præ-
ereà amaritudinis & adstrictionis obscu-
ioris quàm in cupresso. Quantũ enim ipsa
upressum superat in acrimonia, [tantũ ab
pso superatur in adstrictione. Quo manife
tũ est ꝙ omnino calidior est cupresso] &
ob id etiã potẽtius digerit. Itaq; glutinare
nequit

[Græ. nõ habẽtur, ex veter. tũ Græc. codic. tum translat. quæsita.

nequit vulnera, ob ſiccitatis & caliditat
robur. Nã vtriuſq; illi tantum ineſt,vt et
tendat,& inflammationẽ afferat. At putre
dinibus ſimiliter cupreſſo accõmodari po
teſt,maximè,vbi rebelliores fuerint & diu
turniores. Nã hæ citra noxã vim medica
menti perferũt. Quin & quæ atra ſunt rec
dita,& admodũ ſordida, ea cũ melle expu
gat. Carbunculos itẽ ſoluit. Porrò eſſenti
tenuitate menſes quoq; prouocat,vt ſiqui
aliud : & ſanguinẽ per vrinas mouet. Fœt
eijcit. etiã viuentẽ interficit, & mortuũ * educi
Eſto autẽ hoc medicamen tertij ordinis t
excalfacientiũ, tũ deſiccantiũ, ex numer
eorũ quæ vel maximè tenuium ſunt partiũ
Et hoc vtiq; nomine vnguentis inditur, &
maximè gleucino, & in multas antidoto
iniicitur. Quidã verò etiã cinnamomi vic
duplum eius ſubiiciunt. Eſt enim extenua
di & digerendi facultatis,ſi epotum fuerit

Bretanica.

Bretanicæ herbæ folia adſtringẽtia ſun
folijs ſyl- & vulnerum glutinatoria, ſimilia*agreſti-
ueſt. lapa bus lapathis,niſi quatenus atriora ſunt, ma
thi. gíſq; hirta. Sed & expreſſus ex illis ſuccu
perinde natus eſt adſtringere:itaq; coctum
quidam reponunt tanquam inter ſtomati-
ca medicamẽta efficaciſsimũ. Videtur enim
ſanare iam etiam putreſcentia.

Bre

Bromus.

Bromus vnũ ex leguminibus, verùm vt medicamentum similem hordeo vim obtinet. Nam illitũ desiccat, & digerit mediocriter, & sine morsu. Temperiem autem habet paulò frigidiorẽ. Nõnihil etiam adstrictionis obtinet, vt ventris profluuia iuuet.

Bryon thalattion. *Alga.*

Bryon thalattion compositum est ex terrena & aquea essentia. vtraq; frigida. Siquidem & gustũ adstringit, & calidis quibusuis illitum, ea*refrigerat & adiuuat. *Add. euidenter.*

Bryon aut Splanchnon. *Muscus.*

Bryon, quidã verò Splanchnon. Inuenitur autem in quercubus, & piceis, &*populis albis. vim habet adstringentem inualidam. Nec enim multũ est frigidũ, sed*proximè fermè mediis, quia videlicet & digerendi & emolliẽdi facultatis est particeps, maximè quod in cedrinis lignis reperitur. *Absolutè albis.* *propinquum.*

Gallium.

GAllium inde adeò nomẽ sortitum est quòd lac coagulet. Adsimile autẽ est aparinæ, facultatem obtinens exiccatoriã & subacrem: flos eius sanguinis profluuiis competere videtur, & combustis mederi. Est autem boni odoris, & coloris lutei.

Gentiana.

Gentiana. Huius herbæ radix multũ est

effic

efficax cũ opus eſt extenuatione, purgatio-
ne, abſterſione, obſtructiõis liberatiõe: nec
mirũ ſi hæc poſsit, cùm impenſè ſit amara.

Gigarta, ſiue acinorum vuæ nuclei.

Acinorum vuæ nuclei ex ſecũdo ordine
ſunt exiccantiũ, refrigerantiũ verò primo.
Subſtantia eorum craſſa eſt & terrena: cuius
guſtus indicio eſt, nimirum cum acerbi ap-
pareant. Quin & experientia*comprobat. *docet.*
Nam omnibus ventris cum profluuio iun-
ctis affectibus impendiò conferunt.

Gingidium.

Gingidium ſicut guſtu amaritatẽ & ad-
ſtrictionem præfert, ſic temperie quoq; ipſa
caliditatem & frigiditatem ſecundũ vtran-
que verò qualitatem deſiccatorium eſt. Se-
enim ſtomacho amicum eſt, vtpote nõ par-
uam obtinens adſtrictionem. Quamobrem
non admodum conſpicuam caliditatẽ poſ-
ſidet * duobus autem numeris deſiccat. *ſecundo receſſu.*

Glaucium.

Glauciũ adſtringit cũ quodam faſtidio.
Tũ adeò*inſigniter refrigerat, vt ſolũ ſępe *σαφῶς.*
eryſipelata, vtiq; ſi valẽtia nõ fuerint, cura-
re poſsit. Miſtura eius cõpoſita eſt ex aquea
terreáq; ſubſtantia: vtraq; ſanè frigida, ve-
rùm non ſummè, ſed ceu aqua fontana.

Glaux.

Glaux herba, & ipſa lactis generãdi vim
obti-

obtinere videtur. Quòd si sit, calida quodammodo humidáque*fuerit. *tempera-mento.*

Glichon. *Pulegium.*

Pulegium: & hæc herba, quãdoquidem acris & subamara est, valde tũ excalfacit, tũ extenuat. Porrò quòd excalfaciat, abundè magnũ est*testimoniũ, quòd illita rubrificat: & siquis diuti' toleret, exulcerat quoq;. *signum.* Quòd verò extenuet, satis indicat, cùm humida, crassa & lẽta ex thorace & pulmone excreatu facilia faciat, mensésq; moueat. *add. magis.*

Glœos. *Strigmenta balneorum.*

Glœos modicè emolliendi vim obtinet.

Glycyriza. *Dulcis radix.*

Huius fruticis radicũ succus ĩ primis vtilis est, similiter vt ei' radices dulcis, simúlq; leuiter adstringẽs. Proinde asperitates lenire potest, nec modò in arteria, verũetiã vesica scabiosa, ídq; tẽperaturę mediocritate. Quocircà fuerit sanè natura ei' familiaris nostræ tẽperaturæ: nã tale mõstratũ est esse dulce: sed cũ adstrictio quædã adiuncta sit, vniuersũ eius tẽperamẽtũ, quãtũ ex caliditate & adstrictiõe est, tepidę potissimũ caliditatis fuerit, quã proximè accedẽs ad symmetrũ siue tẽperatũ. Porrò quoniã tẽperie quoq; est humidũ id qđ modicè est dulce, iure sanè etiã siti cõgruens medicamẽtũ est nimirũ modicè humidũ simul & humana

natur

natura frigidius. Refert Dioſcorides,radi
cẽ ſiccã ad leuorẽ redactam,pterygiorũ ſe
vnguiũ oculorũ idoneũ eſſe illitu remediũ

Glycyſida. Pæonia.

Glycyſida, quam pẽtorobon & pæoni
nuncupant,radicem habet leuiter adſtrin
gentem cum quadam dulcedine: ac ſi plu
ſculum dẽtibus mandas, acrimoniam iter
quampiã ſubamarã ſubeſſe percipies.Proi
de mẽſes ciet ex melicrato amygdali pot
quãtitate. Sanè tundere eam neceſſe eſt,a
ita cribratam inſpergere. Expurgat porr
etiam iecur obſtructũ, & renes:ſed hæc ef
cere nata eſt quà acris & ſubamara eſt: qu
verò quiddã etiam adſtrictorium obtine
in vẽtre prouenientes fluxiones ſiſtere po
teſt. Cæterùm eam tunc in auſterorum vi
norũ quopiam decoctã potare cõuenit. E
porrò omnino & reſiccatoria. Eapropte

**Aptius, eam etiã ad alligatã, quod merito creditum eſt, puerorum epilepſias ſanare.*

haud deſperauerim * eã ex collo pueris ſu
ſpenſam meritò comitialẽ morbum ſanar
Equidem vidi puellum quãdoq; octo tot
mẽſibus morbo comitiali liberum,ac poſt
eà fortè fortuna cùm quod à collo ſuſpen
ſum erat decidiſſet, protinus denuò cõuul
ſione correptũ,rurſúſq; ſuſpenſo in locũ il
lius alio, inculpatè poſteà egiſſe. Porrò v
ſum eſt mihi ſatius eſſe rurſum id collo de
trahere, certioris experiẽtiæ gratia.id cùm

fec

fecissem, ac puer iterum esset cōuulsus, magnam recentis radicis partem ex collo eius suspendimus, ac deinceps prorsus sanus effectus est puer, nec posteà cōuulsus est. Rationabile itaq; erat, aut partes quaspiā à radice defluētes, ac deinde per inspirationem attractas, affectos ita locos curare, aut aërē à radice asiduè mutari & alterari. Nā hoc pacto succus cyrenaicus columellā phlegmone affectā iuuat, & melāthium frictum palā catarrhos & coryzas desiccat, siquis id in calidum linteū rarum liget, asiduéq; calorem ex eo per inspirationem in nares attrahat. Quinetiam si compluribus linis, & maximè marinæ purpuræ, collo viperæ iniectis illis viperam præfoces: eáq; posteà cuiuspiam collo obuincias, mirificè profuerit tum paristhmiis, tum omnibus iis quæ in collo expullulant. Sanè de talibus priuatim aliquando fortè conscribam. Ac nunc pæoniæ cognoscendum temperamentū est tum exiccatorium, tum subtilium esse partium, haud tamen insigniter calidū, sed aut symmetrum, aut pauxillò calidius.

Gnaphalium.

Gnaphalium* inde adeò nominatū est, quòd foliis eius mollibus pro tomēto vtātur. Sunt autē candida, & modicè adstringunt, ac proinde quidem id exhibēt ex au- *sic.*

ſterorum vinorum quopiam dyſentericis.

Gongilis. Rapum.

Gongilidis ſemen venerẽ excitat, vtpote ſpiritũ flatuoſum procreãs. Sic & radix coctu difficilis eſt, inflátq;, & ſemen generat.

Damaſonium. Aliſma.

DAmaſoniũ, aut Aliſma. De hac herba in tertio libro tradit Dioſcorides, ꝙ radix eius epota dyſenterias ſanet, & aluũ ſiſtat, atque œdemata mitiget. Sed nos ea quidem experti non ſumus: quòd autẽ cõſtitutos in renibus calculos aqua in qua decocta fuerit, pota comminuat, id certè experti ſumus. Ex quo liquet quòd abſterſoriam quandam facultatem obtinet.

Daucus. Staphylinus.

Daucus, quem quidã ſtaphylinum nuncupant, agreſtis quidẽ domeſtico minus eſt eſui idoneus, cæterùm in omnibus vehemẽtior: at domeſticus eſui aptior: ſed imbecillior, acrem, & calefaciendi facultatem obtinet, ac proinde etiam extenuandi. Certè radix præter iam comprehenſa flatuoſum quiddam obtinet ac venereum. Semen autem domeſtici quidem & ipſum quandam ad venerem ciendi potentiã poſsidet. Agreſtis verò planè flatu caret, quòd ἄφυσον vocant: ac proinde vrinam menſéſque ciet.

Dauci ſemen.

Dauc

Dauci herbæ ſemen excalfaciendi vehementer facultatẽ habet, vt inter prima efficax ſit tum vrinæ mouẽdæ medicamẽ, tum menſibus prouocandis. Multum etiam digerere per halitum foris impoſitum valet. Ipſa verò herba ſimilem quidem vim obtinet, tamen ſemine infirmiorem, nimirum ob aqueæ humiditatis miſturam, quanquã vtique & ipſa calida ſit temperie.

Daphne arbor. Laurus.

Lauri arboris & folia & fructus deſiccãt & calfaciunt vehemẽter, plúſq; etiã fructus quàm folia. At radicis cortex minus quidẽ acris eſt & calidus, plus tamen amarus, habétq; etiã adſtrictiõis nõnihil. Quãobrẽ & calculos cõfringit, & iecori prodeſt: bibitur ex vino fragrante triũ obolorum pondere.

Daphne herba.

Daphnes herbæ, quã & daphnẽ Alexandrinã appellitãt, temperatura euidenter eſt calida, & guſtantibus acris ſimul eſt & ſubamara, potáq; tũ vrinas, tũ menſes prolicit.

Chamædaphne.

Porrò chamædaphnes germina tenera edi quoque aſſolẽt. Eſt autem perſimilis viribus daphnæ Alexandrinæ, ſicut ſanè & quod daphnoîdes nuncupant.

Dictamnum.

Dictamnũ tenuiore eſſentia cõſtat quàm

pulegium, cætera illi ſimile. At quod vocāt pſeudodictamnum, ad omnia imbecillius dictamno eſt.

Dipſacos.

Dipſaci ſpinę radix ex ſecūdo ordine exiccatoria eſt, habétq; nōnihil & abſterſoriū.

Dorycnidium.

al. Dorycnium. & alijs ſic refrigeratorijs. Adde ad modū efficaci.

*Dorycnidium temperamēto papaueri ſimile eſt & mandragoræ, * ac quæcunque parem habent refrigerandi potentiam: excellit & frigiditate aquea*: quamobrē pauculum quidem, ſoporem conciliat: pluſculum verò ſumptum interimit.

Dracuntium. Dracunculus.

Dracuntium quiddā Aro perſimile obtinet tum foliis, tū radice. cæterùm illo tum acrius eſt, tū amarius: ac proinde calfactoriū magis, & tenuioribus partibus. Habet etiam leuiculam quandā adſtrictionē, quæ quandoquidē cum cōprehēſis duabus qualitatibus, acri ſcilicet & amara cōiūcta eſt, medicamētum factum eſt, vt quæ maximè efficax. Nā radix viſcera omnia expurgat, craſſos potiſsimū & lētos ſuccos extenuans: optimúmq; remedium eſt contumaciū vlcerum, quæ κακοήθη nuncupant. Expurgat quoque extergétque profectò ſtrenuè tum alia quæ exterſionem deſiderant, tum vitiliginem cum aceto, tum folia item, vtpote

ſimi

similẽ facultatẽ habẽtia, vlceribus vulneribúsq; recẽs inflictis accõmoda sunt, & quãtò minus fuerint sicca, tãtò magis cõglutinãt. Nam quæ sicciora sunt, viribus sunt acrioribus quàm vt vulneribus conueniant. Creditũ quoq; est, caseũ humidũ si illis foris tectus reponatũ, ob tẽperaturę illorũ siccitatẽ à putredine cõseruari. Fructus valẽtior est nõ foliis tantum, sed & radice: itaque & cancros & polypodas eliquare creditus est. Succus quoq; eius vitia oculorũ expurgat.

Dryopteris. Filicula.

Dryopteris gustu mistam qualitatẽ præfert, dulcem, acrem, amarã, in radice verò item acerbam. Facultatem habet septicam: proinde etiam *pilis glabram cutem efficit. *pilis nudat.*

Drys. Quercus siue robur.

Quercus partes omnes adstringẽtis *facultatis participes sunt. Sed plus tamẽ habet quæ in trunci cortice mẽbrana subest, tum quæ sub glãdis ipsius caliculo, ea videlicet quæ fructus carnẽ cõuestit. Quãobrem ad profluuiũ muliebre, & sanguinis expuitiones *tum dysenterias & diuturnos vẽtris fluxus cõmodam esse credunt. Maximè verò ea vtuntur decocta. Valentius tamẽ adstringunt fagus & ilex, seu quis eas species esse Roboris velit, seu toto genere diuersas. Quin & folia harũ plãtarũ tenella illita nõ

Imò qualitatis.

Ex vet[...] translat[...] tũ dyse[...] non eni[...] Græ. h[...] betur.

instrenuè desiccare valent, minus autẽ quæ sunt alterius Roboris, nimirum quãtò minus sortita sunt adstrictionis. Siquidẽ ego quãdoq; glutinasse me vulnus memini *securi inflictum, cùm nullum adesset ad manũ medicamen præter ipsius quercus folia: *terebã ea in læui petra, & vulnus omnẽq; vicinum locũ contexi. Eandẽ foliis vim habet & fructus Roboris, eóq; medici nõnulla ad incipiẽtes & crescentes vtũtur phlegmonas. Nã quæ iam vehementes sunt, adstringẽtia respuunt. Sed talia ad curãdi potius rationẽ quàm præsentem tractatũ attinẽt. Cæterũ in præsentia nouisse, quòd eatenus adstringentẽ, quatenus dictum est, facultatẽ quercus obtineat, sufficit: ac proinde desiccandi, atq; adstringendi: excalfaciẽdi autem paulò infra media, in genere scilicet eorum quæ (vt sic dicam) tepida sunt.

falce. *triui.*

Ebiscus. Althea.

EBiscus, siue althea: est autẽ malua agrestis: facultate digerendi, laxãdi, ἀφλέγμαντ⊕, hoc est phlegmone leuãdi, mitigãdi, concoquendi difficiles coctu *phlegmonas. Radix porrò eius & semen cætera quidem *pari foliis modo agũt, verùm tenuiorum partium, magísque exiccatoriam, ad hæc magis extersoriam facultatem ostendunt, vt & vitiligines detergant, & semen

[d]ifficilia [coc]tu tu[mer]cula. *[si]militer [s]unt vt [her]ba vi[re]s.*

renun

renum calculos cõfringat. At radicis decoctum ad dysenteriã, diarrhœã, hoc est profluuium, & sanguinis reiectionem aptum est, nempe cùm adstringentem quandam facultatem possideat.

Ebenus.

Ebenus ex iis lignis est, quæ trita cum aqua in succum resoluuntur.* Vis ei inest excalfaciendi, extergendi, & tenuiũ partiũ. Quamobrẽ quæ pupillas offuscãt vitia extergere creditur: miscetur aliis remediis ocularibus, quæ ad vlcera vetera, fluxiones & bullas siue pustulas accommoda sunt. *Add. ex lapidibus nonnulli.*

Elæa. Olea.

Oliuæ*rami quantum habẽt adstrictionis, tãtæ & frigiditatis participes sunt. Fructus verò, siquidẽ ad vnguẽ maturuit, moderatè calidus est: sin immaturus est, magis tum astringit, tum refrigerat. *germina.*

Elæon. Oleum.

Oleũ quod ex oliuis conficitur, quod sanè propriissimo nomine oleũ appellamus, cuiusmodi sit temperaturæ, superioribus libris definitum est. Quippe humectatorium esse & moderatè calidum ostẽdimus. Eiusmodi est quod est dulcissimum: fitq; potissimũ ex oliuis, quas Græci δρυπετεῖς, vocant, nos druppas. Cæterùm quod omotribes & omphacinũ nuncupant, id quãtum in se ha

bet adſtrictionis, tantum etiã illi ineſt frigiditatis. Porrò oleum vetus quod quidem ex dulci inueterato efficitur, & calidius eſt *& potẽtioribus ad euaporandum viribus. Quod verò ex*cruda, id dũ reliquũ quippiã ſeruauerit adſtrictionis, miſtæ permanet facultatis: vbi verò illã prorſum abiecerit, reliquo fit ſimile. Quinetiã quicũque in præparãdo*ramos iniiciũt, ij & ipſi omphacino ſimile oleũ efficiunt. Cæterùm rogandum nõ eſt, quo pacto ſit præparatum, ſed guſtãdũ eſt potius: ac ſi præferat adſtrictionis quippiã, eatenus etiã frigidũ eſſe exiſtimandũ, ceu illud quod ab Iberia portatur, quod ſpanũ, id eſt Hiſpanicum nominant. Quod ſi nequaquam guſtãtibus adſtringere appareat, ſed adamuſsim videatur dulce, id modicè eſſe calidum putandum. Porrò ſi tenuè quoq; cernatur (tale eſt quod purum eſt, quódq; intuenti trãſlucidum videtur) ac modicũ eius latiſsimè per corpus extenſum ſibi maneat continuum, celeritérque à cute cõbibatur, id vtiq; pro optimo ducendum, ac olei virtute quàm maximè pollere, quale eſt ſabinũ. Porrò quòd oleum lotum minimè omnium mordacitatem continet, ſuprà poſitum eſt. Cæterùm quo potiſsimũ modo id probiſsimè laues, in ſequẽti tradã opere, quod inſcribetur De medicaminum com

mag. diſcuſſoriũ.
ſub. oliua.
germen.

ompoſitione:vbi & de ſicyonio, & ſi quod
ius generis prætereà oleũ eſt,agetur:nunc
ſermo mihi eſt de ſimplicibus, adiiciámq; *ſimplicia*
& de aliis olei ſpeciebus ſermonẽ. Vocatur *proſequar.*
enim quoddã cicinum oleum, in Aegypto
maximè proueniens ex fructu ricimi. Tum
rhaphaninum,ſeſamynũ,amygdalinũ, ca-
rynum:ad hæc ſinapinum, lentiſcinũ, lau-
rinum,melanthinũ,terebinthinum,maſti-
chinum,myrtinũ,balaninũ,hyoſcyaminũ:
nec pauca præter hæc ex fructibus expreſ-
ſa omnia,cæterùm tantũ inter ſeſe diſcrepã
tia, quãtum & fructus ipſi à ſe inuicẽ diſsi-
dent. Eſt enim cicinũ tum tenuius, tum ad
diſcutiendum potentius,quàm ſimillimum
oleo ex oliua vetuſto. Quamobrem ſi quã-
do in medicamenti compoſitione cicinum
oleum adſcriptum fuerit, ſi ipſum nõ adſit,
communi vtendũ oleo,maximè ſi fuerit ſa-
binũ.Raphaninum autẽ cætera huic ſimile
eſt,ſed calidius tamen, at hoc etiã calidius
ſinapinum.Huic ſimile eſt quod ex melan-
thio,hoc eſt gith, conficitur.Pugnant cum
iſtis myrtinum & ſeſaminũ, tum quòd ad-
ſtringant,tum quòd craſſarum ſint partiũ.
Miſtæ facultatis eſt lentiſcinum & terebin-
thinũ,& maſtichinũ:non enim tantũ emol
liunt,ſed & adſtringũt.Amygdalinũ porrò
amaritatem exuperantem poſsidet,cæterũ

cuiuſdam etiam adſtrictionis eſt particeps: non tamẽ caryinũ, ſed id vel maximè ſimplicis eſt digerẽdi facultatis. Calidius eo eſt *laurinũ, & hoc etiã magis cedrinũ: proximum ei eſt quod ex humida pice conficitur Dadinum, minus quidẽ laurino calidum, verùm valentius deſiccans. Hyoſcyaminũ verò miſtæ facultatis eſt, emolliendi videlicet, & refrigerandi. Oleum porrò cicinum ventrẽ ſubducit. Hoc verò magis, quod fit ex gnidio grano, tantò nimirũ, quãtò granum potentiorem purgandi vim obtinet, quàm cicis, id eſt ricinus. Iã quod ex agreſti oliua oleum exprimitur, non ſimplicẽ temperaturam obtinet: ſed extergit, ſimúlque adſtringit. Squalidiſsimum id eſt ex omni olei genere, & poſt iſtricum quoq; deinceps illis eſt Hiſpanum. Pinguiſsimum eſt libycum, & cilicium: ſimul autem pingue & tenue ſabinum. In medio comprehenſorum omniũ ſunt tum id quod per Cyclades inſulas naſcitur: tũ quod per Græciã, Aſiámque. Porrò oleum pingue æſtimatur iudicatúrq; viſcoſitate: tenue verò, ſi perluceat, ſi purũ ſit, ſi plurimũ *minima eius portione inungatur, ſi facilè à cute cõbibatur. Ex dictis cognoſcere iam liceat & de aliis olei generibus quæ æquiuocè ipſis dicũtur vnguẽtis, puta roſaceo, melino, liliaceo, & quæcũque

Add. & mag. diſcuſſoriũ.

mini-mo.

ue id genus floribus, fructibus germini-
us, foliis in oleo maceratis conficiuntur.
lorum quodque vbi vnà cum aromatibus
ræparãtur, vnguẽtum efficitur. De his co-
iosius dicetur in opere De componendis
iedicamentis. Porrò vbi quod in præsen-
arum vtile est exposuero, desinã. Pro cu-
isq; iniectorum natura oleum variari con
ngit. Ex iis ergo quæ in toto hoc opere de
uoque iniiciendorum generatim disces,
ngillatim quoque confectum ex eisdem
leum cognoscere dabitur.

Elatine.

latine modicè tũ refrigerat, tũ adstringit.

Elaphoboscus.

Elaphoboscus facultatis est*excalfacto- *calidæ.*
iæ, & tenuium partiũ, ac proinde excicca-
oriæ secundo maximè excessuum ordine.

Elenium. Enula campana.

Elenij herbæ radix maxime*est vtilis, nõ *al. in vsu*
rimo statim occursu excalfaciens, ac pro- *est.*
ide dicenda est non calida & sicca exactè,
eu piper tum atrum, tum candidũ, sed cũ
ecremẽtitio humore. Quapropter eligma-
is, quæ faciũt ad educẽdos ex pectore pul-
ionéque crassos lentósque humores, ido-
eè commiscetur. Rubrificant eius quoque
partes frigidis ac diuturnis vexatas affe-
ibus, cuiusmodi sunt nonnullæ coxarum
passiones.

Add. καὶ ἡμικρανίαι. pafsiones, ifchiadas vocant* & exiguæ afsi-
duæq; articulorum quorundam præ humi-
ditate procidentiæ ac luxationes.

Elelifphacos. Saluia.

Elelifphacos euidenter excalfacit, ac le-
uiter fubaftringit.

Elleborus. Veratrum.

Elleborus vterq; tũ albus, tũ niger exte-
gẽtis eft & excalfaciẽtis facultatis. Quam-
obrem ad alphos, lichenas, pforas, lepráfq;
accõmodi funt. Quinetiã niger fi in fiftulã
demiffus fuerit. callo induratã* infundatur duobus tribúf-
ve diebus, callũ detrahit: Dentibus prodeft
cũ aceto colluẽtibus. Sunt autẽ in tertio or-
dine excalfacientiũ & deficcantium. Porrò
fubamarus. niger guftu calidior eft, cãdidus* amarior.

Elxine.

Elxine, Aliqui perdiciũ nominãt, alij par-
theniũ, alij fideritim, funt qui heracleũ ap-
pellitẽt: cęterũ vis ei ineft abftergẽdi & cõ-
Deeft leuiter. ftringẽdi* cũ humiditate fubfrigida. Quã-
obrem phlegmonas omnes in initio & au-
gmẽto fanat vfq; ad ftatũ (ἀκμὴν Gręci vo-
cant) & maximè fi calidę fuerint. Quinetiã
incipientibus phygethlis cataplafmatis ritu
illinitur. Tum etiã ad auriũ dolores phleg-
μετὰ ῥοδίνου. monofos fuccus eius* mediocriter profue-
rit. Gargarizãdũ itẽ nõnulli exhibẽt ad pa-
rifthmia. Sunt verò etiã ex medicis quid-

q

ui iis qui diutina tuſsi vexantur, illam exbuerint. Certè euidens extergendi expementum præbet & in vaſis vitreis.

Elxine.

Elxine, quæ & ciſſampelos nuncupaur, digerendi facultatem obtinet.

Elymus. Meline. Panicum.

Panicum *ex leguminum genere eſt, mio ſpecie ſimile, facultate certè pauci nutrienti, & exiccatoria. Siſtit quoq; nonnihil entris fluxus, ceu ipſum etiam milium. Si erò foris illinatur, exiccat atq; refrigerat. *Add. vocatur & meline.*

Empetron.

Empetrõ ad ſolas purgationes eſſe videur commodum, bilem ac pituitã educens. Guſtu ſalſum eſt: proinde ad alia quoq; vta is, licet, ad quæ pollere oſtendimus ſubſtãiam ſalſam. Nominatur item praſoïdes.

Epithymum.

Epithymum thymi facultatem habet, ad omnia efficacius: exiccat & excalfacit in tertio gradu.

Epimedium.

Epimedij vis eſt moderatè refrigeratoria cum aquea humiditate: quare nullã habet inſignem qualitatem: v beribus illitũ ea recta ſeruare poteſt. Aiunt verò ſi potu hauriatur, ſterilitatem parere.

Epimelis.

Epi

Epimelis:acerba hæc plāta eſt,vtq; dixerit quiſpiã, pomus ſylueſtris. Vocatur autem ab Italię ruſticis Vnedon. Ingẽs eius in Calabria prouentus. Fructus eius acerbus quidem eſt, nihilominus tamen ſtomacho ingratus, & capitis mouens dolores Admiſta ſiquidem ei eſt aliena quæpiam qualitas.

Erebinthus. Cicer.

Cicer legumẽ eſt flatuoſum,copioſi nutrimenti*aluo mouẽdæ habile,ciendæ vrinæ idoneũ,lacti & ſemini generando aptũ, prolicit verò & menſes. Porrò quod vocatur crium,hoc eſt arietinum,cæteris efficacius vrinã prouocat. Decoctum eius calculos renum cõfringit.* Reliquum autẽ cicerum genus (vocatur autẽ orobiæum) eadem vi pollet, puta attrahendi, digerendi,incidendi,extergẽdi. Sunt enim calidi, & modicè* ſicci, participes item ſunt amaritatis, cuius vi & lienem, & iecur, & renes expurgant, pſorásque & *lepras, & lichenes extergũt, tum abſceſſus poſt aures prouenientes (παρωτίδας Græci vocant) & teſtes induratos diſcutiunt. Tum etiam vlcera, quæ cacoẽthe vocant, cum melle ſanant.

ventri cõmodum.

Add. Pau. & maximè nigror.

humidi.

Non habet Græc. lepras.

Erebinthus agreſtis.

Erebinthus agreſtis ad omnia efficacior domeſtico eſt, hoc eſt tũ calidior, tum ſiccior, quantò & acrior & amarior.

Eric

Erice.

Erice digerendi per halitũ facultatẽ obti
et. Flore eius potiſsimum ac foliis vtendũ.

ἕρπυλλος. *Serpyllum.*

Serpillũ vſqueadeò excalfacit, vt & men
s, & vrinas moueat: guſtu multũ eſt acre.

Eryſimum.

Eryſimi ſemẽ ſicut guſtu naſturtio appa
et ſimile, ita facultate igneũ eſt, excalfacto
ium. Porrò vbi in eligmate vti ex vſu eſt,
ræſtat aqua maceratũ* refrigerare, aut lin *Imo tor-*
colo inuolutũ & cruſta piſtoria circũlitũ *rere.*
orrere. Vtile eſt cũ eligmatis ad promouẽ-
as craſſorum lentorúmq; pectoris pulmo
íſque humorum expuitiones. Quin & pa-
otides induratas & duritias antiquas vbe-
um & teſticulorum iuuat. Refert Dioſcori
les, quòd cum aqua & melle cataplaſmatis
n morem illitum occultis profit cancris.

Erythrodanum. *Rubia paßiua.*

Eſt autẽ tinctorũ rubia radix acerba, &
guſtu amara. Itaque quæcunq; agere dictæ
unt ſuperiore libro, vbi * eiuſmodi coiue- *Add. in*
int* qualitates, ea omnia in hac radice lu- *vnum.*
ulenter cõſpicies: quippe cũ & lienẽ & ie- *facult.*
ur expurget, & vrinas craſſas multáſq;, ac
nõnunq̃ etiã ſanguinolẽtas* moueat. Quin *vacuet.*
& mẽſes ciet, & mediocriter quæ exterſio-
nem poſtulant extergit, proinde vitiligines
albas

albas cũ aceto illita iuuat. Sunt q eã iſchiadicis, hoc eſt coxendicũ doloribus afflictis, & reſolutis, in potu cũ melicrato exhibeãt.

Eupatorium.

Eupatorium herba ipſa tenuium partiũ, incidẽdi extergẽdiq; facultatẽ citra manifeſtã caliditatẽ obtinet: quocircà obſtructiones iecoris expurgat. Ineſt itidẽ ei & adſtrictio quædam, per quã robur viſceri addit.

Euphorbium.

Euphorbiũ cauſticè ſiue vrẽtis & tenuiũ partium facultatis eſt, aliis ſuccis ſimiliter.

Ephemerum.

Ephemerum, nõ illud letale ſeu deleteriũ, *ſed alterũ quod & irin agreſtẽ cognominãt, folia & caulẽ lilio ſimilẽ obtinet, radicem oblongã, nõ rotundã ceu colchicũ, digiti potiſsimũ craſsitudine, adſtringens, & boni ſuauiſq; odoris. Ex quibus palàm fit, facultatis tẽperaturæq; eſſe miſtæ, nẽpe repellẽtis, & halitu euaporãtis. Teſtificãtur opera quæ particulatim edit. Siquidẽ non inefficaciter radix eius in dentium doloribus colluitur. Tum phymatũ augmento & ſtatui folia cõgruũt. Oportet autẽ ea in vino decocta prius quã pus moueas, illinere.

quod & colchicon vocant.

Echinus herba.

Echini herbę fructus acerbus eſt, ac pinde repellẽtis & exiccatoriæ facultatis. Vtuntur

tureo ad oculorum fluxiones &*aurium. *& ad aures.*

Zea.

ZEia vniuersa sua facultate quodammodo in medio est tritici & hordei. Itaque ex illis cognoscatur.

Zingiber.

Zingiberis radix vtilis est, quā vtique ex Barbaria ad nos cōuehūt. Excalfacit *, sed non primo statim occursu velut piper: vnde sanè & ipsum minus esse subtiliū partium quàm piper existimandū, si quidē in tenues solueretur partes, & celerrimè actu vt illud fieret calidum. Apparet enim illaborata & crassior adhuc quędā ei inesse substātia, nec ea sicca & terrestris, sed humida potius atq; aquea. Quo fit vt facilè perforetur, cū scilicet recrementitia insit humiditas. Neque enim quicq̄ eorū quæ aut planè sicca sunt, aut humida, sed elaboratā & familiarē cōtinētia humiditatē, huic vitio obnoxia sūt. Idē vsuuenit piperi longo: Atq; hinc est ꝙ diutius perseuerat quæ ꝓficiscitur à zingibere aut pipere lōgo caliditas, quàm quę ab albo aut nigro. Nā sicut ab aridis calamis flāma simul celerrimè accenditur, & vndequaq; dispergit: eūdē in modū quæ à siccis potestate medicamētis editur caliditas. At quæ ꝓdit ab humidioribus, ceu ligna sunt viridia, & tardi⁹ accēditur, & durat diutius. *Add. fortiter.*

Ex quo fit vt vtriusq; medicamẽti diuersus sit vsus. Siquidẽ vbi totum corpus celeriter excalfacere cõsilium est, ea tunc exhibenda sunt quæ & celerrimè à caloris nostri cõta-
celeriter. ctu incalescãt, & prõptissimè*quocũq; ferantur. Verùm vbi partẽ quamuis refrigeratam recalfacere studemus, cõtrà agendũ, nimirũ quæ tardè calescentia plurimo tempore perdurent, ea præbẽdo. Cæterùm licet
piper longum. zingiber &*piper album hac ratione à nigro pipere differãt, nõ magna tamẽ est differẽtia: at nasturtiũ, napy, thapsia, & agrestiũ colũbarũ stercus maiori tẽpore perfectè accẽdũtur, & plurimo tẽpore perdurãt.

Zythus.

Zythus acrior est non parum hordeo, & succi praui, vtpote qui ex putredine proueniat: est & flatuosus: tum partim acris est & calidus: parte verò plurima frigidus, aqueus, acidus.

Zyme. Fermentum.

Fermẽtũ tenuiũ est partiũ, & mediocriter calidum. Proinde sanè sine molestia ac
alto. mordacitate*quæ in profundo sunt, tũ extrahit, tũ digerit. Cæterùm ex cõtrariis & ipsum facultatibus tẽperatum est, sicut alia multa. Particeps nãq; est aciditatis cuiusdã
putredinosa. frigidę, & caliditatis*ex putredine natę, cui accedit & ea q̃ ex salsis est farinę & natura.

Hedios

Hediosmos. Menta.

HEdiosmos: alij verò minthẽ*odoratã nũcupãt. Eſt enim & alia quædã minthe non odorata, quã calaminthen vocant. Vtraq; guſtu acri & facultate calida eſt, ex tertio ordine excalfacientiũ. Infirmior tamẽ eſt mẽta odorata quàm calamintha, & minus excalfacit. Vt enim in vniuerſum dicã, hæc ceu ſylueſtris quædã eſt, illa ceu domeſtica: quamobrẽ ſanè ob eã quę ex cultu accedit humiditatẽ, mediocriter itẽ ad venerẽ excitat. Id quod omnibus* accidit quæ humiditatem ſemicoctam & flatuoſam cõtinent. Ob talem ipſius herbæ temperaturã in abſceſsibus ea quidã cũ polẽta miſta vtũtur. Id quod in calamintha facere nequeas, propterea quòd valentius cùm excalfaciat, tum deſiccet, quàm id genus poſcãt. Habet verò etiã quiddã amarum in ſe & acerbũ: *illo quidã lumbricos interficit: acerbitate verò ſi cum oxycrato bibatur, recẽtes ſanguinis reiectiones reprimit. Subſtantiæ eſt, vt ſi qua alia herba, tenuium partium.

Deeſt Græ. odoratam. *commune eſt.* *& amaro quidẽ.*

Hedyſarum.

Hedyſarũ, aut pelecinus. Huius fruticis ſemen colore ruffum eſt, vtrinque anceps, vti ſecures. Amarum & ſubacerbũ apparet. Quamobrem potum gratũ eſt ſtomacho, & viſcerum obſtructiones expurgat. Idem

præstant totius fruticis germina.

Hemerocalles.

Hemerocalles radicem habet lilij radici similem nõ figura tantũ, sed & viribus: prodest non secus: atq; illa, igni ambustis: quippe quæ leuiter digerentẽ facultatẽ habeat, & cum hoc* nonnihil adstringentem.

repulsoriũ quiddam habet.

Hæmionitis.

Hæmionitis simul & adstrictionem & amaritudinem posside: quamobrem cum aceto pota lienosis auxilio est.

Herigeron.

Herigeron facultatẽ mistam obtinet, simul refrigeratoriam, & modicè digerentẽ.

Heryngium.

Heryngium caliditate quidem aut parum aut nihil: quod temperatum est superat: cæterùm non paruam habet siccitatem in tènui essentia consistentem.

Thalietrum.

THalietrum folia habet coriãdro similia, caulẽ crassitudine rutæ. Vis ei inest exiccatoria citra morsum: itaque vlcera inueterata ad cicatricem perducit.

Thapsia.

Thapsia acrem habet ac valẽter excalfacientem facultatẽ cum humiditate coniunctam. Quamobrem ex alto violẽter extrahit, & ipsum quod extraxit digerit. Verùm

plyscu

pluſculum ad ea efficienda tempus poſtulat, vt quæ*larga humiditate impleta eſt ob quam celeriter corrumpitur. *excrementitia.*

Thermus. *Lupinus.*

Lupinus edi poteſt coctus, multis antè diebus per macerationem amaritudine in aqua depoſita. Fitq; tunc nutrimentũ ſucci craſsi:cæterùm vt medicamentũ ita præparatus ex genere eſt emplaſticorũ. At vbi natiua etiãdũ manet amaritas extergẽdi digerendíq; vim obtinet. Interficit lũbricos, tũ illitus,tum addito melle linctus,tũ ex poſca epotus.Quin & decoctũ eius lũbricos eiicere poteſt, tum etiã foris identidẽ perfuſum vitiligines,achoras, poſtulas, exanthemata Græci vocãt,pſoras,gangrænas, vlcera maligna, quæ cacoëthe vocant, iuuat, partim extergẽdo, partim citra mordacitatẽ digerendo ſiccandóq;:expurgat iecur & lienem cum ruta & pipere ſuauitatis gratia aſſumptũ.Elicit mẽſes ac fœtũ cũ myrrha & melle impoſitum.Porrò lupinorum farina ſine mordicatione digerit:nec enim liuida tantũ,ſed & chœradas &phymata*curat : ſed tũc in aceto aut oxymelite,aut poſca coquatur oportet,ídq; ꝓ laborãtiũ tẽperamẽto & affectus diuerſitate,quod exvſu eſt eligẽdo. Sed nõ eſt pſentis inſtituti taliad iſtinguere.Digerit itẽ quæ liuida ſunt:&quæcũque *Add. dura.*

ante. *modò diximus pſtare poſſe decoctũ, eadē omnia efficit & farina. Sunt verò etiam qui eã iſchiadicis cataplaſmatis modo illinunt.

Thermos agrios. Lupinus agreſtis.

Lupinus agreſtis amarior eſt, & ad omnia valentior domeſtico, eiuſdem genere cum ipſo facultatis.

Thlaſpi.

Thlaſpi ſemẽ habet & ipſum facultatem acrem, adeò vt internos abſceſſus potũ diſrumpat, menſes ciet, & fœtũ necat. Per ſedẽ infuſum ſanguinolenta euacuans iſchiadibus prodeſt. Eſt enim alioqui tum supernè, tum infernè bilioſorum humorum euacuatorium oxybaphi menſura epotum.

Thridax. Lactuca.

Lactuca humidũ eſt frigidúmq; holus, non tamen extremè, (ſiquidem edendo nõ foret) verùm maximè ſecũdùm aquæ, vt ſic dicam, fontaneæ frigiditatẽ: proinde ad calidas phlemonas accommodum eſt, & ad parua & leuia eryſipelata: non tamen maioribus ſatisfacere idonea eſt. Eſt etiã edulium ſiti aduerſum. At ſemen potu genituræ profluuium cohibet: quamobrem etiam iis qui libinoſis ſomniis vexantur, datur: ſic & agreſtis lactucæ ſemen cuius colligitur ſuccus, argemas & caligines expurgãs, tum ad aduſtiões cũ lacte mulierũ inũgi ſolitus.

Thymum

Thymum.

Thymum incidit & calfacit vehementer: ob id & vrinam, & mẽſes prouocat, fœtum euellit, viſcera potum expurgat, educẽdis ex thorace & purmone confert. Itaque in excalfaciẽdo exiccandóque, in tertio ordine ſtatuendum eſt.

Idæa radix.

IDæa radix guſtu admodum acerba eſt: aç ſi opere periculum facias, eandẽ vim præferet, nimirum ſanguinis profluuia, alui fluxus, dyſenterias, profluuium mulierum, & quæcunque eius ſunt generis, tum pota, tum foris impoſita curans.

Ixos. Viſcum.

Viſcũ ex plurima aêrea & aquea,* paucisſima terrena ſubſtãtia cõſtat. Nã acrimonia in eo amaritudinẽ excellit. Itaq; etiã effectus ſubſtãtiæ reſpõdẽt. Siquidem valẽter ex alto humores extrahit, nec eos tantũ tenues, ſed & craſsiores, eóſq; diffundit ac digerit. Eſt autẽ ex eorũ genere quæ nõ proti nus* admota excalfaciũt, ſed quæ tẽpus req runt, velut thapſia: ſed & ſuprà cõmonuimus, ineſſe calidis facultate medicamentis, vbi largũ continẽt humorẽ recremẽtitium.

Deeſt calida.

poſt primã appoſitionem

Ios. Viola.

Violæ folia aqueã & ſubfrigidã ſubſtantiam ſuperantem poſsident: proinde, tum

per se, tum cum polenta illita calidas phlegmonas mitigant. Imponuntur & ori ventriculi æstuanti, & oculis.

Hippuris. Cauda equina.

Hippuris adstringentē cũ amaritudine *facultatem possidet, ac proinde valēter, simúlq; citra mordacitatē exiccantē. Itaque vulnera vel maxima *conglutinat etiamsi præsectos esse neruos contigerit: prætereà vocatas enterocelas glutinat.* Ad hæc ad sanguinis reiectionē, ad profluuiũ muliebre, potissimũ rubrũ, ad dysenterias & reliquos vētris fluxus strenuum ac generosum est remediũ herba ipsa, aut ex aqua, aut ex vino epota. Sunt qui de ea *scriptum reliquerũt, quod nonnunquam etiam vesicæ, ac tenuiũ intestinorũ vulnera sanauit: eius succus ꝑdest etiã profluuio sanguinis prorumpenti ex naribus, tũ fluxui obnoxiis in ventre passionibus ex austerorum vinorum quopiã potus: ac si febre teneãtur, ex aqua.

qualit.

Add. cataplasma imposita.

sed &:

scribunt.

Hippomarathrum.

Hippomarathrum: vnà cum fœniculo & de ipso differemus.

Isatis.

Isatis domestica quidem, qua vtũtur tinctores, facultatis est valēter exiccantis, nōdum tamē mordētis: est enim simul amara atq; adstringens. Proinde magna vulnera

corpo

rporum durorũ glutinat, etiamſi in ca-
tibus muſculorum fuerint, & ſanguinis
ofluuio laborãtibus partibus vtiliter illi-
tur tumores œdematódes mirificè d ge-
ſimul ac reprimit, & aduerſus omnia vl-
ra maligna & cacoëthe mirabiliter reſi-
it, etiamſi putreſcant, etiamſi exedantur
erodãtur. Quòd ſi quãdo quàm pro la-
orãtis natura valẽtior appareat, foliis eius
itis miſcere oportebit aut panẽ, aut hor-
eaceam farinam, aut triticeã, aut polentã,
o vincẽte nimirum in vnoquoq; affectu.
t Iſatis ſylueſtris manifeſtè iã acre quid-
am tum guſtu, tũ actione præfert. Proin-
e quàm domeſtica valẽtius deſiccans valẽ-
us humidis etiam putredinibus obſiſtit,
d cætera verò iam comprehenſa deterior.
Minus enim moderatè* mordacitérq; de- *& mordendo.*
ccat. talia enim irritantur hoc pacto, &
hlegmone grauari incipiũt. Cæterùm ob
acultatis robur lienoſis quoque vtilis fue-
t, cùm altera nondum prodeſſe poſsit.

Iſopyron, aut Phaſiolon.

Iſopyrũ aut Phaſiolũ ſemẽ habet amarũ
t ſubacerbũ. Extergit itaque & incidit hu-
nores craſſos cũ hoc vt corpora contrahat
t conſtringat. Quamobrẽ excreationibus
ectoris cõducit, & iecur expurgat, & ſan-
uinẽ ſpuẽtibus nõ eſt aduerſum: imò etiã

iuuare creditur. Nã propter temperatura[m] mistionẽ cõtrariis etiã congruere videtur.

Itea. Salix.

cruentorũ vuln. Salicis foliis ad* cruẽti vulneris glutinationẽ vti posſis: verùm floribus eius maximè propè omnes vtũtur medici ad exiccantis emplaſtri pręparationẽ: eſt enim vis eorũ ita deſiccatoria, vt morſu abſtineat: habe[n]t verò etiã quandã adſtrictionem. Sunt verò etiã, qui ſuccũ ex ea expreſſum, medicamen*habent.* *ſeruent mordacitatis expers, & exiccatorium, ad multas res vtile. Haud enim inuenias quid ad plures res vtilis medicamento citra mordacitatẽ exiccãte, quod paulũ etiã adſtringat; ſicut in opere de medicamẽtorũ *demõſtrabitur.* cõpoſitione, exactius* docebimus. Porrò arboris cortex ſimilẽ facultatẽ obtinet, tũ floribus, tũ foliis, niſi quòd tẽperaturæ ſit ſiccioris, velut omnes profectò cortices: ſed hunc quidã cõburunt, eiúſq; cinere vtũtur ad ea omnia quæ valẽter deſiccare oportet. Nam clauos quos vocãt, callos Gręci τύλ[ους] *Add. acri.* vocant, myrmecias tollunt, aceto* ipſum macerãtes. Nonnulli autẽ dum floret ſalix corticem eius incidunt, & ſuccum quẽdam colligunt, vtuntúrque ad ea quæ pupillas offuſcãt, extergẽte videlicet ſimúlque tenuium partium medicamine. Vti verò ad alia multa quis poſsit, ſi quidẽ talis fuerit

CL

CL. GALENI DE *ſimplicium medicamento=rum facultatibus*

LIBER VII.

EPTIMVM hunc de ſimplicium medicaminum facultatibus commentarium ſcripturus, neceſſarium duxi præfari, ſolis iis apertum ac clarum fore, qui in ſuperioribus libris non velut aliud agẽtes aut obiter fuerint verſati: alios verò potius perperã inauditurosz, quàm corũ quæ in eo dicẽda ſunt aliquid percepturos exiſtimo: tũ ſeſe falſuros, & nos forſan tanquam non rectè quædá ſcripſerimus, calumniaturos [atque cõuiciis laceraturos,] Itaq; qui ſanioris mentis ſunt, monitis ſcio auſcultabunt: ac ſiqua illis cura eſt præſentis huius ſpeculationis, ab initio totũ opus perlegẽt. At qui præ curioſitate potius quã diſcendi ſtudio huc acceſſerũt, monita noſtra contemnent. Enimuero mirum videri non debet, ſi inuenti ſunt qui myſteriorum libros à myſteriis alieni legere non ſunt reueriti. Verùm illos ſui autores nõ ſcripſerãt prophanis: nec ego, me Hercules, iis qui in

Hæc de ſuo interpret.

princ

principiis non ſunt exercitati. Exponent
hoc in libro, & eo qui húc ſubſequitur, r
liquarum plantarum primæ facultates,
doctrinæ ordine qui in literis à quibus in
piunt viſitur. Antecedente itaq; libro vſ
ad ι, progreſsi ſumus. Hîc autem princip
ſumemus à κ: id modò præmonẽtes etia
quod ad antè demõſtrata principia totu
referemus. Siquidem hinc omnis membr
tim medicamentorũ in agẽdo prouenit d
uerſitas, quòd hactenus eorũ vnumquod
aut calidũ eſt, aut frigidũ, aut ſiccũ, aut h
midum, aut tenuiũ partiũ, aut craſſarũ. C
terùm iuxta exactiſsimam veritatem qua
nus cõprehenſorum vnoquoq; proceſſu
ſit *explicatu certè eſt impoſsibile. Sed n
Græ. breuius indicibile eſt.
id tamen claris limitibus circunſcribere ſu
mus conati, qui quidem ad artis vſum ſu
cerent: Vnũ eſſe medicamentorum genu
monſtrantes, quod ad ſimilem corporibu
noſtris temperaturã pertingeret, cùm à ca
lore qui in illis eſt, mutationis alienationi
que accipere principiũ. Alterum quod cal
dius quàm nos efficeretur: cuius quatuo
cõſtituẽdos eſſe ordines viſum eſt. Primùn
qui ſenſu obſcurus ſit, adeò vt ratione ſit o
pus, quæ verũ deprehendat. Alterum ab e
ſecundum quodãmodo iam ſenſu clarum
Tertium deinde alium, qui valẽter quidem
excalfa

xcalfaciat, sed nondum vrat. Quem sequitur quartus & postremus iam adurens. Sic quoque refrigerantiũ. Primum quidẽ *eorum quæ rationis subsidio indigent, vt refrigerare demonstrentur. Secũdum eorum quæ sensibiliter refrigerant. Tertium eorum quæ valenter. Quartum eorũ quæ extingunt, ac mortem frigore inducunt. Proportione istorum & de humectantibus*.

τῶν τάξιν, ord.

Add. & siccantib.

Calamintha. *Nepitha.*

CAlamintha essentia est tenui, & calida siccáq; temperie, ex tertio quodammodo ordine vtraq; qualitate. Horum manifesta sunt indicia, partim gustu apparentia, partim experiẽtia cognita. Gustu siquidem acris & palàm calida est, ac paulũ omnino *amaritudinis obtinet. Periclitãtibus autẽ & corpori admouẽtibus extrinsecus imposita primùm quidẽ valde excalfacit & mordicat, cutémq; *exugit, postremò etiam vlcus efficit. In corpus autẽ intrò assumpta, tum ipsa per sese sicca, tum etiã cum melicrato, perspicuò calfacit & sudores ciet, omnéq; corpus tum digerit, tum exiccat. Ea ratione ducti quidam ipsam cõtra corporis *concussiones rigorésq; per circuitũ repetẽtes adhibuerunt: foris quidem oleo incoctã toti corpori inungentes cum frictione nõ segni, intrò assumẽtes sicuti est dictum.

subamari hab.

laniat.

rigores.

Quin

Quinetiam & coxendicibus eam quidã i
ægritudinibus iſchiadicis tanquã ſtrenu
remediũ illinunt. Trahit enim quæ in pro
Add. externam: ἐκτὸς. fundo hærent ad ſuperficiẽ,*totúmq; ade
articulũ excalfacit, cutẽq; nõ obſcurè adu
rit, menſéſq; tũ epota, tum appoſita admo
dum efficaciter prouocat. Bonũ etiam ele
phanticorũ remedium, nõ eo quòd ſtrenu
tenues humores digerat, verũetiã quia ex
tenuet & incidat valenter craſſos, qui tal
morbum procreãt. Sic & cicatricibus atri
candorẽ reddit, & ſugillata digerit. Sed a
in vino coctam cataplaſma imponere viridẽ magis quàm ſiccam. talia*recentem adhibere [quàm arentem
præſtat. Quippe arefacta vehementior red
ditur, & ad vrẽdum promptior. Porrò tali
cùm ſit, ad venenatarũ beſtiarum morſu
aſſumitur, velut etiam cauteria, & quæcũq
medicamenta calida ſunt & acria tenuiũq
partiũ, quæq; facilè ex alto ad ſeſe circun
iacentem omnem humiditatẽ poſſunt at
trahere. Cæterũ quæ illi ineſt amaritas, pl
nè exigua eſt: verùm ad quædã ita efficaci
ter agit, vt quæ valẽtiſsima eſt, nimirũ cùn
cõiuncta ſit vehemẽti calori cũ tenui eſſen
tia. Quare & aſcaridas & lumbricos ſuccu
eius aut infuſus, aut epotus enecat. Eaden
ratione auriũ vermes, aut ſi alicubi in cor
poris parte ſinuoſa aut implicata, quę putr
dine tentẽtur, talis prouenerit affectus. Si

: conceptum ſeu pota, ſeu admota interi-
it & eiicit. Igitur incidendi quidem ei vis
leſt propter calorem eius, tenuitatem, &
naritudinẽ abſtergendi verò propter vni-
m amaritudinem. Itaque aſthmaticis ob
nnia antè dicta prodeſt: ictericis verò, ſi-
: regio morbo laborantibus, potiſsimum
amaritudinẽ, ſicut alia fere omnia ama-
, vtpote abſtergentia & expurgantia in
cinore prouenientes obſtructiones. Ad o-
nia iam dicta efficacior eſt montana.

Calamus odoratus.

Calamus odoratus leuiculam quandam
ſtrictionem, ac minimam acrimoniã poſ
let: magna ex parte eſſentia eius terrena
t & aërea, in caliditatis frigiditatíſq; con-
gatione temperata. Quamobrẽ modera-
vrinã mouet, & facultatibus quæ iecori
machóq; imponuntur, miſceri poteſt: tũ
fomenta quoque vteri, quæ phlegmones
atia, aut irritandis menſibus aſſumuntur
iliter admiſcetur. Ponatur itaque habea-
rque ſecundi ordinis eorum quæ excalfa
int & deſiccant, valentius tamen deſic-
nt quàm excalfaciũt. Ineſt quoq; ei quæ-
m partium tenuitas, velut aliis omnibus
oratis, ſiue aromatibus. Cæterũ illorum
mpluribus tenuium partium plurimum,
amo verò non multum adeſt.

Cala

Calamus phragmites. Canna.

Calami phragmitis radicem cum bulbi aculeos & stipites ex alto extrahere quid scripsere, ceu trahendi quædã vis ei inesset. Nos tamẽ eius rei periculũ nõ fecimus: verùm quantũ gustu liceat cõiicere, abstergẽtem facultatẽ possidet nõ paucã, minimẽq; acrẽ. Quinetiã folia ipsa abstergentis sunt facultatis: cortex verò eius cõbustus admodum tenuiũ partium, & digerẽtis facultatis efficitur, adiũctũ habẽs abstersoriũ qddã, vt exiccet & excalfaciat tertio quodãmodo ordine, plus tamẽ desiccet quàm excalfaciat. *Vitãdus est eius flos, quã anthelẽ vocant. Nã si in aures incidat, adeò tenaciter adhærẽs affigitur, vt auelli nõ possit, auditúmq; vitiat: quamobrẽ sæpissimè exurdat.

cauere autẽ eius id conuenit, quod anthelen vocant.

Cancanus. Cancalia.

Cancani radix facultatẽ habet mordacitatis expertem, & modicè exiccantem: essentiam crassam, & emplasticam. Quapropter macerata vino sicut tragacantha, & linctа arteriæ asperitates sanat: nec minus si quis eam commandat: succus eius defluens prodest arteriæ similiter vt glycyriza.

Canabis.

Canabis semen *flatus extinguit: adeó desiccat, vt si plusculum edatur, genituram exiccet. Sunt qui ex eo viridi succum exp

flatus expers.

mi

mentes ad aurium dolores, ab obstructione, opinor natos, vtantur.

Capnios. *Fumus.*

Capnios, alij capnos vocãt, acris simul & amaræ qualitatis est particeps: nec tamen planè expers est acerbæ. Quamobrem vrinam biliosam multámq; prouocat, sanátq; iocinoris obstructiones & debilitates. Succus eius oculorum aciem acuit, nõ paulum trahens lachrymarum, velut ipse fumus. Nã hinc ei appellatio indita. Plebeius quidam ea vti solebat ad stomachum roborandum, vnáq; ventrem lubricãdum. Siquidẽ herbam primùm desiccatam cõdebat: porrò cùm vti volebat, subductionis quidem gratia, melicrato inspergebat: * roborandi verò causa, vino nimirum diluto. *at roborare volens stomachũ.*

Capparis.

Capparis radicis cortex vincentẽ habet qualitatem amarã, proximã acrem, deinde acerbã. Ex quo liquet ꝙ diuersis pugnantibúsq; cõstet facultatibus: quibus abstergere, purgare, incidere potest amaritudine: excalfacere, incidere, digerere acrimonia: porrò cõtrahere, densare, constringere acerbitate.* Itaque lienes induratos, siquid aliud hoc medicamẽtum iuuare valet, tum foris idoneis illinẽdis remediis admistũ, tũ intrò in corpus assumptum, siue decoctũ in aceto *ac proinde.*

aut oxymelite, & id genus siue aridũ cõtusum, illísq; permistũ: quippe cũ apertè crassos lẽtósq; humores hoc pacto sumptũ euacuet, nec eos tantùm per vrinas, sed & per ventrẽ, sæpe etiam sanguinolentos defert, vnde & lienes adiuti sunt, & coxarũ dolores. Quinetiã menses promouent, & ex capite purgat detrahítque, quod ἀποφλεγματίζειν vocant, auxiliatúrq; ruptis atq; conuulsis. Cæterùm cuinam ipsum potioni in quoq; affectuum misceri conueniat, nõ est præsentis instituti persequi, sed aut eius vbi de cõponendis agitur medicamẽtis, aut vbi curandi traditur methodus. Porrò radicis eius cortex vlcerib9 malignis cataplasmatis modo impositus non malũ est remediũ: vt qui illa extergere valeat, nec segniter desiccare. Prætereà dentium labores prædictarũ qualitatũ ratione adiuuat, interim cũ aceto coctus, interim cum vino, sæpe etiam solus dentibus mãsus ac morsus. Sed nõ pertinet ad præsens negotiũ, quando quodq; horum tempestiuũ sit, definire: nec enim id nunc propositũ est: sed ex quoq; particularium eius operum viriũ eius quandã sumere indicationem, sermonẽ ad principia ab initio proposita reducendo. Ex dictis ergo clarũ est, incidendi quandã ei facultatẽ inesse, itémq; exter gẽdi, digerẽdi, cõtrahẽdi

Viti-

Vitiligines ſiquidem cum aceto detrahit, & choeradas & duros tumores digerit, idoneis ad ea medicamẽtis miſtus. Radicis cortici, fructus, ꝓportione viriũ reſpõdet, niſi quòd ad omnia ſit imbecillior. Imò & folia & caules eius ſimilem vim obtinẽt meminíq; me foliis quandoq; paucis diebus duritiẽ choeradis naturã referẽtem diſcuſsiſſe. Sed admiſcemus ſcilicet illis quippiã quod eorum viriũ obtundat vehementiã. Nec mirũ eſt quòd auriũ vermes *amaritate occidãt ſua. *Add. ſuccus.* Porrò capparis quæ in admodũ calidis ferventibus regionibus prouenit, vt quã fert Arabia, multò eſt noſtrate acrior, adeò vt plurimũ etiam habeat facultatis adurentis.

Cardamum. Naſturtium.

Naſturtij ſemen adurẽtis ſeu cauſticę facultatis particeps eſt, velut napy, proinde coxendicis & capitis dolores, atque adeò quodcunq; *rubrificationẽ poſtulat, eo excalfaciunt ſicut napy. Miſcetur quoq; remediis quæ exhibẽtur aſthmaticis, tanquã *valẽter craſſos ſuccos incidere valeat, velut & napy. Nã per omnia ei ſimile eſt. Porrò & herba arefacta ſimilẽ ſemini vim poſsidet. Humida verò eſt ac viridis propter aqueæ humiditatis admiſtionẽ multũ ſemine inferiorẽ: adeóq; tũc mordacitas eius moderata eſt, vt cũ pane ea vti liceat ceu obſonio, *Add. aliud. videlicet.*

Cardamomum.

Cardamomũ est & ipsum sanè facultatis admodũ calidæ, nõ tamen vsq; adeò vt nasturtiũ: sed quantò suauis magísq; fragrãs est nasturtio, tãtò & imbecillior ei calida facultas inest: nec enim vlcerare idoneum est vel ipsum per se illitũ. Porrò adiũctũ habet quiddã etiã amaritudinis, qua lũbricos interficit, & cũ aceto valẽter psoras detergit.

Caron.

Cari semẽ calfacit & exiccat tertio quodammodo ordine, moderatè acrẽ qualitatem possidens: itaq; & flatus extinguit, & vrinas ciet, nõ semen tantùm, sed planta.

Casia.

Casia exiccat & excalfacit tertio quodãmodo ordine, sed & tenuiũ admodũ partium est, gustu verò plurimum habet acrimoniæ, leuiter quoq; nõnihil adstringens. Quamobrẽ ob hæc omnia incidit simúlq; digerit quæ in corpore sunt recremen.ta, & ad hæc robur etiã instrumentis addit Idoneũ verò etiam suppressis mẽsibus, cùm videlicet à copia simul & crassitudine excrementorum, quòd sufficiat euacuari nequit.

Carya. Nuces.

Carya arbor, tum in foliis, tũ in germinibus adstrictionẽ quandã possidet, cæterùm euidẽtem multámq; in nucis putamine recenti

centi pariter & ſicco:proinde eo * fullones tinctores
quoq; vti ſolent. At nos eius expreſsi ſucco
ſimiliter vt mororũ & ruborũ, in melle de-
cocto, vice ſtomatici medicaminis vtimur
& ad omnia reliqua adhibemus ad quę mo
dò dicti ſucci conuenire cenſentur. Porrò
*ipſius id quod edendo eſt, oleoſum eſt, & Deeſt nu
tenue : itaq;*etiã facilè exprimitur: & quò cis.
diuti⁹ recõditũ fuerit, magis tale efficitur. ob id.
Quamobrẽ oleũ ex eo inueterato exprime-
re liceat. Tunc ſanè admodũ fit per halitũ
euaporatoriũ.Itaq; quidã eo gangręnas, &
carbunculos, & ægilopas ſanãt,ac nõnulli
ad neurotrota,hoc eſt neruorũ vulnera vtũ
tur.Cæterùm ſi recẽs ſit,adſtringẽtis nõni-
hil qualitatis etiã obtinet. Ad qđ imperfe-
ctũ eſt etiãdum,ac nondũ ſiccũ,veluti reli-
qui fructus omnes q̃ virides ſunt, plenũ eſt
ſemicoctę humiditatis.*Nucleus tamẽ eius putamen.
vbi*inaruit,tenuium partium & exiccato- aridũ &
rium eſt medicamẽtum, morſus expers.Eſt vſtum.
& aliud genus nucũ minorum, quæ nimi-
rum ponticæ nuncupantur, plus habẽs eſ-
ſentiæ terreſtris ac frigidę: itaq; etiam gu-
ſtanti auſterior tum cortex,tum plãta,tum
fructus apparet:cætera magnæ nuci ſimiles
ſunt quæ à quibuſdam vocatur, Græcè κα-
ρύον βασιλικὸν.(Latinè Iuglans.)Appellatur
autem parua hæc nux, *λεπτοκάρυον Græcè à multis

Latinè Auellana.

Caucalis.

Caucalis, quidã daucum ſylueſtrẽ nuncupãt:eſt enim ei adſimilis guſtu ſimul ac viribus:excalfacit enim vt ille, & deſiccat, tũ vrinã ciet,& muria ad repoſitionẽ cõditur.

Carpeſium.

Carpeſium ſimile eſt vocato phu,hoc eſt valerianæ,non guſtu tãtum,ſed & facultate.Sed plus habet tenuitatis:proinde magis eo etiam viſcerum obſtructiones extergit, & vrinam mouet,renéſq; calculis degrauatos expurgat. Non tamẽ eatenus tenuium eſt partium vt liceat loco cinnamomi,ſi nõ ad manũ ſit,vſurpare,ſicuti faciebat Quintus. Preſtãtius eſt ponticũ carpeſium Laërtio, nõ tamẽ vel ipſum cinnamomi viribus vicinum eſt, imò nõ paruo deterius optima caſia. Nuncupatur vtrunq; à mõtibus quibuſdam Pamphiliæ,in quibus naſcitur.Ingénſque eius prouentus eſt in Syria.

Cenchrum. *Milium.*

Miliũ primo ordine refrigerat. Exiccat verò tertio exoluto, aut certe ſecundo intenſo.Paulululum etiam habet tenuitatis.Ex hac tum cõſiſtentia, tum temperatura*eſu quidẽ plane inter omnia fere frumentacea edulia minimum cõfert nutrimenti.Sed & vẽtrẽ deſiccat.Porrò foris impoſitũ in ſac-

*comeſtũ. quidẽ inſtar edulij.

culis

culis idoneum eſt fomentum iis quæ citra morſum exiccari poſtulant: & cataplaſmatis modo illitum exiccare poteſt: attamen admodum friabile eſt: Proinde difficilis eſt eius in cataplaſmatis vſus.

Cedrus.

Cedrus ſpecie duplex eſt: altera fruticoſa iuniperis adſimilis, altera arbor nõ exigua: vtraq; eſt calidę ſiccæq; tẽperaturę tertij quodammodo ordinis ſecundum vtrunque. Cęterũ cedrea (vocatur ita cedri oleũ) quartum etiam ordinem videtur attingere *quemadmodũ calida ſimul & tenuiũ partium*. Mollẽ itaque carnem promptè citráque dolorẽ putrefacit, ſicut alia omnia, quæ cùm eiuſdem ſint in calfaciendo ordinis, adiunctam etiam habent ſubſtãtiæ tenuitatem. At in duris pluſculo tempore & vix *effectum poteſt conſequi. Porrò talia omnia medicamenta, ſeptica vocãtur, & ſepta: ſed inter ſeſe maioris minoríſq; ratiõe diſsident. Eſt autem in hoc genere medicamẽtorum ex primo & infirmiſsimo ordine cedrea: pleraq; enim eorum admodũ ſunt efficacia. Talia itaq; & mortuorũ corporũ carnes corrũpũt: at cedrea exiccat, ſimúlq; à corruptione tuetur corpora demortua, vt pote humiditates eorum *depaſcens, cæterum ſolida corpora haud attingẽs: At in vi-

affatim. teneras carnes.

operatur.

Add. ſuperfluas.

uẽtibus calor ipſe qui in corporibus eſt, cedreæ vires adaugẽs, cauſa efficitur vt tenerę ab ea carnes deurãtur. Nec mirum videri debet, ſi cùm tanta polleat potẽtia, lẽdes, pediculos, & tineas, & in*corporibus natos vermes interficere valeat, tum fœtum viuẽtem quidem interimat, mortuum autẽ eiiciat, ſicut ſanè etiam*coitus ſemẽ pudẽdo circumlita. Proinde*partui aduerſum eſt medicamentũ, ſi ſic vtaris, nulli ſecundum: Aliáq; multa eiuſmodi particulatim efficit. Itaq; argumẽtum eſt ipſum valẽter excalfacere, ſicut vbi dẽtium foraminibus inſtillatur. Siquidẽ dolores eorũ mitigat, ſed & ipſos confringit. Extenuat quoque oculorum cicatrices: & viſus habetudini ab humorum craſsitudine ortæ medetur. Porrò quod eius eſt pinguiſsimum, & ad vnguem oleoſum quod ſuſpenſis ſupra eã dum coquitur lanis excipitur ac colligitur, tota cedrea tenuius qdẽ eſt, ſed minus acre, quãquam non minus excalfaciens. Eãdẽ quippe rationẽ habet ad id, quod reliquum eſt cedreæ, craſsius illud videlicet, quã oleũ ad amurcã. Proinde illud, vtpote craſsius, mordax eſt, & maiore aperiẽdi facultate præditum. Itaq; vlcera irritat, phlegmonẽq; illis excitat. Porrò oleoſa illa cedrea adeò clemẽtibus eſt viribus, vt etiã plebeij experientia doct

In auribus vt & Paul. & Aet. leg.

Add. appoſita. in coitu.

Cõceptum impediẽs.

coĉti vulnera ouibus occaſione tondendi à forfice facta, illa illita ſanent, ſicut etiã pice humida. Vtũtur autẽ ea & ad ouiũ ſcabiẽ, & ricinos, Græci κρότωνας vocãt. Porrò cedrides (nam ita fructum cedri nuncupant) moderatiores vires obtinẽt, adeò vt comedi quoque poſsint. Attamen ſi liberalius iis vtare, capiti dolorem inferent, ardorémq; ac morſum in ventre percipies.

Centaurium maius.

Centaurij magni radix ſicut guſtu contrarias qualitates, ita in vſu cõtrarios effectus pręſtat. Guſtu itaq; acris ſimul adſtringensq́ue apparet cũ leuicula dulcedine. At in actionibus acrimonia quidẽ caliditatis opera oſtentat, mẽſes prouocans, & fœtum mortuum euellens, viuúmque corrumpens atque eiiciens. Adſtrictio verò, opera craſſę terrenęq́; frigiditatis, cùm vlcera glutinet, & ſanguinem reiicientibus proſit. Exhibentur autẽ eius drachmæ duę, febriẽtib' quidẽ cũ aqua, febri verò liberis cũ vino. Porrò ſecundũ omniũ ſimul qualitatum actionem, ruptis, cõuulſis, dyſpnœæ, ſiue ſpirãdi difficultati, tum inueteratæ tuſsi conuenit. Nec enim in talibus euacuare ſolum quod præter naturã eſt oportet, ſed partẽ quoq; euacuatam roborare ac cõfirmare. Vacuationi itaque accõmoda eſt acrimonia vtiq;

cùm non ſola ſit, ac pura, ſed aut dulcedini iũcta, aut certè nõ prorſum amaritudini. Si quidẽ vehemẽtiã tunc atq; violentia miſta illi tẽperata quadã ſubſtãtia, cuiuſmodi eſt dulcis, non obtinebit. Porrò ad ea quę euacuata ſunt, roborãda contrahẽdáq;, adſtri ctione eſt opus. Eadem quæ radix & ſuccus ipſius efficit: vtũtúrq; *eo quidã vice lycij.

medicamine.

Centaurium minus.

Centaurij minoris radix planè inefficax eſt: ſed *caulis eius extremus, & potius folia quæ illi inhærẽt, & flores, *vtiliora ſunt: vincit in eis qualitas amara, paululũ habens & adſtrictionis, atq; ob eiuſmodi temperamẽtum admodũ exiccatoriũ eſt medicamen, expers mordacitatis. Porrò quòd omnia talia vtiliora ſint, ſupra cõmonui, & nunc nihilo ſecius tamen nos repetere tẽpeſtiuum eſt, omnes eius particulatim actiões memorantes.* Vlcera itaq; magna herbæ ipſius recentis illitu glutinãtur: & vetuſta, quæq; ægrè ad cicatricem perduci queũt vlcera cicatrice eodẽ modo vtentibus includuntur. Areſacta verò glutinatoriis & deſiccatoriis miſcetur facultatib⁹, iis videlicet quę ſinus & fiſtulas ſanare ſunt natæ, veteréſq; duritias emollire, tum vlcerũ maligna & cacoëthe ſanare. Miſcetur etiam iis quę rheumaticis affectibus medentur. In quibus ea medicami

ramuli.

vtiliß.

vulnera.

licamina præſtãtiſsima ſunt,quę vehemẽ-
er deſiccãtia cũ quadam adſtrictione nul-
am habent mordacitatẽ.Decoctum herbę
quidam iſchiadicis infundũt, ceu bilioſa &
raſſa ducẽs: nam & talia purgat: quanquã
ùm adeò vehementer operabitur vt cruen
a euacuet, tũc plus proderit. Succus porrò
ius cũ adſimilis ſit facultatis, hoc eſt exic-
atoriæ & abſterſoriæ,& cætera iam cõprę
hẽſa pulchrè præſtare poteſt: & cum melle
oculis illinitur, mẽſéſq; & fœtum*euocat. Add.
Sunt qui ipſum præbeãt* & iis quibus ner- appoſitũ.
ui affecti ſunt, vt q euacuet & deſiccet*in- bibendũ.
noxiè quę impleta ſunt:quippe cùm iocino citra mo-
ris quoq; obſtructiões optimè expediat bo leſtiam.
númq; ſit lieni indurato remediũ foris im-
poſitum, nec ſecius ſiquis bibere ſuſtineat.

Ceraſus.

Ceraſus arbor fructum fert nõ paris ad-
ſtrictionis in omnibus particulatim plãtis
participẽ. Nã & in harum ſicut etiã malo-
rum granatorũ,& malorũ, quibuſdã auſte
rę qualitatis,in quibuſdam verò dulcis,nõ-
nullis autẽ acida exuperat. Quinetiã ipſo-
rum dulcium ea quæ nõdum cocta ſunt ac
matura, quædã admodũ ſunt acerba,quæ-
dã ſimiliter moris acida. Sed in moris im-
maturis acida qualitas acerbã exuperat, in
ceraſiis nõ ſemper. Ergo quę*dulcia ſunt, dulci

magis

magis quę in intestinis sunt subducunt, sed minus grata stomacho sunt. Cōtra austera & quęcūq; acida pituitosis excremētosisq; stomachis sunt apta. Siquidē austeris magis desiccant, & nonnihil etiā incidunt. Porro ipsius arboris gūmi cōmunē omnibus viscosis & mordacitatis expertib⁹ medicaminibus facultatē obtinet, quæ & ad arterias exasperatas accōmoda est. Propriè autē, si quidem quod quidā subscribūt, verum est, *calculis vexatos adiuuat. Nam sic illi tenuium partium inesset facultas quædam.

Add. quod cum vino bibitum.

Ceratonia.

Ceratonia exiccantis est & adstringētis facultatis, sicut & fructus eius, quæ ceratia vocant, nonnihil etiā dulcedinis cōtinens. Accidit autem istis quiddā simile cerasijs. Nam si humida sumas, magis vētrem subducunt: sicca verò magis sistunt: vtpote cū humiditatem expirent, & quod essentię est crassioris, tantum reliquum habeant.

Cestrum. Betonica. Psychrotrophum.

Cestrum, aut Psychrotrophū, Romanè verò Betonica, vim habet incidēdi, vt gust⁹ indicat. Amariuscula enim est & subacris ipsa herba: id quod ostendit & particulatim edita actio. Nā cōsistentes in renibus calculos rumpit: & pulmonem, pectus, & iecur expurgat abstergítq;, menses quoq; ciet: &

com

omitialibus prodest, tum rupta côuulsáq; urat: & omnibus bestiarum morsibus vlce i illita auxiliatur, postremò acidum ructan ibus(ὀξυρεγμιῶντα Græci vocant) & ischia licis bibita auxilio est.

Cecu. *Galla.*

Galla quę omphacitis nũcupatur admo dum acerbũ est medicamen, pleraq; sui par e essentię terrenę & frigidę, per quã desic- at & repercutit fluxiones: ad hæc constrin git contrahítque partes laxas ac lãguidas, omnibúsq; fluxionũ affectibus strenuè resi tit. Esto verò tertij in desiccãdo, secũdi au- em in refrigerando ordinis. Altera autem galla, flaua illa & magna laxaq;, & ipsa de- iccat quidem, sed tantò minus, quantò mi nus acerbæ qualitatis est particeps. Cocta taque per se, ac deinde trita, cataplasma est non instrenuũ sedis phlegmonarũ, ac pro- cidentiarum. Porrò coquẽda est, si modica opus sit adstrictione, in aqua: sin vehemen- tiore, in vino. Ac si augere insuper adstri- ctioné sit opus, vino vtare * austeriusculo. *Imò austeriore.* Hãc rustici nostrates οἰνοκηκίδα, quasi vini- gallã dicas, nominãt. Deniq; gallæ cõbustæ sanguinis reprimẽdi facultatẽ acquirũt, ac nimirũ etiã calorẽ & acrimoniã ex vstione assumunt: suntq; iis quæ ignẽ expertæ non fuerint, tũ subtiliorũ partiũ, tũ maiore de-

sicc

ſiccãdi poteſtate. Cæterum cùm ad ſanguinis ſuppreſsionem præparare eas voles, carbonibus impoſitas dum vndequaque candeãt, aceto aut vino extinguere oportebit.

Cera.

Cera quodammodo mediũ tenet calfacientiũ, refrigerantiũ, humectantiũ, & deſiccantium. Habet verò quiddã etiã eſſentiæ craſſæ, atque emplaſticum: quãobrẽ nõ modò exiccare, ſed & per accidẽs humectare videri fortaſsis poterit, perſpirationem videlicet prohibens. Quamobrem aliorum medicamentorum tum excalfacientium tum refrigerãtium materia eſt. Ipſa autem per ſe ex genere fuerit debiliter cõcoquentium: nec tamen intrò in corpus aſſumptũ, ſed foris impoſitum. Habet enim paulum quiddam digerentis calidæque potentiæ, quæ plurima melli inerat.

Cici. Ricinus.

Ricini fructus quemadmodum expurgat, detergit ac digerit, ſic quoq; foliũ, ſed vndequaque debilius. Oleum quod ex ſemine conficitur, tum calidius eſt, tum tenuiorum partium quàm eſt oleum commune, ac proinde potentius quoque digerit.

Cinnamomum.

Cinnamomum ſummè tenuium eſt partiũ, non ſummè tamen calidũ, ſed ex tertio ordine

rdine:nihil autem æquè deſiccat eorũ quę
ari ſunt excalfaciẽdi facultate propter te-
uitatem ſcilicet eſſentiæ. At Cinnamomis
ſt velut imbecillum cinnamomũ. Nõnulli
pſam pſeudocinnamomum nuncupant.

Circæa.

Circæę herbæ radicem ſcribit Dioſcori-
es ex vino dulci potã ſecũdas purgare: eſt
nim boni odoris, *& calfactoria: ſemẽ au-
em eius in ſorbitione exhibitum ad lactis
enerationem conducit.

& excrementitia, Paul. calfact. ídq; puto melius.

Ciſthus.

Ciſthus aut Ciſtharus frutex ex guſtu
dſtringẽs, omnibúſq; particulatim operi-
us. Attamen folia & parua germina trita
deò deſiccãt adſtringũtq;, vt *vlcera gluti
nare valeãt. At flores magis ſunt efficaces,
deò vt cũ vino poti dyſenterias, vẽtris im-
becillitates, fluxusq; ac humiditates ſanẽt:
cataplaſmatis ritu illita vlcerũ putredinoſa
iuuant. Eſt enim facultas eorum nõ inſtre-
nuè deſiccans, feréque ſecũdi exceſſus à tẽ-
peratis abſoluti. Adeò verò frutex hic frigi
dus eſt, vt tepidi caloris ſit particeps. Porrò
hypociſtis, quã vocant, multò eſt magis ad-
ſtrictoria quàm folia admodũ efficax reme
dium ad omnes fluxionũ affectus, puta ſan
guinis reiectiões, profluuia muliebria, cœ-
liacos, dyſentericóſq; affectus. Quin ſi quã
partem

τραύματα.

partẽ roborare consilium sit, quæ videlicet plusculo humore exoluta fuerit robur ac firmitatẽ illi nõ instrenuè addit. Sic sanè stomachicis, epithematis, hepaticísq; cõmiscetur, & ex viperis cõfecto antidoto inditur, nimirũ quo corpora confirmet ac roboret.

Cisthus.

Calidioribus. Cisthus aut Ladanũ. In *calidis regionibus hic cisthus proueniẽs, tãetsi haud alius sit genere quàm qui apud nos nascitur: eximium tamẽ à regione ac peculiarẽ, digerentémq; caliditatẽ nactus est: atq; vtroq; à nostrate differt, tũ qa frigiditatẽ deposuit, tũ quia calorẽ assumpsit. Itaq; cætera quidem huius cisthi, illis quæ in nostrate visuntur, similia sunt. Verũ ladanũ quod vocãt, ex eo ꝓuenit medicamẽtũ primo excessu iã quodãmodo completè calidũ, vt videlicet & secũdũ attingat, habẽs etiã adstrictionis paululum. Ad hæc substãtia tenui, ac proinde emolliẽs, siue malacticũ moderatè paritérq; digerẽs, ac videlicet etiã συμπεπτικὸν, hoc est cõcoquẽs. Itaq; mirãdũ nõ est, si peculiariter ad vteri vitia cõueniat, quandoquidem ad dicta paulum quiddã adstrictionis obtinet. Quocircà diffluentes capillos retinet. Nã quicquid ad radices eorũ praui humoris sederit, id omne absumi: tũ meatus quidẽ infixi sunt cõtrahit*. Cæterũ alopecias,

Add. & constringit astrictione.

&

k ophthalmias siue lippitudines sanare nō potest, vtpote magis discussorias vires quàm quæ ladano insunt, poscētes: quippe proueniūt isti ex prauis succis lētis crassísq; quos secātia ac digerētiā medicamēta potissimū euocāt atq; euacuant. Cæterùm tenuium partiū sint facultatis oportet* nō tamen vsqueadeò tenuium partium, & desiccatoriæ, vt nimio plus desiccent, vnáq; cum collectis inibi succis præter naturā, naturalem quoque humiditatem incrementa pilis suppeditantem absumant. Nam sic nō tantum alopecia liberabūt, sed & caluitiē affe-rent. Sed hæc ad curādi rationem pertinēt. *& minimè astringentis.*

Cissos. *Hedera.*

Hedera ex cōtrariis cōposita est facultatibus: habet enim quiddā adstringētis substantiæ, quā terrenā & frigidā esse ostendimus: habétq; etiā nonnihil acris, quā calidā esse vel gustus cōprobat: Nec deest tertia: aqueam nanq; substantiā quandā tepidam obtinet, certè si viridis sit. Siquidē dum arescit, hæc prima exhalet necesse est: manétq; quę terrea est & frigida adstringénsq;, & ea quę calida & acris. Viridis autē, foliis eius in vino decoctis, vlcera grandia conglutinat: quæque maligna sunt sana: tū igne factas exulcerationes cicatrice includit. Porrò cū aceto decocta folia lienosis prosunt.

Flores autem eius quodámodo validiores sunt vt ad læuorem redacta cũ cærato ambustis cõueniant. Præterea succus medicamentum est errhinon, hoc est, in nares fusum, capiti purgando idoneũ: tum vetustas aurium fluxiones sanat: ad hæc vlcera vetera tum in auribus, tum in naribus. Porrò si acrior appareat, aut rosaceo aut dulci oleo miscetur. Lachryma eius *lendes interimit. pilis nudat: vsqueadeò calidæ potestatis, vt obscurè adurat: est enim velut aqueus quidam liquor, sicut aliæ omnes lachrymæ.

pediculos * *necat.*

Clinopodium.

Clinopodium excalfaciẽdi vim obtinet sed nondũ adurendi: est verò etiam essentia subtili: ponátq; ipsum quispiam in tertio ordine tum excalfaciẽtium, tum resiccantiũ.

Clematis.

Clematidis folia acrẽ & adurẽtẽ siue causticam facultatẽ obtinẽt, adeò vt & lepras excoriẽt. Fuerit itaq; in quarti ordinis excalfaciẽtiũ initio. Vocatur autẽ clematis & daphnoides, quod quidã myrsinoides, alij polygonoides appellitant. Cæterùm id nec exulceratoriũ est nec acre, sicut quod antè dictũ est, imò profluuiis ac dysenteriis cum vino potú prodest dentiúmq; dolores mansum mitigat: tum vteri quoque doloribus in pesso admotum vsui est, tantum abest vt

perin

perinde vrat aut vlceret, ceu illud superius. Sed summè nobis suspiciendus Pamphilus ille, sicuti in reliquis nugatur de iis quę nũquam vidit, literis ea mandans, sic hæc ambo in vnũ cõfudit. At Dioscorides vtriusq; in quarto meminit, & eius quæ simpliciter vocatur clematoides, ídque in fine libri: & alterius, sed in principio, quamobrem non est necesse, vt ego rursum notis suis vtrunq; depingam, sicut nec in aliis feci.

Cnicus.

Cnici semine duntaxat ad purgationes vtimur. Tertij est ordinis excalfacientium, si quis foris eo vti volet.

Cocus gnidius. Granum gnidium.

Granum gnidium & ipsum quoque purgat: sed acris est adurentísque facultatis.

Coccos baphicos. Granum tinctorium.

Granum tinctorium adstringentem simúlq; amaram qualitatem posśidet. Vtraque sine morsu desiccat. Proinde ad ingentia vulnera congruit, & ad neruorum vulnerationes. Sed tunc ipsum quidam cũ aceto terunt, alij cum oxymelite.

Coccymelea. Prunus.

Pruni fructus vẽtrẽ subducit, recẽs quidẽ plus, aridus min'. Cæterũ haud scio cur Dioscorides pruna damascena siccata ventrem sistere dicat, cùm & ipsa palàm etiam

ſubducant, minus tamen quàm quæ importantur ex Iberia. Siquidẽ damaſcena magis adſtringũt: at quę Iberia fert, dulciora ſũt, Quin & ipſæ arbores fructibus proportione reſpondẽt. Minus enim adſtringũt quæ in Iberia naſcũtur, magis verò quæ Damaſci. Cęterùm vt in ſumma dicã, quorũ in foliis aut germinibus adſtrictio quædã ineſſe apparet manifeſta, iis decoctis phlegmonæ in columella aut tonſillis exiſtentes idoneè colluũtur. Porrò aggreſtiũ fructus euidẽter adſtrictorius eſt, ventrémq; ſiſtit. Nominatur autẽ hæc plãta in Aſia prumnũ. Gummi autem arboris ſunt qui dicant cũ vino potum lapides confringere, cum aceto, puerorum ſanare lichenas. Ac ſi id præſtat, clarum eſt incidendi* illi facultatem ineſſe.

& tenuiũ part.

Colla, aut gluten.

Glutẽ quod ad libros pręparãt ex ſimilagine & garo, emplaſticę cõcoctorięq; facultatis eſt, quibuſcũq; ipſum partibus illinas.

Colocynthe. Cucurbita.

Cucurbita humidæ frigidæq; temperaturæ eſt, vtraque qualitate ſecundi ordinis: quocirca ramentorum eius ſuccus ad auriũ dolores cum phlegmone iũctos, cum roſaceo vtilis eſt, ſic tota quoque illita calidas phlegmonas mediocriter refrigerat. In eſu autem humida eſt, & ſitim propellens.

Colocynthis.

Colocynthis gustu amara est. Sed*quæ illi amaritudinis dũ potatur adsunt opera, ea euidẽter efficere nequit ob purgatoriam facultatem quam validam in sese continet: nimirum cũ iis quæ expurgat, antè & ipsa per aluum excerni præuertẽs. Viridis ipsius succus intritus ischiadibus prodest.

Aptius quæ ama riß. med cam.epot adsunt o pera.

Comarus. *Arbutus.*

Arbutus arbor ipsa qualitate acerba vnà cum fructu est. Eum memecylum nuncupant. Est autem hic & infensus stomacho, & capiti dolorem commouens.

Cummi. *Gummi.*

Gummi lachryma est cõgelata concretáque in truncis arborum ipsam producentium, velut resina quoque in multis visitur quæ resinam proferre possunt. Cæterùm quòd exiccatoriæ emplasticæque potentiæ sit, cõstat. Prætereà asperitatibus medetur.

Conia. *Lixiuium.*

Lixiuiũ: sic, quòd velut ablutio est cineris, nominatur. Porrò omniũ maximè tum absterſoriũ tum exiccatoriũ illud est quod ex cinere ficus & tithymallorũ efficitur, feréq; vocatę septicę seu putrefaciẽtis est facultatis, quę cuiusmodi sit, in 5. vo. exposui.

Conyza.

Conyza & maior, & minor adsimilis

sunt, tû temperaturæ, tũ facultatis, gustui amaræ & acres: *excalfaciúntque læuigata admodũ luculẽter, siue quis folia cũ teneris ramulis (est enim fruticosa planta) partim cuipiã illinat, siue vbi in oleo coxerit, eo vtatur. Siquidẽ concussiones siue rigores per circuitum redeuntes tale sanare oleũ videtur. Flores quoq; eorũ adsimilis sunt facultatis. Itaq; quidã & ipsos cũ foliis tritos in vino bibendos exhibẽt ad menses fortiter ducẽdos, eiiciendúmq; fœtum. Est & tertiũ conyzę genus in locis humidioribus proueniens, vtrisq; illis tum graueolentius, tum imbecillius. Sed primæ memoratæ tertij sunt ordinis in excalfaciendo exiccandóq;.

Add. apparent.

Coriannon, Corion, Coriandrum.

Coriannon, siue Corion, aut vtrũq; vocare lubet. Vetustiores Græci Coriãnõ* nominabant: at recẽtiores medici omnes Corion appellitant, sicut & Dioscorides, refrigeratoriam esse herbam ipsam dictitãs, sed perperam. Siquidẽ ex cõtrariis facultatibus cõstat & cõposita est, plurimũ habẽs essentiæ amaræ, quam ostendimus esse tenuium partiũ & terrenã. Nec parũ etiã aqueę humiditatis obtinet, quę tepẽtis est facultatis: his adiunctũ est quoq; adstrictionis pauxillum. Ex quibus omnibus variè quidẽ agit ea quæ scribit Dioscorides, sed non tãtum ex

nominãt.

ex refrigeratione. Cæterùm ego cuiusque particulatim actionis causam enarrabo, tãetsi propositum fuerat mihi vnius dũtaxat hoc in libro sententiã expromere, sed fortè nihil obstabit: imò, si verũ fatendũ est, proderit nõnihil, superiores methodos, quę *in paucis medicamentis sunt dictæ, hîc repetere. Primùm ergo nõ Dioscorides tantùm, sed & alij complures madicorum indeterminatè de morbis pronuntiant, sicut sanè hac quoq; tempestate non paucos inuenias medicos vel insignes, præter alia, hac in re turpissimè hallucinantes. Interdum enim atra, liuida frigidáq; reddita parte quæ erysipelas habuit, nec amplius refrigerãtia poscente pharmaca, ceu anteà, sed ea quæ infixum parti præter naturã humorẽ vacuant, quidam tamen refrigerare perseuerant: alij ad digerentia quidẽ transeunt, cæterùm ea erysipelas sanare dicunt. Quanquam scribant, incipientibus etiamnum atq; gliscentibus crescentibúsve erysipelatis alia esse medicamẽta, alia verò iam declinãtibus ac flaccescentibus. Sed ita res nõ habet. Neq; enim erysipelas etiam vocari debet posteà quàm inflammatio eius & feruor, ac biliosum illud abierint: neq; quæ facultate sunt frigida, neq; *quæ illa sanant, remedio esse putãdum: sed velut si vel in initio protinus

ad hunc modum.

neque huiusmodi affect.

aut percuſsis, aut alia de cauſa quauis tumor in parte quapiã aut liuidus, aut niger extiterit, eũ eſſe frigidũ affectum exiſtimabis, & quæ digerãt excalfaciántq; medicamenta poſcere: ad eundẽ, opinor, modum ſi calida affectio in frigidã reciderit, negligenda quidem prior eſt, ſed ſecunda alio appellanda nomine: aut ſi diſplicet nominis mutatio, ſaltẽ ſicut quidã alia ſcribunt principij, alia declinationis remedia, haud amplius frigida eſſe autumantes declinationis remedia: concedendũ ſanè eſt, ſi cui ita placet, vt talis affectio etiã eryſipelas vocetur: ſed eã etiã calidam dicere vbi iam refrigerata eſt, id verò neutiquã cõcedendũ. Itaq; ne quod tũc ei auxilio eſt, refrigeratorium eſſe credamus, ſicut Dioſcorides coriãdrũ, qui cum pane aut polenta* eryſipelas curet illitum. Nã quod ad vnguem eſt eryſipelas, quod vtiq; inflammatũ eſt & flauum, haud vnquã ſanare queat cum pane coriãdrum, ſed illud quod iam refrigeratũ eſt. Proinde nos ſuperioribus voluminibus, cũ determinata ac definita experiẽtia cuiuſq; medicaminis facultatẽ explorandmm cenſuimus, quàm maximè fieri poſſet ſimpliciſsimum eligi affectũ cõſuluimus. At pleriq; medici neq; quòd vel plurimi morborũ protinus ab initio cõpoſiti inuadant, norunt: neque quòd

*ut ipſe in-[...]uit.

uòd alius affectus sit erysipe as exactum,
ius verò is qui vocatur ab omnibus nobis
itatè, vt à veteribus quoque phlegmone:
ij autem inter hos medij plurimi, partim
sic dicam, erysipelata phlegmonode, par
n pglemonæ erysipelatodes. Ac inuenias
nunquam vbi neutrũ vincat: sed ad vn-
iem paria sint. Quinetiam nonnunquam
dematodes esse erysipelas conspicitur, si-
t aliud scirrhodes: vt compositorũ mor-
rum non paruus aceruetur numerus. De
ibus copiosius cùm alibi disseruimus, tũ
curandi rationis voluminibus. Dicetur
tem & nunc quoad saltem eorum memi
sse necesse est, quòd exactum erysipelas
ud vnquã ab antedicto caplasmate cu-
ri posit. Voco autem exactum, cùm à bi-
sa fluxione pars impleta fuerit. Porrò
uòd lõgè à refrigeratione absit coriãdrũ,
l ex iis quæ ipse scripsit. Dioscorides, di-
ere liceat. Nã chœradas siue strumas cum
egmo siue lomẽto inquit, *discutit. Por- *dissoluit.*
quòd nullum refrigerantium medica-
ẽtorum idoneum sit* discutiẽdis chœra- *iterum.*
ibus, vel ipsum Dioscoridẽ non dubitatu-
im arbitror, quippe qui sexcẽta scripserit
edicamenta chœradas sanare potentia,
uę omnia tum temperie calida tum actio-
ibus digerentia esse confessus est.

Coronopus.

Coronopodis radix cœliacis prode creditur manducata.

Costus.

Coſtus leuiculã planè amarã, plurima autẽ acrẽ & calidã in ſe qualitatẽ ſimul facultatẽ cõtinet, adeò vt etiam exulcer *cùm ex oleo corpus eorũ quibus per ci cuitum rigor inuadit, ante acceſsionẽ i cõfricatur: ſic verò etiã in reſolutis, & iſcl dicis, atq; in ſumma in quibus excalface partem quãuis, aut ex alto in ſuperficiẽ e trahere *quippiã eſt opus, ad coſtũ cõfug tur. Eadẽ de cauſa vrinas menſésq; prou cat, & ad rupta, conuulſa, ac laterũ dolor cõgruit. Porrò ob amaritatẽ quę illi ine lũbricos *necat. Ob eãdẽ & ad cõtractas v lut ex ſole maculas, ἐφήλεις Græci vocãt, c aqua áut melle vſurpant. Ineſt item flatu ſa quædam illi temperiei humiditas, p quam & venerem excitat cum vino mulſ

al. vnde ipſo cũ oleo perfricãt corpus ante acceſſionem in rigoribus per circui. redeũtib. aliq. humorem.

Add. latos.

Cotyledon. Vmbilicus Veneris.

Cotyledõ facultatis miſtę eſt, nẽpe hum dę ſubfrigidę, & cuiuſdã obſcurè adſtring tis, & cũ ea leuiter amaræ. Vnde refrigera repercutit, abſtergit, & diſcutit. Itaq; phle gmonas eryſipelatodeis & eryſipelata phle gmonode curat: & maximè ſtomachi ard re æſtuantis admodum vtile eſt epiplaſma

Pu

tantur folia cum radice mãducata cal-
los confringere, & vrinam mouere.

Crania. *Cornus.*

Corni arboris fructus admodũ acerbus
t, esui aptus. Itaque mirum videri nõ de-
t, ipsum valenter ventrẽ restringere, sicut
mespila. Folia quoque & germina gustu
erba sũt, valẽtérq; desiccãt. Itaq; maxima
lnera glutinare possunt potissimũ duro-
corporũ: at paruis vulneribus & mollio-
bus corporibus magis cõtraria sunt. Nã
imiũ ea cõtendunt, ac plus satis desiccãt.

Crambe. *Brassica.*

Brassica esculenta desiccandi vim habet
um esa, tum foris imposita, nõ tamen etiã
dmodũ acrẽ. Alioqui & vlcera glutinat &
aligna vlcera sanat, prætereà phlegmo-
as iã induratas, ac ægrè solubiles, & id ge
us quoq; erysipelata. Eadem facultate epi
yctidas & herpetes sanat. Habet quiddã
tiam in se abstersorium, quo lepras curat.
Porrò semen eius potum lumbricos interfi
it, maximè brassicæ Aegyptiæ, quantò ea
cilicet temperatura siccior est. Sanè amaræ
qualitatis particeps semen est, sicut videli-
cet omnia alia medicamenta quæ ad lum-
bricos idonea sunt. Secundum eandem fa-
cultatem ephelidas, & lentes, & quæcunq;
modicam abstersionem postulant, adiuuat.

Porr

Porrò caules brassicæ combusti cineres e-
ficiunt admodum desiccantes, vt videlic-
iam & causticam siue adurẽtem vim parti-
cipẽt. Hac ratione ei veterem adipem com-
miscẽtes, ad inueteratos laterũ dolores,
si quid eius fuerit generis, aliud adhiber-
Nã valenter digerens pharmacũ efficitu-

Crambe agria. Braßica agreſtis.

Brassica agrestis quodammodo calidi-
sicciórq; tẽperie, domestica est, ceu alia pr-
pemodũ omnia agrestia sui generis dome-
sticis, secundũ vtrãq; hanc facultatẽ valen-
tiora sunt. Quamobrem neq; intra corpu-
citra noxã sumitur, vt quę lõgius ab hum-
na recesserit tẽperatura. Eadem de causa &
gustantibus amarior est quàm domestica
quanquã domestica quoq; acrimonię non
nihil & amaritudinis contineat, sed vtrãq
habet agrestis validam: quare etiam exter-
git, & digerit quàm domestica valentius.

Crambe thalattia. Braßica marina.

Brassica marina suprà quàm quòd ven-
trem deiiciat, vtpote subsalsa & subamara
gustu, fuerit sanè etiam ad externos corpo-
ris vsus, & ad omnia ea ad quæ tales quali-
tates accommodantur, idonea.

Cratæogonos.

Cratæogoni herbæ fructus & acris gu-
stanti est, & vtenti admodum similis milio.

Creth

Crethmon.

Crethmon guſtãtibus ſalſum quodãmo eſt, cũ paucula amaritate: quamobrẽ vis s eſt exiccatoria & abſterſoria. Vtraque nẽ imbecillior in eo eſt quàm in amaris.

Crithe. *Hordeum.*

Hordeum primi eſt ordinis in exiccãdo refrigerãdo: habet etiam pauxillum ab- rſionis. Paulò etiam plus deſiccat quàm rina fabacea, cui non inſint cortices, cæte verò ſimilia ſunt foris vtentibus. In cibo tẽ hoc fabis pręſtat, quòd flatuoſam na- ram exuat: fabis, quantũcunq; coxeris, tuoſa natura remanet, ſunt enim craſsio eſſentię quàm hordeum: quamobrẽ eo us etiam alunt: porrò quoniam vtrunq; ulũ modò à medio receſsit, multò ſunt ui. Nam talia medicamenta multis aliis iſcentur ceu materiæ quædam: itaq; etiã ra & oleum nõ paucis medicamentis con nguntur. Alphiton verò hoc eſt polenta, ultò plus hordeo deſiccat.

Crimnon.

Crimnon*quod craſſę eſſentię eſt tũ in itico, tũ in zea, ita appellari cõſueuit. Plus utrit quàm polẽta, ſed ægrius cõcoquitur. orrò ſorbitio quã ex eo conficiunt, poltos uncupatur, eáq; ſi ex zea cõficiatur, leui- r vẽtrem ſiſtit, ac potiſsimum ſi frigatur.

ſic nominatur, ꝙ craſ. part. eſt tũ triticeæ tum quæ ex Zea eſt farinæ.

Crinos. *Lilium.*

Lilij flos temperaturã miſtã obtinet pa-
tim ex tenui, partim ex terrena eſſentia, e
qua vtiq; habet vt guſtu ſit amara, parti
ex aquea, eáq; tẽperata. Itaq; etiã quod e
& vn- eo cõficitur oleũ* citra morſum digeren
guent. ſimúlq; emolliendi facultatẽ obtinet: vnd
fit vt vteri duritiebus ſit aptiſsimum. Porr
radix foliáq; per ſe trita deſiccãt & abſter
gunt, & digerũt moderatè: proinde quod
ambuſtis competunt. Siquidem hæc quoq
moderatè deſiccantẽ extergẽtémq; faculta
tem poſtulant. Radicẽ ergo toſtã, ac deind
cum roſaceo cõtritam, ambuſtis quoad ob
ducatur cicatrix imponunt: quippe cùm
alioqui & aliorum vlcerũ omnium bonum
ſit inducẽdę cicatrici remedium. Quineti
vteros emollit, mẽſéſq; prouocat. Folia ve
rò præcoquentes, & ipſa ad obductã vſqu
cicatricem imponũt, nõ in ambuſtionibus
dũtaxat, ſed aliis quoq; vulneribus. Sed &
ſunt qui aceto ea cõdiétes ad vulnera ſuo
tẽpore vtantur. Plus tamen ineſt abſtergen
tis facultatis in radice quàm in foliis, quan
quã tamen nec in ea ipſa multũ inſit, ſicut
prædiximus. Nam primi ordinis abſtergen
tium eſt medicaminum: itaq; cùm aut viti-
ligines, aut pſoram, aut leprã, aut achoras,
aut aliquid id genus extergere volumus,

commiſ

nmiſcemus illi aliquid aliorum medica-
num validius extergentiũ, cuiuſmodi eſt
l. Cæterùm ſi id moderatè illi ac con-
niẽter admiſceatur, & ad neruorũ diui-
nes cõpetit, & ad alia vniuerſa quę valen
exiccari poſtulãt abſq; morſu. Impoſui-
us verò etiam quandoq; & foliorum ſuc-
m cum aceto & melle coctũ.* Quinque
rtibus ſucci plus vtroq; erat: erátq; inſi-
e medicamen ad omnia ea quæ exiccari
ſtulant abſq; morſu, ceu vulnera omnia
gentia, & maximè quæ in capitibus mu-
ilorum eueniunt: tum ea quæ nimis mol
ſunt, & diuturna, atq; ægrè ad cicatricẽ
ducuntur vlcera. Sed hæc iam ad medi-
mentorum componẽdorum inſtitutum
inent, à quo quantum licet abſtinere in
æſentiarum adnitor. cæterùm rerũ ipſa-
m natura ſæpenumero vt attingam adi-
: celeriter verò relinquenda ſunt, atque
propoſitum reuertendum.

quintu- plus autẽ erat ſuccus ad vtrunque.

Crocodilium.

Crocodilij ſemen acre eſt atq; odoratũ,
inam menſéſq; ciens. Itaque facultatem
buerit calidam digerentẽ & exiccãtem.
ccus tum caulis, tum ſeminis, vt quæ ſi-
lis ſint facultatis, nephriticos adiuuant.
dix pectoris excreationibus valẽter con-
cit, minus quidem quàm ſemen acris,
non

non tamen minus amara. Trahit verò et per nares ſanguinem.

Crocus.

Crocus paulum etiam adſtringens qui obtinet, quod terreum frigidúmq; oſtédimus: ſed ſuperat in eo calfaciẽs & qualitas & facultas, vt tota eius eſſentia ſecundi ordinis excalfaciẽtium, & primi exiccãti proinde concoquendi quoq; vim quãdam obtinet, adiuuãte ſcilicet in hoc & paucula illa adſtrictione. Quippe quib' medicamentis, cùm non admodũ excalfaciant, paucula adeſt adſtrictio, ea parẽ facultatem habent eſſentiis emplaſticis vocatis, quas cum iunctas eſſe caliditati nõ vehementi cõtigerit pepticas, hoc eſt cõcoquẽtes eſſe oſtẽdimus.

Crommyon. *Cæpa.*

Cępa ex quarto ex ordine excalfaciẽtiũ eſſentia eius potius craſſarũ eſt partiũ: vnde etiam hæmorrhoïdas aperit tum appoſita tum cum aceto iniuncta. In ſole alphos abſtergit, tum alopecij, attrita pilos alcyonio citius reſtituit. Porrò ſi ſuccũ ei' exprimas, quod reliquũ eſt, admodũ terreæ ſubſtãtiæ eſt, eiúſq; calidæ: at ſuccus aqueæ aëreęq; caliditatis. Hic igitur iis q ſuffuſi ſunt, aut aciem oculorum obtuſam præ craſsitudine humorũ obtinent, inunctus prodeſt: ex huius temperatura tota cæpa flatuoſa eſt manducat

icata. Itaque quæ temperatura sunt sic-
ore, minus flatuum generant.

Cyamos. *Faba.*

Faba in vtroq; medij temperamẽti pro-
imè est in exiccando & refrigerando. Ca-
 eius paulū quoq; abstergentis facultatis
ontinet, sicut putamen nōnihil adstringē-
s: idcirco medicorū nōnulli totam fabam
um oxycrato decoctā dysentericis, cœlia-
s, vomẽtibus, quos ἐμετικοὺς nominãt, ex-
ibuerunt. Porrò vt eduliū, flatulenta est,
 coctu difficilis, si quid aliud: excreatio-
ibus* ex pectore & pulmone idonea. Vt ἐκ θώρα-
edicamentū verò foris imposita, desiccat κος.
innoxiè. In podagricis ea sæpenumero vsi ἀλύπως.
mus ex aqua decocta, & ita adipi suillo
dmista. Ad neruorū tum cõtusiones, tum
vulnerationes, farinã eius cum oxymelite ἑλκῶν.
nposuimus. Ad eos quos ex ictu iã phleg-
ione occupauerat, cū polenta. Sed & testiū
 vberum aptum est cataplasma. Nam hæ
artes cùm phlegmone tenẽtur, moderatè
efrigerari amant, maximè cùm vbera ex
acte in ipsis cõcreto phlegmonẽ patianrur.
Quin lac quoq; ab eo cataplasmate extin-
uitur, sicut puerorū pubes farina fabacea
lita plurimo tempore* glabra permanet. *impubis.*

Cyclaminos. *Rapum, siue tuber terræ.*

Cyclaminus varias vires possidet. Nam

& abstergit, & incidit, & ora venarũ aperit, & attrahit, & digerit: clarũ id est ex particularibus operibus. Nã succus eius hæmorrhoïdas reserat, violẽtérq; ad secessum prouocat in* crocyde siue floccis appositus. Sic etiã facultatibus phymata, strumas, aliásq; durities digerẽtibus cõmiscetur, ac suffusis cũ melle illitus competit: ad hæc quoq; per nares expurgat. Adeò vehemẽs eius facultas est, vt abdomine illito ventrẽ subducat, & fœtum interimat. Nã & alioqui validũ *interimẽdo fœtui medicamen est, in pesso additus. Tota autẽ radix succo imbecillior est, quanquam & ipsa vehemẽs sit. Nam & mẽses siue epota, siue apposita euocat, & aurigini prodest, non modò ipsum viscus expurgans, sed etiã quæ in toto corpore bilis fuerit, eã per sudorẽ eiiciens. Proinde sanè post eius potionẽ* sudoris adiuuanda prouocatio est. Modus eius bibẽdi est drachmarum triũ, siue cum melicrato, siue cũ passo. Cutẽ detergit cùm in aliis, tũ quòd alopecias, ephelidas, omniáq; exanthemata siue efflorescentias curet: lienẽ quoque induratum iuuat emplastri modo illita tum recẽs tum arida. Sunt qui radicem siccã asthmaticis seu anhelantibus exhibeãt. Porrò altera cyclaminus, quã quidam cyssanthemon nominãt, propterea quòd cysso, hoc est he-

deræ

aliâs in stuppis.

φθόριον dicitur hoc genus medicament.

omnibus modis.

leræ flore ſit aſsimilis, radicem quidẽ * ſuperuacaneam habet, ſed fructũ admodum efficacem: nam hic cum vino * pluribus diebus potus lienes ſanat, vrinas mouens ac ventrem ſubducens: locos quoque eiicit, & aſthmaticis prodeſt. Qualitas eius guſtanti acris eſt, & ſublenta. inutilem. Add. albo cyathis duob.

Cyminum. *Cuminum.*

Cymini ſemine maximè vtimur, quẽadmodũ aniſi, liguſtici, cari, petroſelini. Eſt verò & facultatis excalfacientis, ſicut illorum vnũquodq;, tum vrinã mouẽtis & flatũ extinguẽtis: ex tertio ordine excalfaciẽtium.

Cynosbatus. *Sentis canis.*

Huius fruticis fructus non ſegniter adſtrictorius eſt, folia verò mediocriter. Itaq; particularis eius vſus haud ignotus eſt. Cauendum ab eo quod in fructu eius lanæ ſpeciem habet, ceu arteriam vitians.

Cypariſſus. *Cupreſſus.*

Cupreſsi folia, germina, pilulæ recentes & molles, magna * vlcera cõglutinãt in duris corporibus: ex quo clarũ eſt ꝙ reſiccandi vim habeat abſq; inſigni acrimonia, aut caliditate, ſicut certè & guſtus teſtificatur. Apparet enim in ea leuis quidẽ acrimonia ſed plurima amaritudo, multóque etiam plus acerbitatis in tota planta. Tanta ei ineſt acrimonia caliditáſque, quanta ſatis ſis τραυμάτων.

deducendæ in altũ acerbitati, ac nullam tamen mordicationem aut caliditatẽ in corporibus efficiat. Proinde in alto latentes in flaccidis putrescẽtibúsq; affectibus humiditates innoxiè tutóq; depascitur, atque absumit, cùm quæ excalfaciũt simul desiccántque, eas quidem quæ cõtẽtæ sunt absumãt, cæterũ acrimonia & caliditate alias attrahant. Sic enterocœlicos iuuat: siquidẽ exiccat, robúrq; addit corporis partibus præ humiditate laxis: vtpote cùm adstrictio in altũ subeat, deducente ipsa caliditate quæ admista est, eũ seruante modũ, vt deducere quidẽ valeat, nõ tamen mordicare queat. Quidã ea vtũtur ad carbũculos, & herpetes polentæ miscẽtes, tanquã absumat citra excalfactionẽ eos morbos facientẽ humiditatẽ. Sũt qui ad erysipelata vtãtur, admista nimirum polenta cũ aqua aut oxycrato aquoso.

Cyperus. Iuncus quadratus.

Cyperi radices maximè vsui sunt, excalfacientes pariter & exiccãtes absq; mordacitate. Itaq; vlceribus quæ præ nimia humiditate cicatricẽ difficulter admittunt, mirificè prosunt: habent enim quiddam etiam adstringens: quapropter vlceri itẽ oris conueniunt. Quin & incidendi vim quampiã illis inesse testificandũ, quia & calculo vexatis cõgruunt, & vrinã mensésq; prouocant.

Cypros.

Cypros.

Cyprus, huius arboris folia summáq; germina in vsum veniũt, & facultatis, & qualitatis* mistæ: habẽt enim quiddã digerẽs cũ aquea substãtia modicè calida, habéntque etiã adstrictoriũ quiddã ex terrena substantia frigida. Itaq; eorũ decocto quidã ambusta fouent. Vtuntur verò etiam aduersus igneas phlegmonas & carbũculos. Nã absq; molestia & morsu deficcãt. Quinetiã spõte puenientibus in ore vlceribus aphthodesi, & ipsis * aphthis cõmãsa accõmoda sunt.

maximè mistæ.

Add. puerorum.

Cytisus.

Cytisi folia digerẽdi facultatẽ obtinẽt aquæ & tẽperatæ mistã, sicut & maluę folia.

Conaion. Cicuta.

Cicuta quòd extremè refrigerantis sit facultatis, omnes norunt.

Conos.

Coni fructus, quem quidã cocalon nuncupant, & strobilon, viridis totus, habet cũ humiditate amaritudinẽ quampiã & acrimoniã: proinde pululentis, & quibuscũque aliis quæ in thorace & pulmone sunt, facilè extussire & expuere expedit accommodus est. Porrò fructus ex eo esculẽtus, nutrimẽtum est coctu difficile, & validũ. At vt medicamen asperitati leniendę congruit, cùm videlicet in aqua maceratus omnem in ea

acrimoniam reliquerit. Nam reliquum omne minus mordax, magísq; emplasticum redditur: in medio calidæ & frigidæ qualitatis consistens, ex aquea & terrea mistum substantia, minimum participans aëreæ.

Lagopus.

Lagopus facultatis est desiccantis, adeò vt fluxus alui probè exiccet.

Lathyris.

Lathyris, sunt qui dicant & hanc esse tithymalli speciē, tum quòd similiter illis succum habeat, tū quòd eodē*modo purget, totáq; illis facultate assimilis sit, nisi quòd semen gustantibus videatur dulce: quòd sanè etiā maximè purgatoriam vim possidet.

Add. illis.

Lampsane.

Lampsane esa quidē succos prauos procreat, cæterùm illita abstergendi nonnullā digerendíque facultatem possidet.

Lapathum.

Lapathum moderatè digerētem sortitū facultatem est, at oxylapathū mistam: nam cum eo quòd digerit, nōnihil quoq; repercutit. Semen eorum manifestā quoq; quandam adstrictionem obtinet, vt & dysenterias, & diarrhœas siue profluuia sanet & maximè oxylapathi. Porrò hippolapathū, quod in totū in paludibus prouenit, easdē dictis facultates obtinet, sed imbecilliores.

Lemo

Lemonium.

Lemonij fructũ, vtpote*acerbum* exhi- ἀυστηρὸν.
ết cœliacis, & dysentericis, hęmoptoicísq; Add. cũ
ue sanguinẽ spuentibus: iuuat & proflu- vino.
iũ muliebre. Satis est oxybaphi mensura.

Lachen.

Lachẽ qui in petris nascitur, est velut mu
ius quidam, sed rectè ex plantarum cense-
genere potest. Porrò ita nominatus vide-
ur, quòd lachenas curet: extergentẽ habet
c modicè refrigerantẽ facultatẽ, vtranque
erò resiccantem. Atq; abstergentem qui-
em atq; exiccantem à petra obtinet, refri
erantem verò ab humore aqueo: nascitur
nim in humidis & *grauiter olentibus sa- Al. rore
is. Porrò quod ex talibus cõponitur, ad- perfusis.
ersum esse phlegmonæ (quod aphlegman
on vocant) nihil mirum est. Cæterùm an
æmorrhagias sistat, vt refert Dioscorides,
d verò neutiquam dicere queam.

Leontopetalon.

Leontopetali radice maximè vtimur, di
gerendi facultatem & exiccandi excalfa-
iendique in tertio ordine posſidet.

Lepidium.

Lepidium ex quarto est ordine excalfa-
ientium, simile nasturtio, tum odore, tum
gustu, tum viribus: sed minus eo desiccat.

Leucas.

Leucas acrem poſsidet qualitatem exuperantem, temperaturam verò calidam ſiccámque in tertio quodammodo ordine.

Leucacanthon.

Leucacãthon, quidã autẽ polygonaton, alij iſchiada nuncupant. huius amara radix eſt, ac ꝑinde ĩcidit, & exiccat in tertio ordine: in calfaciẽdo autẽ ex primo eſt ordine.

Leucoion.

Leucoij frutex vniuerſus extergẽtem facultatem poſsidet, ac tenuiũ partium, plus tamen flores, & inter hos qui ſint ſicciores magis etiã quã virides, adeò vt & oculorũ cicatrices craſſas extenuẽt. Tũ mẽſes quoque decoctũ eorũ mouet, & locos partúmque emortuũ elicit: ac ſi bibatur, *abortum facit. Eſt ergo id medicamẽtum, vt ſi quod aliud, amarum. Ac ſi quis virium eius vehementiã multa aqua admiſta retũdat ac mitiget, aut certe id genus aliquò, habebit & ad phlegmonẽ non malum medicamẽ. Sic decoctum eius ſi non merum fuerit, vteri phlegmonas idẽtidem perfuſum ſanat, potiſsimũ quæ diutino tẽpore ad ſcirrhi modum induruere. Sic cũ cerato vlcera ægrè ad cicatricem perueniẽtia curat. Sunt verò etiam qui cũ melle & ad aphthas adhibeãt. Semẽ cum eiuſdẽ ſit facultatis, aptiſsimum eſt duarum drachmarum menſura potum,

fœt. viuũ perimens & abig. medic.

tum

um mensibus ciendis impositú*conuenire .Add. cũ
editur partúmque viuentẽ interficere, ac melle.
nortuũ eiicere. Radices similis quoq; facul
atis, nisi quatenus crassioris sunt essentiæ,
t magis terrenæ:cum aceto lienes indura-
os sanant. Nonnulli verò & phlegmonas
induratas iis curant. Vet. ad-

Leuce. *Populus alba.* dit.in ar-

Leuce arbor mistæ quodammodo tem- ticulis.
peraturæ est,ex aquea tepida & terrena ex-
tenuata essentia:quamobrem & abstergen-
is facultatis est particeps.

Libanotus. *Thus.*

Thus excalfacit ordine secũdo, desiccat
primo, habet quoque adstrictionem pusil-
á. Sed minimũ manifesta adstrictio est cã-
dido cortex eius euidẽter adstringit:proin-
de sanè strenuè quoque desiccat,adeò vt ex
secundo sit ordine completo desiccantium.
Est autẽ crassiorũ partiũ quã ipsum thus,
& minimũ habet acrimoniæ. Ob has ergo
tũ facultates, tũ qualitates multus est eius
vsus apud medicos in hœmoptoicis,stoma-
chicis, cœliacis, ac dysentericis nõ tantum
iis quæ extrinsecus applicãtur,ipsum admi-
scentes,sed & iis quæ intrò in corpus sumũ
tur.* Ramus eius tum siccioris, tũ calidio- germen
ris est facultatis quã ipsum thus,adeò vt ad eius.
tertiũ vsque excessum perueniat.Habet ve-

rò etiã absterſoriũ qddã. Itaq; eo nomine & expurgare & implere q̃ in oculis cõſiſtũt vlcera videtur, velut & myrrhæ, & ſtyracis.

Libanotides.

Libanotides tres ſũt, vna ſterilis, duæ fructũ ferentes: omnes verò eiuſdẽ facultatis, emollientis & digerẽtis. Succus tũ radicis, tum herbæ miſtus melli obtuſam oculorũ aciẽ ab humorũ craſsitudine curat. Porrò eius libanotidis quæ ad coronas eſt vtilis, quam Romani roſmarinum nuncupãt, decoctum regio morbo laborãtes potum adiuuat. Omnes enim libanotides abſtergentis & incidentis facultatis participes ſunt.

Lignys. Fuligo.

Fuligo omnis exiccatoria eſt, ac proinde terreſtris eſt eſſentiæ, habens quaſdã etiam ignis qui materiã cõbuſsit, reliquias: ſed id puſillũ eſt. Porrò tota ei⁹ natura terrena eſt, tenuiũ partiũ. Sed quę ſpeciatim in ea diffe rẽtiæ ſunt, eæ pro vſta materia eueniunt: ex acriore & calidiore, tali etiã ꝓueniẽte fuligine, ex dulciore ſimili quoq; & hinc fuligine prouenıẽte. Primũ enim thuris fuligine vtũtur in ocularias medicinas miſta, eas videlicet quę ad oculos etiámnũ phlegmone tẽtatos accõmodãtur, atq; etiámnũ fluxiõe vexãtur, & vlcera habẽt: nã & illa expurgat, & carne ĩplet. Ad hæc vſurpãt quoq; eã ad

fac

ultates quas vocãt calliblepharas.Prętér
terrebinthinę myrrhæq; fuligo molestia
et,nõ aliter quã thuris:sed styracis quo-
modo valẽtior*est:magis etiã picis liqui- *Add. his palpebr. aët.in palpe.glabris:*
e,qua etiã magis cedri. Porrò acrioribus
untur ad vitia*superciliorũ vocata ptila,
erosos oculorũ angulos humidósq; citra
legmonem. At mollioribus mitioribúsq;
m ad hæc, tum ad ea ad quæ competere
ulò superius diximus thuris fuliginem.

Libysticum.

Libystici radix & semẽ ex genere excal-
cientium sunt, adeò vt & menses cieant,
vrinas prouocent,flatúsq; discutiant.

Linospermon. Lini semen.

Lini semẽ esum flatuosum est etiã si fri-
atur: adeò sanè recrementitia humiditate
lenum est. Est verò etiam in primo ordine
uodammodo calidum, ac humiditatis &
ccitatis quodammodo in medio est situm.

Linozostis. Mercurialis.

Linozostide vtũtur oẽs ad vẽtris purga-
iones dũtaxat. Verũ enimuerò si quis eius
acere periculũ volet in cataplasmate, sanè
dmodum eam esse digerentis experietur
acultatis. *Lonchitis.*

Lõchitidis,eius videlicet quę semẽ habet
riãgulare,*cuspidis figura,radix potissimũ *figura hastæ simile.*
quodãmodo similis est radici dauci: pinde

vrinam ciet. Porrò eius quæ ſcolopendriæ ſimilia habet folia, ea ad glutinãda vulnera idonea ſunt viridia, ſed ſicca cum aceto *lienes induratos ſanant.

Deeſt pota.

Lycion.

Lycion, ſiue pyxacanthõ, arbor ſpinoſa ex qua lyciũ quod vocãt cõficitur, id videlicet medicamentũ liquidũ quo ad ſugillata vtũtur, & ſedis oríſq; phlegmonas, vlcerationésq;, tũ herpetas, putredines, & vlcera cõtumacia, & aures pure fluẽtes, & intertrigines, ac paronychias. Eſt autem facultatis exiccatoriæ, compoſitum ex diuerſi generis ſubſtãtiis, quas ἑτερογενῆ Græci vocãt. altera quidẽ tenuiũ partiũ digerẽte atq; calida, altera terreſtri & frigida, ex qua adſtrictionem obtinet. Porrò hæc qualitas puſilla medicamẽtò ineſt, digerit verò & deſiccat non parũ, nẽpe in ſecũdo ordine: in calore autẽ mediis & ſymmetris proximũ eſt: proinde *ad varia hoc vtũtur medicamine, vt abſtergẽte quidẽ* [ad putredines, & cacoëthe vlcera:] vt cõtrahẽte verò, cœliacis, dyſentericis, ac muliebri ꝓfluuio adhibẽtes. Lycium hoc in Lycia & Cappadocia plurimũ ꝓuenit: alterũ verò indicũ ad oĩa valentius eſt.

ad differ. affec. ad eáque pupillas obtenebrant.

Lyſimachios.

Lyſimachios ſuperantẽ habet qualitatẽ adſtrictoriã, per quã & vlcera glutinat, erũ-

pen-

ntẽq; ex naribus ſanguinẽ emplaſtri mo-
illita reprimit: quin & reliquas ſangui-
s eruptiões ſiſtere poteſt tũ ipſa, tũ ſuccus
us multò magis. Pota dyſenterias, ſangui
s reiectiões, ac muliebre profluuiũ ſanat.

Lychnis.

Lychnidos coronariæ ſemẽ calidum eſt
cũdo quodammodo ordine, aut iam etiã
rtio: ſiccum ſanè eodem modo.

Lotos.

Lotus domeſtica, quã quidã triphyllon,
oc eſt trifoliũ nominant, vt mediocriter* *Pau. & Aët. leg. nõ πεπτι-κῆς, ſed ῥυπτικῆς, abſterſoriæ.*
concoquẽdi vim poſsidet, ſic etiã exiccãdi: in
liditatis frigiditatiſq; cõiugatiõe media
uodammodo eſt, & tẽperata. Lotus autẽ
greſtis plurima in Libya prouenit: ſemen
us ſecundi eſt ordinis excalfacientiũ, ha-
étq; nonnihil abſterſorium. Porrò Aegy-
tiæ loti ſemen etiam in panes fingitur.

Lotos arbor.

Lotus arbor non ita multæ adſtrictoriæ
ualitatis eſt particeps, ſed & tenuiũ partiũ
ſt, & exiccatoria. Itaq; lignorũ* aſſulæ de- *Add. ipſorum. Aſſul. deraſæ.*
aſæ muliebri accõmodantur profluuio, &
yſenteriis, & cœliacis affectibus. Decoquũ
ur verò interim in aqua, interim in vino,
imirũ prout vſus popoſcerit, nec infundũ
ur tantũ, ſed & bibũtur. Quinetiam quòd
ilos defluentes cohibeat: non mediocre ſi-
gnũ

gnum est ipsum adstringentis esse cuiusdã similiter mediocriter desiccantis facultatis. Dictũ quippe est & in sermone de ladano eiusmodi esse facultatis oportere, quo fluentes capillos esset cohibiturum.

Macer.

MAcer, cortex est, qui ex India cõuehitur, gustu multũ acerbo, cum leuicula quadam acrimonia odorata, iucundũ sanè redolens, vt pleraq; aromata siue odorata quæ ex India cõuehuntur. Videtur itaq; & ipse ex mista constare essentia, pleraqu terrena frigida, paucula verò calida, & tenuium partiũ. Quamobrem valenter desiccat, adstringítq;: proinde cœliacis & dysentericis miscetur facultatibus, in tertio exiccantium consistens ordine, in caloris frigorísq; differentia neutrũ insigniter efficie

Malabathrum.

Malabathri folium cũ spica nardi simillimam facultatem obtinet.

Malache. Malua.

Malua agrestis quidẽ, digerentis paululum & emolliẽtis leuiter est facultatis: hortẽsis verò quãtò plus habet aqueæ humiditatis, tãtò facultate imbecillior est. Fructus eius tantò validior est, quãtò & siccior. Porò huius generis est, & ea quæ anadendromalache nũcupat, sed efficacissima cõpre

he

sarū ī digerēdo. Appellatur etiā Althea.

Mandragora.

Mandragora vincentem habet facultatē frigeratoriā, adeò vt tertij sit ordinis re-gerantium. Veruntamē nonnihil etiam loris inest & in pomis humiditatis: pro-de soporem ea conciliandi vim habent. adicis cortex cùm sit valentissimus, non ntùm refrigerat:sed & desiccat reliquum uod intus est, imbecillum est.

Marathrum. Fœniculum.

Fœniculū tam valenter excalfacit, vt ex rtio ordine excalfacientium censeri pro-mereatur:desiccat verò nō æquè, sed ipsum uispiam in hoc primi esse ordinis posue-t:proinde lac procreat:quod si admodum esiccaret, non sanè * efficeret. suffusis eadē *non generaret.* ttione auxiliatur, vrinas mensésque ciet. orrò est & alterū fœniculum*, quod præ *Deest sylucstr.* nagnitudine hippomarathrū nuncupant, uius radix ac semen amplius quàm dome lici, desiccandi vim obtinet:quocircà ven-rē quoque eo nomine sistere videtur. Nec anè manifesta illis inesse videtur adstri-tio. Huius non radix modò, sed &*semen *Add. & multo magis.* Cachryi asimile est, potéstque & calculos rāgere, & auriginosos sanare, mensésq; & rinas mouere, nō tamē lac cōgerere, sicut llud superius. Aliud est hippomarathrum, cuius

cuius semen rotundum est & acre, simile semini coriandri, facultate quidem hippomarathro simile, sed debilius.

Mastiche.

Mastiche cãdida quidẽ, & Chia cõsuetudine more cognominata, quodãmodo ex cõtrariis composita facultatibus est, adstringente videlicet & emolliẽte. Proinde stomachi ventris, intestinorum, iecorísq; inflammationibus competit, vtputa secundo ordine excalfaciens & desiccans. Nigra verò, quæ Aegyptia cognominatur, tũ magis hac desiccat, tum minus adstringit: quamobrem aptior est ad ea quæ validiorem digestionem per halitum exposcunt: hac ratione furúculis bonũ est remediũ. Porrò oleum vnguentúmq; mastichinum ex Chia * conficitur, nõ admodum sanè ex Aegyptia. Cæterùm similis est & ipsum mastichæ facultatis.

præparãt.

Melanthium. Nigella.

Melanthiũ excalfacit atq; desiccat tertio ordine. Videtur etiã tenuium esse partium, hoc enim nomine catarrhos sanat * in linteo admotũ, atq; assiduò olfactũ. Quinetiã si intrò in corpus sumatur, vel maximè flatus extinguit. Vnde constat essentiæ ipsũ esse subtilis, & ad vnguẽ à caliditate elaboratæ. Propterea sanè etiã amarũ est. Ostensum verò in quarto horum voluminũ est,

Add. calidum.

quòd

quòd cùm ad extremam tenuitatem atque laborationem terrena pertingit substãtia, amara proueniat qualitas. Itaque mirũ nõ est si lũbricos interimat nõ esum modò, sed etiã foris* impositũ. Siquidẽ & id præstare posse saporẽ amarũ mõstratũ est. Nec sanè etiam mirãdũ si lepras, clauos, myrmecias eiiciat, ei præsertim qui in superioribus libris cõprehensorũ haud est immemor. Sic verò etiam orthopnœam iuuat, & menses prouocat, qui vtiq; ob crassitiẽ aut viscosita tem* retẽti fuerint. In summa verò, vbi sectione, extersione, desiccatione, excalfactione est opus, præstantissimũ id remediũ est. *ventri.* *Add. humorum.*

Melilotum.

Melilotum mistæ facultatis est: habet enim quiddam adstringens: sed & digerit & concoquit: copiosior enim in eo est substantia calida quàm frigida.

Mel.

Mel desiccat & excalfacit ordine secũdo. Est autẽ simplicis, quoad fieri potest, tũ facultatis, tũ tẽperamenti extergẽtis, vt nobis appellare mos est, medicamẽtorum speciei existẽs. Porrò coctum minus acre abstersoriúmq; redditur: itaq; ad sinuosorũ vlcerũ glutinationes eo vtũtur. Cæterùm si quod mel amarũ est, ceu Sardoum, clarum est & ipsum mistæ esse facultatis, tãquã si nostrũ

quiſpiam ei abſinthium admiſcuiſſet. Sed & Sacchar, vt vocant, quod ex India atque felici Arabia conuehitur, in calamis, vt aiunt, concreſcit, & ipſum mellis eſt ſpecies, minus certè quàm noſtrate dulce, ſed adſimiles ei vires obtinens, quod ad abſtergendum deſiccandum, & digerendum attinet. Porrò quatenus nec inimicum ſtomacho eſt ceu noſtras, nec ſitim afferens, eatenus ab illo ſubſtantia differt.

Meliſſophyllon. Citrago.

Meliſſophylũ marrubio ſimile eſt facultate, ſed plurimũ ab eo vincitur: quamobrẽ nec vtitur eo quiſpiam. Superuacaneũ ſiquidem foret præſente marrubio, cuius tantus eſt vbiq; terrarũ prouentus, velle vti meliſſophyllo: cæterùm ſi cui fortè ad manũ quando que marrubiũ nõ fuerit, illo vti liceat, * modò nõ exciderit quãtò ab hoc exuperetur.

Add. ad eandem.

Meſpilum.

Meſpilũ, alij tricoccũ nominãt, ꝙ tria intus in vniuerſum gerat grana, quorũ vnũquodq; arboris eſt ſemẽ, ceu ea quæ in malis inueniuntur, ipſius mali: & nuclei, ipſius vitis: & ficus, minuta illa grana quas cẽchramidas Græci vocãt. Arboris huius fructus admodũ acerbus eſt, víxq; edi poſsit, vẽtrẽ ſtrenuè coërcẽs. Quin & ĩ germinibus & foliis acerba hęc qualitas nõ pauca reperitur.

Med

Medion. Trifolium odoratum.

Medij radicē contrà atque ſemen ipſum
nperatam eſſe cōtingit:nam illa quidem
ſtera eſt, & fluxiones cohibet cùm alias,
m verò etiam profluuiū muliebre quod
cant. At ſemen tantum abeſt vt tale quid
iciat, vt etiam menſes cieat, nimirum te-
ium partium, & incidendi facultatis.

Mecon. Papauer.

Papauer alterū rhœas nuncupatū eſt, ꝙ
licet celeriter flos eius defluat. Alterum
meſticū, quādoquidē colitur. Quin & al
æ duæ ſunt*ſpecies ſylueſtris papaueris: *Add. præter hæc.*
erum velut incidentē calicē ſuſtinēs, alte
m longiorē quàm illud calicē obtinens,
tum autē procerius ac ſqualidius. Ab hoc
ccus defluit, atq; hinc eſt quòd hāc ſpeciē
idam rhœada nominēt. Porrò omnium
cultas refrigeratoria eſt. Cæterùm ſatiui
men quod & thylacite cognominát, me-
ocriter ſomnū conciliat, viſu candidum:
oinde pani ipſum inſpergūt, ac melle ma
ratum edūt. At eius quod primo loco re-
ſuimus, cuius florē celeriter decidere po-
imus, validius ſemen refrigerat, itaq; ne-
aquā eo quis*innoxiè ſolo vti poſſit, ſi- *citra moleſtiam.*
t ſatiuo ſiue domeſtico melli admiſcens.
dmodum verò ſi ita ſumptū ſit, ſomnum
nciliat. Cæterùm puſillum eius inſpergūt

iis quæ ex melle conficiuntur bellariis, atq; itriis, panibúsq;. Porrò tertio loco dicti semen atrum etiam medicamẽtosum est, admodum refrigerans. At quod quarto loco positum est, omnium est medicatissimum tũ in semine, tum in cauliculis, tũ in foliis, tum in succo. Validè enim refrigerat, ad stuporem vsq; & mortẽ perducens. quare medici quò probè eo vtãtur, medicamẽtis miscentes, frigiditatis vehementiã retundũt. Est enim ex quarto & vltimo refrigerantiũ ordine. Porrò quo pacto maximè ex methodo mistionẽ facere oporteat, nõ est præsentis tractationis propriũ, sed eius quæ de cõponendis medicamentis agit, quæ post hoc opus à nobis exponetur.

Mecon ceratitis. *Papauer cornutum.*

Papauer cornutũ nominatũ quidẽ sic est à semine leuem inuersionẽ habẽte, velut & fœnum græcũ: vt bouis cornu esse videatur simile. Vocatur porrò à quibusdã paraliũ, quandoquidẽ vt plurimũ iuxta mare nascitur. Vim habet incidẽdi, & abstergẽdi. Itaque radix herbæ ĩ qua decocta ad dimidiũ, hepaticos affectus adiuuat. Porrò folia & flores sordida admodũ & cõtumacia vlcera iuuãt: sed ea reiicere oportet vlceribus iam expurgatis. Adeò enim abstergere valẽt, vt & puræ quoq; carnis nonnihil eliquẽt. Hoc

viriu

irium robore non ſordem duntaxat, ſed
t cruſtam vlceribus detrahit.

Mecon Heraclua. Papauer Herculeum.

Papauer herculeum, vocatur verò & a-
hrodes, hoc eſt ſpumoſum: eo quòd totum
andidũ eſt & ſpumoſum, exile. Semen ha-
et pituitam expurgans.

Melea. Malus.

Malus nõ omnis eiuſdẽ naturæ eſt, velut
nec eiuſdem fructus. Quippe quædã mala
dulcia ſunt, quædã auſtera, *nõnulla acida, *Add. nõnulla acerba.*
lia extremè exoluta & aquea: & ſanè in
ſtis aqueũ exuperat: vt tẽperies eorũ ſit tũ
humidior, tum frigidior: in acerbis autem
errenũ frigidũ. In auſteris verò tum iſtud,
um aqueũ frigidũ, ſicut in dulcibus aqueũ
temperatũ. Sic quoque ſucci cortices, foliá-
que arborum inter ſeſe diſsident. Itaque ſi
auſteriora ſint atque acidiora, vulnera illis
glutinare poſsis, tum in phlegmonarũ prin
cipio influxionẽ repercutere, ac ſtomachũ
ventrémq; exolutũ, ac languidũ roborare:
at aquoſioribus mediocres phlegmonas in-
cipientes & gliſcentes remittere. Sed hæc
iam ad curandi rationem attinent: proinde
ea citius etiã relinquenda. Porrò quòd plu-
rima pomis omnibus recrementitia frigi-
dáq; inſit humiditas, vel hinc liqueat, quòd
eorum omnium nullus omnino ſuccus du-

rare, ac vetuſtatẽ ferre poſsit, verũ aceſcant, corrumpantúrque vniuerſi. Solus enim cidoniorũ & ſtruthorũ (vtpote quæ propter vincentẽ adſtrictionẽ minus cęteris ſunt humida) ſuccus coctus cum melle durare põt, tametſi ipſe per ſe non ita durare queat.

Melea perſice. Malus perſica.

Melea perſice, hæc vulgò nunc ab omnibus vocatur Perſice tantùm, illo videlicet omiſſo Melea. Ipſa igitur arbor in germinibus & foliis vincentem habet amaram qualitatem: proinde folia eius trita & ſuper vmbilicum impoſita lũbricos necãt. Alioqui ſanè etiam digerẽs medicamen eſt. Fructus eius, nempe eſculentum hoc perſicum humidior eſt & frigidior temperie.

Melea armenice. Malus armenica.

Melea armenice, huius vetus nomen deficit. Vocãt enim omnes tum fructum, tum arborem * præcocion. Fructus humidior frigidiórque eſt, vtrunque ſecundo quodammodo exceſſu perpeſſus.

* πρεκόκκιον.

Melea medice. Malus medica.

Melea medice, huius fructus nõ amplius malũ medicũ, ſed ab omnibus citrium nuncupari adſolet: in ſemine quidem vincẽtem habens qualitatẽ acidã & ſiccam, vt ipſum tertij ſit ordinis reſiccantium refrigerantiúmq;: in cortice verò itidem deſiccantem

tem

emperiem est sortitus, non parum tamen abentem acrimoniæ: proinde desiccat hic ecundo excessu, nō tamen frigidus est, sed ut temperatus, aut paulò infrà. Porrò ca- o eius pariter crassi succi est, & pituitosa rigidáque. Nam & ipsa editur sicut & cor- ex, semen omne edi ineptum est, tum hu- nidum illud & acidū de quo primùm dis- erui, & nucleus qui in illo inuenitur, id quod reuera semē est. Hic amarus est, & di- gerendi videlicet siccandíque facultatē ob- inens, secundo quodámodo ordine à tem- peratis recedens. Folia verò denique exiccā- di ac digerendi vim obtinent.

Meum.

Meum, huius radices perutiles sunt, cali- dæ tertio* ordine, siccæ secundo: proinde vrinam mensésque ciere volentes hoc vtun- tur pharmaco. Sed si plusculum sumatur, capiti dolorem mouet, vtpote cùm luscu- lum sit calidum quàm siccum, quippe cùm humiditatem* crudiusculam etiamnum & flatuosam caliditatem ad caput deferat, at- que ita ipsum afficiat lædátque.

crudiorem etiamnū & flatuosiorem.

sarmētosa est.

Milax trachua, hoc est aspera.

Milax trachua clauiculis plena est. Variè nanque arboribus circumuoluitur sursum deorsum. Folia leuiter acria gustantibus sunt, & alioqui vtentibus calida.

Milax leia, hoc est læuis.

Milax leia quodammodo iam dictæ simi les vires obtinet.

Morea. *Morus.*

Mori fructus maturus quidẽ vẽtrẽ subducit, immaturus verò vbi aruerit, *admodum restringit. Itaq; ad dysenterias accommodus est, & affectiones cœliacas, & quascunq; alias fluentes: cõtunditur autẽ, ac obsoniis cõmiscetur, velut rhoi fructus: aut sicui ita videatur, ex aqua aut vino bibat. Porrò quòd maturorũ succus ad stomatica medicamenta sit vtilis, propter eã videlicet quæ inest illi adstrictionem, neminẽ latet. Præterea ad alia cõplura particularia, quæ mediocrem poscunt adstrictionẽ competit. At *matura mora præter quàm quòd acerbitatem & aciditatem sortita sunt: & tota adeò arbor in omnibus suis partibus mistam aliquã vim obtinere videtur ex restringẽte & purgante cõpositã. Attamen in radicis cortice purgatoria cũ quadã amaritudine exuperat, adeò vt & latum lumbricum interficiat. In aliis autem partibus restringens vincit: in foliis tamen & germinibus quodammodo media vtrisque temperies est.

efficitur admodum densans pharmacum.

immatura.

Myagros.

Myagri semen pingue est: nam si tundatur, oleosum quid effundit, quod emplasticam

m vim obtinet.

Mycetes. Fungus.

Fungus frigida humidáque admodum anta eſt:quamobrem etiam proximè ad eleteriam & enecantem facultatem acce-t: & ſanè inter eos ſunt qui interficiant, tiſsimum qui ex natura miſtam habent ualitatem putredinoſam.

Myle.

Myles radix paruo bullo ſimilis eſt facul tis,contrahentis:nam cum farina ærina, oc eſt lolij,*apertam vuluam ſanare ſcri- *Deeſt ap-* t Dioſcorides. *poſita.*

Myos ὠτis. Auricula muris.

Myos ὠtis,quidam verò myos ὦta:deſic-t ſecundo ordine:cæterùm nullã euiden-m caliditatem poſsidet.

Myrice. Tamarix.

Myrice abſtergẽtis eſt accidẽtis faculta-,abſq; perſpicua deſiccatione:habet verò ã adſtrictionẽ nonnullã.Has ob qualita-facultatéſq; admodũ prodeſt lieni indu to decocta cũ aceto,aut vino,ſiue radice, e foliis,ſiue extremis ramulis.Sanat por- dentiũ dolores.Cæterùm fructus & cor t nõ paucã ſortita ſunt adſtrictionẽ,adeò gallæ omphacitidi proxima ſint, niſi òd acerbitas euidẽs eſt in galla, ſed myri fructui tẽperatura ineſt inæqualis:immi

ſta eſt enim naturæ eius multa partium tenuitas, atq; vis abſtergẽdi: quod ſanè gallæ non accidit. Attamẽ vbi galla fortè ad manum nõ erit, eo vti liceat ad omnia ad quæ illa vtimur: in eiſdẽ & cortice. Porrò myricæ cõbuſtæ cinis admodũ deſiccatoriæ facultatis eſt plurimã habens abſtergendi* & incidendi facultatẽ, pauxillã adſtringendi.

Incid. ex veter. interpr. græ. enim nulla vox eſt quæ huic reſpõdeat.

Meriophyllon.

Meriophyllon vſque eò deſiccatoriæ facultatis eſt, vt vulnera glutinet.

Myrrhis.

Myrrhis, quidam myrrhã nominant: radicem habet odoris iucũdi, & dulcẽ, quæq; menſes moueat, tum ea quæ thoracem ac pulmonem degrauant, purgantem. Itaque ex ſecundo ordine fuerit excalfacientium, adiuncta quadam partium tenuitate.

Myrrhine. Myrtus.

Myrthus, ex cõtrariis ſubſtãtiis hæc plãta cõſtat: vincit tamẽ in ea frigidum terrenum. Habet verò etiã tenue quiddam calidum. Itaq; valẽter deſiccat. Porrò tũ folia, tum germina, tũ fructus, tũ ſuccus, nõ parũ inter ſe in adſtrictione diſsidẽt. Porrò quod ramis & trunco adnaſcitur tuberoſum, quã quidem myrtada nũcupant, quantò dictis ſiccius eſt, tantò & deſiccat & adſtringit vehementius. Quidã id tondẽtes reponunt

poſt

osteà vino subigentes, in pastillos formāt. olia item arida viridibus plus desiccant: niscetur enim virentibus humiditas quæ-am. Porrò succus non tantū ex virentibns oliis exprimitur, sed & fructu restringen-i vim hæc omnia habent tum foris impo-ita, tum intrò sumpta in corpus: quòd scili et nondum vllam deleteriam aut purga-oriam substantiam habeant admistam.

Moly.

Moly, hoc quidam vocant Peganon a-grion, hoc est rutam syluestrem. Nonnulli Harmolan, Syri Besasan, sicut Cappadoces Moly, quia radicem habeat nigram, & flo-rem lacteū. vis eius tenuium partium est, & calida tertio* ordine: vnde & crassos humo res* desiccat ac digerit, & vrinam mouet.

ἀπόστα-σιν. *secat, non desiccat.*

CL. GALENI DE *simplicium medicamento-rum facultatibus* LIBER VIII.

VANTVM itaque reliquū est facultatis secūdum naturam, id hoc libro dicetur: nec id quidem omne, sed tantū effe-ctricium qualitatum actiones.

Nam

Nam totius substãtiæ plantarũ opera postea per se exponã. Commonefactis itaq; lectoribus de iis quæ suprà tractauimus, nempe quòd cuiusq; simplicis facultatis in maioris minorísque ratione discriminationem quatuor ordinibus notauimus, quódque perspicuis limitibus cuiusq; ordinis latitudinem circumscripsimus, tum ꝙ inueniendarũ facultatũ rationẽ quandã ac viã docuimus, horúmque omniũ demõstrationes confecimus, ac scopos posuimus, & cuiusq; facultatis iudicandi normas tũ peculiares, tum cõmunes: sic iam reliqua adiiciemus, hortantes, siquis sit qui in superioribus versatus nõ sit, vt aut hæc omnino relinquat, aut si amans laboris est, ab initio prius totũ opus perlegat. Siquidẽ prius quàm in illis exercitatus fuerit, obscura omnia & demonstrationis expertia videbũtur dicendã.

Nardu stachys. *Spica nardi.*

Ita Pau. & Aë. at Græ. cod. tertio, sed perperã.

NArdi spica excalfacit excessu* primo, desiccat secũdo iam completo. Composita est ex adstringente sufficienter substantia, & acri calida nõ multa, & quadam leuiter amara: ex his constans facultatibus radix & ad iecur, & ad stomachũ rationabiliter conuenit tum potã, tũ extrinsecus imposita. Vrinã ciet, morsus stomachi sanat, in ventre ac intestinis cõsistentes fluxiones

desic

siccat, ad hæc & eas quæ in capite & thorace. Valentior est vocata Indica, quæ nigrior est quàm Syriaca.* *Add. vocata.*

Nardus Celtica, hoc est Gallica.

Nardus Gallica iã dictis similis quadãtenus ĩ genere facultatis est: cęterũ ad oĩa imbecillior, ꝓterquã ad ꝓuocãdã vrinã. Siquidem calidior illis est, sed minus adstringit.

Nardus orea, hoc est montana.

Nardus montana, quæ & thylacitis, & pyritis nuncupatur, plurima in Cilicia nascitur, sed prædictis debilior.

Narthex. Ferula.

Ferulæ semẽ excalfacit & attenuat.* Cæterũ id quod intus inest, quod medullã vocant, adstringentẽ qualitatẽ participat, cuius nomine sanguinẽ spuẽtibus & cœliacis conuenit. *Aptius at interna eius pars recẽtis adhuc.*

Napy.

Napy calfacit & desiccat ordine quarto.

Narcissus.

Narcissi radix vsq; adeò exiccãdi facultate pollet, vt & maxima * vlcera conglutinet vel ad incisiões vsq;, quæ circa tẽdones accidũt. Habet verò quiddã abstersoriũ & attractorium. *τράυματα.*

Neuras. Poterium.

Neuras, quidã Poteriũ vocant: desiccandi absque morsu facultatẽ possidet, adeò vt & neruos incisos glutinare credatur. Radices eius potissimum eiusmodi vim obtinẽt: quin

quin & decoctum earum quidam exhibent iis quibus affecti ſunt nerui.

Nerium, aut Rododaphne.

Nerium aut Rododaphne, notus omnibus frutex: foris quidē illitus digerēdi vim obtinet. Porrò ſi intrò in corpus aſſumatur, perniciosſus ac venenoſus nō tantū hominibus, ſed pleriſque etiam pecoribus eſt.

Nymphea.

Nympheæ tū radix, tum ſemen deſiccādi vim habet citra morſum. Itaq; vētris profluuia cohibet, ſeménq; ſiue per inſomnia, ſiue alio pacto immodicè profluēs retinet. Iuuat porrò etiā dyſentericos. Cęterū nymphea quæ candidā habet radicem, potētioris eſt facultatis, vt & muliebri medeatur ꝓfluuio. Verū & hæc, & ea quoq; quæ atrā habet radicē, ex vino nigro auſtero bibitur. Porrò nonnullā habēt quoq; & abſtergēdi potentiā. Itaq; & alphos ſanāt, & alopecias. Cæterū ad alphos macerātur aqua, ad alopecias, pice liquida. Sed ad hęc aptior eſt ea cuius radix nigra eſt, ſicut ad alia cui' alba.

Xanthium.

XAnthium vocatur etiam phaſganium. Semen digerendi vim obtinet.

Xyris.

Xyris: quidam xyrida: tenuium partiū, attractoriæ, digerēdi, ac nimirū etiā deſiccan

ndi eſt facultatis cùm radix, tum multò
iam amplius fructus qui quidem & vrinã
et, & lienes induratos ſanare poteſt.

Xiphion. Gladiolus.

Xiphij radix, & maximè altera illa quæ
perior eſt, attrahentẽ, digerentem, & de-
cantem ſcilicet facultatẽ etiam poſsidet.

Oe. Sorbus.

Orbus arbor, cuius fructus Græcè ὄα vo
cãtur, & à pleriſq; οὖα* hoc eſt ſorba no- *Add. ἀπὸ τοῦ, v.*
inãtur, adſtringentẽ obtinet qualitatem,
d multò imbecilliorem quàm meſpilus:
oinde ſanè etiam eſui iucũda eſt, minúſ-
ue quàm meſpilus ventrem conſtringens.

Oenos. Vinum.

Vinũ ex ſecundo eſt ordine excalfacien-
um: ſed quod admodũ vetus eſt ex tertio
cut muſtum quod vocãt, ex primo.* Cali- *Add. ordine.*
itati eius proportione reſpondet ſiccitas.

Olynthi. Großi.

Groſsi* acrẽ vim poſsident propter ſuc- *acris ſunt & diſcuſſoriæ facult.*
um totius arboris communem qui illis in-
ſt. Cocti itaque duros tumores diſcutiũt.
rudi verò myrmecias, & thymos eiiciunt.

Oloſtium.

Oloſtiũ deſiccãdi vim habet cũ adſtrictio
ne: quãobrẽ ipſum ad rupta potui exhibẽt.

Olyra.

Olyra mediã tritici & hordei naturã poſ-
ſidet,

ſidet, tam vt nutrimentum, quàm vt medicamentum. Ex illis igitur de iſtis colligito.

Onagron.

Onagron aut onathera, aut onathyris, huius radix arefacta vinoſum quiddam redolet. Sed & facultatis vini eſt maximè.

Onoſma.

Onoſma, vel oſmas, vel phlonitis, vel ononis, ex acri & amara conſtat ſubſtantia: proinde quoque creditur fœtus necare & eiicere, foliis eius in vino potis.

Onobrychis.

Onobrychis rarefaciendi digerendíque vim obtinet: proinde folia eius virẽtis etiãnum, illita ad morem cataplaſmatis, phymata digerunt: arefactæ verò ſi cũ vino bibantur, ſtrangurias ſanant. Quinetiam ſudores elicit cum oleo iuncta.

Ononis.

Ononis radicem habet tertio quadantenus ordine excalfaciẽtẽ. *Radix eius maximè eſt vtilis, habẽs quippam & abſterſoriũ & inciſorium. Itaque nõ tantũ vrinas prouocat, ſed & lapides conſtringit. Eadem facultate & cruſtas *detrahit. Vtuntur porrò ea quoq; & ad dentiũ dolores: collui videlicet eam in oxycrato coctam præcipientes.

Cortex eius.

Add. cito.

Oxos. Acetum.

Acetũ in primo horum cõmentariorum miſta

nistæ esse substãtiæ, nempe frigidæ pariter & calidę, eiúsq; vtriusq; tenuiũ partiũ demõstratũ est. Cæterũ calidã frigida exuperat. Porrò magnã desiccandi facultatẽ obtinet, adeò vt sit tertij ordinis desiccantium iam completi, vtiq; cum validum extiterit.

Ozyacanthos.

Oxyacãthus. Hęc arbor vt piro sylvestri similẽ habet speciẽ, ita & vires nõ dissimiles: quin & ipsi fructus: piri quidẽ sylvestris, *prorsum atq; absolutè amarus est: cæterũ oxyacãthes & tenuium est partiũ, & paulũ quiddã incisiuũ obtinet. Porrò arboris huius fructus, piri sylvestris fructui similis nõ est, verùm myrthis, scilicet rubens & rarus. Habet verò & nucleos. Porrò nõ esus tantum, sed & bibitus affectus omnes fluxionum, quos ῥοώδεις Græci vocant, cohibet. *Vox vnica ἁπλῶς.*

Opus, siue succus.

Opus, siue succus cyrenaïcus quidẽ omnes & caliditate & tenuitate exuperat, ac proinde etiã omniũ maximè ꝑ halitũ digerit: quanquã sanè & reliqui admodũ calidi sunt & spirituosi: siquidẽ plurima eorũ pars essentiæ aëriæ est & igneæ. Porrò cõplures habentur succi. Quauis nanq; radice incisa aut caule, quod ex vulnere crassum ac lentum effluit, succus est: cæterũ specialius, & velut per excellentiam quandã Cyrenaïcũ

ita nuncupant, & Medicum, & Syriacum.

Origanus.

Origanus, heracleotica quidẽ efficacior est onitide: ſed agreſtis, quam quidã Panaces heracliũ, alij Conylem cognominãt, valentior vtraq; eſt. Omnes verò incidẽdi, extenuãdi, exiccandi, calfaciendíq; facultatẽ poſsident: hæcque tertio exceſſu obtinent. Porrò ea quam Tragoriganum appellitãt, aſſumpſit etiam adſtrictionis quippiam.

Orobos. Eruum.

Orobus deſiccat quidem exceſſu ſecũdo intẽſo, calfacit verò primò. Porrò quatenus amaritatis eſt particeps, eaten⁹ ĩcidit, extergit, atq; obſtructiones expedit. Cæterũ ſi ſumatur copioſè, ſanguinẽ per vrinas euocat.

Orobanche. Eruangina.

Orobanche ſiccæ frigidæq; temperaturæ eſt in primo ordine.

Oryza.

Oryza habet adſtrictorium quippiam: quare mediocriter ventrem ſiſtit.

Orchis. Teſticulus canis.

Orchis, nũcupatur & herba hæc Cynos orchis. Radici eius bulboſæ ac geminæ vis ineſt, humida & calida, ac guſtantibus dulciuſcula eſt. Cæterũ maior radix multã videtur habere humiditatẽ excremẽtitiã, & flatuoſam: quapropter epota venerẽ excitat

at. Altera verò, minor videlicet, ecõtra, ni-
nirum admodum elaborata: vt ſit eius tem
eramentum ad calidius & ſiccius vergẽs.
taq; hæc radix tantum abeſt vt ad coïtum
timulet, vt etiam planè contrà cohibeat ac
eprimat. Eduntur bulborum more toſtæ.

Orchis. *Serapias.*

Orchis, quẽ & Serapiada nũcupãt, ſiccio
rẽ facultatẽ obtinet quàm vt primi ordinis
haberi mereatur, quocircà nec perinde ad
venerem accõmodus eſt. Oedemata illitus
diſcutit, vlcera ſordida expurgat, herpetes
ſanat. Siccatus multò amplius deſiccat. Nã
& putreſcentia contumaciáq; vlcera ſanita
ti reſtitui: quippe cùm & ſubadſtringẽs ſit,
ac proinde etiã vẽtrem ex vino potus ſiſtit.

Oſiris.

Oſiridi herbæ, ex qua fiunt & *cacore-
mata, amara ineſt qualitas, & obſtructio-
nes expediendi facultas. Quare & in ioci-
nore conſiſtentes adiuuat obſtructiones.

Mendosè puto κακορήματα pro κορήματα, quod ſcopas interpretãtur ſapore & virib. ſimilis.

Pancration.

PAncration. Radix huius ſcillæ* ſimilem
guſtum refert. Quare ea quidem pro
ſcilla, ſi ea non adſit, vtuntur: efficit enim
omnia in genere quidem ſimiliter, ſed lon-
gè imbecillius.

Paliurus.

Paliuri folia & radix adeò nõ obſcuram

habent adstringendi facultatem, vt & ventrem fluentem cohibeant: adeóq; digerũt, vt & phymata curent, quæ quidẽ non admodum phlegmonode sunt & calida. Fructus porrò tantam obtinet incidendi vim, vt & calculos vesicæ cõminuat, & pectoris pulmonísq; excretionibus auxilietur.

Papyrus.

Papyrus ipsa quidẽ per se in vsum medicinalem haud ingreditur. At macerata aut vsta vtilis efficitur. Igitur oxycrato vinóve macerata recentia vlcera glutinat maximè in circulum circumposita. Verùm hîc quidẽ est ceu materia quæ medicamina sanantia accipiat: at vbi vsta fuerit, medicamẽ est exiccatorium velut & chartæ cõbustæ cinis nisi quatenus infirmior est quàm papyri.

Panax Heraclæum.

Panaces Heraclæũ. Ex hoc fit vocat' opopanax, radicibus eius & caulibus scilicet excisis. Porrò opopanax ipse longè est ad plurimos vsus aptissimus, vtpote excalfaciens, emolliens, & digerens: ponátq; ipsum quispiam in calfaciendo tertij ordinis, in desiccando verò secũdi. Cortex radicis exiccatoriũ simul & excalfactoriũ est medicamẽtũ: sed minus quàm succus. Quin & nonnullã habet abstergẽdi facultatẽ. Quare eo quoque vtimur & ad * nuda ossiũ, & ad vlcera mali

*ossa denudata.

naligna & cõtumacia. Sufficiẽter enim ta-
lia carnẽ procreãt, ſcilicet abſtergẽdo ſimul
ac deſiccãdo, nec ita magnopere calfaciẽdo
quæ omnia ad carnẽ generandã neceſſaria
ſunt, velut in libris De curãdi ratiõe, oſtẽdi
mus. Fructus calidus & ipſe eſt, ac mẽſibus
mouẽdis medicamẽ accommodũ. Cæterũ
neſcio quo pacto nũc fere omnes ex more
nõ panaces, ſed panaca herbã hanc vocitẽt.

Panaces Aſclepeum.

Panaces Aſclepeum minus eſt calidũ ſu-
prà dicto panace: quamobrẽ *floribus eius *Deeſt eo &c.*
& ſemine melli miſtis, ad vlcera, phymata,
& phagedænas vtuntur.

Panax Chearoneum.

Panaces Cheroneum & ipſum ſimilem
prædicto facultatem poſsidet.

Paronychia.

Parochynia ab effectu nominata eſt: ſa-
nat enim paronychias: vt & refert Dioſco-
rides, fauos quoq;. Vis eius eſt tenuiũ par-
tium, & exiccatoria, morſu vacans. Talia
enim ſint oportet quæ paronychias ſanant.
Porrò ſatis cõſtat tale eſſe idoneũ ad dige-
rẽdos affectus omnes qui digeri poſtulant.
Talia enim ſunt quæ cùm ex tertio ſint or-
dine excalfacientium & deſiccantium, ve-
lut & hoc, eſſentiæ inſuper ſubtilis ſunt.

Pentaphyllum.

Pētaphylli radix desiccat vehemēter, minimū verò acris est: quare multo est vsui velut alia quoq; omnia quæ cùm sint tenuiū partiū, citra morsum desiccāt. Est enim hęc radix desiccatoria ex tertio quodammodo ordine, minimū habēs euidētis caliditatis.

Peplos.

Peplos quidā verò mecona aphrode, & hic* frutex succum habet similē tithymallis, cùm in aliis, tum quia purgat ceu illi.

diminu.

Peplium.

Peplium, & hic quoq; fruticulus succū obtinet sicut tithymalli, nascitúrq; plerūq; ad mare, radicem habens superuacuam, vt & peplos: succum verò validum, non tamē admodum vtilem: sed semen vtile est & flatuosum, similiter semini pepli purgans.

Peperi. *Piper.*

Piperis radix vires costo similes potissimū obtinet. Porrò fructus eius nuper quidē admodū germinantis, longum piper est: quare etiā maturo humidius est, humiditatis eius indiciū est, quòd facilè repositū perforetur, ac non protinus mordicet, sed pòst paulò incipiat, verū plusculū duret. Porrò fruct⁹ qui velut omphax est, piper albū est, nigro quidem acrius. Nam illud iam quasi superassatum est, & superexiccatū. Verùm vtrūq; valenter tum excalfacit, tū desiccat.

Persea

Persea.

Perseæ folia adstringentem vim modicè participant, adeò vt queant etiam nonnunquam vtiliter sanguinis eruptione affectis partibus imponi.

Periclymenos. *Volucrum maius.*

Periclymeni tum fructus vtilis est tũ folia, adeò vehemẽter incidẽtis pariter & excalfacientis facultatis, vt si plusculũ bibantur, vrinã sanguinolentam efficiant, principio quidem vrinã duntaxat, mouentia: porrò foris cũ oleo illita excalfaciunt. Iuuant & lienosos & difficulter spirantes. Competens potionis mensura est drachmæ vnius cum vino. Porrò desiccat quoque semen: & quidã aiunt, si copiosius bibatur, sterilitatem bibentibus afferre. Sed & sunt qui certum dierum numerum ad talem potionem præfiniunt, vt Dioscorides, qui septem & triginta eos tradi refert. Hic etiam vrinam cruentam reddi à sexto die memorat.

Peristereon.

Peristereon. Appellata est inde adeò, quòd in ea peristerę, hoc est colũbę versentur. Vim habet hactenus desiccantem, vt vulnera conglutinet.

Petasites.

Petasites ex tertio est ordine desiccantium. Quamobrem ad cacoëthe & phage-

ca vtuntur. dænica vlcera*eam adhibent.

Petroſelinum.

Petroſelini ſemen maximè vſui eſt, cùm tota etiã herba vnà cum radice ſimilẽ, ſed imbecilliorem facultatẽ ſortiatur. Eſt autẽ vt guſtu acre cũ amaritudine, ſic & in operibus calidum, vnà cum incidendi effectu. Hinc mẽſes & vrinas affatim prouocat. Eſt & aphyſon, hoc eſt flatus diſcutiens. Fuerit itaque & ipſum tertij ordinis tum excalfacientiũ, tum deſiccantium. Porrò Cilices, id modò petroſelinon appellant, quod natum eſt in Amano. Sed id ſmyrnium potius fuerit, quàm petroſelinon. Non tamẽ ita multum à petroſelini viribus abeſt.

Peucedanum.

Peucedani radice quidẽ maximè, ſed tamen etiã ſucco & liquore vtimur. Sunt autem omnia hæc eiuſdem ſpecie facultatis, ſed valentior ſuccus, admodum excalfaciẽs & digerens: quare affectibus omnibus circa neruos conſiſtentibus conuenire creditur, tum morbis in pulmone thoracéq; ex craſſitudine & viſcoſitate humorũ prouenientibus. Atq; intrò quidẽ in corpus ſumptus, ſed tamẽ etiã olfactu prodeſt. Porrò quòd incidat & extenuet, ſæpe etiam dentiũ perforatorum dolores cauitati impoſitus protinus ſedauit, quia videlicet tenuiũ eſt partium

ium, & excalfactorius. Quinetiam lienes induratos iuuat, nempe incidendo, digerē-do atq; extenuando craſſos humores: ſed & radice ad hæc vti liceat, quę & ſquamas celerrimè ab oſsibus* detrahit, quia videlicet validè deſiccat, minus tamen quàm ſuccus excalfaciens. Et vlceribus cõtumacibus remedium eſt optimum arida illita: ipſa enim expurgat, carnem inducit, & ad cicatricem perducit: excalfaciens quidem ordine ſecundo iam completo, deſiccans verò tertio iam quodammodo incipiente.

al. diſpa-rat.

Perganon. *Ruta.*

Ruta agreſtis ex quarto eſt ordine excalfacientiũ & ſiccantium: domeſtica verò ex tertio. Eſt autem non ſolũ guſtu acri, ſed & amaro. Ex quo ſanè etiam digerere atq; incidere craſſos lentóſq; humores poteſt. Ob eã vim & vrinas mouet. Quin & tenuiũ eſt partiũ flatúſq; extinguit. Quare ad inflãmationes cõpetit, ac veneris appetitum cohibet, digerítque atq; exiccat ſanè ſtrenuè: eſt enim eorum ex numero medicamentorum quæ valenter deſiccant. Porrò quod ſuperius moly* & baſanũ nominari diximus, & ipſum vtique fuerit ruta ſylueſtris.

περὶ βα-σάν.

Piſſa. *Pix.*

Pix ſicca qdē deſiccat & excalfacit ſecũdo à mediocribus ſiue ſymmetris exceſſu:

ac plus desiccare potest quàm excalfacere. Humida verò ecõtra, plus videlicet calfacit quàm desiccat: habétq; nõnullam partium tenuitatem quo & asthmaticos & purulentos adiuuat. Satis est autem cyathi linxisse mensuram melli mistæ. Sed & abstergendi quandam vim habẽt, atq; cõcoquendi digerendiq́; : veluti & in gustu leuem amaritatem & acrimoniam. Sic leprosos vngues eximunt mistę cum cera, lichenásque detergũt: concoquunt item duros & crudos tumores omnes cataplasmatis inditæ. Ad ea omnia humida valẽtior est. Arida verò pix tametsi ad hæc quidẽ deterior est, glutinandis tamen vulneribus magis congruit. Ex his itaque clarum est, humidæ pici calidam humiditatem affatim esse admistam.

Pisselæum.

Pisselæũ ex humida pice efficitur, genere quidem illi simile, sed essentię tenuioris. 2

Pistacium.

Pistaciũ, in Syria vbertim hæc plãta nascitur. Fructus eius quodãmodo tenuioris essentiæ est, subamarũ quid & odoratũ habẽs: obstructiones itaq; liberat, sed maximè iecoris, verũtamẽ etiã thoracis, pulmonisq́;.

Pityides.

[L]eg. pino [r]um. Pityides, nominatur ita fructus pityων, hoc est* picearum. At quidam per abusum simi

similiter quoq; * pini fructum nuncupant. *piceæ.*
Mistam vim obtinent, vtpote adstringẽtes,
& acrimoniam quandam cum amaritate
possidentes: quamobrem thoracis pulmo-
nisq; expuitionibus conferunt.

Pitys. *Pinus.*

*Piceæ cortex vincentẽ habet facultatẽ *pini cor-*
adstrictoriã, vsqueadeò vt & intertrigines *tex.*
*bellissimè sanet, & ventrẽ potus sistat, sed *Add. ca-*
& ambusta cicatrice includit. Porrò *tedæ *taplasm.*
cortex illi adsimilis est, sed viribus tamen *impositus.*
moderatiorib⁹. In foliis arboris vtriusq;, vt *piceæ.*
quę multò sunt cortice humidiora, vis inest
vlcerum glutinatoria. In cono, quãquã his
similis sit, validior tamẽ facultas est tum in
cortice, tum in foliis, adeò vt dictorũ nihil
probè efficere queat, verùm molestam quã-
piã habeat mordacitatẽ. Porrò fuligo quæ
ex dictis colligitur, *ad pilos superciliorum *ad palpe-*
accommoda est, itémq; ad angulos oculo- *brarũ de-*
rum *erosos, lippientes, ac lachrymantes. *fluuia.*
Deest lu-

Pityusa.

Pityusa, & hanc quidam speciem putant *sciosos.*
esse tithymalli, quòd succum habeat vt illi,
quódq; similiter illis purget: cæteráq; om-
nia viribus illis est adsimilis.

Platanus.

Platanus humidioris frigidiorísq; essen-
tię est, nõ ita multò quã symmetra. Proinde
folia

folia viridia trita & illita, nõ obſcurè phlegmonas naſcẽtes adiuuant. Cortex autẽ & pilulæ magis deſiccantem vim obtinent, vt ille quidẽ in aceto coctus ad dentium adhibeatur dolores, pilulæ verò cum adipe ad vlcera ambuſta. Sunt autẽ qui cortice cõbuſto medicamen deſiccatoriũ & abſterſoriũ efficiũt, vt cũ aqua lepras ſanet: per ſeſe autem illitum, ob humorem nimiũ vlcera vetera & ſordida. Vitãdus eſt puluis foliis arboris inſidens: alioqui ſi ſpiritu attrahatur, arteriã offendit, valẽter deſiccãs & exaſperans, vocémq; lędit, ſicut ſanè etiã viſum & auditum, ſi in oculos aut aures inciderit.

Polygonon. *Seminalis.*

Polygonõ vti adſtrictionẽ quandã obtinet, ita ſanè vincit in eo aqueũ frigidum: vt videlicet ſecundi ſit ordinis medicaminum refrigerantiũ, aut etiã quodãmodo in initio tertij, proinde ſanè quibus ſtomachus æſtu feruet, foris frigidũ illitũ prodeſt, velut etiã eryſipelata & calidas phlegmonas iuuat. Porrò tale cùm ſit, & fluxiones repercutit & hac ratione videtur eſſe exiccatoriũ. Quare cùm herpetum, tum vlcerũ, tum aliorum bonũ eſt remediũ, tum etiã efficaciſsimũ in inflãmatis partibus. Eſt & cruentorum vulnerũ glutinatorium. Sed & aurium vlceribus prodeſt. Ac ſi vel plurimum

nsit puris, hoc tamẽ etiã desiccat. Easdẽ ob facultates sistit profluuiũ muliebre, ac dysenteriã & sanguinis eiectiões, & vndecũq; aliũde immoderatius quippiã feratur. Refert Dioscorides, ꝙ & vrinã prouocet exhibitũ stillicidio seu stranguria affectis: nõ tamẽ exactè dispositione discriminat, in qua ipsam dari expediat. Porrò mas ad omnia dicta quàm fœmina validioris est effectus.

Polygalon.

Polygalon modicè austera folia obtinet: videntur autẽ si bibãtur, lac generare. Itaque superauerit in eo calidum ac humidũ.

Polygonatum.

Polygonatum mistam habet tũ facultatem, tum qualitatẽ: habet enim adstrictionis pariter & acrimoniæ * quippiam, * nec non fastidiosam quandam amaritatem explicatu difficilem. Quocircà nec admodũ est vsui, sed tantum quòd radicem eius quidam vulneribus illinunt. Sunt etiã qui næuos in facie illo detergant.

Deest & amaritu. & indicibile cuiusdam insuauita.

Polemonium.

Polemonium, quidã philæterium, quidã (velut Cappadoces) chiliodynamõ: tenuiũ partium est, & desiccandi vim obtinet: quãobrem quidam radicem eius cum vino ad ischiadicos, dysenteriam, lienémque induratum potui exhibent.

Pol

Polium.

Polium amarũ est gustantibus, & modicè acre: obstructione itaque liberat viscera omnia, vrinámque & menses ciet: ac viride etiámnum magna vulnera glutinat, & maximè species eius fruticosa: aridum cũ fuerit rebellia vlcera sanat illitum: & magis hoc præstat quod minus est.

Polium minus.

Poliũ minus, quo etiã vtimur ad antidotos: nã & acrius & amarius est hoc quã maius, adeò vt ex tertio sit ordine desiccantiũ, ex secundo autem completo excalfaciẽtiũ.

Polycnemon.

Polycnemon desiccat & excalfacit secũdo excessu. Itaq; & ipsum *vlcera glutinat.

vulnerũ est glutinator.

Potamogeton.

Potamogeton adstringit & refrigerat similiter polygono, sed essentia eius crassior quàm polygoni est.

Polypodium.

Polypodiũ dulcẽ simul & austerã habet vincentem qualitatẽ: vt facultatis sit admodum quidẽ desiccãtis, citra morsum tamẽ.

Prasium. *Marrubium.*

Prasium sicut gustu amarũ est, ita si quis vtatur, cõueniẽtẽ huic sapori actionẽ possidet, iecur ac lienem obstructione liberãs, & thoracẽ pulmonémq; expurgans: ac mẽses

promouēs, ſed & illitū detergit ac digerit:
onátq; ipſum quiſpiā in caliditate quidē
ſecūdi ordinis iam completi:in ſiccitate ter
tij medij aut completi. Succo eius*ad aciei *ad viſus acumen.*
oculorū claritatē vtuntur cū melle. Quin-
etiam & per nares aurigenem purgāt, & ad
aurium dolores inueteratos adhibēt, vtiq;
in quibus obſtructionē diſiicere, meatúm-
que ipſum & ramos meningum ſeu mem-
branarum expurgare eſt vſus.

Propolis.

Propolis extergētis nō itavalētis eſt facul
tatis, cæterū admodū valēter attrahētis:eſt
enim eſsētia tenui. porrò excalfacit receſſu
ſecūdo iā cōpleto,aut certè tertio incipiēte.

Ptarmice.

Ptarmices flores quidā ciēdę ſternutatio
nis vim obtinēt:vnde & herbæ nomē obue
nit. Totus autē frutex [ſi cōtundatur viri- *Hæc ex vet. trāſlatio.in Græc. nō habetur.*
dis]ſugillata, & reliquas ecchymoſęs dige-
rit:eſt enim tēperies eius calida & ſicca,viri
dis etiámnum ordine ſecūdo,ſiccatę tertio.

Ptelea. *Vlmus.*

Vlmi foliis quandoq; recens vulnus glu
tinauimus, cōfidentes adſtringentē pariter
& abſtergētem ineſſe illis facultatem. Cor-
tex amplius etiā ſubamarus eſt & adſtricto
rius. Itaq; cum aceto & lepram ſanat. Por-
rò viridis etiámnū ac recens ſi vulneribus

vinculi vice circunligetur, ea glutinare potest. Radices eandẽ vim obtinent: nã & decocto earum quidã perfundunt fracturas, quæ topho siue callo inducto opus habent.

Pteris. Filix. Thelypteris.

Filix radicẽ habet maximè vtilem: latũ enim lumbricum interficit, siquis eã *quatuor drachmis in melicrato ebibat. Ad eũdem modũm partũ viuũ quidẽ necare, mortuum autẽ eiicere mirum non est. Est enim amara, paulum habens adstrictionis. Quãobrem vlceribus imposita vim habet valenter desiccandi: non tamẽ mordax est. Similem ei vim habet Thelypteris nominata.

4. drachmarum pondere.

Pycnocomum.

Pycnocomi radix, fructus, folia, oĩa digerẽdi attrahendíq; habent fucultatẽ, vtpote quę & gustu sunt acria: folia itaq; phymata & furũculos discutiũt, fructus valẽtior est: & hæc quidẽ efficere potest mistus alicui digerentiũ cataplasmatũ, cuiusmodi est quod ex hordeacea farina cõficitur: palos & alia id genus infixa ad extimã cutẽ elicit. Porrò radix ad supradicta quidẽ deterior est & infirmior, cæterũ bilem flauam expurgat.

Pyrethron.

Pyrethri radice potissimè vtimur causticã vrentẽmve facultatẽ obtinẽte, qua vtiq; etiã *dentes refrigeratos mitigat, & ad rigores

[...]lentium [...]frigera. [...]lores le-

gores

gores ante periodum cum oleo confricatur. Ad hæc ſtupidos, quoque quos ναρκώδεις vocant, & reſolutos adiuuat.

Pyros. Triticum.

Triticum vt alimentũ quidem quam habeat naturam, non eſt huius inſtituti exponere: vt medicamentum verò foris impoſitum, primi eſt ordinis excalfacientiũ: nõ tamen nec reſiccare; nec refrigerare manifeſtò poteſt, habet verò etiam quiddam lentoris, obſtruentíſq; naturæ. Porrò quod ex eo cõficitur amylum, eo tum frigidius eſt, tum ſiccius. Quod verò ex pane fit cataplaſma, vim habet magis digerẽtẽ quàm quod ex tritico: nimirũ cùm & ſalem, & fermentum panis adiuncta habeat; quippe cùm fermentum vim habeat attrahendi digerendíque ea quæ in alto reſident.

Rhamnus.

RHamnus deſiccat & digerit exceſſu ſecũdo, refrigerat in primo cõpleto, aut ſecũdo incipiente: proinde herpetes ſanat, & eryſipelata non magnopere calida. Cæterùm ad hæc teneris vtendũ eſt foliis.

Raphanis. Radicula.

Raphanis excalfacit q̃dẽ exceſſu tertio, deſiccat verò ſecũdo: agreſtis autẽ in vtroq; efficacior eſt. Quin & ſemẽ ipſum plãta efficacius eſt. Facultas ei ineſt digerẽdi. Itaque

ad sugillata, & alia id genus liuida ob talem facultatem accommoda existunt.

Rheum. *Rha.*

Rheum, quidã id Rha nuncupant: mistã habet tum temperaturã, tũ facultatem: habet enim quiddã terrestre frigidũ, ceu indicio est adstrictio: & adiũcta est quædã * caliditas: siquidẽ si plusculũ mãdatur, subacre conspicitur. Quinetiã aëreæ cuiusdã substãtiæ subtilis est particeps. quod indicat, tũ laxitas, tum leuitas: verùm * & opera: ob id enim * non tãtùm conuulsis, sed & ruptis & orthopnœæ prodest: Sic quoq; liuentia & lichenas sanat illitũ cũ aceto. Porrò quòd adstrictionis opera haud instrenua sunt, hinc discere liceat, quod sanguinẽ expuentibus, cœliacis, & disentericis conferat: nec enim reluctatur terrestri frigido tenue aẽreum, imò eò quòd deducat, & in altum perducat valentioris effectus causa existit.

illi.

Ad minimè.

Add. licet adstringens, tamen.

Rhetinæ. *Resinæ.*

Resinę omnes desiccãt & excalfaciũt. Cæterùm inter se discrepant: quòd plus ac minus habeãt in gustu quidẽ acrimoniæ in facultate verò caliditatis: tũ quòd aliæ plus, alię min' sortitę sunt partiũ tenuitatis: prętereà quòd nõnullę adstrictiõis sunt participes, alię nequaquã. Primas meruit omniũ nõ iniuriâ lẽtiscina. Eã vocãt mastichẽ. Nã

præt

præterquam ꝙ paucula ei adeſt adſtrictio, adeò vt ſtomachi vẽtriſq́;, & iecoris imbecillitatibus, & phlegmonis conueniat, inſuper illi ineſt mordacitate vacans deſiccatio. Minimũ enim acris eſt & maximè tenuiũ partiũ. Inter alias præfertur terebinthina, manifeſtã quidẽ, nõ tamen ſimiliter atque maſtiche adſtrictionẽ poſsidẽs: cæterùm adiunctam habet amaritudinẽ quandam, per quam magis etiam quàm maſtiche digerit. Ob eandem qualitatem ineſt & abſterſio, tanta quidẽ, vt & pſoras ſanet. Quinetiam quæ in profundo reſidẽt, cæteris reſinis magis attrahit, nimirũ cũ illis maiorẽ habeat partiũ tenuitatẽ. Attamẽ *pinea, & hac etiã magis ſtrobilina, acriores quidẽ ea ſunt, ſed nõ magis tamẽ digerũt neq; attrahũt. Mediæ inter has ſunt *picea & abietina: acriores quidem quã terebinthina, minus tamẽ quàm aut *pinea, aut ſtrobilitia. Habet porrò etiam emolliens quiddam terebinthina. Secundum locum habet in emolliendo lentiſcina, ſicut & cypariſsina acrimoniæ.

picea. *pinea.* *picea.*

Rhodos. *Roſa.*

Roſarũ vis atq; facultas ſuperioribus libris pluribus verbis expoſita eſt, nẽpè quòd ex aquea ſubſtãtia calida miſta duab⁹ aliis qualitatibus, adſtringenti videlicet & amaræ, compoſita ſit. Quinetiam cuius ſit natu

ræ vtraq;, amara ſcilicet & adſtringens: in horũ commẽtariorũ quarto declarauimus. Flos earum magis etiam ipſis roſis adſtringit, ac proinde ſanè etiam exiccatorius eſt.

Rhodia rhiza. *Radix Rhodia.*

Rhodia radix ea videlicet quæ in Macedonia naſcitur, tenuiũ partiũ, & digerẽtis eſt facultatis. In calefaciẽdo verò ſecũdi ordinis cẽſenda eſt, aut certè tertij incipiẽtis.

Rhododaphne.

Rhododaphne tota ſua eſſentia venenũ eſt, nec tantùm hominibus, ſed pleriſque pecoribus. At temperie ſanè tertij eſt ordinis excalfacientium, incipientis vtique, primi autem deſiccantium.

Rhœa. *Malum granatum, ſiue punicum.*

Malũ granatũ omne adſtringẽtẽ qualitatẽ obtinet, nõ tamẽ in omnib⁹ ea exuperat. Sũt enim inter ea quędã acida, quędã plus dulcia quàm auſtera. & ſanè quę ab vnoquoque eorũ procedit vtilitas, ſecũdũ vincentẽ eueniat qualitatẽ neceſſe eſt. Dictũ autẽ in quarto horũ cõmentariorũ eſt ſuper dulci ſapore, auſtero, & acido. Itaq; ex illis de malorum punicorũ differẽtia liceat colligere. Porrò ſucci ipſius acini tũ adſtringẽtiores, tũ exiccãtiores ſunt, his etiã magis putamina: vocãtur autẽ Sidia. Adſimilẽ illis vim habẽt cytini: [ſic enim eorũ appellant flores.]

Rhu

Rhus.

Rhus fruticoſa planta adſtringit, deſiccat. Nam & * coriarij ad deſiccandũ & adſtringendum * planta vtuntur: ac proinde βυρσοδεψικὴ Græcè, (Latinè Excoriaria) appellata eſt. Porrò medicis in vſu ſunt in primis fructus eius & ſuccus multum auſteræ qualitatis. Conſentaneus eſt vſus particularis ipſi guſtus ſenſui. Fuerit itaque & hoc medicamen ex tertio ordine exiccantium, ex ſecundo verò refrigerantium.

coriarÿ tinctores. Add. τὰ δέρματα.

Rhypos. *Sordes.*

Sordes in gymnaſiorũ ſtatuis, in quibus largũ oleũ inhęret, digerẽdi emolliẽdíque vim obtinet: In palæſtris aũt, quãtũ accepit pulueris tantũ etiã diuerſa eſt. Hãc ſordem πάτον Græci vocãt. Prior cruda phymata digerit: ſecũda optimũ eſt phlegmones mamillarũ remediũ. Siqdẽ feruorẽ earũ veluti igneũ extinguit, & quod affluit repellit: deniq; & qđ cõtinetur halitu digerit. Cõſtat enim ex puluere, oleo, ſorde humana, & ſudore: Ac puluis quidẽ emplaſticã vim habet, & refrigeratoriã, repercuſſoriámq;: oleũ verò emollit: porrò ſudor & ſordes digerẽtia ſunt. Cæterùm quæ à ſtatuis corraditur cùm puluerẽ nõ habeat, & ab ære æruginem quandã ſumpſerit, nõ iniuria acrior eſt: porrò huius mẽtionem modò fecimus,

*quòd maxima ſui parte ex planta origině ſortiatur. Sed & vbi de iis quæ ab animalibus proueniũt, verba faciemus, eius tũ quoque meminiſſe neceſſe erit propter ſudoré.

plur. in ſe hab. oleoſa ſubſt. ex planta originẽ habentis.

Sagapenum.

SAgapenũ liquor eſt calidus, & tenuium partium, ſicut & alij liquores. Sed & abſterſionem quandam poſsidet, qua oculorũ cicatrices expurgat atq; extenuat. Quin & ſuffuſionibus & hebetudinibus oculorum, quæ ob humorũ proueniũt craſsitiem, non malum eſt medicamẽtum. At ipſa planta ex qua prouenit, ferulæ aſsimilis, imbecilla & inutilis eſt. Sanè ipſa primum ſapapenũ appellatur. At liquor eius abuſiuè hoc nomẽ obtinet, ceu alia quoque multa ex nominis defectu per abuſum nuncupamus. Perfectius nanque foret ipſum cognominare nõ ſagapenum, ſed ſagapeni ſuccum.

Sampſycon. Maiurana.

Sampſycon tenuium partium, & digerentis eſt facultatis: deſiccat enim & excalfacit ordine tertio.

Saprotes Xylwn. Caries lignorum.

Caries lignorũ & maximè eorũ quæ adſtrictionẽ ſimul habẽt & abſterſionẽ, velut vlmus, expurgat implétq; vlcera humida.

Sarcocolla.

Sarcocolla lachryma eſt arboris perſicę: mi

nistã vim habet ex emplastica quadã substãtia, & paucula amara: itaq; citra morsum desiccat, ac proinde glutinare* vlcera valet. φάυματα.

Satyrium. Triphyllon.

Satyriũ aut Triphyllum humidũ & calidum temperaturâ est: quamobrem gustu quoque apparet dulce. Attamen recrementitiam & flatuosam humiditatem possidet. Quocircà ad venerem incitat. Hæc verò & herbę ipsius radix præstare potest. Porrò vt quidam aiunt, ex vino nigro austero potũ sanat opisthotonon.

Selinon. Apium.

Selinũ vsqueadeò calidũ est, vt & vrinas & mẽses cieat. flatus quoq; discutit, & magis semẽ quàm herba ipsa, sed & oreoselini & hipposelini similis vis est: verùm hipposelinon imbecillius est, oreoselinon valẽtius.

Seris. Cichorium.

Seris holus est subamarũ, & magis quod agreste est, quod ob id ipsum picrida, hoc est amarã quidã nuncupãt, quidã verò cichorium appellant. Est autem ea siccæ frigidæq; tẽperaturæ, vtrunq; *secundo excessu. *primo.* porrò domestica magis etiã quàm agrestis refrigerat. Sed & humiditatis multæ admistio siccitatem extinguit: verùm vtraq; adstringentis qualitatis est particeps, velut & chondrilæ: nam & ipsa est sereos species.

Seriphum.

Seriphũ, dictũ ſanè de hoc eſt & in ſexto libro in ſermone De abſinthio. Eſt enim abſinthio tũ ſpecie, tũ guſtu ſimile: attamẽ diſcrepat, guſtu quidẽ, quandoquidẽ non æquè vt illud adſtringat, plúſq; excalfaciat amaritatémq; quandam cum ſalſedine reſi-
Deeſt tũ facultat. piat: tũ * quòd ſtomacho infeſtũ ſit, magíſq; abſinthio lumbricos necet, ſiue foris impoſitum, ſiue intrò in corpus aſſumptum. Et ſanè calfacere ipſum in ſecundo ordine intenſo cenſendum eſt, exiccare in tertio.

Seſeli.

Seſeli, & radix quidẽ, ſed & fructus vſq; adeò excalfacit, vt admodũ vrinã mouere
Add. medicam. queat. Sed & * tenuium eſt partium, vt & comitiali morbo & orthopnœis competat.

Seſamon.

Seſamon non parum in ſe cõtinet viſcoſum & pingue: quare emplaſticũ eſt & emolliens, ac modicè calidum. Eiuſdem faculta-
Deeſt ex tis eſt quod * conficitur oleum: & herbæ quoque decoctum ſimilem vim obtinet.

Seſamoïdes.

Seſamoïdes magnum, quod & anticyricos helleboros appellatũ eſt propterea videlicet quia ſemen eius vt helleborus expurgat: hoc & reliqua facultate helleboro ſimile eſt. Nam & in abſtergendo, excalfaciendo

), deſiccandóq;, ſimilem illi vim obtinet.

Seſamoïdes album.

Seſamoïdis albi ſemen nonnullam item
maram qualitatẽ cõtinet: ſed multũ ama-
um eſt: excalfacit itaq;, rũpit, & extergit.

Sideritis

Sideritis habet quidẽ etiam abſtergendi
uãdam facultatem, ſed plurima eius pars
umida eſt, & mediocriter frigida: paucula
erò ineſt adſtrictio: quare phlegmonẽ ſe-
at & glutinat. Quidam etiã vocant Achil
eon Sideritin, quæ propoſitæ quidẽ, quod
d iam dicta attinet, viribus eſt nõ diſsimi-
ibus, cęterùm adſtrictione exuperat: quare
d ſanguinis eruptiones, dyſenterias, &
muliebre profluuium congruit.

Sicyos. *Cucumis.*

Cucumis eſculẽtus, pepon quidẽ, hoc eſt
maturus, tenuioris eſſentiæ eſt: *qui imma- *qui verò*
turus eſt, craſsioris. Sed & abſtergẽdi & in- *nõ eſt eiuſ*
cidẽdi facultas eis ineſt: quare & vrinã mo- *modi.*
uent, & corpus ſplendidũ reddũt, ac magis
quoq; ſi quis ſemine arefacto cõtusóq; atq;
cribrato vice pulueris abſterſorij, ſiue ῥύμμα
τ☉ vtatur. Superat ĩ eis humida frigidáq;
tẽperies, nõ tamẽ magnopere, ſed quaſi in
ſecundo cẽſetur ordine. Attamẽ ſi quis aut
ſemẽ, aut radicẽ arefaciat, haud ampli⁹ hu-
midæ fuerit naturæ, ſed iã deſiccãtis ídq; in

primo quodãmodo ordine aut etiã secũdo: sed incipiente. Est & in istis maior abstergẽdi facultas, quàm in fructus ipsius carne.

Sicyos agrios. Cucumis agrestis.

Cucumeris agrestis tũ fructus ipsius succus, quẽ vocant elateriũ, tum non minimè radicis & foliorum ad medicationes perutilis est. Elaterium itaq; mẽses ciet, & fœtum interimit appositum, ceu alia omnia amara & subtiliũ partiũ, maximè si quam habeant caliditatẽ, velut nimirũ elateriũ: summè siquidẽ amarũ est, leuiter calidũ: vt ex secundo sit ordine excalfaciẽtiũ: porrò tale protinus quoq; digerẽdi vim possidet. Sic igitur eo angina laborãtes inungũt quidã cũ melle aut oleo vetere. Bonum itẽ est regio morbo affectis fusum cum lacte in nares. Sed & dolores capitis sanat hoc vsu. Atque elaterium quidem eiusmodi est. At radicis succus, vt & foliorũ, licet elaterio similem vim habeat, imbecilliorem tamen. Sed & ipsa radix adsimilem facultatem possidet: abstergit nanque digerit, atque emollit. Porrò cortex ea potentius desiccat.

Silphium. Laserpitium.

succus. Silphij* liquor calidissimus est: verũenim uerò & folia, & caulis, & radix sat strenuè excalfaciunt. Sed omnia flatulentæ magis essentiæ sunt, ac proinde coctu difficilia:

foris

oris tamen imposita corpori efficaciora &
omniũ potissimũ*liquor,admodũ trahen- ὀπὸς.
tem facultatem possidens. Attamẽ & excre
centias amolliendi,& liquãdi vim quandã
propter propositam temperiem obtinet.

*Sison. al. Sinon.

Sison calidus & subamarus gustu est:qua
re &vrinã mouet,& cõcoquit,mẽsésq; ꝓuo
cat omnésq; viscerũ obstructiones expedit.

Sion.

Sion quantum gustu odororatũ est, tan
tum etiam excalsacientis facultatis est par-
ticeps. Sed & digerit, & vrinam mouet, &
calculos renum frangit, & menses euocat.

Sisaron.

Sisari radix cocta stomacho grata est, &
vrinam mouet, secũdo ordine excalfaciẽs,
adiectam habens amaritatem quandam
cum leuicula adstrictione.

Sisymbrium.

Sisymbrium tenuium partium, digeren
tis excalfacientis, & resiccantis facultatis
est,& temperaturæ in tertio ordine. Sed &
semen eius tenium partium est,& calidum.
Quocircà ipsum quidam cũ vino exhibent
singultientibus,& tormina patientibus.

Sisymbrium.

Sisymbrium,quod quidam cardaminen
vocant,quandoquidem cardamomo simile
quiddam

quiddam gustu pręfert: cùm siccum est, tertij est ordinis excalfacientium & desiccantium: cùm humidum & viride, secundi.

Scandix.

Scandix ex agrestium olerũ genere est, subacre & amarum, adeò vt in siccando & excalfaciendo aut secundi ordinis intensi [aut tertij incipiẽtis] vrinam valenter ciet, & viscera obstructione liberat, ex dictis qualitatibus constans.

[*Hæc Græ. nusquam.*

Scilla.

Scilla admodum incidẽtem facultatem obtinet, nõ tamen admodum calidam. Sed secundum hoc eam quispiam secundi ordinis censeat excalfaciẽtium. Præstat autem aut assam, aut elixam sumere: sic enim virium eius vehementia exoluitur.

Scolymus.

Scolymi radix copiosam vrinã graueolentem elicit, si quis eam in vino coctam bibat: ac proinde graueolentiã sanat tũ alarum, tũ totius corporis. Atq; hoc sanè medicamento ex tota inest essentia, nimirũ cũ succus sit purgatorius. At quę secũdũ qualitates editur actio, calidum in secundo ordine completo, aut tertio incipiente, medicamen indicat, siccum verò in secundo.

Scordium.

Scordium ex variis id tum saporibus, tũ facul

acultatibus cõstat, nã & amarũ quid obtinet, & acerbũ, & acre, & maxime scorodo, hoc est allio, ad similis ei' est acrimonia: vnde sanè, mea sentẽtia, nomẽclaturã sortitũ est. Expurgat igitur simúlq; excalfacit viscera, tum menses vrinámq; prouocat. Prætereà conuulsa ruptáq; & laterum dolores ab obstructione & frigore natos sanat epotum: deniq; viride quidem illi, tum magna vulnera cõglutinat: sed sordida purgat, & cõtumacia ad cicatricẽ perducit illitũ aridũ.

Scorodum. *Allium.*

Alliũ desiccat & excalfacit quarto excessu. Porrò ophioscorodo* agreste alliũ est, domestico valentius, ceu reliqua agrestia oĩa. *nominatum.

Scorodoprasson.

Scorodoprasson sicut gustu & odore mediam scorodi, hoc est allij, & prasi, id est, porri, qualitatem possidet, ita & viribus.

Scorpioïdes.

Scorpioïdes excalfacit ordine tertio, desiccat secundo.

Smilax.

Smilax aut Cactus, arbor est venenosæ facultatis.

Smyrna. *Myrrha.*

Myrrha secũdi ordinis est tũ excalfacientiũ, tum desiccãtium. Itaq; capitũ vulneribus illita glutinare ea potest. Inest & amaritas

ritas non pauca, per quã fœtum & lumbricos, tum enecat, tum eiicit. Adeſt hinc ei & abſtergendi potentia. Sic igitur ocularibus miſcetur facultatibus, vtique quę ad vlcera & craſſas cicatrices* præparantur. Eadẽ de cauſa inditur & medicamentis, quę ad tuſſim veterem & aſthma, ſiue anhelationem exhibẽtur, non tamen arteriã exaſperat ſicut abſtergentiũ nõnulla. Verùm adeò moderatã obtinet abſterſionem, vt nõnulli eã arteriacis quę vocant medicamentis cõmiſceant, tanquã ſufficiẽter excalfaciẽs & deſiccãs medicamen: ſcilicet abſterſionẽ proficiſcentem ab amaritudine nihil verentes.

*componuntur.

Smyrna boïce. *Myrrha beotia.*

Smyrna boïce vim habet excalfaciendi, fundendi, emolliendi.

Smyrnium.

Smyrnium quidam hyppoſelinũ agreſte cognominãt. Ex eodẽ genere & ipſum cũ apio eſt, & petroſelino. Fuerítq; apio quidẽ validius, imbecillius petroſelino. Mẽſes itaque & vrinas mouet, calidũ ſiccúmq; tertio ordine. Cilices petroſelinum nominant quod ĩ amano naſcitur. Sed & ipſum ſmyrniũ minus eſt petroſelino ſmyrnióq; acre: proinde ſanè vlceribus imponi poteſt, quia videlicet ſine moleſtia deſiccet. Sed & digerere quæ indurata ſunt poteſt. Reliqua

vis

s eius apio & petroſelino ſimilis eſt. Quo
rcà & ſemine eius vtimur ad menſes, vri-
as, & aſthmata, ſiue anhelationes.

Sonchus.

Sonchus vbi*adoleuerit, ex ſpinoſis plan τελέως ᾖ.
s eſt. Cæterum viridis etiamnum & tener
tur perinde vt cætera olera. Temperamẽ-
m eius quodammodo miſtũ eſt: conſtat
im ex aquea terreáque eſſentia, vtraque
uiter frigida. Nam & adſtrictionis cuiuſ-
am eſt particeps: & ſiue cataplaſmatis in
orem illinatur, ſiue edatur, manifeſtò re-
igerat: poſteà verò quàm planè reſiccatus
erit, terreſtre eius temperamentum red-
itur, modicam habens caliditatem.

Sparganium.

Sparganiũ & ipſũ deſiccãtis eſt facultatis.

Spartum. *Geniſta.*

Sparti, quo & vites alligãt, tum fructus,
m virgarum ſuccus nõ inſtrenuè trahen-
s eſt facultatis.

Staphilinus. *Paſtinaca.*

Staphilinus ſatiuus imbecillior, agreſtis
d omnia potentior eſt. Vrinas menſéſque
rouocat cum herba quidem tota, tum ma
imè ſemen ac radix. Habet porrò etiã ab-
erſorium in ſe quippiam: quamobrem vl-
erũ phagedænica quidam foliis eius*cum *Deeſt viridib.*
elle, quò pura reddant, illinunt.

Stachys

Stachys.

Stachys, frutex ille marrubio similis gu-
stu acri & amaro, tertij est ordinis excalfa-
cietiũ. Quãobrẽ rationabiliter *mẽses pu-
cat. Sed & arbortũ affert, & secundas eiici-

non solùm mẽses mouet &c.

Stœbe.

Stœbes fructus & folia maximo sun-
vsui adstringendi vim habẽtia mordacita-
tis expertem. Sed & desiccant euidenter in
tertio ferè ordine incipiente: quamobrem
decoctum eorum dysentericis iniicitur, &
auribus pure fluentibus, tũ vulnera magna
cõglutinat. Euidẽtius hæc præstat cũ vino
atro austero. Valẽter enim desiccat omnes
præter naturam humiditates. Præterea fo-
lia viridia si illinantur, vim habent erum-
pentis sanguinis supprimẽdi, deniq; & ocu-
lorum ex ictu suffusiones illita iuuant.

Stœchas.

Stœchadis gustu q̃dẽ qualitas amara est
& mediocriter subadstringẽs, cæterũ tẽpe-
ries cõposita, nẽpe ex terrena essentia frigi-
da exigua, vnde sanè adstringit: & extenua-
ta altera terrena copiosiore, à qua vtiq; a-
mara est. Ob vtrorunq; verò conuenienti-
& coïtũ, obstructione liberare, extenuare
extergere, roborareq; tũ viscera omnia, tũ
*totũ corpus est nata. Suprà nãq; ostensum
est, quòd quæ ex eiusmodi essentiis cõstan-

totius animalis habitum.

med-

medicamina, dictos effectus reddere po--
sint.

Stratiotes.

Stratiotes aquaticus quidem humida & frigida facultate est, terrestris verò nõnihil habet adstrictionis: proinde sanè & vlcera glutinare põt, & vlceribus esse vtilis. Sunt qui eo & ad sanguinis eruptiones vtãtur, & ad fistulas.

Struthion.

Struthij radice potissimũ vtuntur, vtpote gustu, acri, & calida siccáq; tẽperamento ex quarto quodãmodo ordine* excalfacientiũ. Sed & abstergit & irritat: proinde quoque sternutationẽ prouocat, ceu cætera omnia quæ calida sunt tẽperie, & gustu acria. *interp. est.*

Styrax.

Styrax excalfacit, emollit, cõcoquit quãobrẽ tussibus, catarrhis, pituitæ destillationibus, raucedinibúsq; quas κορύζας & βράγχους vocant, prodest. Tum mẽses seu potum seu admotũ prolicit. Combusti eius fuligo, thuris fulgini quodammodo est similis.

Syca. Ficus.

Ficus aridæ vim habẽt excalfaciendi ordine primo etiam cõpleto, aut secũdo incipiente: habent verò etiã partium tenuitatẽ quandam. Ex istis duobus idoneę sunt quæ * tubercula dura concoquant: statim verò etiã ea digerũt. Atq; ipsæ per se illitæ eiusmodi vim obtinẽt. Sed & decoctum earum *duros tumores.*

eiuſdẽ vtique naturæ eſt. Verùm vbi magis concoquere conſilium eſt, miſcenda eſt farina triticea: vbi verò plus digerere, hordeacea: panis horum in medio. Sed hæc magis ſunt propria tractatus De medicamentorũ compoſitione, & rationis curandi: verùm in præſentiarum hæc de iſchiadibus nouiſſe ſufficiat. Porrò ſcire oportet, quòd quæ pinguiores ſunt, magis poſſunt cõcoquere: quæ verò guſtu acriores, magis tũ extergere tũ digerere. Cæterũ quod ex iis plurimũ in aqua coctis efficitur, ſimile eſt melli non ſolùm conſiſtentiâ, ſed & facultate. Porrò ficus virides comeſæ propter admiſtam humiditatẽ facultatis ſunt imbecillioris: ſubducunt tamen aluum vtræq; tum humidæ, tum ſiccæ. Porrò ficus caprifici acris & digerẽtis facultatis ſunt: ſic etiam domeſticarum groſsi, Græcè vocãt ὀλύνθους: ineſt enim illis nonnihil etiam ſucci ex ficu arbore.

Syce. Ficus arbor.

Ficus arbor calidæ tenuiúmq; partiũ tẽperaturæ eſt, ceu indicãt tũ liquor eius, tum foliorũ ſuccus. Valenter enim eorũ vterque calidus eſt. Itaque non mordicat tantũ, aut vehementer abſtergit, ſed & vlcerat, & ora vaſorũ reſerat, & verrucas quas myrmecias vocãt, eiicit, ſed & purgare poteſt. Porrò ficus agreſtis, quã erineũ Græcè (Latinè capri-

prificùm)nominãt,* tum opus,tum ſuccus ad omnia quàm ſatiuæ valentior eſt.Sed & cradæ earum adeò ſunt calidæ, tenuiúmq; partium*vt carnes bubulas duras, ſi coquẽdis adiiciantur, friabiles ac teneras efficiãt.

tũ liqu
tũ ſuccu
tempera

Symphytum petræum.

Symphyton petræum ex cõtrariis conſtat viribus:habet enim ſecãdi vim quãpiã, qua collectũ in thorace pulmonéq; pus expurgare poteſt:habétq; etiã quandã cõtrahẽdi vim, qua eiectionibus ſanguinis auxiliatur:& tertia ad eas ineſt humiditas quædã non immodicè calida,per quã guſtantibus dulce apparet, & odoratu iucũdũ.Mãſum ſitim extinguit, & arteriæ aſperitates ſanat. Porrò ſecundũ omnium dictarum virium miſtionem ſimul digerere abundè poteſt,ſimúlque corpora cõtrahere cõſtringeréque:proinde enterocelis imponitur,& ad conuulſa & rupta cum oxymelite bibitur. Porrò qui ipſum in vino decoctũ * ad muliebre exhibent profluuiũ,vtuntur tãquam deſiccante & contrahente.Qui verò ad nephritim,tanquã expurgante & incidente.

ad dyſer
ter.& v
fluuiũ r
brum.

Symphytum magnum.

Symphyton alterũ, puta magnũ, ſimilẽ dicto vim habet:nõ tamẽ guſtantibus dulce eſt,nec odorãtibus odoratũ. Sed his ſanè à modo ſcripto diuerſum eſt. Cæterùm

quatenus viſcoſitatem quādam & mordacitatem obtinet, ſcillæ ſimile eſt. vtitórque ad omnia, ad quæ iam dicto.

Spondylon.

Spondyli fructus acris & ſecātis eſt facultatis: itaque ad aſthma & comitialē morbū aptū eſt medicamen: prodeſt & aurigini. Et radix, nimirū adſimilis facultatis, ad eadē accōmodatur. Sed & inſuper fiſtularum callos tollit: cæterùm imponere eā oportet circunraſam. Porrò floris etiam ſuccus ad diuturniora auriū vlcera cōueniens reponitur. 1

Schinos. Lentiſcus.

Schinos, frutex hic ex aquea eſſentia leuiter calida,* & terrena frigida nō pauca cōpoſitus eſt.* Deſiccat igitur ſecundo ordine cōpleto, aut tertio incipiēte: in caliditatis & frigiditatis differētia quodāmodo eſt medius & ſymmetrus. Similē oībus ſui partibus adſtrictionē obtinet ī radicibus, ramis, extremis turionibus, germinibus, ac foliis: prætereà fructu, & cortice: ac ſi ſuccū ex foliis eius viridibus exprimas, ſimilis hic ordinis eſt, moderatè adſtringēs. Itaque bibitur & per ſe, & cū aliis medicamētis, quæ dyſenterias & alui affectus ſanāt: quin & ad ſanguinis expuitiones: ſanguiníſque ex vtero eruptiones, tum ſedis vuluæq; procidētias idoneus eſt, vtpote ad hypocyſtida nonnihil 2

[margin:] Deeſt facultate. ... quam ... moderatè adſtring.

hil

hil propè accedens.

Schinu anthos. Schini flos.

Schinu anthos modicè calfacit, modicéque etiam adſtringit: nec planè à tenuitatis natura alienus eſt. Quocircà his de cauſis vrinã mouet, menſéſq; ciet adhibitũ ſiue in fomentationẽ, ſiue in potionem. prodeſt & iecoris & ſtomachi, ac ventris phlegmonis. Magis eo adſtringit radix. Quod verò florem vocant, calidius eſt. Porrò in omnibus ſui partibus, in aliis magis, aliis minus, guſtantibus apparet adſtrictio: proinde medicinis quæ hæmoptoïcis, ſiue ſanguinem reiicientibus exhibentur, commiſcetur.

Schœnos lea. Iuncus leuis.

Schœnos lea, quædam oxyſchœnos, alia oliogoſchœnos nuncupatur: gracilior duriórq;, oxyſchœnos, craſsior laxiórq; obligoſchœnos. Fructus oligoſchœni ſomnũ affert. At oxyſchœni duæ ſunt ſpecies: altera ſterilis, cuius quidẽ in medicina nullus vſus eſt: altera verò ſemẽ fert: cõciliat verò & huius ſemẽ ſomnũ, ſed minus q̃ obligoſchœni, quanquã tamẽ hoc caput tẽtet. Vtrũque ſi frictũ cũ vino bibatur, vẽtris fluxus deſiccat, & muliebre profluuiũ rubrũ ſiſtit. Ex q̃bus clarũ eſt, ꝙ cõpoſita eorũ tẽperies eſt ex terrena videlicet eſſentia leuiter frigida, & aquea leuiter calida: vt & inferna deſicca

re poſsint, & ſenſim frigidos ad caput vapores ſubmittere, quibus ſomnolētos efficiāt.

Termintbos. Terebinthus.

TErebinthi tum cortex, tum folia, tum fructus adſtrictoriū quiddā obtinēt. Sed & ſecundo ordine excalfaciunt. Itaq; quòd etiā deſiccent manifeſtum eſt: recentes quidē etiámnum humidíq; modicè: ſicci verò, ordine ſecūdo. Cęterùm fructus aridus propinquus eſt etiā tertio ordini deſiccantiū. Eſt enim adeò calidus, vt mādentibus ꝓtinus eius caliditas percipiatur. Itaq; etiam vrinā prouocat, & lienibus prodeſt.

Teutlon. Beta.

Beta nitroſæ facultatis particeps eſt, quatum digerit tum extergit, & per nares purgat. Cæterùm cocta* nitroſitatem omnem exuit, fitq; facultatis aphlegmantæ, hoc eſt phlegmonis aduerſæ, leuiter digerentis. Porrò ad detergendum digerendúmq; validior eſt beta alba. Nam nigra adiunctum habet adſtrictionis quippiam, & magis in radice quàm aliis partibus.

itroſum acre ne.

Teucrium.

Teucrium incidendi & tenuium partiū facultatis eſt: quare lienes ſanat. Ponátque ipſum quiſpiam in tertio exiccantium, ſecundo verò calfacientium ordine.

Tephra. Cinis.

Cinis,

Cinis, combustorum lignorum reliquiæ sic nuncupantur, compositæ ex contrariis tum qualitatibus, tum substantiis. Habet enim in se partim terrenum, partim velut fuliginosum, Grecè æthalodes, siue lygniodes, id est fuliginosum, siue quomodocũq; quis appellare volet: atque hæ sanè partes sunt tenues, & quæ maceratis aqua cineribus & percolatis vnà asportãtur, atque abeunt. Quod verò reliquum est, terreum est & infirmũ*calida facultate*deposita. Sed nõ omnis cinis eadẽ temperatura præditus est, sed pro cõbustæ materiæ diuersitate variatur. At nescio quo pacto Dioscorides omnes*cineres adstringẽdi habere vim prodiderit, cùm ficulneus eiusmodi omnis qualitatis sit expers, vtpote cùm & ipsa arbor nulla sui parte acerbam qualitatẽ prçferat, ceu quercus, ilex, arbutus, fagus, lentiscus, hedera, & hoc genus alia, verùm plena succo valido tota sit, eóq; acri & calido. Ergo ex acerbis vtique lignis factus cinis, nõ parum adstringit, meminíque me quãdoque cũ aliud ad manũ nõ esset medicamẽ,* sanguinis suppresisse eruptionẽ. Verùm nullus vnquã ad tale vti ficulneo audeat. Siqui dẽ hic acrimoniæ multũ adurẽtísq; facultatis obtinet, mixtæ abstersioni: & vtroq; differt ab eo qui ex quercinis lignis cõficitur,

Add. c morsu v

Add. i lixiuio.

aliàs ips sub. cin res.

per hum

tum quòd in eo fuligineũ multò est acrius, tum quòd in illis terrenũ quodámodo subadstringens est, in hac abstergens, veluti in cinere tithymallorũ, est & calx cineris quędã species, cæterùm tenuioris essentiæ quã qui ex lignis fit: nimirũ quantò lapides exactius torreri vt cinis fiant postulãt: nõ tamẽ multum reliquum in se habet velut naturæ igneæ, quod vocãt ἐμπύρευμα. Proinde elota medicamẽ est citra morsum desiccans, magísq; si bis térve lauetur. Cæterũ si marina aqua abluta sit, admodum digerit. Dicetur porrò de ea vbi de metallicis sermo habebitur.

Telephium.

Telephiũ exiccandi & detergendi facultate est, non tamẽ insigniter calida: verùm in hoc forsan quispiam ipsum* secundi esse ordinis censeat. Desiccat tamen secũdo ordine intenso: aut certè principio tertij: proinde ad putrida vlcera conuenit, & vitiligi- *Leg. primi.* nem vtranque sanat cum aceto.

Telis. Fœnum græcum.

Fœnumgræcũ calidũ est secũdi ordinis, desiccat primo: proinde feruẽtes phlegmonas irritat acerbátq;: quæ verò minus sunt calidæ, & magis duræ, eas digerẽdo curat.

Tithymalli.

Tithymalli omnes vicentẽ habẽt acrem calidámq; facultatem, inest verò * & ama- *ipsis.* ritas

ritas. Validiſsimus itaque eorum eſt liquor: ſecundũ locũ tenent fructus & folia. Sed & radix dictarũ facultatum particeps eſt: ſed non ex æquo. Sane ipſa cum aceto decocta dolores ſanat dẽtiũ, maximè qui illis eroſis proueniunt: at liquores, vt qui valentiorem vim habeant, in foramina quidẽ ipſa dentium induntur: cæterũ ſi aliã corporis partem cõtigerint, cõtinuò adurũt, vlcerántq; proinde foris illis cera circũlinitur: quippe cũ ex quarto ſint excalfaciẽtiũ ordine, quẽ eſſe adurentiũ poſuimus. Sic pilos quoque ſuccus inũctus tollit. Porrò cũ vehemẽtior ſit, oleo miſcetur: & ſi id idẽtidẽ ac ſępe fiat, tãdẽ prorſum pilorũ radices aduſtæ corrũpentur, corpúſq; depile reddetur. Eadẽ facultate verrucas, quas acrochordonas nominãt, & myrmecias, & pterygia, ſiue oculorũ vngues, & thymos auferũt, detergéntque lichenas & pſoras: quia ſcilicet & abſtergẽdi facultas ineſt ꝓpter amaritudinẽ. Prætereà vlcerum phagedænica, anthracode, & gangrænode, quia valẽter tum excalfaciũt, *tum deſiccant, ſi in tempore & moderatè *exterg.*
vtare, iuuare aliquando poterunt. Verumenimuero & fiſtularũ callos eximũt.* Cæterum hæc omnia genere quidẽ ſimiliter, imbecillius tamẽ & folia, & fructus præſtare poſſunt. Quibus ſanè & ad piſces in aqua

Add. ea dem fac tat.

ſtagnali capiendos vti aſſolent. Celerrimè nãque ab illis in vertiginẽ acti, ac ſemimortui redditi, ad aquæ ſuperficiem feruntur. Porrò cùm ſeptem ſint eorum genera, valẽtiſsimus eſt quẽ characian nominãt, quem vtique etiam quidã marem cognominãt, & fœmina nũcupata myrſinites: & qui in petris naſcitur ad modũ arboris: deinceps qui phlomo adſimilis eſt, & cypariſsias: deinde paralius ſiue marinus: deniq; helioſcopius. Proportione verò comprehẽſæ illorum facultatis & cinis & * lixiuium erit. *ex ipſo.*

Tragacantha.

Tragacantha ſimilem gummi vim obtinet, emplaſticam quandam, & * acrimoniã hebetiorem. Et ſanè ſimiliter illi deſiccat. *l. quæ acrimoniã obtundit.*

Tragion.

Tragij folia, fructus, lachrymáq;, trahẽtis digerentíſq; ſunt facultatis. Eſt verò & tenuium partiũ, & facultate in principio tertij ordinis calida: ſtipites & hærentia corporibus extrahit, lapides frangit, menſes mouet drachmæ pondere potum. Porrò in Creta ſola naſcitur tragion lentiſco adſimile. Cæterum alterum tragium hoc minus, cuius folia ſcolopendrio ſimilia ſunt, viſitur quidem multis in locis: ſed non parum habet facultatis adſtringentis: vt & ad fluxionum affectus conueniat.

Tra

Tragoriganum.

De tragorigano in ſermone de origano ſuprà eſt dictum.

Tribolos.

Tribolus ex humida eſſentia modicè frigida & ſicca nō mediocriter & ipſa frigida cōponitur, in terreſtri tamē ſuperat terreū frigidum, quòd adſtringēs oſtēdimus: in aquatico verò aqueū. Propter vtrūq; itaq; & cōtra phlegmonarū generationes, & omnino contra omnes influxus congruit. Porrò terreſtris ipſius fructus cùm tenuiū ſit partium, potus lapides in renibus comminuit.

Tripolium.

Tripolij radix guſtanti acris eſt, & facultate calida tertio exceſſu.

Triphyllum.

Triphyllum, quidam aſphaltion, quidā oxyphillon, nōnulli minyáthes, ſunt & qui cniciū vocitent: prima quidē tria ab accidētibus frutici, reliqua duo nomina haud ſcio vnde. Vis plantæ eſt calida & ſicca vt bitumē, cui odore eſt ſimilis, vtrinq; tertio ordine. Proinde pota laterū dolores ab obſtructiōe natos iuuat, & vrinā mēſéſq; ꝓuocat.

Trichomanes.

Trichomanes eadē præſtat quæ Adiātū.

Trychnon. Solanum.

Trychnon quidam prærpoſito ſ. ſtrychnū

voc

vocant. Esculentũ quidẽ quod in hortis nascitur, notũ est omnibus, vtuntúrq; ad omnia ea quæ refrigerari adstringíq; postulãt. Potest enim hæc duo ordine secũdo. Cæterorum nõ esculentorũ vnum quidẽ nuncupatur alicacabũ, fructũ habẽs rufum, acino vuæ tum figura, tũ magnitudine adsimilẽ quo & ad coronas vtũtur: alterũ verò fruticosum, à cõciliãdo somno hypnoticũ: & tertium *quod insaniã afferat, manicũ appellitant. Alicacabũ igitur in foliorũ facultate hortensi solano simile est, fructũ habẽs ciẽdæ vrinæ idoneũ: proinde cõpluribus facultatibus cõpositis quæ ad iecur, ad vesicã, & renes accõmodãtur, * adiũgitur. Solani verò hypnotici cortex radicis si cũ vino bibatur, somnũ accersit drachmæ pondere sumptus. Sed & ad cætera quoq; papaueris succo persimilis est, nisi quòd hactenus imbecillior est, quòd ipse tertij habeatur ordinis refrigerãtium, cũ hic positus sit in quarto. Huius solani semẽ vrinã ciendi potestatem habet. Cæterũ si plus duodecim corymbis hauseris, dementiã quoque adsciscet. Porrò quod reliquũ est ex ꝓpositis solanis, ad medicationes quæ intrò in corpus adhibentur inutile est. Nã si quatuor eius drachmę offerãtur, mortẽ inferẽt: si pauciores, saltẽ insaniam. Vna certe *innoxiè sumitur, cæterũ

præter hæc.

miscetur.

ἀλύπως.

nec

ec ipſa vtile quid obtinet. Verũ ſi foris cor
ori emplaſtri modo illinatur, vlcera ca-
oëthe, & nomode, ſiue paſcẽtia curat. Sed
d talia radicis cortex præfertur, deſiccans
cũdo ordine iam completo, & tertio inci-
iente, refrigerans ſecundo incipiente.

Hyacinthus.

HYacinthi radix bulboſa eſt ordinis pri
mi in deſiccãdo: ſecundi verò cõpleti,
ut certe tertij incipientis in refrigerando.
taq; pueros diutiſsmè ſeruare impuberes
lita* creditur. Fructus leuiter extergit & *Add. cũ vino.*
dſtringit: quamobrẽ & ipſe regio morbo
borãtibus exhibetur in vino, ordine qui-
em tertio quadantenus deſiccãs, cæterum
n medio cõſiſtẽs caliditatis ac frigiditatis.

Hydnon. Tuber terræ.

Hydna omnibus nota ſunt. Subſtãtiam
abent vincentẽ terreſtrem quidẽ, *ſed ta- *Add. cõſiſtentia.*
nẽ cũ paucula quadã tenuiũ partiũ miſtã.

Hydropeperi.

Hydropeperi à locis in quibus naſcitur, &
ſimilitudineque illi cũ pipere in guſtu eſt,
omẽ ſortitũ eſt. Cæterũ nõ vſq; adeo cali
ũ eſt atq; piper. Attamẽ herba ipſa etiam-
ũ viridis* cataplaſmatis in modũ impoſi- *cũ fructu.*
, ſugillata & tumores induratos digerit.

Hyoſcyamus. Altercum.

Hyoſcyamus cui ſemen atrũ eſt, inſaniã
ac

ac ſoporem affert:ſed is cui ſemẽ mediocriter flauum eſt, propinquã ei facultatẽ poſsidet. Verùm vtrique fugiẽdi ſunt vt inutiles & venenoſi, ſeu deleterij. Cæterũ cuius ſemen ac flos candidus eſt,ad ſanationes vel maximè idoneus eſt,ex tertio quodammodo ordine refrigerãtiũ. Porrò flos eius quidem cui ſemẽ eſt nigrum,mediocriter purpureus eſt: eius verò cui eſt ſubflauum, leuiter mali colorem refert.

Hypericum.

Hypericum calfacit & deſiccat eſſentia tenui, adeò vt & menſes & vrinas prouocet. Sed ad hæc totus ſumendus eſt fructus, non tantum ſemen. Porrò cum foliis illitus viridis ad cicatricem ducit cùm alia,* tum etiam ambuſta. Cæterùm ſi ſicca cõtuſa inſpergas,ſanabis & mollia nimis, humidáve & putredinoſa vlcera. Sunt & qui iſchiadicis bibendum exhibeant,

Vet. inter pres, ad vl cera.

Hypecoon.

Hypecoon refrigerãdi vim habet ex tertio ordine refrigerantium,vt parum abſit à papauere.

Hypogloſſon.

ſic. Hypogloſſon*inde adeò nuncupata eſt, quòd ſummis corymbis velut ligulæ quædam exeunt. Cæterum radix & ſuccus fruticis emolliendi vim poſsident.

Hyſ

Hyssopum.

Hyssopum desiccat & excalfacit ordine tertio, sed & tenuium est partium.

Phaci. Lentes.

LEntes valenter adstringunt: mediũ tenent caliditatis & frigiditatis, desiccãt tamen in secundo ordine: ipsum itaque earum corpus desiccat & sistit ventrem: cæterum decoctum prouocat: proinde etiam prior aqua abiicitur, vbi retentionis causa adhibentur.

Phacos. Lenticula palustris.

Lenticula palustris humidæ frigidæque temperaturæ est, vtrinque ex secundo quodammodo ordine.

Phaleris.

Phaleridis*tum succus, tum semẽ, tum folia potari vtiliter creduntur ad vesicæ dolores, ceu in sese habeant tenue quiddam & calidum. *Add. herbæ.*

Phalangites.

Phalangites sic appellata est, quòd morsis à phalangiis auxilietur: est autem facultatis tenuium partium, desiccantis: quamobrem & tormina patientibus succurrit.

Phlomos. Verbascum.

Phlomos quidã per p literã & scribũt, & proferũt. Quædã foliis alba est, quædã verò nigra. Et albæ quidẽ mas est, cuius folia ang

anguſtiora: fœmina, cuius maiora. Et præter has eſt alia phlomos agria cognominata, flores habet aureos& luteos, ſiue melizõtas. Sed & alia præter has eſt, quam propriè phlomida nominãt, & thryallida. Priorum itaq; duarũ radix acerba guſtu eſt, & fluxionis affectibus ꝓdeſt: ſed & ad dẽtiũ dolorẽ eã quidã colluunt. Attamen folia digerẽdi vim habent: ſic & aliarum folia, & maximè eius quæ aurei coloris flores obtinet, aut etiam pilis flaueſcentes. Omniũ enim folia deſiccandi & detergendi* vim poſsident.

dd. mo- ratè.

Phœnix. Palma.

Phœnix arbor adſtrictoriæ facultatis omnibus ſui partibus eſt particeps. Igitur ramorũ ſuccus* eſt, ex aquea ſubſtãtia tepida & terrea frigida cõſtãs ſimilis* facultatis eſt encephalos quẽ vocant, [hoc eſt cerebrum ſiue medulla] eſui aptus. At fructus eius, & maximè dulcis, nõ paucã obtinet caliditatem. Cæterũ cùm edẽdo ſit, multo eſt vſui, non tantũ foris impoſitũ, vbi quid roborare & deſiccare, cõtrahere, ſtipare, denſaréque cõſiliũ eſt: ſed & tanquã cibus ſumptus & ſimul cũ aliis & per ſe. Porrò quod elate vocãt, nempe tenerũ illud palmæ germen, eandẽ cum cerebro eius facultatẽ poſsidet. Quòd verò velut* decoctũ eius eſt, adſtringẽtem & ipſum qualitatẽ habet, verũ plus quàm

eeſt au rus.

turæ.

rrupte.

uàm dicta omnia exiccat : vtpote quod &
ſentiæ conſiſtentia illis ſiccius eſt, & * ni-
ium habet humiditatis. Itaq; iure vtũtur
o ad vlcerum putreſcentia, miſcéntq; me-
camentis articulos plus iuſto laxatos cō-
ahentibus : ad hæc facultatibus hepaticis
ſtomachicis, ſeu intrò ſumantur, ſeu fo-
s admoueantur. Sed & radix plantæ deſic
atoriæ citra morſum facultatis eſt, adiun-
um habēs & ipſa adſtrictionis quippiam.

Imò, minimè particeps eſt humid.

Phorbion.

Phorbij ſemine ad leucomata, hoc eſt al-
ugines, cum melle applicant. Sed & ſpicu-
a extrahere creditur. Porrò & ipſa herba
idem præſtare videtur. Ex quibus cōſtat
quòd tenuium partium, & attrahendi de-
ergendíque potentiam obtinet.

Phu.

Phu, odorata quodammodo eſt huius
erbæ radix, nardo viribus ſimilis : ſed ta-
men ad pleraque infirmior, vrinas mouet
lus quàm aut Indica, aut Syriaca nardus
perinde vt Gallica.

Phycos. Alga.

Phycos humēs etiamnũ & virens ex ma-
ri exēptus deſiccat & refrigerat ordine ſe-
cundo: habet enim quiddā modicè acerbũ.

Phyllitis.

Phyllitis cùm qualitatis ſit acerbæ non

absurdè diarrhœas, siue profluuia, & dysenterias pota iuuat.

Phyllon malabathru. *Folium malabathri.*

Folium malabathri nardo similem vim posſidet.

Chalbane. *Galbanum.*

Galbanum succus est plantæ ferulaceæ moliendi & digerendi vi. Fuerítq; sanè ex tertio ordine excalfacientium incipiente, aut secundo completo: in desiccando verò ex secundo incipiente.

Chamædris.

Chamædris vincētem habet qualitatem amaram: est & quodammodo acris. Quocirca meritò lienes colliquat, & vrinas ac menses prouocat, crassitúdinem humorum incidit, & viscerum obstructiones purgat. Ponátque eam quispiam in tertio ordine excalfacientium & desiccantium: plus tamen* calfacit quàm desiccat.

Contrà plus desic. quàm calfa.

Chamæcissos.

Chamæcissi flos cùm sit admodum amarus, iecur obstructione liberat, datúrque ex coxendice laborantibus.

Chamælea.

Chamælea vicentem habet qualitatem amarum: quamobrem admodum sordida vlcera, & quæ maximas habent crustas, cū melle purgare potest.

Cha

Chamæleuce.

Chamæleuce calidæ facultatis est tertio
odammodo ordine, siccæ primo.

Chamæleon.

Chamæleontis radix, nigri quidem, leta
quiddam obtinet: quamobrẽ foris vtique
us eius ad psoras adhibetur, & lichænas,
vitiligines, & in summa, quæ detersionẽ
stulant: præterea digerentibus & emol-
ntibus pharmacis commiscetur: & pha-
dænica vlcera sanat illita. Est enim sicca
rtio ordine, calfacit verò secundo ordine
soluto. Porrò albi chamæleontis radix
otui datur cũ vino austero mensura oxy- *Add. ad*
phi. Exhibent sanè ipsam etiam aqua in- *lumbricos*
r cutem laborantibus adsimilem haben- *latos.*
m temperiem ipsius nigri radici, nisi qua-
nus illa acrior est.

Chamæpitys.

Chamæpitys gustu quidem amarum sa-
rem validiorem acri obtinet, effectu ve-
expurgat abstergitq; viscera plus quàm
lfacit: proinde auriginosis, & omnino
ibus facilè iecur obstruitur, bonum est
medium. Quin & menses ducit, tum po-
, tum apposita cum melle. Sed & vrinæ
ouendæ medicamen est. Sunt autem etiã
i eam exhibent decoctam in melicrato
s qui coxendicis doloribus torquentur.

Herba porrò ipſa viridis vulnera magna conglutinat, & vlcera putreſcentia ſanat, preterea vberum durities diſcutit. Eſt enim in ſiccando ordinis tertij in calfaciendo verò ſecundi.

Chamæſyce.

Chamæſyce abſtergendi ſimul & acrem vim poſſidet. Itaq; acrochordonas & myrmecias caules eius teneriores in modum cataplaſmatis admoti, & ex eis liquor, auferunt. Cum melle verò craſſas oculorum cicatrices detergunt: ſed & hebetudinem viſus à craſsitie natam adiuuant, ſicut ſanè & ſuffuſionum principia.

Chelidonium.

Chelidonium extergentis admodum & calidæ facultatis eſt, ſed & ſuccus eius ad acuendum viſum commodus eſt, vtique in quibus craſſum quiddam in pupilla colligitur digeſtione atque diſcuſsione indigẽs. Vſi ſunt radice eius quidam ad auriginem ab obſtructione iecoris proficiſcentem, in vino eam albo potui exhibentes. * Similiter manſa confert dentium doloribus. Porro chelidonium minus cum acrius ſit, maiore celeriter illitũ cutem exulcerat, vnguéſque ſcabros exterit. Succus eius per nares purgat, vtpote admodum acer. Itaque hęc herba quarti ordinis fuerit [calfacientium in-

cipie-

cũ aniſo.

pientis. Maius autem chelidonium tertij
t ordinis] absoluti iam, ídque, tum in cal-
aciendo, tum in ſiccando.

Chondrila.

Chondrila, & hanc quidam ſetin nomi-
nant. Eſt enim eiuſdem ferè cum illa facul-
tatis, niſi quòd guſtu amariuſcula eſt, ac
proinde facultate ſiccantiore.

Chondrus.

Chondrus eſt ſanè nutrimentum opti-
mum, ſicuti & triticum: ſed huius inſtituti
non eſt de nutrimento diſtinguere: verùm
t medicamen emplaſticæ facultatis eſt
emperie tritico ſimilis, plus tamen illo vi-
coſus: quare ſanè etiam illo plus nutrit.
Eſtque ceu materia quædam idonea exci-
piendis acetò, marina aqua, muria, & id ge
nus aliis valenter deſiccantibus: proinde
quidam ex genere admodum exiccantium
eſſe & hoc ſemen autumarunt. Cæterùm
chondrus ex numero eſt potius concoquen
tium, vt & triticum, quæ minimè profectò
deſiccant. At ob exiccantium medicami-
num admiſtionem, cùm quod ex illis com-
poſitum eſt, exiccatorium ſit, medicorum
complures in errorem inducti ſunt, vt fal-
ſò putarent deſiccationem chondro acce-
ptam ferendam, iis quæ admiſta erant præ-
teritis.

Chrysocome.

Chrysocome, vocatur & chrysites. Radi[ces] vincentes habet acrem simul & adstringe[n]tem qualitates, quare non admodum mul[]ti vsus est. Vsui tamen est decocta in meli[]crato in perigneumoniis, & morbis hepati[]cis siue iecorariis: sed & menstruæ purgati[o]nis prouocandæ vim quandam obtinet.

Pseudodictamnum.

PSeudodictamnum imbecillem dictam[]ni vim habet.

Psyllium.

Psyllium semen habet admodum vtil[e] ex secundo refrigerantium ordine: in desi[c]cando verò & humectando medium quo[]dammodo est & symmetrum.

Ocimon.

OCimum ex secundo est ordine calfa[]cientium, habet autem recrement[i]tiam humiditatem, proinde nec comm[o]dum est quod in corpus sumatur. Cæterùm foris illitum, ad digerendum & concoque[n]dum idoneum est.

Ocimoïdes.

Ocimoïdes, quidam philiterium cogn[o]minant. Radix superuacua est. At semen te[]nuium partium, & desiccantis citra mord[i]cationem facultatis est.

CL. GALENI DE ſimplicium medicamentorum facultatibus LIBER IX.

PROOEMIVM.

VOTQVOT plantarũ partes ſunt,& fructus, & ſucci atque liquores,ſuprà dicta ſunt omnia. Nunc autem de reliquis medicamẽtis, quæ metallorũ genere cenſentur, quæq; ipſius terræ*propriæ ſunt diſſerere propoſitum eſt:poſt quæ deinceps nonnihil tractabitur De partibus animaliũ,vtiq; quibus ceu medicamẽtis ad curationes vtimur. Cæterùm pręſtare mihi videtur,cõmuniter de illis omnibus præfari quò videlicet,tũ clarius intelligi poſsint, tũ quæ dicẽda ſunt diſtinctè ceu in articulos inaudiãtur. Nã ſiquis in omnibus ſequatur ſcriptores,ſiue medicamẽtorũ,ſiue materiarũ,ſiue illorũ præparandorũ:in multis profectò turpiſsimè allucinabitᷓ, & ea quæ præfinitè ac determinatè à me poſita ſunt perperã accipiet. Cæterùm cùm duo ſint capita cõmunis orationis iã proponẽdæ: Alterũ eſt,an ſpõte naſcentiũ medicaminũ quæ cõbuſta ſunt, calidiora arbitrari oporteat,

In cod. Germ. ſpecies.

an frigidiora: Alterũ de medicamentis ad-
ἐμ ἄλλ. ſtringẽtibus, quorum*in genere eſſe ſuprà
oſtẽſum eſt, tũ auſtera, tũ acerba. Itaque ſu-
per his quidẽ in quarto horũ cõmentario-
rum verba fecimus: ſed & modò cõmemo-
rare ſatius fuerit, medicamẽtis adſtringẽti-
bus, & facultatẽ & qualitatẽ ineſſe cũ acri-
bus pugnantiſsimã. Adſtringũt enim Aca-
cia, Balauſtium, Hypocyſtis, Cytini, Galla,
Rheon, Rhus, Omphaciũ, Meſpila, Corna,
Malicoriũ, Myrta. Acria verò ſunt Emphor
bium, Allium, Cæpa, Porrũ, Napy, Piper,
Gingiberi, Smyrniũ, Origanũ, Pulegium,
Calamẽthe, & Thymus. Reuocandũ itaq;
in memoriã dũtaxat qualẽ cuiuſq; dictorũ
percipimus ſenſum, & protinus ſequetur
qualitatis eorũ diuerſitas, quã in quarto li-
bro expoſui vnà cũ aliis omnibus guſtus dif
ferentiis. Sanè cõtrahũt cõſtipántq; atque
condenſant ſubſtantiã noſtrã adſtringẽtia:
ac proinde in quãuis corporis noſtri partẽ
extrinſecus impoſita, continuò illam rugo-
ſam & contractam efficiunt, contrà quàm
acria, quæ impoſita cuti perſpicuò ex excal
faciunt, atque in molẽ attollunt, cum rubẽ
te colore: ac ſi diutius immorẽtur, etiam vl-
cerant. Hæc itaque euidẽter apparent, tum
incidere, tum excalfacere, tum etiã à vicinis
partibus ad ſeſe ſanguinẽ attrahere: at ad-
ſtring

ringentia refrigerando, contrahendo, cō-
ringendóq; in illis etiā contentum repel-
re. Facultas itaq; aduersissima est adstrin-
entibus cū acribus: nec quæ in gustu appa
et qualitas: simile quippiam obtinet. Quid
rgo nōnullis in mentē venerit, vt piper, al-
um, atq; adeò acria omnia adstringere di-
erēt, sanè cogitatione assequi nequeo. Nā
vt hæc adstringere dictitāt, ita Rhun, Ba-
austiū, Omphaciū, Mespilū, & quotquot
ius sunt generis, acria cognominarent, di-
uersa ac cōmutata in nominibus cōsuetudi
ne, ignaros profectò illos vocū, & earum si-
gnificatuum: nō tamen gustādi aut olfaciē-
di carere iudicio dicerē. Núc verò cùm res
duas & olfactu, & gustu, & effectibus suis
maximè contrariā inter sese naturā osten-
tantes, vna appellatione nūcupent: admirā-
da profectò hominū aut stupiditas est, aut
demētia, aut simul vtraq;: perinde enim fa-
ciunt atque illi qui & ignis, & niuis eūdem
esse sensum aiunt. Atque adeò in quendam
quondā incidi, qui præ tā aliena atq; absur
da vsurpandorū vocabulorū consuetudine
diceret nihil prohibere quo minus dicere-
tur nix eādē igni habere, tū qualitatē, tum
facultatē, quia videlicet & hæc sæpenume-
ro visa sit pedes diutius per eā ambulātium
adussisse. Sanè nō paruo tēpore opus est vt

illis hominibus ſordem animi expurges. At quibus nõ in tam profunda ignorãtiæ cæligine degere cõtigit, ac quartũ horũ cõmẽtariorũ perlegerint, iis quæ iam dicta ſunt, memoriæ cauſa repetita ſufficiunt: quò diſtinctè nomina de quaque propriarũ rerũ
χρῆσθαι. ita inaudiũt, quemadmodũ Latinis* efferre Græcíſq; mos eſt. Trãſibo verò ad ſecũdum ſcemma ſiue ſpeculationem, haud etiã de nomine & ſignificato eius habendũ, verùm de rei natura. Nam pleriq; exiſtimant cõbuſta omnia ſeipſis effici frigidiora. Alij econtra, combuſtorum omniũ augeri caliditatẽ exiſtimant, vtriq; ſanè errãtes. Conſpiciũtur enim liquidò quędã calidiora reddita & ad guſtum, & ad tactum, & eã quæ in vſu cernitur facultatem: velut ſuprà dicebam de acribus & adſtringentibus. Quædã contrà aduſtione minus apparent calida: ídq; clarè diſcernimus tum tactu, tũ vſu. Dico autem vſum, ceu antè dixi, cum cuti impoſita alia calidiorem rubentiorémq; partẽ efficiunt, alia exãguem & frigidam: & alia molem attollũt, alia cõtrahũt. Igitur acria multum caloris amittunt vſta. At quæ eiuſmodi nõ ſunt, aſſumunt. Sanè combuſtorũ omniũ nullũ planè eſt frigidũ. Relinquitur enim in illis velut ἐμπύρευμα, hoc eſt ignitio quædam: nam ita vocabat Ariſtoteles

atque

Atq; id eſt quod per ablutiones detergitur: ex combuſtorum ſubſtantia ſubtiliſsimum: quod vbi cum aqua abierit, quod vſti reliquum eſt, ſubſtantia terrena eſt. Siquidẽ humidum omne cõbuſtio abſumit: reliquum autem terrenum eſt vnà cum empyreumate ab Ariſtotele vocato. Hoc ergo vbi per lotionem ablatum ac ſemotum fuerit, aqua in qua medicamẽ ablutum eſt, calidam adſciuit facultatem, eámque tenuiũ partium: quod reliquum verò eſt, terreum eſt, *deſiccare citra mordacitatẽ potens. De his quidem & ſuprà diximus: cæterùm nihilo deterius eſt in memoriã nunc ea reuocaſſe, vt refricata illorum memoria, ſimul quæ dicẽda ſunt, exactius quis aſſequatur.

Vet. co add. ſim & frig.

De terræ differentijs.

CVm duæ ſint res quæ terræ vocabulo ſignificantur, neceſſariũ duxi prius eas diſtinguere, vt clariora ſint quæ dicẽda veniũt. Altera ſanè* Græcis pariter Latiníſq; conſueta eſt. Siquidem vbi triticum, hordeum, aut aliud quodpiam ſeminũ, quæ cerealia nuncupantur, ſeminant, mediocriter humidam eſſe terrã oportere aiunt: at vbi vites, ficus, oleas, aut aliam quanuis arborem plantant, fugiendam præcipiunt, tum eam quæ vliginis planè expers ſit, & arida, tum quæ humida ſit & lutoſa. Nam lutum

Tantum omnib.

vocãt terrã humido ſubactã. Tum qui de colendis agris ſeu georgica conſcribunt, in regionũ differẽtiis atram terrã, argilloſam, arenoſámque diſcriminãtes efferunt: ſed & pinguem terrã vocant, ex qua lutũ fit viſcoſum [ac lẽtũ:] Alterã verò cõtrà quàm hæc diſpoſitam, quæ lutum efficiat, pinguitudinis expers, & friabile, vt ſic dicã. Atque hoc eſt vnũ terræ vocabuli ſignificatũ, omnibus vſitatũ. Alterum eſt ſolis philoſophis vſurpatũ, cùm aiunt elementa corporũ eſſe terram, aquã, aerem & ignem. Corpus nãque extremè ſiccum ac frigidum terram nuncupant. Secundũ hos ergo nullum cõpoſitorũ huiuſmodi corporũ terra cẽſetur elemẽtaris: aiũt tamẽ ea plurimũ habere terræ, puta adamantẽ, & ſaxa: & quãtò corpore fuerint duriore, tãtò magis ea dicunt eſſe terrea, cõtrà quàm agricolæ. Haud enim quò durior ſit corporũ cõſiſtẽtia, eo plus terreã eſſe dictitãt, verùm lapides & petras* planè ad agriculturã eſſe ineptiſsima cõtendunt. Cæterum eã eſſe terrã dicunt exactiſsimã, quæ quàm longiſsimè receſsit à ſaxi conſiſtentia: quippe cùm & argilloſam & arenoſam ad pleraque damnent inutilẽ. Secundũ itaque ſignificatũ quod à philoſophis celebratur, tribus finiẽtur generibus terræ differẽtiæ. Siquidem vnũ eius genus lapis eſt, alte

*[A]dd. τὰ [π]άντα.

terũ corpus metallicum, tertiũ verò terra quæ colitur: facta apud eos differentia de metallicis corporibus quæ fundi possunt, velut ære, stanno, plumbo. Hæc enim quidã aiunt nõ terræ, sed aquæ plus cõtinere. Attamen cæteri homines omnes eã duntaxat terrã nominãt: quæ humido subacta lutũ efficitur: de qua vtiq; & ego nunc statui differẽtias exponere, id modò præfatus, quòd proposita sectio corporũ terrenorũ in lapides, metallica, & terram quæ colitur, absq; corporibus quę propriè physica seu naturalia nominantur, dicta est. Nã si ea accedãt, cum ligna omnia, & fructuũ partes cõplures, velut etiã animaliũ, essentia esse terrena dicentur: fructuũ quidẽ partes, vt nuclei oliuarum & acini vuarũ, putamina nucũ & conorũ, & eius generis multa alia. Animaliũ verò ossa, cornua, dentes. Verùm de plãtarũ partibus, quæ terrenæ vtiq; sunt & durę, partim iam suprà dictũ est, partim etiam nunc dicetur. Et de iis quæ animantiũ sunt infrà tractabitur, vbi prius terrę species absoluero. Licet enim ea tibi aut differentias, aut species, aut etiã appellare genera. Dico autẽ hæc, lapides, metallica corpora, terrã in lutum solubilem. Ac primũ omnium dicam ab Latinis nũcupatæ terræ differẽtias, quæ cõmune hoc habet, vt addita aqua cõ-
tinuò

tinuò ſoluatur, & fiat lutum. Nam quòd à philoſophis ſic appellatur, nõ habet omnibus commune, ſed illis tantum conſuetum ac celebratum ſignificatum.

De differentijs nominatæ paßim terræ.

TErrã vſitatè Latinis vocari dixi, quæ iniecta aqua ſtatim ſoluitur, & fit lutum. Huiuſmodi ergo eſt quã homines ad culturã elaborãt, differentias habens quaſdam ſanè ſecundum propriã rationẽ, dum pinguis & viſcoſa, quæ vtiq; omnino & atra colore eſt: alia verò friabilior, & pinguitudinis expers, quã vocant argillã, quæ ſanè quodãmodo candidior eſt. Atq; hæ contrariiſsimæ ſunt differentiæ. Aliæ harũ in medio ſunt, alteri atq; alteri magis accedẽtes: atq; adeò quædã etiam quæ ex æquo ad vnguẽ in medio, pari interuallo ab vtraq; diſtãt. At aliæ ſunt terræ differentiæ ex diuerſi generis corporum natæ cõmiſtione, qua ratione lapidoſæ & arenoſæ habentur: atque admiſtã talium ſubſtantiã ſegregant largæ aquæ effuſione ac maceratione, dum *totũ humidum efficiatur. Cũ enim id effectũ eſt, id quod defertur atq; ineſt lapidoſum atq; arenoſum, id omne ſubſidit, & terra exacta ſupernatat. Tale quiddã & in Lẽnia terra viſitur, quã cognominãt quidam milton lemniam, id eſt rubricam lemniam,

Al. non [...]ᾶν, *vt* [...]ic, *ſed* [...]ηλὸν *lu-* [...]*um.*

&

alij quidã ſphragida lemniam, hoc eſt ſi-
llum lemniũ, ob impreſſum videlicet illi
illum, Dianę ſacrũ. Siquidẽ hanc terram
erdos cũ patrio quodã honore ſumens,
ud mactatis animalibus, ſed tritico atq;
rdeo piamẽti gratia terræ redditis, in vr-
m cõportat: quã deinde aqua maceratã,
que in lutum redactã, vbi valenter cõtur
uit, paulúmq; inde quieſcere ſiuit*, aquã
æ ſupernatat, aufert, & mox quod ſub ea
*lutũ tollit, ac reliquum duntaxàt quod
imũ ſubſedit, lapidoſum ſcilicet & areno
m, relinqnit vt inutile ac ſuperuacaneũ.
rrò lutum illud pingue vſq; eò deſiccat
i mollis ceræ conſiſtentiã accipiat: huiúſ-
e exiguis acceptis particulis, ſacrũ Dianę
nũ imprimit. Ac poſteà rurſum in vm-
a ſiccãdũ reponit, donec omnẽ planè hu-
iditatẽ amittat, fitque illud medicis om-
bus cognitũ medicamẽ lemnia ſphragis,
e ſigillũ. Sic enim quidã illã cognominãt
dixi ob impreſſam illi ſphragida, hoc eſt
illum: ceu etiã nõnulli ob colorẽ lemniã
lton ſiue rubricã appellitant*. Verùm ab
differt, quòd cõtactu nõ cõtaminet atq;
i: & ſecundũ collem in Lemno qui totus
ore fuluo eſt, & in quo neq; arbor * ne-
e planta naſcitur, tantũ huiuſmodi terra
tur. Porrò tres eius ſignãtur differẽtiæ:

Add. primum.

pingue terræ ſumit.

Add. habet quidẽ eũdem cũ milto ſeu rubrica colorem.

Add. ὄντι πέτρα.

vna

vna quam posuimus terræ sacræ, quam alij nemini præter vnã sacerdotẽ cõtingere fas est: altera verò eius quæ reuera miltos est siue rubrica: vtuntur autẽ ea potissimum fabri: demũ tertia eius quæ extergit, qua vtũtur qui lintea & vestes lauãt, quibus vtique collibitum est. Cæterũ cùm & apud *Dioscoridẽ & alios quosdã scriptum legissem, lemniæ terræ hircinũ misceri sanguinẽ, atque ex luto quod ea mistione cõficiebatur, sacerdotẽ * lemnias sphragidas tum cõformare, tum consignare, cupiebã profectò & ipse mistionis modũ inspicere atq; symmetriam. Itaq; quẽadmodum in Cyprum nauigauerã videndorũ quæ in ea sunt metallorum gratia, & in cauam Syriã Palæstinæ parte profectus fuerã, bituminis & aliorũ quorundã inspiciendorum causa, ita nec in Lemnum enauigare piguit, vt quantũ sanguinis terræ admisceretur, conspicerẽ. N... iterũ cũ * Romã pedestri peterẽ itinere pe... Thraciam & Macedoniam, prius à Troa... de Alexandræa in Lemnũ adnauigaui, na... ctus illic nauẽ quę ad Thessalonicã cursum destinabat. Conueniebã autẽ cũ nauclero vt in cursu Lemno appelleret. Et sanè ill... præstitit, sed non ad eam ciuitatẽ ad quam oportebat. Anteà enim nesciuerã duas esse in insula ciuitates, sed credebam, vt Samu...

Lib. 5. ca. 63.

Ad. quas vocant.

Deest ex Asia.

Chiu...

Chius, Cos, Andrus, Tenus, & omnes adò quæ in Aegeo ſunt mari [vnã duntaxat uitatẽ habẽt toti inſulæ cognomine] ita t Lemnũ nominis* ſui vnã habere ciuitaẽ. Porrò vt ex naui deſcenderã, intellexi ci itati nomẽ eſſe Myrinę: nec in regione ciitatis illius aut Philoctetis tẽplum eſſe, aut crũ Neptuni collem, ſed in altera quę vo retur Hepheſtias: nec ciuitatem eã Mynæ eſſe propinquã. Cúmq; me nauclerus xpectare nõ poſſet, diſtuli, vt cũ Roma in ſiam redirẽ, tunc Hepheſtiada viſerem: id uod feci prout ſperaueram & propoſuerã. Iam vbi ex Italia in Macedoniã traieciſm, eãq; penè totã pedeſtri itinere pertran ſſem, perueniſſémq; Philippos, quæ ciuis eſt finitima Thraciæ: inde ad mare deendi quod proximũ aberat cẽtum viginti adiis: primúmq; Thaſon trãſmiſi diſtantẽ ius minus ducẽtis ſtadiis: atq; illinc in Lẽum ſeptingentis, ac rurſum fermè ſeptinẽtis in Alexãdræã Troada traieci. Ac pro de ſanè ex induſtria tũ de nauigatione, i de ſtadiis adſcripſi, vt ſi quẽ eadẽ quę me perec Hepheſtiada viſendi cupiditas, conito eius ſitu, ſic nauigationẽ inſtitueret. n tota nanq; inſula Lemno orientem ſpeat Hepheſtias, occidentem verò Myrina: t quod à poëta dictũ de Vulcano eſt, qui

eiuſdẽ ci... tota inſula nominis.

græcè dicitur Hephestus. Decidit in Lẽnũ, propter collis naturã occasionem sumpsisse fabulæ crediderim. Apparet enim cõbusto simillimus tũ colore ipso, tum etiã quia nihil in eo nascitur. In hunc itaq; collem sacerdos quo tẽpore ego ad insulam accesseram, egressa, certo quodam tritici hordeiq; numero in terrã coniecto, aliísq; quibusdã pro religione patria perpetratis plaustrum totũ terra impleuit. Atq; vbi in vrbem conuexisset, quo dixi modo, illas fama hominũ adeò celebratas lemnias sphragidas præparabat. Visum ergo mihi erat percõtari, num quid vnquã anteà hircinũ sanguinem *huic terræ misceri solitum, memoriæ proditum accepisset. Quo audito omnes in risum soluti sunt, nec ij sanè quiuis ex vulgo, sed viri oppidò quàm eruditi cùm in aliis, tũ præcipuè in vniuersa patriæ historia. Quin & à quodam librũ accepi quondam ab incolarum quopiam conscriptum, qui omnẽ lemniæ terræ vsum edocebat. Quamobrẽ nec me quoq; piguit huius medicamenti periculum facere, acceptis sphragidum viginti millibus. Sed & is à quo librum dono accepi, inter principes habitus, ad multa hoc vtebatur medicamine. Siquidẽ ad vulnera tũ vetera tũ cicatrici inducẽdæ cõtumacia: ad hæc ad morsus viperæ, atq; adeò oẽs ferarum mor-

Deest aut caprinũ.

morsus, necnon aduersus medicamenta letalia non antè modo exhibere, sed & post sphragide vti consueuerat. Addebat porrò sese periculum fecisse medicamenti, quod quia fructũ iuniperi accipit, διὰ τῶν ἀρκευθίδων nuncupatur, cui vtique indebatur & terra lemnia: vomitúmque ciere aiebat, siquis cùm etiamnum in ventrem letale venenum hæreret, alexiterium siue amuletum ebibisset. Et sanè nos quoq; huius fecimus periculum in lepore marino, & cãtharidibus, cum sese tale quippiam accepisse homines suspicarentur: verùm hausto quod lemniam sphragida habebat medicamẽto protinus omne euomuerunt, nec posteà vllum illis accidit symptoma eorũ quæ ad leporem & cantharides comitari cõsueuerunt. tametsi conuicta esset perniciosorũ medicaminum exhibitio. Cæterùm an ad alia mortifera medicamenta, hæc inquam quæ vocant deleteria, eandem vim habeat medicamentum quod ex fructu iuniperi & terra lemnia conficitur, mihi vtique ignotum est. At ille ab Hephestiade profectò asserebat, adeò vt & rabientis canis morsum eam sanare diceret in vino diluto epotam, at vlceri ex aceto impensè acri impositam: Sed & aliarum ferarum ictus ex aceto sanare referebat, extrinsecus foliis insuper

impoſitis, quæ putredini reſiſtere didicim*.
In primis verò prędicabat Scordium, deinde Cẽtaurium exile, inde Marrubiũ. Porrò ſi quãdo nos ſanè ad vlcera cacoëthe & putrida terrã lemniã adhibuimus, magnificè profuit. Vſus autẽ eſt pro prauitatis vlceris magnitudine. Quippe id quod grauiter olet, impendióq;*laxum molléq; eſt, ac ſordidum, ſuſtinet vt vel per acerrimũ acetum lemnia terra in lutoſam ſoluatur conſiſtentiam, aliorũ more paſtillorum, quorũ alius alio vtitur: dico autẽ Polyidæ, & Praſionis & Andronis, & q nũc dictus eſt, quẽ Betinũ vocãt. Siquidẽ hi omnes valẽter deſiccantes proſunt vlceribus contumacibus, ſoluti interim quidẽ in vino dulci, interim ſapa, interim œnomelite, nonnunquã etiã alborum*quopiã, aut fuluorum, aut flauorum, prout nimirum vſus poſtulat. Nam de talibus alibi definietur. Similiter verò quãdoq; ſoluuntur, aut ex aceto, aut vino, aut aqua, aut oxymelite, aut oxycrato, aut melicrato. Porrò lemnia terra ex aliquo cõprehenſorũ ſoluta, medicamen fit idoneũ tum recentibus glutinãdis vulneribus, tum medendis inueteratis, ægrè ad cicatricẽ veniẽtibus, & cõtumacibus. Similiter autẽ & alia quęuis terra pharmacodes ſiue medicamentoſa. Neceſſe enim erit diſtinguere, ſicuti

ſupr

[Margin: πλάδαρον. — Add. vinorum. — 1 — 2]

ſuprà, ab elementari terra, in qua & lapides cõprehendebantur, eam quæ in lutum ſoluitur: ſic nunc ab ea quę colitur, medicamẽtoſam: nihilo enim deterius erit ita eam cognominaſſe qua ad curationes vtimur: tãetſi eius quoque quæ colitur, ſi qua pinguis eſt, commoda eſt ad curationem earum omnium partium quæ deſiccari poſcunt: vnde ſanè ea & Alexandriæ & per Aegyptũ vtuntur multi ſua vtique ſponte ac iudicio, multi verò etiã moniti ſomniis. Vidi enim Alexandriæ quoſdam aqua inter cutem laborantes ac lienoſos Aegyptiæ terræ luto vtẽtes, *qui ſibi ſuras, femora, cubitos, brachia, tergum, latera, pectúſq; *inungerent, ac perſpicuò iuuarentur. Eundem in modum & veteres phlegmonas, & laxa œdemata adiuuat lutũ hoc. Noui ſiquidẽ quoſdam, qui ex immodica per hæmorrhoïdas euacuatione * turgentes effecti ac tumidi, non obſcurè fuere adiuti. Sed & quidã diutinos fixóſq; parte quapiã dolores perpeſſi, luto hoc planè perſanati ſunt: deſiccandi nanque vim terra quæuis poſsidet. Quoniã verò corpus eius natura ſiccum eſt, & quia prorſum igneæ ſubſtantię miſtionis eſt expers, ita deſiccat, vt minimè ſit mordax: ad quod tamen etiam proficit ſi lauetur.

multi verò.

Add. l[…] to terræ e[…] iuſdem i[…] uncti.

Deeſt to[…] to habit[…]

De terræ lotione.

N 3

Caeterùm lauatur terra omnis ad eundem modum quo propositum est de lemnia. Primùm quidem *maceratur aqua, quæ nullam habet medicamẽtosæ qualitatis suspicionem: at vbi lutum consederit, effunditur quæ innatat aqua: ac quod in fundo erat, segregatur à lapidosis atq; arenosis quæ ad imum resederunt. Ac si exercitatum habeas gustandi sensum, ipse iudex eris accuratus, quam oporteat terram lauare quam non. Nam quædam * lauari non desiderant, quædã etiam bis térq; elui exposcunt. Ac lemniam quidem paratam accipis semel à sacerdote lotam, quæ iterum ablui non exigit.

ναφυρα ... ᾶσα.

δεοντι ... πλύσεως

De terra Samia.

AT Samiam ne lauari quidẽ opus est: vtimur autẽ altera eius specie magis, quam Samium astera cognominãt, ast sanguinis expuitiones vndecunq; natas, velut etiam Lemnio sigillo. Eadem vi iuuãt sanguinis ex vtero profluuia, & vocatũ fluxum muliebrẽ. Quin & prosunt exulcerationibus dysentericis antequã putrescentia euadant vlcera. Nomas id genus affectus appellare medicis mos est, ab eo quòd putredo depascat, & ad vicinas partes serpat, quod Græcè dicitur νέμεσθαι, vna cũ primũ vitiata & ipsas corrumpens. Tametsi etiã in istis

quan

quandoq; ſum vſus Lemnia, & palàm profuit tum per ſedem infuſa, tum epota vtiq; anteà: quod facere ſolemus vlceribus melicrato* prius ablutis, poſterius verò muria. Iniiciebatur ergo cum ſucco arnogloſſę: bibebatur verò ex oxycrato aquoſo. Sed nec parum efficacioribus videtur eſſe viribus Lemnia terra quã Samia: quare nec ea quæ iam phlegmone tentari cœperint, vim eius perferunt ſed clarè irritantur, atq; exaſperantur, potiſsimũ ſi homo ſit habitus mollioris, quem malacoſarcon Græci vocant. At à Samia adeò nõ exaſperatur vlla ſic affectarũ partium, vt etiam mitigentur, maximè quæ* humidiores ſunt & laxiores, velut vbera, teſtes, adenes. Idoneè autẽ vtaris terra eiuſmodi, ſi vbi ad læuorẽ redegeris cum aqua, tantum admiſceas olei roſati boni*, quod miſtione ſua medicamentum à reſiccatione prohibeat: ſed & commodum vtiléque eſt, vbi ſic præparatum fuerit, ad alias quoque phlegmonas calidas, & bubonas incipientes, & fluxiones podagricas & ſummatim vbi refrigerare ſtatutũ eſt mediocriter cũ mitigatione ac lenitione: vt cuidenter appareat vim ſamię mediocriter eſſe refrigeratoriam. Quin & magis quodam modo aërea eſt eius eſſentia collata ad lemniam, cuius argumentum eſt & leuitas. His

Add. mercatione.

calidiores.

Apt. vt mixtum quod fuerit non ſiuat exareſcere medic.

itaq; notis & omnem aliam terram medica minoſam æſtimato. Dico autẽ notas conſiſtentiæ tum leuitatem, tum grauitatẽ, prætereáq; in guſtu aſperitatem ac leuitatem ad hæc tenacitatem, & abſtergendi potentiã. Tenax enim & viſcoſus eſt Samius a ſter cùm & Lemnia ſphragis eiuſmodi pa lulũ quiddã habeat. Abſterſoriã quoq; fa cultatem moderatam obtinẽt & Selinuſi terra, & Chia: quamobrẽ mulieres quęd ad faciem iis vtuntur. Oſtenſum autem e in tertio libro De ratione curãdi, quicqui leuiter abſterget, producendæ vlcerum ca ni eſſe idoneum. Id autem ſi etiã deſiccet cicatrici inducẽdæ habile eſt. Porrò omni ex iis aptiſsima ſunt & ad vlcera quæ i ſumma cute cõſiſtũt, & ad ambuſta illa qu cũ citra morſum exiccant, tum neq; mani feſtò excalfaciunt, neq; refrigerant. Quo circa terra Selinuſia & terra Chia pulcher rima ſunt ad ambuſta vlcerũ remedia: Ex poſcunt enim ea moderatiſsimè extergẽti medicamina abſq; inſigni, aut calfactione aut refrigeratione: quod vtique ineſt tum Selinuſiæ, tum Chię, tũ Samię terrę. Oſtẽ ſum eſt autẽ quòd & huius ſpecies eſt Aſte quem vocant, reliqua terra hoc præſtan quòd viſcoſum quiddã ac tenax obtinea Quocircà quod cùm ad alia vlcera, tum a

am

ambusta pertinet, aliis terris quę tenacitatẽ non habent conferendus non eſt. Siquidẽ ſubſtantiã tenacitas magis reddit emplaſticam, quàm vt ſinat abſtergere: ſcilicet vbi nulla vtiq; alia adſit acrimonia viſcoſo tenacíq; corpori, vt in viſco cernere eſt. At tamẽ Chia & Selinuſia terra inferiores ſunt Samia ad phlegmonas in mammillis, teſtibus, atq; inguinibus incipiẽtes: tametſi vbi inopia eſt aliorũ quæ ſummè proſunt, nec ipſæ planè ineptę ſunt & incommodę. Porrò Cimolia cùm miſtę ſit facultatis, partim refrigerat, partim etiã digerit, ſed leuiter: proinde dum lauatur* hãc facultatẽ deponit atq; exuit. Abſq; eo ſecundum vtraſque agit facultates, ceu alia quoq; compoſitorũ medicamentorũ plurima digerẽtia pariter & repercutientia. Porrò vtranq; facultatẽ facilè indicat dum illi miſcentur humores naturæ cõtrarię. Nam ſi miſta ſit repercutientibus refrigerãtibúſq;, lutum quod ex ipſa & illis conficitur, refrigerans repercutiénſq; efficit. Sin digerẽtibus, & ipſum digerens. Sic ambuſtis conuenit. Atq; idiotæ quidã prontinus aceto maceratam illinũt. Sed in tali vſu non impenſe acre ſit acetum oportet. At ſi tale ſit, aquã miſcere præſtat. Et illud mihi ſemper memoria teneto, ceu cõmune omnis terrę leuis: omnes enim am

Tantum, hoc deponit.

busta iuuãt, cõtinuò illitæ ex aceto, aut oxycrato, nimirum bullas existere prohibẽtes. Cæterum cõtemplandum insuper* est, corporis curandi quę sit natura siue habitudo, duráne an mollis: id in vniuersum semper præ oculis habendo, corpora mollia valẽtiũ medicaminũ vim haud posse perferre, dura verò posse. Sed hæc huius instituti non sunt, verũ copiosius exponẽtur tũ in tractatu De cõponẽdis pharmacis, tũ in libris De facile parabilibus. Præsens autẽ narratio à principio id studuit, vt generales inueniret facultates. Quibus animũ intẽdens quispiã cõplura habiturus est ad particularis vsus copiam, vtique si vtendi eorum viam ac rationẽ insuper adiunxerit atque edidicerit. Quare immorandum nõ est. Verùm quod anteà dictum est nunc in memoriam reuocare oportet, nempe terram ipsam expertẽ mistionis substãtię generis alterius, vim habere citra morsum desiccãdi. Atqui cũ nullum reperire corpus queas mistionis ad vnguem expers, inspiciẽda item est eorũ quæ illi accidũt commistio, ídque secundum leuitatis & grauitatis differẽtias, eásque quæ in gustu visuntur. Nam si qua eluceat astrictio, tantum assumpsit frigiditatis, quantũ habet, & adstrictionis. Sin etiã acrimonia quædam appareat, tantum inesse scito calid:tatis

Deest in hoc.

itatis, quantum & acrimoniæ. Similiter in
ui & graui vidẽdum: cùm leuitas illi inde
roueniat quòd larga & copiosa in tota
ius temperie aërea insit substãtia: grauitas
erò quãtò maior sit, tantò itidẽ syncerior
rra existat. Terræ propriũ est, quòd igni
dmota nõ fundatur aut liquescat: id quod
ccidit plumbo, stanno, argento, & auro.
aq; cùm terra audis [argento] nominari
gyriten* nam ita nuncupant quidam il- *Vet. ad. chrysiten. add. etiã aut ferream.*
s quæ ex metallis sumuntur) haud putes
er totum terræ immistum esse argentum,
urum, aut ferrum: sed contingere, coniun
ásque esse paruis terræ particulis immi-
as particulas paruas: in chrysite quidem,
uæ ab auro dicitur, auri, in argyrite, quæ
b argento, argenti: in siderite, quę à ferro,
rri: eásq; ab igne in fornacibus fusas, coi-
adinuicem. Eundem in modum quæ vi-
ũ cõtinet terra, arenosa est. In arena enim
otissimũ eiusmodi substantiæ frustula re-
eriuntur sæpenumero parua. Et qui earũ
rum periti sunt, conspectis arenis talibus
aud difficulter cognoscunt, quantũ ex eis
lligi queat vitri. Sed & auri quoq; frustu
exigua frequenter nõ paruo numero in
uibusdam inueniuntur arenis. Verùm nõ
quauis arena, qui negotio huic sunt de-
iti, aurũ vitrúmq; extrahũt: sed eas eligũt
arenas

arenas quæ quàm minimo impendio plur
mum cōgerunt. Siquidē post multos sum
ptus quos in fornacibus instruendis facer
necesse est, si paulū modò colligeretur sub
stantiæ, damnosum id ipsis esset. Itaq; cùm
in plurimis arenis auri vitríq; frustula par
ua cōtineātur, qui talia callent, nō ad qua
uis accedunt. Ad eundem modum neq; æs
aut argentum, aut ferrū, aut stannū plum
búmve ex quauis terra colligūt. Nec tam
vbi dictorum quodq; ab admista terra se
parauerint, quę reliqua est, aliis terris est s
milis (quas passim sic ab omnibus nūcupa
proposui, quæ communem habent notam
quòd irrigatę facile soluuntur in lutū) n
terræ quæ in metallis est, reliquiæ lapidæ
fiūt,* nec macerari rigaríve possunt. Dic
autē rigari, per totam substantiā humecta
ri: madescere verò, extima tantū superfic
madefieri, haud etiam in altum penetran
humore: illud τέγγεσθαι, hoc βρέχεσθαι Græ
appellitāt. Sic fit cadmia fossilis quā vocā
lapidea, nec ipsa rigari potis. Sed de talibu
corporibus infrà differetur. Nunc rursu
ad medicaminosam terram reuertor, qu
proinde quòd aqua irrigata facilè in lutu
soluitur, terra appellatur. quia verò ea vt
mur velut aliis medicamētis, idcirco nō in
iuria Grçcè pharmacitis, Latinè medicam
no

ἄτεγκτον vet. autē cod. hab. ἄτηκτον, illiquabiles.

oſa ſola vocatur, nempe quia aut ſola eſt
iuſmodi, aut euidentiorẽ vim medicami-
oſam poſsidet. Id quod ſanè verũ eſt. No-
inatur autem apelites, nõ quòd vitem in
ſerere præſtat, ſed quòd viti circũlita in-
rimat naſcẽtes in ea vermes, quos ſcnipas
pud nos vinitores cognominant. Naſcun-
r porrò hi ineunte verè, cùm germinare
tes, turgeréq; earũ pars vnde germẽ exit
quem oculũ nominant) incipiũt. Hos igi-
r oculos ſcnipes depaſcentes, non leuẽ vi-
noxam afferunt, ac proinde oculorũ iſto-
radices, qui hæc ſapiunt, inungunt ac il-
unt. Hac itaq; ratione ampelites & phar
cites id genus terra appellata eſt, vel ex
quòd ſcnipas perdat, quantũ habeat fa-
ltatis medicaminoſæ indicãs. Sed & à re-
ua terra, qua ad curationes vtimur, mul-
diuerſa eſt: quippe quæ proxime ad lapi-
ã perueniat: quãobrẽ miſceri eã in medi-
minũ ſcriptionibus comperies, vbi exic-
re atq; digerere quid opus eſt. Nec enim
rdacitatis expers eſt, nec moderata, nec
tigãdi vim obtinet velut Chia, Samia, &
inuſia, Atq; de Cimolia quidem dictũ
, quòd illis paulò ſit valentior, verunta-
n etiam morſus expers, maximè ſi elota
Cretica verò terra iſtis quodammodo
imilis eſt: verùm admodũ imbecilla eſt,

mul

multum habent ſubſtantiæ aëreæ : ineſt t
men ei vis extergendi: quamobrẽ ea hom
nes vaſis argẽteis ſordidis ſplendorem re
perant. Itaque & hæc tibi vſui fuerit ad
omnia, ad quæ alias ſine morſu extergen
idoneas eſſe poſuimus. Harũ omniũ Le
nia valẽtiſsimas vires obtinet, ſiquidem
adſtrictio ei quędam ineſt. Porrò Eretrie
ſis hac etiam valentiorẽ poſsidet, hacten
tamen, vt nondum mordicet. Quòd ſi la
tur valde moderata efficitur, nõ ſecus a
ſupradictę. Expedit verò hanc terram n
ſemel, ſed bis térque lauare, vt & Cimol
Quin & vrunt eam quidam, quò videli
eſſentiæ reddant ſubtilioris & acrioris,
& ad digerendi potentiam tranſeat. Cæ
rùm ſi vſta lauetur, tunc depoſita in aqu
acrimonia ſubtilitatem quidem quam
toſtione acquiſiuerat, retinẽs, deſiccant
conſtituitur. Quocirca cùm vſtionem n
experta communi ratione terræ cuiuſlib
vlceribus ſit accommoda : magis certè ia
congruit, & ad ea quę carnem ſibi reſti
ægrè patiuntur, & ad ea quæ ad cicatric
difficulter perueniũt, ſi poſtquã combu
fuerit, abluatur. Porrò cũ duæ eius ſpec
ſint, ea quæ colore eſt cinericio, illi quę a
modũ albida eſt præfertur. Eſt & alia te
dicta pnigites, tota quidẽ facultate Ci

liæ aſsimilis, cæterum colore diuerſa. Eſt enim atra, perinde vt Ampelites. Porrò viſcoſitatẽ & tenacitatẽ non minorem quàm Samia terra obtinet, imò nõnunquam etiã maiorẽ. Cæterùm durante hac immani & graui peſte allata ad me terra eſt ex Armenia ea quę Cappadocię finitima eſt, etiã ſiccátior, colore pallido. Lapidẽ qui donarat, non terram appellabat: promptiſsimeq́; in læuorem ſoluitur, ceu etiam calx. Sic enim videlicet nuncupo petrã cõbuſtã. Verũ vti nec in illa arenoſum quippiã admiſtum eſt: ita nec in Armenia. Nã poſtea quã in mortario piſtillo comminuta eſt, adeò eſt leuis, nec plus eſt lapidea, quàm aut calx, aut Samius aſter: tãetſi nõ æquè vt aſter leuis eſt. Itaque illo etiam magis conſpiſſata eſt minúsque aẽria, quamobrem opinionem ac phantaſiam præbet iis qui negligentius intuentur quaſi lapis eſſet. Cæterũ quod ad præſentia attinet, nihil intereſt, lapidem an terram vocites, ſi id modò teneamus quòd ſumme deſiccat. Siquidẽ ad dyſenterias & ventris profluuia, tũ ſanguinis expuitiones, & catarrhos, ad hæc ad putreſcẽtia oris vlcera in primis cõpetit. Quin & eos magnificę iuuat quib⁹ ex capite in thoracẽ fluxio decumbit: quamobrem illis quibus ex tali occaſione aſsidua difficilis eſt anhelitus va-

lide

lide prodeſt. Sed & eos qui phthoë laborãt adiuuat. Vlcus enim eorũ deſiccat: vt hau etiã tuſsiant, niſi in victu peccetur nõ leui ter, aut ambiens derepente ad intemperi recidat. Ac mihi videtur, quòd ſicut in fiſt lis ſæpe conſpeximus, non in aliis partibu dũtaxat, ſed in ipſo etiam ano, vt citra col lyrij immiſsionem quod ſordem & callum auferret, ipſo duntaxat deſiccante medica mine contraherentur ac clauderentur, it quoq; in pulmonis eueniat vlcere. Siquid & ipſum ab exiccãtibus iuuari medicamẽ tis perinde cõſpicitur, vtiq; cùm mediocr eſt, nõ admodum magnum. Itaq; viſi ſun quidam eorũ qui talia habebant, prorſur eſſe liberati. Ac quidã qui Roma in Lybi talem ob cauſam profecti ſunt, planè ſe ſa nos eſſe credidere: & ſanè vſq; ad annos a quot inculpatè tranſigebant: poſteà verò c nõ pari degerent cura & cautione, reditu morbi apparuit. Hos ergo, vt dixi, bolu armenia euidẽter adiuuit: Quin & eos qu Romæ agunt, qui aſsiduò difficultate ſpi randi diſcrutiantur, magis etiam. Porrò i magna hac peſte, cuius eadem facies fui atque eius quę Thucydidis memoria graſ ſabatur, quotquot hoc medicamen bibere celeriter curati ſunt. At quibus non pro fuit, omnes interiere, ſcilicet cum nec ali quouis

Liquet bol. arm. ſolum ijs qui erant incurabi-les, nihil profuiſſe.

quouis iuuarẽtur. Vnde colligitur quòd iis duntaxat nõ fuerit auxilio, qui planè erant incurabiles. Cæterùm bibitur ex vino *albo, consistentia tenui, modicè diluto, si aut planè febri careat, aut leuiter ea teneatur, sin grauis febriat, admodum aqueo. Nõ tamen calore vehemẽtes sunt febres pestilentiales. Porrò de vlceribus resiccari postulantibus quid attinet dicere quantam vim habeat bolus hæc armenica? Liberum est autem vtcunque appellare velis: siue lapidem, vt is qui mihi donauit: siue terram, vt ego, quandoquidem humidis rigari patitur.

Albo, interpr. est.

De lapidibus.

EX sponte natis corporibus sunt & lapides, hoc diuersi à vulgo nuncupata terra, quòd rigari non sustinent. Vires habent partim secundùm totius substãtiæ proprietatem, partim secũdum qualitates effectrices. Porrò vt hæc* differãt, superius docui. Nunc autem sermo nobis esto de illis, quæ secundũ effectrices agũt qualitates in quibus sanè est & vtẽdi ratio ac methodus. Siquidem, vt ostendimus, facultates quę proprietatis totius substantiæ ratione insunt, à methodo ac ratione alienæ sunt, & per solam noscuntur experientiam. Nam cur hic lapis tacto vulnere, vnde sanguis prorumpit, cursum eius reprimat ac sistat, haud no

Add. inter se.

uimus. At cur lapis quẽ Hęmatiten vocãt in oculares facultates indatur, haud late Nã id rationis inuentũ est. Si enim in co oculari eum fritum cum aqua donec mell crassitiem accipiat,*adstringentem facult tẽ percipies. Atqui didicisti quòd phlegm nas etiamnum gliscentes, potissimum qu contingunt in partibus neruosis,restring tibus medicamẽtis repercutere oporteat: vbi haud amplius sanguis in partẽ affluit adstringẽtibus medicinis, quæ digerãt ad iungere,& sensim ad ipsa sola trãsire. At de huiusmodi quidem facultatibus in lapi dibus differemus, vbi ea prius in memori reuocarimus, de quibus fusè locuti sumu in libro cõtra eos cõscripto, qui insultãt i qui voce solœcismum cõmittitunt.Nã ho rum quidam λίθον (quę vox lapidem Gręci significat) masculino genere efferri non si nunt:verùm si dicas, ἔμβαλλον τὸν λίθον ἐπ τὸν κύνα,nõ aliter vociferãtur,quàm si ipsi in caput lapis esset coniectus, velut etiam quis dixerit, τὸν δρῦν (quercũ sonat) excla mãt tanquam fuste percussi. Itaque si qui corũ suasu consueta medicis nomina*mu tare in animũ inducat, dicẽs, τὴν λίθον τὴ αἱματίτην,& τὴν πυρίτην,& τὴν γαλακτίτην & τὴν σχιστὸν, vt curiosus sanè & stolidu dãnabitur : nimirũ cũ veteres ex more oẽ

ma

deest gustare volueris.

μεταρρυθμίζειν. aptare.

masculinè efferant eorũ differẽtias, ἀιματίτlω, πυρίτlω, γαλακτίτην, μελιτίτην, γαγάτην σχιστὸν, φρύγιον, ἀράβιον, μεμφίτην. Ecõtrario verò τὴν πέτραν fœmininè pronuntiant, nõ τὸν πέτρον masculinè. Nã ἀσίαν πέτραν, non ἄσιον πέτρον nominãt, *λίθον ἄσιον, hoc est lapidem asium, ceu etiam asiæ petræ florem. Porrò ex petra combusta calcem fieri dicunt. Attamẽ Heraclides Tarentinus, & alij nonnulli, non ex quouis lapide calcem fieri volunt, sed ex sola petra, nuncupantes ita per excellentiam solum qui sit lapidum durissimus. Equidẽ ego vel ex industria & studio consueui mutatis inuicẽ nominibus vtroque modo omnia talia efferre, de quibus inutiliter nonnulli rixantur, id re ipsa commonstrans, nihil offendi enarrationis claritatẽ vtrouis modo quis dixerit. Cæterùm mirandum non est, qui ignorant enarrationis naturalis aut vnam solámq; habẽdam virtutem, ipsam scilicet perspicuitatẽ & claritatem, aut certè omnium aliarum primam atque optimã, si ad tantas vertantur nugas. Itaque de iis lapidibus primùm differam, qui*mortarij aut cotis attritu in liquorem succúmve soluuntur.

Add. ἄσιον.

triti in mortario aut cote.

Ciseris. *Pumex.*

Cæterùm si pumex inter lapides recẽseri potest, & ipse eiusdẽ est facultatis, quòd cer

tè ad abſterſionẽ attinet, velut etiã figulina testa, ac multò magis ea quę fornacium eſt. Sed Smyris acrimonię quiddã obtinet: proinde cauſticis & deſiccantibus facultatibus *additur, eiſq; quæ curant gingiuas laxas, ac mollitie fluidas. Pumex autẽ ſi comburatur, haud erit inferior eoſdẽ ad vſus Smire.

*quidam ipſam miſcent.

De lapidibus qui in ſpongiis reperiuntur.

Lapides qui reperiũtur in ſpongiis, frangendi vim obtinent, non tamẽ ita validam vt lapides in veſica comminuant: & qui id ſcriptũ reliquerũt, mentiti ſunt. Verùm qui in renibus cõſiſtunt rumpunt, velut qui ex Cappadocia cõuehũtur, quos in Argeo naſci aiunt. Soluuntur autem hi in ſuccum colore lacteũ: ex quo liquet, quòd extenuãdi vim obtinẽt abſq; vt inſigniter excalfaciãt.

Oſtracites.

Porrò oſtraciten vocatum lapidem prædicare quoſdam audio quaſi deſiccandi valenter facultatem obtineat, temperatã ex adſtrictione & acrimonia, velut & Geodem nomine pupillas expurgare, & vberum teſtiúmque phlegmonas ſanare, ex aqua videlicet inunctum. Attamen Cotis Naxiæ ramentum mammas virginibus ſuo tempore prohibet tumeſcere, & puerorum teſtes, tanquam videlicet particeps facultatis refrigeratoriæ.

Op-

Ophites.

Sed ophites quẽ vocant, lapis* extergendi confringendíq; vim poſsidet, ceu etiam vitrum. Admodum enim ipſum ex vino albo ac tenui epotum lapides veſicæ conterit atque confringit. Verùm ipſum in lapidibus quiſpiam fortè non numeret. *Add. vstus.*

Iaſpis viridis.

Proprietatem nõnulli lapidibus quibuſdam teſtimonio ſuo adſcribũt, qualem reuera habet Iaſpis virẽs, nempe ſtomachum adhæſu, ventríſq; os adiuuans. Ac nonnulli quoque annulis inſerũt, ſcalpúntque in eo draconem radios habentem: velut rex Nechepſos memoriæ prodidit in* ſexto & decimo libro. Sanè huius ego quoque lapidis abundè feci periculum. Torquem enim ex huiuſmodi lapillis confectũ à collo ſuſpẽdi, ita vt lapides os ventris cõtingerent. Apparebant autem nihilominus prodeſſe, etiãſi ſculpturam nõ haberẽt quam ſcripſit Nechepſos. Porrò lapidẽ* omphatiten vir fide dignus reuera iuuare morſos à vipera ſuſpẽſum retulit. Sed eiuſmodi facultates extra vſum ſunt methodo conſtantem: velut etiã cum Hieracites & Indicus profluentem ex hæmorrhoïdibus ſiſtunt ſanguinem. *Partũ accelerat.* *τῇ τέσσαρα καὶ δεκάτῃ 14* *al. ophite*

Sapphyrus.

Sed & Sapphyrus ictos à ſcorpio epotus

iuuare creditur.

Aphroselinus.

Et aphroſelinus quem vocant, comitiali morbo vexatos: non tamen nos experti ſumus. Sunt verò & alij lapides nonnulli, qui aduerſus quędam ſuſpenduntur. Cæterùm quidam characteres quoſdã & literas inſcriptas habent: ſicut qui hæmorrhoïdibus congruit Hieracites: cuius nos fecimus periculũ. Sed nõ eſt nũc tẽpus de illis differere, qui ſola experientia fidem habent, ac nõ rationali quadam methodo in vſum veniunt. Aliud de his tempus erit & locus. Nunc autem ad id quod toto opere propoſitũ* fuit.

Add. ab ...itio no...s.

Dioſcoridis Thyites.

Omniũ dictorũ lapidũ valentiſsimã vim habet is qui ex Aethiopia affertur, quadãtenus ſubuiridis, vt Iaſpis quẽ vocãt. Soluitur hic lapis in ſuccũ colore lacteũ guſtu verò* acrẽ, ac proinde illũ nemo ocularibus miſcet facultatibus, nec fluxiones repercutiẽtibus, neque vlcera ſanantibus: ſed tantũ ad purgandũ, & abſtergendũ quę pupillam offuſcant abſq; phlegmone: ex quibus ſunt cicatrices recentes, quas attenuare poteſt ſed &* oculorum vngues (Græci pterygia vocant) vtique ſi nõ admodũ duri fuerint.

...ordacẽ.

Add. ex ...rg.

Iudaicus.

Eſt & alius lapis viribus valẽtioribus in

Pala

alęstina Syria proueniens, colore cãdido
ecie cõçinna, lineas habens ceu torno du-
ıs. appellitant eum à loco in quo nasci
nsueuit, Iudaicum: vtuntúrque ad vesicæ
pides, in cote soluentes, & ex aquæ calidę
ibus cyathis potui præbẽtes. Sanè in qui-
us nos experti sumus, profecit nihil quod
l lapides vesicæ pertinet: verùm ad eos qui
renibus hærent, efficax est.

Pyrites.

Vnus eorum qui validam facultatẽ possi
ent, est & pyrites quem vocãt, quo vtimur
gerenti emplastro admisto: adiicitur ei &
histos. Ab hoc medicamine & pus sępenu
ero, & cõsistẽtia grumosa in spatiis inter-
ediis musculorũ nata, per halitũ digesta
nt. Cæterùm vbi in vsum vocãtur lapides
dmodum vehementer cõtusi, atq; ad læ-
rẽ redacti sint oportet, similiter atq; ea
uæ in ophthalmicas facultates admiscen-
ır. Etenim pollinis instar comminuantur,
deò vt in profundũ corporũ quibus appli
itur subeãt, assimiles manẽt istis marinis,
fluuiatilibus arenis, quæ & ipsæ cõmunẽ
mnium lapidum vim possident. Siquidem
xiccant tumentem ab aqua inter curẽ car-
em, videlicet laborante in eis excalfactis
ecumbente. Non tamen ad aliud quippiã
is vtimur tanquã prædictis, puta ad oph-

Vulgò marcasita.

Add. omnes.

thalmicas & ſiſtentes, tum ſanguinem, tum
muliebre profluuium facultates, prætere
ad glutinanda vlcera, cicatrice claudend
carne implenda. Nam qui ex eis acres no
omnes. ſunt, ad hæc* omnia ſunt vtiles: velut & a
cres, quorum poſterius mẽtionem faciam
ad detergẽdum abſtergendúmq;, tum de
trahendum, extenuandum, digerendum
valentérque ſiccandũ, & colliquandum

Phrygius.

Huius facultatis habeẽ & phrygius qu
vocãt. Sed eo ſemper vtor cõbuſto quiden
ad vlcera putrida, ídq; aut ipſo per ſe, aut e
aceto, aut œnomelite, aut oxycrato: ad oc
los verò medicamentum ſiccum efficiens
quod multi nunc acceptum à me obtinen
Miſcentur ei & alia quæpiam. Dicetur au
tem de ipſo in opere de cõponendis phar
macis. Nunc ſatis eſt de generali eius facu
tate explicuiſſe: validè enim deſiccat, habẽ
quiddam adſtrictionis ſimul & mordica
tionis. Dictum verò ſuperius eſt, ea eſſe o
mnia optima medicamina, plurimíq; vſus
quæ miſtas in ſeſe haſce* facultates habẽt
Add. duas. nempe repercutientem, & digerentem.

Ageratus.

Eſt autem lapis ageratus quẽ vocãt, qu
vtũtur coriarij, facultatis miſtę, adſtringen
tis ſcilicet, & digerẽtis. Sed de ſola adſtrin-
gente

gente conſiderãdum. Iuuat quidem euiden ter columellas phlegmone grauatas: non tamen apertam guſtu adſtrictionem præferre aut acrimoniam conſpicitur.

Aſsius.

Eſt & alius lapis in Aſſo proueniẽs, quẽ ob id ipſum Aſsion cognominant, non durus vt petræ. Siquidẽ color illi eſt paritérq; cõſiſtentia ceu tophi, friabilis & laxus. Inaſcitur ei quiddã farinæ tenuiſsimæ ſimillimum, qualis in* molarũ parietibus adhærere viſitur. Appellitant hoc medicamentũ petræ aſiæ florem. Eſt verò & ſubtiliũ partium, vt ſine morſu nimis molles carnes ac fluidas eliquet. Petra verò in qua naſcitur, tametſi vim habeat illi ſimilem, actionis tamen vehementia inferior eſt. Hoc enim ea potior eſt flos, nõ tantum quòd magis colliquet ac digerat, & velut ſale cõdita ſeruet, ſed & quia hæc præſtet abſq; vehemẽti mordicatione. Habet & ſalſedinẽ quandã in guſtu hic aſiæ petrę flos: vt coniectura ſit illum naſci ex eo quòd ros ex mari in petram reſidens, poſteà à ſole deſiccetur.

pistrinorum, aut moletrinarum.

Gagates. Gall. Geet.

Eſt & alius lapis colore atro, qui vbi igni admotus fuerit, perſimilẽ bitumini odorẽ exhibet: quem Dioſcorides nonnulliq; alij in Lycia inueniri prodiderunt, ad fluuium

nomine Gagatẽ, vnde & ipsi lapidi nomẽ
claturam inditam dicunt. Ego tamen eum
fluuium nõ vidi, tametsi parua nauicula t
tius Lyciæ littora legerim, quò videlice
quæ in ea sunt inspicerem. Crustaceos ver
Add. ni gri. lapides*, & qui in ignem additi exilẽ flam
mam ederẽt cõplures ex Cœle Syria aspor
taui, natos in colle mari mortuo, quod vo
cant, circundato, qua orientem spectat, vb
& bitumen est: erátq; lapidum odor simili
flatuosos tumores. bitumini. Vtebárque eis ad*tumores in g
nu diuturnos, & ægrè curabiles, mistis vid
licet facultatibus quæ ad hoc symptom
probatæ fuerãt. Planéq; visum est mihi eui
dentiorem earum facultatẽ reddidisse. Mi
scui verò ipsum & barbato quam vocãt: &
palàm medicamentũ effectum est exiccan
tius, adeò vt & sinus contraheret, nedum
cruenta vulnera glutinaret, ad quæ comp
tere maximè creditur. Est & alius lapis, cu
ius meminit Nicander hunc in modum:

Si lapis vratur candenti Thracius igne, e
Pòst madefiat aqua, flagrabit totus: at iden
Mox oleo affuso penitus restinguitur: adfer
Thracius hunc ad nos pastor de flumine, nome
Cui Pontus.

Verùm nullus eius in medicina vsus est
neq; Nicander præter graueolentiam, qua
suffitu feras fugat, quicquam ei adscripsi

Magn

Magnites, quæ & Heraclea. *Magnes.*

Ex lapidibus vnus eſt & magnites, & he clea quam vocant, adſimilem hæmatiti m obtinens.

Arabius.

Attamen Arabius quem nominant, la- s elephanti ſimilis, deſiccantis abſtergen- ſq; facultatis eſt.

Alabaſtrites.

Et alabaſtrites vocatus vnguis in medi- næ vſum ingreditur combuſtus. Quidam um bibendum dant ſtomachicis.

Smiris.

Sed & Smiris* quòd multã abſtergentẽ abeat facultatem, clarũ eſt vel ex eo quòd actylioglyphi, hoc eſt qui annulos excul- unt, eum in vſum illo vtantur. Quinetiam uòd dentes puros efficiat, experti ſumus. *Add. vocata.*

Hæmatites, Galactites, & Melitites.

Porrò talium quoq; vnus eſt hæmatites uem vocãt, à coloris ſimilitudine id appel tiõis ſortitus, ſicut & galactites, quãdo & pſe in ſuccũ ſolutus lacti ſimilis cõſpicitur. Iuic autẽ colore adſimilem ſuccũ efficiens nelitites à mellis ſimilitudine, quod guſtu epręſentat ita nuncupatus eſt. Porrò oſten um in quarto horum cõmentariorum eſt, uòd ſuccus omnis dulcis à tẽperato calo- e talis eueniat, adſtringens verò à frigore.

Hab

Habebit ergo lapis hæmatites tantũ frig
ditatis, quantũ habet adſtrictionis : melit
tes verò calorẽ temperatum : mediam au
vtriuſq; temperiem galactites. Meritò it
que auſi ſunt medici ocularib⁹ facultatib
lapidem miſcere hæmatiten. Ac ſolo eo v
poſsis ſuperciliis exaſperatis: ſi quidem cu
phlegmõe aſpera ſint reddita, ex ouo ipſu
diluens: ac ſi magis, etiã per decoctum fo
nigręci. Sin verò citra phlegmonẽ, ex aqu
Incipito verò ſemper à modicè humid
per ſpecillũ infundens. Vbi autẽ quòd vir
eius ferat conſpexeris, magis ac magis cra
ſum efficies : ac tandẽ adeò craſſum facie
vt ſpecilli cuſpide inungas ſecundũ ſubi
τὸ βλεφά-ρȣ. ctionem aut euerſionẽ* ſupercilij. Hic ide
lapis ſimiliter in cote contritus, ſanguin
expuitioni competit, omnibúſq; vlceribu
Porrò ſiccus ſi ad tantũ redactus fuerit la
uorem, vt pollinem tenuitate æquet, repr
mit excreſcentia, atq; eo nullus ſolo atqu
ἐφ' ὧν εἶ-πον, ad ea quæ dixi. per ſeſe vtitur. Ego verò* vti propoſui, vſ
ſum facultate eius ex guſtus qualitate co
perta, cùm mox experientia periclitari ve
lem, nũquid rectè coniecisſem. Et ipſa qui
dem oculorum vlcera ſolus per ſe cicatric
includit (vt paulò ante comprӕhẽſum eſt
attritus, cæterum aut effuſus, aut inunctu
Nam & id experientia exploratum habe

Schiſ

Schistos.

H Huic lapidi persimilem vim obtinet, verùm infirmiorem, is qui vocatur schistus: ac post eum galactites. At melitites caliditatis etiam nonnihil, vt dixi, adiunxit. Vt itaque vnusquisq; ipsorũ leuiter ac sensim ab hæmatitis facultate recedit, ita ad oculos* in vsum ducitur: est tamen mitior. Porrò mitiora remedia partibus etiãnũ phlegmone afflictis semper gratiora sunt atq; iucũdiora: cæterũ liberis iam phlegmone partibus infirmiora quàm quæ persanare valeãt. Porrò cùm lapidibus omnibus commune sit vt desiccent: quotquot ex iis in succum soluti, aut alioqui ad læuorẽ triti, nullã continuò qualitatẽ in gustu obtinẽt, hos putandũ est esse tũ infirmissimos, tũ mitissimos, tũ minime mordaces. At q manifestã gustui qualitatẽ offerunt, hi pro qualitatis proportione potentiã possidẽt: ac si quidẽ adstringãt, ad cõprimẽdum, cõstringendũ, spissandũ, & contrahendũ, si verò mordicẽt, ad excalfaciendum, digerendum, & liquandũ meliij inter eos sunt qui abstergent solũ citra mordicationẽ*. Igitur hæmatites schistos, galactites, ac melitites, in succum soluũtur quo posui modo, ad cotẽ aut mortariũ attriti: cum sint & alij lapides in succũ solubiles, vt q in Aegypto nascitur, quo vtũtur ad splen

Add. similiter.

Ad. aut astrict.

ſplendorem linteis conciliandũ. Eſt aute
omnium dictorũ minimè qualitatis part
ceps, nec adſtrictionẽ, nec morſum, nec a
ſterſionẽ præ ſe ferens: quocirca hoc ipſu
dũtaxat lapidi huic ineſt, quod deſiccet v
delicet: proinde cerato eũ miſcẽtes, ad cic
tricẽ vlceribus inducendã in mollibus co
poribus vſurpant. Sed & ocularibus miſc
tur facultatibus perinde vt modò dicti:
quantò eſt maiore emolliendi vi quàm p
dicti, quòd nullam videlicet effectricẽ qu
litatem habeat, tantò etiã moderatior e
magíſq; dolorẽ leuat. Hunc lapidẽ quida
moroxum, nonnulli graphida nuncupan

Metallica medicamenta.

METallica medicamenta appellare m
dicis mos eſt, quorum generatio
metallis eſt, ſiue ſpontanea, ſiue per forna
facta. Et ad hæc tertio loco ſunt quæ ru
ſum homines ex his ipſis præparant quou
modo, velut ceruſſam, pſoricum, ſandyc
de omnibus. phycũ. Deinceps itaq; *de ſingulis dicet
ea ſerie literarũ, qua quodq; nomẽ incip
Verùm illud primum de omnibus illis di
mus communi præfatione qualẽ de lapid
bus paulò antè habuimus, & his etiam ſu
rius de terra medicaminoſa. Nam vt ill
id inter ſeſe omnibus cõmune eſt, vt deſi
cent, ita metallicis quoque medicament
omn

omnibus: est enim essentia eorum terrea, secundum elementaris videlicet terrę significatũ nunc loquendo. Sed quemadmodũ nobis ex terra figulina dolia, & fictilia, ollæq́;, & alia eiusmodi parantur, per ignẽ, qui torrendo humiditatem absumit, dura: eundem in modum in terra, caliditate diutina mistam ex terra & aqua, nonnunquam etiam aëre, substantiam vniente temperantéq;, ac postea desiccante, metallicorum medicamentorum proueniunt consistentiæ. Porrò locorum in quibus hæc proueniunt, natura, prout plus minúsq; est frigida, alia plus, alia minus cõgelat ac cogit. Quemadmodum itaq; in terræ differẽtiis plurima inest essentia terræ elementaris. paulum verò aëris: ita in metallicis multũ immistum est igneæ substantiæ. In medio horum sunt lapides. Proinde pleraq; metallicorum medicamentorum alia semel aut bis, alia verò frequentius lota idonea sunt ad desiccantes sine morsu facultates. Atq; hæ sunt communes rationes*quas præsciri oporteat. Deinceps verò dicentur quæ cuique singulatim sunt propriæ, ídq; iuxta literarum, à quibus appellationes incipiũt, ordinem.

de omnibus hisce.

Hales. *Sales.*

Sal partim ex mari ꝓuenit, in salinis videlicet

licet, quas Græci vocãt halas, cuius & inte
marina medicamenta mentionem factu
ſumus: partim ex terra effoditur, Græci ὀρυ-
κτὸς ἅλας nominãt, cõmuni metallicorum
genere comprehenſus. Vtriq; vis adſimil
eſt, ſiue foſsilis ſit, ſiue ex mari. De quib'
ſuprà verba fecimus libro quarto, eo loc
vbi ſalſum aut ſalſuginoſum ſaporẽ ab am
ro diſtinxim'. Ac nũc quoq; dicetur, quò
aphronitri quidẽ amarus eſt & abſtergen
ſalis verò tantò in abſtergẽdo inferior e
quantum acceſsit adſtrictionis. Eſt enim
duabus qualitatibus miſtus abſtergẽte v
delicet, & adſtringẽte. Porrò ꝙ magnope
vterq; deſiccet, ſuprà monſtratum eſt: C
Pau. nitro vim tribuit aphronitr. & ſalis mediam. terum vtriuſq; in medio eſt * ſpuma nitri.

Armeniacum.

Armeniacum vim habet extergẽtem
leuicula acrimonia, & leuiſsima adſtricti
ne. Itaq; tale cũ ſit, ocularibus miſcetur f
cultatibus. Et ipſo per ſeſe quoq; ad pol
nis læuorẽ redacto, vtuntur ſicco ad pilo
in ſuperciliis incrementum: nempe vbi p
humorũ acrimonia partim excidũt, part
verò nec creſcũt, nec aluntur. Siquidẽ de
ſtis his acrimoniis, in bonũ naturæ habi
pars reducitur, cuius cùm alia ſint mune
tum etiam producendi, incrementum pr
bendi, ac roborandi qui in ſuperciliis ſu

ili: quippe cùm prima & ex professo quæ-
am sint medicamentorum opera:quędam
erò mediante natura,quæ animãtium cor
ora dispensat, eduntur, velut quæ in his
ősis calliblephara nűcupant. Ipsa enim par
es læsas mediocriter desiccant, pilos cor-
umpentem humiditatem absumẽdo, quæ
bi abolita est tum natura ad proprias re-
it actiones, nimirum sublatis quæ hacte-
us ipsi impedimento fuerant.

Arrhenicum. *Auripigmentum.*

Arrhenice,siue*arrhenicű (vtroq; enim
odo appellitant)facultatis est causticæ,si-
e vrentis,ídq; tam cõbustum,quàm vstio-
is expers. Cæterum id constat vstione red
i tenuiorum partium. Vtuntur porrò eo
eu adurente ad denudandam pilis partem
uamuis. Verùm si diutius inhæreat, nec
uti etiam ipsi parcet.

Aphrolitrum.

*Aphrolitrű*ab aphronitro differt. Li-
i enim Aphros, hoc est suma medicamen
um est exiccatoriű,aspectu triticeæ farinæ
milis. Etenim alba est,non vt asiæ petræ
os, cinericea. Aphronitrum verò farinæ

Al.arsenicum.

Præter fossitiű sunt et factitiű genera 2. alb.& luteű, venena ambo præsentiss.

Sic atti. pro aphro nitr.

Legend. ἀφρȣ̃ νίτρȣ̃ à spuma nitri.

Nõ enim distinguűtur hic aphrolitr.et aphronitr. vt quæ re diuersa nõ sunt, sed ἀφρόνιτρον composito nomine, & ἀφρὸς τȣ̃ νίτρȣ̃ duab.vocib.id est aphronitr.& spuma nitri.vide Gal.4.simplic.cap.20.& 21. item Paul.& Aët.

ſpeciem non habet, neque ſolutum eſt, ſed congelatum & coactum, quo omnes qui in balneis ſordes exterunt, quotidie vtuntur: ea detergendi facultate, vt non modò ſordes extergeat, ſed etiam pruritum ſanet, nempe diſcuſsis eo quæ ipſum excitant ſaniebus. Non abs re itaq; medici ex eo multa digerentiũ medicaminum præparãt. At ſpuma litri, eiuſdem quidem cum litro tum naturæ, tum facultatis eſt, cæterum eſſentiæ tenuioris. Dictum tamen paulò antè eſt *aphrolitrum in medio conſiſtentem habere facultatem aphronitri & ſalis. Aphronitro enim ſola ineſt vis extergendi: ſali verò etiã adſtringendi multò magis, ac extergendi.

Leg. nitrum.

Gypſus. Gypſum.

Gypſum & ipſum ad communẽ omnium terrenorũ lapidoſorúmq; corporum facultatem, quæ deſiccare dicta ſunt, inſuper hoc adiunctũ habet, quòd eſt facultatis emplaſticæ. Vnitur enim ipſum ad ſeſe, & cogitur lapideſcítq; maceratũ. Quamobrem ſiccis medicamẽtis, quæ ad ſanguinis accommodantur eruptionẽ, vtiliter cõmiſcetur. Nam ipſum per ſeſe lapidoſum fit coactum, ac congelatum: proinde rigare diluerẽq; illud excogitaui tenui albóq; oui liquore, quod ad ophthalmias vtile eſt, admiſto quod in farina triticea eſt puluilli tenuiſsimi, qui in

pariet

parietibus molarum reſidet. Excipere verò quod ſic maceratũ eſt tenellis leporis pilis, aut qui perinde ſunt molles, expedit.

Gypſum κεκαυμένον, hoc eſt, deuſtum.

Gypſum cõbuſtum non æquè emplaſticam vim habet, cæterum tenuiorũ eſt partium, & valẽtius deſiccat. Quin & repercuſſorium eſt, maximè ſi maceretur oxycrato.

Diphriges.

Diphriges miſtam habet tum qualitatẽ, tum facultatem. Habet enim in ſeſe quiddam & mediocriter adſtringẽs, mediocriter acre: quamobrem vlcerum rebellium optimum medicamẽ eſt. Conuexi autem huius medicamenti vim ingentem ex Cypro Solis, vbi metallum ab vrbe abeſt quaſi triginta ſtadiis. Proiectum enim erat in medio ſpatio ædiũ quæ ante metallum extructæ erant, & vici qui ei ſubiacet. Cæterum præfectus ac procurator metalli, id quod poſt cadmiã reperiretur, eſſe dicebat inutile: itaque abiici non ſecus atq; vſtorũ in foco lignorum cinerem. Verùm hoc mihi multo vtiliſsimum factum eſt medicamentum, tum ad putreſcentia oris vlcera, ſiue per ſe, ſiue cum melle cui detracta ſit ſpuma: tum ad anginam, videlicet vbi iam per adſtringentium medicaminũ auxilium cõſtitit quod influebat. Prætereà columel-

Perfect... æris velu... fex coh... rens im... forna.pa... ti.

lam vbi præſecuiſſem, ipſo ſolo & ſtatim, & vſq; ad cicatricem ſum vſus: ac frequenter exactè occluſam effecit cicatricem tum huius particulæ, tum omnium adeò exulceratorum: ſic in vlceribus omnibus pudendorum, atq; ani. Vſus autẽ ſimilis eſt vt in oris vlceribus: ſiquidem eæ partes eiſdem ferè medicamentis gaudent, nimirum calidæ ſimiliter ac humidæ. Verùm hæc oratio iam tractatum de componendis medicamentis attingit. Ea itaq; omiſſa, ad id quod propoſitum eſt pergamus, vniuerſalem medicamenti cuiuſque facultatem exponentes, ſicut ſanè diphrigis diximus. Adiiciam verò huic qui de illo habetur ſermoni, rem non modò de diphrige ſcitu vtilem, ſed & de lemnia ſphragide, & pompholyge, & opobalſamo, & lycio Indico. Nam etiamnum

μειράκιον. *adoleſcens didici hæc ita præparare, vt à veris natiuíſq; nihil differre viderẽtur. Nã qui me docebat ingẽti mercede, homo curioſiſsimus erat, nõ in his tantũ, ſed & aliis ſimilibus. Itaque in Lemnum, in Cyprũ, in

ἀ]πεδήμησα *[?] Palæſtinam Syriam eo ſtudio*nauigaui, vt medicamentorum iſtorum cuiuſque vim magnam, quæ in omnem vitam meam ſatis forent, reponerem. Sed & lycium Indicum cum aloë Indica id temporis commodum accipere contigit, cùm à Palæſtina

iter

iter reflecterem: cũ persuasum haberem, eo ipso quod à camelis cum tota sarcina aduectum esset, proculdubio esse Indicũ: quódque adulteratum haud nosci ab iis qui portassent posset, propterea quòd materia, ex qua id præparatur atque adulteratur, illis in locis haud nasceretur. Porrò satius visum est mihi,* quibus rationibus ea adulterantur, haud quaquã adscribere, vt pote cũ homines scelerati in lucro ponant talia posse discere. Nec enim necessarium est cũ verorum ac germanorũ notis ac indiciis, adulterandorum nosse cõpositiones, cum nihil ad ea discernenda conferant: imò optem, si queam, quæ à maioribus me perperam cõficiendorum atque adulterandorũ medicaminum proditæ sunt cõpositiones, omnes prorsum delere atque extirpare.

Illegitimas, compositiones.

Theon. *Sulfur.*

Sulfur omne trahendi vim possidet, estq; temperamenti calidi, atq; essentiæ tenuis, adeò vt ad multa venenatorum animaliũ resistat. Siquidẽ ego aduersus turturem marinum & draconem sæpenumero eo sum vsus, & cum id piscatores quosdam docuissem, reuerso post aliquantum tẽporis magnifice medicamentũ hoc commendarunt. Vsus eius est vt & siccum ictui inspergatur, & cum saliua mistum: nã cùm & hoc exco-

gitassem, ab experientia comprobari reperi. Sed & vrina maceratum idem effecturũ excogitaui. Docebam enim piscatores medicamenta maximè parabilia, dixique pulchre illos & cum oleo veteri, & melle & resina terebinthina vsuros. Et sanè horum omnium experientia iudiciũ præstitit. Quin & psoras, & lichenas, & lepras, non rarò hoc medicamento cum resina terebinthina sanaui. Extergit enim omnes id genus affectus, absque vt in profundum repellat, cùm alia multa medicamenta quæ illos curent, mistam habeant potentiam, nempe vt digerant pariter & repercutiant.

Ieos. *Aerugo.*

Vulgò verdegris aut verdet. Aerugo gustãtibus acrẽ qualitatẽ offert digerẽs, detrahẽs, &* liquans non teneram modò sed & duram carnẽ. Porrò* supra dictum est, nõnullos eius generis medicamẽta, *epulotica, hoc est, quæ cicatricẽ inducãt, appellare, cũ iis in tenuissimum pollinem tritis per specilli cuspidem cõtigerint vlcera excrescentia, ac postridie contracta reperiant: tametsi illos haud lateat, si paulò plus impositũ foret, sese vlcus non contractum, sed erosum inuenturos. Siquidẽ colliquat & digerit carnẽ cũ medicaměta epulotica cõtrahant, cõstipent, cõstringãt, & calli in morẽ illam indurent. Quin & gustum

Al. putrefac.
Cap. 15. libro 5.
Ad. πολλά.

mor

mordicat ærugo, nõ tãtũ ipſa vlcera. Quòd
i pauculũ eius cerato nõ pauco admiſceas,
d quod ex ambobus miſtũ eſt, citra mor-
um exterget. Dictũ verò ſuprà eſt de taliũ
medicamentorũ natura, tum vt ſeſe quidã
allunt, ex talibus compoſitionibus aut ſar-
oticam, aut epuloticam adſcribẽtes facul-
atem medicamentis quibus minimè opor
et, vtpote cùm ipſa id præſtare nequeãt,
erùm ea quæ ex ipſis compoſita ſunt.

Cadmia.

Cadmia fit vbi in fornacibus æs paratur:
nempe tota terra illa ex qua æs generatur,
n fornacibus in altum egerẽte velut fuligi
nem quãpiã, aut fauillã* ſiue vtcũq; appel- *Add. aut*
are libebit. At ſi non terrã, ſed lapidẽ nun- *fauil. &*
upare velis, ex quo in fornacibus ſecernen *fulig.*
o partim fit æs, partim cadmia, partim di-
phriges, nihil ſanè retulerit. Sed & in argẽ-
eis metallis efficitur ſimili ſecretione ſiue
generatione, aut quomodocũq; vocare vo-
es. Quin & ex pyrite lapide in fornacibus
uſto fit cadmia. Cæterum abſq; fornace in
Cypro cadmia inuenitur: ac iure quiſpiã il-
am lapidem nuncupet. Itaque in Solis, quo
empore ego in inſula peregrinabar, pau-
iſsimum etiam erat cadmiæ quæ in for-
nacibus fit. Verùm lapidibus qui in monti-
bus & riuis reperiebantur, à metallis pro-

fecto acceptis, eos in Asiam Italiámq; portaui ad amicos (à quibus summã inibã gratiam) quòd se vel maximũ munus accepisse dicerent, & quæ alia omni cadmia multò esset præstantior. Et talẽ certe meritò quis *lapidosam vocet cadmiã. At eius quæ cõbusta est, aliã botryitin, aliam placitin medici nũcupant: botryitin quidẽ, quæ in editioribus domorum, in quibus fornaces extructæ sunt partibus colligitur: Placitin verò, quæ in inferiòribus. Ac liquet sanẽ botryitin partium esse tenuiorum, crassiorũ verò placitin, *vtranq; autem vi desiccandi ceu alia metallica omnia, & lapidosa terrenáque. Porrò præter desiccandi facultatem mediocriter item extergit. Attamẽ quæ in fornacibus colligitur, igneæ facultatis aliquid habeat necesse est. Merito itaq; lauantes eam medicamentũ efficiũt mediocriter tum desiccans, tũ extergens absq; mordicatione vtile ad vlcera impletionẽ poscentia, & in oculis, & in toto corpore. Porrò vlcera magnopere humida aut putrescentia in corporibus impendio mollibus, qualia sunt eunuchorũ, puerorũ, ac mulierũ, eiusmodi cadmia adiuuat. At in durioribus & cõtentioribus, quæ valẽtius desiccãt requirũtur. Itaque illud semper memoria tenendũ, sermonem ad temperatam & mediam exces-

[...]admia lapis, vulgò calamina [...]ris dicitur.

[...]id est crustaceam.

suum

mum naturā in iis omnibus quæ ita ſimpli-
citer efferuntur, referēdum: puta cum dici-
mus medicamentū aut vlcera carne imple-
re, aut cicatrice claudere, aut aliud quiduis
eius generis præſtare: ad quā vtique & nos
reſpicientes, leuiter deſiccatoriam*abſter- *Leuiter abſterſ.*
ſoriamq; cadmiæ ineſſe facultatē dicimus.
In caliditatis autem & frigiditatis differen
tia temperata quodāmodo exiſtit cadmia,
nempe neutrum inſigniter efficiens.

Cinnabari.

*Cinnabari modicè acrē facultatē obti- *De vera cinnaba. variant ſent. Neoteric. cinnabr. fit ex argento viuo et ſulph. viuo ſimul vſtis.*
net. Habet verò & adſtrictionis quippiam.

Ciſeris. Pumex.

Pumicem ſi inter metallica recēſeas, ca-
lumniabuntur quibus animus prurit accu-
ſandi libidine, & ſi inter lapides ponas, lapi
dē eſſe negabunt: ac multò minus terrā eſſe
concedēt, nec marinorum haberi quodpiā
volent. Atqui alicubi tamen de illo dicēdū
eſt: quippe qui in ſarcotica indatur medica
menta, & ea quæ dentes extergunt, partim
vſtionem nō expertus, partim etiam vſtus,
quando videlicet, aliis omnibus cōbuſtis ſi-
militer ſubſtantię efficitur tenuioris. Cæte-
rum vſtione quiddam acquirit acrimoniæ,
quā rurſum lotione exuit. Videri autē po-
terit ſplendorem cōciliare nō tantū facul-
tate, ſed etiā aſperitatę, velut etiā ſi ſmirin,

aut testã,aut hoc gen' quippiã tritũ adm
ueas.Quę certè & ipsa splẽdorẽ afferũt, f
tè vtroq;, tũ quia detergẽdi habeãt facul
tem, tum quia asperitatẽ. Eundẽ in mo
cornua deusta dentes splendidos efficiun

Conia. Lixiuium ex cinere.

Lixiuiũ abluto cinere fit lixiuiũ. Cin
rem autem, vstorũ corporũ reliquias La
ni nuncupant, siue natura sint lapidea, si
arborũ animaliũmve particulæ. Fit ergo l
xiuium pro eius quod eluitur natura : ei
quidem quod empyreuma, siue igneam n
turã habet acerrimam: ipsum quoq; acerr
mum est, eius quod tale non est, etiam mo
deratius. Quare & septicis vocatis facult
tibus commiscetur, vtpote causticam cal
ditatem posſidens, sed propter substanti
tenuitatem citra dolorem adurens.

Cyanos. Cœruleus.

Mes. voc. lapi. lazul. & stellatum cærul. na- iuus chry socollã in e cõtinet.

*Cyanos siue masculino, siue fœminin
genere pronunciare velis: hoc medicame
acri facultate est tũ detrahẽdi, quã καθαιρ
τικὴν vocãt, tũ digerẽdi, potẽtiore quã Ci
nabari. Inest quoque ei nõnulla adstrictio

Lepis: id est squama æris & ferri.

Malè ca- apot. è fa titio præ arant.

Squama alia est æris, medicamen mult
vtilissimũ : alia ferri & stomomatis. Quid
verò nominant & helitin lepida, siue squa
mã. Omnes sanè vehemẽter desiccãt. At in
te

r ſeſe diuerſæ ſunt, tum quòd alia magis,
lia minus exiccat: tũ quòd alia craſsioris,
ia tenuioris ſit eſſentiæ: quódq; plus mi-
úſve adſtrictionis ſint participes. Helitis
ertè principẽ in deſiccãdo locũ obtinet. nã
t ſubtiliſsimæ omniũ ſubſtãtiæ eſt, nimirũ
uæ & æruginis nonnihil aſſumpſerit. Ma-
orem obtinet adſtrictionẽ ſquama ferri, &
ac etiã maiorẽ ſtomomatis: quamobrẽ ad
ontumacia vlcera meliores ſunt quã ſqua-
na æris. Detrahit & liquat carnẽ potentius
quama æris, & hac etiam violẽtius helitis.
Omnes autẽ ſquamæ nõ inſtrenue morda-
es ſunt. Ex quo clarum eſt, quòd eſſentiæ
ſarũ conſiſtentia non admodũ tenuis eſt,
d potius craſſa. ſiquidem inter quæ eandẽ
im obtinent, minus eſt mordax quod eſt
enuius: ceu ſuperioribus libris oſtẽdimus.

Lithargyros.

*Lithargyrus deſiccat quidem velut alia omnia metallica, lapidea, t rrenáq; medica nenta, verùm omniũ id efficit moderatiſ- mè: & ſecũdum alias tum qualitates, tum aculrates quodammodo in medio eſt, neq; nanifeſtò excalfaciens, neque refrigerans: nodica tamẽ adſtringendi abſtergendiq; acultas ei ineſt: quamobrem inferior eſt & ircoticis medicamentis, quæ mediocriter xtergẽtia oſtẽdimus, & cõtrahẽtibus atq; *Lithar. auri optima argẽti & plũbi deterior eſt autem horum metall. efferueſcẽ. ſpuma.*

adſt

adstringẽtibus. Cæterum ad intertrigin femorum vtilis medela est:quandoquide vtriusq; iam dictę facultatis leuiter est par ticeps. Iure itaque medij ordinis in metal cis habebitur. Proinde ea frequẽter vtim ceu materia iis miscentes quæ valentem cultatem obtinent siue mordicantem, si
vel aliud quippiam efficientẽ. adstringentẽ,* sicut in liquescẽtibus ad raque medicamẽta ceram adhibemus ta quam materiam, quia scilicet & ipsa qu dammodo medium tenet eorum quæ v lentem facultatem possident.

Nitrum.

Nitrum dictum est suprà in medio e aphronitri & salis viriũ:cæterũ vstum pr pius ad aphronitrũ accedit, vtpote exust ne tenuius redditũ:desiccat itaque ac dig rit: & si intrò in corpus sumatur, secat extenuat crassos lentósque succos potẽti multò quàm sal. Aphronitrũ verò nisi gr uis vrgeat necessitas, deuorandũ nõ est, r mirum inimicum stomacho:quandoqui plus etiam litro incidit. Sanè ad fungos s focãtes, rusticus quidã vti eo assolet: & se per profuisse probatum est. Cæterum nit vsto simul & non vsto, & multo etiã mag
Add. & nos. eius spuma* in talibus vti consueuimus.

Melanteria.

Melãteria ex medicamẽti est multũ a

ingẽtibus, cũ hoc quòd omnia propemo
adſtringẽtia tenuitate partiũ exuperet.
Melangraphicum. *Atramentũ ſcriptoriũ.*
Atramentũ quo ſcribimus, admodũ &
um deſiccat aqua ſolutum: vlcera autem
i ambuſta protinus illitũ iuuat: at ſi ace-
n quoque habeat, multò magis.

Miſy.

Miſy in metallo Cypri, cuius modò mẽ- *Arab. vi-*
nem feci, in montibus Solorum, domus *triolũ Ro*
t ingẽs, cuius ad parietem dextrum, ſed *manum.*
nos vtique qui ingrediebamur ſiniſtrũ,
ſcenſus erat in ipſum metallum, in quo *Introitus.*
ſdã cõſpexi in longiſsimũ porrectas ve-
zonas alias ſuper alias numero tres: in-
a erat ipſius ſoreos, ſuper quã erat altera
lciteos, ſuprema miſyos. Cæterum id tẽ
is præfectus metalli, his commõſtratis.
ut inquit, nũc aduenis in cadmiæ forna
æ inopia, ita horũ triũ admirandas has
es diuitias. Itaque ego* ingẽti eius acce- *Cum eius*
põdere, primùm quidem in Aſiã, dein- *multũ ac-*
Romam attuli, & vſq; modo habui, ela- *cepiſſem.*
iam annis plus minus triginta. Et ſorte
dã abſolutũ fuit hoc opus aduſq; octa-
n librũ ante annos viginti, nec adiectus
nonus hic, partim quòd lapides quoſdã
dũ cõſpexiſſem, partim ob alia negocia
mihi interea tẽporis obuenere. Nunc
autem

autem cum nonũ hunc librũ cæteris ad
re pararẽ, intereà forte fortuna mihi a
dit res ſpectatu lõgè pulcherrima, ac ſi c
ſpiã eo ſtudio ac induſtria magno cũ ar
cio effeciſſet. Nã cũ miſy opus haberem
medicamẽ quodpiã præparandũ, bolũ
accepi, quã ferè plena manu teneas, q
ſanè conſiſtentiã miſy non admodum
habere, cũ in parua fruſtula diuidatur.
ratus itaque inſolitã eius condenſation
bolo facta extimum quidem miſy circ
quaq; reperi eius quod intus erat velut
floreſcentiam. Porrò ſub eo, inter chal
videlicet & miſy, quiddã erat medium
gens ex chalcite ad miſy, ex dimidio iã
mutatũ: principio enim bolus fuerat c
citeos, cæterum quod in alto erat, per
erat chalcitis, nullã dum alterationem
perta. Hoc igitur vbi vidiſſem, cogitat
repetẽs & in metallo ita ſuper chalciti
ſci ipſum miſy, vt ærugo ſuper æs, in m
ſubiit inſpicere quod ſeruabatur adhu
pud me reliquum ipſius ſoreos, nunqui
ipſum vllã accepiſſet mutationẽ in ch
tin: & quædã leuis certè apparuit ſuſp
vt videretur & ipſum fortè lõgo tẽpor
tationẽ in chalcitin poſſe accipere. Itaq
rũ non eſt, tria hæc medicamina eiuſdẽ
nere facultatis eſſe, ſori dico & chalciti

isy, tenuitate & craſsitudine partiũ inter
diuerſa. Craſsiſsimum enim eſt inter ipſa
ri, tenuiſsimũ miſy, mediã vtriuſq; facul-
tem habet chalcitis. Adurũt vniuerſa hæc
ia, & eſcharas quas vocãt efficiũt. Attamẽ
iamſi vrant, nonnihil quoq; adſtringunt.
æterũ miſy admotum corporibus duris
inus chalcite mordicat, tametſi ea nõ mi
us ſit calidũ: verùm id habet beneficio te-
itatis. Porrò cũ vtraq; hæc in decoctioni
us fundãtur, & magis chalcitis quàm mi-
, ſori tamen non liqueſcit, nimirum quòd
pidoſius ſit ac vehementius compactũ: ſi-
t rurſum miſy quia à congenito calore
boratius eſt, ac proinde ſiccius chalci-
, idcirco merito quoq; ægrius liqueſcit.

Molibdæna. Plumbago.

Molibdæna ſimilẽ lithargyro vim poſsi- *Ita appel*
t, tantũ à media tẽperie ad frigidius pau- *lata, ſiue*
m quid recedẽs. Sed nec abſtergẽtis facul *quòd plũ-*
tis eſt particeps. Vtraque autẽ hæc medi- *bi colore*
mina liquari poſſunt, ac nõ vt lapides, & *ſit, ſiue ex*
dmia, & arena liquationẽ reſpuũt, ſed ce- *ea plum-*
rimè liquantur, vbi oleo additum nõni- *bum fiat.*
l aceti eſt: liquantur tamen etiã admiſta
ua, ſed diutiſsima coctione. Porrò ceu in
ypro Cadmiam, quæ in mõtibus & riuis
ſcitur accipiebam, quæ & ipſa lapidis, vt
xi, ſpecies eſt: ad eũdẽ modũ Molibdænã
mul

multam cum aliis proiectã lapidibus conspexi in via quæ ad Ergasteria ducit à Pergamo. Vocatur autem Ergasteria pagus quidam in quo & metalla ſunt inter Cyzicum & Pergamum, quadringentis & quadraginta ſtadiis diſtans à Pergano.

Molibdos. Plumbum.

Plumbũ facultatis eſt refrigeratoriæ. Siquidem non modò multam habet ſubſtantiam humidam à frigore cõgelatam, ſed & aëream, paucam autem terreã. Igitur quòd plurimũ habet eſſentiæ humidæ à frigore coactæ, indicium tibi eſto, quòd vbi admotum eſt igni, celeriter fundatur fluátque. Quòd verò & aëreæ ſit particeps, hoc habeto ſignũ. Omnium quæ nouimus, vnicum plumbum tum mõle ipſa, tum pondere augetur, ſi condatur in ædibus ſubterraneis aërem habentibus turbidum, ita vt quæcũque illic ponãtur, celeriter ſitum colligant. Tum etiam plumbea ſtatuarum vinçula quibus earũ pedes annectuntur, ſæpenumero creuiſſe viſum eſt, & quædam adeò intumuiſſe, vt ex lapidibus dependerẽt cryſtalli modo. Atque hæ probabiles quidem ſunt humiditatis eius frigiditatíſque notę, priuſquàm experiaris: cæterum ſcientificæ & certæ per experiẽtiam cognoſcuntur. Præparato igitur mortario, ſimúlque piſtil-

lo

o vtrisq; ex plũbo, infunde quẽlibet liquo-
rem: itaq; terito vt & pistillus, & plumbeũ
mortariũ succũ quendã reddat. id quod ex
vtroq; constabit, multò erit frigidius facul
tate quàm liquor ipse fuerat. Licet autẽ &
aquam, & vinũ tenue aqueũ, & oleũ iniice-
re, aut quiduis eiusmodi. At si etiã plus effi-
cere succũ voles refrigeratoriũ, oleum om-
phacinũ sit, aut rosaceũ, aut melinum, aut
myrtinũ. Porrò si succo qui proueniet vti
voles, optimũ habebis remediũ & ad phle-
gmonas in sede cum vlcere aut rugis, & ad
eas quæ in pudendis, testibúsq; & vberibus
consistũt: similiter aduersus cæteras omnes
fluxiones incipientes, quæ aut in inguina,
aut in pedes, aut in aliũ quemuis articulum
decumbunt. Sed & vlceribus rebellibus vti-
le est. Nã & ad *cãcros eo vtẽs, virtutẽ me- *cancrosa.*
dicamenti mirabere. Quòd si celeriter mul
tum succi plũbei volles colligere, conare in
sole terere, aut quocũque certè modo aëre
excalfacto. Multò autẽ vtilissimũ habebis
medicamẽtũ, si adfuso refrigerãtiũ succorũ
quopiã teras, ceu semperuiui, cotyledonis,
intybi, lactucæ, chondriles, psilij, omphacis,
portulacæ. Porrò si qua horũ non facilè in
succũ soluuntur, velut portulaca, misceto
illis aliorũ succorũ quempiã, velut ompha-
cis, qui & ipse per sese prædicto mortario
Q

inditus, medicamẽtũ efficit refrigeratoriũ longè pulcherrimũ. Quin & in laminã diductũ plumbũ ipſum* per ſeſe athletarũ ſeſe exercitantiũ lũbis inſternitur, vbi Veneris ſomniis vexãtur ſcilicet: nimirum haud obſcurè eos refrigerans. Sed & bractea tenuis* probè gãglio illigata planè ipſum diſſipat. Illigabit autẽ probè quiſquis ab Hippocrate didicerit in ipſam noxã potius firmandũ, quàm hinc vel inde. Mirũ ergo non eſt, ſi plumbũ crematũ, ac rurſus ablatũ, refrigerantis efficiatur facultatis, cũ ante lotionem miſtæ fuerit. Et hoc ipſum medicamen, nẽpe plumbũ cõbuſtũ, bonum eſt ad vlcera rebellia. Vbi verò lotũ fuerit, multò optimum medicamẽ eſt & ad vlcerum impletionem, & ad eadem cicatrice obducenda. Conuenit & Chironeis quæ vocãt vlceribus, & cãcroſis omnibus, & putredinoſis, tũ ipſum per ſeſe, tũ medicaminũ ad cicatricem perducẽtiũ, quibuſdã commiſtũ, quale eſt quod ex Cadmia cõficitur. Cęterùm ſeruãdũ eſt principio, ſi copioſa ſit ſanies, quotidie: ſi minus, tertio aut quarto quoq; die. Verùm foris ſpongiã imponito aquæ frigidæ, quę ſi deſiccetur, rurſum mergatur. Sed hæc fuſius quàm pro inſtituto diximus, pluſculum ſermonis affinitate prouecti. At tempus iam eſt ſequẽtia deinceps perſequi.

Add. ab-que alio vllo.

Add. ex plumb. facta.

Oſtracon.

Ostracon. Testa.

Testa desiccandi vim possidet, atque abstergendi, maximè quæ ex fornacibus est, quòd videlicet tosta sit. Quocirca Emplastrus quam vocāt Hephestiada, ex hac præparata videlicet, optimum est medicamen inducendæ cicatrici.

Pompholyx. Spodium.

Pōpholyx fit & in æris fornace, velut & Cadmia: fitq; & dū in fornacibus Cadmia vritur, vt in Cypro. Cùm enim præfectus ad æris fornacē instructas res non haberet, præcepit ex ipsa Cadmia præparari (præsentibus atq; inspectātibus nobis) pōpholyga, videlicet minutis Cadmiæ fragmentis in ignē cōiectis, qui ante ærariū iacebat follē. Camera erat incurua, nusquam pertusa sed integra, quæ egestā ab vsta Cadmia fauillā excipiebat, quam vbi collegissent, habebāt pompholyga. At quod reflectēs infra in pauimentum recidebat, spodos est quā vocāt. Quæ plurima vbi es in fornacibus vritur, colligi assolet. Quidā eam spodium neutro genere pronuntiant: Cui videtur similem habere facultatem quod vocant Antispodium. At ego illo vsus sum nunquam, cum largè mihi semper pompholyx suppeteret. Nec enim quisquā vbi hæc adsit, spodio vti velit, nedū antispodio. Est autem pompho-

lyx medicamẽtum propè omnium quæ citra morſum deſiccãt, ſi elota fuerit, præſtãtiſsimum: quamobrem ad vlcera cancroſa idonea eſt, & ad alia omnia maligna. Itaq inditur collyriis quæ ad oculorũ imponuntur fluxiones, quæq; bullas ſiue puſtulas, in eis natas*curãt. Prætereà ad pudendorum ac ſedis vlcera optimum eſt medicamen nimirum ſine morſu deſiccans. Sed non eſt huius negotij in iſtis diutius immorari.

Deeſt aut vlcera.

Sandarace.

*Sandarace vrentis eſt facultatis, ceu Arſenicum quod vocant. Meritò itaque eam digerentibus facultatibus commiſcent, atque extergentibus.

Chymiſt. arſenicũ rubrũ dicitur, vt arſenic. croceũ eſt auri pig. eſt & facti. ex ceruſa vſta.

Sandix.

Sandix qua ſit facultate prædita, in ſermone de pſimythio explicabitur.

Scoria.

Scoria omnis reſiccatorium medicamẽ eſt, potiſsimum autem ferri. Siquidẽ ad læuorẽ redigens ipſam in aceto quàm acerrimo, poſteàq; decoquẽs, ad aures, quæ longo iam tempore pure fluxerũt, ea vtor pro medicamento, maximè exiccatorio, adeo vt mirentur qui præparãtem me vident, qui ante rei periculum fidem non habeant aures tale poſſe ferre medicamen. Porrò argenti ſcoriam propriè helcyſma appellant

V

Verùm emplaſtris quibuſdam reſiccatoriæ facultatis commiſcetur.

Stimmi.

*Stimmi ad facultatem deſiccantem adiunctam habet hoc medicamen adſtrictionem: quamobrem & ocularibus medicinis commiſcetur, & illis ſcilicet quæ conformãtur in collyria quæ vocãt, & ſiccis, quæ vtique ſicca collyria cognominant.

al. ſtibiũ, vulgò antimoniũ.

Styperia ſchiste, & ſtrongyle, & hygra.

Alumen fiſſile, rotundum, & humidum.

Styperia huius medicamenti nomen ab adſtrictione deductũ eſt: nã adeſt illi vehemẽtiſsima. Cæterùm cũ ſit craſſarũ partiũ. tenuior quodãmodo eſt *quę vocatur *ſchiſte, hoc eſt fiſsilis: proxima eſt ſtrongyle, & aſtra galote. Admodũ autem craſſa eſt, tũ liquida, tũ placites, & plinthites appellata.

Add. alijs aluminũ generibus.

Vulg. alu plumæ.

Titanos. Calx.

Calx, viua quidẽ, quæ ἄσβεςος Græcè dicitur, vehementer vrit, adeò vt cruſtam efficiat: extincta verò protinus etiã cruſtã molitur & ipſa: at poſt diem vnũ aut alterũ minus vrit, minúſq; inducere cruſtã poteſt. At verò temporis progreſſu prorſum nec cruſtam quidẽ gignere queat, tametſi etiamnum calfaciat, carnémq; liquet. Porrò ſi lauetur in aqua, ſuam mordacitatẽ exuit: efficítque nuncupatã Græcè κονίαν (Latinè

lixiuium.) At ipsa absque morsu resiccat: a si bis térque aut amplius abluta fuerit, pla nè mordacitatis expers constituitur, ac str nuè absque mordacitate exiccat.

Hydrargyros.

Hac ex minio fa- ctit. alia mineral.

*Hydrargyrus non est ex sponte nascen tibus medicamentis, sed ex his quæ præpa rantur, velut psimythium, ærugo, psoricũ lithargyros. Nullum autem eius feci peric lum, neque quòd interimat, si deuoretur neque vbi foris admota sit.

Phycos.

Phycos cuiúsnam sit facultatis, vbi d psimythio agetur, exponam.

Chalcanthos. *Atramentum sutorium.*

Vulgò vi triolum.

*Chalcanthos. Fortè fortuna & chalcã thũ in chalcitin transire cõspexi. Asportau enim ex Cypro & huius medicamẽti ingẽ tem copiã. Extimum eius omne post anno plus minus viginti chalcitis effectũ est, inti ma eius parte chalcãthi speciẽ seruãte. Qu obrem & vsq; in hũc diẽ quod sic mutatu asseruo, obseruans dum ad imum vsq; *vo uentibus annis procedat mutatio, ceu cha citidis quoq; in misy, vt est antè positũ. C terũ mirari subit de hoc medicamẽto, quo pacto vehemẽtissimæ adstrictioni admist est caliditas nõ instrenua. Cõstat ergo ꝙ o mnium maximè condire seruaréq; carne

quoq; an- no.

hum

humidas poteſt, nimirũ caliditate humiditatem abſumẽs, atq; adſtrictione ſubſtantiã cõtrahens atque conſtipãs: hoc enim opere nonnihil etiã humiditatis ipſius exprimit. Conſtringit verò, deſiccat atque contrahit in ſeſe totius ſubſtãtiam carnis. Porrò quo tempore in Cypro diuerſabar, hunc in modum medicamentũ hoc colligi cõſpexi. Domus erat magna quidẽ, ſed humilis, ingreſſui in metallũ obiecta. Ad parietẽ autẽ domus ſiniſtrum, qui erat ingredientibus dexter, effoſſus erat ſpecus in continentẽ collem ea latitudine, vt tres ſeſe viri in eo contingerẽt, tanta verò altitudine, vt viro ſummè procero recto liceret incedere. Specus hic decliuis quidem erat, ſed non planus, & multis locis præruptus. Porrò ad finẽ eius quaſi in ſtadiũ porrecti, lacus erat aquæ viridis & craſſæ, tepentis *. At in toto deſcẽſu calor ſimilis qualis in primis balneorũ ædibus percipitur: quas, quòd in eis corpora præmolliri ſoleant, promalacteria appellare conſueuerũt. Aqua verò quotidie guttatim ex pertuſo colle deſtillans, quatuor & viginti horis totius diei ac noctis colligi aſſolet ad amphoras Romanas quaſi octo. *Eam vincti quidam in piſcinas quaſdam quadratas fictiles in domo ad ingreſſum poſita ſitas efferebãt, in quibus paucis diebus

Add. plenus.

eã aquã

cõcrefcebat fiebátq; chalcãthus. Mihi verò vbi ad terminũ effoſsi ſpecus deſcendiſſem, vbi videlicet tepida hæc viridíſq; aqua colligitur, *æris odor viſus eſt ſuffocãs, & toleratu difficilis, chalcitin æruginémq; redolẽs. Hæc aqua quoq; guſtu præferebat qualitatem eiuſmodi. Ea propter & nudi, & cũ feſtinatione amphoras vincti exportabant: nec longiorem illic moram perferre poterant, ſed celeriter recurrebãt. Accenſi autẽ erant mediocribus in ſpecu interuallis lychni, qui nec ipſi longo tẽpore durabãt, ſed celerrimè extinguebantur. Hunc ergo ſpecum pedetentim excauatũ multis annis, ab iis tunc didici. Hæc enim, inquiebant, aqua viridis quam vides ex colle in lacũ manantem, ſenſim ſe ipſa minor effici aſſolet. At vbi propè adeſt vt deſinat, rurſum vincti, quod continens eſt ipſius collis, perfodere pergunt: euenítq; aliquando olim vt ſubitò quicquid perfoſſum eſſet, cõcideret, omnéſque ad vnum occideret, ac totam viam corrumperet. Id vbi fit, alio foramini fodiendo eouſque inſiſtunt, quoad rurſum aqua illis adſit. Hæc habui quæ tibi de chalcãtho exponendo cenſerem, & ſanè fortaſſe non neceſſaria, cęterùm quæ ſcire præſtaret quàm ignorare. Memineris autem quòd ad ſiniſtram manum ingredientibus conſpectum

*aëris non æris.

nobis

bis dixerim metallũ ſoreos, chalciteos, & yſyos: vt ex his coniicere liceat, aquã plum totius collis terrã illam colluere atq; luere, ex qua ſponte quidem fiebat ſori, iſy, & chalcitis: & per fornaces æs, cadia, pompholyx, ſpodium, & diphriges.

Chalcitis.

Chalcitis ex chalcãtho facti tia eſt & in hãc tãdem per ſe redit. deponit.

*Chalcitis. dictũ de ea eſt in ſermone de iſy: nũc autẽ tãtùm dixiſſe ſufficiat, quòd iſtas habeat aſtringentem acrémq; facultes. Cæterùm vincit acris, vt quę adeò eſt hemẽs, vt carnem vrat, vocatámq; eſcham efficiat. Vſtum hoc medicamen minus uidem mordicat, cæterùm non minus deccat: ſed & adſtrictionis nõ parum *remit it. Itaque vndequaque melior eſt chalcitis ſta quàm quæ nõ vſta eſt, nempe partibus unc quidem tenuioribus, ceu alia omnia õbuſta. verùm haud aſſumpta acrimonia, elut in aliis multis accidit. Dediciſti porò, quòd vſta omnia ſi lauentur, moderatio a reddantur, minúſque mordacia.

Chalcos cecaumenos. Aes vſtum.

Aes vſtũ habet & acrimoniã quandam, ſed & adſtrictionis eſt particeps. Proinde ſi lauetur, pulcherrimum eſt medicamẽ, *in- ducendis cicatricibus: quanquam idipſum prętare & antequam lauetur poſsit, potiſſimum in carne duriore: alioqui in mollio

Ad cicatric. vlcerib. inducen.

re commodius est quod ablutum est.

Chalcu anthos. Flos æris.

tenuior. part. facult. Flos æris * tenuioris essentiæ est, quàm aut æs vstum, aut squama. Meritò itaq; ex eo factis collyriis extergunt auferúntque superciliorum magnas asperitates, quas vocant sycoses.

Chrysocolla.

Nostra omnis facti tia est. Chrysocolla, & hoc medicamentum ex iis est quæ carnem liquant, non tamen valenter mordicat, quãquam sit facultate admodum digerẽte desiccantéq;. Igitur quidam id modo quod in metallis inuenitur. ita nominãt: alij verò id quod in æreo mortario pistillóque æreo ex pueri vrina præparatur: id quod quidam inter æruginum differentias numerant. Satius verò est ipsum præparare tempore æstiuo, aut certè aëre prorsum calido, vrinam in mortario terentes. Præstat autem æs, ex quo mortarium pistillúmque conficias, rubrum sit. Nã quò *tenerius.* æs * mollius fuerit, eò plus circumagendo pistillo deteritur. Hoc medicamentũ aptissimum est vlceribus cõtumacibus, tum per se, tum aliis mistum, vt in opere de componendis medicamentis referetur. Nunc autem id nouisse sat est, quòd quantò plus quàm chrysocolla metallica desiccat, minúsque mordicat, tantò etiã ipsam excellit

tenuit

nuitate. Ipſam tamen chryſocollam illã
vras, multò tenuiorem efficies.

Pſimythium. Ceruſſa.

Pſimythiũ, & hoc medicamen teſtimo-
ium præbet modò dictæ facultati. Nam ſi
acri aceto ſoluatur, guſtu tamen neque
cre erit, neque mordax*, ſed emplaſticum *Ad. ne-*
refrigeratorium: facultatis ærugini* diſ- *que diſcuſ*
millimæ, tametſi & illa conficiatur aceto *ſorium.*
s diſſoluente. Porrò ceruſſa aduſta, in ſan- *ſal. & ol.*
yca quam vocant, tranſit medicamentum *ex ceruſſa*
ipſo tenuius, nondum tamen excalfa- *efficaciſſi.*
iens. *ad multa.*

Phycos.

Phycos autem ſeruata ceruſſæ frigidita-
e, tenuitatem aſſumpſit, vt per eam in pro-
undum altúmq; corporum quibus admo-
etur, vis eius penetrare valeat.

Pſoricum.

Pſoricum, Conficitur hoc medicamen
dupla chalcite admiſta lithargyro: antè ta-
men vtriſque aceto acerrimo ſolutis, ſicque
in ollam nouam cõiectis, quam fimo æſtate
media diebus quadraginta obrutam ſepe-
lies. Hoc medicamen deſiccatorium eſt, ſi-
múlque minus chalcite mordax: nimirum
cùm partibus ſit tenuioribus.

CL.

CL. GALENI DE *simplicium medicamento-rum facultatibus* LIBER X.

IHIL eorũ quæ nunc dicẽda veniũt, magnopere iuuare poterit eos qui ea quæ principio huius tractationis, primis videlicet quinque libris tradita sunt, ignorãt: imò quędam fortaſsis* noxæ occaſio erũt illi, qui cùm ſcriptis hîc medicamẽtis vti volet, rationẽ tamẽ ac methodũ nõ habeat. Tanquã itaque illa didiceris, ita tecũ verba faciam: repetita totius tractatus ſumma. Oſtẽſum eſt, medicamẽta quæ effectricibus nominatis qualitatib⁹ agũt, nẽpe caliditate, frigiditate, humiditate & ſiccitate, harũ miſtione effici acerba, auſtera, ſalſa, ſalſuginoſa, amara, acria, dulcia, præterea extergentia, repercutientia, attrahentia, emolliẽtia, vrẽtia, ſeptica, cruſtifica: ad hæc ſecũdùm alias actiones magis ſpeciales ſarcotica, ſynulotica, glutinatoria, tũ fiſtularũ, tũ vlcerũ, aut carnis excreſcẽtiã detrahẽtia. oſtenſum quoque eſt, quo pacto vniuerſalis facultas experiẽtia vnica demõſtratoriè inueniatur, nec ea vulgari & quauis, *ſed quę

βλάψει nocebunt.

Ad. experientia.

cum

m dictis adhibeatur limitationibus. Cęte
m inuenta ſemel facultate vniuerſali, nul
inſuper experiẽtia opus eſſe ad particula-
s actiones, niſi ad confirmationẽ* eorum *Ad. ſolā.*
uæ ratio reperit. Sic ergo nũc quoq; iudi-
um faciamus propoſitæ materiæ, quæ eſt
quæ ab animantibus accipitur. In tribus
nim libris qui inſequũtur quintũ, nempe
exto, ſeptimo, & octauo, materiã ad plan-
as attinentẽ expoſuimus, nõ ſanè omnem
uæ vniuerſo terrarũ orbe reperiatur, ſed
uantũ nobis experiri eius datum eſt. In ſu
eriore verò qui eſt totius operis nonus, eã
uæ verſatur in terroſis ac lapidoſis,* enar- *Deeſt corporibus.*
auimus. Reliquũ porrò nunc eſt, vt eã quæ
b animalibus ſumitur materiam,* diuida *al. enarremus.*
nus. Deinde reſtãt quæ in mari, paludibus,
ut omnino in aqua naſcuntur, quæ quidẽ
neq; plantæ, neq; terra, neq; lapis, neq; ani
mal ſunt. Ea planè pauciſsima ſunt, & vlti-
mo loco ſcribẽda, poſtquam videlicet quæ
ad animantiũ corpora pertinẽt, abſoluero.
In quibus is doctrinæ ordo ſeruabitur, qui
in nomẽclaturarũ primis viſitur literis. Por
rò ſicut in plantarũ materia etiã de ſuccis,
qui ex ipſis fiunt, diſſerui, ita nũc quoq; nõ
ſolùm edocebo ſolidarũ in animalibus par-
tium facultatem, ſed eorum quoque quę in
ipſis cõtinentur, puta pituitæ, bilis, ſangui-

nis,

nis, vrinæ, ſtercoris, & ſimiliũ. Igitur in iis quæ ſuperius ſunt dicta, haud ita multa particularia eorum quæ in materiis conſcripta ſunt à medicis, ignota mihi fuere: verũ operam dedi, vt ipſe per experientiã facultates eorũ cognoſcerem. Quòd ſiquid ignorabã, planè nec de illo quicquam cõſcripſi, haud credendum aliis cenſens, ne de vno quidem eiuſmodi, quod certum habeam nonnullos multa mentiri. At in præſenti materia non ita ſe res habet. Ingenuè ſiquidẽ fateor, cõplura eſſe tum partiũ, tum liquorum in animantiũ corporibus comprehẽſorum, quorum nullius eiuſmodi feci periculum, cuiuſmodi quidam ſcriptũ reliquerũt. Siquidem quædam eorũ abominanda deteſtandáque ſunt, quædã etiam legibus vetita, de quibus haud ſcio quo pacto ſcribere licuit Xenocrati, homini non olim nato, ſed pro auorũ noſtrorum ſeculo, cùm imperiũ Romanum hominibus veſci vetuiſſet. Atq; ille ſanè, tãquam ipſemet fuerit expertus, magna profecto fiducia ſcribit, quoſnã affectus curare valeat comeſum cerebrũ, aut carnes, aut iecur humanũ: quos autẽ capitis, ſuræ, & digitorũ oſſa partim vſta partim vſtionẽ non experta: *quæ denique & ſanguis. Sed hæc ſanè tametſi contra leges ſunt, non tamen ſunt fœda atque abominanda. At potio ſudoris

Add. bibita.

oris, aut vrinæ, aut mensiũ mulieris abominanda detestandáq; est: atque his nihilo minus stercus, quod tamẽ scribit Xenocrates, si oris ac gutturis partibus inũgatur, & in ventrẽ deuoretur, quid præstare valeat. Scripsit etiam de aurium sordibus deuorãdis. At ego ne has quidem vnquam deuorare sustineam, ne si in totum quidẽ morbo deinceps liber degerem. Atque his etiã magis abominandum puto stercus. Estq; probrum grauius homini modesto audire κοπροφάγον, hoc est stercoriuorum, quàm fellatorem aut cinædũ: & inter fellatores magis execramur qui phœnicissant, quàm qui lesbiantur. Cui non dissimile mihi videtur perpeti qui menses bibere sustinet. Itaque horum nemo periculum facere non auersabitur, hominum certe secundum naturam habentiũ: neque insuper quæ tametsi moderatiora his videantur, tamen etiam fœda sunt, nempe partem aliquam corporis stercore inũgi perpeti, ob affectum scilicet, quem patiatur: aut humano semine, id quod γόνον, hoc est genituram, appellare solet Xenocrates: summáque diligentia distinguit, quænam ipsa genitura sola illita*, quæ verò vbi ex sinu mulieris post coïtũ viri* effluxerit. Nam ingẽs sit medicamentorũ penuria oportet, vbi qui quò chimethla,

Add. inunctare queat.

Add. & vxoris.

ſiue perniones curet, viri ſemen conquirere cogitur, quod in mulieris congreſſu intus nõ remãſit, verùm effluxit, atq; effuſum eſt. Atque pleraq; ſanè eiuſmodi materiæ ſpecies eſt in iis, quæ de vtilitate ab animalibus percipienda, ab illo ſunt cõſcripta. Siquidẽ non quam vim habeat epota vrina, aut deuoratũ illitúmve oris partibus ſtercus duntaxat hominis enarrat, verùm etiam aliorũ cuiuſque animalium, atque alia etiam non pauca rarorũ & paratu difficilium, puta cũ elephanti aut equi Niloi meminit. Nã beſtiam ſeu feram regiam, quam vocãt* βασιλικὸν θηρίον, ne videre quidem mihi vnquã contigit: & ſi vera ſunt quæ de illa referuntur, periculoſum etiã eſt, vel propè accedere ad hoc animal: Non diſsimilia iis quæ à Xenocrate ſcripta ſunt, & ab aliis prodita ſunt de animalibus, ex quibus & ipſe Xenocrates pleraque exſcripſit. Nã vnde illi tantarum taliúmque rerũ experiundarũ fuiſſet copia? Sanè rex quondã noſter Attalus cum ambitioſiſsimè talia ad experientiam conquireret, tamen pauciora ſcribere conſpícitur. Porrò quidam Ateuriſti eandẽ tractationem commendans, enarrãdam mihi tradidit: cæterum iudicio meo nec illa quidem etiã ita ab illo conſcripta eſt, vt omnia ipſe fuerit intuitus, oculíſque ſuis præſen-

*Al. baſiliſcum.

con-

onſpexerit. Proinde nec ego baſiliſcorum, ut elephantorum, aut equorum Niloorũ, eq; alterius cuiuſquam, cuius ipſe periculum nõ fecerim meminero. Porrò φίλτρων γωγίμων, ὀνειροπομπῶν & μισήτρων * (ex induſtria enim ipſa illorum nomina recenſui) planè nec ſi abundè illa forẽ expertus, mentionem facere in animum inducerem, ſicuti nec letalium medicamentorũ, aut vt ipſi vocãt, παθοποιῶν. Nam illa ſanè ridicula ſunt, conſtringere ac vincire aduerſarios ut in iudicio nihil poſsint eloqui, aut graui dæ aborſum afferre, aut vt ne vnquam deinceps concipiat efficere, & quæcunq; eius ſunt generis. Sanè horum pleraq; vel antequam facias periculum ſcire licet eſſe impoſsibilia, quædam verò poſsibilia, cæterũ vitæ mortalium noxia. Itaq; ego, per deos admiror, qua cogitatione, quóve cõſilio ad ea ſcribenda quidam acceſſerint. Nam quę viuentibus dedecori atq; ignominiæ ſunt prodita, quo pacto ſibi poſt mortem glorię fore ſperarunt? Itaq; ſi regia poteſtate pręditi in hominibus morti condemnatis illa experirentur, nihil graue committerẽt. At vbi totam vitam degunt priuati, atq; eiuſmodi poteſtatis expertes ad ea ſcribẽda accedũt, duorũ alterum neceſſe eſt: Aut enim ſi experti non ſunt, ea conſcribunt quę ipſi

deeſt vocatorum, τῶν καλουμένων.

ignorāt, aut si experti sunt, hominum omnium sunt vel impiissimi, qui experiundi gratia hominibus innoxiis perniciosa medicamenta exhibent, ac nonnunquā etiam honestis ac probis viris. Nā quidam medicis duobus ad vnguentariorum officinam conspectis, attulit ad eos mel, vēditurus scilicet, illi vbi gustassent, de pretio disceptāt: at hic tanquam illi parum offerrēt propere subducit sese: verùm medicorum neuter seruatus est Itaq; nō minus qui scribūt, quàm qui talia perpetrāt, imò magis etiam odio digni sunt: quantò scilicet minor iniuria ac scelus est, * quod solus facias, quàm quod cum multis. Deinde cū eo qui perpetrauit, moritur & malorum theorematum experiētia. At eorum omnium qui scriptis prodidere, immortalis est, malitię arma prauis hominibus suppeditans. Iam igitur nos dicamus de iis rebus quæ humano generi sunt vtiles, vtiq; quarum fecimus periculū.

quiddam perpetrare mali.

Hæma. *Sanguis.*

SAnguis, intelligēdū videlicet est animalis secundum naturam habentis: nam is re vera sanguis est. At melācholicus, aut picrocholus, aut pituitosus, aut serosus, aut putridus, sanguis est mistus, ex sanguine scilicet vero, & succo, aut sanie illi permista. Tū ipsius quoq; sanguinis naturalis in quoque

anim

nimali alius est liquidior, alius ficcior: hic magis, ille minus calidus. Nam frigidus sanguis nullus est.

De sanguine suillo.

Sanguis suillus humidus est, & minus calidus: humano maximè tẽperie similis. Siquidẽ & carnes suũ humanis sunt similes. Comperti enim sunt hospites & coqui cõplures, qui humanas carnes pro suillis venderẽt: tametsi qui eas edissent, nullũ omnino discrimen percipere potuerint. Quin & ipse narrantes audiui viros fide dignos sese in diuersorio publico ius esitasse * delicatũ cum carnibus suauissimis: cæterũ cùm iam penè saturi essent, inuenisse digiti partẽ anteriorẽ, quę videlicet ad vnguẽ est: quo perculsi ac metuentes eos qui agebãt in diuersorio, ne scilicet se quoq; vorarẽt, ceu ei rei assueti, protinus quidem illinc exiere, ac vomitu redditis quę ederãt, ita iter denuo ingressi sunt. Sed & in ipso facinore homines mactãtes deprehensos * non ita multò pòst referebant. Itaq; iure quispiã existimet suillum sanguinẽ humano esse simillimũ. Ex tali enim sanguine tum prima cõstat generatio, tum posteà nutritio carnibus. Itaque quisquis sanguinem humanũ morbo alicui vtilẽ esse ait, in suillo primũ id comprobet: ac si non eandẽ, saltem similem actionem

largum.

Deest qui in diuerso rio agebant.

ostendat. Nam etsi aliquatenus inferior sit humano sanguine, saltẽ assimile quippiam efficiet, quo cognito, ab humano pleniorẽ fore vtilitatem sperabimus. Nam si ne paulum quidem promissis respondeat, nõ erit cur in humano experiri oporteat. Quippe similia efficere posse similia, experti sumus. Nam columbæ sanguinem Pergameni nostri, atq; adeò per totam ferè Asiam qui capitis ossa confracta perforant, in crassum cerebri inuolucrũ effundere assolent. Posteà quidam cùm haberet palumbum, nec esset ad manum columba, vsus est palumbi sanguine, & tamen seruatus est homo ille. Et alius turturem eundem ad vsum applicans, nihil hominẽ læsit. Siquidem similibus ad eosdem vti affectus, vbi quæ anteà expertus sis, non adsunt, vnũ est ex confessis, & experientia comprobatis. Et humanę vitæ pleraq; hunc in modum peraguntur.

Hæma peristeras. *Sanguis columbæ.*

Porrò quoniam exempli vice mentionẽ feci sanguinis colũbini, nihilo deterius fuerit iam ipsum sermoni proponere. Siquidẽ eo ad hyposphagmata in oculis consistẽtia quidam vtũtur, protinus videlicet sumẽtes qui ex animante mactata effluit. Nam calidũ in hyposphagmata ipsum affundũt, venis ad alarum exortus incisis, quò videlicet

ad

d multos vſus idem animal ſufficiat. Alter
ullorũ tenerorũ extractis pennis (ſunt au-
t hæ molles, & fiſtulas humore plenas ob-
nent) eũ ipſum humorẽ exprimebat, ocu-
s inſtillans. At aliis medicis controuerſia
uit, pullíne ſanguinẽ, an colũbę adultę me
ingi affundere oporteret: & an maris, an
œminæ. Ego verò Romæ ſexcentos noui
orũ quib⁹ perforata fuere capitis oſſa, nec
uicquã ab vſu roſacei citra colũbæ ſangui
nem offenſos. Verùm id calidũ ſit æquè at-
que columbę ſanguis neceſſe eſt. Ac fortaſ-
is ipſa tantũ caliditatis in contactu mode-
ratione eſt vtilis, haudquaquã eximia & in
cognita facultate. Adeſt illi quoq; bona fa-
cultatis tẽperatura. Sed quid hoc? Nã & hęc
roſaceo ineſt, præterquàm ꝙ leuiter adſtrin
gat. Itaq; melius inuenire nihil poſsis in ca
pite perforato, quàm vt roſaceo probo vta-
re. Indicaui autẽ ſuprà, quo pacto oporteat
roſaceũ, de quo quæri non liceat, præpara-
re. Sed & collyria ſunt plurima quę medeã-
tur hypoſphagmatis, & maximè quod plu-
rimã recipit myrrhã, quale eſt quod à De-
mocrate cõpoſitũ eſt, quod vocãt diaſmyr-
non. Secundo ſunt quæ habent multũ thu-
ris: poſt quæ ſunt quæ ex croco conſtant.
Quin & fœnigræci ſuccus ſanguine colum
bino in hoc vtiq; præſtat. Quid ergo mo-

ramur aut colũbos, aut palumbos, aut turtures, cum omniũ medicamentorũ paratu facillimum habeamus fœnumgræcũ? tum memorata collyria in promptu seruemus? Ad eundẽ modũ nec noctuæ sanguine ad difficulter spirãtes egebimus: quãquã sunt qui nõ sanguinem bibendũ exhibeant, sed ipsam iubeant coctam edere * ex albo iure. Ac sanguinẽ quidã alij aquæ, alij vino instillantes exhibent. Et fuit etiã quidam qui immodicè hũc sanguinem apud mulierem assiduè difficulter spirantem extolleret, & cum rogarem, qualem ab eo sciret curatã spirandi difficultatem, ne id quidem nouerat, quòd plures essent. Et sanè in muliere quidem est vsus, verùm profuit nihil.

ex simpli. iure.

Hæma nycteridos. Sanguis vespertilionis.

Sicut nec sanguis vespertilionis, quẽ scribunt quidã, si virginum vberibus illinatur, plurimo ea tẽpore * ab extuberatione tueri. Est autẽ & ipsum falsum, veluti & quòd enasci sub alis pilos prohibeat: id quod rectè Xenocrates tanquã mẽdaciũ calumniatus est. Verùm ipse censet post illius vsum aut chalcanthõ inspergendũ, aut semẽ cicutæ. Aitq; vbi hoc factũ erit, aut prorsum pilos non prodituros, aut certè lanuginosos: ceu leue atq; exile medicamẽtũ adderet cicutæ semen, ac non per sese sufficiat strenuè refri

contracta seruare.

frigerare partes quibus fuerit impoſitũ.
lij verò & puerorum pudẽdis ſanguinem
ſpertilionis illinunt, credẽtes ita diutiſsi-
è eas partes à pube ſeruari poſſe immu-
ıs. Atqui nõ oportebat putare diutiſsimè,
rùm perpetuò fore tales, velut exiſtimãt,
alas. Ergo ex refrigeratione partis vehe-
ẽti eiuſmodi quippiã poſſe cõtingere, nõ
t à ratione alienũ. Non tamẽ adeò frigi-
æ facultatis eſt veſpertilionis ſanguis. Nã
totũ nullus ſanguis frigidus eſt. Sunt ta-
ıen multi qui pro alimento habẽt ſangui-
em leporis, gallinarũ, & caprarum: verùm
poris & gallinarum nõ pauci etiã eorum
ui vrbes incolunt: at agreſtes ventres ſuos
aprarum ſanguine vnà cũ adipe implent,
ti Homerus ait ſolitos * ſpõſos Penelopes. *Abſolutè procos.*
ed nunc * nõ tractatur de iis quæ ciborum *Apt. nobis ſermo eſt non &c.*
oco ſumuntur, ſed quæ adhibentur vt me-
licamenta. Sed quędã ſunt, vti ſuprà poſui,
limenta ſimul & medicamenta, quorũ hîc
facienda mentio eſt quatenus medicamen
a, non quatenus alimẽta. Etenim qui aqua
nter cutem laborantibus ſanguinẽ capra-
rum cum melle exhibuerunt, eum vt medi-
camen, non vt alimentum obtulere: tũ qui
ad dyſenteriam toſto eo, & ad ventris flu-
xum ſunt vſi. Videtúrq; mihi quiſpiã craſ-
ſam eius eſſentiam & terream cũ calidita-

te exiccatoriã esse suspicatus, ad hũc vsu
perductus. Porrò galli gallinæq; sanguin
cum ab ipsis ad meningum hæmorrhag
scriptũ inuenissem, nec magnum quipp
effecturum speraui, nec ausus sum experir
Simul enim metuebam, ne curiosus & st
lidus viderer, si tantis támq; probatis rem
diis semel præteritis, considerem sanguin
gallinaceũ illis plus posse præstare. Sim
verò cũ eiusmodi sanguinis eruptio admo
dum sit periculosa, non est mihi visum for
honestum, si ad ea quæ inexplorata essen
trãsissem. Siquidẽ periculosa adeo est eiu
modi experiẽtia, & quę solis regibus in ho
mines noxios merito vsurpatur. Despera
bã verò etiã de sanguine agnorũ, quẽ qd
comitiali morbo mederi potũ scripserun
Itaq; nec hunc quidem etiam experimẽt
indicare. *dare sum ausus. Quòd si quis experiri vo
let, certò scio damnabit qui talia scripserũ
Siquidẽ quæcunq; pota iuuant epilepticos
ea facultatis sunt incidentis. At sanguis a
gninus omniũ minimè talis est. Porrò q
de hœdorum sanguine prodidit Xenocra-
tes, cũ existimassem nõ esse impossibile, ra-
tus ob aceti mistionẽ posse aliquid effice-
re, persuasi cuidã in agro degenti, ac rei ru-
sticæ quidem studioso, cæterum primis di-
Add. eo. sciplinis erudito, retulítque se * in duobu
sa

ſanguinẽ expuentibus vſum, nonnullã vtilitatẽ expertum. Cæterum illorum neuter ex iis quæ mihi narrabat, neque ex arteria, neq; ex laringe aut pulmone expuiſſe viſus eſt. Xenocrates igitur in primo libro De percipienda ab animãtibus vtilitate, vbi de hœdis diſſerit, ſcribit in hæc verba: Ad hæmoptoïcos, hoc eſt ſanguinem ſpuẽtes, admodũ vtile. Oportet autẽ [hœdorũ ſangui ni] nondũ concreto * plus minus menſura ſemicotylę tantundẽ admiſcere aceti acris, ídq; feruefactũ trifariam partiri, & in ſingulos dies ſingulas partes exorbendas prębere. Itaq; liceat tibi forte fortuna in agro, vbi reliquorum fuerit inopia, hoc vti, cum citra periculum id experiri poſsis. Vrſorũ verò ſanguis ſi abſceſsibus* imponatur, fieri poteſt vt cõcoquat. Adiiciam verò etiam caprinum, hircinum, taurinum. Licétq; tibi, ſi voles, præteritis decem millibus medicaminum paratu promptorum, quibus con coquũtur abſceſſus, vrſos, tauros, ac hircos mactare, quolibet ſcilicet vſu: nec enim quiſpiam ſemel impoſito in partem* medicamento promiſſum eius exiget, nec etiam ſi refrixerit vt iam cogatur.

quãta eſt &c.

Deeſt cali.

Add. patient.

De ſanguine viridium ranarum.

Porrò cum aſſereret quidam ſanguinem viridium ranarum, paruarum ſcilicet quas

quidã brexantes nuncupãt, ſi euulſis ex pal-
pebris pilis inũgeretur, vt in poſterũ ne re-
creſcerẽt prohibiturũ, falſum id cõperi fa-
cto periculo. Poſteà verò ſcriptũ à quibuſdã
reperi illud ipſum, ſicut etiã crotonũ, quos
potius veteres appellitant Cynoraiſtas. Ve-
rũ nec hic facto periculo promiſſa prꝍſtitit.

De ſanguine Crocodili, & reliquorum.

Cꝍterũ an Crocodili terreſtris [ſanguis]
viſum acuat, ne id quidẽ experiri volui, cũ
haberem probata aciei exacuãdæ medica-
mina, quæ Græci vocant ὀξυδερκῆ. Neq; an
admiſſariorum equorum ſanguis cruſtam
moliatur, & ſepticus ſit: neque an murium
domeſticorum ſanguis verrucas, quas vo-
cant ἀκροχορδόνας, decidere faciat. Nã alio-
rũ fuit mihi magna ſemper copia & ad hoc
pathema, & quod ægrius illo medicabile
eſt, nempe ad vocatam myrmeciam. Et ca-
uebam ne præſtigiaturæ opinionem refer-
rem, cum iam etiam improbi quidã medi-
ci ex diuinandi quapiam arte, non ex ſpe-
culatione medica me in morbis ſolere præ-
dicere*calumniarentur.

icere an- ciparẽt.

Gala. *Lac.*

Lac bifariã hoc vtimur, partim vt cibo,
partim vt medicamento. Sed quid valeat vt
cibus, in curandi methodo alibiq; expoſi-
tum eſt. At facultatem eius ceu medicamẽ-

ti ipſ

ti ipſam nunc explicabimus, ac primũ illud hic cõmonebo, * quod paulò antè de ſanguine, quòd nõ de morbido lacte, ſed de naturali cuiuſq; animãtis, ea quę dicãda ſunt, intelligere oporteat. Igitur lac ſaniſsimũ, velut etiã ſanguis purum ſyncerúmq; eſt, nec amaritudinis, nec acrimoniæ, aut aciditatis, aut ſalſedinis, aut fœtoris particeps, ſed vt dixerit quiſpiã, bono odore præditũ, aut odoris expers, aut certè exiguum odorem bonũ referens. Clarũ etiam eſt id eſſe guſtu ſuaue, pauculam habens dulcedinẽ, ſicut & ſanguis integræ ſanitatis, ex quo & lacti conſtat generatio. Tale lac ad acres & mordaces fluxiones eſt vtiliſsimum, non abluens tantummodo eas à partibus afflictis (eſt enim id illi cũ aqua commune) ſed & corpora circumlinens, vt nõ in nuda ipſa cadat quod defluit. Nec in hoc duntaxat quę præſtat, verùm etiã quia colluit, vt potè extergentem in ſeſe humiditatem continens, quam vocãt Serũ, id quod colluit, diluítq; corpora: reliquo autẽ quod craſſum pinguéq; eſt collinitur, non aliter quã pinguedo, adeps, atq; oui albumen, & ceratũ ex eloto oleo ceráq; confectum. Nã & hæc ab acribus * humoribus natas mordicationes mitigant, *corpora videlicet oblinẽdo, ipſa naturæ minimè mordacis. Porrò cum

veluti.

ἰχώρων.

quòd circunlinantur corporibus &c.

lac

lac omne facillimè alteretur, præſertim
ambiẽs fuerit calidus, multũ à dicta facu
tate amittit, niſi protinus quis ab vberibu
effuſo calido etiámnũ vtatur. Maximè ig
tur mulieris, bene habitę, & bonã victus r
tionẽ ſeruãtis, lacte vtendũ (nã id human
corpori eſt familiariſsimũ) deinde aliorur
animaliũ, quæ quidẽ ab humana natura n
logiſsimè abſunt, id quod facile ſcies ex ca
niũ odore: nam faſtidioſus eſt & iniucũdu
eorum quæ multũ diuerſam habent temp
riem, ceu canis, lupi, leonis, pardalis, vulpi
hyenæ, vrſi, & ſimiliũ, non iniucũdus au
eſt eorũ quę nõ porrò abſunt, vt ſuis, capr
equæ, bouis, ouis, aſini. Quocircà etiã* ho
Add. omnes. mines docti experiẽtia, caprino, ouillo, bu
bulo, aſininóq; vtũtur lacte & caſeos ex e
conficiunt, excepto aſinino. Nã id planè te
nue eſt, & plenũ humoris ſeroſi, velut bub
lum craſſum: cæterũ conſiſtentia mediũ ca
prinũ eſt. at ſus crudũ aqueúmq; lac obt
net. Porrò lac omne ex tribus cõſtat eſſen
tiis, caſeoſa, ſeroſa, pingui: hanç plurimur
habere cõſpicitur bubulũ, ex quo cõficitu
& id quod butyrũ nominant, concoquẽt
& laxantis facultatis, quamobrem maxim
illo vtuntur ad parotidas & bubonas.

Serum lactis.

At ſerũ, vt dictum eſt, extergendi poten

tia

tiam poſsidet, adhibetúrq; ſubducendi ven
tris gratia, ac per clyſteres iniicitur, exter-
gẽs & abluẽs ſine mordacitate inteſtinorũ
acrimoniã. Præterea ſi quis vlcera quæ ſa-
nie infeſtantur acri, vice aquæ ſero colluat,
optimè ſanè fecerit. Præterea quæcũq; me-
dicamẽta digerere ſolent ecchymomata &
atra, ea pręſtat ſero, quàm aqua diluere. Sic
etiam eo vtimur ad ſugillata & hypoſpha-
gmata, peculiaribus ad hæc medicamentis
cõmiſcentes. At caſeoſum illud & craſſum
ipſius lactis magis illitũ adhæret, & eo no-
mine acrimoniam retundit [magis.] Porrò
vbi aliam quampiam deſiccantem faculta-
tem habuerit adiunctã, optimũ eſt remediũ
dyſenteriæ, & omnium ventris acrium flu-
xionum. Eam accipit à lapidibus qui præ
decocto ipſi iniiciuntur igniti. Porrò eos
eſſe oportet quos vocant κάχληκας: Et lac
eouſq; decoqui debet, dum pleraq; ſeroſi in
eo humoris abſumpta pars fuerit. At nos
iniectis ferreis in ipſum cylindris candẽti-
bus eandẽ, aut etiã meliorem facultatẽ effi
cimus. Nam ferrum adſtringẽtis quoq; (vt
eſt dictũ) facultatis eſt particeps: ac proinde
cylindros ego complures effeci huius gra-
tia, ad fines veruum propẽdẽtes, quò vide-
licet quis manubrio ignitum ferrum facilè
igni eximat, & ſicut cauteriorum, ita horũ
man

manubria pannis inuoluo. Porrò lac tot
ad acres oculorũ fluxiones tum per se, tu
cum mollium collyriorũ quopiam est vt
le, præterea ad hypopia, & hyposphagm
ta. Quinetiã palpebris extrinsecus, vbi q
ophthalmia laborãt, somno sese dabũt, im
positum simul cũ rosaceo & ouo, phlegm
nas eorum concoquet. Sed hoc esto lac m
lieris recens ex mamillis expressum. Infu
dimus ipsum & vtero vlcerato tũ per se
tum iis medicamentis cõmiscentes quib
misceri potest, vtiq; citra morsum curant
bus, & vbi in sede vlcera mitigamus præ
niei acrimonia dolentia, aut phlegmon
Id est rugas. aut * stolidas perpetientia. Sic & ad vlce
pudendorũ vtimur, & omnia quæ leniri p
stulãt, siue ob phlegmonẽ, siue ob morsu
siue ob malignitatẽ. Ea propter & cancr
sis applicatur vlceribus, medicamentis a
dynis cõmistum, qualia sunt, quæ cõsta
ex pompholyge. Et quid attinet cõmem
rare, quòd ore cõtentum & collutum ga
garizatúmq; vel maximè phlegmonas e
mitigat? Sed & tonsillas, & columellam,
antiadas phlegmone affectas admodũ m
tigat, & proinde & synanchen siue angin
Atq; vt semel dicam, medicamentũ est
niens (Græci vocant παρηγορικὸν) tota
quidem substantiam habens mordacita

e

xpertem, ſed multò magis vbi concoctio-
ie moderata potiſsima pars ſeroſi humoris
bſumpta eſt. Sic mihi videtur etiam medi-
i ad venena quæ eroſione interimunt, lac
lari ſuadere, velut lepus marinus, *& can- *Add. interficit.*
haris. Sed & ſunt qui exhibent iis qui aco-
itum & thapſiam ſumpſerint. Sed hæc ex
atione fecerunt. Alia verò palàm mentiti
unt, vt de lacte canino, quòd in palpebris
ilos renaſci prohibeat, ſi prioribus euulſis
i loco foret illitum, vnde pilorum radices
xtractæ eſſent. Ad eundē modū qui ſcri-
ſerunt, quòd celerem pilorū in pudendis
xortum reprimat, ſiquidem foret ante pu
bertatem illitum, quíq; quod fœtus emor-
uos eiiceret potum verum non protulere.
Sed & alia quædam præſtigiaturis conta-
minata, tum de horum, tum de aliorū quo-
rundam animalium lacte conſcribunt, quę
me ab initio dicturum negaui, etiamſi ex-
perientia didiciſſem vera dixiſſe.

Caſeus.

Caſeus, Sermoni qui habetur de lacte,
annectēdū eſt de caſeo, propterea quòd lac
ſit coagulatū ac glaciatū, non tamē vniuer
ſa lactis eſſentia in caſeos cogitur, ſed quod
craſſum eſt dūtaxat, ſcilicet tenui ſeroſo ſe-
creto ac ſeparato. Porrò dictum eſt habere *Add. velut.*
lac in ſe naturā quādā pinguē & * oleoſam

eámq; plurimã esse posui in bubulo, ac vbi à reliquo lacte seiunctũ fuerit, solúmq; per se cõstiterit id pingue, butyrum appellari. At vbi cũ toto lacte coagulatum fuerit, se rosо duntaxat humore per coagulationem separato, pinguem caseũ effici. Fiúntq; ho pacto casei bubuli quidã adeò pingues, v ex iis effluat quiddã ad speciẽ olei. Porrò t hi, tũ reliqui omnes tẽporis spatio acriore tibi apparebũt, siue gustes, siue olfacias. It que cũ mihi olim caseus allatus esset bubu lus, quem ex odore acrem esse coniiciebã abieci, & iam à famulis absumptũ putab cæterũ illi talia seruare soliti, longo post tẽ pore ex promptuario proferentes, quidn de illo fieri iuberẽ rogant. Cũ igitur eden do non esset propter acrimoniã, ludicrum nobis problema extitit, proponentibus c rei quis illũ vtiliter posset accõmodare. In terea cum ad me arthriticus, quispiam curru conuectus esset, *tophos quos Græ πώρους nuncupant, in articulis habẽs: subi mihi crure suillo salso decocto, caseũ eo de cocto macerare, ac probè in mortario sub gẽdo vnitum, tophis imponere. Et sanè ar thriticus ab hoc medicamine magnificè a iutus est. Nam rupta sponte sua cute, abs incisione videlicet, effluxere quotidie citr dolorẽ tophorũ particulę. Vbi autem tot

Callosas durit.

q

qui apud me erat caſeus fuiſſet abſumptus, talem ſibi alium cõparans arthriticus in poſterũ ſeruauit, & poſteà rurſum vſus eſt inueterato: atq; vbi tunc quoq; idem percepit commodum, ſæpius deinceps vti perſeuerabat: & quoſdã amicorum ſimiliter affectorum docuit. Atq; id quidẽ nos excogitauimus, cæterùm comprobauit atq; confirmauit experiẽtia. Porrò recentẽ, qui inueterato contrarij eſt temperamenti, quandoque homini in agro degenti moderatæ magnitudinis vulnus habenti impoſui, anteà videlicet ad leuorẽ tritũ. Extrinſecus autem illi imponebam folia lapathi. Poſsint verò etiam, ſi hæc nõ adſint, folia ſuperponi vitis, aut platani, aut betæ, aut lactucæ. At ipſe quidẽ caſeus vulnus glutinauit, *eratq; etiamnũ mollis. Alius verò qui vocatur & in patria mea Pergamo, & per ſuperiacentem Aſiam oxygalactinus, magnum ruſtici vulnus conglutinauit impoſitus. Nã recens coagulatus ac mollis * repercutiendi vim obtinet, nimirum leuiter refrigerans. At oxygalactinus præter hæc digerẽdi inſuper leuem quandam vim poſsidet.

cùm ſimplex eſſet.

Deeſt caſeus.

Butyrum.

Butyrus, aut butyrũ, vtcũq; ipſum nominare voles, ſiue maſculino, ſiue neutro genere, fit quidẽ, vt ſupra dictũ eſt, ex eo qđ in

lacte pinguissimum est. Miror autẽ quo pa-
cto Dioscorides ex ouillo & caprino cõfici
Ad.medica. hoc. referat: Ego nanq; ex bubulo* fieri noui, ac
proinde nũcupatum esse butyrũ existimo.
Facultatis est concoquentis, paulum habẽs
etiã digerendi potentiæ, in mediis nimirũ
corporibus secundum duritiem ac molli-
tiem. Nã id semper memoria tenere opor-
Add. & distinctio aliqua. tet, quicquid simpliciter ac sine addito* pro-
fertur, de mediis tẽperaturâ corporibus in-
telligi. Nam corporum planè durorum tu-
mores præter naturã hoc nequit medica-
mẽ digerere. At quę in mollibus sunt phle-
gmonæ, eas & cõcoquit & digerit perfaci-
le. Nam parotidas & bubonas, & oris phle-
gmonas, aliásq; partes complures prorsum
illo solo curauimus, nimirũ puerilibus cor-
poribus ac muliebribus perpetiẽtibus. Sed
& gingiuis puerorũ dentientiũ assiduè il-
litum, nihilo imbecillius melle gingiuas
extenuat, per quas exitus est dentibus: &
alios omnes in ore affectus phlegmonosos
posteaquàm fluxio restiterit, digerit pari-
ter & concoquit. Proinde cataplasmatis in-
ditur quę extrinsecus imponũtur parotidi-
bus, hypochõdriis, & bubonibus. Sed & in
ventrem deuoratum, & ex eo distributum,
magnificè confert expuitionibus ex pul-
mone, ídque in pleuriticis & peripneumo-
nicis

nicis affectibus, cùm hoc quòd eos etiã con coquat. Atque si solum lingatur magis quidem concoquit, verùm minus educit: sin cum melle & amygdalis amaris, plus educit, sed minus concoquit.

Pytia. Coagulum.

Coagulum omne acris ac digerentis potentiæ est, ac nimirum etiam exiccatoriæ: nam necessariò id superiora comitatur. Ac leporis quidem coagulum comitialem morbum, si cũ aceto ebibatnr, prętereà profluuium muliebre sanare proditũ est: sed & lac in ventre coagulatũ dissoluere, quod certè & nos experti sumus, non solùm in leporino, sed etiam in aliorum animalium coagulo. At tamen leporinum omnium est præstantissimum. Sed & sanguinem in ventre concretum simili modo epotum dissoluit, ac efficacius quidem cæteris,* verùm nõ solum, quod quibusdam scriptum legitur, sed & hoc commune est omni coagulo. Quidã autem sanguinis ex thorace reiectiones leporinum coagulum epotum supprimere prodiderunt: cæterùm nec alium quẽquam eo vsum noui, nec ipse sum ausus acri vti remedio ad affectum adstrictionem poscentem. Porrò coagulum equinum ad dysentericos & cœliacos peculiariter accommodari scripserunt nonnulli.

Add. leporinum.

Coagulum phocæ.

At phocæ coagulũ eximiè aptũ eſſe quidam prædicãt, tanquã vires obtineãt caſtorij. Verùm quæcũque proditũ eſt, quodque *totius.* coagulũ ſecundùm eſſentiæ * ſuæ præſtare proprietatem, nõ eſt nunc tẽpus exponere.

Chole. *Fel.*

Hic ſuccus omnium qui in quoque ſunt animaliũ, calidiſsimus eſſe demõſtratus eſt. Itaq; ſicuti ſanguinẽ & carnes diſsimiliter temperata obtinent animalia, eadẽ ratione & fel. Quocirca calidiſsimorum fel, aliorũ quoq; animaliũ fel excellere neceſſe eſt: & quæ illis minus ſunt calida, pro portione & hunc humorem illis ineſſe calidum, quãtò ſcilicet & in aliis ſunt inferiora. Didiciſti enim quatuor eſſe vniuerſos in vnoquoque animali ſanguineo humores ſanguinẽ, pituitam, & bilem, tum flauam, tum atrã. Didiciſti porrò ex more non tantum medicis, ſed & latinis omnibus bilem flauã abſolutè efferri bilem, tanquã ſubauditurís qui audiunt, coloris nomen: Atram verò nõ ſimpliciter nuncupati bilem, ſed cum addito, nempe hoc toto, atram bilem. Sed & quòd flauam bilem nonnunquam pallidã cognominant, noſti: & quòd in veſica iecoris in*Add.* terdum pallidã, interdũ flauã in cõfectio*ipſam.* nibus animaliũ * conſpicimus. Audiſti por-

rò

rò flauam tantò eſſe pallida calidiorẽ,quã-
tò & craſsiorem. Nam ſeroſo*recremento *humore.*
flauæ bili commiſto pallidã conſtitui cõtin
git: ſicut & flauam pluſculũ excalfactã con
ſiſtẽtia reddi craſſam, colore autẽ flauam.
Quin & in animalibus apparet flaua quidẽ
iis quæ magis ſunt calida:quæ verò minus,
pallida. Et vbi calida animalia aut fame,
aut ſiti torquentur,ad atrum colorem ver-
git,interim illum habens æruginoſum in-
terim cœruleum, interim Iſatidis,qui qui-
dẽ magis eſt colore braſsicæ fuſcus.Itaq; &
tu bilis colori diligenter intẽdito,cùm me-
dicamentum præparabis cui admiſcẽda eſt
bilis. Miſcetur autẽ cycliſcis vocatis & tro-
chiſcis, qualis eſt Andronis, & Polyidæ, &
Paſsionis, & Bitinus, qui tauri recipiũt bi-
lem:nã vbi ea medicamenta præparãt quæ
ſunt vtilia ad oculos:hyenæ,galli, perdicis,
& aliorum quorundam animaliũ bilẽ adhi
bent.Porrò taurorum calidior eſt & ſiccior
quàm boum caſtratorum. Nam caſtratum
animal ſemper ſimile redditur fœminæ, &
iis quæ ſunt ætatis minoris. Itaq; ſicut hæc
humore ſuperãt adulta & perfecta,vincun-
túrque ab iiſdem caliditate : ad eundẽ mo-
dum bos caſtratus à tauris. Et quorundam
ego taurorum bilem vidi cœruleam, flaua
nimirum ſuperaſſata:quam ſanè in præpa-

randum iniici medicamentú vetui ſumpta [illius loco] alterius tauri bile mediocriter flaua. Nã ille vinculis violenter tractus, ſupra modú fuerat defatigatus. Itaque eo labore cùm excãduiſſet, clarú eſt temperaturam eius fuiſſe calidiorem, probabiléque eſt ſic violẽter pertractú, tum ſitiſſe, tú etiã eſuriuiſſe: atq;, vt ſummatim dicã, velut vrina à moderata potione moderatè pallere, & ſitim famémq; & multú laborẽ perpeſſis flaua eſſe conſpicitur: impletis verò atq; inebriatis albida: ita & bilis colores variat: ad flauius quidẽ per exercitia, inediã, & ſitim: ad candidius verò, in contrariis. Scito ergo ſi præparando medicamini bilem impenſe flauam iniicias, calidius te id effecturum: ſi pallidã, mediocriter calidú: ſin exolutam & aqueã, tãtò imbecillius tẽperie cõuenienti, quantò & bilis ad candidius fuerit verſa. Sic qui occluſas hæmorrhoïdas taurino felle aperiunt, iis interdú imbecillum, interdú verò ſuprà quàm cõueniebat acre apparuit. Quanquam nonnulla quoque bilis diuerſitas exiſtit pro corpore cui adhibetur, prout ſcilicet promptiore ſenſu aut hebetiore fuerit, tum facilè patiẽs, aut difficulter patiens. Verùm in ipſa bile nó parua viſitur, vt dixi, varietas. Nam idem homo à pallida min᾽, à flaua bile plus mordi-

catur

catur. Liquet itaq; vel ex eo quòd hæmorrhoïdas aperit, quàm ſit hic humor acris, ſed & illis ipſis qui vtuntur, mordicare percipitur. Ac proinde cauem⁹ ne ad aliũ morbum aut ſymptoma bilẽ*vſurpemus ſolam ac per ſe. Nã propoſiti cycliſci pauculũ bilis accipiunt. Ac quę ad oculorũ acutiẽ componuntur medicamẽta, partim hyenę, partim perdicis, partim galli, partim alterius cuiuſpiam bilem accipientia, admiſtum habent, tũ mel, tũ fœniculi ſuccũ, tũ opobalſamum. Porrò animalium quorundam ſingulariter bilis à medicis extollitur, tanquam aciem exacuens oculorum, & ſuffuſionum initia diſcutiens, velut piſcis quem vocant callionymũ, hyenæ, & ſcorpij marini, tum *galli & perdicis. At ſuilla adeò omniũ imbecillima eſt, vt ne vlceribus quidẽ toleratu ſit grauis: & apparet omnium biliũ maximè aquea, exceptis ſylueſtribus, & iis quæ degunt in mõtibus ſuibus. Nam vt harum tota caro & calidior & ſiccior eſt, ita & bilis. Porrò domeſticarum ſuûm bile vtũtur quidam ad vlcera aurium, medicamento vtique non reprobo: & tu quoque vbi compoſitorum nihil adfuerit, vtitor: ſunt enim innumerata. Sed & pro affectus magnitudine alia etiam atque alia alterius animalis bilis poteſt congruere. Nam vbi vlcus diu-

Add. flauam.

gallinæ.

turnum fuerit, multámq; saniem púsq; cõ-
tineat, etiam ficciorem bilem præferet pu-
ta ouiũ, quæ paulò est acrior suilla, hac eti-
magis caprarum, cui adsimilis quodamm-
do est vrsorum, & bouũ. At taurorum hi-
valentior est, inferior tamen bile hyænarũ
& hæc quoque rursum inferior bile callio-
nymi, & scorpij marini, & marinæ testudi-
capræ. nis. Porrò *hirci agrestis bilẽ scripsere qui-
dam prodesse lusciosis, siue nyctalope vex-
tis. Cæterùm volatilium animalium bile
omnes, tum acriores, tum ficciores quàm
quadrupedum, & inter ipsas quoque volu-
cres gallinarum & perdicum biles ad me-
dicinæ vsum probatiores habẽtur. Miluio-
rum verò & aquilarũ impendiò acres sunt
sed & erodũt: quamobrem colore visuntu
ærugineo, ac nõnunquam atro. His itaqu
earum cognitis differentiis atque affecti-
bus, qui plus, quíque minus deficcari postu-
lant cognitis, si vnam modo quampiam bi-
lem operibus fueris expertus, inde ad alia
transire poteris per methodum, vt sempe
Deest affectui. quæ commoda sit *adhibeatur. Nã cùm in
coniectura sita sit cuiusque facultatis vehe-
mentia, à definito quopiam principio ad
materiam inexploratam transire oportet
ac à prius explorato, excessus qui in illis cõ-
sistunt discere. Sed & notas quasdam lucu-
len

entas ego expoſui tum à bilis colore, tum
b animalium temperie.

Hidros. *Sudor.*

Sudor, Vnus hic eſt humorũ in animan
is corpore prouenientiũ, & eandẽ habens
nateriã quã vrina, & eundẽ generationis
nodũ. Siquidẽ vtrique ex bibito humore
onſtat generatio, excalfacto ſimul in cor-
ore & biliosæ nonnihil ſubſtãtiæ adepto:
Verùm ſudor plus eſt elaboratus, vtpote
qui ad cutẽ vſq; permeatis omnib⁹ quę in-
erſunt partibus, peruenit. Attamẽ ſudores
nter ſeſe & vrinas differre neceſſe eſt, tum
pro animaliũ tẽperaturis, quæ & natura &
per ætates nõ parũ à ſeſe inuicẽ ſunt diuer-
æ, * & pro ambientis nos aëris tẽperie. Cla
rum autem eſt, etiãſi aliquando in ſermone
omiſſum fuerit pro tẽpore anni, & præſen-
i cõſtitutione, prætereà pro regionibus di-
uerſitatem effici in animantiũ corporibus
nõ paruã. Nam cõpendij* gratia vno capi-
te cõplecti eiuſmodi omnia ſoleo, nẽpe pro
cingentis nos aëris temperie ea mutari di-
cens. Etenim diuerſitatem regionũ quæ eſt
in caliditate & frigiditate, hîc comprehen-
dit, vt tẽpus anni, & pręſentẽ præteritámq;
conſtitutionem. Cùm ergo ſermo fuerit de
vrinis, aut ſudorib⁹, aut bilibus, aut ſangui-
ne, aut pinguedine, aut adipe, aut quopiam

Add. & pro antegreſſa victus ratione.

Deeſt orationis.

alio in corpore nato, diuidētibus videlic
nobis eas quæ in animalibus visuntur diff
rentias, de sanis corporibus sermo intell
gendus est, mediā propriæ ipsorum temp
raturæ cōstitutionem habētibus. Sic quò
& sudor salsæ & salsuginosæ vocatæ quali
tatis est particeps, gustus testimonio prob
tur. Nam sæpenumero nolētibus in os de
Add. sudor. fluens,* dictam qualitatē indicat. Sæpe ve
rò etiā non obscurā præfert amaritudin
Attamen & color eius naturam designa
Nā sicut vrina naturalis modicè est palli
da, sic & sudor. Verùm id facilè cognosce
in iis qui lauantur, cùm absque oleo strigi
radūtur. Nā sudor in cauo strigilis colligi
tur, colorem quē dixi simul & gustū præfe
rens, ac euidenter salsedinē habens, sed ob
scurè amaritudinem. Verùm de vrina plu
etiam quàm conueniat medici scripserunt
propterea nimirū quòd largè ea in omni
bus hominibus tum priuatim, tum public
quotidie colligatur. At de sudoribus aut n
hil, aut quæ curiosa sint potius, & præstigi
turę obnoxia, & pręter hęc scripserūt alij f
peruacanea, quæ per aliam fieri possent m
Add. medic. teriam.* Porrò sudor etiā in palæstris mi
scetur exercentium sordibus, quem quid
curiosè Atticam sectātes linguam, Conisa
lon vocant: consertq; tenuibus sordibus a
sim

nplicibus, vt tumores præter naturã per
ılitũ digerãt. Nam illæ plus repercutiũt,
inus autẽ digerunt:at post adiunctũ exer
ntium sudorẽ acquirũt multũ facultatis
gerẽtis. Ergo in phlegmonas vberũ solæ
e sordes impositæ, efficaciori sunt reme-
io. Sin sicciores videbuntur, cyprinum su-
rungito:& si valde etiã siccæ, cyprino itẽ
ıbigito. Præstat autẽ nõ siccas, sed molles
ccipere. Porrò si nõ adsit cyprinũ, rosaceũ
onum miscuisse sufficit. Hoc medicamen
um admodum est vtile iis quibus à partu
estinguere lac consilium est, eo nomine
uòd in mammis coaguletur in morem ca
ei. Hinc orso, ad alios affectus similes vti
icebit. Atq; ego sanè ad bubonẽ eo vsus,
eleriter disparuisse tumorem conspexi.

Vrina.

Dictum quidem est de tota eius natura in sermone de sudore: dicetúrque & nunc, quòd quanta est in animalibus bilis diuersitas, tanta item sit in vrinis. Atque omnes quidem facultate sunt calidæ: sed plus tamen animalium calidiorũ: minus autem, frigidiorum.

Vrina humana.

At vrina hominis omniũ propè aliarum vrinarum est imbecillima, exceptis porcis domesticis, quibus executi sunt testes. Nam

illorum

illorum ſimilis eſt totius corporis tēpera-
ra, temperiei hominũ, & vrina ſimiliter
bilis. Verùm montanorum aprorum val
eſt, vt etiã ex odore apparet, qui vtiq; ac
rimus eſt. Sed & in aliis animalib⁹ omni
ex odore vim eius cõiicere liceat. Nã v
nas illas deguſtare planè eſt abominan
cum ne pueri quidē vrinã vir quidam h
neſtus vita pariter ac moribus ebibere ſ
nuerit, cùm peſtiferè ægrotaret in Syr
vbi cùm multi vrinã puerorum ſimul &
rorũ hauſiſsēt, ſeſe hinc ſeruatos credeb
Cæterum vrina hominũ, vt ſi quid ali
extergēdi vim obtinet: quod cùm alij m
ti ſatis indicant, tum maximè fullones,
ſordida veſtium expurgant ea atque ext
gunt. Hanc eius vim cùm & medici cõ
xiſſent, pſoras & lepras ea detergũt, perf
dúntq; vlcera tum multa humiditate, t
ſordibus & impuritate ſcatentia, ac mu
magis vbi putridum quiddam obtinēt. S
& pudendis, vbi ſic afficiuntur, vrinã inf
dunt, & auribus pure fluentibus. Quin
achoras, & furfures ea curant, capiti idē
dem infundētes. At nos hæc facere odim
potius, cùm ad manum ſint quæ illis con
cunt alia medicamina. At vlcera digitoru
pedis maximè quæ ex illiſione atque offe
ſione eſſent inflicta, ſæpenumero vbi nin
ru

m phlegmone carerẽt, & ipſe vrina cura ,eáq; in ſeruis & hominibus ruſticis, quos er ingredi abſq; medicis erat neceſſe. Si- uidem linamento (μῶτον Græci vocant) ceri impoſito, ac * inſuper linteo circun- oluto, * quoties meiẽdi inceſſeret cupidi- s, in digitum ferri vrinã præcepi, nec an- ſoluere quàm benè eſſet curatus. Nam & quem alium ruri ſine medico agentẽ, vri- am vlceribus perfundentem audiſſem, nõ etui, vbi ſcilicet in partib⁹ thorace inferio ibus vſq; ad imos pedes vlcus conſtitiſſet. iquidẽ vlcera aut capitis, aut faciei, vrina erfundi ſinere auerſabar. Attamẽ medica nentũ quod ex vrina pueri cõficitur, quod uidam vocãt chryſocollam, quia eo ad au i glutinationem vtuntur, ad vlcera diffici- ia ſanatu optimũ eſſe aſſero. Fit autem id igura phiali, confecto mortario ex ære ru- bro, habente piſtillum eiuſdem materiæ, in quod meiente puero piſtillum circũagitur identidem, vt non tantum à mortario quid deradat, ſed etiam à ſeſe nonnihil deterat, id quod pluribus deinceps dieb⁹ peragitur, donec vrina craſsitudinẽ aſſequatur mel- lis. Faciendũ verò id in ſole. Nã facilius in aẽre eiuſmodi * à mortario quid deteritur: Aut ſi ſol abſit, calidas alioqui eſſe ædes cõ uenit. Hoc medicamento miſto iis quæ cu-

deinde foriſecus. *& ligato.*

Leg. æris.

rand

randis vlceribus rebellibus ſunt idonea,
mur,vt dixi,ceu optimo. Nihil enim hal
abominandum perinde vt vrina capiti,
terive parti infuſa. Nam quid commem
rem vrinæ potum? Scripſere tamen me
corum quidam de ſubſidente in vrina cr
ſo illo videlicet & albo, dicentes id med
eryſipelatis. Sanè ea eryſipelata, quæ igr
etiamnum ſunt, & reuera eryſipelata, c
dorum & acrium medicamẽtorum om
no nullum iuuare poteſt. Quæ verò per
frigerãtia refrixere,tum hoc,tum alia m
ta medicamina digerẽtia adiuuare vale
Atque hoc quidem vti licebit,vbi nõ in
cie, aut prope ipſam eryſipelas conſtite
verùm in artuum quopiam aut dorſo,
Add. vocata. ventre. At vrinam pueri orthopnoœ * g
tia ebibere neceſſarium non eſt, cùm f
& alia medicamina quæ huic medean
affectui. Quin cùm bibiſſet quidam affec
liberatus nõ eſt,vt non eximium quid pr
ter alia poſsideat.

Sielon. *Saliua.*

Sielon,ſiue Sialon, ſiue Ptyelõ appell
libet,nihil intereſt. Verùm id ſciendum e
vim eius eſſe differẽtem tum in animaliu
ſpeciebus, tum in eorum vnoquoque ſa
& ægroto, ieiuno & ſitibundo, aut ci
potúq; ſumpto. Etenim vt vrina & bilis,
etia

etiam saliua sumpto quidem cibo imbecilla est: valida & acris eorum qui ingenti aut inedia, aut siti premũtur. In medio vtriusque est eorũ qui probè concoxere quidem, nondum tamẽ cibum potúmve ingesserũt. Hac ergo saliua nutrices puerorũ lichenas curant, paruum videlicet digitum rigãtes, ac deinde cutem affectam cõfricantes. Idq; faciũt subinde, tanto scilicet tempore, dum saliuæ vires in lichene* perdurẽt, [ac nondum sint extinctæ.] Sed & triticũ mandentes rustici non pauci furunculis imponunt. Nam celeriter eos & digerat, & cõcoquit: tùm si macerarẽt aqua nõ æquè prodesset. Ex quo liquet saliuam ipsam auxilij robur adferre. Atq; corporibus mollibus, & puerilibus, panẽ nõ triticũ imponũt, ore commansum. Porrò omnia sic commansa digerunt & sugillata, cæteráq; ecchymomata, maximè vbi panis simul cũ pauco radiculæ fuerit commansus. Porrò tota substãtia vel maximè aduersa est saliua bestiis hominem interficientibus, ceu alicubi etiam Nicãder poëta refert. Pollicitus autem mihi quidã incantationem sese ostensurum, quæ scorpios interficeret: vbi illam semel dixisset, in scorpiũ expuit, inde rursum eã obmurmurans, iterum scorpium conspuit: ac vbi tertiò dixisset, atque expuisset, mortuus est scor

*seruetur.

ſcorpius. At poſteà ego abſq; incantatione
à ſola ſaliua morientem vidi ſcorpium, ídq;
Add. patientem. celeriter * à ſaliua eſurientium, aut ſitien-
tium, tardè autem ab illis qui cibo potúq;
fuerãt impleti: in aliis autem proportione

De iis quæ in corpore proueniunt.

Naſcũtur in corpore cùm alia præter na-
turã, quorũ non eſt ſatis honeſtũ memini-
ſe, tum etiã lapis in veſica, de quo ſcripſe-
Add. vt ſic dicam. quidam* quòd lapides veſicæ comminuat.
Atq; hoc quidem falſum ex experientia iu-
dicatum. Cęterũ an renum lapides frãgat,
principio experti non ſumus, cum ſuppete-
rent alia ad hoc ſymptoma probata medi-
camina. De pure autẽ & id genus dicere
perſedeo, id illis concedens qui his in rebus
mirifici ſunt, ſcilicet quibuſdã cum præſti-
giis. Cæterũ ſtercus vnum eſt inter ea, quæ
in corpore proueniunt ſecundum naturam
affecto animali, veluti & auriũ ſordes. De
vtroq; itaq; deinceps diſſeram.

Copros. *Stercus.*

Copros, ſiue Copron, ſiue Apopatem
appellari velis, perinde eſt. Scito autẽ hanc
ſubſtantiã vim habere vel maximè digeren-
tẽ. Verùm ſtercus humanũ ob fœtorẽ abo-
minandũ eſt. At bubulum caprinum, cro-
dilorũ terreſtriũ, & canũ, vbi oſsibus dun-
taxat veſcũtur, neq; grauiter olet, & mu-

experientia non tantùm nobis, ſed & aliis medicis me natu maioribus comprobatum eſt. Siquidem Aſclepiades, cui cognomẽtũ erat Pharmaceõ, & alia omnia medicamenta collegit, vt multos impleret libros, & ſtercore ad multos ſæpe affectus vtitur, nõ modò medicamẽtis quæ foris imponũtur cõmiſcẽs, ſed iis quoq; q̃ intrò in os ſumũtur.

Stercus caninum.

Sanè ego memini me admirandam tum humani, tum canini ſtercoris expertum facultatem. Sed prius diſſerã de canino, quo *vti aſsiduè cõſueuit præceptorum noſtrorum quidam, ſola oſſa cani edenda exhibẽs duobus continuò diebus, ex quibus durum candidum ac minimè fœtens ſtercus proueniebat. Hoc igitur acceptum deſiccabat, vt cum poſteà vſus eſſet, facilè ad læuorẽ poſſet redigi. Vtebatur eo ad anginã, & dyſenteriã, & ſummè inueterata vlcera. Ad anginam quidẽ, iis*admiſcens quæ alioqui huic affectui cõgruebant. Ad dyſenteriam, lacti illi immiſcens, cui decocto calculos vocatos κάχληκας ignitos iniici antè poſuimus: aut vt ego poſteà ob parabilitatẽ ad ferrũ cõfugi, id candens lacti probè decocto iniiciens. Vocant autẽ medici nonnulli lac eiuſmodi, neſcio quo pacto, ſchiſtũ. Verùm oportebat nõ hoc ſic appellare, ſed in quo ſegregamus

Tantum vtebatur.

Ad. medicamentis.

ac ſcindimus (quod σχίζειν Græcè dicitur)
à caſeoſo. ſerum*à caſeo. Cæterum medicus ille ſter
Deeſt ari cus caninum * lacti, in quo extincti erant
dum tri- calculi marini, clàm iniiciebat, & id ſolo
tum. generoſiſsimos quoſq; diſcipulos docebat.
In his ergo duobus multum expertus ſum
ſtercus caninum ceu medicamentum mira
bile, ſicut & in vlceribus extremè malignis.
Miſcui ergo & ad illa paulum quiddã ſter
coris canini medicamentis probatis: & ma
nifeſtò ſeipſo valentius redditũ eſt medica
men. Et ſi quãdo digerere & deſiccare qui
opus eſſet, illis etiã medicamẽtis admiſcu

Stercus humanum.

Cæterũ humani ſtercoris hoc habeo ex
perimẽtum. Aſsiduè quidam à phlegmon
fauces. ad*guttur exiſtẽtibus vexabatur, adeò ve
hemẽter, vt ſuffocationis ſubiret periculũ
& ſanè ob hoc periculum ſanguinẽ mitte
re cogebatur. In hunc cum fortè quis inci
diſſet, pollicitus eſt ſe præbiturum medica
menti experimẽtum, & ſe vocari ſi quand
rurſus aliqua in parte gutturis emicuiſſe
phlegmone, ante ſanguinis miſsionẽ præc
pit. Itaq; vocatus, medicamẽto illito ſtatim
hominem curauit. Vt autem iterum profe
cit, non in ipſo tantum, ſed & in aliis qui ſi
Deeſt ſuf militer erãt adfecti: rogabat is qui aſsidu
focari. *periclitabatur, data mercede, vt ſeſe me

came

camentũ illud doceret. Erat enim ille & locuples, & in pecuniæ ſumptu liberalis. Porrò vbi cõuentũ eſſet de pretio, is qui vendebat*: Hoc medicamẽtũ, inquit, per antipathæan quandam vtilitatẽ obtinet. Eſſe autẽ eam antipathæan, vt qui curatur neſciat vnde cõficiatur. Iuſsit itaq; aliũ daret qui pro ipſo diſceret, quíq; iureiurãdo reciperet, ſeſe nulli eius* facturũ copiã, priuſquam ipſe qui dediſſet, foret defunctus. Itaq; à morte eius qui indicarat non tantum ille* ſuũ hominẽ, ſed & alios ſanabat & mihi ne petenti quidem medicamenti exemplũ volens ac lubens obtulit. Erat autẽ ſtercus pueri ſiccũ cum melle attico ad læuorẽ tritum. Victitabat autem puer, cuius ſtercus accepturus erat vt ipſe qui medicamentũ dederat oſtẽdit lupinis, illis videlicet qui ex morte edi ſolent cũ pane bene cocto in clibano, modicum ſalẽ & fermentum habente. Præbebat autem bibendũ vinũ vetus: atq; hæc omnia mediocri in quantitate, modo vt perfectè ea puer poſſet concoquere. Itaque cùm primo die eo victu eſſet vſus, poſtero tamen die nõdum ſtercus capiebat, ſed in eo quoque die rurſum eodẽ alebat victu, ac tertio demum* ſumebat, ac poſteà arefacto vtebatur, ſimiliter vt ſtercore canino, vt antè dictũ eſt. Dicebat autẽ illũ qui docuerat, fugi

Ad. ſcripturam.

Ad. medicamenti.

qui didicerat.

Deeſt excretum.

tantem alios cibos ob fœtorem, prætuliss lupinos: ſeſe verò experimenti gratia, car nes gallinaceas aut perdicum ex aqua, au tenui iure bene coctas perſæpe exhibuiſſe & medicamẽtum nihilominus operatum Atque ego ſanè hæc tibi de canino huma nóque ſtercore narrare poſſum.

Stercus lupinum.

At lupinũ ſtercus quidam colicis potan dum dabat, non tantũ in ipſis paroxyſmis ſed etiam in interuallis, ſi quidem phlegm ne vacarent. Quorũ ego quoſdam vidi no amplius* inuadi: & correptos, non ampliu id grauiter paſſos, ſed nec poſt paucũ tẽpo ris. Accipiebat autẽ ille albidius potius lu porum ſtercus, quale vbi oſſa ederint ſolẽ excernere. Verùm illud etiã in eo mirabar quòd vel ſuſpenſum euidẽter ſæpenumer iuuiſſet. Itaq; hic ſtercus capiebat quod n decidiſſet in terram: id quod nõ erat inuen tu difficile. Ea enim eſt luporũ natura, qua canum, vt ſuſpenſo altero poſteriorum cru rum & meiant, & cacent in eminenti quo piã ex terra. Itaq; in ſpinis ſæpe æſtate ſter cus lupinum reperitur, & fruticibus, vepri bus, herbíſq; procerioribus. Inuenitur por rò in ſtercore illorum & nonnihil oſſiũ de uorati animalis: quod vt effugit comman ſionem, ita & cõcoctionem: quod & ipſum

correptos hoc affe- ctu.

cor

contundens ac conterens, bibendum præbuit colicis: ac si homo esset puritatis amãs miscebat & salis quippiam aut piperis, aut quippiam eiusmodi. Vt plurimũ autem ex vino albo cõsistentiæ tenuis bibendũ præbebat: interim verò etiã ex aqua. Hoc ergo stercoris qd' patiẽtis * inguinibus, λαγῶνας Græci vocant, applicandum esset, præcepit suspẽdi ex vinculo confecto ex lana, sed nõ qualibet, verùm multò præstabat eam esse ouis à lupo laniatę, vnde quod ad hũc vsum accommodaretur esset conficiendũ. Quòd si talis non adesset lana, ex pelle ceruina & lorum quod cingeret ilia, & id in quo stercus inuolueretur, parari præcipiebat. At nos ollulam ad magnitudinẽ maximæ fabę cõfecimus, quam experiundi gratia indito stercore quibusdã suspendimus, nec potuimus nõ mirari, cum plurimos ipsorum videremus adiutos: cæterùm ad ollulam duas ceu aures affiximus, per quas lorum transmitti posset. Sed hoc quidem obiter dictũ esto, si quis inuenietur qui sic suspẽsis fidem habere dignabitur. Dico autẽ sic, nam substantia est quæ suspenditur, non voces barbarę, vt quidam facere præstigiatorum assolent, quando & alias expertus sum substãtias, quæ in aliis affectibus similiter operarentur. Sed de his nõ est nunc dicendi tem-

* Leg. ilibus.

pus. Ad propositum itaque reuertamur.

Stercus Caprinum.

Nam humani, canini, lupiníque stercoris memini aliorum verò nódum, quorum etiam maior est quàm dictorum numerus: & quædam asiduo habentur in vsu, quædã rariore. Omnium creberrimè vtimur caprino stercore (Græci σπυράθυς propriè nominant) digerẽtis & acris facultatis: adeò vt & induratis scirrhorum in modũ tumoribus congruat, nec tantũ lienis, ad quos creberrimè medici non pauci huiusmodi stercora applicant, sed etiã aliarum partium. Siquidem ego eo vsus sum ad genu tumorẽ habens inueteratum & ægre solubilem, iusso fieri cataplasmate ex farina hordeacea per oxycratum indito videlicet hoc stercore: & mirifice homo ille fuit adiutus. Erat autem rusticus in quo id factum est. Et iam etiam alius rusticus cum sic vsus esset nõ tantum in genu, sed etiam aliis in partibus ad tumores similes, perinde adiutus est. Nam acrius est medicamentum quàm vt mulieres vrbanas, aut pueros, aut omnino qui tenera sunt carne, sanare posit. Sed de particulari omnium medicamentorum vsu in opere de componendis illis tractabitur. Quin & ad aquam inter cutem, & ad splenicos variè caprino stercore vtimur. Sed & vstum

tenuio

tenuioris quidē eſſentiæ, verùm haud manifeſto redditur acrius: quamobrē ſanè ad alopecias congruit, & omnia adeò quæ extergētia medicamēta deſiderant vt lepras, pſoras, lichenas, & hoc genus alia. Miſcetur & digerentibus cataplaſmatis, qualia ſunt quæ accommodātur ad parotidas & bubonas diuturniores. Eſt enim vis eius* tū vſti, tum nō vſti, abſterſoria, & digerens, nec eā paruam habet digerendi potentiā. Nā medicus quiſpiā ex iis qui in agris & vicis medicinam exercent, vtebatur eo ex aceto ad viperarum morſus, & multò ſanè etiā magis aliarū beſtiarū, ac profectò ex iis complures ſeruauit. Et hic ipſe quoq; medicus ad auriginem potandas ipſas σπυράθους ex vino præbuit, & ad profluuiū muliebre cū thure appoſuit. Quæ omnia ſanè optimus medicus ignorare nō debet. cæterū potiora eligere potiſsimum ad vrbanos & honoratos, alicuiúſq; exiſtimationis viros: in quibus equidē ego tali nunquā ſum vſus medicamine, cū multorum meliorū ſuppeteret copia. Attamen exiſtit nōnunquam talium vſus, aut in itinere, aut in venatione, aut ruſticatione, cum ſcilicet meliorum nihil adfuerit, aut homo ruſticus perinde fuerit carnis duræ ac aſinus. Nam eiuſmodi multos in agris reperias dignos qui bibant ſpyra-

Cuiuſque etiā vſti.

thos. Porrò quod & suprà monui de vrini
& bile & saliua, id nunc memoria repete
nempe vniuersalē & cōmunem facultatem
eandē omnibus inesse, verùm pro animaliū
temperaturis variā. Nā eorum quæ sicciore
Add. a- sunt temperatura *, & stercus exiccantiu
nimaliū. est: sicut & calidiorum magis etiā excalfa-
ctoriū. Verùm nullum omnino stercus re-
frigerat, sicut nec humectat. Sed & pro na-
tura eorū quæ edunt, multa itē fuerit diuer
sitas. Proinde in hominibus, potius quā a-
liis animalibus maior est: quādoquidē hoc
animal diuersissimis maximéq; variis cibis
vtitur. Nā quid simile habēt qui allia ac cæ
pas comedūt, & qui cucurbitam, verbi cau-
sa? At caprarū spyrathi pro pastu vario nō-
nihil item habuerint differentiæ non tamē
tantum quantum stercus humanum.

Stercus bubulum.

Similiter stercora bubula exiguam ha-
bent differentiam, suntq; & ipsa facultatis
exiccatoriæ. Verùm attractoriam etiā obti-
nent, vt mōstrant dum apum vesparúmq;
morsus iuuant. Atque hæc vt à proprietate
substantiæ totius iuuentur, fieri potest. Cæ-
terū medicus quidam medicamentorū pe-
D. cum- ritus, in Mysia quæ in Hellespōto est, aqua
re iube inter cutem laborātes bubulo stercore obli
it. nens, ad solem* exponebat. Atque hic ipse
impo

imposuit & partibus rusticorũ phlegmone obsessis humidũ illud vere collectum, cùm herbam boues pascũtur. Manifestũ autem est hoc esse alio moderatioribus multò viribus. Dico autẽ aliud, cùm paleis vescũtur. Nã hoc mediũ est inter id quod modò diximus, & eius quod prouenit ab erui pastu. Liquet ergo quemadmodũ id quod ex pascuo herbaceo prouenit, ad phlegmonas accommodatur, sic istud *aqua infestatis esse idoneũ. Scire tamẽ oportet, omnia id genus medicamẽta duris agrestiũ hominũ corporibus aptari, nẽpe fossorũ & messorũ, & qui opus obeũt adeo validũ, in q̃bus vtiq; Mysius ille medicos & ad chœradas adhibebat, & ad tumores omnes scirrhosos, ea aceto in cataplasmatis formam compositũ illinens.

*hydropicis.

Stercus ouillum.

Sed & hic ipse medicus ouium vtebatur stercore ad acrochordonas, & myrmecias, & thymos, & furũculos duros, quos clauos nominant, aceto videlicet diluens. Quin & vlcerũ ambusta ad cicatricem illo ducebat, nempe stercus hoc cerato rosaceo commiscens. Sed & per stercus caprinum cõbustũ similiter curabat: cæterùm pauculum eius multis numeris maiori cerati moli admiscebat. Et in totũ studiũ id illi erat, omnia curare per ea quæ ex agris facillimè paran-

tur: inter quæ sunt & herbæ, & frutices, & arborum flagella, & germina, & folia mollia, & fructus, & cortices: super quibus copiosius dicetur in facilè parabilibus.

Stercus Columbinum.

Porrò stercore columbarum nomadum (nam sic eas quidã cognominãt, à domesticis videlicet distinguentes) tanquã medicaměto excalfaciěte & ipse ad multa frequenter admodũ vtor, něpe cũ semine nasturtii contusum cribratúmq; siccum vice napyos ad ea quæ rubrificari debět adhibens. Manifestum autě est, quòd inueterata omnia dico in talibus affectibus quales sunt coxendix, hemicrania, scotomata, vertigines, & cephalæa, & in lateribus, scapulis, ceruice, lũbis dolores inueterati: & ad hæc nephritides, & affectus cœliaci, & podagricę arthritides: quando videlicet in articulis eorũ nõdum constiterint tophi siue pori. Atq; hoc stercus planè fœtidum nõ est, maximè arefactum. Quocircà & in vrbibus eo varie vtimur, alias aliis miscentes medicamentis.

Stercus Gallinaceum.

Porrò cum conspexissem illum in Mysia medicũ gallinaceo vtentem stercore in eo qui ab esu fungorum suffocabatur: & ipse quoq; sum vsus in quibusdã vrbě inhabitãtibus [qui & ipsi fungos esitarãt] ipsum videlic

delicet ad læuorẽ contritũ tribus quatuórve oxycrati aut oxymelitis inſpergens cyathis, & palã adiuti ſunt, ídque celeriter. Nã qui præfocabãtur, paulò pòſt vomebãt pituitoſum humorẽ omnino craſsiſsimũ, & ex eo planè liberati ſunt ſymptomate. Eſt autem hoc ſtercus colũbino minus calidũ. Cæterùm Myſius ille medicus dabat etiam bibendũ ſtercus gallinaceum iis, qui diutino coli dolore fuiſſent vexati, ex œnomelite. Quòd ſi hoc non aderat, ex aceto aut vino aqua diluto. Porrò memoria tenere oportet cõmunem de omnibus animãtibus rationẽ, nempe tũ in iis quæ in corporibus ipſorũ continentur, tam humida quàm ſolida, tum in ipſis partibus plurimam eſſe diuerſitatem montanorum quæ vocãt, & eorũ quę in* pratis, paludibus, lacubus, & ædibus verſantur. Semper enim quę exercẽtur, iis quæ nõ exercentur, ſunt ſicciora: & quæ cibis vtuntur calidioribus ſiccioribúſq;, iis quæ humidis frigidíſq; vtuntur. Nã in columbis (quandoquidem creber nobis earũ ſtercoris eſt vſus) multo ſemper inferius imbecilliúſve expertus ſum earũ ſtercus quæ in domibus * degebant, quàm earũ quæ in montibus, quas nomadas nũcupant. Tum gallinarũ quoque inueni multò etiam imbecillius earũ quæ cõcluſæ ſeruãtur, & furfurib

in cãpis.

Quæ nutriebãtur.

furibus aluntur, nõ paulò autem valentiu
earũ quæ in agris, atriis, aut foris paſcũtu

Stercus Anſerum & Ciconiarum.

Cæterùm ſtercus anſerinum præ nimi
acrimonia inutile eſt. Colligo etiam ita eſ
& accipitrum, & aquilarũ. Verùm fugiẽc
eſt materia omnis eiuſmodi quæ difficult
cõparari poteſt. Qua occaſione *complur
validas vires talibus materiis teſtimon
adſcribũt ſuo ceu nõ facilè redarguẽdi: v
lut qui ciconiarum ſtercus comitiali mo
bo mederi ſcriptitant. Verùm quanquã h
multis aliis quæ ſcribunt, longe ſit parab
lius, curioſum tamen eſt, vt taceam falſu
eſſe, quod de illo eſt proditum. Nam qui
iis qui talia memorãt credulus, epoto h
ſtercore nihil adiutus eſt. Nam & anteq
experiare, promiſſorũ prauitatem ac fal
tatem ipſi qui talia ſcribunt detegũt. Na
cùm multis modis difficulter homines ſp
rent: nec quòd omnibus cõferãt adſcribu
nec quòd his, aut huic. Tametſi ſunt int
eos qui talia ſcripſerunt, qui nõ ſimplicit
diſpnœæ, hoc eſt difficilis ſpirationis, ſ
orthopnœæ talia eſſe remedia dicunt, nẽ
ciconiæ ſtercus, noctuę ſanguinem, vrina
humanã, & alia his abſurdiora: haud ſcie
tes quòd pituitoſus viſcoſúſq; ſuccus bro
chia obſtruens pulmonis: huius affectus

incitati quidam.

Orthopnœa curandæ ratio.

causa, & quòd in eo euacuãdo cõsistat medela & quòd euacuatur dũ per tussim excreatur, & quòd id fieri nequeat, nisi crebrò epoto medicamẽto acriore. At hi adeò sunt nugaces, aut præstigiatores, aut quo illos digno appellem nomine nescio, vt dicant absurdorũ istorũ poculorũ vnumquodq; epotum à dyspnœa liberare *: quod fieri non posset, ne si vel specillũ fas esset alicui in pulmonem demittere, quo infixum humorem tolleret, semel duntaxat demisso. Præstabat itaque illis dixisse, non si epotus sit hic sanguis, aut vrina, sanare dyspnœam, sed si potetur. Rectiúsq; etiã quòd nõ semper & omnino sanabit, ne si vel assiduò potetur: sed quòd multos sanauit, multos verò adiuuit quidem, sed morbo prorsum non liberauit. Sed hos iã mittamus, & quod deinceps est, ad id pergamus. Cuiusq; enim stercoris acrimoniã & digerẽdi vim possidẽtis, prout aliud alio plus minúsve eius sortitũ est facultatis, ita particulares in ipsis proueniũt differentiæ: ac proinde aliud hoc pathema potius, aliud illud magis curare valet.

Add. ægrotantes.

Stercus murium.

Sic enim murium stercus alopecias curare proditum est, & fuit quidã medicus qui ad hoc pathema vtebatur composito medicamento ex murium stercore confecto. Et alius

alius quidã glandẽ puero familiaribus ro-
gãtibus vt apponeret, præcepit vt ex stercore
re conficeretur murium. Quo dicto omnes
qui audierant in risum soluti sunt, quòd c
tot essent quæ apposita sedi ad excretion
excitarent intestinum, ille omnibus præte
ritis ad murium confugisset stercus. Nam
re vera pudendum est talia etiam experi
velle, cùm omnes ceu curiosum & præsti
giatorem cõdemnent eum qui talia aut fa
ciat, aut dicat. Itaque de murium stercore
hæc quoque sufficiunt.

Stercus Crocodilorum terrestrium.

Cæterùm terrestriũ crocodilorum, hor
inquam exiguorũ, & *humi serpentiũ ster
cus pretiosum effecere mulieres deliciosa
quibus non est satis quòd alia sint medica
menta tam multa, quibus faciei cutis & tẽ
sa & splendens efficitur*, quinetiam adiu
gant stercus crocodilorũ. Similis illi est
sturnorum, cum solá oryzam ederint. Cla
rum itaq; est quòd abstergẽdi desiccandiq
facultatem vtrãque moderatam habẽt ste
cora eiusmodi, & multò moderatiorem
hebetiorem stercus sturnorum. At stercu
crocodilorum sicut à facie ephelen toller
potest, ita & vitiliginem, & lichenas.

humi repentium.

apponunt autẽ ipsis.

Rhypos, hoc est sordes hominum.

Sordes nascitur nõ tantum per totã co

poris cutẽ, ſed & in auribus, ſed ob paucitatẽ paratu difficilis eſt. Proinde de illa nihil ſcribunt, niſi quòd paronychiis congruat, ſordes aurium, quam ſanè etiã ſolam per ſe licet accipere. Nam quæ in tota cute prouenit, & in balneis & in palæſtris deraditur, cõferens nonnihil & ipſa ad patum quẽ vocãt, de quo ſuprà diſſerui. Sed & generatio eius naturã indicat. Nam ſi ſordes eſt craſſum illud ac terreſtre, quod reliquũ eſt eorum, quæ per latentem tranſpirationẽ euacuantur, ſequitur vt deſiccandi vim habeat cum nonnulla caliditate iunctam. Ea tamẽ ſordes quæ lanis ouiũ* inhæret & adnaſcitur, ex qua œſypon, quod vocant, cõficitur, cõcoquendi vim habet ſimilẽ butyro: paulum verò quiddã etiã diſcuſſoriũ obtinens. ἐπιτριφόμενος.

CL. GALENI DE *ſimplicium medicamentorum facultatibus* LIBER XI.

PLERAQVE animantiũ partes communes inter ſe omniũ ſunt, nulla tamẽ eſt æquè cõmunis vt caro. Hanc enim habet omne animal ſanguine quidem præditum, vt homo, & omnes

quadrupedes, tũ aues, ſerpẽtes, lacerti, quo
ſauros vocant, teſtudines, & quæ ſunt eiu
generis. Sanguine carẽtia, tum oſtrea om
Vetus ad. nia, tum non pauca*eorũ quæ in aquis de
genera. gunt, ſicut & eorum quæ in terris. Et quo
ex animãtibus maximè editur, caro eſt. N
& viſcerũ plurima moles ex carnibus ipſ
inhærentibus cõſtat. Verùm nonnulli me
Ipſorum. dicorum carnem*viſcerũ parenchyma vo
cant, propterea quòd ex venis effuſus ſan
guis circum vaſa omnia concreſcat, vt ip
arbitrantur. Sed eam quæ eſt in muſculi
ſolam carnis appellatione dignantur. Ver
de nominibus, vt ſemper monemus, cõten
dendũ non eſt: ſed exercenda potius rerum
Add. ip- *ſcientia, cuius nos quoque ſtudio vſq; de
ſarum. diti, quæcunque tum de cuiuſque animãt
Add. pro- partibus*, tum de communibus cognou
prijs. mus, eáque partim experientia, partim ra
tione docti, omnia deinceps exponemu
orſi à carne propriè dicta.

De carnibus.

Non omnes animalium carnes homin
nutriunt, ſed quorundam etiã letales ſun
non ſecus atque venena quæ vocant delete
ria. Tum inter eas carnes quæ nos nutriũ
quædam hoc ipſum tantũ ſunt, nẽpe nutr
mentum. Quædam verò ſuprà quàm quò
nutriunt, habẽt, & facultatem ceu medica
me

menti, quandoquidem deſiccando, aut humectando, & excalfaciendo, aut refrigerando corpus alterant.

Caro viperæ.

Igitur viperarũ carnes palàm videre eſt excalfacientes & deſiccãtes, vbi cõdiuntur ceu anguillę, nẽpe oleo, ſale, anetho, porro, & aqua, ſeruato nimirũ modo. Quòd autẽ totũ corpus per cutim euacuẽt, diſcere tibi liceat vel ex iis quæ ego iuuenis etiãnum in Aſia noſtra ſum expertus, quæ ſingulatim deinceps narrabo. Homo quidã morbo quẽ elephãta cognominãt, laborans aliquouſq; cũ ſodalibus cõuerſabatur, donec ex ipſius conſuetudine cõuerſationéq; quidã noſtrũ morbi inficerentur contagione, & ille iam odoratu grauis, ac fœdus redderetur aſpectu. Conſtructo igitur illi tugurio proximè vicum in iugo collis propter fontẽ, illic hominem collocãt, tãtùm illi quotidie ciborũ ferẽtes, quod vitę ſuſtinẽdæ ſatis foret. Cæterùm ad canis exortũ, cũ fortè meſſoribus haud procul inde metentibus vinũ eſſet allatum in fictili ſanè, quàm fragrans: is quidem qui attulerat, depoſito illo prope meſſores, abiit: verùm vbi eius bibẽdi aduenisſet tẽpus ſublato fictili adoleſcẽs, vt pro more impleto cratere, cõpetente aqua vinum temperaret, in cratera vinũ effundit, & vnà

παράδειγμα ι.

excidit vipera mortua. Quare attoniti me-
ſores, veriti ne quod, ſi ebibiſſent, inde ſib
malum eueniret, ſuã quidẽ ſitim aquæ po-
tione ſedare maluerũt: cæterùm cũ illinc d-
ſcederẽt, præ humanitate [ac miſericordia]
homini illi elephãti obnoxio vinũ largiun-
tur, rati expedire illi potius mori, quàm vi-
Add. ex hoc. uere in ea miſeria. At ille vbi * bibiſſet, ad
mirabili modo ſanitati reſtitutus eſt. Nam
tuberoſum illud omne cutis ipſius nõ alite
quàm animaliũ à teſtarũ mollitie nũcupa-
torũ malacoſtracon, tegmẽ decidit. Quod
autẽ reliquũ erat, molle admodũ apparuit
inſtar cutis cancrorũ ac locuſtarũ (carabo
Græci vocant) vbi extima teſta fuerit detra-
cta. Alterũ quoq; eiuſmodi nõ diſsimili ca-
ſu in Myſia Aſiæ, nõ procul ab vrbe noſtra
2 accidit. Vir quidã elephãto laborans profe-
Deeſt calidarum. ctus eſt ad aquarũ * ſponte naſcentiũ vſum
ſperans inde nonnihil ſe cõmodi adepturũ
Erat illi ſcortũ mancipium, iuuencula ſane
formoſa, compluribus amatoribus ambita;
huic credebat laborãs cùm alia quædã do-
meſtica, tum verò etiam quæ in cõclaui pe-
netralibúſve habebat. Profectis igitur illis,
Add. cũ quis vteretur. * in ædibus, quibus vicinus erat locus ſqua-
lidus, & viperarũ plenus, fortè fortuna ex
illis vna in vrceum vini incidit neglıgẽtius
poſitum: extinctáq; eſt. Ac ſcortum quidẽ
in lu

in lucro id reputãs, quòd fors eueniſſet, he
ro id vini propinat, atque ille vbi ebibiſſet:
ad eũ modũ quo ille qui degebat in tugu-
rio, perſanatus eſt. hæc quidẽ tibi duo iam
experientiæ fortuitæ documenta alterũ ſu-
per hęc tertiũ anneɥã quod ex noſtra pro-
3 fectum eſt imitatione. Cùm quidã hoc mor
bo ægrotaret, animo magis quàm vulgus
philoſophico [& contẽptore mortis] oppi-
dò quàm grauiter ferebat, ſatiúſq; dicebat
mortem ſemel perpeti, quàm vitam viuere
tam miſerabilem. Itaque illi quæ ſuperiori-
bus duobus accidiſſent indicaui. Erat autẽ
ipſe auguriorum peritus, & amico vtebatur
admirabili egregiè hanc diſciplinam tra-
ctante. Itaque vbi ad auguriũ cum illo con-
ſediſſet, perſuaſus eſt, vt quæ per experien-
tiam eſſent cognita ipſe imitaretur: atque
epoto vino quod ſic erat veneno infectum,
leproſus factus eſt: ac poſteà leprã eius nos
4 conſuetis remediis ſanauimus. Quartus
præterea viuas capere viperas arte inſtituit.
Sed illius in illo morbi tantum erant prin-
cipia: itaque cura ſtudiúmque nobis fuit vt
ſanaretur quàm celerrimè: quocirca vena
ſecta atráque bile medicamẽta vacuata, vi-
peris quas capiebat vti conſuluimus, præpa
ratis in olla anguillarũ in modũ. Atque hic
ita ſanatus eſt, euaporato per cutẽ affectu.

Postremò & alius vir quidã opulẽtus, nõ nostras ille quidem, sed ex media Thracia, Pergamũ aduenit admonitus somnio, *vbi iubẽte Deo per insomnium, vt & quotidie medicamentũ biberet quod cõfectũ est ex viperis & foris corpus inungeret, non multos post dies morbus in lepram abiit: rursumq; & * hoc pathos quibus Deus præcipiebat medicamentis curatũ est. Sanè viperarum caro adeò ingentẽ obtinet desiccãdi facultatem, vt quidã qui eã edêre, vehemẽtissima cruciati sint siti: ac proinde *illas dipsadas cognominant. Sunt autẽ qui dicant demorsos ab illis satiari nõ posse potando, sed dirũpi citius, quàm siti liberari. Quocirca eos qui Romæ viperas venantur, quos Marsos nuncupãt, percontatus sum, ecquid haberent signi quo genus vtrunque viperarum discernerent. At illi prorsum negabant vllum esse genus viperarũ dipsadũ, verùm eas quæ iuxta mare atque in locis degunt salsedinem multã habentibus, carnẽ obtinere salsam: ac proinde in Libya taliũ ingentem esse prouentũ: in Italia verò propter regionis humiditatem non inueniri. Atque hæc quidem narrantes audiui Marsos, non tamen certò dicere queã, an in totum verũ dixerint, an partim etiã falsum. Nam quasdam esse viperas in iis quas me-

postea.

…ic mor-…us.

…ὰς ἐχί-…νας, vi-peras.

mora

morabant regionibus, quibus salsa sit caro, vel maximè mihi videtur esse probabile. Scio enim cum cibis animaliū mutari carnes: non tamen nullū esse genus viperarum dipsadum pronuntiare valeam. Cæterùm tutissimum est cauere, ne in eiusmodi regionibus viperas venemur seu ad vsum, seu ad medicamenti præparationem, quale est & hoc præclarum quod medici propè omnes Theriacam appellitant.

Pastilli theriaci.

Porrò quoniā ex more, cū artischos theriacos, quos vocant, præparamus, nō tātum caput, sed & caudā earum abiicimus, subiit mihi frequēter rationabile fortassis esse, caput quidē totū abiici, ob venenū quod ore continēt, verùm à ratione alienū esse, adimere & caudam. Nec enim dicere liceat ꝙ id faciendū sit ob recrementa*tū liquida, tum sicca. Nā interfectis illis atq; excoriatis apertísq; exempta interanea omnia abiicimus, vt sola sit carnium substātia reliqua vnà cum arteriis venísque per ipsas innatis, quarū minima moles est vt ad totā carnē ac ne apparēs quidē, nisi quis multū accuratè cōsideret. Atq; artischos, quos & Theriacos vocant, *hunc in modum præparamus. Purgatas illas *in aqua lixamus, quoad exactè nobis videantur coctæ. Indimus autem

Add. cibi.

Add. ctum est.

Add. mentes

ab initio ſtatim aquæ anethũ, & poſt coctio-
nem ſpinas à carne ſeparamus: mox pani ad
læuorem trito carnem cõmiſcemus. Verùm
non quẽlibet panẽ citra delectũ accipimus;
ſed quàm fieri poſsit puriſsimum, ſimul &
probè in clibano coctũ, & ſalis ſimúlq; fer-
menti quod ſatis ſit habentẽ. Eũ autẽ ante
deſiccamus in ædibus ſiccis, minimèq; hu-
mectis, donec adeò ſiccus efficiatur, vt in
mortario cõtundi poſsit. Nõ tamẽ tunden-
tes miſcemus, verùm aqua in qua decoctæ
fuerant viperæ, maceramus, & carnẽ ipſam
prius quàm cõmiſceatur pani, in mortario
coquorũ eatenus cõterimus, donec exactè
Add. te- reddatur læuis. Poſteà paruos artiſcos* fin-
nes gentes, atq; in ædibus calidis ſiccíſq; deſic-
cantes, deinde quoque in talibus repoſitos
ſeruamus. Hos ergo ineunte æſtate confici-
mus, quo potiſsimũ tẽpore optima eſt vipe-
rarũ caro. Porrò vtimur eis poſteà contuſis
denuò & cribratis, & rurſus ad læuorẽ redà-
ctis, ſalis nõnihil admiſcẽtes ad ſuauitatem
... præpa *compoſiti, cuius etiã aliquid ipſi theriacæ
...tis. iniicimus. Cæterùm eodẽ quoque tempore
...ſatis. ex viperis* deuſtis ſales fiũt, viuis viperis in
ollam nouã iniectis vnà cũ iis medicamen-
tis quæ illis & ſubſterni, & apponi aſſolent,
quæ omnia nunc cõmemorare nõ eſt præ-
ſentis negotij. Fortaſsis etiam aliquis me

non

non iniuria reprehēdet, ob Artiſcorũ præparationem, tanquam intempeſtiuè expoſitā. Verùm hæc poſtcaquàm dicta nūc ſunt, ſeruentur tamen etiam, ſi non admodũ videantur huic inſtituto propria. At quæ ſequuntur conuenienti dicātur modo. Cōueniens autem eſt generalis facultatis meminiſſe, carnem viperinam dicendo exiccatoriam, & valēter digerentē, mediocriter verò excalfacientem. Properat autem, vt videtur, vis eius ad cutem, per eam videlicet quæ in corpore ſunt recrementa* exigens. *mouens.*
Quibus ergo affatim eſt mali ſucci in corpore, iis ingens prouenit pediculorum numerus, & à cute ceu ſquama abſedit ac decidit extima cutis, quam Græci vocant ἐπιδερμίδα, ad quam ſiſtuntur ac retinentur craſsi terroſique humores ad cutem protruſi, à quibus quidem pſoræ, lepræ & elephātes naſcũtur. Et hæc quidem habui quæ de viperarum carne dicenda putarem.

De carnibus.

Rurſum ergo ſermonem repetam. Calidiorum natura animalium carnes non ſolum nos alunt, ſed etiam calfaciũt: frigidiorum autem refrigerant: ſic etiam ſicciorum carnes deſiccāt: humidiorũ humectāt. Memoria itaq; repete, quemadmodũ didiciſti in libris De tēperamentis, quòd vbi* conie- *cognoueris.*

ceris animal quoduis temperatura esse sic-
cius velut exēpli gratia, suē syluestrē dome-
Ad. scito. stico*huius carnē esse magis exiccatoriā, &
secundùm alias temperaturarū differentias
similiter: puta sue sicciorē ouem, & hac ca-
pram, qua bouē, quo deniq; leonē: sic in ca-
liditate leo calidior est cane, canis tauro,
taurus boue castrato. Itaque pro portione,
qua cætera animalia in temperatura exce-
dunt, & carnes quoque eorū differūt atque
exuperant. Proinde vbi consiliú fuerit cor-
pus exiccare, sicciorum tēperie animalium
carnem exhibeto: calfacere autem volēs, ca
lidiorum: & frigidiorum, si coneris refrige
Ad. hu- rare: deniq; si humidius reddere, *humidio
mectātiū. rum. Nec parua existit carnium differētia,
cum quasdam ipsarum sale cōdimus. Nam
prorsum diuersæ atque aliæ euadunt, adeò
vt sæpenumero animalis temperatura hu-
midissimi caro salita longè euaserit exic-
cantior, quàm ea quæ natura fuerat sicca.
Porrò inter eas quæ salitæ non sunt, siccior
est quæ assa est, quàm quæ in aqua elixa.

Erinacei terrestris caro.

Scripserunt autē & aliorum animalium
carnes q[illegible]dā prodesse tum comesas, tum in
partes affectas impositas, vt erinacei terre-
stris desiccatā, si bibēda prębeatur elephāto
obnoxis, cachectis, hoc est qui mali sunt ha
bitus,

bitus,* tum cõuulſionem ſæpenumero patientibus nephreticíſq;, & iis qui laborant aqua inter cutem, quam anaſarca vocãt. Ac ſi ea efficere poteſt, facultatem habuerit valenter ſimul digerentem deſiccantémque. *conuulſis.*

Caro Muſtellæ.

Sicut & caro Muſtellę (Græci galen vocant) arefacta, quæ vtique comitiali morbo afflictos iuuat epota.

Felis caro.

Sed & ſalitorum Hælurorum carnem ad læuorem contritam palos & ſpicula educere aiunt, impoſitam videlicet tanquam trahendi vim habeat.

Caro Mutulorum.

Porrò Mutulorum, quos Myacas Grçci vocant, carnem vlceribus à mordente cane inflictis competere. Ego verò nullam inſignem inuenio facultatem quam requirant id genus vlcera tanquam ea quæ à rabido cane mordente ſunt illata.

Cochlearum caro & Muccus.

At cochlearũ caro prius in mortario cõtuſa, ac poſtea ad læuorẽ redacta, omniũ valẽtiſsimè deſiccat partes ſuperfluo humore grauatas, adeò vt & hydericis cõueniat. Ipſe autẽ humor ſolus per ſe citra carne* (vocatur autẽ iis à vulgo cochliu myxa) hoc eſt mucus limacis thuri miſtus, aut aloë, aut *Ad. ſumptus.*

myrrhæ, aut horũ quibuſdã, aut omnibus
quoad habeat cerati craſsitiẽ, medicamẽtũ
fit tenax, deſiccátq; pulchrè purulẽtos mu-
cos auriũ: ſed & frõti impoſitũ inhæret, o-
culorũ fluxiones reſiccás. Quidã etiã ad pa
los eximendos vtútur totis vnà cũ teſtis ad
læuorẽ tritis: ſed & quidã ad ſiſtẽdos men-
ſes. Equidẽ ego aliquãdo in agro carnes ip-
ſas ſolas in vulnus cũ nerui vulneratione &
contuſione factũ tritas impoſui, ipſúmque
vulnus pulchre glutinatum eſt, & neruus
phlegmonẽ haud perpeſſus: erat autem ho
mo durus & agreſtis, miſcui tamẽ illis cõtri
tis pollinẽ farinæ acceptum à pariete molæ
proximo. Scripſere autẽ maiores me nõnul
li medici, ad eiuſmodi vſum, miſcendũ ipſis
al. aut vtrunque. thus aut myrrhã *. Verùm horum habebã,
tum neutrũ, vt qui tunc ab vrbe abeſſem in
villa. Poſsis autem & reſinæ frictæ contritæ
admiſcere ſi adſit, quippiam. Porrò vbi mul
tũ muci cochlearũ accipere voles ſeorſum,
ſtylo carnẽ earũ pungito. Sed nõ ante mul-
tos dies venatas eſſe expedit: alioqui enim
tempore deſiccãtur. Nam recentes plurimũ
habẽt viſcoſæ illius humiditatis, quã ſtylo
compunctę effundunt. Humiditas hæc pilo
in palbeb. rũ * in ſuperciliis præter naturã glutem eſt

Pinguedo, & adeps.

Pinguedo & adeps, & hæc quoq; cõmu
niſsim

nisſima ſunt inter animalium partes. Nam quæcunq; bene nutriuntur, ea aut pinguedinem aut adipem obtinent. Quæ verò macilenta ſunt, & nõ nutriuntur, ſæpe omnino ne habere quidem apparent, ſæpe verò adeò pauculũ, idq; ſiccum, vt ægrè vti poſſe. Porrò differt à pinguedine adeps, quòd craſsior ſit, ac propterea animãtibus totam naturam terroſiorẽ habentibus adeps prouenit, velut humidioribus pinguedo. Proinde pinguedo celeriter ab igne liqueſcit: nec facilè vbi liquata fuerit, rurſum concreſcit, cogitúrve. At adeps nec facilè funditur liqueſcítve, & fuſus celerrimè coit ac conglaciatur, multóq; apparet pinguedine durior. Sus enim bene nutritus paſtúſve multam habet pinguedinem, ob naturalẽ temperamenti humiditatẽ. At boues & capræ, & quæcũque id genus cornigera ob ſiccitatem adipem plurimũ generant. At tu ſi voles oleoſam & pinguem in animalibus ſubſtantiã omnem adipẽ appellato, vt plerique medici. Sed & pinguedinem appellare totum hoc genus*licet. Non tamen licet tibi *Ad.tibi.* citra mendaciũ adipẽ caprinũ humidiorem eſſe dicere quã ſuũ. Nam hic omniũ fermè aliorũ eſt humidiſsimus, ac proinde actione ſua vicinam oleo vim poſsidens, quãquam oleo magis tum emolliat, tum cõcoquat, ac

proin

proinde cataplaſmatis quæ ad phlegmonas accommodantur, cõmiſceri ſolet. Qui verò mordicationes perpetiũtur aut in recto inteſtino, aut in colo, iis potius caprinũ adipé quàm ſuillum iniicimus: nõ ꝙ acrimonias plus obtundat (nã ex natura ſua ſuillus obtundit magis, ac proinde miſcetur medicamẽtis vlcera curãtibus, cuiuſmodi eſt quod vocãt parygrum) ſed ꝙ caprinus ob craſsitiẽ citius concreſcat, ſuillus autẽ inſtar olei defluat: proinde ipſum potius dyſentericis & tineſmoſis iniicimus, quãdo morſum eorum mitigare cõſilium eſt. Porrò ob tenuitatem partium nõnulla acrimonias magis retundunt, vbi nimirũ in alto mordicatorum corporum quod moleſtum eſt hæſerit. Nam quod craſsiorum eſt partium, minus, magis autem quod ſubtilium partiũ, tota corpora penetrat, & omnibus ipſum ſaniebus mordicãtibus permiſcetur. Hac ratione adeps anſerinus quę in alto corpore mordicãt magis obtundit. Sed & ſuillo calidior eſt. Horum tamẽ in medio eſt gallinaceorũ adeps ac gallinarũ. Porrò calidior ſemper ac ſiccior eſt maſculorum animaliũ, & horum ipſorum exectorũ minus tum calidus tum ſiccus. Quippe mas caſtratus eiuſdem ſemper generis fœminæ aſsimilatur. Hoc autẽ ſermonis caput cõmune eſt, cuius meminiſſ

minisse oportet: Pro animaliũ p tẽperatura semper existere differentias eius quæ in illis est pinguedinis, aut adipis, aut quocũq; modo appellare libebit totũ hoc genus corporis in animantibus oleosi & pinguis. Igitur cũ sus omnibus propè quadrupedibus animalibus in caliditate ac siccitate inferior sit, proinde pinguedinẽ quoq; minus habet calidã, magísq; humidã. Omnis igitur pinguedinis facultas est humectatoria & excalfactoria humanorũ corporũ. (Huius enim meminisse perpetuò oportet in principiis huius operis dicti.) At differẽtiæ quæ sunt cuiusq; singulatim, in maioris minorísque ratione sunt. Nam pinguedo suis, vt ad nos quidem, large humectare potest, sed non æquè excalfacere *vt oleũ: verùm pinguedinis suum talis est caliditas, qualis spectatur in nobis. Porrò taurorum adeps suillo multò calidior est & siccior. Rursum id *memoria repetẽtibus nobis, marem fœmina esse tum calidiorem, tum sicciorem: marem autem castratũ adsimilari fœminæ, velut quicquid iuuenis est ætatis. Et inter iuuenilia fœmina mare humidior est, & minus calida. Sic & adeps vitulinus taurino minus tũ calidus est: tũ siccus, & hœdorũ quàm caprarũ. Sed & caprarũ minus quàm hircorũ: Et rursum taurorũ ipsorum minus quàm leonum.

Vet. vertit, sicuti neq; oleũ, puto, ex Græc.

Add. & hic.

num.

num. Nã horum adeps omniũ propè qua-
drupedum adipe potẽtius digerit. Nam &
caliditate exuperat, & partium tenuitate.
Itaque ſi ipſum medicamentis ad vlcera &
phlegmonas cõuenientibus cõmiſceas, non
modò nihil adiuueris, verumetiã læſeris, ni-
mirum addita maiori quàm cõueniat acri-
monia. Inueteratis tamẽ tumoribus atque
ſcirrhi in morem induratis, tum neruorum
curuaturis (ἀγκύλας Græci vocãt) & in ſum-
ma quæcũque ſcirrhoſa ſunt, iis aptiſsimu
eſt, in quibus ſanè minimè apparet effica-
ſuillus. Taurinus autem ab vtroq; ex æqu-
diſtat: vt quantò calidior ſicciórque ſuill-
eſt, tantò ſuperetur à leonino. Itaq; tanqu-
in medio conſiſtens, meritò vtriq; medica-
mentorũ miſcetur generi & iis ſcilicet qu-
ſcirrhoſis medentur, & iis quæ inflammat-
Vet. ad ſuppurat. perducũt. *concoquunt, cuiuſmodi eſt tetrapharma-
cum quod vocãt, ex cera, reſina, pice, & ad-
pe conſtans. Nã ſiue in hoc taurinum, ſiu-
vitulinũ, ſiue hircinũ, ſiue caprinu ſiue ſu-
lum indideris, ſemper puri mouẽdo aptu-
& concoctorium medicamen effeceris. Se-
ſuillus ſi addatur in pueris, & fœminis, & v-
breuiter dicã, omnibus quibus caro eſt te-
nerior cõpetit. Sin taurinum adieceris, fo-
ſoribus & meſſoribus, & omnibus carne-
durã habẽtibus, ſiue ob naturalẽ temperi-

ſiu-

siue ex ratione ac forma vitæ, conueniens effeceris. Cæterùm adeps*dũ inueterascit, seipso & calidior, & tenuior efficitur, ac proinde quoq; valẽtius*desiccãs. Verùm id omnibus fere inueterascẽtibus accidit, quæ quidẽ putrescere non anticipent. Nã vinũ, mel, acetũ, frumẽtũ, butyrũ, *hyssopũ, oleũ omne, siue lentiscinũ, siue cicinum, siue raphaninum, siue ipsum quod ex oliuis cõfici tur, vetustate & calidiora, & tenuioris essentiæ efficiũtur, ac proinde gustantibus apparent acriora & ad induratos ægréq; solubiles affectus omnes vtẽtibus potentius digerentia. Atque ego sanè gustantibus acriora videri dixi. At quidam quibus studium est nominum significatus corrũpere, nõ acria sed adstringentia vocant id genus omnia, adusq; piper: tanquã intersit nihil, adstringens an acre dixeris. Et si denuo illos roges de galla, myrtis, mespilis, mali punici putaminibus, quæ sidia vocãt, rhoo & omphacio & hæc dicũt adstringere: tametsi aduersissimũ ex illis sensum percipiamus, ei qui à pipere, pyrethro, napy, euphorbio, cępa, allio, adarce percipitur. Igitur si quẽadmodũ adstrictionis vocabulũ de vtroque affectu quẽ gustu percipim⁹, cõmuniter efferũt, sic ipsos quoq; affectus vnã habere naturã existimant, quiduis aliud potius habẽdi quàm homi

Add. omnis.

valentius discussorium.

Malè ὕσσωπον pro οἴσυπος, lana succida.

homines, vt qui ſoli proprios ſenſus obti-
neãt. At ſi omphaca, rhoon, gallam, balau-
ſtium, hypocyſtida cõtrahere cõſtringereq;
noſtrã fateãtur ſubſtantiã, ſecernere verò
mordicare ac penetrare, piper, napy, pyre-
thrum, impropriè adſtringẽtia nuncupan-
quæ mordicãt & excalfaciũt, cæterũ in co-
gnoſcẽdis ipſis medicamẽtis nõ peccãt. Ve-
rùm ſi oportet cõiectantẽ inuenire, in vo-
bulis, an in rebus allucinẽtur, equidẽ in vo-
cabulis potius falſos viros illos dixerim,
maximè quibus Græca lingua inſueta eſt
qualis eſt Dioſcorides Anazarbẽſis, q pro-
fectò multa bene dixit eorũ quæ de mate-
ria*memoriæ prodidit cæterũ ſignifican-
græganicarũ vocũ nõ pernouit.* Hic ergo
cũ ait, magis eſſe adſtrictoriũ adipẽ capri-
ſuillo: ſi quidẽ acriorem ſignificare velit p-
magis adſtrictoriũ, accipimus ſermonẽ co-
verũ. At ſi illud, talẽ habentẽ qualitatem
qualẽ rhus, rheon, hypocyſtis, balauſti-
haud verũ eſſe ſermonem, dicemus. Porro
quoniã viperarũ adipem vbi radicitus pili
ſub alis euulſeris, prohibere illos recreſce-
illitũ referũt, viſum eſt mihi ei' facere pe-
culũ eſſe ſatius: at vbi prout iubẽt feciſſe-
mẽtitos cõperi, ſicut etiã quòd initia ſuff-
ſionũ ſanet. Verùm vrſorũ adipem alop-
ciis conuenire verè eſt proditum: cum
m

Add. medica.
Notatur Dioſcor.
Add. & facultat.

men probatiora habeamus ad eũ effectum remedia. Porrò cum dicant tamen vulpinũ adipem dolores aurium ſanare, abſq; vt dicant quos aurium dolores ceu nõ noſcẽtibus ipſis diſtinguere,* attendendũ omnino nõ eſt. Alij piſcium adipem laudant, tanquam ad ſuffuſiones, aut quencunq; alium affectũ nominare velint congruat. Alij nõ ſimpliciter piſciũ, ſed ſcribũt fluuiatilium, alij verò potius marinorum: quò videlicet aliquid plus ſcire videantur quàm vulgus. *Add. iis quæ dicunt.*

Myelos. *Medulla.*

Medulla vim habet indurata & ſcirrhoſa corpora emolliẽdi, ſiue muſculis, ſiue tendonib⁹, ſiue ligamẽtis id accidat, ſiue etiam viſcerib⁹. Optimã ſemper expertus ſum ceruinã, deinde ipſorũ iuniorũ boum, quos vitulos etiã nominãt, ac proinde medullã eorũ vitulinã appellitãt. At hircorũ & taurorũ tum acrior eſt, tũ ſiccior. Itaq; durities ſcirrhoſas * emollire nequit, ſiqua etiã memoria manet eorũ quæ in q̃nto libro de his ſunt prodita. Ex vitulina igitur & ceruina medulla peſsi cõponũtur vteros duros emollientes. Et extrinſecus vteris medicamenta imponuntur, quæ ex medulla præparãtur, vim habentia emolliendi. Accipitur autem non ſolùm medulla ex oſsibus, quę ſanè reuera eſt medulla, ſed & ex ſpina quam & *diſſoluere.*

ipsam medullā nominant spinalem videlicet: quæ tū durior: tū siccior est quàm alia. Illa enim mollior est & pinguior: ac proinde ego spinalem seorsum per sese absq; illa repono. Sed ea mihi vtriusq; medullæ cura est ne aut putrescāt, aut situm colligāt. Itaque in hyeme primū eas capio, velut & adipem, deinde in ædibus siccis atq; editis, planè humoris expertibus, cum foliis lauri siccis repono. Nam quæ recentia folia sunt & humida, multum etiam qualitatis suæ illis impartiunt, vt acriores fiant medullæ. At si quando ambiente calido & austrino medullas aut adipem voles reponere, paratum sit in hoc cubiculū neq; calidum, qualia ferè sunt quæ meridiem spectant (putrescunt enim in talibus) nec humo proximum, atq; humidum (nam in talibus situm contrahunt:) sed supernum atque excelsum, & ad aquilonem obuersum, paruas habens apertas fenestras, vt tam noctu quàm interdiu ab Arcto spirantes ventos accipiat.

Caput mænidum.

Capitibus mænidum sale inueteratarū vstis ad sedis fissuras vtebatur quidam & is ipse ad columellam diu induratā. Videtur ergo vis illarū esse deficcatoria, non admodum acris, nam id adustarū quæpiam obtinēt sicut omnes cōmuniter desiccationem.

Caput

Caput leporum.

Alius caput* leporis comburens vtebatur ad alopecias cum adipe vrſino. *Add.integrum.*

Caput ſaurarum.

Porrò ſauræ caput contritũ quidã palos & ſpicula extrahere memoriæ reliquerunt, tum myrmecias, acrochordonas, & clauos.

Cerebrum leporis.

Cerebrũ leporis attritũ & eſum vtile eſſe didicimus pueris dẽtientibus, capite videlicet toto elixo, vt ego facere ſoleo. Non tamen eximia vis eius eſt, ſed ſimilis melli & butyro, & aliis quæ ad dentientes pueros conueniunt. Quidam etiam aduerſus* metum vtiliter edi cerebrum hoc prodidere. *Antiq. interpres legit τρό μοις, vertit enim tremorẽ.*

Cornua cerui & capræ.

Cornibus cerui & capræ vſtis maximè vtuntur, vt & nos ſæpe vſi ſumus, tũ ad candorẽ dentiũ, tũ ad cõtrahẽdas mollitie fluidas gingiuas. Cæterũ ceruinũ maximè cõmendatur ab iis qui talia ſcribunt, ꝙ ſi ab vſtione lauetur, dyſenteriã & ſanguinis excreationẽ, præthereà cœliacos vocatos affectus ſanat: & aurigini vtile eſſe dicũt. Porrò duo exhiberi cochlearia ad oĩa iſta ꝑcipiũt. Miſcuerũt autẽ ipſum nõnulli, vt dictũ eſt, vſtum & elotũ collyriis etiã deſiccantibus oculorũ fluxiones. Eſt enim ſcilicet omniũ talium vis exiccatoria: velut & dictum eſt.

Pulmo agninus, & porcinus.

Pulmo agninus pariter & porcinus intertrigines à calciamentis curare creditur. At vulpinus si bibatur resiccatus, asthmaticos iuuat.

Iecur canis rabidi.

Iecur canis rabientis si assum edatur remediũ existere iis, qui ab ipso fuerint morsi, quibusdã est proditũ: ac scio certe quosdam qui ipsum sumpsere mansisse superstites, verùm non illo solo: vsos autem aliis præthereà remediis, quorum fecimus periculum,* in rabiẽtibus tunc adhibuimus. Audiui verò quosdam cum illi soli fidem habuissent, postea mortuos.

in rabiosorũ morsib.

Iecur caprinum.

Porrò caprinũ iecur quidam assantes, saniemq; effluentẽ excipientes, ea vtuntur ad nyctalopas. Vaporẽ autẽ eius dum lixatur, oculis apertis excipiendũ præcipiunt. Quin & assum si edatur, & ad eosdẽ affectus accommodari aiunt: & eos qui comitiali morbo sunt obnoxij, arguere, [cõuulsionémq; illis accersere.] Idem potest hircinum.

Iecur lacertæ.

Iecur autẽ lacertę erosis ĩpositũ dẽtib⁹, eos dolore liberare nõnulli scriptum reliquere.

Venter mergi.

Ventrem mergi quidam commendant

tanquã medicamen concoquens, ſiue pepticum, ídq; ſiue protinus lixum*, ſiue arefactum comedat. At nos id experti, vanã eſſe promiſsionem comperimus, ſicut ſanè etiã quod de interna tunica gallinarum memoriæ eſt proditum. Aiunt enim quidã, ſi arefacta bibatur, iuuare ſtomachicos.

*Add. ſumat quis

Iecur lupinum.

Iecur lupinũ ſæpenumero in medicamẽtum indidi hepaticũ, quod ex eupatorio cõficitur, nec tamẽ quod mentione dignũ ſit amplius præſtare comperi, ad illud videlicet comparans quod ſine ipſo componitur.

Caſtorium.

Teſticulos caſtoris nuncupant caſtoriũ, medicamẽtũ & celebre, & multi vſus, adeò vt Archigenes, de caſtorij vſu totũ conſcripſerit librũ. Atq; ille ſanè particulares eius facultates expoſuit, nos verò velut in aliis medicamẽtis fecimus, ita & in hoc quoque generalẽ modò facultatem dicemus. Quã ſi præ oculis habeas, ipſe per te particulares inuenire poſsis. Itaq; quod excalfaciat, manifeſtũ eſt. Nam ſi voles ipſum ad vnguem læuigatum oleo maceratum parti cuipiam *infricare, euidẽter illam incaleſcere percipies. Porrò calefacientia omnia vbi contactæ ſubſtantiæ quippiam digerunt, cõtinuò etiam illam deſiccãt, niſi ſi quid natu-

*illinere
infrica

ra fuerit humidum, ceu oleũ & aqua, atq; aduẽtitiam qualitatem calidam, nõ facultatem aſſumpſerit: ſicut certe hæc ipſa igni & ſoli æſtiuo admota. Itaque cum caſtorij conſiſtentia quoque ſit ſicca, & calfaciendi potentiã habeat adiunctam, meritò deſiccat. Atq; hoc illi cum multis aliis medicamentis commune exiſtit. Porrò quoniã impenſe ſubtilium eſt partiũ, ob id plus valet quàm alia, quæ ſimiliter vt ipſum & calefaciunt & deſiccant. Nam quæ tenuium ſunt partium medicamẽta iis quæ ſunt craſſarũ, plus ſunt efficacia, etiã ſi parem ſortita fuerint facultatem, nimirum quia penetrẽt & in altum ſubeant admotorũ corporum, potiſsimum ſi ea dẽſa fuerint, velut neruacea. Palam igitur talia ob cauſam poſitam magnificè iuuãtur à caſtorio. Cæterùm falluntur medicorum pleriq; in vſu caſtorij, cum id modò conſiderant, partem quampiam aut tremere aut conuelli, aut ſenſu motúve priuatam eſſe aut ægrè ſentire mouerévе, haud ſciẽtes id genus ſymptomata ad diſsimiles ſequi corporis affectus. At tu ab Hippocrate doctus, ex plenitudine pariter & inanitione conuulſionẽ conſequi: vbi quidem quæ in neruis continentur præter naturã, euacuare cõſilium eſt, ibi & bibendũ exhibe, & foris cuti caſtorium impone. Vbi

verò

verò ex ſiccitate nimia obuenerit cõuulſio, ſcito hoc medicamẽ illic eſſe aduerſiſsimũ. Ad eundẽ modum iis qui præ plenitudine tremunt, vtiliſsimũ: aduerſiſsimum verò iis quibus*id accidit ab inanitione. Ad portionem modò dictorum affectuũ, vbi ſingultus euenerit ſtomachi, perſcrutato prius inuentóq; illius affectu, ac diſcreto, ſi quidẽ à plenitudine ipſum ægroti perpetiantur, ad caſtorei vſum accedito. Sin autem * & euacuatione, aut acrium humorũ morſu prouenerit, medicamẽ hoc fugito. Sanè ſi odori guſtuíq; aduertas animum, ſuſpicaberis humano corpori aduerſiſsimã habere ſubſtantiam: tametſi in * natura nihil efficere comperiatur eorum quæ talia facere aſſolent. Siquidem alia ſtomachum vitiãt, alia ventrem, alia caput, alia aliam quãuis partem lædunt. At hoc medicamen ſiue corpori humido applices reſiccationem poſcenti, ſiue frigido excalfactionem, ſiue humido ſimul frigidóq; excalfactionem pariter & reſiccationem requirenti, magnam vtique oſtendit vtilitatem: nec vllam parti cuiquã noxã afferet, potiſsimũ ſi febri vacet, aut non admodum calidam perpetiatur homo febrim, ſed vt ſic dicam tepidã febrẽ qualis accidit in cataphoris maximè & lethargis. Ac multis ſanè caſtorium exhibuimus.

huiuſmodi affect°

Add. ... ſiccitate.

Vet. legi... ſe videtu... non φύσ... vt hic, ſe... χρῆσ: ve... tit enim vſu.

vnà cum pipere albo, vtrunq; menſura cochlearij ex melicrato bibendũ præbentes: nec quiſquam vllam ſenſit noxã. Sed & mẽſibus retentis, vbi [per venam quæ] in talo eſt, modicè euacuaſſem, oblato caſtorio vnã cũ pulegio aut calamintha, ſemper medicamen hoc expertus ſum purgationem* ciere abſq; vt hominem læderet. Præterea locos morantes eiicit. Eáq; omnia ex melicrato potũ efficit. At quibus ita vẽter flatu diſtẽditur, vt ægrè curationẽ admittat, aut torminibus vexatur atq; ſingultu, ídq; ob frigidos viſcosóſque humores, aut craſſos flatulentóſq; ſpiritus, eos ex oxycrato potũ adiuuat. Quę porrò iuuat ĩ corpus intrò ſumptũ, iis prodeſt quoq; cuti impoſitum cũ ſicyonio aut veteri oleo. Quæ verò ampliori caliditate indigent, iis etiã per ſeſe infricari debet. Iuuat etiam, ſi quis ſuffitum eius in prunis impoſiti inſpiratione hauriat, maximè frigidos & humidos affectus, in pulmone aut cerebro cõſiſtẽtes. Attamẽ lethargicos & cataphoricos omnes affectus, qui quidẽ adiunctã habẽt febrẽ, præſtat nõ dictorũ oleorũ quopiã macerãtes curare, ſed potius ex roſaceo capiti collóq; imponere.

Mẽſtruã intellige: ſequitur enim τὴν ἄνθρωπον hominem fœminã.

Renes ſcincorum.

Renes ſcincorum bibũt quidam tanquam pudenda intendentes: cuius contrarium

facere

facere videtur* ſemẽ lactucę potũ ex aqua. Sed & quidã lenticularum decoctum cum melle bibitum intenſiones ſedare referunt. *Add. maximè.*

Vngues caprarum & aſinorum.

Quidam vngues caprarũ deurunt móxque* aceto perfuſos alopeciis illinunt. Itaque fuerit & talis cinis facultatis extenuatoriæ. Sunt autem qui cõbuſtas aſinorum vngulas comitialem morbum curare dicant, ſi ſcilicet aſsiduo bibãtur: ſi verò oleó macerentur, chœradas digerere. Sed & ipſum cinerem, ſi ſiccus inſperſus fuerit, ſanare perniones ſiue chimethla*. *cinerẽ aceto macerantes.* *al. φύγεθλα.*

Oſſa.

Oſſa cõbuſta admodũ digerentẽ exiccantémq; vim obtinẽt, & id maximè, vt quidã ferunt oſſa, humana poſſunt. Certè talũ ſuillum combuſtũ, ac deinde bibitum, inflationes & tormina ſanare dixerũt. Noui autem noſtratium quoſdam oſſa* potui exhibuiſſe, haud ſciẽtibus quid biberent, quidnam ebibiſſent, ne ſcilicet auerſarentur, ac multorũ tũ epilepſiã, tum arthritin curaſſe. *Deeſt vſta.*

Senecta ſerpentis.

Senectã ſerpentis ſcripſere quidã in aceto bullitam dentium mederi doloribus.

Pellis ouina.

Pellis ouina recèns detracta, circumpoſita iis qui quocũq; modo fuerint verberati,

luculẽter adiuuat prę omnibus aliis auxiliis adeo vt die ac nocte vna illos curet: concoquit enim & digerit * quę sub cute sanguinem habent.

recens contusas partes.

Equorum lichenes.

Equorũ lichenas cũ aceto tritas comitiales curare scriptũ quibusdã est. Alij verò & ad cuiusuis feræ morsum adhiberi cõsulũt.

Tela aranei.

Aranei telam scribunt quidã à phlegmone tueri summæ cutis vlcera.

Coria vetera.

Coria vetera, à soleis detracta si vrãtur, ad attritiones commodari calceamentorũ scriptum à quibusdam est, tanquam scilicet hoc faciant ex antipathea quadam. Certe quæ phlegmone obsidẽtur, haudquaquam iuuantur: verùm vbi*extincta fuerit phlemone, non iniuria iuuantur, nempe quia resiccantur. Est enim talis cinis resiccatorius. Ac nos sanè quãdoq; in agro ad vlcus eiusmodi ex atritione sumus vsi. Curat autem talis cinis non abs re vlcera ambusta, & quæ vocantur intertrigines in fœminibus existentes.

sedata.

Ostrea.

Ostrea quidã nuncupãt omnia ostracoderma, hoc est testacea, ab Aristotele appellata. At quod à plerisque vocatur ostreon, secunda syllaba absque, i. scripta, vnam esse

obst

bstraorum speciem cōstituunt, in toto ge
ere cōprehendentes & buccina, & purpu
as, & chamas, & pinas, & similia omnia*. *Add. vet. de quibus deinceps dicam.*

Buccina, & purpuræ.

Buccinorū purpurarúmq; testa quādo-
uidem durissima est, nunquā absq; vstio-
e vsus sum. Atque vsta quidem sufficiēter
esiccandi vim possidet, cæterum ad vnguē
am læuigare, planeq; pollinis in modū ne-
esse est, tundendo scilicet & cribrando*. *Add. prius.*
Quod tibi cōmune sit in omnibus lapido-
is testaceísque substantiis. Nam nisi exactè
æuia sint reddita, arenis similia sunt: ipsa
utem per se illarum tritarum farina vlce-
ibus malignis competit. Id quod ipsum
uoq; commune est omnium quę citra in-
gnem morsum desiccant vehementer*: *Leg. irritantia illa &c.*
quippe cùm alioqui fluxionum causa exi-
tant. Sed & aliud est omniū id genus com
nune, nempe vt cum aceto, aut oxycrato,
ut œnomelite, aut oxymelite idonea sint
lceribus putrescentibus. Idcirco lapides
omnes vbi ad eū vsum applicantur, alij ma-
gis, alij minus, certe omnes conferunt.

Ostrea.

Ostreorū testa vsta similis est facultatis
buccinorum testæ, *tametsi etiam subtilis, *Et tiam tenuiorū art.*
imo vt certius veriúsq; dicam, minus crassę.
Nam terrosam durámque corporis sortita

con

consistentiam concretionémq;, impend
omnia crassarum sunt partium. Itaq; accu
ratè ea læuigare côuenit. Quamobrẽ cù
dicimus horum aliud alio esse tenuius, i
inaudienda dictio est, tanquam si Vlysse
Thersite dicamus maiorem, cum vterq; t
men fuerit paruus: aut Aiacẽ Achille mi
rem, cùm ambo itidẽ fuerint magni. Cæ
rùm omnia id genus (vt & anteà est dict
cogendi quandam in se facultatẽ obtinẽ
per quam condensata eorum essentia, du
terrosáq; sunt reddita, quam vbi per vsti
nem deposuerint, cõtrariam adsciscunt f
cultatem, quã vocãt digerentem. Porrò
laueris ea vsserísq; * ignea in aquam natu
ra deposita, ipsam efficiunt cum tenuita
excalfacientem, adeò vt & putrefaciat, s
nonnunquam reliquum illud terrenũ e
morsus expers, id quod maximè implend
cicatricéque claudendis vlceribus humid
est vtile. Igitur testa eorũ quæ peculiarit
vocantur ostrea, combusta vtor ad diutu
nas ex fluxione, ægréque carne implebil
cauitates, nẽpe quæ fistulosæ sunt atq; pro
fundæ, eam foris cum suillo adipe veterat
circumponens: id vulgò axungiam nunc
pant. At in sinum ipsum aliquid eorũ qu
talia carne implent, immitto, quale est vst
diaphanes, quod specarium nominãt. P
re

omni eo quod velut ἐμπύρευμα, est &c.

rem in genere facultatem habẽt & cætero-
rum ostracodermorum testæ deustæ, maxi-
mè verò, vt dixi ostreorum, deinde buccino
rum, & purpurarum. Itaq; cinis eius gene-
ris emplasticis miscetur facultatibus dige-
rẽtibus, & cũ quouis adipe digerit. Verùm
quoniam inueteratus efficacius digerit, illi
magis misceri solet. Acrius verò quàm con
ueniat redditur medicamentum, si acrium
illi adipum quempiã miscueris, de quibus
superius determinatum est. Quin & dentes
splendidiores talium omnium cinis efficit,
nõ tantum extergendi potẽtia, sed & aspe-
ritate substãtiæ velut & pumex, & testa cli-
bani. Verùm in vsu eiusmodi nõ est necesse
quæ sic vsta sunt admodum læuigare At in
vlceribus rebellibus* præ omnibus diligen *inspergẽs.*
ter læuigabis. Porrò excrescentem carnem
mediocriter exterũt cõprimũntq;. Ad hæc
cũ sale omnia id genus vsta dentiũ smegma
reddunt efficacius, adeò vt nõ modò laxi-
tatem mollitiémve gingiuarũ desiccet, ve-
rumetiam vlcera putrescentia adiuuat.

Sepia.

Sepię testa admodũ laxa est, nõ vt ostreo
rum lapidosa. Itaque abstersio quidem illi
cum aliis ostracodermorũ testis communis
est, velut etiã desiccatio: cæterùm partium
tenuitas eximia illi præ cæteris inest. Quo-
circa

circa vsta ea vtimur ad vitiligines, ephel
lenigines, psoras. Quin & fossili sali mis
in oculis existentes vngues eliquat. Et a
Add. cō trita & ad læuorē redacta. tequam vratur*, dentibus splendorem a
fert, vlceraq́; desiccat. Porrò hoc nomi
quòd mediocrem obtinet asperitatem ad
bemus eam & ad ingentes oculorũ aspe
tates, quas sycoses appellare consueuim
Nam exscalpentes ex ea quidã ipsa figu
simile collyrio, eo illas confricamus, don
sanguinem reddant, quo facto collyria c
thæretica siue detrahentia præstantius c
fectum suum in illas exerunt.

Opercula purpurarum.

Add. ex aceto pota. Opercula purpurarum* quidam mem
riæ prodiderunt, lienes tumentes sanare,
suffitas eas quę vteri suffocatiõe periclita
tur, iuuare: prætereà retentas eiicit secũda

Lana œsipera, hoc est succida.

Lana sordida, ac proinde à quibusdã a
pellata succida, idoneè excipit irrigation
quę adhibentur contusis, aut quomodocũ
Add. partib. que percussis*, vt quæ vtilitatẽ ex illis pro
ficiscentem promoueat, ídq; propter œsy
pon. Lota verò, nec amplius œsypon habẽ
Deest materia quædam. *apta humoribus qui irrigãtur, excipiẽdi
Porrò vsta vim habet acrem pariter & cal
dam, vnà cũ partium tenuitate. Itaq; mo
les nimiúmq; humida vlcerũ carnes cele

rin

rimè eliquat. Inditur & in medicamen deficcatorium. Vrito eam tanquã alia plurima, ollam implens nouam, deinde claudẽs operculo multa foramina habente.

Pili vsti.

Pili vsti, similiter vstæ lanæ excalfaciẽdi deficcandíque admodum sunt facultatis.

Ouorum facultas.

Consequens fuerit ad partium doctrinã de ouis disserere. Nã alibi eorũ meminisse non licet. Sanè oua partes non sunt animalium, ceu nec arborũ fructus, nec grauidarum fœtus: verùm proportione respondent iis quæ agnascuntur. Itaq; eorũ quæ agnascuntur, quędam planè familiaria propriáque conspiciuntur plantarum, aut animalium naturis: quędam non omnino talia, vt viscũ quod agnascitur quercubus: & vt semel dicã, si qua arboribus, alterius generis arbor, frutex, fructus, herba, aut omnino germen quodpiã, vt fungi agnascantur. Ex familiaribus autem est & in ouibus lana, & in aliis animalibus pili, & cornua quę decidẽtia denuò recrescũt, vt ĩ masculis ceruis, ex hoc sunt genere. Cõceptus autẽ siue fœtus fructibus proportione respõdent, nimirum ad generis propagationem à natura creati. Ex his vnũ quoddã est & ouum factũ ad generis successonẽ perpetuitatémq;

Cæter

Cæterùm vtile eſt & tanquã nutrimẽtum
Verùm de nutrimento nõ eſt nunc inſtitu
tum diſſerere. Proinde quæ tanquã medica
mentum efficit, ea hoc ſermone recẽſebun
tur, ex pauculis vſibus particularibus vim
eius exquirentibus nobis, tum in partibus
tũ in tota ſubſtãtia. Siquidẽ quo pacto inu
ta rerũ cuiuſq; generali facultate, ad mul
tos eam vſus particulares ducere poſsimus
didicimus. Inſuper docti iã ſumus, quomo
do ex vno alteróve experimento de vniue
ſali facultate liceat colligere. Igitur ouorũ
albũ & tenue illud, quo itẽ ad ophthalmias
vtimur, ex numero eſt medicamentorũ mi
nimè mordicantiũ nec vnquã effectu fru-
ſtratus ſum ex vlla tali intẽperie, qualẽ ha-
bet ſæpe lac, vti antè oſtẽdimus, in anima-
libus cruditatem, aut nimiã famẽ, ſitímve
perpeſsis aut quę cibis vſa ſunt prauis. Quæ
ſanè potius euenire ſolẽt in mulieribus, ob
victus videlicet errorem. At oua vnã modò
prauitatem accipiunt eámq; ex vetuſtate,
quam facillimè cauebis ſi vtaris recẽtibus.
Porrò vſitatiſsimum nobis eſt, maximéq;
parabile gallinarum ouum : ea propter illo
vtimur, aliis nihil egentes, tametſi eandem
habeant naturam. Temperatura porrò
ſymmetro frigidius eſt. Itaq; vtendum eſt
oui albumine nõ tantum ad oculos, verùm
etiam

etiam ad alia omnia quæcũq; medicamẽta
requirũt ſuauiſsima, miniméq; mordacia,
vt ſunt omnia ſedis ac pudendorum vlcera
maligna. Miſcetur quoque idoneè medica-
mentis profluuiũ ſanguinis* ex cerebri in- *Tatũ mẽ-*
uolucris ſupprimentibus,quæ nimirũ citra *branis.*
morſum illinuntur, atq; adſtringũt.Sed &
ad vlcera rebellia miſcetur iis quæ abſque
morſu ea poſſunt deſiccare, cuiuſmodi eſt
medicamen põpholyx elota,& metallicorũ
quædã elota,de quibus priuatim ſuprà diſ-
ſeruimus.Porrò & ipſe vitellus adſimilis eſt
naturæ,ac proinde miſcetur ceratis morſus
expertibus,ouis videlicét aut lixis,aut aſsis.
Verùm id tamẽ manifeſtũ eſt inter hos le-
uiculã exiſtere differentiã,quòd paulò plus
deſiccẽt quæ ſunt aſſa: ac quantũ huius ac-
cipiũt facultatis, tantũ deperdãt de mitigã
di potẽtia. Miſcetur & cataplaſmatis phle-
gmonem extinguẽtibus,vt iis quę ex meli-
loto cõſtãt,ſedi applicãdis.Crudo verò ouo
toto vtimur admiſto roſaceo ad palpebra-
rum,auriũ,mãmarúmq; phlegmonas quæ
ſcilicet aut ictis illis, aut alio quouis modo
euenerint,aut extiterint in neruoſis corpo-
ribus,puta cubito, & digitorũ tendonibus,
aut articulis, ídque in pedibus & pariter &
manibus.Porrò in aceto coctũ ouum ſi eda
tur,fluxiões vẽtris deſiccat. At ſi etiã quip-

piam eorum quæ ad dysenteriã, aut cœliacum affectum cõueniunt, illi miscueris, atque in igne modico fumíque experte (qualis est qui ex prunis constat) frixeris, edendúmque ita præbeas, nõ minimè sanè laborãtes adiuueris. Aptissima talẽ ad mixtionem sunt omphacium, rhus, tum ipse qui cibis aspergitur erythros nũcupatus, tũ succus ipsius: galla, sidia, hoc est mali granati putamina, cinis cochlearũ integrarũ vstarũ. Apta quoq; & vuarũ*acini, & myrta, &
grana. mespila, & corna. Magis istis medicamino-sa sunt balaustiũ, hypocistis, cytini, siue mali punici flores. Sed & ad ambustiones protinus impositum est vtile, siue quis seorsum albumẽ dũtaxat ipsum molli lana excipiat, siue etiam cũ vitello totũ cõmiscens cõfundénsque applicet. Etenim mediocriter refrigerat, & citra morsum desiccat. Tale quum sit, & ad anacollemata vocata, quæ fronti videlicet imponuntur, vtimur, & pilos palpebrarum adglutinamus, nimirũ admisto idoneorũ quopiam, cuius generis est, thus, potissimum pingue si fuerit, at non inueteratum & siccũ. Verùm in illiusmodi, ipsius albuminis commoda est viscositas, nõ autem temperies, nisi quis quatenus nequaquã aduersatur, illi quod adhibetur medicamento, eo nomine vtilem ipsam dixerit.
Nam

Nam viſcoſorum quædam ſunt quæ aduer ſantur, velut viſcum nimirum acre & calidum, ad ea quæ excalfieri nō poſtulant, dictúmq; frequenter eſt, ea quę validam vim nullam obtineant medicamenta, ceu materiam iis quæ tales vires obtinent, miſceri: proinde quoq; *creberrimi ſunt vſus, vtpote iis quæ valenter agunt, inſeruiētia. Eiuſmodi cùm ſit ouum, ſimúlque non paruam adipiſcatur in lixationis aſſationiſq; * qualitate differentiam, fit ſanè multo vtiliſſimum. Nam medicamentis quæ humiditates deſiccant, aut lixū, aut aſſum, aut in ſartagine frictū miſcetur: iis verò quę craſſa in pectore pulmonéq; incidunt, ſorbile quod vocāt, id quod in aqua couſq; lixari debet, dum incaluerit. Eiuſdem ipſius naturæ nomine & ad eos quibus *gutturis ſupremum aut ex vociferatione, aut ex humorum acrimonia exaſperatum eſt, aſſumitur: tū ſcilicet quòd affectis partibus illinitur, atq; cataplaſmatis modo inhæret, tum quòd ſubſtantię ſuæ *læuitate eas mitigat, ſanátque. Eadem ratione ſtomachi, vētris inteſtinorum ac veſicæ medetur aſperitatibus.

πολύχρηστα. *quantitate.* *leg. fauces.* *læuore.*

Echinus, hoc eſt erinaceus combuſtus.

Erinacei vtriuſq; tū marini, tū terreſtris corpus totū vſtum cinerē efficit facultatis tum extergentis, tum digerentis, tum de-

trahentis. Itaque eo quidam & ad excrescentia, & ad sordida vsi sunt vlcera.

Cochleæ, siue limaces.

Cochleæ si totæ cũ testis vrantur, admista galla, omphacitide, simúlq; pipere albo mirificè prosunt dysenteriis, in quibus vlcera nõdũ putredinosa sunt. Cõuenit autẽ vt piperis sit pars vna, gallę verò duę, quatuor *cochlearũ. Hæc vbi ad vnguẽ læuigaris, cibis aspergito, bibendúmq; aut ex aqua, aut ex vino albo & austero præbeto. Cæterùm absq; gallę mistione cinis cochlearũ admodum reficcantis est facultatis, obtinẽs item nonnihil ex vstione calidũ. Porrò cochleæ quæ vstionem nõ sunt expertæ, si tritæ vnà cũ testis imponantur, & toti vẽtri aqua inter cutem laborantiũ, & in arthriticis articulorum tumoribus, ægrè quidẽ diuelli poterunt, cæterùm impẽsè desiccãt. Et omnino inhærere ipsas sinere oportet, quoad spõte decidant. Idémque faciendum in tumoribus ex ictu natis difficile solubilibus, & ex contusione factis in auribus. Desiccant enim illos magnopere vniuersos, etiamsi viscosus crassusq; ĩ alto humor cõtineatur.

*deest cineris, τ̃ τέφρας.

Carcini, hoc est cancri vsti.

At fluuiatiliũ cancrorũ cinis quãquã similiter prædictis exiccatorius est, substãtiæ tamen totius proprietate mirabilis est eius

in iis

in iis q à rabiẽte cane sunt morsi, effectus, ísq; tũ solus, tum cũ gentiana & thure multò præstantior. Thuris sanè partẽ esse vnã oportet, quinq; autem gentianæ: porrò cancrorum decem. Et rarò equidem aliter illis vstis nos sumus vsi, cæterùm ad eum modũ plerunq;, quo Aeschrion empiricus*, medicamentorum peritissimus senex, conciuis ac præceptor meus. Patella erat æris rubri in quã impositos cancros viuẽtes, hactenus vrebat, donec in cinerẽ redigerentur vt facilè ad læuorẽ redigi possent. Hic Aeschriõ sic paratũ promptũ semper in ædibus hoc habebat medicamẽ*, vrẽs cãcros ipsos post ortum Canis, quando Sol in Leonẽ transisset, Luna decimaoctaua. Porrò bibendũ hoc medicamẽ iis q à cane rabido fuissent morsi pręebat quotidie vsque ad diẽ quadragesimũ mensura cochlearij satis magni aquæ inspersum. At si non protinus ab initio, verùm aliquot post dies à morsu curã cepisset demorsi, tũc quotidie duo cochlearia aquæ inspergebat. Ad ipsum verò vulnus emplasticũ applicabat medicamentũ, quod ex pice brutia & opopanace acetóq; cõficitur, habens picis librã vnã, vnũ aceti acerrimi sextariũ Italicũ, opopanacis verò vncias tres. Hæc tametsi à præsenti instituto essent aliena, scribẽda tamen censui, quia medica

Add. v[e]tebatur.

Add. t[em]pore æsti[u]uo.

mẽto huic ipſe conſiderẽ, nimirũ cùm nullus vnquã eorũ qui illo fuerint vſi*ſit mortuus. Cæterùm ſeorſum alterũ librũ cõſcribam aliquãdo de iis quę proprietate ſubſtãtiæ totius quid agũt, è quorũ numero ſunt id genus omnia. Ignoſcendũ itaq; ſcripturę importunitati, tũ nunc, tũ ſicubi prætereà id mihi hoc in opere cõtigit: nẽpe quia ex dictis ſumma proueniret vtilitas, quã ſanè poſteris,*impertire volebã, ſi forſan me pri' quàm quæ his deinceps ſunt opera perfeciſſem, mors occupaſſet, propoſitũ impediens. Cæterũ Pelops doctor meus & ipſe omniũ eiuſmodi cauſas reddere volens, non abs re inquit, cancer cùm animal ſit aquaticũ prodeſt à cane rabido morſis, quibus videlicet metus eſt ne corripiãtur affectu ſiccisſimo, nẽpe rabie: quamobrẽ ſanè etiam aquã metuunt. Ac fluuiatiles, nõ marinos cõuenire cãcros dictitabat, ſcilicet ꝙ animalia marina ob admiſtionem ſalis natura ſiccisſimi haud ęquè exactã tuerẽtur eã quę eſt aduerſus rabiẽ cõtrarietatẽ. Ac cũ quidã ſubiecisſet cur nõ omnia quæ in potabili aqua degũt animalia perinde vt cãcri iuuare aſſolent? quia inquit, ſimilẽ cãcris præparationẽ nõ admittunt. Nã horũ vſtorũ cinerẽ, exiccatorius cùm ſit, canũ*rabiẽtiũ venenũ abſumere ſimúlq; digerere * profeſſus videlicet

vt dictũ eſt.

ſeruari.

mordẽtiũ.

Ald. hæc dicitur Pelops dicere.

cet, & ambitione magna iactitás, omnium se taliũ nouisse causas. At ego nisi planè me scire quippiã prius persuasum habeã iis qui adsunt persuadere non tẽto. Itaq; nec Pelopis rationẽ vt verã accepi, vt quæ crebras habeat cõtradictiones: verùm cancros opinor ex proprietate totius substantiæ prodesse. Quoniã autem nullum mortuũ sciuerã eorum qui fuerant illis vsi, totis vtique corporibus, hoc aperiendũ recensendúmq; à me existimaui, tametsi non esset huius instituti proprium (nam id non erat propositum.)

Chelidones, siue hirundines vstæ.

Nec solis animalibus de quibus dixi, sed & *hirũdinibus vsi sunt multi, cõburentes videlicet, & cinerẽ melli miscẽtes, ac deinde synanchicos inungẽtes, & in totum omnes quicũq; *in gutture ac columella cũ tumoribus cõsistunt affectus. Vtũtur & ad acuendũ visum hoc cinere nõnulli. At alij eas arefactas drachmæ põdere bibendas exhibẽt. *Vet. habet hirũdinum puluere.* *in faucibus.*

Tetiges, id est cicadæ.

Sed & cicadis *quidã vtũtur ad colicos affectus cũ parib' numero piperis granis, dãtq; aut tres, aut qnq;, aut septẽ, p itermissionẽ videlicet & ipsos etiã paroxismos. Porrò alij assas edẽdas offerũt quib' affecta vesica est. *Add. siccis.*

Corydos, id est, galerita.

Galerita tamẽ volucre animal hoc paruũ

quod iuxta vias ſæpe videmus, in iure elixũ colicos adiuuat. Verùm aſsiduè id edere ſimul cũ iure neceſſe eſt. Habet verò hoc animal in capite velut galerum ex pilis ſponte enatũ, cuius occaſione effiċta eſt, quę apud Ariſtophanẽ comicũ ſcribitur fabula. Is enim de hac inquit hũc in modũ: Imperitus es: & curioſus, & nec Aeſopũ quidẽ didiciſti, qui ait galeritã primã omniũ volucrum fuiſſe, etiã ante terrã: inde patre eius morbo defuncto, cùm humus nondũ eſſet, illũ quidẽ dies quinq; iacuiſſe: at hanc præ inopia melioris conſilij, in capite tandem patrem ſuum defodiſſe. Hoc quoq; aiunt, obſcurè licet, deſignaſſe tamen Theocritũ. Οὐδ' ὑποτυμβιδίαι κορυδαλλίδες, ἢ λάϊνον τί. Nẽpe indicare illũ eas quæ in capite tymbon, hoc eſt, ſepulchrũ gerãt. Annexui autem huic iſta ſermoni, vellem quòd clarè hoc animal, nempe galeritam, manifeſtare quos ferat in capite pilos erectos: quãdoquidem expertus ſum eius aduerſus colicos vtilitatem, velímque qui ipſum non norũt, iis bene monſtratum.* Nam & ipſa coridalis appellata herba colicis conuenit. Et hoc quoque tibi obiter ſit notatum.

adde ex fide ve. cod. Quoniam paſſeribus qui pyrgitæ dicũtur, ſimilis eſt, ſed & criſta decernitur & paulò maior eſt ipſis.

Alectorides, id eſt gallinæ.

Ad gallinarum ius ſimplex retinẽdi vim poſsidet, vti gallorum veterum ſubducẽdi.

Coq

Coquendi autem ſunt cum ſale prolixiſsimè. Sed horum ipſi fecimus periculum.

Gale, id eſt muſtela.

Muſtelam nunquam combuſsimus, de qua ſcriptum legitur, cinerem quidem eius cum aceto illitũ, podagricos arthriticóſq; iuuare, tanquam vehementer valeat digerere: ipſam verò arefactam ac potam prodeſſe comitialibus, eadem nimirum illa facultate. Porrò quidam etiam omnino omnis feræ alexipharmacum eam eſſe referũt, & maximè eius ventrem.

Ranæ vſtæ.

At ranarum vſtarum cinerem ſanguinis eruptioni mederi referunt inſperſum, cæterùm cum liquida pice ſanare alopecias.

Hippocampus.

Et Hippocampum animal illud marinum ſi totum vſeris, alopeciis prodeſſe ſcripſerunt quidam, ipſúmque videlicet deſiccantis eſſe facultatis, *extenuantíſque, aut certè eius cinerem, quem quidam vnguento amaracino commiſcent, quidam pici liquidæ, alij veteri adipi ſuillo.

** & tenuium partiũ facultatis.*

Tellinæ ſalſæ.

Et ſalſas tellinas vſtas adeò vrentem efficere cinerem aiunt, vt cum cedria, *euulſos radicitus ex palpebris pilos, inſtillatus in locum, renaſci prohibeat.

** mixtum ipſum.*

Intestina terræ, siue lumbrici.

Porrò citra vstionem aut lixationem, t
torum animalium in partes affectas impo
torum, aut intrò in corpus sumptorũ, qui
dam medicorum fecere periculum, aut ce
fecerint periculum, ita scribunt, terræ qui
dem intestina cõtrita, neruísq; diuisis imp
sita, protinus mirum in modum prodesse
atque hæc ipsa quoque cũ mulso pota, me
dicamen esse mouendæ vrinæ idoneum.

Cimices.

Sed & de cimicibus quibusdam traditu
est, quòd si cum aceto bibantur, hirudine
eiiciant: at nobis, cùm eas perpetuò aliorũ
esu eiecerimus, haud opus fuit cimicibus.

Cantharides.

Veruntamẽ sufficientẽ habemus de can
tharidibus experientiã, quòd in vngues psc
rodis cũ idoneis ceratis aut emplastris im-
positæ sic illos educũt, vt toti cadãt. Miscui-
mus eas etiã facultatibus psoris & lepris cõ
gruẽtibus, necnon quibusdam *septis atq;
interim etiam iis quæ clauos, quos vocant,
eiiciunt. Porrò præceptorum meorum qui-
dam earum paulum quiddã in medicamen
ta vrinam mouentia *solet iniicere. At qui-
dam solas alas & pedes iniiciunt, quę aiunt
esse alexiteria iis qui corpora ipsorum bi-
bissent. Alij contrà. At nos totas indimus.

ex putrefacientib.

iniiciebat.

Cæ

Cæterum aptiores ſunt ad ea quæ expertum me dixi, eę cantharidū quę inuentæ in frumēto, lutea tranſuerſalia in aliis cingula obtinent, potiſsimum ſi iniiciantur in vas fictile nouum, deinde ori vaſis linteum obductum ſit rarum, & vas ita teneas inuerſum vt linteum quod cantharidibus ſubeſt vaporem ab aceto ſurſum elatum excipiat, donec emoriantur ipſæ cantharides.

Bupreſtis.

Sic bupreſtis quoq; reponere expedit. Sunt autē & ipſę animalis quoddā genus cantharidibus tum ſpecie, tum viribus adſimile.

Pityocampe.

Quin & erucæ quæ in *piceis naſcuntur merito ſanè nuncupatæ pityocampæ, huius ſunt facultatis. *pinis.*

Salamandra.

Et ſalamādræ cōbuſtę cinerē quidā ſepticis & lepricis pſoricíſq; miſcēt facultatibus.

Narce. Torpedo.

Sed & torpedinē totam (dico autē animal marinum) capitis dolores ſanare capiti admotā, ſedémq; euerſam coërcere, à quibuſdam eſt proditū. Verùm ego cum vtrunque eſſem expertus, neutrum *verū cōperi. *facere.* Eā igitur cū cogitaſſem adhuc viuā eſſe applicandā, cui caput doleret (poſſe enim fieri vt hoc medicamē anodynon ſit, ſeu dolore

liber

liberet, similiter aliis quæ sensum obstupe faciunt) ita habere cõperi. Putóq; eum qu primus est vsus, tali quapiam motũ ratio ne vti aggressum.

Draco marinus, & trigle, & alia id genus.

Viuas etiamnũ hasce animãtes aperta: & protinus partibus affectis appositas pro desse scripserũt, nempe draconem marin in suũ ipsius ictum impositum, similiter & triglam in draconis, mures domesticos i ictum scorpij, velut & sauram mygalen i suũ ipsius, & sauram chalcidicam, quam & ex vino bibendã præbet: tanquã suũ ipsiu morsum sanet. Porrò scorpiũ suum ipsiu ictũ curare si tritus imponatur, similiter assus edatur. Cõgruere autẽ aiunt & iis qu à vipera sunt morsi, ascalabota verò iis qu à scorpio. Referũt autẽ & in Aegypti regio nibus arefactum asyracũ quem vocant, ex hiberi iis qui à scorpio percussi sunt: & vo catum cybium vtiliter vulneri à cane infli cto imponi. Multáq; alia eiusmodi, de qui bus copiosius differemus, vbi tractabitur de iis quæ proprietate totius substantiæ quid agũt. Cæterũ in oleo lixis totis animalibus ipso oleo vtebãtur nostratium medicorum quidam, sed & superiorum nõnulli, ad de pilationem seu pilorum nudationem, nem pe pityocãpis, & vrticis marinis, lepore ma-

rino, ſcolopendro marino. Ad aurium verò dolorem ſilphis in oleo coctis, & iis quos vocãt oniſcos Græci (Latini* multipedas.) Ea enim animalia rotũda cũ in globum ſeſe contrahunt, vocántq; ea apud nos quidã cyamos, hoc eſt fabas, quandoquidem eſculentis fabis ſunt perſimilia, vbi ſeſe videlicet in globum conuoluerint, colore fuſco. Porrò ĩ agro cõplures videre eſt natos* ſub ſitulis, quibus à fontibus ruſtici aquã comportant, deponúntq; eas iuxta focũ. Vidíq; quoſdam ex iis qui medicinã in agro exercebant, aſsiduè oleo ex illis compoſito ad vniuerſos aurium dolores, vti nõ diſcernentes affectum vnde oriretur. Itaq; nõ abs re euenit, vt interim effectum cõſequerentur, interim læderẽt. Et quid mirum, quãdo & inſignes quidam medici de iis citra diſtinctionẽ ſcripſere? Tales ſunt Apollonij libri De* parabilibus. Atq; hic ſanè etiam ſcripſit, inteſtina terræ in oleo coctos aurium dolores mitigare: ſed alij cenſent, admiſto adipe anſerino, ſic demum vtendum.

al. millepedas.

ὑπὸ ταῖς ὑδρίαις.

facilè parabili. medicamen.

Vulpes & hyænæ.

Cæterùm de vulpibus quæ totæ in oleo coquuntur (nam ſic quidẽ curant arthriticos, partim viuas vulpes in lebetẽ ingentẽ iniicientes, partim etiã mortuas) fuſius dicere mihi neceſſe eſt, quãdoquidẽ pleroſq;

viſæ

visæ sunt principiò planè morbo hoc libe-
rasse, verùm post multum temporis non ita
profuisse. Siquidē illos malū repetiit, quan-
quam non ita vehemens quàm anteà. Sanè
oleū in quo cocta vulpes est, non est poten-
tioris in digerendo facultatis, quàm in quo
hyæna: quæ si similiter in oleo lixetur, red-
ditur oleū longè potētissimæ in digerendo
facultatis. Porrò frequēter dictum est, tali-
bus medicamētis inesse potentiā eorū quæ
superficie̅. in alto continentur corpore, in * extimam
cutem extrahendi, ac eo nomine quādoq;
sedandi dolores: nō enim perpetuò hoc ad
add. solū. ea sequitur*, cū ij dūtaxat dolores ab eius-
modi medicamentis sedentur, quorū causa
est humor in alto cōtentus, dolorē ciēs aut
substantiæ crassitie, aut refrigeratione, aut
vehementi acrimonia, aut etiā spiritus fla-
tuosus exitum non habens. Itaq; qui vtun-
tur vulpibus, & ipsi oleū discussorium effi-
solijs. ciunt: atq; inde impletis eo * alueolis totos
arthriticos in eo imponunt, multo ibi tem-
pore immorari præcipientes: verùm ex hoc
fit vt non tantùm qui circa articulos ipsorū
sunt tumores euacuentur, sed etiam vniuer
sum corpus. Itaq; vbi totū corpus illis an-
tea plenitudine affectū fuerit, mirū non est
per euacuationē cōsecutum cōmodū, nem-
pe cum nihil etiā in affectas partes influat,
quia

quia corpus vniuersum iam euacuatũ est & qui cõtinebãtur ipsis humores * exhalarũt. *discussi sunt.* Cæterùm quẽadmodũ antea cũ corpus noxa vacaret, praua victus ratio morbũ inuexit: eundem in modũ, aut etiã amplius, à simili diæta par est rursum illos similiter afficiẽdos in articulis quibus iam laborauerũt.

De iis quæ in mari & aquis salsis. proueniunt.

SOla hæc in toto opere reliqua hoc habent nunc tempus opportunum. Nam quæ in mari & aqua nascũtur animalia, superiori sermone exposita sunt, vbi videlicet agebatur de animalibus. At quæ in aquis quidem nascũtur, * nec sunt animalia, ea nunc exponentur. *Ad. aut ex aquis.*

Adarcion.

Adarcion, quidam verò masculinè efferunt adarcon, alij fœmininè adarcẽ appellitant, essentia quidem sua velut spuma est aquæ salsæ concreta, circa arundines & farragines concrescens. Acerrimum hoc est simúlque calidissimum *: proinde & per se inutile est, verùm commiscetur iis quæ vim eius retundunt. sicq; fit * multò vtilissimum in iis affectibus qui excalfieri postulant, ídque foris impositum. Nam intrò in corpus ipsum sumere est impossibile, nimirum ob virium vehementiam. *Vet. cod. add. medicament.* *πολύχρηστον.*

Alc

Alcyonia.

Alcyonia omnia detergunt ac digerunt, qualitatem habẽtia acrem & calidam: *verùm ipſum plus minúſq;, in ipſis eſt nõ exiguum & in his ipſis quæ diximus ſecundũ partium eſſentiæ* tenuitatem. Eſt autẽ eorum vnum denſum & graue, odoris praui. olet enim piſces putres, ſpongiæ in ſpecie ſimile. ſecundũ verò aliud figura longiore: leue & rarum, odorem habẽs ſimilem phyciis. Aliud tertiũ vermi ſimile eſt ſpecie, colore purpureo, conſiſtentia molli: vocant id mileſium. Poſt quæ quartum ſecũdo quidẽ iam poſito ſimiliter & leue & rarũ, verùm lanis ſuccidis ſimile. Deniq; & quintũ extima ſuperficie leui*, cæterũ interna ſubſtantia aſperum, nullius odoris, guſtu tamẽ apparẽs acre: & ſanè omnium alcyoniorũ eſt calidiſsimum, adeò vt & pilos vrere poſsit. Itaq; cum duo prima lichenas, alphos, pſoras, lepráſq; adiuuent, præterea cutẽ ſplendidiorẽ competentia virium efficiant, idem præſtare * non poteſt hoc vltimo loco poſitum. Nec enim perinde vt illa ſuperficiem duntaxat externã extergit, ſed etiam excoriat, vſq; in profundum cutis penetrans, vt etiã vlcera moliatur. Porrò quod tertio ordine recẽſuim*, omniũ eſt tenuiſsimũ. Itaque vſtũ alopecias curat illitũ cũ vino, colore

Add. facult.

Add. totius.

Ad. circunſcribitur.

In Græ. codi. deeſt negatio.

lore quidẽ fuluo, tenui tamẽ eſſentia. Quartum autem eiuſdem cum hoc ſpeciei vires obtinet, verùm haud parum imbecilliores.

Sal.

Sales eiuſdem genere facultatis ſunt, ſiue foſsiles ſint, ſiue marini: verũ hoc differũt, quòd ſalis ex terra effoſi ſubſtantia magis ſit cõpacta, ac proinde in hoc maior eſt & partium craſsities, & adſtringenti potẽtia. Itaq; marinus affuſa ipſi aqua protinus liqueſcit, ac foſsile hoc nõ perpetitur. Porrò eiuſdem ſpeciei cum marino eſt, qui in ſtagnis quibuſdam ſalſedinẽ habẽtibus naſcitur, æſtate videlicet aquis æſtu ex iis abſumptis, cuiuſmodi eſt Tragaſius, non procul à Sminthio. Confluit enim illuc ante aquas ſpontaneas, quæ admodum ſunt calidæ, copioſa aqua ſtagnans non amplo in loco: & ea æſtate omnis abſumitur, à ſole videlicet arefacta. Porrò quoniam locus ipſe ſalſedinẽ* cõtinet, quod reliquũ eſt eius omne, ſal eſt, cognominationẽ à loco pariter & aquis ſortitus. Nam ſpontaneæ & ipſæ illis in locis aquæ Tragaſiæ nũcupãtur, potẽtia ſummè exiccatoria: & ſanè qui in ea regione ſunt medici, ad hoc illas accõmodant. Porrò dictum eſt & de Sodominis in mari mortuo vocato prouenientibus, in quarto libro, quẽ ſi quis librum diligenter perlegerit, illi

Add. natiuam.

tantum refricare memoriã nũc opus eſt, vt
expoſita guſtus qualitate, ipſe medicamẽt
facultatẽ cognoſcat. Igitur cũ qualitas ſalſa
digerat ſimul & cõtrahat cõtactam ab ipſa
ſubſtantiã* aphrolitron in hoc differt, ꝙ in
ipſo vnum modò saporẽ exuperantem* ſi
videre, quẽ vocant amarũ, vim habẽtem di-
gerẽdi, haud etiã contrahendi vti ſal. Nam
hîc quicquid in corporibus humidũ ineſt,
id quodãmodo abſumit: & quod reliquum
eſt ſubſtantiæ ſolidæ, adſtrictione cõtrahit
ac proinde etiam cõditura ſua corpora ſic-
cat & à putredine tuetur. Quippe quæ pu-
treſcunt, excrementitiũ continent humori
ſubſtãtiámq; tum* diſſolutam, tũ minime
cõpactam. Quibus ergo corporibus nulla
prorſum eſt humiditas ſuperflua, ceu melli
optimo, & corpus ſolidũ & cõpactum eſt,
ceu lapidibus, ea vt putreſcãt eſt impoſsibi-
le: ac proinde in his ſalis nõ probatur vſus
verùm in iis in quibus ſuſpecta eſt putredo

Deeſt vocatum. Add. expreſſè.

Malè nõ ſolubilem, pro facilè ſolubil.

Sal vſtus.

Sal vſtus digerit quidem potẽtius quàm
vſtionis expers, quantò ſcilicet ſubtilius ip-
ſum corpus accepta ab igne facultate red-
ditur: velut & in aliis quæ cõbuſta ſunt, eue
nire diximus: verùm nõ perinde ei qui non
eſt vſtionẽ expertus, ſolidam ipſam ſubſtan-
tiam contrahere conſtringeréq; poteſt.

Litrum. *Nitrum.*

Litrum, Oſtẽſum eſt & hoc medicamen in medio ſalis & aphrolitri vires habere.

Halos anthos, hoc eſt, ſalis flos.

Halos, anthos, Quidam vt vnum nomẽ haloſanthos, quidã diuidẽtes halos anthos nominãt. Eſt autem hoc medicamen liquidum, tenuius etiã quàm ſal vſtus: tum acris qualitatis, & admodũ digerẽtis facultatis.

Halos achne. *Spuma ſalis.*

Halos achne, ſpumoſa eſt ſalis efflореſcẽtia, multò tenuioris naturæ quàm ſal ipſe: quare & extenuare & digerere multò plus ipſo poteſt: verùm quod ſubſtantiæ eſt reliquum, contrahere vt ſal nequit.

Aſphalton. *Bitumen.*

Bitumẽ, vnum & ipſum eſt ex iis quæ in aqua marina proueniunt, & in alia quapiã quæ non eſt marinæ diſsimilis, vt in Apollonio Epiri, & per alia id genus loca*multis aquis ſponte naſcẽtibus ceu ſpuma quædam innatans hoc medicamen reperitur: & molle quidem eſt dum innatat, poſteà verò reſiccatum pice ſicca durius efficitur.

**al. calidis.*

Bitumen proueniens in mari mortuo.

Optimum verò bitumen in mari quod mortuum vocant, prouenit. Eſt autem id ſtagnum ſalſum in Cœle (hoc eſt caua) Syria. Cæterum medicaminis ipſius vis eſt

tum resiccatoria, tum excalfactoria in se cundo ordine. Merito itaque eo vtuntur & ad glutinationes vulnerum cruentorum, & ad alia omnia quæ exiccari debent cũ modica excalfactione.

Spongos, id est Spongia.

Spongia vsta acris est & digerentis potẽtiæ. Vtebatur ea præceptorum meorũ quidam ad sanguinis eruptiones, quæ manuali opera indigent: in quẽ vsum semper eam paratam habebat siccam & exarefactã: cũ verò res posceret, bitumine in primis imbuebat, sin eo careret, pice. Porrò admouebat eam partibus sanguine profluentibus etiámnum ardentem, vt & crusta parti induceretur, & ipsum spongiæ * corpus ceu operculum quoddam acciperet. Cæterum spongia ipsa noua, non sicut lana aut linamentum (quod μότον μιλτὸν, id est carpinatum vocant) materia duntaxat est quæ humores infundẽdos excipiat, sed etiam manifestè desiccat. Id quod scies, si ea * vtaris in vulnere cum aqua, aut oxycrato, aut vino, pro diuersitate videlicet corporum, vt est antè dictum. Glutinabit siquidem ea similiter atq; medicamẽta quæ vocant enæma. At si non noua sit, sed vsui accõmodata, palàm cognosces quantum à noua superetur, si vulneribus eam imponas, siue aqua

Add. vstæ.

Add. sola.

pro

proluens, ſiue oxycrato, ſiue vino. Nec mirum eſt, cùm in ſpõgia noua ſeruetur, etiãnum ea quam à mari accepit facultas, modicè corpora exiccandi. Atque hæc quidem præſtare poteſt, cum etiamnum ſeruat maris odorem. Nam temporis ſpatio, etiamſi nunquam vſui accommodata ſit, tamen & odorem maris amittit, neque æquè deſiccare poteſt.

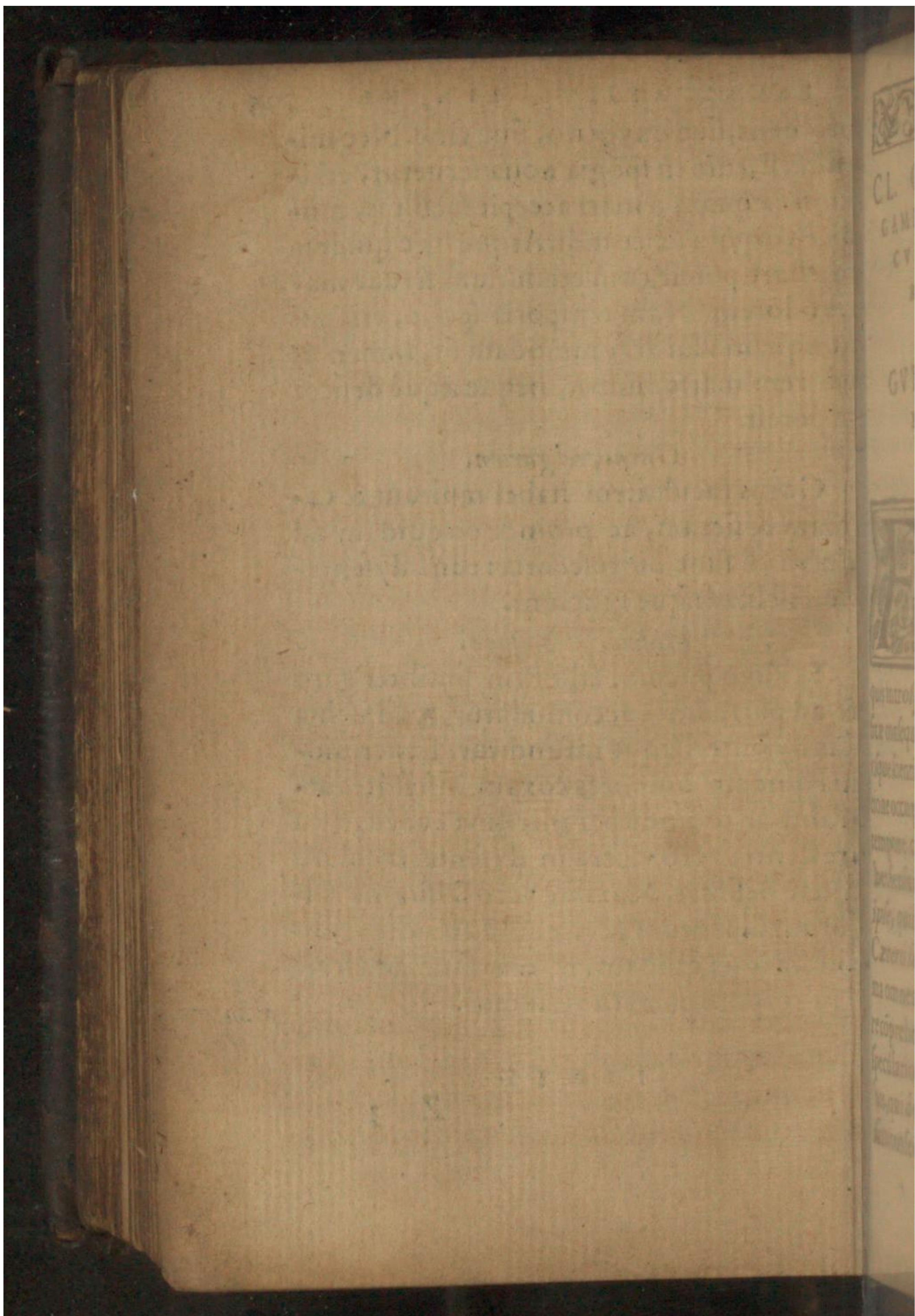
Garus, vel garum.

Garus facultatem habet multum & calidam & ſiccam, ac proinde eo quidam ad vlcera vſi ſunt putreſcentia: tum dyſentericis iſchiadíſque iniiciunt.

Halme. Salſugo.

Salſugo piſcium ſalſorum ſimiliter garo & ad putredines accomodatur, & ad iſchiadas dyſenteriáſque infunditur. Et acrimonia quidem humores coxam infeſtátes attrahit, ac proinde per inteſtina euacuat. Putreſcentia verò vlcera in dyſenteria colluit atque deſiccat. Maximè verò ſalſugine ſalſorum ſilurorum & mænidũ ad talia vtuntur medici quidam, & nos ſanè ad vlcera *in corpore putrida vſi ſumus. *al. in ore.*

FINIS.

CL. GALENI PERGAMENI LIBER DE FACVLTATVM NATVRALIVM SVBSTANTIA,

GVINTERIO IOANNE ANDERNACO INTERPRETE.

ORSAN putabit aliquis dissensiones eorum qui animalia calida, stirpes verò frigidas asseuerant, rem magni esse momenti: ignorans vbi penitius quis introspexerit, totã quæstionis propositæ consequentiam apparere ad summam vsque scientiã: sed in alterius rei consideratione occupatus, satis esse censet, si de his ex tempore calidi, frigidíque qualitaté cuilibet sensui expositam recenseat. Plato itaq; ipse, quibus inest anima, vocat animantia. Cæterũ saxa, herbas, ligna, plãtas in summa omnes sub inanimatorũ corporũ genere cõprehendit. Verùm in Timæo naturalẽ speculationẽ paucissimis exercẽs auditoribus, qui de scientiis sermones intellectu possint consequi, reiecta vulgi opinione, mun-

di animũ ait in omnibus rebus, quæ ei subiectæ sunt versari, Quod iã dissensionẽ appellare, aut viri parum sibi constantis esse arbitrari, nõ conuenit. Quemadmodũ neque Aristoteles, aut Theophrastus dissonãtia monumentis literarum prodidisse censebuntur, qui vulgo quædã scripserunt: quædam etiã vt Ausculationes amicis. Si quidem aliqua de his, quæ omnẽ effugiũt sensum opinio demonstratione parum cõmoda probetur, cùm multis indigeat rationibus, auditores angit molestátq;. Quam ob causam de huiusmodi sententiã prius ferre nõ oportet, quàm cõpendio quodã per amplã demonstrationẽ ad totius sermonis cõplexionem perueneris. Nec mũdi animum saxa, testas, arenã, & exusta siue putrescẽtia cadauerũ corpora penetrare censendũ est. Quòd si enim hunc in modũ sermone absoluto apud idiotas palã dixisset Plato tale quidpiam, omnes eum præsentes damnassent. Porrò qua ratione motus in hãc venerit opinionem, in aliis cõmentariis indicauimus: nõ aut approbantes eam, aut refutãtes. Quin & ille ipse nequaquã ita pronuntiat Theorica, quæ ad naturam pertinent, sed quoad fidem posśint facere, procedendum in iis esse scribit. Cæterũ stirpes in se motus principium, tum idoneorũ, alienorúmq;

rúmq;

rúmq; ſenſum habere, veritati cõſentaneũ eſſe puto. At, quòd incommodè, parúmque opportunè huiuſmodi dicantur, quàm Plato ipſe diligentius obſeruo. Iam ſi quis me roget quo tandem naturæ beneficio ſtirpibus antecellant animantia? Senſu inquã, & motu voluntario. Prætereà facultatibus, quas nuper recenſuimus, attractrice videlicet, expulſoria, retentrice & alteratrice: naturæ vocabulo, nõ animæ indito: quoniam nihil inde vel artẽ medicã, vel philoſophiá moralẽ offendi viderem. Porrò cũ moralis philoſophiæ pars, quæ rerũ naturæ cõtemplationẽ continet, qualem Plato refert, explicanda mihi venerit, in nonullis planè imitor virũ & approbo. In aliis rurſus, quatenus verò ſimilia, probabiliáque fuerint, procedo. Quẽadmodum in quibuſdã ambigo maximè, nihil habens momenti in diſcordantibus, quo alterum ipſorum fuerit probabilius. Quamobrẽ omnes, quòd anima fruimur, ex corporis actionibus euidenter perſpicuis norunt, curſu ſcilicet, greſſu, lucta, & ſenſu multiformi. Eſſe ſanè horum actuú cauſam, argumento, cui omnes naturâ conſentiunt, colligimus nihil in omni rerum humanarum numero ſine ratione fieri cogitantes. Verùm quoniam quæ ſit illa, parũ cõſtat, facultatẽ appellauimus ſingu-

lorum quæ fiunt effectricem, inde adeò, quod quæ facit, poteſt facere. Hac ratione Scammoniá purgandi virtutem habere: Meſpilum ventris retentricem, nemo non aſſerit. Qui verò naturali, vt vocant, ſpeculatione exercitati ſunt, aliud alij ſibi perſuaſerunt. Hi nanque incorporeas quaſdá ſubſtantiis ſenſibilibus ineſſe facultates affirmant. Illi contrà ſubſtantias ipſas pro ſua cuiuſq; natura, quæ vel ex quatuor elemẽtorum temperamento, vel qualicũq; primorũ corporũ (vocant ea quidam inſecabilia, nõnulli impartibilia, multi ſimilaria) compoſitione cõflata ſit, actiones edere. Iam verò noſtrã ipſorũ animã, corporis expertẽ ſubſtãtiam eſſe nonnulli exiſtimant: ſicut alij ſpiritum. Nec deſunt rurſus, qui nullam ei planè ſubſtantiam peculiarem, ſed corporeæ eſſentiæ proprietatẽ attribuãt: eorũ facultatẽ ipſam habere dicentes, quibus efficiundis extiterit idonea: cùm nulla id genus qualitatum propriam obtineat naturã, ſed eſſentia, quę functiones ſubeat, animæ beneficio potentias eorũ, quibus agẽdis nata fuerit, poſsidere narratur. Ego itaq; in nullius verba iuratus, ſed integer medio quodã inter illos ordine cõſiſtẽs, de aliorum placitis, partim vt veritatis certior, partim vt nihil habẽs pẽſi, ſententiã profero; quemadmodũ in iis, quæ

paulò

paulò antè relata ſunt, quatenus probari queant diſputationem producimus. Prę̃ſtat enim, vt animũ induco meũ, de illis perinde ac aliis, ſi per eruditionem liceat, ferre iudiciũ. Nequaquã tamẽ falſam rerũ doctrinæ perſuaſionẽ induerim, vti complures alij factitant, cuius nondum demonſtrationẽ ſim adſecutus. Itaq; de his etiã omnibus, quorũ cognitio tum ad corporis ſanitatẽ tuendã, tum ad morales animi virtutes parum neceſſaria requiritur, verba facere cogitamus. Sunt autem non mediocre ingenio decus, & ornamentũ allatura, ſi per ea, quæ clarè innoteſcunt, pulchrè intellecta ad medicinam, moralẽmq; philoſophiã ceu ſcopum referas: quam ego nõ ſolum vtilem eſſe, ſed etiã ab hominibus, qui volẽt, poſſe exerceri autumo. Quin & duos libros de hoc à me cõſcriptos inuenias. Cæterũ ad id nũc, qđ pollicitus ſum reuertar: inde ſumpto exordio, quòd quidẽ omnia, quæ hoc terrarũ orbe corpora cõtinentur ex quatuor elemẽtis totis per tota contẽperatis, nõ vt Empedocles putabat in minutiſsimas particulas redactis, conſtant, nemo haud dubiè ignorat. Vtrum autem corporeæ ſubſtantiæ, an ſolæ qualitates mutuò in ſe agant, nec affirmo, nec ſcire operępreciũ arbitror. Probabilius autem mihi videtur, tẽperamenta pro qua-

litat

litatum ratione constitui. Porrò, an anima immortalis corporis immixta substantiis animãtia gubernet, certò me scire nõ profiteor. Quẽadmodum ne id quidẽ, an nulla per se animæ existat essentia. Hoc sanè pro confesso apud omnes habetur, quòd vbi in corpora commigrauerit, eorũ naturis, quæ ex certa quadam elementorum (vt dixi) tẽperatura cõditæ sunt, inseruiat. Atque huius rei gratia nihil reor incõmodi arti medicæ accessurũ, etiamsi animationẽ, vt vocant, & trãsanimationem ignores. Aptissimum enim corpus sit oportet, quod animã suscipiet. Sin autem temperamenti alterationem patiatur, illa protinus emigrare cogitur. Verbi gratia, si propter sanguinis fluorem, aut refrigeratorias medicaminũ potiones, aut aẽrem impendiò frigidũ, refrigescat. Rursus si econtrario per febres, aut flammæ inspirationes, aut epota deniq; medicamenta temperie plus æquo calida incalescat. Quãquam non modo huiusmodi alterationis rationibus, sed etiam cum omni respiratione destituitur. & hic aliquo modo alteratum, animam, ipsum deserere conspicimus. Quod nullo pacto naturali corporis temperie cõseruata accidere posse animum induco meum. Proinde essentiam animæ cognoscere, nec ad morbum profligan

gan

gandum, nec ad ſanitatem tuendam neceſſariũ eſſe puto. Sicut nec ad moralem philoſophiam, ſeu practicen, id eſt actiuam, aut ciuilem multum adeò momẽti adfert. Liberum enim eſt pro ſuo cuique arbitrio eam appellare, modò illius, quę ſpeculationi ſeruit, nomine abſtineat. At de his aliàs puta in commentario de Platonis & Hippocratis placitis, vberius à nobis tractatum eſt. Cæterùm demonſtratis naturæ facultatibus, quot, & quales ſint, quæſtio quædam deinceps oritur, quemadmodum attrahere idoneum ſeu familiare ſtirpes, alienum amoliri dicamus. Quî enim fieri poteſt, vt quale ſit idoneum, quale item alienum anteà cognoſcas apertè, quàm illius attractionem, huius ſegregationem ac propulſionem ſtatueris? Cognoſcere ſiquidem ſentiendi facultatis officium eſſe videtur. Cuius nomine præſens hic ſermo male accipitur, nimirum cum Plato aliud ſenſus genus in plantis ineſſe clare dixerit, auditores dignoſcendi conuenientia ab alienis facultatem intelligunt. Nam eorum duntaxat habent diſcretionem plantæ, nempe quæ iuuant, quæ offendũt, aut quæ ſimiles proximóſque ipſis affectus obtinent. Reliquarum verò ſenſus agnitionum, anima naturalis expers eſt. Non enim viſus, audi-

tus

tus, tactus, odoratus, gustus qualitates discernit, sed ea solum, quæ nutrire possunt aut quæ secus. Illa enim ad se attrahit, attracta retinet: digerit & transmutat in idoneũ substãtiæ nutrimentum. Hæc autẽ respuit. Quã ob causam Plato rectè mihi dicere videtur, stirpes, quòd familiaris & alieni sensu fruũtur, nõ absurdè nũcupari animalia, quoniã nec illorũ motu careant. Sed cũ huiusmodi rerum cognitio philosophiæ medicæ parũ ex vsu sit, abundè satis officio functus mihi videor, si quatenus probari possit solius cõsequentiæ gratia progressus, Platonis sententiã approbem, qui plantas animãtia vocitet, dicẽs idoneorum ab alienis discernendi sensus esse participes: qui nimirum exactus suauium, & non suauiũ iudex extiterit. Siquidem aliud non inuenies, quo illæ conueniens, ac assimile sibi attrahentes queas iudicare, quàm fruitione, & voluptate eis ingenita. Satis itaq; est sicut anteà diximus, hoc solum, quantum ad medicinam attinet intelligere, quòd idoneum quo nutriuntur, stirpes alliciant: alienum velut inimicum respuãt. Quin ad philosophiam absoluta talium scientia multò minus vtilis est: eóque nec Plato eius meminit.

FINIS.

a at ~~Returne of~~ this

~~Booke~~

by mee Richard Mmm

